Προλετάριοι όλων των χωρών, ενωθείτε!

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΑΡΞ—ΕΝΓΚΕΛΣ—ΛΕΝΙΝ
ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚ (Μπ) ΤΗΣ ΕΣΣΔ

Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΚΚΕ
1952

Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ

ΤΟΜΟΣ 1

1901—1907

Προλετάριοι όλων των χωρών ενωθείτε!

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΑΡΞ—ΕΝΓΚΕΛΣ—ΛΕΝΙΝ
ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚ (Μπ) ΤΗΣ ΕΣΣΔ

Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ

ΤΟΜΟΣ 1

1901–1907

ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΚΚΕ
1952

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ
«ΚΙΝΗΣΗ για ΑΝΑΣΥΝΤΑΞΗ του ΚΚΕ 1918-55» ΑΘΗΝΑ 2011

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΩΝ ΤΟΥ Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ
ΓΙΝΕΤΑΙ ΜΕ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ 2ης ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΚΕΝ-
ΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΟΥ ΚΚΕ (ΟΧΤΩΒΡΗΣ 1951). Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΕΓΙΝΕ ΑΠΟ ΤΗ ΡΩΣΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΩΝ

И. Сталин.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗ ΡΩΣΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Ἡ συλλογή αὐτή τῶν ἔργων τοῦ Ι. Β. Στάλιν ἐκδίδεται μέ ἀπόφαση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος (μπολσεβίκων) τῆς ΕΣΣΔ.

Ὥς τώρα μόνο ἕνα μέρος ἀπό τά ἔργα τοῦ συντρόφου Στάλιν ἔχει ἐκδοθεῖ σέ χωριστές συλλογές. Ἔτσι, τά ἄρθρα καί οἱ λόγοι τῆς περιόδου πρίν ἀπό τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917 εἶναι συγκεντρωμένα στό βιβλίο «Στό δρόμο πρός τόν Ὀχτώβρη», πού βγῆκε σέ δυό ἐκδόσεις τό 1925. Τό 1932 ἐκδόθηκε ἡ συλλογή «Ἡ Ὀχτωβριανή Ἐπανάσταση», πού περιέχει ἄρθρα καί λόγους ἀφιερωμένους στή Μεγάλη Σοσιαλιστική Ἐπανάσταση τοῦ Ὀχτώβρη. Τά ἔργα γιά τό ἐθνικό ζήτημα μπῆκαν στή συλλογή «Ὁ μαρξισμός καί τό ἐθνικο-αποικιακό ζήτημα», πού ἀριθμεῖ ἀρκετές ἐκδόσεις. Τά ἄρθρα καί οἱ λόγοι τῆς περιόδου 1921-1927, πού εἶναι ἀφιερωμένα κυρίως σέ ἐσωκομματικά ζητήματα καί στή συντριβή τῶν ἀντιπολιτευτικῶν ὁμάδων, πού ἦταν ἐχθρικές πρός τό κόμμα, ἀποτέλεσαν τήν ἰδιαίτερη συλλογή «Γιά τήν ἀντιπολίτευση», πού ἐκδόθηκε τό 1928. Ἐκτός ἀπ' αὐτές ὑπάρχουν καί ἄλλες συλλογές, ὅπου εἶναι συγκεντρωμένα ἄρθρα καί λόγοι τοῦ Ι. Β. Στάλιν, ἀφιερωμένα σέ ἕνα ὁρισμένο θέμα, λογουχά-

ρη οἱ συλλογές «Γιά τό Λένιν», «Ἄρθρα καί λόγοι γιά τήν Οὐκρανία», «Τό ἀγροτικό ζήτημα», «Ἡ Κομμουνιστική Ἕνωση τῆς Νεολαίας» καί ἄλλα.

Κατά καιρούς βγῆκαν ὁρισμένες συλλογές, πού περιεῖχαν μαζί ἔργα καί τοῦ Β. Ι. Λένιν καί τοῦ Ι. Β. Στάλιν: «Διαλεχτά ἔργα τοῦ 1917», «Γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς σοσιαλιστικῆς πατρίδας», «Συλλογή ἔργων γιά τή μελέτη τῆς ἱστορίας τοῦ ΚΚ (μπ) τῆς ΕΣΣΔ» σέ τρεῖς τόμους, «Λένιν-Στάλιν» διαλεχτά ἔργα σέ ἕνα τόμο, «Ἡ κομματική ἀνοικοδόμηση», «Ἡ σοσιαλιστική ἅμιλλα», «Γιά τήν ἐργασία» κτλ.

Ἡ συλλογή τῶν ἔργων τοῦ συντρόφου Στάλιν πού ἔχει τή μεγαλύτερη κυκλοφορία ὥς τά σήμερα εἶναι τό βιβλίο «Ζητήματα τοῦ λενινισμοῦ», πού βγῆκε σέ ἕντεκα ἐκδόσεις. Τό περιεχόμενο τοῦ βιβλίου αὐτοῦ ἄλλαζε σημαντικά σέ κάθε νέα ἔκδοση: σχεδόν κάθε ἔκδοση συμπληρωνόταν μέ νέα ἔργα. Ταυτόχρονα, γιά νά διατηρηθεῖ ὁ προηγούμενος ὄγκος τοῦ βιβλίου, ὁ συγγραφέας ἀφαιροῦσε ὁρισμένα ἔργα του. Οἱ λόγοι, οἱ ἐκθέσεις καί οἱ διαταγές τοῦ συντρόφου Στάλιν στά χρόνια τοῦ Πατριωτικοῦ πολέμου τοῦ σοβιετικοῦ λαοῦ ἐνάντια στούς γερμανοφασίστες καταχτητές συγκεντρώθηκαν στό βιβλίο «Γιά τό μεγάλο Πατριωτικό πόλεμο τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης», πού βγῆκε σέ πέντε ἐκδόσεις.

Ὑπάρχουν ὅμως πολλά ἔργα τοῦ Ι. Β. Στάλιν, γραμμένα πρίν καί ὕστερα ἀπό τήν Ἐπανάσταση τοῦ Ὀχτώβρη, πού μετά τή δημοσίευσή τους στίς ἐφημερίδες καί τά περιοδικά τοῦ καιροῦ τους δέν ἀναδημοσιεύτηκαν πουθενά καί ὥς τά τώρα δέν ἐκδόθηκαν συγκεντρωμένα. Ἐκτός ἀπ' αὐτά, σώζονται ἄρθρα καί γράμματα τοῦ συντρόφου Στάλιν, πού δέ δημοσιεύτηκαν παλιότερα στόν τύπο.

Ἡ ἔκδοση αὐτή ἀποτελεῖ τήν πρώτη προσπάθεια νά

συγκεντρωθοῦν μαζί ὅλα σχεδόν τά ἔργα τοῦ Ι. Β. Στάλιν.

Ὁ πρῶτος τόμος τῶν Ἁπάντων τοῦ Ι. Β. Στάλιν περιέχει τά ἔργα πού γράφτηκαν ἀπό τό 1901 ὥς τόν Ἀπρίλη τοῦ 1907.

Ὁ δεύτερος τόμος περιλαβαίνει τά ἔργα πού γράφτηκαν ἀπό τό 1907 ὥς τό 1913.

Ὁ τρίτος τόμος ἀποτελεῖται ἀπό τά ἔργα πού ἀναφέρονται στήν περίοδο τῆς προετοιμασίας τῆς Μεγάλης Σοσιαλιστικῆς Ἐπανάστασης τοῦ Ὀχτώβρη (Μάρτης-Ὀχτώβρης τοῦ 1917). Εἶναι κυρίως ἄρθρα πού δημοσιεύτηκαν στήν «Πράβντα».

Στόν τέταρτο τόμο (Νοέμβρης 1917-1920) μπαίνουν τά ἔργα πού γράφτηκαν τούς πρώτους μῆνες τῆς σοβιετικῆς ἐξουσίας καί στήν περίοδο τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφυλίου πολέμου.

Οἱ τρεῖς ἑπόμενοι τόμοι, ὁ πέμπτος, ὁ ἕκτος καί ὁ ἕβδομος, περιέχουν ἔργα πού ἀναφέρονται στήν περίοδο πού τό σοβιετικό κράτος περνᾶ στήν εἰρηνική ἐργασία γιά τήν ἀνόρθωση τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας (1921-1925). Ὁ πέμπτος τόμος περιλαβαίνει τά ἔργα πού γράφτηκαν ἀπό τό 1921 ὥς τό θάνατο τοῦ Β. Ι. Λένιν (Γενάρης τοῦ 1924). Στόν ἕκτο τόμο μπαίνουν τά ἔργα πού ἀναφέρονται στά 1924. Ὁ ἕβδομος τόμος περιέχει τά ἔργα πού γράφτηκαν τό 1925.

Τά ἔργα τοῦ Ι. Β. Στάλιν στήν περίοδο τῆς πάλης γιά τή σοσιαλιστική ἐκβιομηχάνιση τῆς χώρας (1926-1929) ἀποτελοῦν τόν ὄγδοο, ἔννατο, δέκατο, ἑνδέκατο καί δωδέκατο τόμο. Ὁ ὄγδοος καί ὁ ἔννατος τόμος περιέχουν τά ἄρθρα καί τούς λόγους, τίς ἐκθέσεις καί τίς ὁμιλίες πού ἔγιναν τό 1926 καί ὁ δέκατος καί ὁ ἑνδέκατος τά ἄρθρα κλπ. τοῦ 1927. Ὁ δωδέκατος τόμος περιέχει τά ἔργα τοῦ 1928-1929.

Ὁ δέκατος τρίτος τόμος περιέχει τά ἔργα τοῦ 1930-1933, πού εἶναι ἀφιερωμένα κυρίως στά ζητήματα τῆς κολεχτιβοποίησης τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας καί τῆς παραπέρα ἀνάπτυξης τῆς σοσιαλιστικῆς ἐκβιομηχάνισης.

Ὁ δέκατος τέταρτος τόμος περιλαβαίνει τά ἔργα τοῦ 1934-1940, πού εἶναι ἀφιερωμένα στήν πάλη γιά τήν ὁλοκλήρωση τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ΕΣΣΔ, στή δημιουργία τοῦ νέου συντάγματος τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης, στόν ἀγώνα γιά τήν εἰρήνη μέσα στίς συνθῆκες τῆς ἔναρξης τοῦ δεύτερου παγκόσμιου πολέμου.

Τό δέκατο πέμπτο τόμο τόν ἀποτελεῖ τό ἔργο τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Ἱστορία τοῦ ΚΚ (μπ) τῆς ΕΣΣΔ, Ἐπιτομή» πού βγῆκε σέ χωριστή ἔκδοση τό 1938.

Ὁ δέκατος ἕκτος τόμος περιέχει τά ἔργα τῆς περιόδου τοῦ μεγάλου Πατριωτικοῦ πολέμου τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης: τίς ἐκθέσεις, τούς λόγους καί τίς διαταγές τοῦ Ι. Β. Στάλιν στίς ἐπέτειες τῆς Μεγάλης Σοσιαλιστικῆς Ἐπανάστασης τοῦ Ὀχτώβρη, τίς ἐκκλήσεις του πρός τό λαό μέ τήν εὐκαιρία τῆς συντριβῆς καί τῆς συνθηκολόγησης τῆς Γερμανίας καί τῆς Ἰαπωνίας καί ἄλλα ντοκουμέντα.

Στούς τόμους ὅλα τά ἔργα εἶναι ταξινομημένα μέ χρονολογική σειρά, ἀνάλογα μέ τόν καιρό πού γράφτηκαν ἤ δημοσιεύτηκαν. Ὁ κάθε τόμος ἔχει τόν πρόλογό του, σύντομες σημειώσεις πληροφοριακοῦ χαραχτήρα καί βιογραφικό χρονικό. Οἱ ἡμερομηνίες ὥς τήν ἡμέρα πού καθιερώθηκε τό νέο ἡμερολόγιο (14 τοῦ Φλεβάρη 1918) σημειώνονται μέ τό παλιό ἡμερολόγιο καί ἀπό τότε μέ τό νέο.

Τό κείμενο τῶν ἔργων τοῦ συντρόφου Στάλιν διατηρεῖται αὐτούσιο. Μόνο σέ ὁρισμένα ἄρθρα ὁ συγγραφέας ἔκανε ἀσήμαντες ἀλλαγές, καθαρά συνταχτικές.

Ἰνστιτοῦτο Μάρξ-Ἔνγκελς-Λένιν
τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (μπ) τῆς ΕΣΣΔ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΟΝ ΠΡΩΤΟ ΤΟΜΟ

Στόν πρῶτο τόμο τῶν Ἁπάντων τοῦ Ι. Β. Στάλιν μπαίνουν τά ἔργα πού γράφτηκαν ἀπό τό 1901 ὥς τόν Ἀπρίλη τοῦ 1907, στήν περίοδο τῆς ἐπαναστατικῆς του δράσης, κυρίως στήν Τιφλίδα.

Στά χρόνια αὐτά οἱ μπολσεβίκοι μέ τήν καθοδήγηση τοῦ Β. Ι. Λένιν ἔβαζαν τά θεμέλια τοῦ μαρξιστικοῦ-λενινιστικοῦ κόμματος, τῆς ἰδεολογίας του, τῶν ὀργανωτικῶν ἀρχῶν του.

Στήν περίοδο αὐτή ὁ σ. Στάλιν δημιουργεῖ μέσα στόν ἀγώνα ἐνάντια στά διάφορα ἀντιμαρξιστικά καί ὀπορτουνιστικά ρεύματα τίς λενινιστικές-ἰσκριστικές μπολσεβίκικες ὀργανώσεις τῆς Ὑπερκαυκασίας καί καθοδηγεῖ τή δράση τους. Στά ἔργα του θεμελιώνει καί ὑπερασπίζει τίς βασικές ἀρχές τῆς μαρξιστικῆς-λενινιστικῆς διδασκαλίας.

Ἀπό τά ἔργα τοῦ Ι. Β. Στάλιν, πού μπαίνουν στόν πρῶτο τόμο, μόνο ἕνα μικρό μέρος ἔχει δημοσιευτεῖ στά ρωσικά. Τό μεγαλύτερο μέρος δημοσιεύτηκε στίς ἐφημερίδες τῆς Γεωργίας καί σέ χωριστές μπροσοῦρες. Τά περισσότερα ἀπό τά ἔργα αὐτά βλέπουν γιά πρώτη φορά στά ρωσικά τό φῶς τῆς ἡμέρας.

Ὥς τά σήμερα δέ βρέθηκε τό ἀρχεῖο τῆς ἐπιτροπῆς

τῆς Ἕνωσης τοῦ ΣΔΕΚΡ τοῦ Καυκάσου καί ὁρισμένες ἐκδόσεις τῶν μπολσεβίκικων ὀργανώσεων τῆς Ὑπερκαυκασίας, ὅπου δημοσιεύτηκαν ἔργα τοῦ Ι. Β. Στάλιν. Εἰδικά δέ βρέθηκαν ὥς τά σήμερα τά ἔργα: «Πρόγραμμα μαθημάτων στούς μαρξιστικούς ἐργατικούς κύκλους» (1898) καί τό «Πιστεύω» (1904).

Μέ τόν πρῶτο τόμο αὐτῆς τῆς ἔκδοσης δέν ἐξαντλοῦνται ὁλότελα ὅλα τά ἔργα τοῦ Ι. Β. Στάλιν, πού γράφτηκαν ἀπό τό 1901 ὥς τόν Ἀπρίλη τοῦ 1907.

Ἰνστιτοῦτο Μάρξ-Ἔνγκελς-Λένιν
τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (μπ) τῆς ΕΣΣΔ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΣΤΟΝ ΠΡΩΤΟ ΤΟΜΟ

Τά ἔργα πού μπῆκαν στόν πρῶτο τόμο γράφτηκαν στήν πρώτη περίοδο τῆς δράσης τοῦ συγγραφέα (1901-1907), τότε πού δέν εἶχε ἀκόμα ἀποπερατωθεῖ ἡ ἐπεξεργασία τῆς ἰδεολογίας καί τῆς πολιτικῆς τοῦ λενινισμοῦ. Αὐτό ἀφορᾶ ἐνμέρει καί τό δεύτερο τόμο τῶν Ἁπάντων.

Γιά νά καταλάβει κανείς καί νά ἐκτιμήσει σωστά αὐτά τά ἔργα, πρέπει νά τά βλέπει σάν ἔργα νεαροῦ μαρξιστῆ, πού δέν εἶχε διαμορφωθεῖ σέ ὁλοκληρωμένο μαρξιστή-λενινιστή. Γι' αὐτούς τούς λόγους εἶναι εὐνόητο ὅτι στά ἔργα αὐτά διατηρήθηκαν ὑπολείμματα ἀπό ὁρισμένες θέσεις τῶν παλιῶν μαρξιστῶν, θέσεις πού κατόπι πάλιωσαν καί ἀργότερα ξεπεράστηκαν ἀπό τό κόμμα μας. Ἔχω ὑπόψη μου δυό ζητήματα: τό ζήτημα τοῦ ἀγροτικοῦ προγράμματος καί τό ζήτημα τῶν ὅρων γιά τή νίκη τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης.

Ὅπως μπορεῖ νά δεῖ κανείς ἀπό τόν πρῶτο τόμο (βλ. τά ἄρθρα «Τό ἀγροτικό ζήτημα»), ὁ συγγραφέας ὑποστήριζε τότε τήν ἄποψη ὅτι ἡ γῆ τῶν τσιφλικάδων πρέπει νά μοιραστεῖ καί νά γίνει ἰδιοχτησία τῶν ἀγροτῶν. Στό Ἑνωτικό συνέδριο τοῦ κόμματος, ὅπου συζητήθηκε τό ἀγροτι-

κό ζήτημα, ή πλειοψηφία τῶν μπολσεβίκων ἀντιπροσώπων πού δούλευαν στίς ὀργανώσεις προσχώρησαν στήν ἄποψη τῆς διανομῆς τῆς γῆς, ἡ πλειοψηφία τῶν μενσεβίκων τάχθηκε ὑπέρ τῆς δημοτικοποίησης, ἐνῶ ὁ Λένιν καί οἱ ὑπόλοιποι μπολσεβίκοι ἀντιπρόσωποι ὑποστήριξαν τήν ἄποψη τῆς ἐθνικοποίησης τῆς γῆς. Ἐδῶ πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι στήν πορεία τῆς πάλης ἀνάμεσα στά τρία σχέδια, ὅταν φάνηκε ὅτι δέν ὑπῆρχε ἐλπίδα νά γίνει δεχτό ἀπό τό συνέδριο τό σχέδιο τῆς ἐθνικοποίησης, ὁ Λένιν καί οἱ ἄλλοι ὀπαδοί τῆς ἐθνικοποίησης ψήφισαν μαζί μέ τούς ὀπαδούς τῆς διανομῆς τῆς γῆς.

Οἱ ὀπαδοί τῆς διανομῆς ἔφεραν τρία ἐπιχειρήματα ἐνάντια στήν ἐθνικοποίηση: α) Οἱ ἀγρότες δέ θά δεχτοῦν τήν ἐθνικοποίηση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων, γιατί θέλουν νά τήν κάνουν ἰδιοχτησία δική τους. β) Οἱ ἀγρότες θά ἀντιδράσουν στήν ἐθνικοποίηση, γιατί θά τή θεωρήσουν σάν μέτρο πού καταργεῖ τήν ἀτομική ἰδιοχτησία ἐκείνης τῆς γῆς, πού τότε ἦταν ἀτομική ἰδιοχτησία τους. γ) Κι ἄν ἀκόμα μπορέσουμε νά ὑπερνικήσουμε τίς ἀντιρήσεις τῶν ἀγροτῶν ἐνάντια στήν ἐθνικοποίηση, καί πάλι δέν πρέπει ἐμεῖς, οἱ μαρξιστές, νά ὑποστηρίξουμε τήν ἐθνικοποίηση, γιατί, ὕστερα ἀπό τή νίκη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης, τό κράτος στή Ρωσία δέ θά εἶναι σοσιαλιστικό, ἀλλά ἀστικό, καί ἄν τό ἀστικό αὐτό κράτος θά ἔχει στά χέρια του μεγάλο ἀπόθεμα ἐθνικοποιημένης γῆς, τό γεγονός αὐτό θά δυναμώσει ἀπροσμέτρητα τήν ἀστική τάξη σέ βάρος τῶν συμφερόντων τοῦ προλεταριάτου.

Ἐδῶ οἱ ὀπαδοί τῆς διανομῆς ξεκινοῦσαν ἀπό τήν ἄποψη, πού τήν παραδέχονταν πολλοί ρῶσοι μαρξιστές, ἀνάμεσά τους καί μπολσεβίκοι, ὅτι μετά τή νίκη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης θά ἀκολουθήσει μιά λίγο-πολύ μακρόχρονη περίοδος ἀνάπαυλας τῆς ἐπανάστασης, περίοδος πού μεσολαβεῖ ἀνάμεσα στήν ἀστική ἐπανάσταση πού νίκησε καί τή μελλούμενη σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Ξεκινοῦσαν ἀπό τήν προϋπόθεση ὅτι ὁ καπιταλισμός στήν περίοδο αὐτή θά ἀποχτήσει τή δυνατότητα νά ἀναπτυχθεῖ πιό ἐλεύθερα καί πιό γερά καί νά ἐπεκταθεῖ ἐπίσης καί στόν τομέα τῆς γεωργίας, ἡ ταξική πάλη θά βαθύνει καί θά ἀναπτυχθεῖ σέ ὅλο της τό πλάτος, ἡ τάξη τῶν προλετάριων θά μεγαλώσει ἀριθμητικά, ἡ συνειδητότητα καί ἡ ὀργάνωση τοῦ προλεταριάτου θά ἀνεβοῦν στό ἀπαιτούμενο ὕψος καί ὅτι μόνο ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά μπορεῖ νά ἐπέλθει ἡ περίοδος τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης.

Πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι μέσα στό συνέδριο καμιά πλευρά δέν ἔφερε ἀντίρηση σχετικά μέ τήν ἄποψη ὅτι ἀνάμεσα στίς δυό ἐπαναστάσεις θά μεσολαβήσει ἕνα μακρόχρονο διάλειμμα. Τόσο οἱ ὀπαδοί τῆς ἐθνικοποίησης καί τῆς διανομῆς, ὅσο καί οἱ ὀπαδοί τῆς δημοτικοποίησης εἶχαν τή γνώμη ὅτι τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Ρωσίας πρέπει νά ὑποβοηθήσει τήν παραπέρα πιό ἰσχυρή ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ στή Ρωσία.

Ξέραμε ἐμεῖς, οἱ μπολσεβίκοι, πού δουλεύαμε στίς ὀργανώσεις, ὅτι ὁ Λένιν ὑποστήριζε τότε τήν ἄποψη τοῦ περάσματος τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης τῆς Ρωσίας σέ σοσιαλιστική, τήν ἄποψη τῆς ἀδιάκοπης ἐπανάστασης; Ναί, τό ξέραμε. Τό ξέραμε ἀπό τό βιβλίο του «Οἱ δυό ταχτικές» (1905), καθώς καί ἀπό τό βαρυσήμαντο ἄρθρο του «Ἡ στάση τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀπέναντι στό ἀγροτικό κίνημα», πού τόγραψε τό 1905 καί ὅπου δήλωνε ὅτι «εἴμαστε ὑπέρ τῆς ἀδιάκοπης ἐπανάστασης», ὅτι «δέ θά σταματήσουμε στή μέση τοῦ δρόμου». Ἐμεῖς ὅμως, τά στελέχη, πού δουλεύαμε στίς ὀργανώσεις, δέ βαθύναμε σ' αὐτό τό ζήτημα καί δέν καταλάβαμε πόσο μεγάλη εἶναι ἡ σημασία του, γιατί ἡ θεωρητική μας κατάρτιση ἦταν ἀνε-

παρκής καί ἀκόμα γιατί τά στελέχη πού ἀσχολοῦνταν μέ τήν πρακτική δουλιά τά χαρακτήριζε ἀμέλεια γιά τά θεωρητικά ζητήματα. Εἶναι γνωστό ὅτι τότε στό συνέδριο ὁ Λένιν δέν ἀνάπτυξε—ποιός ξέρει γιατί—καί δέ χρησιμοποίησε, γιά νά αἰτιολογήσει τήν ἄποψη τῆς ἐθνικοποίησης, τά ἐπιχειρήματα τῆς θεωρίας γιά τό πέρασμα τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης σέ ἐπανάσταση σοσιαλιστική. Ἴσως νά μή τά χρησιμοποίησε γιατί εἶχε τή γνώμη ὅτι τό ζήτημα αὐτό δέν εἶχε ὡριμάσει ἀκόμα ἀρκετά καί ὑπολόγιζε ὅτι ἡ πλειοψηφία τῶν μπολσεβίκων μέσα στό συνέδριο, πού ἀσχολοῦνταν μέ τήν πρακτική δουλιά, δέ θά ἦταν ἕτοιμη νά καταλάβει καί νά ἀφομοιώσει τή θεωρία τοῦ περάσματος τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης σέ σοσιαλιστική.

Μόνο ὕστερα ἀπό ὁρισμένο χρονικό διάστημα, ὅταν ἡ λενινιστική θεωρία γιά τό πέρασμα τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης τῆς Ρωσίας σέ σοσιαλιστική ἔγινε ἡ καθοδηγητική γραμμή τοῦ Μπολσεβίκικου Κόμματος, ἐξαφανίστηκαν μέσα στό κόμμα καί οἱ διαφωνίες πάνω στό ἀγροτικό ζήτημα γιατί ἔγινε πιά ὁλοφάνερο ὅτι δέ μπορεῖ σέ μιά χώρα, σάν τή Ρωσία, ὅπου οἱ εἰδικές συνθῆκες ἀνάπτυξης δημιούργησαν τό ἔδαφος γιά τό πέρασμα τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης σέ σοσιαλιστική, τό μαρξιστικό κόμμα νά ἔχει κανένα ἄλλο ἀγροτικό πρόγραμμα, ἔξω ἀπό τό πρόγραμμα τῆς ἐθνικοποίησης τῆς γῆς.

Τό δεύτερο ζήτημα ἀφορᾶ τό πρόβλημα τῆς νίκης τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης. Ὅπως μπορεῖ νά δεῖ κανείς ἀπό τόν πρῶτο τόμο (βλέπε τά ἄρθρα «Ἀναρχισμός ἤ σοσιαλισμός;»), ὁ συγγραφέας ὑποστήριζε τότε μιά θέση γνωστή ἀνάμεσα στούς μαρξιστές, πού ἔλεγε ὅτι ἕνας ἀπό τούς κυριότερους ὅρους γιά τή νίκη τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης εἶναι νά γίνει τό προλεταριάτο ἡ πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ καί ὅτι κατά συνέπεια στίς χῶρες ὅπου τό προλεταριάτο λόγω τῆς ἀνεπάρκειας τῆς κεφαλαιοκρατικῆς

ἀνάπτυξης δέν ἀποτελεῖ ἀκόμα τήν πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ, ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι ἀδύνατη.

Ἡ θέση αὐτή θεωροῦνταν τότε κάτι τό παραδεγμένο ἀπ' ὅλους τούς μαρξιστές τῆς Ρωσίας, μαζί καί τούς μπολσεβίκους, καθώς καί ἀπό τά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα τῶν ἄλλων χωρῶν. Ὅμως, ἡ παραπέρα ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ στήν Εὐρώπη καί στήν Ἀμερική, τό πέρασμα ἀπό τόν προϊμπεριαλιστικό καπιταλισμό στόν ἰμπεριαλιστικό καί τέλος, ὁ νόμος γιά τήν ἀνισόμετρη οἰκονομική καί πολιτική ἀνάπτυξη τῶν διαφόρων χωρῶν, πού τόν ἀνακάλυψε ὁ Λένιν, ἔδειξαν ὅτι ἡ θέση αὐτή δέν ἀνταποκρίνεται πιά στίς νέες συνθῆκες ἀνάπτυξης, ὅτι εἶναι ἀπόλυτα δυνατή ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές χῶρες, ὅπου ὁ καπιταλισμός δέν ἔφτασε ἀκόμα στό ἀνώτατο σημεῖο ἀνάπτυξής του καί τό προλεταριάτο δέν ἀποτελεῖ τήν πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ, ἀλλά ὅπου τό μέτωπο τοῦ καπιταλισμοῦ εἶναι ἀρκετά ἀδύνατο, ὥστε νά μπορέσει νά τό διασπάσει τό προλεταριάτο. Ἔτσι γεννήθηκε τό 1915-1916 ἡ λενινιστική θεωρία τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης. Ὅπως εἶναι γνωστό, ἡ λενινιστική θεωρία τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης ξεκινᾶ ἀπό τό ὅτι ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση δέ θά νικήσει ὑποχρεωτικά στίς χῶρες ὅπου ὁ καπιταλισμός εἶναι περισσότερο ἀναπτυγμένος, ἀλλά πρῶτα ἀπ' ὅλα στίς χῶρες ἐκεῖνες, ὅπου εἶναι ἀδύνατο τό μέτωπο τοῦ καπιταλισμοῦ, ὅπου εἶναι πιό εὔκολο γιά τό προλεταριάτο νά σπάσει αὐτό τό μέτωπο καί ὅπου ὑπάρχει ἔστω καί ἕνα μέσο ἐπίπεδο ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ.

Μ' αὐτά ἐξαντλοῦνται οἱ παρατηρήσεις τοῦ συγγραφέα σχετικά μέ τά ἔργα πού συγκεντρώθηκαν στόν πρῶτο τόμο.

Ι. Στάλιν

Γενάρης τοῦ 1946

1901–1907

ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ*

Ἐμεῖς, μιά ὁμάδα ἀπό γεωργιανούς ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες, βέβαιοι ὅτι γιά τούς συνειδητούς ἀναγνῶστες τῆς Γεωργίας ἀποτελεῖ ζωτικό ζήτημα ἡ ἔκδοση ἐλεύθερου περιοδικοῦ τύπου· βέβαιοι ὅτι σήμερα αὐτό τό ζήτημα πρέπει νά λυθεῖ καί ὅτι ἡ συνέχιση τῆς καθυστέρησής μας μόνο ζημιά θά φέρει στήν κοινή ὑπόθεση· βέβαιοι ὅτι κάθε συνειδητός ἀναγνώστης θά δεχτεῖ μέ ἱκανοποίηση μιά τέτια ἔκδοση καί θά τή βοηθήσει μέ κάθε τρόπο, ἐρχόμαστε νά ἀνταποκριθοῦμε σ' αὐτή τήν ἀνάγκη, προσπαθώντας, στό μέτρο τῶν δυνάμεών μας, νά ἱκανοποιήσουμε τήν ἐπιθυμία τῶν ἀναγνωστῶν. Βγάζουμε τό πρῶτο φύλλο τῆς πρώτης ἐλεύθερης ἐφημερίδας τῆς Γεωργίας, τή «Μπρτζόλα»[1].

Γιά νά σχηματίσει ὁ ἀναγνώστης μας ἀκριβῆ γνώμη γιά τό φύλλο πού ἐκδίδουμε καί εἰδικά γιά μᾶς, θά ποῦμε λίγα λόγια.

Τό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα δέν ἄφησε ἄθιχτη καμιά γωνιά τῆς χώρας. Δέν ἄφησε ἄθιχτη καί τή γωνιά τῆς Ρωσίας πού λέγεται Καύκασος καί μαζί μέ τόν Καύκασο καί τή Γεωργία μας. Τό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα

* Κύριο ἄρθρο τῆς παράνομης σοσιαλδημοκρατικῆς ἐφημερίδας «Μπρτζόλα» («Ἀγώνας»).

τῆς Γεωργίας εἶναι φαινόμενο πρόσφατο, ἔχει μόνο λίγα χρόνια πού ἐμφανίστηκε καί, γιά νά μιλήσουμε πιό ἀκριβολογημένα, οἱ βάσεις αὐτοῦ τοῦ κινήματος μπῆκαν μόνο τό 1896. Ὅπως παντοῦ, ἔτσι καί σέ μᾶς, ἡ δουλιά δέν ξεπερνοῦσε τόν πρῶτο καιρό τά πλαίσια τῆς συνωμοτικότητας. Ἡ ζύμωση καί ἡ πλατιά προπαγάνδα, μέ τή μορφή πού βλέπουμε νά γίνεται τελευταῖα, ἦταν κάτι πού δέ μποροῦσε νά γίνει τότε καί θέλοντας καί μή ὅλες οἱ δυνάμεις εἶχαν συγκεντρωθεῖ σέ λιγοστούς κύκλους. Τώρα ἡ περίοδος αὐτή ἀνήκει στό παρελθόν, οἱ σοσιαλδημοκρατικές ἰδέες διαδόθηκαν μέσα στίς ἐργατικές μάζες καί ἡ δουλιά ἐπίσης βγῆκε ἀπό τά στενά συνωμοτικά της πλαίσια καί ἀγκάλιασε σημαντική μερίδα τῶν ἐργατῶν. Ἄρχισε ὁ ἀνοιχτός ἀγώνας. Ὁ ἀγώνας ἔθεσε μπροστά στά πρῶτα στελέχη πολλά προβλήματα, πού ὥς τότε δέν εἶχαν βγεῖ στήν ἐπιφάνεια καί δέν ἦταν καί πολύ αἰσθητή ἡ ἀνάγκη νά ἐξηγηθοῦν. Πρῶτα-πρῶτα μπῆκε πολύ ἐπιταχτικά τό ἐρώτημα: τί μέσα διαθέτουμε γιά νά ἀναπτύξουμε πιό πλατιά τόν ἀγώνα; Στά λόγια ἡ ἀπάντηση σ' αὐτό τό ἐρώτημα εἶναι πολύ ἁπλή καί εὔκολη. Στήν πράξη ὅμως συμβαίνει ἀκριβῶς τό ἀντίθετο.

Εἶναι αὐτονόητο ὅτι γιά τό ὀργανωμένο σοσιαλδημοκρατικό κίνημα τό κυριότερο μέσο εἶναι ἡ πλατιά προπαγάνδα καί ζύμωση γύρω ἀπό τίς ἐπαναστατικές ἰδέες. Οἱ συνθῆκες ὅμως, ὅπου εἶναι ὑποχρεωμένος νά δρᾶ ὁ ἐπαναστάτης, εἶναι τόσο ἀντιφατικές, τόσο δύσκολες καί ἀπαιτοῦν τόσο μεγάλες θυσίες, ὥστε πολύ συχνά ἡ προπαγάνδα καί ἡ ζύμωση εἶναι ἀδύνατο νά διεξαχθοῦν μέ τή μορφή πού εἶναι ἀπαραίτητη τόν πρῶτο καιρό τοῦ κινήματος.

Τά μαθήματα στούς κύκλους μέ βιβλία καί μπροσοῦρες δέ μποροῦν νά γίνουν πρῶτα-πρῶτα ἐξαιτίας τῆς ἀστυνομικῆς παρακολούθησης καί ἔπειτα ἐξαιτίας τῆς ἴδιας τῆς

ὀργάνωσης τῆς δουλιᾶς. Ἡ ζύμωση ἐξασθενίζει μέ τίς πρῶτες συλλήψεις. Καταντᾶ ἀδύνατη ἡ σύνδεση καί οἱ συχνές ἐπαφές μέ τούς ἐργάτες, καί ὅμως ὁ ἐργάτης περιμένει νά ξεκαθαριστοῦν πολλά φλέγοντα ζητήματα. Γύρω του γίνεται ἕνας βίαιος ἀγώνας, ὅλες οἱ δυνάμεις τῆς κυβέρνησης στρέφονται ἐναντίον του καί αὐτός δέν ἔχει τή δυνατότητα νά ἀντικρίσει κριτικά τή σύγχρονη κατάσταση πραγμάτων, δέν πληροφορεῖται καθόλου γιά τήν οὐσία τῶν ζητημάτων, καί συχνά ἀρκεῖ μιά ἀσήμαντη ἀποτυχία σέ ὁποιοδήποτε πλαϊνό ἐργοστάσιο, γιά νά κρυώσει ὁ ἐργάτης μέ ἐπαναστατική διάθεση, νά χάσει τήν πίστη του στό μέλλον καί ἔτσι ὁ καθοδηγητής εἶναι ὑποχρεωμένος νά τόν τραβήξει στή δουλιά ἀρχίζοντας ἀπό τήν ἀρχή.

Ἡ ζύμωση μέ μπροσοῦρες, πού δίνουν ἀπάντηση μόνο σέ ὁρισμένα συγκεκριμένα ἐρωτήματα, δέν εἶναι τίς περισσότερες φορές καί πολύ ἀποτελεσματική. Παρουσιάζεται ἡ ἀνάγκη νά δημιουργηθεῖ τέτια φιλολογία, πού νά δίνει ἀπάντηση στά ἐρωτήματα πού μπαίνουν καθημερινά. Δέν ὑπάρχει λόγος νά ἀποδείξουμε αὐτή τήν πασίγνωστη ἀλήθεια. Γιά τό ἐργατικό κίνημα τῆς Γεωργίας ἔφτασε πιά ἡ στιγμή, πού μιά περιοδική ἔκδοση γίνεται ἕνα ἀπό τά κυριότερα μέσα τῆς ἐπαναστατικῆς δουλιᾶς.

Γιά νά ἐνημερώσουμε μερικούς ἀκατατόπιστους ἀναγνῶστες, θεωροῦμε ἀπαραίτητο νά ποῦμε μερικά λόγια γιά τή νόμιμη ἐφημερίδα. Θά τό θεωρούσαμε μεγάλο λάθος, ἄν ἕνας ἐργάτης νόμιζε ὅτι ἡ νόμιμη ἐφημερίδα, σέ ὁποιεσδήποτε συνθῆκες κι ἄν βγαίνει καί ὁποιαδήποτε κατεύθυνση κι ἄν ἀκολουθεῖ, ἐκφράζει τά συμφέροντα τά δικά του, τοῦ ἐργάτη. Ἡ κυβέρνηση πού «φροντίζει» γιά τούς ἐργάτες, ἔχει ταχτοποιήσει θαυμάσια τό ζήτημα σχετικά μέ τίς νόμιμες ἐφημερίδες. Ὁλόκληρο σκυλολόι κρατικοί ὑπάλληλοι, πού ὀνομάζονται λογοκριτές, εἶναι τοποθετημένοι

κοντά σ' αὐτές τίς ἐφημερίδες καί τίς παρακολουθοῦν εἰδικά, καταφεύγουν στό κόκκινο μελάνι καί τό ψαλίδι, γιά νά μήν περάσει ἀπό κάποια χαραμάδα ἔστω καί μιά ἀχτίδα ἀλήθειας. Στήν ἐπιτροπή τῶν λογοκριτῶν καταφθάνει ἡ μιά ἐγκύκλιος πάνω στήν ἄλλη: «νά μήν ἀφήσετε νά περάσει τίποτα σχετικό μέ τούς ἐργάτες, νά μή δημοσιευτεῖ τό ἕνα ἤ τό ἄλλο γεγονός, νά μήν ἐπιτραπεῖ ἡ συζήτηση τοῦ τάδε ἤ τοῦ τάδε ζητήματος» κλπ., κλπ. Μέσα σέ τέτιες συνθῆκες ἡ ἐφημερίδα δέ μπορεῖ βέβαια νά εἶναι ἐκείνη πού χρειάζεται καί τοῦ κάκου θά ἔψαχνε ὁ ἐργάτης νά βρεῖ στίς σελίδες της, ἔστω καί μέσα ἀπό τίς γραμμές της, πληροφορίες καί σωστή ἐκτίμηση τῆς ἐργατικῆς ὑπόθεσης. Καί ἄν εἶχε κανείς τή γνώμη ὅτι ὁ ἐργάτης θά μποροῦσε νά βγάλει ὄφελος ἀπό τίς σπάνιες γραμμές τῆς μιᾶς ἤ τῆς ἄλλης νόμιμης ἐφημερίδας, πού θίγουν ἀνάμεσα στ' ἄλλα καί τή δική του ὑπόθεση καί πού τίς ἄφησαν κατά λάθος νά περάσουν οἱ δήμιοι-λογοκριτές, πρέπει νά ποῦμε ἐπίσης ὅτι τό νά στηρίζει κανείς τίς ἐλπίδες του σέ τέτια ἀποσπάσματα καί νά χτίζει πάνω σ' αὐτές τίς μικρολεπτομέρειες κάποιο σύστημα προπαγάνδας, δείχνει ὅτι δέν καταλαβαίνει τό ζήτημα.

Ἐπαναλαβαίνουμε, πώς αὐτό τό λέμε γιά νά κατατοπίσουμε μόνο ὁρισμένους ἄπειρους ἀναγνῶστες.

Κι ἔτσι, ἡ ἔκδοση ἐλεύθερου περιοδικοῦ τύπου τῆς Γεωργίας ἀποτελεῖ κατεπείγουσα ἀνάγκη τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κινήματος. Τό ζήτημα πού μένει τώρα νά ἐξετάσουμε εἶναι πῶς θά ὀργανωθεῖ ἡ δουλιά τῆς ἔκδοσης, τί πρέπει νά ἔχει γιά ὁδηγό της ἡ ἐφημερίδα καί τί πρέπει νά προσφέρει στό σοσιαλδημοκράτη τῆς Γεωργίας.

Ὅταν ἐξετάζεται γενικά καί ἀφηρημένα τό ζήτημα, πῶς μπορεῖ νά σταθεῖ μιά ἐφημερίδα στή Γεωργία καί ἰδιαίτερα τό ζήτημα τοῦ περιεχόμενου καί προσανατολισμοῦ της, μπορεῖ νά φανεῖ ὅτι τό ζήτημα λύνεται μόνο του, μ' ἕνα ἁπλό καί φυσικό τρόπο: τό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα τῆς Γεωργίας δέν ἀποτελεῖ κάτι τό ἀπομονωμένο, δέν εἶναι ἐργατικό κίνημα μόνο τῆς Γεωργίας, μέ ξεχωριστό δικό του πρόγραμμα, ἀλλά βαδίζει πλάι-πλάι μ' ὁλόκληρο τό ρωσικό κίνημα καί συνεπῶς ὑποτάσσεται στό Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα τῆς Ρωσίας. Ἀπό δῶ βγαίνει καθαρά ὅτι ἡ σοσιαλδημοκρατική ἐφημερίδα τῆς Γεωργίας πρέπει νά εἶναι ἁπλῶς ἕνα τοπικό ὄργανο, πού νά φωτίζει κυρίως τά τοπικά ζητήματα καί νά καθρεφτίζει τό τοπικό κίνημα. Ὅμως πίσω ἀπ' αὐτή τήν ἀπάντηση κρύβεται μιά τέτια δυσκολία, πού δέ μποροῦμε νά τήν παρακάμψουμε καί ὅπου θά σκοντάψουμε τό δίχως ἄλλο. Ἐννοῶ τή δυσκολία σχετικά μέ τή γλώσσα. Ἐνῶ ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Κόμματος τῆς Ρωσίας ἔχει τή δυνατότητα μέ τήν κεντρική ἐφημερίδα τοῦ κόμματος νά ἐξηγεῖ ὅλα τά γενικά ζητήματα, ἀφήνοντας στίς περιφερειακές της ἐπιτροπές τό καθῆκον νά φωτίζουν μόνο τά τοπικά ζητήματα, ἡ ἐφημερίδα τῆς Γεωργίας βρίσκεται σέ δύσκολη θέση ὅσον ἀφορᾶ τό περιεχόμενο. Ἡ ἐφημερίδα τῆς Γεωργίας πρέπει νά παίζει ταυτόχρονα τό ρόλο τοῦ γενικοῦ κομματικοῦ καί τοῦ περιφερειακοῦ τοπικοῦ ὀργάνου. Ἐπειδή ἡ πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν ἀναγνωστῶν τῆς Γεωργίας δέ μπορεῖ νά διαβάσει ἐλεύθερα τή ρωσική ἐφημερίδα, οἱ καθοδηγητές τῆς γεωργιανῆς ἐφημερίδας δέν ἔχουν τό δικαίωμα νά ἀφήνουν ἀφώτιστα ὅλα τά ζητήματα, πού ἐξετάζει καί πρέπει νά ἐξετάζει ἡ κεντρική κομματική ρωσική ἐφημερίδα. Ἔτσι, ἡ ἐφημερίδα τῆς Γεωργίας εἶναι ὑποχρεωμένη νά ἐνημερώνει τούς ἀναγνῶστες της γιά ὅλα τά ζητήματα ἀρχῶν καί τά ζητήματα τῆς θεωρίας καί τῆς ταχτικῆς. Συνάμα εἶναι ὑποχρεωμένη νά βρίσκεται ἐπικεφαλῆς τοῦ τοπικοῦ κινή-

ματος καί νά φωτίζει κατάλληλα κάθε γεγονός, χωρίς νά ἀφήνει κανένα περιστατικό δίχως ἐξήγηση καί ν' ἀπαντάει σ' ὅλα τά ζητήματα πού συγκινοῦν τούς ντόπιους ἐργάτες. Ἡ ἐφημερίδα τῆς Γεωργίας πρέπει νά συνδέει καί νά συνενώνει τούς γεωργιανούς καί τούς ρώσους ἐργάτες πού ἀγωνίζονται. Ἡ ἐφημερίδα πρέπει νά πληροφορεῖ τούς ἀναγνῶστες της γιά ὅλα τά γεγονότα τῆς ζωῆς τῆς περιοχῆς, τῆς Ρωσίας καί τοῦ ἐξωτερικοῦ, πού τούς ἐνδιαφέρουν.

Αὐτή εἶναι σέ γενικές γραμμές ἡ γνώμη μας γιά τήν ἐφημερίδα τῆς Γεωργίας.

Λίγα λόγια σχετικά μέ τό περιεχόμενο καί τόν προσανατολισμό τῆς ἐφημερίδας.

Ἐφόσον εἶναι σοσιαλδημοκρατική ἐφημερίδα, πρέπει νά ἔχουμε τήν ἀπαίτηση νά στρέφει κατά προτίμηση τήν προσοχή της στούς ἀγωνιζόμενους ἐργάτες. Θεωροῦμε περιττό νά ποῦμε ὅτι στή Ρωσία καί γενικά παντοῦ μόνο τό ἐπαναστατικό προλεταριάτο εἶναι προορισμένο ἀπό τήν ἱστορία νά ἀπελευθερώσει τήν ἀνθρωπότητα καί νά φέρει στόν κόσμο τήν εὐτυχία. Εἶναι ξεκάθαρο ὅτι μόνο τό ἐργατικό κίνημα στηρίζεται σέ στέρεο ἔδαφος καί μόνο αὐτό εἶναι ἀπαλλαγμένο ἀπό κάθε εἴδους οὐτοπικές φαντασιοπληξίες. Συνεπῶς ἡ ἐφημερίδα, σάν ὄργανο τῶν σοσιαλδημοκρατῶν, πρέπει νά καθοδηγεῖ τό ἐργατικό κίνημα, νά τοῦ δείχνει τό δρόμο καί νά τό προφυλάει ἀπό σφάλματα. Μέ λίγα λόγια, πρώτιστη ὑποχρέωση τῆς ἐφημερίδας εἶναι νά βρίσκεται ὅσο τό δυνατό πιό κοντά στήν ἐργατική μάζα, νά ἔχει τή δυνατότητα νά ἐπιδρᾶ συνεχῶς πάνω της, νά εἶναι τό συνειδητό καί καθοδηγητικό της κέντρο.

Ἐπειδή ὅμως στίς σημερινές συνθῆκες τῆς Ρωσίας, ἐκτός ἀπό τούς ἐργάτες, μποροῦν νά ἐμφανιστοῦν ἀγωνιστές τῆς «ἐλευθερίας» καί ἄλλα στοιχεῖα τῆς κοινωνίας καί ἐπειδή ἡ ἐλευθερία αὐτή ἀποτελεῖ τόν πιό ἄμεσο ἀντικειμενικό σκοπό τῶν ἀγωνιζόμενων ἐργατῶν τῆς Ρωσίας, ἡ ἐφημερίδα ἔχει τήν ὑποχρέωση νά διαθέτει τίς στῆλες της γιά κάθε ἐπαναστατικό κίνημα, ἔστω καί ἄν αὐτό ἀναπτύσσεται ἔξω ἀπό τό ἐργατικό κίνημα. Λέμε «νά διαθέτει τίς στῆλες της» ὄχι ἁπλῶς γιά νά δίνει ἀνάμεσα στ' ἄλλα πληροφορίες ἤ γιά νά δημοσιεύει ἁπλή εἰδησεογραφία. Ὄχι, ἡ ἐφημερίδα ἔχει τήν ὑποχρέωση νά δόσει ἰδιαίτερη προσοχή στό ἐπαναστατικό κίνημα πού ἀναπτύσσεται ἤ θά ἀναπτυχθεῖ μέσα στά ἄλλα στοιχεῖα τῆς κοινωνίας. Πρέπει νά ἐξηγεῖ κάθε κοινωνικό φαινόμενο καί ἔτσι νά ἐπιδρᾶ στόν καθένα πού ἀγωνίζεται γιά τήν ἐλευθερία. Γι' αὐτό ἡ ἐφημερίδα ἔχει τήν ὑποχρέωση νά δόσει ἰδιαίτερη προσοχή στήν πολιτική κατάσταση τῆς Ρωσίας, νά λαβαίνει ὑπόψη ὅλες τίς συνέπειες αὐτῆς τῆς κατάστασης καί νά βάλει ὅσο τό δυνατό πιό πλατιά τό ζήτημα ὅτι εἶναι ἀπαραίτητος ὁ πολιτικός ἀγώνας.

Εἴμαστε βέβαιοι ὅτι κανένας δέ θά χρησιμοποιήσει τά λόγια μας σάν ἀπόδειξη πώς εἴμαστε τάχα ὀπαδοί τῆς σύνδεσης καί τῶν συμβιβασμῶν μέ τήν κεφαλαιοκρατία. Ἡ πρέπουσα ἐκτίμηση, ἡ ἀποκάλυψη τῶν ἀδύνατων πλευρῶν καί τῶν λαθῶν τοῦ κινήματος πού στρέφεται ἐνάντια στό σημερινό καθεστώς, ἔστω κι ἄν τό κίνημα αὐτό γίνεται μέσα στήν ἀστική κοινωνία, δέ μπορεῖ νά βάλει πάνω στό σοσιαλδημοκράτη τήν κηλίδα τοῦ ὀπορτουνισμοῦ. Δέν πρέπει μόνο νά ξεχνοῦμε ἐδῶ τίς σοσιαλδημοκρατικές ἀρχές καί τίς ἐπαναστατικές μέθοδες πάλης. Ἄν μετρᾶμε κάθε κίνημα μ' αὐτό τό μέτρο, θά εἴμαστε ἀπαλλαγμένοι ἀπό τίς μπερνσταϊνικές ἀνοησίες.

Ἔτσι, ἡ σοσιαλδημοκρατική ἐφημερίδα τῆς Γεωργίας πρέπει νά δίνει σαφῆ ἀπάντηση σέ ὅλα τά ἐρωτήματα πού συνδέονται μέ τό ἐργατικό κίνημα, νά ἐξηγεῖ τά ζητήματα ἀρχῶν, νά ἐξηγεῖ θεωρητικά τό ρόλο τῆς ἐργατικῆς

τάξης στόν ἀγώνα καί νά φωτίζει μέ τό φῶς τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ κάθε φαινόμενο πού ἀντιμετωπίζει στήν πάλη του ὁ ἐργάτης.

Ἡ ἐφημερίδα πρέπει νά εἶναι ταυτόχρονα ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Κόμματος τῆς Ρωσίας καί νά πληροφορεῖ ἔγκαιρα τούς ἀναγνῶστες της γιά ὅλες τίς ἀπόψεις ταχτικῆς πού ἀκολουθεῖ ἡ ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατία τῆς Ρωσίας. Πρέπει νά ἐνημερώνει τούς ἀναγνῶστες της πῶς ζοῦν οἱ ἐργάτες στίς ἄλλες χῶρες, τί κάνουν γιά νά καλυτερέψουν τή θέση τους καί μέ ποιό τρόπο καί νά καλεῖ ἔγκαιρα τούς ἐργάτες τῆς Γεωργίας νά βγοῦν στό στίβο τοῦ ἀγώνα. Παράλληλα ἡ ἐφημερίδα δέν πρέπει νά ἀφήνει ἀπαρατήρητο κανένα κοινωνικό κίνημα, ἀλλά νά τά ὑποβάλλει ὅλα στή σοσιαλδημοκρατική κριτική.

Αὐτή εἶναι ἡ γνώμη μας γιά τήν ἐφημερίδα τῆς Γεωργίας.

Δέ μποροῦμε νά γελᾶμε οὔτε τόν ἑαυτό μας οὔτε τούς ἀναγνῶστες μας δίνοντας ὑποσχέσεις ὅτι θά ἐκπληρώσουμε μέ τίς σημερινές μας δυνάμεις στό ἀκέραιο αὐτά τά καθήκοντα. Γιά νά ὀργανωθεῖ, ὅπως πρέπει, ἡ δουλιά τῆς ἐφημερίδας, χρειάζεται βοήθεια ἀπό τούς ἴδιους τούς ἀναγνῶστες καί τούς συμπαθοῦντες. Ὁ ἀναγνώστης θά προσέξει ὅτι τό πρῶτο φύλλο τῆς «Μπρτζόλα» ἔχει πολλές ἐλλείψεις, ὅμως ἐλλείψεις πού μποροῦν νά διορθωθοῦν, ἄν βοηθήσει ὁ ἴδιος ὁ ἀναγνώστης. Τονίζουμε ἰδιαίτερα τήν ἀδυναμία στήν ἐσωτερική εἰδησεογραφία. Ἐπειδή βρισκόμαστε μακριά ἀπό τήν πατρίδα, δέν ἔχουμε τή δυνατότητα νά παρακολουθοῦμε ἀπό κοντά τό ἐπαναστατικό κίνημα τῆς Γεωργίας καί νά δίνουμε ἔγκαιρα πληροφορίες καί ἐξηγήσεις γιά τά ζητήματα πού ἔχουν σχέση μ' αὐτό τό κίνημα. Γι' αὐτό τό λόγο χρειάζεται νά μᾶς βοηθήσουν

ἀπό τήν ἴδια τή Γεωργία. Ὅποιος θέλει νά μᾶς βοηθήσει καί ἀπό φιλολογική ἄποψη, θά βρεῖ χωρίς ἀμφιβολία τόν τρόπο νά δημιουργήσει ἄμεση ἤ ἔμμεση ἐπαφή μέ τή σύνταξη τῆς «Μπρτζόλα».

Καλοῦμε ὅλους τούς ἀγωνιζόμενους σοσιαλδημοκράτες τῆς Γεωργίας νά δείξουν θερμό ἐνδιαφέρον γιά τίς τύχες τῆς «Μπρτζόλα», νά βοηθήσουν μέ κάθε τρόπο τήν ἔκδοση καί τήν κυκλοφορία της καί νά μετατρέψουν ἔτσι τή «Μπρτζόλα», τήν πρώτη ἐλεύθερη ἐφημερίδα τῆς Γεωργίας, σέ ὅπλο τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀγώνα.

Ἐφημερίδα «Μπρτζόλα» («Ἀγώνας»), ἀρ. 1, Σεπτέμβρης 1901.

Τό ἄρθρο εἶναι ἀνυπόγραφο.

Τό πρωτότυπο γράφτηκε στά γεωργιανά.

ΤΟ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΑΜΕΣΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ

I

Ἡ ἀνθρώπινη σκέψη χρειάστηκε νά δοκιμάσει πολλά βάσανα, μαρτύρια καί ἀλλαγές, πρίν νά φτάσει στό σοσιαλισμό τόν ἐπιστημονικά δουλεμένο καί ἐπιστημονικά θεμελιωμένο. Οἱ σοσιαλιστές τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης γιά πολύν καιρό βρέθηκαν ὑποχρεωμένοι νά περιπλανιένται στά σκοτάδια μέσα στήν ἔρημο τοῦ οὐτοπικοῦ (τοῦ ἀνεπίτευκτου καί ἀπραγματοποίητου) σοσιαλισμοῦ, πρίν ν' ἀνοίξουν τό δρόμο τους, ἐρευνήσουν καί θεμελιώσουν τούς νόμους τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καί συμπεράνουν ἀπό δῶ ὅτι ὁ σοσιαλισμός εἶναι ἀπαραίτητος γιά τήν ἀνθρωπότητα. Ἀπό τίς ἀρχές τοῦ περασμένου αἰώνα ἡ Εὐρώπη ἔδοσε πολλούς θαρραλέους, γεμάτους αὐτοθυσία καί τίμιους ἐργάτες τῆς ἐπιστήμης, πού προσπάθησαν νά ἐξηγήσουν καί νά λύσουν τό πρόβλημα τί μπορεῖ νά σώσει τήν ἀνθρωπότητα ἀπό τήν ἀρρώστια, πού μεγαλώνει ὁλοένα καί ἐπιδεινώνεται μέ τήν ἀνάπτυξη τοῦ ἐμπορίου καί τῆς βιομηχανίας. Πέρασαν πολλές θύελες καί χύθηκαν χείμαροι ἀπό αἷμα στή Δυτική Εὐρώπη μέ σκοπό νά ἐκμηδενιστεῖ ἡ καταπίεση τῆς πλειοψηφίας ἀπό τή μειοψηφία, μά ἡ συμφορά δέν ἐξαφανιζόταν, οἱ πληγές ἔμεναν πάντα ἀνοιχτές καί τά βάσανα γίνονταν κάθε μέρα καί πιό ἀβάσταχτα. Μιά ἀπό

τίς κυριότερες αἰτίες αὐτοῦ τοῦ φαινομένου πρέπει νά θεωρεῖται τό γεγονός ὅτι ὁ οὐτοπικός σοσιαλισμός δέν ξεκαθάριζε τούς νόμους τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ἀλλά βρισκόταν στά σύννεφα, μακριά ἀπό τή ζωή, ἔτεινε πρός τά ὕψη, ἐνῶ χρειαζόταν γερή ἐπαφή μέ τήν πραγματικότητα. Οἱ οὐτοπιστές ἔβαζαν σάν ἄμεσο σκοπό τους τήν πραγματοποίηση τοῦ σοσιαλισμοῦ, τότε πού στή ζωή δέν ὑπῆρχε καθόλου τό ἔδαφος γιά τήν πραγματοποίησή του καί πράγμα πού εἶχε ἀκόμα πιό θλιβερά ἀποτελέσματα—οἱ οὐτοπιστές περίμεναν νά πραγματοποιήσουν τό σοσιαλισμό οἱ ἰσχυροί αὐτοῦ τοῦ κόσμου, πού κατά τή γνώμη τους μποροῦσαν εὔκολα νά πειστοῦν γιά τήν ὀρθότητα τοῦ σοσιαλιστικοῦ ἰδανικοῦ (Ρόμπερτ Ὄουεν, Λουί Μπλάν, Φουριέ καί ἄλλοι). Ἡ ἀντίληψη αὐτή ἐπισκίαζε ὁλότελα τό πραγματικό ἐργατικό κίνημα καί τήν ἐργατική μάζα, πού εἶναι ὁ μοναδικός καί φ υ σ ι κ ό ς φορέας τοῦ σοσιαλιστικοῦ ἰδανικοῦ. Οἱ οὐτοπιστές δέ μποροῦσαν νά καταλάβουν αὐτό τό πράγμα. Ἤθελαν νά δημιουργήσουν τήν εὐτυχία πάνω στή γῆ μέ νομοθετικά μέτρα, μέ διακηρύξεις, χωρίς τή βοήθεια τοῦ ἴδιου τοῦ λαοῦ (τῶν ἐργατῶν). Ὅσο γιά τό ἐργατικό κίνημα, δέν τοῦ ἔδιναν καί μεγάλη προσοχή καί μάλιστα πολύ συχνά ἀρνοῦνταν τή σημασία του. Ἀπ' αὐτό τό γεγονός οἱ θεωρίες τους ἔμειναν μόνο θεωρίες, οἱ ὁποῖες ἄφηναν ἀσυγκίνητη τήν ἐργατική μάζα, πού μέσα της, εντελῶς ἀνεξάρτητα ἀπ' αὐτές τίς θεωρίες, ὡρίμαζε ἡ μεγάλη ἰδέα πού διακήρυξε στά μισά τοῦ περασμένου αἰώνα ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Κ ά ρ λ Μ ά ρ ξ: «Ἡ ἀ π ε λ ε υ θ έ ρ ω σ η τ ῆ ς ἐ ρ γ α τ ι κ ῆ ς τ ά ξ η ς μ π ο ρ ε ῖ ν ά ε ἶ ν α ι ἔ ρ γ ο μ ό ν ο τ ῆ ς ἴ δ ι α ς τ ῆ ς ἐ ρ γ α τ ι κ ῆ ς τ ά ξ η ς... Π ρ ο λ ε τ ά ρ ι ο ι ὅ λ ω ν τ ῶ ν χ ω ρ ῶ ν ἑ ν ω θ ε ῖ τ ε!».

Ἀπό τά λόγια αὐτά ἔβγαινε καθαρά ἡ ἀλήθεια, πού σήμερα τή βλέπουν καί οἱ «τυφλοί», ὅτι δηλ. γιά νά πραγ-

ματοποιηθεῖ τό σοσιαλιστικό ἰδανικό, χρειάζεται ἡ αὐτενέργεια τῶν ἐργατῶν καί ἡ συνένωσή τους σέ μιά ὀργανωμένη δύναμη ἀνεξάρτητα ἀπό ἐθνότητα καί χώρα. Ἡ ἀλήθεια αὐτή ἦταν ἀπαραίτητο νά στηριχτεῖ πάνω σέ βάσεις —αὐτό τό ἔκανε θαυμάσια ὁ Μάρξ καί ὁ φίλος του ὁ Ἔνγκελς—ὥστε νά μπεῖ γερό τό θεμέλιο γιά ἕνα ἰσχυρό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, πού σήμερα, σάν ἀδυσώπητη μοίρα στέκεται πάνω ἀπό τό εὐρωπαϊκό ἀστικό καθεστώς, ἀπειλώντας νά τό καταστρέψει καί νά χτίσει πάνω στά συντρίμμια του τό σοσιαλιστικό καθεστώς.

Ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἰδέας τοῦ σοσιαλισμοῦ στή Ρωσία πέρασε ἀπό τόν ἴδιο σχεδόν δρόμο πού πέρασε καί στή Δυτική Εὐρώπη. Καί στή Ρωσία οἱ σοσιαλιστές χρειάστηκε νά περιπλανηθοῦν πολύν καιρό στά σκοτάδια, ὥσπου ν' ἀποχτήσουν τή σοσιαλδημοκρατική συνείδηση, νά καταχτήσουν τόν ἐπιστημονικό σοσιαλισμό. Καί μεῖς εἴχαμε σοσιαλιστές, εἴχαμε καί ἐργατικό κίνημα, τραβοῦσε ὅμως τό ἕνα ἀνεξάρτητα ἀπό τό ἄλλο, τό καθένα τό δρόμο του: οἱ σοσιαλιστές πρός τό οὐτοπικό ὄνειρο («Ζεμλιά-ἰ-Βόλια», «Ναρόνταγια Βόλια»), καί τό ἐργατικό κίνημα πρός τά αὐθόρμητα ξεσπάσματα. Καί τά δυό δροῦσαν στά ἴδια χρόνια (1870-1890), χωρίς νά γνωρίζουν τό ἕνα τό ἄλλο. Οἱ σοσιαλιστές δέν εἶχαν βάσεις μέσα στόν ἐργαζόμενο πληθυσμό καί γι' αὐτό ἡ δράση τους κρεμόταν στόν ἀέρα καί δέ στηριζόταν πουθενά. Οἱ ἐργάτες πάλι δέν εἶχαν καθοδηγητές καί ὀργανωτές καί γι' αὐτό τό κίνημά τους ἔπαιρνε τή μορφή ἄταχτων ξεσπασμάτων. Αὐτή ἦταν ἡ κυριότερη αἰτία, πού ὁ ἡρωικός ἀγώνας τῶν σοσιαλιστῶν γιά τό σοσιαλισμό δέν ἔδινε τούς καρπούς του καί ἡ μυθική παλικαριά τους τσακιζόταν στό γερό τεῖχος τῆς ἀπολυταρχίας. Οἱ ρῶσοι σοσιαλιστές πῆραν στενότερη ἐπαφή μέ τήν ἐργατική μάζα μόνο στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας

1890-1900. Εἶδαν ὅτι ἡ σωτηρία βρίσκεται μονάχα στήν ἐργατική τάξη καί ὅτι μόνο αὐτή ἡ τάξη θά πραγματοποιήσει τό σοσιαλιστικό ἰδανικό. Ἀπό δῶ καί πέρα ἡ ρωσική σοσιαλδημοκρατία συγκέντρωσε ὅλες τίς προσπάθειές της καί ὅλη τήν προσοχή της στό κίνημα πού ὑπῆρχε ἐκεῖνο τόν καιρό μέσα στούς ρώσους ἐργάτες. Ὁ ρῶσος ἐργάτης, πού δέν ἦταν ἀκόμα ἀρκετά συνειδητός καί προετοιμασμένος γιά τόν ἀγώνα, προσπαθοῦσε νά βγεῖ σιγά-σιγά ἀπό τήν ἀπελπιστική του κατάσταση καί νά καλυτερέψει κάπως τή μοίρα του. Φυσικά, τό κίνημα αὐτό δέν τό χαραχτήριζε τότε μιά συστηματική ὀργανωτική δουλιά, τό κίνημα ἦταν αὐθόρμητο.

Κι ἔτσι ἡ σοσιαλδημοκρατία καταπιάστηκε μ' αὐτό τό μή συνειδητό, αὐθόρμητο καί ἀνοργάνωτο κίνημα. Προσπαθοῦσε νά ἀναπτύξει τή συνείδηση τῶν ἐργατῶν, προσπαθοῦσε νά συνενώσει τό χωριστό καί σκόρπιο ἀγώνα τῶν μεμονωμένων ὁμάδων τῶν ἐργατῶν ἐνάντια στούς μεμονωμένους ἐργοδότες, νά τίς συγχωνεύσει στόν κοινό ταξικό ἀγώνα, γιά νά γίνει ὁ ἀγώνας αὐτός ἀγώνας τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Ρωσίας ἐνάντια στήν τάξη τῶν καταπιεστῶν τῆς Ρωσίας, προσπαθώντας νά προσδόσει ὀργανωμένο χαραχτήρα σ' αὐτό τόν ἀγώνα.

Τόν πρῶτο καιρό ἡ σοσιαλδημοκρατία δέ μποροῦσε νά ἁπλώσει τή δράση της μέσα στήν ἐργατική μάζα, γι' αὐτό περιοριζόταν στή δουλιά τῆς προπαγάνδας καί τῆς ζύμωσης μέσα στούς κύκλους. Μοναδικός τρόπος δουλιᾶς της ἦταν τότε τά μαθήματα στούς κύκλους. Σκοπός αὐτῶν τῶν κύκλων ἦταν νά δημιουργηθεῖ μέσα στούς ἐργάτες μιά ὁμάδα πού θά καθοδηγοῦσε ἀργότερα τό κίνημα. Γι' αὐτό οἱ κύκλοι ἀποτελοῦνταν ἀπό πρωτοπόρους ἐργάτες καί μόνο διαλεχτοί ἐργάτες εἶχαν τή δυνατότητα νά παίρνουν μέρος σ' αὐτούς.

Ἡ περίοδος ὅμως τῶν κύκλων πέρασε γρήγορα. Ἡ σοσιαλδημοκρατία πολύ γρήγορα ἔνιωσε τήν ἀνάγκη νά βγεῖ ἀπό τά στενά πλαίσια τῶν κύκλων καί ν' ἁπλώσει τήν ἐπιροή της στήν πλατιά ἐργατική μάζα. Σ' αὐτό συντέλεσαν καί οἱ ἐξωτερικές συνθῆκες. Κεῖνο τόν καιρό τό αὐθόρμητο κίνημα ἀνέβηκε πολύ ψηλά μέσα στούς ἐργάτες. Ποιός ἀπό σᾶς δέ θυμᾶται τή χρονιά πού τό αὐθόρμητο κίνημα ἀγκάλιασε ὁλόκληρη σχεδόν τήν Τιφλίδα; Οἱ ἀνοργάνωτες ἀπεργίες στά καπνεργοστάσια καί τά μηχανοστάσια τῶν σιδηροδρόμων ἀκολουθοῦσαν ἡ μιά τήν ἄλλη. Αὐτό σέ μᾶς ἔγινε τό 1897-1898, ἐνῶ στή Ρωσία λίγο νωρίτερα. Ἔπρεπε νά δοθεῖ ἔγκαιρα βοήθεια καί ἡ σοσιαλδημοκρατία ἔσπευσε νά δόσει τή βοήθειά της. Ἄρχισε ὁ ἀγώνας γιά τόν περιορισμό τῶν ὡρῶν ἐργασίας, γιά τήν κατάργηση τῶν προστίμων, γιά αὔξηση τοῦ μεροκάματου κλπ. Ἡ σοσιαλδημοκρατία ἤξερε πολύ καλά ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος δέν περιοριζόταν σ' αὐτές τίς μικρές διεκδικήσεις, ὅτι σκοπός τοῦ κινήματος δέν ἦταν αὐτές οἱ διεκδικήσεις, ὅτι αὐτό εἶναι μόνο μέσο γιά τήν κατάχτηση τοῦ σκοποῦ. Οἱ διεκδικήσεις αὐτές μπορεῖ νά εἶναι μικρές καί οἱ ἐργάτες νά παλαίβουν σήμερα σκόρπια σέ ὁρισμένες πόλεις καί περιφέρειες, ὁ ἴδιος ὅμως ὁ ἀγώνας θά τούς διδάξει ὅτι ἡ ὁλοκληρωτική νίκη θά πραγματοποιηθεῖ τότε μόνο, ὅταν ὅλη ἡ ἐργατική τάξη σάν ἑνιαία, γερή, ὀργανωμένη δύναμη τραβήξει γιά τήν ἔφοδο ἐνάντια στόν ἐχθρό της. Αὐτός πάλι ὁ ἀγώνας θά δείξει στούς ἐργάτες ὅτι ἐκτός ἀπό τόν ἄμεσο ἐχθρό τους—τόν κεφαλαιοκράτη—ἔχουν καί ἕναν ἄλλον, ἀκόμα πιό ἄγρυπνο ἐχθρό, τήν ὀργανωμένη δύναμη ὅλης τῆς ἀστικῆς τάξης, τό σημερινό κεφαλαιοκρατικό κ ρ ά τ ο ς, μέ τό στρατό του, τά δικαστήρια του, τήν ἀστυνομία του, τίς φυλακές καί τή χωροφυλακή του. Ἄν ἀκόμα καί στή Δυτική Εὐρώπη ἡ παρα-

μικρότερη προσπάθεια τοῦ ἐργάτη νά καλυτερέψει τή θέση του βρίσκεται ἀντιμέτωπη μέ τήν ἀστική ἐξουσία, ἄν στή Δυτική Εὐρώπη, ὅπου ἔχουν καταχτηθεῖ τά δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ἐργάτης εἶναι ὑποχρεωμένος νά παλαίψει ἄμεσα μέ τήν ἐξουσία, πολύ περισσότερο ὁ ἐργάτης τῆς Ρωσίας μέσα στό ἐργατικό κίνημα βρίσκεται ὑποχρεωτικά ἀντιμέτωπος μέ τήν ἀπολυταρχική ἐξουσία πού εἶναι ἄγρυπνος ἐχθρός κάθε ἐργατικοῦ κινήματος, ὄχι μόνο γιατί ἡ ἐξουσία αὐτή ὑπερασπίζει τούς κεφαλαιοκράτες, ἀλλά καί γιατί, σάν ἀ π ο λ υ τ α ρ χ ι κ ή ἐ ξ ο υ σ ί α πού εἶναι, δέ μπορεῖ νά ἀνεχτεῖ τήν αὐτενέργεια τῶν κοινωνικῶν τάξεων καί ἰδιαίτερα τήν αὐτενέργεια μιᾶς τάξης σάν τήν ἐργατική τάξη, πού εἶναι ὑποδουλωμένη καί πού καταπιέζεται περισσότερο ἀπό τίς ἄλλες τάξεις. Ἔτσι καταλάβαινε ἡ ρωσική σοσιαλδημοκρατία τήν πορεία τοῦ κινήματος καί ἔβαζε ὅλα τά δυνατά της γιά νά διαδόσει αὐτές τίς ἰδέες ἀνάμεσα στούς ἐργάτες. Αὐτοῦ βρισκόταν ἡ δύναμή της καί ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ μεγάλη καί νικηφόρα της ἀνάπτυξη ἀπό τήν πρώτη κιόλας μέρα, ὅπως τόδειξε ἡ μεγαλειώδικη ἀπεργία τῶν ἐργατῶν τῶν ὑφαντουργείων τῆς Πετρούπολης τό 1896.

Οἱ πρῶτες ὅμως νίκες ἔκαναν μερικούς ἀδύνατους ἀνθρώπους νά χάσουν τά νερά τους καί νά ζαλιστοῦν. Ὅπως κάποτε οἱ ουτοπιστές σοσιαλιστές ἔστρεφαν τήν προσοχή τους μονάχα στόν τελικό σκοπό καί κυριευμένοι ἀπ' αὐτόν σέ σημεῖο πού νά μή βλέπουν πιό πέρα δέν πρόσεχαν καθόλου ἡ ἀρνοῦνταν τό πραγματικό ἐργατικό κίνημα πού ξετυλιγόταν μπροστά στά μάτια τους, ἔτσι καί ὁρισμένοι σοσιαλδημοκράτες τῆς Ρωσίας, ἀντίθετα ἀπό τούς προηγούμενους, ἔστρεψαν τήν προσοχή τους στό αὐθόρμητο ἐργατικό κίνημα, στίς καθημερινές του ἀνάγκες. Τότε (πρίν ἀπό πέντε χρόνια) ἡ ταξική συνείδηση τῶν ρώσων ἐργατῶν βρισκόταν

σέ πολύ χαμηλό ἐπίπεδο. Ὁ ρῶσος ἐργάτης μόλις τότε ξυπνοῦσε ἀπό τόν προαιώνιο ὕπνο του καί τά μάτια του συνηθισμένα στό σκοτάδι, δέν πρόσεχαν βέβαια τά ὅσα γίνονταν στόν κόσμο πού ξανοιγόταν γιά πρώτη φορά μπροστά του. Δέν εἶχε πολλές ἀνάγκες καί οἱ ἀπαιτήσεις του δέν ἦταν μεγάλες. Ὁ ρῶσος ἐργάτης τότε δέν προχωροῦσε ἀκόμα πέρα ἀπό μιά ἀσήμαντη αὔξηση τοῦ μεροκάματου ἤ τόν περιορισμό τῶν ὡρῶν ἐργασίας. Ἡ ἐργατική μάζα τῆς Ρωσίας δέν εἶχε οὔτε κάν ἰδέα ὅτι εἶναι ἀνάγκη ν' ἀλλάξει τό σημερινό καθεστώς, ὅτι χρειάζεται νά καταργηθεῖ ἡ ἀτομική ἰδιοχτησία, ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά ὀργανωθεῖ τό σοσιαλιστικό καθεστώς. Ἡ ἐργατική μάζα μόλις τολμοῦσε καί νά σκεφτεῖ γιά τήν κατάργηση τῆς σκλαβιᾶς, κάτω ἀπό τήν ὁποία φυτοζωεῖ ὅλος ὁ ρωσικός λαός μέσα στίς συνθῆκες τῆς ἀπολυταρχικῆς ἐξουσίας, νά σκεφτεῖ γιά λαϊκή ἐλευθερία, γιά συμμετοχή τοῦ λαοῦ στή διακυβέρνηση τοῦ κράτους. Καί τόν καιρό ἀκριβῶς πού μιά μερίδα τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Ρωσίας θεωροῦσε χρέος της νά μπάσει τίς σοσιαλιστικές της ἰδέες στό ἐργατικό κίνημα, μιά ἄλλη μερίδα της παρασυρμένη ἀπό τόν οἰκονομικό ἀγώνα, τόν ἀγώνα γιά τή μερική καλυτέρευση τῆς κατάστασης τῶν ἐργατῶν (ὅπως λογουχάρη, ὁ περιορισμός τῶν ὡρῶν ἐργασίας καί ἡ αὔξηση τοῦ μεροκάματου), ἦταν ἕτοιμη νά ξεχάσει ὁλότελα τό μεγάλο χρέος της, τά μεγάλα ἰδανικά της.

Ὅπως οἱ ὁμοϊδεάτες της στή Δυτική Εὐρώπη (οἱ λεγόμενοι μπερνσταϊνικοί), ἔτσι κι αὐτοί ἔλεγαν: «Γιά μᾶς τό κίνημα εἶναι τό πᾶν, ὁ τελικός σκοπός δέν εἶναι τίποτα». Δέν τούς ἐνδιέφερε καθόλου γιατί ἀγωνίζεται ἡ ἐργατική τάξη, ἀρκεῖ νά γίνεται ἀγώνας. Ἄρχισε νά αναπτύσσεται ἡ λεγόμενη πολιτική γιά πεντοροδεκάρες. Καί τά πράγματα ἔφτασαν στό σημεῖο πού ἕνα ὡραῖο πρωί ἡ

ἐφημερίδα τῆς Πετρούπολης «Ραμπότσαγια Μίσλ»[2] διακήρυξε: «Τό πολιτικό μας πρόγραμμα εἶναι: 10 ὧρες δουλιά, ἐπαναφορά τῶν ἡμερῶν ἀργίας, πού κατάργησε ὁ νόμος τῆς 2 τοῦ Ἰούνη[3]»(!!!)*.

Ἡ μερίδα αὐτή τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν, ἀντί νά καθοδηγεῖ τό αὐθόρμητο κίνημα, νά μπάζει στή μάζα τά σοσιαλδημοκρατικά ἰδανικά καί νά τήν κατευθύνει πρός τόν τελικό μας σκοπό, μετατράπηκε σέ τυφλό ὄργανο τοῦ ἴδιου τοῦ κινήματος. Ἀκολουθοῦσε στά τυφλά τή μερίδα τῶν ἐργατῶν πού δέν ἦταν ἀρκετά ἀναπτυγμένοι καί περιοριζόταν νά διατυπώνει τίς ἀνάγκες καί τίς ἀπαιτήσεις πού κείνη τή στιγμή ἡ ἐργατική μάζα εἶχε ἀποχτήσει συνείδηση γι' αὐτές. Μέ δυό λόγια, στεκόταν μπροστά σέ ἀνοιχτή πόρτα καί τή χτυποῦσε, χωρίς νά τολμᾶ νά μπεῖ μέσα στό σπίτι. Στάθηκε ἀνίκανη νά ἐξηγήσει στήν ἐργατική μάζα τόν τελικό σκοπό, τό σοσιαλισμό, ἤ ἔστω τόν πιό ἄμεσο σκοπό, τήν ἀνατροπή τῆς ἀπολυταρχίας—καί, πράγμα ἀκόμα πιό θλιβερό, ὅλα αὐτά τά θεωροῦσε ἀνώφελα καί μάλιστα ἐπιζήμια. Θεωροῦσε τό ρῶσο ἐργάτη μικρό παιδί καί φοβόταν μήπως τόν τρομάξει μέ τέτιες τολμηρές ἰδέες. Καί μάλιστα ἐκτός ἀπ' αὐτό, σύμφωνα μέ τή γνώμη μιᾶς ὁρισμένης μερίδας τῆς σοσιαλδημοκρατίας, γιά τό σοσιαλισμό δέ χρειάζεται κανένας ἐπαναστατικός ἀγώνας: χρειάζεται μόνο οἰκονομικός ἀγώνας—ἀπεργίες καί ἐπαγγελματικά συνδικάτα, καταναλωτικοί καί παραγωγικοί συνεταιρισμοί—καί ὁ σοσιαλισμός εἶναι κιόλας ἕτοιμος. Ἡ μερίδα αὐτή τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν θεωροῦσε λαθεμένη τή διδασκα-

* Πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι τόν τελευταῖο καιρό, ἡ «Ἕνωση ἀγώνα» τῆς Πετρούπολης καί ἡ σύνταξη τῆς ἐφημερίδας της ἐγκατάλειψαν τόν προηγούμενο ἀποκλειστικά οἰκονομικό τους προσανατολισμό καί καταβάλλουν προσπάθειες νά μπάσουν στή δράση τους τήν ἰδέα τοῦ πολιτικοῦ ἀγώνα.

λία τῆς παλιᾶς διεθνοῦς σοσιαλδημοκρατίας, πού ἀποδείχνει ὅτι ὅσο ἡ πολιτική ἐξουσία δέ θά ἔχει περάσει στά χέρια τοῦ προλεταριάτου (διχτατορία τοῦ προλεταριάτου), εἶναι ἀδύνατο ν' ἀλλάξει τό σημερινό καθεστώς, εἶναι ἀδύνατο νά ἀπελευθερωθοῦν ὁλότελα οἱ ἐργάτες. Κατά τή γνώμη της, ὁ καθαυτό σοσιαλισμός δέν ἀποτελεῖ τίποτα τό καινούργιο καί, οὐσιαστικά, δέ διαφέρει ἀπό τό σημερινό κεφαλαιοκρατικό καθεστώς: ὁ σοσιαλισμός μπορεῖ εὔκολα νά χωρέσει καί μέσα στό καθεστώς πού ἔχουμε σήμερα, καί κάθε ἐπαγγελματικό συνδικάτο, ἀκόμα καί κάθε πρατήριο συνεταιρισμοῦ ἤ παραγωγικός συνεταιρισμός εἶναι κιόλας «ἕνα κομμάτι τοῦ σοσιαλισμοῦ». Ἔτσι ἔλεγε αὐτή ἡ μερίδα. Καί μέ ἕνα τέτιο χροντροκομμένο μπάλωμα τῆς παλιᾶς περιβολῆς νόμιζαν ὅτι θά φκιάσουν μιά καινούργια ἐνδυμασία γιά τή βασανισμένη ἀνθρωπότητα! Μά τό πιό λυπηρό ἀπ' ὅλα καί τό πιό αὐτό καθαυτό ἀκατανόητο γιά ἐπαναστάτες εἶναι τό γεγονός ὅτι ἡ μερίδα αὐτή τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν ἐπέκτεινε σέ τέτιο σημεῖο τή διδασκαλία τῶν δασκάλων της τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης (Μπέρνσταϊν καί Σία), ὥστε νά δηλώνει χωρίς ντροπή ὅτι ἡ πολιτική ἐλευθερία (ἐλευθερία τῶν ἀπεργιῶν, τῶν ὀργανώσεων, τοῦ λόγου κλπ.) μπορεῖ νά συνυπάρξει μέ τόν *τσαρισμό* καί γι' αὐτό εἶναι ἐντελῶς περιττός ὁ ἰδιαίτερος πολιτικός ἀγώνας, ὁ ἀγώνας γιά τήν ἀνατροπή τῆς ἀπολυταρχίας, ἐπειδή γιά τήν ἐπίτευξη τοῦ σκοποῦ ἀρκεῖ, ὅπως φαίνεται, μόνο ὁ οἰκονομικός ἀγώνας, ἀρκεῖ οἱ ἀπεργίες νά γίνονται πιό συχνά παρά τήν ἀπαγόρευση τῶν ἀρχῶν καί τότε οἱ ἀρχές θά βαρεθοῦν νά τιμωροῦν τούς ἀπεργούς καί ἡ ἐλευθερία τῶν ἀπεργιῶν καί τῶν συγκεντρώσεων θαρθεῖ μόνη της.

Ἔτσι, αὐτοί οἱ δῆθεν «σοσιαλδημοκράτες» προσπαθοῦσαν νά ἀποδείξουν ὅτι ὁ ρῶσος ἐργάτης πρέπει νά ἀφιερώσει ὅλες του τίς δυνάμεις καί τήν ἐνεργητικότητά του μόνο στόν οἰκονομικό ἀγώνα καί δέν πρέπει νά ἐπιδιώκει διάφορα «πλατιά ἰδανικά». Πραχτική ἐκδήλωση τῆς δράσης τους ἦταν ὅτι θεωροῦσαν χρέος τους νά διεξάγουν μόνο τήν *τοπική* δουλιά στή μιά ἤ στήν ἄλλη πόλη. Δέν τούς ἐνδιέφερε καθόλου ἡ ὀργάνωση τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Ἐργατικοῦ *Κόμματος* τῆς Ρωσίας, ἀντίθετα θεωροῦσαν τήν ὀργάνωση τοῦ κόμματος ἕνα ἀστεῖο καί διασκεδαστικό παιχνιδάκι, πού τούς ἐμπόδιζε νά ἐκπληρώσουν τό ἄμεσο «χρέος» τους, τόν οἰκονομικό ἀγώνα. Ἀπεργία καί πάλι ἀπεργία καί μερικές δεκάρες ἔρανος γιά τά ταμεῖα τοῦ ἀγώνα—νά τό ἄλφα καί τό ὠμέγα τῆς δουλιᾶς τους.

Θά νομίσετε δίχως ἄλλο πώς μιά καί περιόρισαν τόσο τά καθήκοντά τους καί μιά καί παρατήθηκαν ἀπό τό σοσιαλδημοκρατισμό οἱ λάτρες αὐτοί τοῦ αὐθόρμητου «κινήματος» θά κάναν πάρα πολλά, τουλάχιστο γι' αὐτό τό κίνημα. Μά κι ἐδῶ θά βγεῖτε γελασμένοι. Μᾶς πείθει γι' αὐτό ἡ ἱστορία τοῦ κινήματος τῆς Πετρούπολης. Τή λαμπρή ἀνάπτυξή του καί τήν τολμηρή του προώθηση τόν πρῶτο καιρό, στά 1895-1897, τήν ἀντικατάστησε ἀργότερα ἡ περιπλάνησή του στά σκοτάδια, καί, στό τέλος, τό κίνημα σταμάτησε σέ ἕνα ὁρισμένο σημεῖο. Αὐτό τό πράγμα δέν εἶναι παράξενο: ὅλες οἱ προσπάθειες τῶν «οἰκονομιστῶν» νά δημιουργήσουν μιά γερή ὀργάνωση γιά τόν οἰκονομικό ἀγώνα προσκρούανε κάθε φορά στό γερό τεῖχος τῆς ἐξουσίας καί πάντα τσακίζονταν πάνω του. Οἱ φριχτές συνθῆκες πού δημιουργοῦσε ἡ ἀστυνομία ἐκμηδένιζαν κάθε δυνατότητα νά συγκροτηθεῖ ὁποιαδήποτε ἐπαγγελματική ὀργάνωση. Καί οἱ ἀπεργίες δέν ἔφερναν κανένα ὄφελος, γιατί τίς 99 ἀπό τίς 100 φορές τίς ἔπνιγε ἡ ἀστυνομική μέγγενη, τούς ἐργάτες τούς πετοῦσαν ἀλύπητα ἔξω ἀπό τήν

Πετρούπολη καί τήν έπαναστατική τους ένέργεια τήν άπομυζοῦσαν άνελέητα οἱ τοῖχοι τῶν φυλακῶν καί οἱ παγωνιές τῆς Σιβηρίας. Ἔχουμε τή βαθιά πεποίθηση ὅτι γι' αὐτή τήν καθυστέρηση (βέβαια σχετική) τοῦ κινήματος δέ φταῖνε μόνο οἱ ἐξωτερικές συνθῆκες πού δημιουργοῦσε ἡ ἀστυνομία. Φταίει ἐξίσου καί ἡ καθυστέρηση στήν ἀνάπτυξη τῶν ἴδιων τῶν ἰδεῶν, στήν ἀνάπτυξη τῆς ταξικῆς συνείδησης καί ἀπ' αὐτό προέρχεται ἡ πτώση τῆς ἐπαναστατικῆς ἐνέργειας τῶν ἐργατῶν.

Καί ἐπειδή οἱ ἐργάτες δέ μποροῦσαν ταυτόχρονα μέ τήν ἀνάπτυξη τοῦ κινήματος νά κατανοήσουν σ' ὅλο τό πλάτος τούς ἀνώτερους σκοπούς καί τό περιεχόμενο τοῦ ἀγώνα—γιατί ἡ σημαία πού κάτω ἀπ' αὐτήν ἦταν ὑποχρεωμένος ν' ἀγωνίζεται ὁ ρῶσος ἐργάτης παράμεινε τό παλιό, τό ξεθωριασμένο κουρέλι μέ τό ἔμβλημα τῆς δεκάρας τοῦ οἰκονομικοῦ ἀγώνα—ἦταν κατανάγκη ἐπόμενο οἱ ἐργάτες νά δείχνουν σ' αὐτό τόν ἀγώνα λιγότερη ἐνέργεια, λιγότερο ἐνθουσιασμό, λιγότερη ἐπαναστατική ὁρμή, ἐπειδή ἡ μεγάλη ἐνέργεια γεννιέται μόνο στήν πάλη γιά τό μεγάλο σκοπό.

Ὁ κίνδυνος ὅμως, πού ἀπ' αὐτό τό γεγονός ἀπειλοῦσε τό κίνημα, θά ἦταν μεγαλύτερος, ἄν οἱ συνθῆκες τῆς ζωῆς μας δέν ἔσπρωχναν κάθε μέρα καί πιό ἐπίμονα τούς ρώσους ἐργάτες στόν ἄμεσο πολιτικό ἀγώνα. Ἀκόμα καί μιά ἁπλή, μικρή ἀπεργία ἔβαζε ἄμεσα μπροστά στούς ἐργάτες τό ζήτημα ὅτι δέν ἔχουν πολιτικά δικαιώματα, τούς ἔφερνε ἀντιμέτωπους μέ τίς ἀρχές καί μέ τίς ἔνοπλες δυνάμεις καί ἀπόδειχνε ξεκάθαρα ὅτι δέ φτάνει ὁ ἀποκλειστικός οἰκονομικός ἀγώνας. Ἔτσι, παρά τή θέληση αὐτῶν τῶν ἴδιων «σοσιαλδημοκρατῶν», ὁ ἀγώνας ἔπαιρνε μέρα μέ τή μέρα ὅλο καί πιό ξεκάθαρο πολιτικό χαραχτήρα. Κάθε προσπάθεια τῶν ἐργατῶν, πού ξυπνοῦσαν, νά ἐκδηλώσουν ἀνοιχτά τή δυσαρέσκειά τους γιά τήν ὑπάρχουσα οἰκονομική καί πολιτική κατάσταση, πού κάτω ἀπό τό ζυγό της στενάζει σήμερα ὁ ρῶσος ἐργάτης, κάθε προσπάθεια τῶν ἐργατῶν ν' ἀπαλλαγοῦν ἀπ' αὐτό τό ζυγό τούς ἔσπρωχνε σέ τέτιες διαδηλώσεις, ὅπου τό στοιχεῖο τοῦ οἰκονομικοῦ ἀγώνα ὑποχωροῦσε ὅλο καί πιό πολύ. Ὁ γιορτασμός τῆς Πρωτομαγιᾶς στή Ρωσία ἄνοιξε τό δρόμο γιά πολιτικό ἀγώνα καί πολιτικές ἐκδηλώσεις. Καί ὁ ρῶσος ἐργάτης πρόσθεσε στό μοναδικό παλιό μέσο τοῦ ἀγώνα του, τήν ἀπεργία, ἕνα καινούργιο ἰσχυρό μέσο—τήν πολιτική διαδήλωση, πού δοκιμάστηκε γιά πρώτη φορά στή μεγαλειώδικη Πρωτομαγιά τοῦ Χαρκόβου τό 1900.

Ἔτσι τό ἐργατικό κίνημα τῆς Ρωσίας πέρασε, χάρη στήν ἐσωτερική του ἀνάπτυξη, ἀπό τήν προπαγάνδα στούς κύκλους καί τόν οἰκονομικό ἀγώνα μέ τίς ἀπεργίες, στό δρόμο τοῦ πολιτικοῦ ἀγώνα καί τῆς πολιτικῆς ζύμωσης.

Τό πέρασμα αὐτό ἐπιταχύνθηκε σημαντικά, ὅταν ἡ ἐργατική τάξη εἶδε στό στίβο τοῦ ἀγώνα καί στοιχεῖα ἀπό τίς ἄλλες κοινωνικές τάξεις τῆς Ρωσίας, πού προχωροῦσαν μέ τή σταθερή ἀπόφαση νά καταχτήσουν τήν πολιτική ἐλευθερία.

II

Κάτω ἀπό τό ζυγό τοῦ τσαρικοῦ καθεστῶτος δέ στενάζει μόνο ἡ ἐργατική τάξη. Τό βαρύ πέλμα τῆς ἀπολυταρχίας πνίγει καί τίς ἄλλες κοινωνικές τάξεις. Στενάζει ἡ ρωσική ἀγροτιά πού πρίστηκε ἀπό τή μόνιμη πείνα, πού ἐξαθλιώθηκε ἀπό τά ἀβάσταχτα φορολογικά βάρη καί πού παραδόθηκε στή διάθεση τῶν ἐμπόρων καί τῶν «εὐγενῶν» τσιφλικάδων. Στενάζει ὁ φτωχόκοσμος τῆς πόλης, οἱ κα-

τώτεροι ὑπάλληλοι τῶν δημοσίων καί ἰδιωτικῶν ἱδρυμάτων, οἱ κατώτεροι κρατικοί ὑπάλληλοι, δηλαδή γενικά ὁ πολυάριθμος φτωχόκοσμος τῶν πόλεων, πού ἡ ζωή του, ὅπως καί ἡ ζωή τῆς ἐργατικῆς τάξης, δέν εἶναι ἐξασφαλισμένη καί πού ἔχει λόγους νά μήν εἶναι ἱκανοποιημένος ἀπό τήν κοινωνική του θέση. Στενάζει ἕνα μέρος ἀπό τή μικρή, ἀκόμα καί ἀπό τή μεσαία ἀστική τάξη, πού δέ μπορεῖ ν' ἀνεχτεῖ τό τσαρικό κνοῦτο καί τό βούρδουλα, ἰδιαίτερα ἡ μορφωμένη μερίδα τῆς ἀστικῆς τάξης, οἱ λεγόμενοι ἐκπρόσωποι τῶν ἐλεύθερων ἐπαγγελμάτων (δασκάλοι, γιατροί, δικηγόροι, φοιτητές καί γενικά σπουδαστές). Στενάζουν τά καταπιεζόμενα ἔθνη καί οἱ ὀπαδοί τῶν διαφόρων θρησκευμάτων στή Ρωσία, καθώς καί οἱ κυνηγημένοι ἀπό τήν πατρίδα τους καί πληγωμένοι στά πιό ἱερά τους αἰσθήματα πολωνοί καί φινλανδοί, πού ἡ ἀπολυταρχία τσαλαπάτησε ξετσίπωτα τά δικαιώματά τους καί τήν ἐλευθερία πού τούς χάρισε ἡ ἱστορία. Στενάζουν οἱ ἑβραῖοι, πού συνεχῶς καταδιώκονται καί ἐξευτελίζονται, πού δέν ἔχουν οὔτε καί τά ἄθλια ἐκεῖνα δικαιώματα, πού ἀπολαβαίνουν οἱ ὑπόλοιποι ρῶσοι ὑπήκοοι, τό δικαίωμα νά ζοῦν παντοῦ, τό δικαίωμα νά πηγαίνουν σχολειό, νά ἀναλαβαίνουν ὑπηρεσία κτλ. Στενάζουν οἱ γεωργιανοί, οἱ ἀρμένηδες καί τά ἄλλα ἔθνη, πού στεροῦνται τό δικαίωμα νά ἔχουν δικά τους σχολειά, νά δουλεύουν στίς κρατικές ὑπηρεσίες καί πού εἶναι ἀναγκασμένοι νά ὑποταχθοῦν στήν ἀτιμωτική καί καταπιεστική πολιτική τοῦ ἐ κ ρ ω σ ι σ μ ο ῦ, πού μέ τόσο ζῆλο ἐφαρμόζει ἡ ἀπολυταρχία. Στενάζουν τά πολλά ἑκατομμύρια τῶν ρώσων ὀπαδῶν τῶν διαφόρων αἱρέσεων, πού θέλουν νά ἀκολουθοῦν τήν πίστη καί τή λατρεία πού τούς ὑπαγορεύει ἡ συνείδησή τους καί ὄχι ἐκείνη πού θέλουν οἱ ὀρθόδοξοι παπάδες. Στενάζουν... μά εἶναι ἀδύνατο νά ἀπαριθμήσουμε ὅσους καταπιέζονται, ὅσους κατα-

διώκονται ἀπό τή ρωσική ἀπολυταρχία. Εἶναι τόσο πολλοί, πού ἄν τό καταλάβαιναν ὅλοι τους καί ἄν καταλάβαιναν ποιός εἶναι ὁ κοινός τους ἐχθρός, ἡ ρωσική δεσποτική ἐξουσία δέ θά μποροῦσε νά κρατηθεῖ οὔτε μιά μέρα. Δυστυχῶς, ἡ ρωσική ἀγροτιά εἶναι ἀκόμα καταφοβισμένη ἀπό τήν προαιώνια σκλαβιά, τήν ἀθλιότητα καί τό σκοτάδι, μόλις τώρα ξυπνάει καί δέν κατάλαβε ἀκόμα ποιός εἶναι ὁ ἐχθρός της. Τά καταπιεζόμενα ἔθνη τῆς Ρωσίας δέ μποροῦν οὔτε καί νά σκεφτοῦν ὅτι θά ἀπελευθερωθοῦν μέ τίς δικές τους δυνάμεις, ὅσον καιρό θά ἔχουν ἀπέναντί τους ὄχι μόνο τή ρωσική κυβέρνηση, μά καί τό ρωσικό λαό, πού δέν ἔχει νιώσει ἀκόμα ὅτι κοινός ἐχθρός τους εἶναι ἡ ἀπολυταρχία. Μένει ἡ ἐργατική τάξη, ὁ φτωχός πληθυσμός τῶν πόλεων καί ἡ μορφωμένη μερίδα τῆς ἀστικῆς τάξης.

Μά ἡ κεφαλαιοκρατία ὅλων τῶν χωρῶν καί τῶν ἐθνῶν ξέρει θαυμάσια νά ἰδιοποιεῖται τούς καρπούς πού δέν ἀποχτήθηκαν μέ τή δική της νίκη, ξέρει θαυμάσια νά βάζει τούς ἄλλους νά βγάζουν τό φίδι ἀπό τήν τρύπα. Ποτέ δέν τῆς ἔρχεται ἡ ἐπιθυμία νά ριψοκινδυνέψει τή σχετικά προνομιακή της θέση σέ ἀγώνα μ' ἕναν ἰσχυρό ἐχθρό, σέ ἀγώνα πού γιά τήν ὥρα δέν εἶναι καί τόσο εὔκολο νά τόν κερδίσει κανείς. Παρ' ὅλο πού εἶναι δυσαρεστημένη, πάντως δέ ζεῖ καί ἄσχημα καί γι' αὐτό παραχωρεῖ μ' εὐχαρίστηση στήν ἐργατική τάξη καί γενικά στόν ἁπλό λαό τό δικαίωμα νά δέχεται στήν πλάτη του τά χτυπήματα τοῦ βούρδουλα τῶν κοζάκων, τίς σφαῖρες τοῦ στρατοῦ, νά παλαίβει στά ὁδοφράγματα κτλ. Ἡ ἴδια «συμπαθεῖ» τόν ἀγώνα καί στήν καλύτερη περίπτωση «ἀγαναχτεῖ» (μέσα της) γιά τή σκληρότητα πού χρησιμοποιεῖ ὁ ἐξαγριωμένος ἐχθρός στήν καταστολή τοῦ λαϊκοῦ κινήματος. Φοβᾶται τίς ἐπαναστατικές ἐκδηλώσεις καί μόνο τίς τελευ-

ταῖες στιγμές τοῦ ἀγώνα, ὅταν βλέπει καθαρά τήν ἀδυναμία τοῦ ἐχθροῦ, περνᾶ καί ἡ ἴδια σέ ἐπαναστατικά μέτρα. Αὐτό μᾶς διδάσκει ἡ πείρα τῆς ἱστορίας... Μόνο ἡ ἐργατική τάξη καί γενικά ὁ λαός πού δέν ἔχει νά χάσει τίποτα στόν ἀγώνα ἐκτός ἀπό τίς ἁλυσίδες του, μόνο αὐτοί ἀποτελοῦν τήν πραγματική ἐπαναστατική δύναμη. Καί ἡ πείρα τῆς Ρωσίας, ἄν καί εἶναι ἀκόμα μικρή, ἐπιβεβαιώνει αὐτή τήν παλιά ἀλήθεια, πού μᾶς διδάσκει ἡ ἱστορία ὅλων τῶν ἐπαναστατικῶν κινημάτων.

Ἀπό τούς ἐκπροσώπους τῆς προνομιούχας τάξης μόνο ἕνα μέρος ἀπό τούς φοιτητές ἔδειξε ὅτι εἶναι ἀποφασισμένο νά ἀγωνιστεῖ ὥς τό τέλος γιά τίς διεκδικήσεις του. Δέν πρέπει ὅμως νά ξεχνᾶμε ὅτι αὐτή ἡ μερίδα τῶν φοιτητῶν ἀποτελεῖται ἀπό παιδιά τῶν ἴδιων πάλι καταπιεζόμενων πολιτῶν, καί στήν περίπτωση αὐτή οἱ φοιτητές, σάν σπουδάζουσα νεολαία, ἐφόσον δέ μπῆκαν ἀκόμα στήν πρακτική ζωή καί δέν πῆραν μιά καθορισμένη κοινωνική θέση, ἔχουν περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλον τήν κλίση πρός τά ἰδανικά πού τούς καλοῦν στόν ἀγώνα γιά τήν ἐλευθερία.

Ὅπως κι ἄν ἔχει τό πράγμα, οἱ φοιτητές παρουσιάζονται σήμερα στό κίνημα τῆς «κοινωνίας» σχεδόν σάν ἡγέτης, σάν τό πρωτοπόρο τμῆμα. Γύρω τους συγκεντρώνεται σήμερα ἡ δυσαρεστημένη μερίδα τῶν διαφόρων κοινωνικῶν τάξεων. Στίς ἀρχές οἱ φοιτητές προσπάθησαν νά παλαίψουν μ' ἕνα μέσο πού τό δανείστηκαν ἀπό τούς ἐργάτες, μέ τήν ἀπεργία. Ὅταν ὅμως ἡ κυβέρνηση ἀπάντησε στίς ἀπεργίες τους μ' ἕνα βάρβαρο νόμο (τίς «Προσωρινές διατάξεις»[4]), πού σύμφωνα μ' αὐτόν ἐπιστρατεύονταν οἱ φοιτητές πού ἀπεργοῦσαν, στούς φοιτητές δέν ἀπόμεινε παρά ἕνα μέσο πάλης, νά ζητήσουν τή βοήθεια τῆς ρωσικῆς κοινωνίας καί ἀπό τίς ἀπεργίες νά περάσουν στίς διαδηλώσεις τοῦ δρόμου. Κι αὐτό ἔκαναν ἀκριβῶς οἱ

φοιτητές. Δέν κατάθεσαν τά ὅπλα, ἀπεναντίας ἄρχισαν νά παλαίβουν μέ μεγαλύτερο θάρρος καί ἀποφασιστικότητα. Γύρω τους συγκεντρώθηκαν οἱ καταπιεζόμενοι πολίτες, τούς βοήθησε ἡ ἐργατική τάξη καί τό κίνημα ἔγινε ἰσχυρό καί ἀπειλητικό γιά τήν ἐξουσία. Πάνε κιόλας δυό χρόνια πού ἡ κυβέρνηση τῆς Ρωσίας μέ τά πολυάριθμα στρατεύματά της, τήν ἀστυνομία καί τή χωροφυλακή, πολεμάει λυσσασμένα, μά χωρίς ἀποτέλεσμα τούς ἀνυπόταχτους πολίτες.

Τά γεγονότα τῶν τελευταίων ἡμερῶν δείχνουν ὅτι δέν εἶναι δυνατό νά ἡττηθοῦν οἱ πολιτικές διαδηλώσεις. Τά γεγονότα τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ Δεκέμβρη στό Χάρκοβο, στή Μόσχα, στό Νίζνι-Νόβγκοροντ, στή Ρίγα κτλ. δείχνουν ὅτι ἡ κοινωνική δυσαρέσκεια ἐκδηλώνεται συνειδητά τώρα πιά καί ὅτι ἡ δυσαρεστημένη κοινωνία εἶναι ἕτοιμη νά περάσει ἀπό τή σιωπηλή διαμαρτυρία σέ ἐπαναστατικές ἐνέργειες. Οἱ διεκδικήσεις ὅμως πού βάζουν οἱ φοιτητές, οἱ διεκδικήσεις γιά ἐλευθερία σπουδῶν, γιά ἐλευθερία ἐσωπανεπιστημιακῆς ζωῆς εἶναι πάρα πολύ περιορισμένες γιά ἕνα πλατύ κοινωνικό κίνημα. Γιά νά συνενωθοῦν ὅλοι οἱ ὀπαδοί τοῦ κινήματος χρειάζεται ἕνα σύνθημα, σύνθημα κατανοητό ἀπ' ὅλους καί ἀγαπητό ἀπ' ὅλους, σύνθημα πού νά συνενώνει ὅλες τίς διεκδικήσεις. Τέτιο σύνθημα εἶναι τό γκρέμισμα τῆς ἀπολυταρχίας. Μόνο πάνω στά συντρίμμια τῆς ἀπολυταρχίας μπορεῖ νά ἀνοικοδομηθεῖ τό κοινωνικό καθεστώς πού στηρίζεται στή συμμετοχή τοῦ λαοῦ στή διακυβέρνηση τοῦ κράτους καί ἐξασφαλίζει τήν ἐλευθερία καί τῆς παιδείας, καί τῶν ἀπεργιῶν, καί τοῦ λόγου, καί τῆς θρησκείας, καί τῶν ἐθνοτήτων κτλ., κτλ. Μόνο ἕνα τέτιο καθεστώς θά δόσει στό λαό τό μέσο νά ὑπερασπίσει τόν ἑαυτό του ἀπό τούς καθελογῆς καταπιεστές, τούς ἐμπόρους καί τούς κεφαλαιοκράτες, τόν κλῆρο καί τούς εὐγενεῖς, μόνο ἕνα τέτιο καθεστώς θ' ἀνοίξει

ἐλεύθερο τό δρόμο γιά ἕνα καλύτερο μέλλον, γιά ἐλεύθερο ἀγώνα γιά τήν ἐγκαθίδρυση τοῦ σοσιαλιστικοῦ καθεστῶτος.

Βέβαια, οἱ φοιτητές δέ μποροῦν νά κάνουν αὐτόν τό μεγαλειώδη ἀγώνα μέ τίς δικές τους δυνάμεις, τά ἀδύναμα χέρια τους δέ θά μπορέσουν νά κρατήσουν αὐτή τή βαριά σημαία τοῦ ἀγώνα. Χρειάζονται πιό δυνατά χέρια γιά νά τήν κρατήσουν, καί στίς σημερινές συνθῆκες τέτια δύναμη εἶναι μόνο ἡ ἑνωμένη δύναμη τῆς ἐργατιᾶς. Συνεπῶς, ἡ ἐργατική τάξη πρέπει νά πάρει ἀπό τά ἀδύναμα χέρια τῶν φοιτητῶν τή σημαία ὅλης τῆς Ρωσίας, νά γράψει ἀπάνω: «Κάτω ἡ ἀπολυταρχία! Ζήτω τό δημοκρατικό σύνταγμα!» καί νά ὁδηγήσει τό λαό τῆς Ρωσίας στήν ἐλευθερία. Ὅσο γιά τούς φοιτητές, πρέπει νά τούς εὐγνωμονοῦμε γιά τό μάθημα πού μᾶς ἔδοσαν: οἱ φοιτητές μᾶς ἔδειξαν τί μεγάλη σημασία ἔχει γιά τόν ἐπαναστατικό ἀγώνα ἡ πολιτική διαδήλωση.

Ἡ διαδήλωση στούς δρόμους ἔχει ἐνδιαφέρον γιατί τραβάει γρήγορα στό κίνημα μεγάλες μάζες τοῦ πληθυσμοῦ, κάνει ἀμέσως γνωστές τίς διεκδικήσεις μας σ' αὐτές τίς μάζες καί δημιουργεῖ τό εὐνοϊκό καί πλατύ ἔδαφος, ὅπου μποροῦμε νά σπείρουμε θαρρετά τούς σπόρους τῶν σοσιαλιστικῶν ἰδεῶν καί τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας. Ἡ διαδήλωση στούς δρόμους δημιουργεῖ τή ζύμωση μέσα στούς δρόμους, πού τήν ἐπίδρασή της δέ μπορεῖ νά τήν ἀποφύγει καί ἡ καθυστερημένη καί δειλή μερίδα τῆς κοινωνίας*. Ἀρκεῖ νά βγεῖ ἕνας ἄνθρωπος τήν ὥρα τῆς διαδήλωσης

* Στίς σημερινές συνθῆκες τῆς Ρωσίας τό παράνομο βιβλίο καί ἡ διαφωτιστική προκήρυξη φτάνουν μέ μεγάλη δυσκολία στόν κάθε κάτοικο. Ἄν καί ἡ διάδοση τοῦ παράνομου τύπου εἶναι πολύ καρποφόρα, ὡστόσο στίς περισσότερες περιπτώσεις ἀγκαλιάζει μόνο ἕνα μικρό κομμάτι τοῦ πληθυσμοῦ.

στούς δρόμους, γιά νά δεῖ τούς γενναίους ἀγωνιστές καί νά καταλάβει γιά τί ἀγωνίζονται, ν' ἀκούσει τόν ἐλεύθερο λόγο πού καλεῖ ὅλους στόν ἀγώνα, τό μαχητικό τραγούδι πού ξεσκεπάζει τό σημερινό καθεστώς καί πού ἀποκαλύπτει τίς κοινωνικές μας πληγές. Γι' αὐτό ἀκριβῶς ἡ ἐξουσία φοβᾶται περισσότερο ἀπό καθετί ἄλλο τή διαδήλωση τοῦ δρόμου. Καί γι' αὐτό ἀπειλεῖ νά τιμωρήσει αὐστηρά ὄχι μόνο τούς διαδηλωτές, ἀλλά καί τούς «περίεργους». Πίσω ἀπ' αὐτή τήν περιέργεια τοῦ λαοῦ κρύβεται ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος γιά τήν ἐξουσία: ὁ σημερινός «περίεργος» αὔριο, σάν διαδηλωτής, θά συγκεντρώσει γύρω του νέες ὁμάδες «περίεργων». Καί τέτιοι «περίεργοι» ὑπάρχουν σήμερα δεκάδες χιλιάδες σέ κάθε μεγάλη πόλη. Τώρα πιά, ὁ κάτοικος τῆς Ρωσίας, ὅταν ἀκούει πώς κάπου γίνονται ἐκδηλώσεις, δέν κρύβεται ὅπως πρῶτα, («δέν ξέρεις τί μπορεῖ νά γίνει, καί μένα μπορεῖ νά μέ τραβολογάνε, καλύτερα νά τοῦ δίνω», ἔλεγε ἄλλοτε). Σήμερα τρέχει στό μέρος πού γίνονται ἐκδηλώσεις καί παρακολουθεῖ μέ «περιέργεια»: γιατί, λέει, γίνονται αὐτές οἱ ἐκδηλώσεις, γιατί τόσος λαός προσφέρει τήν πλάτη του στό βούρδουλα τῶν κοζάκων;

Μέσα σ' αὐτές τίς συνθῆκες οἱ «περίεργοι» παύουν νά ἀκοῦνε μέ ἀδιαφορία τό σφύριγμα τοῦ βούρδουλα καί τοῦ σπαθιοῦ. Οἱ «περίεργοι» βλέπουν ὅτι οἱ διαδηλωτές συγκεντρώθηκαν στό δρόμο, γιά νά διατρανώσουν τούς πόθους καί τίς διεκδικήσεις τους καί οἱ ἀρχές τούς ἀπαντοῦν μέ σφαγή καί ἄγρια καταπίεση. Ὁ «περίεργος» δέ φεύγει πιά μακριά μέ τό σφύριγμα τοῦ βούρδουλα, μά ἀντίθετα ζυγώνει πιό κοντά καί ὁ βούρδουλας δέ μπορεῖ πιά νά ξεχωρίσει ποῦ τελειώνει ὁ ἁπλός «περίεργος» καί ποῦ ἀρχίζει ὁ «ταραχοποιός». Τώρα ὁ βούρδουλας, διαφυλάγοντας τήν «πλέρια δημοκρατική ἰσότητα», ὀργιάζει πάνω στίς

πλάτες ολονών, χωρίς νά κάνει διάκριση φύλου, ήλικίας ακόμα καί κοινωνικής σειράς. Έτσι ό βούρδουλας μάς προσφέρει μεγάλη υπηρεσία, γιατί επιταχύνει τήν επαναστατικοποίηση τοῦ «περίεργου». Καί από ὅπλο κατευνασμοῦ γίνεται ὅπλο ἀφύπνισης.

Γι' αὐτό, κι ἄν ἀκόμα δέ μᾶς δίνουν ἄμεσα ἀποτελέσματα οἱ διαδηλώσεις στούς δρόμους, καί ἄν σήμερα ἡ δύναμη τῶν διαδηλωτῶν εἶναι ἀκόμα πολύ μικρή γιά νά ἐξαναγκάσει τήν ἐξουσία νά κάνει ἀμέσως παραχωρήσεις στίς λαϊκές διεκδικήσεις, ὅμως οἱ θυσίες, πού δίνουμε σήμερα στίς διαδηλώσεις τῶν δρόμων, θά ἀναπληρωθοῦν στό ἑκατονταπλάσιο. Κάθε ἀγωνιστής πού ἔπεσε στόν ἀγώνα ἤ πού τόν ἅρπαξαν ἀπό τίς γραμμές μας θά σηκώσει στό πόδι ἑκατοντάδες νέους ἀγωνιστές. Πολλές φορές ἀκόμα θά μᾶς νικήσουν στό δρόμο, πολλές φορές ἀκόμα ἡ κυβέρνηση θά βγεῖ νικητής ἀπό τούς ἀγῶνες στούς δρόμους. Ἡ νίκη της ὅμως θά εἶναι «πύρρεια νίκη». Μερικές ἀκόμα τέτιες νίκες καί ἡ ἧττα τῆς ἀπολυταρχίας εἶναι ἀναπότρεπτη. Μέ τή σημερινή νίκη ἑτοιμάζει τήν ἧττα της. Κι ἐμεῖς, μέ τήν ἀκλόνητη πεποίθηση ὅτι ἡ μέρα αὐτή θαρθεῖ, ὅτι ἡ μέρα αὐτή δέν εἶναι μακριά, προχωροῦμε κάτω ἀπό τά χτυπήματα τοῦ βούρδουλα, γιά νά σπείρουμε τούς σπόρους τῆς πολιτικῆς ζύμωσης καί τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ἡ ἐξουσία δέν εἶναι λιγότερο βέβαιη ἀπό μᾶς ὅτι ἡ ζύμωση στούς δρόμους εἶναι ἡ θανατική καταδίκη της καί ὅτι ἀρκεῖ νά περάσουν ἀκόμα 2-3 χρόνια καί μπροστά της θά ὀρθωθεῖ τό φάντασμα τῆς *λαϊκῆς ἐπανάστασης*. Αὐτές τίς μέρες ἡ κυβέρνηση δήλωσε μέ τό στόμα τοῦ γενικοῦ διοικητῆ τοῦ Αἰκατερινοσλάβ ὅτι «δέ θά διστάξει νά ἐφαρμόσει ἀκόμα καί τά ἔσχατα μέτρα γιά νά καταπνίξει καί τήν παραμικρότερη ἀπόπειρα διαδήλωσης στούς δρόμους». Ὅπως βλέπετε, ἡ δήλωση αὐτή μυρίζει σφαίρες, ἴσως μάλιστα καί ὀβίδες. Νομίζουμε ὅμως ὅτι ἡ σφαίρα δέν εἶναι μέσο πού προκαλεῖ λιγότερη ἀγανάχτηση ἀπό τό βούρδουλα. Καί δέ νομίζουμε ὅτι ἡ κυβέρνηση θά μπορέσει καί μ' αὐτά ἀκόμα τά «ἔσχατα μέτρα» νά συγκρατήσει γιά πολύν καιρό τήν πολιτική ζύμωση καί νά ἐμποδίσει τήν ἀνάπτυξή της. Πιστεύουμε ὅτι ἡ ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατία θά μπορέσει νά προσαρμόσει τή ζύμωσή της στίς νέες συνθῆκες, πού θά δημιουργήσει ἡ κυβέρνηση μέ τήν ἐφαρμογή αὐτῶν τῶν «ἔσχατων μέτρων». Πάντως, ἡ σοσιαλδημοκρατία πρέπει νά παρακολουθεῖ ἄγρυπνα τά γεγονότα, πρέπει νά ἐπωφελεῖται γρήγορα ἀπό τά διδάγματα αὐτῶν τῶν γεγονότων καί νά προσαρμόζει ἔξυπνα τή δράση της στίς συνθῆκες πού ἀλλάζουν.

Γιά νά γίνει ὅμως αὐτό, ἡ σοσιαλδημοκρατία χρειάζεται ἰσχυρή καί σφιχτοδεμένη ὀργάνωση, δηλοδή μιά *κομματική ὀργάνωση* πού νά εἶναι σφιχτοδεμένη ὄχι μόνο στήν ὀνομασία, ἀλλά καί σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τίς βασικές ἀρχές καί τίς ἀπόψεις ταχτικῆς. Τό καθῆκον μας εἶναι νά δουλέψουμε γιά νά φκιάσουμε ἕνα τέτιο γερό κόμμα, ἐξοπλισμένο μέ σταθερές ἀρχές καί ἀκατανίκητη συνωμοτικότητα.

Τό *σοσιαλδημοκρατικό κόμμα* πρέπει νά χρησιμοποιήσει τό νέο κίνημα πού ἄρχισε στούς δρόμους, *πρέπει νά πάρει στά χέρια του τή σημαία τῆς δημοκρατίας τῆς Ρωσίας καί νά τήν ὁδηγήσει στήν πολυπόθητη νίκη*!

Ἔτσι, μπροστά μας ξανοίγεται μιά περίοδος *κυρίως πολιτικοῦ ἀγώνα*. Ὁ ἀγώνας αὐτός γιά μᾶς εἶναι ἀναπόφευχτος, γιατί στίς σημερινές πολιτικές συνθῆκες ὁ οἰκονομικός ἀγώνας (οἱ ἀπεργίες) δέ μπορεῖ νά δόσει κάτι τό οὐσιαστικό. Καί στά ἐλεύθερα ἀκόμα κράτη οἱ ἀπεργίες εἶναι δίκοπο μαχαίρι. Κι ἐκεῖ ἀκόμα, παρ' ὅλο πού

οἱ ἐργάτες διαθέτουν μέσα πάλης—πολιτική ἐλευθερία, γερές συνδικαλιστικές ὀργανώσεις τῶν ἐργατῶν, πλούσια ταμεῖα—συχνά οἱ ἀπεργίες τελειώνουν μέ ἥττα τῶν ἐργατῶν. Στή χώρα μας ὅμως, ὅπου ἡ ἀπεργία χαραχτηρίζεται ἔγκλημα πού τιμωρεῖται μέ σύλληψη καί καταπνίγεται μέ τήν ἔνοπλη δύναμη, στή χώρα μας ὅπου ἀπαγορεύεται κάθε ἐργατική ἕνωση, οἱ ἀπεργίες ἀποχτοῦν σημασία ἁπλῆς *διαμαρτυρίας*. Γιά τή διαμαρτυρία ὅμως οἱ διαδηλώσεις ἀποτελοῦν πιό ἰσχυρό ὅπλο. Στίς ἀπεργίες ἡ δύναμη τῶν ἐργατῶν εἶναι σκόρπια, σέ μιά ἀπεργία παίρνουν μέρος οἱ ἐργάτες μόνο ἑνός ἐργοστασίου ἤ μερικῶν ἐργοστασίων, καί στήν καλύτερη περίπτωση, ἑνός ἐπαγγέλματος, καί ἡ ὀργάνωση γενικῆς ἀπεργίας εἶναι πολύ δύσκολο πράγμα, ἀκόμα καί στή Δυτική Εὐρώπη, ἐνῶ στή χώρα μας εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατη. Ἀπό τό ἄλλο μέρος ὅμως στίς διαδηλώσεις τῶν δρόμων οἱ ἐργάτες συνενώνουν ἀμέσως τίς δυνάμεις τους.

Ἀπό δῶ φαίνεται πόσο στενά βλέπουν τό ζήτημα οἱ «σοσιαλδημοκράτες» ἐκεῖνοι πού θέλουν νά περιορίσουν τό ἐργατικό κίνημα στά πλαίσια τοῦ οἰκονομικοῦ ἀγώνα καί τῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων, ἐγκαταλείποντας τόν πολιτικό ἀγώνα στή «διανόηση», στούς φοιτητές, στήν κοινωνία καί παραχωρώντας στούς ἐργάτες τό ρόλο ἁπλῶς *βοηθητικῆς* δύναμης. Ἡ ἱστορία διδάσκει ὅτι κάτω ἀπό τέτιους ὅρους οἱ ἐργάτες θά ἀναγκάζονται νά βγάζουν τά κάστανα ἀπό τή φωτιά μόνο γιά τήν κεφαλαιοκρατία. Ἡ κεφαλαιοκρατία χρησιμοποιεῖ συνήθως μέ εὐχαρίστηση τά γερά μπράτσα τῶν ἐργατῶν στόν ἀγώνα ἐνάντια στήν ἀπολυταρχική ἐξουσία καί ὅταν καταχτηθεῖ πιά ἡ νίκη, ἰδιοποιεῖται τούς καρπούς της καί ἀφήνει τούς ἐργάτες μέ ἄδειανά τά χέρια. Ἄν καί σέ μᾶς γίνει τό ἴδιο, οἱ ἐργάτες δέ θά κερδίσουν τίποτα ἀπ' αὐτό τόν ἀγώνα. Ὅσο γιά

τούς φοιτητές καί τά ἄλλα μέλη τῆς κοινωνίας πού διαμαρτύρονται—κι αὐτοί ἀνήκουν στήν ἴδια τήν ἀστική τάξη. Ἀρκεῖ νά τούς δόσει κανείς ἕνα ἐντελῶς ἀκίνδυνο «κουτσουρεμένο σύνταγμα», πού παραχωρεῖ στό λαό τιποτένια δικαιώματα, γιά νά ἀλλάξουν σκοπό ὅλοι αὐτοί πού διαμαρτύρονται καί νά ἀρχίσουν νά ἐξυμνοῦν τό «νέο» καθεστώς. Ἡ κεφαλαιοκρατία ζεῖ μέσα σέ διαρκῆ φόβο ἀπό τό «κόκκινο φάντασμα» τοῦ κομμουνισμοῦ καί σ' ὅλες τίς ἐπαναστάσεις προσπαθεῖ νά βάλει τέλος στόν ἀγώνα ἐκεῖ πού μόλις ἀρχίζει. Μόλις ἐξασφαλίσει μιά ἀσήμαντη παραχώρηση πού τῆς συμφέρει, τρομαγμένη ἀπό τούς ἐργάτες, ἁπλώνει στήν ἐξουσία τό χέρι τῆς συνδιαλλαγῆς καί ξεπουλᾶ ξετσίπωτα τήν ὑπόθεση τῆς ἐλευθερίας*.

Μόνο ἡ ἐργατική τάξη εἶναι τό σίγουρο στήριγμα τῆς ἀληθινῆς δημοκρατίας. Μόνο ἡ ἐργατική τάξη δέ μπορεῖ νά κάνει συμφωνίες μέ τήν ἀπολυταρχία σ' ἀντάλλαγμα μιᾶς κάποιας παραχώρησης καί δέ θ' ἀφήσει νά τήν ἀποκοιμίσουν, ὅταν θ' ἀρχίσουν νά τῆς γλυκοτραγουδοῦν μέ τή συνταγματική λύρα.

Ἔτσι, γιά τήν ὑπόθεση τῆς δημοκρατίας στή Ρωσία ἔχει ἐξαιρετικά μεγάλη σημασία τό ζήτημα, ἄν ἡ ἐργατική τάξη θά μπορέσει νά μπεῖ ἐπικεφαλῆς τοῦ γενικοῦ δημοκρατικοῦ κινήματος ἤ θά σέρνεται στήν οὐρά τοῦ κινήματος σά βοηθητική δύναμη τῆς «διανόησης», δηλ. τῆς ἀστικῆς τάξης. Στήν πρώτη περίπτωση ἀποτέλεσμα τῆς ἀνατροπῆς τῆς ἀπολυταρχίας θά εἶναι ἕνα πλατύ *δημοκρατικό σύνταγμα*, πού θά δόσει ἴσα δικαιώματα καί στόν ἐργάτη καί στήν καταπιεζόμενη ἀγροτιά καί στόν κε-

* Ἐδῶ, φυσικά, δέν ἐννοοῦμε ἐκείνη τή διανόηση πού ἀπαρνεῖται τήν τάξη της καί ἀγωνίζεται στίς γραμμές τῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Τέτιοι ὅμως διανοούμενοι δέν εἶναι παρά ἐξαίρεση, εἶναι κάτι τό σπάνιο.

φαλαιοκράτη. Στή δεύτερη περίπτωση θά ἔχουμε σάν ἀποτέλεσμα ἕνα «κουτσουρεμένο σύνταγμα», πού θά τσαλαπατήσει τίς διεκδικήσεις τῶν ἐργατῶν ὄχι λιγότερο ἀπό τό καθεστώς τῆς ἀπολυταρχίας καί θά δόσει στό λαό μόνο ἕνα φάσμα ἐλευθερίας.

Γιά νά παίξει ὅμως τόν καθοδηγητικό αὐτό ρόλο ἡ ἐργατική τάξη πρέπει νά ὀργανωθεῖ σέ αὐτοτελές πολιτικό κόμμα. Τότε, στόν ἀγώνα ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία, δέ θά φοβᾶται καμιά ἀποστασία καί προδοσία τοῦ προσωρινοῦ της συμμάχου, τῆς «κοινωνίας». Ἀπό τή στιγμή πού ἡ «κοινωνία» θά προδόσει τήν ὑπόθεση τῆς δημοκρατίας, ἡ ἐργατική τάξη θά ὁδηγήσει μόνη της, μέ τίς δικές της δυνάμεις, τήν ὑπόθεση αὐτή μπροστά, καί τό αὐτοτελές πολιτικό κόμμα θά τῆς δόσει γι' αὐτό τό ἔργο τή δύναμη πού χρειάζεται.

Ἐφημερίδα «Μπρτζόλα» («Ἀγώνας»), ἀρ. 2-3. Νοέμβρης-Δεκέμβρης τοῦ 1901.

Ἀνυπόγραφο ἄρθρο.

Τό πρωτότυπο γράφτηκε στά γεωργιανά.

ΠΩΣ ΒΛΕΠΕΙ Η ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ;

I

Ὅλα ἀλλάζουν... Ἀλλάζει ἡ κοινωνική ζωή καί μαζί της ἀλλάζει καί τό «ἐθνικό ζήτημα». Σέ διάφορους καιρούς παρουσιάζονται στό στίβο τοῦ ἀγώνα διαφορετικές τάξεις καί κάθε τάξη καταλαβαίνει μέ τό δικό της τρόπο τό «ἐθνικό ζήτημα». Συνεπῶς, τό «ἐθνικό ζήτημα» ἐξυπηρετεῖ σέ διάφορους καιρούς διαφορετικά συμφέροντα καί παίρνει διαφορετικές ἀποχρώσεις ἀνάλογα μέ τό ποιά τάξη καί πότε τό προβάλλει.

Ὑπῆρχε, λογουχάρη, σέ μᾶς στή Γεωργία, τό λεγόμενο «ἐθνικό ζήτημα» τῶν εὐγενῶν, τότε πού μετά τήν «προσάρτηση τῆς Γεωργίας στή Ρωσία» οἱ γεωργιανοί εὐγενεῖς ἔνιωσαν πόσο ἀσύμφορο τούς ἦταν νά χάσουν τά παλιά τους προνόμια καί τήν ἰσχή πού εἶχαν τόν καιρό τῶν βασιλιάδων τῆς Γεωργίας καί ἐπειδή θεωροῦσαν μείωση τῆς ἀξιοπρέπειάς τους τό γεγονός ὅτι ἔγιναν «ἁπλοί ὑπήκοοι», ἐπιθυμοῦσαν τήν «ἀπελευθέρωση τῆς Γεωργίας». Ἤθελαν μ' αὐτό νά βάλουν ἐπικεφαλῆς τῆς «Γεωργίας» τούς γεωργιανούς βασιλιάδες καί εὐγενεῖς καί νά τούς παραδόσουν, ἔτσι, τίς τύχες τοῦ λαοῦ τῆς Γεωργίας! Ἦταν ἕνας φεουδαρχο-μοναρχικός «ἐ-

θ ν ι κ ι σ μ ό ς». Τό «κίνημα» αὐτό δέν ἄφησε κανένα αἰσθητό ἴχνος στή ζωή τῶν γεωργιανῶν, δέν ἀπόχτησε δόξα μέ κανένα ἀξιοσημείωτο γεγονός, ἄν ἐξαιρέσουμε ὁρισμένες συνωμοσίες γεωργιανῶν εὐγενῶν ἐνάντια στούς ρώσους κυβερνῆτες στόν Καύκασο. Μόλις τά γεγονότα τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τό ἄγγιξαν ἐλαφρά, τό «κίνημα» αὐτό, πού ἔτσι κι ἀλλιῶς ἦταν ἀδύνατο, ἐξαφανίστηκε πέρα γιά πέρα. Καί πραγματικά, ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς, ἡ κατάργηση τῆς δουλοπαροικίας, ἡ ἵδρυση τράπεζας τῶν εὐγενῶν, τό δυνάμωμα τοῦ ταξικοῦ ἀνταγωνισμοῦ στήν πόλη καί στό χωριό, τό δυναμωμένο κίνημα τῆς φτωχολογιᾶς τοῦ χωριοῦ κτλ.—ὅλα αὐτά κατάφεραν χτύπημα θανάσιμο στούς εὐγενεῖς τῆς Γεωργίας καί μαζί μ' αὐτούς καί στό «φ ε ο υ δ α ρ χ ο-μ ο ν α ρ χ ι κ ό ἐ θ ν ι κ ι σ μ ό». Οἱ εὐγενεῖς τῆς γεωργίας χωρίστηκαν σέ δυό ὁμάδες. Ἡ μιά ἀπ' αὐτές ἀπαρνήθηκε κάθε «ἐθνικισμό» καί ἅπλωσε τό χέρι στή ρωσική ἀπολυταρχία γιά νά πάρει σέ ἀντάλλαγμα ζεστές θεσοῦλες, συμφέρουσες πιστώσεις καί γεωργικά ἐργαλεῖα, γιά νά τήν προστατέψει ἡ κυβέρνηση ἀπό τούς «ταραχοποιούς» τοῦ χωριοῦ κτλ. Ἡ ἄλλη πάλι, ἡ πιό ἀδύνατη ὁμάδα τῶν γεωργιανῶν εὐγενῶν, τάφτιαξε μέ τούς γεωργιανούς ἐπίσκοπους καί ἀρχιμανδρίτες καί ἔτσι ἔβαλε κάτω ἀπό τήν προστασία τοῦ κλήρου τόν «ἐθνικισμό» πού τόν καταδίωκε ἡ ζωή. Ἡ ὁμάδα αὐτή δουλεύει μέ μεγάλο ἐνθουσιασμό νά ἀνοικοδομήσει τίς καταστραμμένες ἐκκλησίες τῆς Γεωργίας—αὐτά «τά μνημεῖα τοῦ περασμένου μεγαλείου»—(αὐτό εἶναι τό βασικό ἄρθρο τοῦ «προγράμματός» της!) καί περιμένει εὐλαβικά τό θαῦμα πού θά ἐκπληρώσει τούς φ ε ο υ δ α ρ χ ο-μ ο ν α ρ χ ι κ ο ύ ς τ η ς «πόθους».

Ἔτσι, ὁ φεουδαρχο-μοναρχικός ἐθνικισμός τίς τελευταῖες στιγμές τῆς ζωῆς του πῆρε κληρική μορφή.

Παράλληλα ἡ σύγχρονη κοινωνική ζωή σ' ἐμᾶς, στή

Γεωργία, προώθησε στό προσκήνιο τό ἐ θ ν ι κ ό ζ ή τ η μ α τ ῆ ς ἀ σ τ ι κ ῆ ς τ ά ξ η ς. Ὅταν ἡ νεαρή ἀστική τάξη τῆς Γεωργίας ἔνιωσε πόσο δύσκολος εἶναι γι' αὐτήν ὁ ἐλεύθερος συναγωνισμός μέ τούς «ξένους» κεφαλαιοκράτες, ἄρχισε μέσω τῶν γεωργιανῶν ἐθνικοδημοκρατῶν νά τραυλίζει γιά μιά ἀ ν ε ξ ά ρ τ η τ η Γ ε ω ρ γ ί α. Ἡ ἀστική τάξη τῆς Γεωργίας ἤθελε νά περιφράξει τήν ἀγορά τῆς Γεωργίας μέ μιά τελωνειακή ζώνη, νά διώξει μέ τή βία ἀπό τήν ἀγορά αὐτή τήν «ξένη» κεφαλαιοκρατία, νά ἀνεβάσει τεχνητά τίς τιμές τῶν ἐμπορευμάτων καί μέ τέτιες «πατριωτικές» μανοῦβρες νά ἐξασφαλίσει ἐπιτυχίες στό πεδίο τοῦ πλουτισμοῦ.

Αὐτός ἦταν καί ἐξακολουθεῖ νά εἶναι ὁ σκοπός τοῦ ἐθνικισμοῦ τῆς ἀστικῆς τάξης τῆς Γεωργίας. Οὔτε συζήτηση ὅτι γιά νά πραγματοποιηθεῖ ὁ σκοπός αὐτός χρειαζότανε μιά δύναμη, καί τή δύναμη αὐτή τήν ἔχει τό προλεταριάτο. Μόνο τό προλεταριάτο μποροῦσε νά δόσει ζωή στόν ξεψυχισμένο «πατριωτισμό» τῆς ἀστικῆς τάξης. Ἦταν ἀπαραίτητο νά τραβήξει μέ τό μέρος της τό προλεταριάτο —καί νά, πού βγαίνουν στή σκηνή οἱ «ἐθνικοδημοκράτες». Μάταια κατέβαλαν προσπάθειες νά ἀναιρέσουν τόν ἐπιστημονικό σοσιαλισμό, πολύ κακολόγησαν τούς σοσιαλδημοκράτες καί συμβούλευσαν τό προλεταριάτο τῆς Γεωργίας νά τούς ἐγκαταλείψει, ἐξυμνοῦσαν τό προλεταριάτο τῆς Γεωργίας καί τό παρότρυναν «γιά τό συμφέρον τῶν ἴδιων τῶν ἐργατῶν» νά ἐνισχύσει μέ τόν ἕνα ἤ τόν ἄλλο τρόπο τήν ἀστική τάξη τῆς Γεωργίας. Οἱ «ἐθνικοδημοκράτες» ἱκέτευαν ἐπίμονα τούς προλετάριους τῆς Γεωργίας: μή χαντακώνετε, τούς ἔλεγαν, τή «Γεωργία» (ἤ τήν ἀστική τάξη τῆς Γεωργίας;) ξεχάστε τίς «ἐσωτερικές διαφορές», συμφιλιωθεῖτε μέ τήν ἀστική τάξη τῆς Γεωργίας κλπ. Τοῦ κάκου ὅμως! Τά πλανερά παραμύθια

τῶν ἀστῶν δημοσιολόγων δέ μπόρεσαν νά ἀποκοιμήσουν τό προλεταριάτο τῆς Γεωργίας! Οἱ ἀμείλιχτες ἐπιθέσεις τῶν μαρξιστῶν τῆς Γεωργίας καί κυρίως οἱ δυνατές ταξικές μαζικές ἐκδηλώσεις πού συνένωσαν σ' ἕνα σοσιαλιστικό ἀπόσπασμα τούς ρώσους, τούς ἀρμένηδες, τούς γεωργιανούς καί τούς ἄλλους προλετάριους, ἔδοσαν συντριφτικό χτύπημα στούς ἀστούς ἐθνικιστές μας καί τούς ἔδιωξαν ἀπό τό πεδίο τοῦ ἀγώνα.

«Γιά νά ἀποκαταστήσουν τό ντροπιασμένο τους ὄνομα», οἱ πατριῶτες μας, πού τόβαλαν στά πόδια, ἔπρεπε «ν' ἀλλάξουν τουλάχιστο χρῶμα», νά φορέσουν ἀκόμα καί σοσιαλιστική περιβολή μιά καί δέ μποροῦσαν ν' ἀφομοιώσουν τίς σοσιαλιστικές ἀπόψεις. Καί πραγματικά, στή σκηνή ἐμφανίστηκε τό παράνομο... ἀστικοεθνικιστικό—ἄν ἐπιτρέπετε νά τό ποῦμε ἔτσι—«σοσιαλιστικό» ὄργανο «Σακαρτβέλο»![5]. Ἔτσι ἤθελαν νά ἀποπλανήσουν τούς ἐργάτες τῆς Γεωργίας. Ὅμως ἦταν πιά ἀργά. Οἱ ἐργάτες τῆς Γεωργίας ἔμαθαν νά ξεχωρίζουν τό μαῦρο ἀπό τό ἄσπρο, μάντεψαν πολύ εὔκολα ὅτι οἱ ἀστοί ἐθνικιστές «ἄλλαξαν μόνο χρῶμα» καί ὄχι τήν οὐσία τῶν ἀπόψεών τους καί ὅτι ἡ «Σακαρτβέλο» μόνο στό ὄνομα εἶναι σοσιαλιστική. Τό κατάλαβαν αὐτό καί πῆραν στό ψιλό τούς «σωτῆρες» τῆς Γεωργίας! Δέ δικαιώθηκαν οἱ ἐλπίδες τῶν δονκιχότηδων τῆς «Σακαρτβέλο».

Ἀπό τό ἄλλο μέρος, ἡ οἰκονομική μας ἀνάπτυξη δημιουργεῖ σιγά-σιγά μιά γέφυρα ἀνάμεσα στούς πρωτοπόρους κύκλους τῆς ἀστικῆς τάξης τῆς Γεωργίας καί τή «Ρωσία», συνδέει οἰκονομικά καί πολιτικά τούς κύκλους αὐτούς μέ τή «Ρωσία» καί ἔτσι κλονίζει τό ἔδαφος τοῦ ἀστικοῦ ἐθνικισμοῦ πού ἦταν καί ἀπό πρίν ἀκόμα κλονισμένο. Κι αὐτό εἶναι τό δεύτερο χτύπημα ἐνάντια στόν ἀστικό ἐθνικισμό!

Στό στίβο τοῦ ἀγώνα παρουσιάστηκε μιά νέα τάξη, τό προλεταριάτο καί μαζί του γεννήθηκε ἕνα νέο «ἐθνικό ζήτημα», τό «ἐθνικό ζήτημα» τοῦ προλεταριάτου. Στόν ἴδιο βαθμό πού διαφέρει τό προλεταριάτο ἀπό τούς εὐγενεῖς καί τήν ἀστική τάξη, διαφέρει καί τό «ἐθνικό ζήτημα», πού προβάλλει τό προλεταριάτο, ἀπό τό «ἐθνικό ζήτημα» τῶν εὐγενῶν καί τῆς ἀστικῆς τάξης.

Καί τώρα θά μιλήσουμε γι' αὐτό τόν «ἐθνικισμό».

Ποιά εἶναι ἡ ἄποψη τῆς σοσιαλδημοκρατίας σχετικά μέ τό «ἐθνικό ζήτημα»;

Τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας ἀπό καιρό ἄρχισε νά μιλᾶ γιά ἀγώνα. Ὅπως εἶναι γνωστό, σκοπός κάθε ἀγώνα εἶναι ἡ νίκη. Γιά νά νικήσει ὅμως τό προλεταριάτο, εἶναι ἀπαραίτητο νά ἑνωθοῦν ὅλοι οἱ ἐργάτες χωρίς διάκριση ἐθνότητας. Εἶναι φανερό ὅτι ἀπαραίτητος ὅρος γιά νά νικήσει τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας εἶναι νά γκρεμιστοῦν οἱ ἐθνικοί φραγμοί καί νά πραγματοποιηθεῖ ἡ στενή συνένωση τῶν ρώσων, γεωργιανῶν, ἀρμένηδων, πολωνῶν, ἑβραίων καί λοιπῶν προλετάριων.

Αὐτό ἀπαιτοῦν τά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας.

Ἡ ρωσική ὅμως ἀπολυταρχία, σάν ὁ χειρότερος ἐχθρός τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας, ἀντιδρᾶ συνεχῶς στό ἔργο τῆς συνένωσης τῶν προλετάριων. Καταδιώκει ληστρικά τόν ἐθνικό πολιτισμό, τή γλώσσα, τά ἤθη καί ἔθιμα τῶν «ξένων» ἐθνοτήτων τῆς Ρωσίας. Ἡ ἀπολυταρχία τούς στερεῖ τά πιό ἀναγκαῖα δικαιώματα τοῦ πολίτη, τούς περιορίζει ἀπό κάθε πλευρά, σπέρνει φαρισαϊκά ἀνάμεσά τους τή δυσπιστία καί τήν ἐχθρότητα, τούς σπρώχνει σέ αἱματηρές συγκρούσεις, δείχνοντας ἔτσι ὅτι μοναδικός σκοπός τῆς ρωσικῆς ἀπολυταρχίας εἶναι νά διαιρέσει τά ἔθνη πού κατοικοῦν τή Ρωσία, νά ὀξύνει τή διχόνοια ἀνάμεσά τους,

νά δυναμώσει τούς ἐθνικούς φραγμούς καί νά διασπάσει ἔτσι μέ μεγαλύτερη ἐπιτυχία τούς προλετάριους, νά κομματιάσει μέ μεγαλύτερη ἐπιτυχία ὁλόκληρο τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας σέ μικρές ἐθνικές ὁμάδες καί νά σκάψει ἔτσι τόν τάφο τῆς ταξικῆς συνείδησης τῶν ἐργατῶν, τῆς ταξικῆς τους συνένωσης.

Αὐτό ἀπαιτοῦν τά συμφέροντα τῆς ρωσικῆς ἀντίδρασης, αὐτό ἀπαιτεῖ ἡ πολιτική τῆς ρωσικῆς ἀπολυταρχίας.

Εἶναι φανερό ὅτι ἀργά ἤ γρήγορα τά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας θά συγκρούονταν ἀναπόφευχτα μέ τήν ἀντιδραστική πολιτική τῆς τσαρικῆς ἀπολυταρχίας. Ἔτσι ἀκριβῶς ἔγινε, καί πάνω σ' αὐτό ἀκριβῶς τό ἔδαφος γεννήθηκε τό «ἐθνικό ζήτημα» μέσα στή σοσιαλδημοκρατία.

Πῶς θά μπορέσουμε νά γκρεμίσουμε τούς ἐθνικούς φραγμούς πού ἔστησαν ἀνάμεσα στά ἔθνη, πῶς θά μπορέσουμε νά ἐξαφανίσουμε τήν ἐθνική ἀπομόνωση γιά νά σμίξουμε καλύτερα τούς προλετάριους τῆς Ρωσίας τόν ἕναν μέ τόν ἄλλο, γιά νά τούς συνενώσουμε πιό στενά;

Αὐτό εἶναι τό περιεχόμενο τοῦ «ἐθνικοῦ ζητήματος» γιά τή σοσιαλδημοκρατία.

Νά διαιρεθοῦμε σέ χωριστά ἐθνικά κόμματα καί νά δημιουργήσουμε μ' αὐτά μιά «ἐλεύθερη ἕνωση»—ἀπαντοῦν οἱ ὁ μ ο σ π ο ν δ ι α κ ο ί (φεντεραλιστές)-σοσιαλδημοκράτες.

Τό ἴδιο λέει καί ἡ «Σοσιαλδημοκρατική Ἐργατική Ὀργάνωση τῆς Ἀρμενίας» [6].

Ὅπως βλέπετε, μᾶς συμβουλεύουν ὄχι νά συνενωθοῦμε σ' ἕνα κόμμα, τό κόμμα τῆς Ρωσίας μέ ἐπικεφαλῆς ἕνα ἑνιαῖο κέντρο, ἀλλά νά χωριστοῦμε σέ πολλά κόμματα μέ πολλά καθοδηγητικά κέντρα, καί ὅλα αὐτά γιά νά δυναμώσει ἡ ταξική ἑνότητα! Θέλουμε τούς προλετάριους τῶν διαφόρων ἐθνῶν νά τούς φ έ ρ ο υ μ ε κ ο ν τ ά τόν ἕνα μέ τόν ἄλλο. Τί πρέπει νά κάνουμε; Ἀπομακρύνετε τούς προλετάριους τόν ἕνα ἀπό τόν ἄλλον καί θά πετύχετε τό σκοπό σας!—ἀπαντοῦν οἱ ὁμοσπονδιακοί-σοσιαλδημοκράτες. Θέλουμε νά συνενώσουμε τούς προλετάριους σ' ἕνα κόμμα. Τί πρέπει νά κάνουμε γι' αὐτό; Κομματιάστε τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας σέ χωριστά κόμματα καί θά πετύχετε τό σκοπό σας!—ἀπαντοῦν οἱ ὁμοσπονδιακοί-σοσιαλδημοκράτες. Θέλουμε νά ἐξαφανίσουμε τούς ἐθνικούς φραγμούς. Τί μέτρα πρέπει νά πάρουμε; Ἐνισχύστε τούς ἐθνικούς φραγμούς μέ ὀργανωτικούς φραγμούς καί θά πετύχετε τό σκοπό σας! —μᾶς ἀπαντοῦν. Καί ὅλες αὐτές τίς συμβουλές τίς δίνουν σέ μᾶς, τούς προλετάριους τῆς Ρωσίας, πού ἀγωνιζόμαστε μέσα στίς ἴδιες πολιτικές συνθῆκες καί πού ἔχουμε ἕνα καί τόν ἴδιο κοινό ἐχθρό! Μέ δυό λόγια μᾶς λένε: ἐνεργεῖτε ἔτσι πού νά χαίρονται οἱ ἐχθροί καί σκάψτε τό λάκκο γιά τόν κοινό σας σκοπό μέ τά ἴδια σας τά χέρια.

Ἄς συμφωνήσουμε ὅμως γιά μιά στιγμή μέ τούς ὁμοσπονδιακούς-σοσιαλδημοκράτες καί ἄς τούς παρακολουθήσουμε: ἄς δοῦμε ποῦ θά μᾶς ὁδηγήσουν! Ἀκολούθα τόν ψεύτη ὥς τό κατώφλι τῆς ψευτιᾶς, πού λέει ὁ λόγος.

Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι ἀκούσαμε τούς ὁμοσπονδιακούς μας καί ἱδρύσαμε χωριστά ἐθνικά κόμματα. Ποιές θά εἶναι οἱ συνέπειες;

Δέν εἶναι δύσκολο νά τό καταλάβουμε. Ἄν ὥς τώρα, ὅσο εἴμασταν ὀπαδοί τοῦ σ υ γ κ ε ν τ ρ ω τ ι σ μ ο ῦ, προσέχαμε κυρίως τίς κ ο ι ν έ ς γιά ὅλους συνθῆκες σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τήν κατάσταση τῶν προλετάριων, προσέχαμε κυρίως τήν ἑ ν ό τ η τ α τῶν συμφερόντων τους καί μιλούσαμε γιά τίς «ἐθνικές διαφορές» μόνο στό βαθμό πού αὐτό δέν ἐρχόταν σέ ἀντίθεση μέ τά κ ο ι ν ά τους συμφέροντα· ἄν ὥς τώρα τό πρῶτο-πρῶτο ζήτημα γιά μᾶς ἦταν νά δοῦμε σέ τί συμφωνᾶνε μεταξύ τους οἱ προλετάριοι τῶν ἐθνοτή-

των τῆς Ρωσίας, τί κοινό ὑπάρχει ἀνάμεσά τους, ὥστε νά μπορέσουμε μέ βάση τά κοινά αὐτά συμφέροντα νά φτιάσουμε ἕνα συγκεντρωτικό κόμμα τῶν ἐργατῶν ὅλης τῆς Ρωσίας· σήμερα πού «γίναμε» ὁμοσπονδιακοί, τραβάει τήν προσοχή μας ἕνα καινούργιο βασικότατο ζήτημα: τί εἶναι κεῖνο πού χαραχτηρίζει τούς προλετάριους τῶν διαφόρων ἐθνοτήτων τῆς Ρωσίας, ποιά ἡ διαφορά ἀνάμεσά τους, ὥστε μέ βάση αὐτές τίς «ἐθνικές διαφορές» νά φτιάσουμε χωριστά ἐθνικά κόμματα. Ἔτσι, οἱ «ἐθνικές διαφορές», πού γιά τόν ὀπαδό τοῦ συγκεντρωτισμοῦ εἶναι δευτερεύουσες, γιά τόν ὁμοσπονδιακό γίνονται τό θεμέλιο τῶν ἐθνικῶν κομμάτων.

Ἄν ἀκολουθήσουμε καί παραπέρα αὐτό τό δρόμο, ἀργά ἤ γρήγορα θά ὑποχρεωθοῦμε νά φτάσουμε στό συμπέρασμα ὅτι τά «ἐθνικά» ἤ ἀκόμα ὁποιαδήποτε ἄλλα «γνωρίσματα» πού ξεχωρίζουν λογουχάρη τόν ἀρμένη προλετάριο, εἶναι ἀκριβῶς τά ἴδια μέ κεῖνα πού ἔχει καί ἡ ἀρμένικη κεφαλαιοκρατία, ὅτι ὁ ἀρμένης προλετάριος καί ὁ ἀρμένης κεφαλαιοκράτης ἔχουν τίς ἴδιες συνήθειες καί τόν ἴδιο χαραχτήρα καί ὅτι ἀποτελοῦν ἕνα λαό, ἕνα ἀδιαίρετο «ἔθνος»*. Δέν ὑπάρχει καί μεγάλη ἀπόσταση ἀπό δῶ ὥς

* «Ἡ Σοσιαλδημοκρατική Ἐργατική Ὀργάνωση τῆς Ἀρμενίας» μόλις τώρα ἔκανε αὐτό τό ἀξιέπαινο βῆμα. Στή «Διακήρυξή» της δηλώνει κατηγορηματικά ὅτι δέ «μποροῦμε νά χωρίσουμε τό προλεταριάτο (τῆς Ἀρμενίας) ἀπό τήν κοινωνία (τῆς Ἀρμενίας): τό συνενωμένο προλεταριάτο (τῆς Ἀρμενίας) πρέπει νά εἶναι τό πιό λογικό καί δυνατό ὄργανο τοῦ λαοῦ τῆς Ἀρμενίας», ὅτι «τό προλεταριάτο τῆς Ἀρμενίας, συνενωμένο στό σοσιαλιστικό κόμμα, πρέπει νά ἐπιδιώξει νά παίζει καθοριστικό ρόλο στή διαμόρφωση τῆς κοινῆς γνώμης τῆς Ἀρμενίας, ὅτι τό προλεταριάτο τῆς Ἀρμενίας θά εἶναι τό γνήσιο παιδί τῆς φυλῆς του» κλπ. (Βλ. τό ἄρθρο 3 τῆς «Διακήρυξης» τῆς «Σοσιαλδημοκρατικῆς Ἐργατικῆς Ὀργάνωσης τῆς Ἀρμενίας»).

Πρῶτο, εἶναι ἀκατανόητο γιατί «νά μή μποροῦμε νά χωρίσουμε τό προλεταριάτο τῆς Ἀρμενίας ἀπό τήν κοινωνία τῆς Ἀρμενίας», μιά καί αὐτός ὁ «χωρισμός» γίνεται σέ κάθε βῆμα. Μήπως τό συνενωμένο προλεταριάτο τῆς Ἀρμενίας δέ «χωρίστηκε» ἀπό τήν κοινωνία τῆς Ἀρμενίας, ὅταν τό 1900 (στήν Τιφλίδα) κήρυξε τόν πόλεμο στήν ἀστική τάξη τῆς Ἀρμενίας καί στούς ἀστικά σκεφτόμενους ἀρμένηδες;! Καί τί εἶναι ἡ «Σοσιαλδημοκρατική Ἐργατική Ὀργάνωση τῆς Ἀρμενίας», ἄν ὄχι ταξική ὀργάνωση τῶν προλετάριων τῆς Ἀρμενίας, πού «χώρισαν» ἀπό τίς ἄλλες τάξεις τῆς κοινωνίας τῆς Ἀρμενίας; Ἤ μήπως ἡ «Σοσιαλδημοκρατική Ἐργατική Ὀργάνωση τῆς Ἀρμενίας» εἶναι ὀργάνωση ὅλων τῶν τάξεων!; Καί μπορεῖ ἄραγε τό ἀγωνιζόμενο προλεταριάτο τῆς Ἀρμενίας νά περιορίζεται «στή διαμόρφωση τῆς κοινῆς γνώμης τῆς Ἀρμενίας», καί δέν εἶναι μήπως ὑποχρεωμένο νά τραβήξει μπροστά, νά κηρύξει τόν πόλεμο στήν «κοινή γνώμη», πού εἶναι ἀστική ὥς τό μεδούλι καί νά τῆς ἐμφυσήσει τό ἐπαναστατικό πνεῦμα; Τά γεγονότα δείχνουν ὅτι εἶναι ὑποχρεωμένο νά τό κάνει αὐτό. Κι ἄν εἶναι ἔτσι, εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι ἡ «Διακήρυξη» δέ θά ἔπρεπε νά στρέφει τήν προσοχή τοῦ ἀναγνώστη στή «διαμόρφωση τῆς κοινῆς γνώμης», ἀλλά στόν ἀγώνα ἐνάντια σ' αὐτή τή γνώμη, στήν ἀνάγκη τῆς ἐπαναστατικοποίησής της: ἔτσι θά χαραχτήριζε καλύτερα τίς ὑποχρεώσεις τοῦ «σοσιαλιστικοῦ προλεταριάτου». Καί τέλος, ἄραγε τό προλεταριάτο τῆς Ἀρμενίας μπορεῖ νά εἶναι «γνήσιο παιδί τῆς φυλῆς του», ὅταν ἕνα μέρος αὐτῆς τῆς φυλῆς—ἡ ἀστική τάξη τῆς Ἀρμενίας—τοῦ ρουφᾶ σά βδέλα τό αἷμα, ἐνῶ ἕνα ἄλλο μέρος της—ὁ κλῆρος τῆς Ἀρμενίας—ὄχι μόνο ρουφᾶ τό αἷμα τῶν ἐργατῶν, ἀλλά καί διαστρέφει συστηματικά τή συνείδησή τους; Ὅλα αὐτά τά ζητή-

τό «ἑνιαῖο ἔδαφος γιά κοινή δράση», τό ἔδαφος ὅπου πρέπει νά σταθοῦν καί οἱ κεφαλαιοκράτες καί οἱ προλετάριοι καί νά δόσουν φιλικά τό χέρι ὁ ἕνας στόν ἄλλο, σά μέλη τοῦ ἴδιου «ἔθνους». Καί στήν περίπτωση αὐτή ἡ φαρισαϊκή πολιτική τοῦ ἀπολυταρχικοῦ τσάρου μπορεῖ νά φανεῖ σάν «καινούργια» ἀπόδειξη γιά μιά τέτια φιλία καί οἱ συζητήσεις γιά τόν ταξικό ἀνταγωνισμό νά φανοῦν «ἄτοπος δογματισμός». Καί κατόπι κάποιο ἀκόμα ποιητικό χέρι μπορεῖ νά θίξει «πιό τολμηρά» τίς στενά ἐθνικές χορ-

δές, πού ἐξακολουθοῦν ἀκόμα νά ὑπάρχουν μέσα στούς προλετάριους τῶν ἐθνοτήτων τῆς Ρωσίας καί νά τίς κάνει νά ἀντηχήσουν στόν ἀντίστοιχο μουσικό τόνο. Θά ἀνοιχτεῖ πίστωση (ἐμπιστοσύνη) στή σωβινιστική ἀγυρτία, οἱ φίλοι θά φανοῦν ἐχθροί, οἱ ἐχθροί φίλοι, θά δημιουργηθεῖ σύγχιση καί θά ἀμβλυνθεῖ ἡ ταξική συνείδηση τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας.

Ἔτσι, ἀντί νά γκρεμίσουμε τούς ἐθνικούς φραγμούς γιά χάρη τῶν ὁμοσπονδιακῶν θά τούς δυναμώσουμε ἀκόμα πιό πολύ, δημιουργώντας καί ὀργανωτικούς φραγμούς. Ἀντί νά σπρώξουμε πρός τά μπρός τήν ταξική συνείδηση τοῦ προλεταριάτου, θά τή

μματα εἶναι ἁπλά καί ἀναπόφευχτα, ὅταν ἀντικρίζει κανείς τό ζήτημα ἀπό τή σκοπιά τῆς ταξικῆς πάλης. Οἱ συντάχτες ὅμως τῆς «Διακήρυξης» δέ δίνουν προσοχή σ' αὐτά τά ζητήματα, γιατί ἀντικρίζουν τά πράγματα ἀπό τήν ὁμοσπονδιακή-ἐθνικιστική σκοπιά πού τή δανείστηκαν ἀπό τό Μπούντ (Ἐργατική Ἕνωση τῶν Ἑβραίων)[7]. Καί γενικά, οἱ συντάχτες τῆς «Διακήρυξης» λές κι ἔβαλαν σκοπό τους νά μιμηθοῦν σέ ὅλα τό Μπούντ. Στή «Διακήρυξή» τους περιέλαβαν καί τό δεύτερο ἄρθρο τῆς ἀπόφασης τοῦ V συνεδρίου τοῦ Μπούντ «Ἡ θέση τοῦ Μπούντ μέσα στό κόμμα». Ὀνομάζουν τή «Σοσιαλδημοκρατική Ἐργατική Ὀργάνωση τῆς Ἀρμενίας» μοναδικό ὑπερασπιστή τῶν συμφερόντων τοῦ προλεταριάτου τῆς Ἀρμενίας (βλ. τό ἄρθρο 3 τῆς «Διακήρυξής» τους). Οἱ συντάχτες τῆς «Διακήρυξης» ξέχασαν ὅτι ἐδῶ καί μερικά χρόνια οἱ ἐπιτροπές τοῦ κόμματός μας στόν Καύκασο[8] θεωροῦνται ἐκπρόσωποι τῶν προλετάριων τῆς Ἀρμενίας (καί τῶν ἄλλων προλετάριων) τοῦ Καυκάσου, ὅτι μέ τήν προφορική καί ἔντυπη προπαγάνδα καί ζύμωση στήν ἀρμένικη γλώσσα τούς ἀναπτύσσουν τήν ταξική τους συνείδηση, ὅτι τούς καθοδηγοῦν στή διάρκεια τοῦ ἀγώνα κλπ. ἐνῶ ἡ «Σοσιαλδημοκρατική Ἐργατική Ὀργάνωση τῆς Ἀρμενίας» γεννήθηκε μόλις προχτές. Ὅλα αὐτά τά ξέχασαν καί πρέπει νά πιστεύουμε ὅτι θά ξεχάσουν πολλά ἀκόμα, μόνο καί μόνο γιά νά δανειστοῦν μέ ἀκρίβεια τίς ὀργανωτικές καί πολιτικές ἀπόψεις τοῦ Μπούντ.

ρίξουμε πρός τά πίσω καί θά τήν ὑποβάλουμε σέ ἐπικίνδυνες δοκιμασίες. Καί «θά ἀναγαλλιάσει» ἡ καρδιά τοῦ ἀπολυταρχικοῦ τσάρου, γιατί ποτέ δέ θά κατόρθωνε νά ἀποχτήσει βοηθούς, πού νά τόν βοηθοῦν τζάμπα, ὅπως ἐμεῖς.

Μήπως αὐτό ἐπιδιώκαμε;

Καί τέλος, ἐνῶ μᾶς χρειάζεται ἑνιαῖο, εὐλύγιστο, συγκεντρωτικό κόμμα, πού ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή του νά μπορεῖ στό λεφτό νά σηκώσει στό πόδι τούς ἐργάτες ὅλης τῆς Ρωσίας καί νά τούς ὁδηγήσει στήν ἀποφασιστική ἔφοδο ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία καί τήν ἀστική τάξη, μᾶς πασάρουν τήν τερατώδικη, τήν κομματιασμένη σέ ξεχωριστά κόμματα «ὁμοσπονδιακή ἕνωση»! Ἀντί νά μᾶς δόσουν ἀκονισμένο ὅπλο, μᾶς δίνουν σκουριασμένο καί μᾶς βεβαιώνουν: μ' αὐτό τό ὅπλο θά ξεμπερδέψετε πιό γρήγορα μέ τούς ἄσπονδους ἐχθρούς σας!

Νά, ποῦ μᾶς ὁδηγοῦν οἱ ὁμοσπονδιακοί-σοσιαλδημοκράτες!

Ἐπειδή ὅμως δέν ἐπιδιώκουμε «νά στερεώσουμε τούς ἐθνικούς φραγμούς», ἀλλά νά τούς γκρεμίσουμε, ἐπειδή γιά νά ξεριζώσουμε τή σημερινή ἀδικία δέ μᾶς χρειάζεται σκουριασμένο, μά ἀκονισμένο ὅπλο, ἐπειδή δέ θέλουμε νά προκαλέσουμε στόν ἐχθρό χαρά ἀλλά λύπη καί ἐπειδή θέλουμε νά τόν ἐξοντώσουμε, εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι ἔχουμε τήν ὑποχρέωση νά ἐγκαταλείψουμε τούς ὁμοσπονδιακούς καί νά κοιτάξουμε νά βροῦμε τήν καλύτερη ἀπάντηση γιά τή λύση τοῦ «ἐθνικοῦ ζητήματος».

II

Ὥς τώρα μιλήσαμε γιά τό πῶς δέν πρέπει νά λύνεται τό «Ἐθνικό ζήτημα». Τώρα θά μιλήσουμε γιά τό πῶς

πρέπει νά λυθεῖ αὐτό τό ζήτημα, δηλ. πῶς τό ἔλυσε τό Σοσιαλδημοκρατικό Ἐργατικό Κόμμα*.

Πρῶτα-πρῶτα εἶναι ἀνάγκη νά θυμόμαστε, ὅτι τό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα πού δρᾶ στή Ρωσία ὀνομάστηκε κόμμα τῆς Ρωσίας (καί ὄχι ρωσικό). Εἶναι φανερό πώς ἤθελε μ' αὐτό νά μᾶς δείξει, ὅτι κάτω ἀπό τή σημαία του θά συγκεντρώσει ὄχι μόνο τούς ρώσους προλετάριους, ἀλλά καί τούς προλετάριους ὅλων τῶν ἐθνοτήτων τῆς Ρωσίας καί συνεπῶς, ὅτι θά πάρει ὅλα τά μέτρα γιά νά ἐξαφανίσει τούς ἐθνικούς φραγμούς πού ὀρθώνονται ἀνάμεσά τους.

Παραπέρα τό κόμμα μας ἀπάλλαξε τό «ἐθνικό ζήτημα» ἀπό τήν ὁμίχλη πού τό σκέπαζε καί πού τοῦ ἔδινε μυστηριώδικη ὄψη, ἀνέλυσε αὐτό τό ζήτημα στά ξεχωριστά στοιχεῖα του, ἔδοσε στό καθένα ἀπ' αὐτά τά στοιχεῖα τό χαραχτήρα ταξικῆς διεκδίκησης καί τά διετύπωσε στό πρόγραμμα σέ χωριστά ἄρθρα. Ἔτσι μᾶς ἔδειξε ξεκάθαρα ὅτι τά λεγόμενα «ἐθνικά συμφέροντα» καί οἱ «ἐθνικές διεκδικήσεις» δέν ἔχουν ἰδιαίτερη ἀξία παρμένες αὐτές καθ' αὐτές, ὅτι τά «συμφέροντα» καί οἱ «διεκδικήσεις» αὐτές ἀξίζει νά προσεχτοῦν μόνο στό βαθμό πού ἀνεβάζουν ἤ μποροῦν νά ἀνεβάσουν τήν ταξική συνείδηση τοῦ προλεταριάτου, τήν ταξική του ἀνάπτυξη.

Μέ ὅλα αὐτά τό Σοσιαλδημοκρατικό Ἐργατικό Κόμμα τῆς Ρωσίας καθόρισε καθαρά τό δρόμο πού ἀκολούθησε καί τή θέση ἐκείνη πού πῆρε κατά τή λύση τοῦ «ἐθνικοῦ ζητήματος».

Ἀπό ποιά μέρη ἀποτελεῖται τό «ἐθνικό ζήτημα»;

* Δέν εἶναι περιττό νά σημειωθεῖ ὅτι τά παρακάτω εἶναι σχόλια πάνω στά ἄρθρα τοῦ κομματικοῦ μας προγράμματος πού ἔχουν σχέση μέ τό ἐθνικό ζήτημα.

Καί τί ζητοῦν οἱ κ. ὁμοσπονδιακοί-σοσιαλδημοκράτες;

1) «Ἴσα δικαιώματα τοῦ πολίτη γιά τίς ἐθνότητες τῆς Ρωσίας»;

Σᾶς συγκινεῖ ἡ ἀνισότητα στά δικαιώματα τοῦ πολίτη, πού κυριαρχεῖ στή Ρωσία; Θέλετε νά δόσετε πίσω στίς ἐθνότητες τῆς Ρωσίας τά δικαιώματα τοῦ πολίτη, πού τούς τά ἀφαίρεσε ἡ κυβέρνηση καί γι' αὐτό διεκδικεῖτε ἴσα δικαιώματα τοῦ πολίτη γι' αὐτές τίς ἐθνότητες; Μά μήπως ἐμεῖς εἴμαστε ἀντίθετοι μ' αὐτή τή διεκδίκηση; Καταλαβαίνουμε πολύ καλά πόσο μεγάλη σημασία ἔχουν γιά τούς προλετάριους τά δικαιώματα τοῦ πολίτη. Τά δικαιώματα τοῦ πολίτη εἶναι ὅπλο πάλης. Ἀφαιρῶ αὐτά τά δικαιώματα σημαίνει ἀφαιρῶ τό ὅπλο. Καί ποιός δέν ξέρει ὅτι ἄοπλοι οἱ προλετάριοι δέ μποροῦν νά ἀγωνιστοῦν καλά; Γιά τό προλεταριάτο ὅμως τῆς Ρωσίας εἶναι ἀπαραίτητο ν' ἀγωνίζονται καλά οἱ προλετάριοι ὅλων τῶν ἐθνοτήτων τῆς Ρωσίας, γιατί ὅσο καλύτερα θ' ἀγωνίζονται οἱ προλετάριοι ὅλων τῶν ἐθνοτήτων, τόσο θά ἀνεβαίνει καί ἡ ταξική τους συνείδηση, καί ὅσο πιό ἀνεβασμένη θά εἶναι ἡ ταξική τους συνείδηση, τόσο πιό γερή θά εἶναι καί ἡ ταξική ἑνότητα τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας. Ναί, ὅλα αὐτά τά ξέρουμε καί γι' αὐτό ἀγωνιζόμαστε καί θά ἀγωνιστοῦμε μ' ὅλες μας τίς δυνάμεις γιά ν' ἀποχτήσουν ἴσα δικαιώματα τοῦ πολίτη οἱ ἐθνότητες τῆς Ρωσίας! Διαβάστε τό ἄρθρο 7 τοῦ προγράμματος τοῦ κόμματός μας, ὅπου τό κόμμα μιλᾶ γιά «πλήρη ἰσοτιμία ὅλων τῶν πολιτῶν ἀνεξάρτητα ἀπό φύλο, θρησκεία, φυλή καί ἐθνότητα» καί θά δεῖτε ὅτι τό Σοσιαλδημοκρατικό Ἐργατικό Κόμμα τῆς Ρωσίας ἀναλαβαίνει τήν ὑποχρέωση νά πραγματοποιήσει αὐτές τίς διεκδικήσεις.

Τί ἄλλο ζητοῦν ἀκόμα οἱ ὁμοσπονδιακοί-σοσιαλδημοκράτες;

2) «Ἐλευθερία γλώσσας γιά τίς ἐθνότητες τῆς Ρωσίας» ;

Σᾶς συγκινεῖ τό γεγονός ὅτι στούς προλετάριους τῶν «ξένων» ἐθνοτήτων τῆς Ρωσίας ἀπαγορεύεται σχεδόν νά μαθαίνουν στό σχολειό τή μητρική τους γλώσσα, νά μιλοῦν τή μητρική τους γλώσσα στά κοινωνικά, κρατικά καί ἄλλα ἱδρύματα καί ὑπηρεσίες; Ὑπάρχει λόγος πραγματικά νά συγκινεῖται κανείς! Ἡ γλώσσα εἶναι ὄργανο ἀνάπτυξης καί ἀγώνα. Τά διάφορα ἔθνη ἔχουν διαφορετικές γλῶσσες. Τά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας ἀπαιτοῦν νά ἔχουν οἱ προλετάριοι τῶν ἐθνοτήτων τῆς Ρωσίας ἀπόλυτο δικαίωμα νά χρησιμοποιοῦν ἐκείνη τή γλώσσα, μέ τήν ὁποία μποροῦν νά μορφωθοῦν πιό εὔκολα, μέ τήν ὁποία μποροῦν καλύτερα νά πολεμήσουν τόν ἐχθρό στίς συνελεύσεις καί στά κοινωνικά, κρατικά καί λοιπά ἱδρύματα. Τέτια γλώσσα εἶναι ἡ μητρική τους γλώσσα. Στεροῦν τούς προλετάριους τῶν «ξένων» ἐθνοτήτων ἀπό τή μητρική τους γλώσσα, καί μποροῦμε ἄραγε νά σωπαίνουμε;—ρωτᾶνε οἱ ὁμοσπονδιακοί-σοσιαλδημοκράτες. Ποιά εἶναι ὅμως ἡ ἀπάντηση πού δίνει σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό τό κόμμα μας στό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας; Διαβάστε τό ἄρθρο 8 τοῦ προγράμματος τοῦ κόμματός μας, ὅπου τό κόμμα μας ἀπαιτεῖ: «Δικαίωμα τοῦ πληθυσμοῦ νά διδάσκεται στό σχολειό τή μητρική του γλώσσα, πράγμα πού ἐξασφαλίζεται μέ τή δημιουργία τῶν απαραίτητων γι' αὐτό τό σκοπό σχολείων μέ ἔξοδα τοῦ κράτους καί τῶν ὀργάνων αὐτοδιοίκησης. Δικαίωμα κάθε πολίτη νά χρησιμοποιεῖ στίς συνελεύσεις τή μητρική του γλώσσα. Καθιέρωση τῆς μητρικῆς γλώσσας σέ ἰσοτιμία μέ τήν ἐπίσημη γλώσσα τοῦ κράτους σέ ὅλα τά τοπικά κοινωνικά καί κρατικά ἱδρύματα»—διαβάστε τα ὅλα αὐτά καί θά πεισθεῖτε, ὅτι τό Σοσιαλδημοκρατικό Ἐργατικό Κόμμα τῆς Ρωσίας ἀναλαβαίνει τήν ὑποχρέωση νά πραγματοποιήσει καί αὐτή τή διεκδίκηση.

Τί ἄλλο ζητοῦν οἱ ὁμοσπονδιακοί-σοσιαλδημοκράτες;

3) «Αὐτοδιοίκηση γιά τίς ἐθνότητες τῆς Ρωσίας»;

Θέλετε νά πεῖτε μ' αὐτό ὅτι δέν πρέπει ὁ ἴδιος νόμος νά ἐφαρμόζεται μέ τόν ἴδιο τρόπο στίς διάφορες περιοχές τοῦ ρωσικοῦ κράτους, πού διαφέρουν ἡ μιά ἀπό τήν ἄλλη σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τίς βιωτικές συνθῆκες καί τή σύνθεση τοῦ πληθυσμοῦ; Θέλετε νά δοθεῖ στίς περιοχές αὐτές τό δικαίωμα νά προσαρμόζουν τούς γενικούς νόμους τοῦ κράτους στίς ἰδιόμορφες δικές τους συνθῆκες; Ἄν εἶναι ἔτσι, ἄν αὐτό εἶναι τό περιεχόμενο τῆς διεκδίκησής σας, τότε εἶναι ἀπαραίτητο νά τοῦ δόσετε καί τήν ἀνάλογη μορφή, πρέπει νά ἀποβάλετε τήν ἐθνικιστική ἀσάφεια καί σύγχιση καί νά ὀνομάσετε τά πράγματα μέ τό ἀληθινό τους ὄνομα. Καί ἄν ἀκολουθήσετε αὐτή τή συμβουλή, θά πειστεῖτε ὅτι δέν ἔχουμε τίποτε ἐνάντια σέ μιά τέτια διεκδίκηση. Δέν ὑπάρχει καμιά ἀμφιβολία ὅτι οἱ διάφορες περιοχές τοῦ ρωσικοῦ κράτους, πού διαφέρουν ἡ μιά ἀπό τήν ἄλλη ὡς πρός τίς ἰδιόμορφες βιωτικές συνθῆκες καί ὡς πρός τή σύνθεση τοῦ πληθυσμοῦ τους, δέ μποροῦν νά ἐφαρμόζουν μέ τόν ἴδιο τρόπο τό σύνταγμα τοῦ κράτους, ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά δοθεῖ στίς περιοχές αὐτές τό δικαίωμα νά ἐφαρμόζουν τό γενικό σύνταγμα τοῦ κράτους μέ τή μορφή πού θά ἔχουν ἀπ' αὐτό τή μεγαλύτερη ὠφέλεια, μέ τή μορφή μέ τήν ὁποία θά ἀναπτύξουν πιό ὁλοκληρωμένα τίς πολιτικές δυνάμεις πού ὑπάρχουν μέσα στό λαό. Αὐτό ἀπαιτοῦν τά ταξικά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας. Καί ἄν διαβάσετε τό ἄρθρο 3 τοῦ προγράμματος τοῦ κόμματός μας, ὅπου τό κόμμα μας ζητᾶ «πλατιά τοπική αὐτοδιοίκηση, περιφερειακή αὐτοδιοίκηση γιά τίς περιοχές ὅπου ὑπάρχουν εἰδικές βιωτικές

συνθῆκες καί εἰδική σύνθεση τοῦ πληθυσμοῦ», θά δεῖτε ὅτι τό Σοσιαλδημοκρατικό Ἐργατικό Κόμμα τῆς Ρωσίας ξεκαθάρισε πρῶτα αὐτή τή διεκδίκηση ἀπό τήν ἐθνικιστική ἀσάφεια καί κατόπιν ἀνέλαβε νά τήν ἐφαρμόσει στή ζωή.

4) Μᾶς παραπέμπετε στήν τσαρική ἀπολυταρχία πού καταδιώκει βάρβαρα τόν «ἐθνικό πολιτισμό» τῶν «ξένων» ἐθνοτήτων τῆς Ρωσίας, πού ἐπεμβαίνει μέ τρόπο ληστρικό στήν ἐσωτερική τους ζωή καί τούς βάζει ἀπό κάθε ἄποψη περιορισμούς, πού κατάστρεψε βάρβαρα (καί συνεχίζει νά καταστρέφει) τούς πολιτιστικούς θεσμούς τῶν φινλανδῶν, πού καταλήστεψε τήν ἐθνική περιουσία τῶν ἀρμένηδων κτλ.; Ζητᾶτε ἐγγυήσεις ἐνάντια στίς ληστρικές πράξεις βίας πού ἐφαρμόζει ἡ ἀπολυταρχία; Μά μήπως κι ἐμεῖς δέ βλέπουμε τίς βιαιότητες τῆς τσαρικῆς ἀπολυταρχίας καί μήπως δέν παλαίψαμε συνεχῶς ἐνάντια σ' αὐτές τίς βιαιότητες;! Γιά τόν καθένα εἶναι σήμερα ὁλοφάνερο πόσο ἡ σημερινή κυβέρνηση τῆς Ρωσίας καταπιέζει καί πνίγει τίς «ξένες» ἐθνότητες τῆς Ρωσίας. Καί δέν ὑπάρχει ἐπίσης ἀμφιβολία ὅτι ἡ τέτια πολιτική τῆς κυβέρνησης διαφθείρει ἀπό μέρα σέ μέρα καί ὑποβάλλει σέ ἐπικίνδυνες δοκιμασίες τήν ταξική συνείδηση τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας. Συνεπῶς, παντοῦ καί πάντα θά ἀγωνιζόμαστε ἐνάντια στήν πολιτική αὐτή τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης πού διαφθείρει τό προλεταριάτο. Συνεπῶς, παντοῦ καί πάντα θά ὑπερασπίζουμε ἀπό τίς ἀστυνομικές βιαιότητες τῆς ἀπολυταρχίας ὄχι μόνο τούς χρήσιμους, μά καί τούς ἄχρηστους ἀκόμα θεσμούς τῶν ἐθνοτήτων, γιατί τά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας μᾶς ὑπαγορεύουν ὅτι μόνο οἱ ἴδιες οἱ ἐθνότητες ἔχουν τό δικαίωμα νά καταργοῦν ἤ νά ἀναπτύσσουν τή μιά ἤ τήν ἄλλη πλευρά τοῦ ἐθνικοῦ τους πολιτισμοῦ. Διαβάστε ὅμως τό ἄρθρο 9 τοῦ προγράμματός μας. Δέ μιλάει μήπως γι' αὐτό τό πράγμα τό ἄρθρο 9 τοῦ προγράμματός μας, πού, πρέπει νά τό ποῦμε, προκάλεσε πολλές συζητήσεις, τόσο ἀνάμεσα στούς ἐχθρούς μας ὅσο καί ἀνάμεσα στούς φίλους μας;

Ἐδῶ ὅμως μᾶς διακόπτουν καί μᾶς συμβουλεύουν νά σταματήσουμε τίς συζητήσεις γιά τό ἄρθρο 9. Γιατί; τούς ρωτᾶμε ἐμεῖς. «Γιατί», μᾶς ἀπαντοῦν, τό ἄρθρο αὐτό τοῦ προγράμματός μας «ἔρχεται σέ ριζική ἀντίθεση» μέ τά ἄρθρα 3, 7 καί 8 τοῦ ἴδιου προγράμματος· γιατί, ἄν παραχωρηθεῖ στίς ἐθνότητες τό δικαίωμα νά ρυθμίζουν ὅλες τίς ἐθνικές τους ὑποθέσεις σύμφωνα μέ τή θέλησή τους (βλ. ἄρθρο 9), τότε δέν ἔχουν θέση στό πρόγραμμα τά ἄρθρα 3, 7 καί 8. Καί ἀντίστροφα, ἄν μείνουν τά ἄρθρα αὐτά στό πρόγραμμα, τότε ἀναμφισβήτητα πρέπει νά ἀποκλειστεῖ ἀπό τό πρόγραμμα τό ἄρθρο 9. Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι κάτι τέτιο λέει ἡ «Σακαρτβέλο»*, ὅταν ρωτᾶ μέ τήν ἐπιπολαιότητα πού τή χαραχτηρίζει: «Τί εἴδους λογική εἶναι νά λές σ' ἕνα ἔθνος: σοῦ παραχωρῶ περιφερειακή αὐτοδιοίκηση καί ταυτόχρονα νά τοῦ θυμίζεις ὅτι ἔχει τό δικαίωμα νά ρυθμίζει ὅλες τίς ἐθνικές ὑποθέσεις του κατά τήν κρίση του;» (βλ. «Σακαρτβέλο», ἀρ. 9). «Εἶναι φανερό» ὅτι στό πρόγραμμα τρύπωσε μιά λογική ἀντίφαση, «εἶναι φανερό» ὅτι γιά νά λείψει αὐτή ἡ ἀντίφαση πρέπει νά ἀφαιρεθοῦν ἀπό τό πρόγραμμα ἕνα ἤ καί περισσότερα ἄρθρα! Ναί, πρέπει «ὁπωσδήποτε» ν' ἀφαιρεθοῦν, γιατί διαφορετικά, γιά ἰδέστε, διαμαρτύρεται ἡ ἴδια ἡ λογική μέσω τῆς παράλογης «Σακαρτβέλο».

* Ἐδῶ ἀναφέρουμε τή «Σακαρτβέλο» ἁπλῶς γιά νά ξεκαθαρίσουμε καλύτερα τό περιεχόμενο τοῦ ἄρθρου 9 τοῦ προγράμματός μας. Σκοπός τοῦ ἄρθρου μας εἶναι νά κάνει κριτική στούς ὁμοσπονδιακούς-σοσιαλδημοκράτες καί ὄχι τούς «σακαρτβελικούς», πού διαφέρουν ριζικά ἀπό τούς πρώτους (βλ. τό κεφάλαιο Ι).

Θυμᾶμαι ἕναν ἀρχαῖο μύθο. Ζοῦσε κάποτε ἕνας «σοφός ἀνατόμος». Εἶχε στή διάθεσή του «ὅλα τά ἀπαραίτητα» γιά ἕναν «πραγματικό» ἀνατόμο: δίπλωμα, αἴθουσα, ἐργαλεῖα, ὑπερβολικές ἀξιώσεις. Τοῦ ἔλειπε ἕνα μόνο μικροπραγματάκι: ἡ γνώση τῆς ἀνατομίας. Κάποτε ἀποτάνθηκαν σ' αὐτόν καί τοῦ ζήτησαν νά ἐξηγήσει πῶς συνδέονται ἀνάμεσά τους τά διάφορα μέρη τοῦ σκελετοῦ πού ἦταν σκορπισμένα πάνω στό τραπέζι τῆς ἀνατομίας. Ἔτσι παρουσιάστηκε στόν «ἔνδοξο σοφό» μας ἡ εὐκαιρία νά διακριθεῖ. Ὁ «σοφός» ἄρχισε μέ μεγάλο στόμφο καί ἐπισημότητα τό «ἔργο» του! Μά ἀλίμονό του! Ὁ «σοφός» δέν εἶχε ἰδέα ἀπό ἀνατομία, δέν ἤξερε πῶς νά συνδέσει τό ἕνα κομμάτι μέ τό ἄλλο, γιά νά σχηματιστεῖ στό τέλος ὁλόκληρος ὁ σκελετός! Πολλήν ὥρα παιδεύτηκε ὁ καϋμένος, ἵδρωσε πολύ, μά τοῦ κάκου! Τέλος, ὅταν τά ἀνακάτεψε ὅλα χωρίς νά πετύχει τίποτα, ἅρπαξε μερικά κομμάτια τοῦ σκελετοῦ καί τά πέταξε μακριά, ἐνῶ ἔβριζε φιλοσοφικά τά «καλοπροαίρετα» πρόσωπα, πού ἔβαλαν τάχα πάνω στό τραπέζι του καί κομμάτια πού δέν ἀνῆκαν στό σκελετό. Φυσικά, ὁ «σοφός ἀνατόμος» γελοιοποιήθηκε μπροστά στούς θεατές.

Παρόμοια «περιπέτεια» εἶχε καί ἡ «Σακαρτβέλο». Εἶχε τήν ἰδέα νά ἀναλύσει τό πρόγραμμα τοῦ κόμματός μας, ὅπως φαίνεται ὅμως δέν ἤξερε τί εἶναι τό πρόγραμμά μας καί πῶς πρέπει νά τό ἀναλύσει, δέν κατάλαβε πῶς συνδέονται μεταξύ τους τά διάφορα ἄρθρα τοῦ προγράμματος καί τί σημαίνει τό κάθε ἄρθρο χωριστά. Καί νά λοιπόν πού μᾶς συμβουλεύει μέ ὕφος φιλοσόφου: ἐπειδή δέ μπόρεσα νά καταλάβω τό τάδε καί τό τάδε ἄρθρο τοῦ προγράμματός σας, γι' αὐτό (;!) πρέπει νά τά βγάλετε ἀπό τό πρόγραμμά σας.

Μά δέ θέλω νά γελοιοποιήσω τή «Σακαρτβέλο», εἶναι πού εἶναι γελοία, κι ἕνας λόγος λέει: δέ χτυποῦν ἐκεῖνον πούπεσε! Ἀπεναντίας μάλιστα εἶμαι πρόθυμος νά τή βοηθήσω, γιά νά ἐξηγήσει τό πρόγραμμά μας, ἀλλά μέ τόν ὅρο 1) ὅτι θά ὁμολογήσει μέ τό στόμα της τήν ἀγραμματοσύνη της· 2) ὅτι θά μ' ἀκούσει προσεχτικά καί 3) ὅτι θά τάχει καλά μέ τή λογική*.

Νά πῶς ἔχουν τά πράγματα. Τά ἄρθρα 3, 7 καί 8 τοῦ προγράμματός μας γεννήθηκαν πάνω στό ἔδαφος τοῦ *πολιτικοῦ συγκεντρωτισμοῦ*. Ὅταν τό Σοσιαλδημοκρατικό Ἐργατικό Κόμμα τῆς Ρωσίας ἔβαλε τά ἄρθρα αὐτά στό πρόγραμμά του, εἶχε γιά ὁδηγό τή σκέψη ὅτι γενικά εἶναι ἀδύνατο νά φτάσουμε στή λεγόμενη «οριστική» λύση τοῦ «ἐθνικοῦ ζητήματος», δηλ. στήν «ἀπελευθέρωση» τῶν «ξένων» ἐθνοτήτων τῆς Ρωσίας, ὅσο ἡ πολιτική κυριαρχία θά βρίσκεται στά χέρια τῆς ἀστικῆς τάξης. Αὐτό ὀφείλεται σέ δυό αἰτίες: πρῶτο, ἡ σημερινή οἰκονομική ἐξέλιξη χτίζει σιγά-σιγά μιά γέφυρα ἀνάμεσα στίς «ξένες ἐθνότητες» καί τή «Ρωσία», δημιουργεῖ ὅλο καί πιό στενούς δεσμούς ἀνάμεσά τους καί γεννᾶ ἔτσι φιλικά αἰσθήματα στούς ἡγετικούς κύκλους τῆς κεφαλαιοκρατίας αὐτῶν τῶν ἐθνοτήτων, πράγμα πού ἀφαιρεῖ τό ἔδαφος γιά τίς «ἐθνικοαπελευθερωτικές» τους ἐπιδιώξεις. Καί δεύτερο, *γενικά*, τό προλεταριάτο δέ θά ὑποστηρίξει τό λεγόμενο «ἐθνικοαπελευθερωτικό» κίνημα, γιατί κάθε *τέτιο* κίνημα ἔχυνε ὥς τώρα νερό στό μύλο τῆς κεφαλαιο-

* Θεωρῶ ἀπαραίτητο νά πληροφορήσω τόν ἀναγνώστη, ὅτι ἡ «Σακαρτβέλο» ἀπό τά πρῶτα κιόλας φύλλα της κήρυξε τόν πόλεμο στή λογική, πού τή θεωρεῖ σά δεσμά πού πρέπει νά γίνει ἀγώνας γιά νά λείψουν. Δέν πρέπει νά δόσουμε σημασία στό γεγονός, ὅτι ἡ «Σακαρτβέλο» μιλᾶ συχνά ἐξ ὀνόματος τῆς λογικῆς, αὐτό τό κάνει ἐπειδή τή χαραχτηρίζει ἐπιπολαιότητα καί ξεχασμάρα.

κρατίας, διέφθειρε καί διαστρέβλωνε τήν ταξική συνείδηση τοῦ προλεταριάτου. Οἱ σκέψεις αὐτές γέννησαν τήν ἰδέα τοῦ πολιτικοῦ συγκεντρωτισμοῦ καί τά ἄρθρα 3, 7 καί 8 τοῦ κομματικοῦ μας προγράμματος πού καθορίζονται ἀπό τήν ἰδέα αὐτή.

Αὐτό ὅμως, ὅπως εἴπαμε παραπάνω, εἶναι μιά γενική ἄποψη.

Καί αὐτό δέν ἀποκλείει ἀπό τό ἄλλο μέρος ὅτι μποροῦν νά δημιουργηθοῦν τέτιες οἰκονομικές καί πολιτικές συνθῆκες, πού οἱ πρωτοπόροι κύκλοι τῆς ἀστικῆς τάξης τῶν «ξένων» ἐθνοτήτων νά θελήσουν τήν «ἐθνική ἀπελευθέρωση».

Μπορεῖ ἀκόμα νά τύχει ἕνα τέτιο κίνημα νά ἔχει εὐνοϊκή ἐπίδραση στήν ἀνάπτυξη τῆς ταξικῆς συνείδησης τοῦ προλεταριάτου.

Πῶς πρέπει νά ἐνεργήσει τότε τό κόμμα μας;

Γιά τέτιες ἀκριβῶς ἐνδεχόμενες περιπτώσεις μπῆκε στό πρόγραμμά μας τό ἄρθρο 9, καί γιά τέτιες ἀκριβῶς πιθανές περιπτώσεις, πού πρέπει νά τίς προβλέπει κανείς, παραχωρεῖται στίς ἐθνότητες τό δικαίωμα πού τούς ἐπιτρέπει νά ρυθμίζουν τίς ἐθνικές τους ὑποθέσεις σύμφωνα μέ τήν ἐπιθυμία τους (λογουχάρη, νά «ἀπελευθερωθοῦν» ἐντελῶς, νά ἀποχωριστοῦν).

Τό κόμμα μας, κόμμα πού βάζει γιά σκοπό του νά εἶναι ὁ ἡγέτης τοῦ ἀγωνιζόμενου προλεταριάτου ὅλης τῆς Ρωσίας, πρέπει νά εἶναι προετοιμασμένο γιά τέτιες ἐνδεχόμενες περιπτώσεις στή ζωή τοῦ προλεταριάτου καί γι' αὐτό ἀκριβῶς βρέθηκε ὑποχρεωμένο νά συμπεριλάβει ἕνα τέτιο ἄρθρο στό πρόγραμμά του.

Ἔτσι πρέπει νά ἐνεργεῖ κάθε κόμμα προνοητικό, κάθε κόμμα πού βλέπει μακριά.

Ὅπως φαίνεται ὅμως, αὐτό τό πνεῦμα τοῦ ἄρθρου 9

δέν ἱκανοποιεῖ τούς «σοφούς» τῆς «Σακαρτβέλο», καθώς καί ὁρισμένους ὁμοσπονδιακούς-σοσιαλδημοκράτες. Καί ζητᾶνε «κατηγορηματική» καί «σταράτη» ἀπάντηση στό ἐρώτημα: Συμφέρει ἤ δέ συμφέρει στό προλεταριάτο ἡ ἐθνική ἀνεξαρτησία;*.

Θυμᾶμαι τούς ρώσους μεταφυσικούς τοῦ 1850-1860, πού ρωτοῦσαν μέ ἕνα τρόπο ἐπίμονο τούς διαλεχτικούς ἐκείνου τοῦ καιροῦ, ἄν ἡ βροχή εἶναι ὠφέλιμη ἤ ἐπιζήμια γιά τή σοδειά καί ἀξίωναν νά τούς δοθεῖ «κατηγορηματική» ἀπάντηση. Δέν ἦταν δύσκολο στούς διαλεχτικούς νά ἀποδείξουν ὅτι μιά τέτια τοποθέτηση τοῦ ζητήματος δέν εἶναι καθόλου ἐπιστημονική, ὅτι γιά κάθε καιρό πρέπει νά δοθεῖ καί διαφορετική ἀπάντηση, ὅτι σέ καιρό ξηρασίας ἡ βροχή εἶναι ὠφέλιμη καί σέ καιρό βροχερό εἶναι ἄχρηστη καί μάλιστα ἐπιζήμια, καί συνεπῶς, ἡ ἀξίωση νά δοθεῖ «κατηγορηματική» ἀπάντηση σ' ἕνα τέτιο ἐρώτημα εἶναι καθαρή ἀνοησία.

Τά παραδείγματα ὅμως αὐτά δέ βοήθησαν καθόλου τήν ἐφημερίδα «Σακαρτβέλο».

Καί οἱ ὀπαδοί τοῦ Μπέρνσταϊν ζητοῦσαν ἀπό τούς μαρξιστές ἐξίσου «κατηγορηματική» ἀπάντηση στό ἐρώτημα ἄν οἱ συνεταιρισμοί (δηλ. οἱ καταναλωτικές-παραγωγικές ἑνώσεις) εἶναι ὠφέλιμοι ἤ ἐπιζήμιοι γιά τό προλεταριάτο. Δέν ἦταν δύσκολο στούς μαρξιστές νά ἀποδείξουν ὅτι ἡ τέτια τοποθέτηση τοῦ ζητήματος δέν ἔχει κανένα περιεχόμενο. Ἐξήγησαν πολύ ἁπλά ὅτι ὅλα ἐξαρτιῶνται ἀπό τό χρόνο καί τόν τόπο, ὅτι ἐκεῖ ὅπου ἡ ταξική συνείδηση τοῦ προλεταριάτου ἔφτασε στό ἀπαιτούμενο ἐπίπεδο ἀνάπτυξης, ἐκεῖ ὅπου οἱ προλετάριοι ἔχουν ὀργανωθεῖ σ' ἕνα

* Βλ. τό ἄρθρο τοῦ «Παλιοῦ (δηλ. πού πάλιωσε!) ἐπαναστάτη» στό φύλλο 9 τῆς «Σακαρτβέλο».

γερό πολιτικό κόμμα, έκεῖ οἱ συνεταιρισμοί μποροῦν νά ὠφελήσουν πάρα πολύ τό προλεταριάτο, ἄν τό ἴδιο τό κόμμα καταπιαστεῖ μέ τή δημιουργία καί τήν καθοδήγησή τους. Ὅμως ἐκεῖ ὅπου δέν ὑπάρχουν αὐτές οἱ συνθῆκες, οἱ συνεταιρισμοί εἶναι ἐπιζήμιοι γιά τό προλεταριάτο, γιατί γεννοῦν στούς ἐργάτες μικρεμπορικές τάσεις καί τή συντεχνιακή στενότητα καί ἀλλοιώνουν ἔτσι τήν ταξική τους συνείδηση.

Καί αὐτό ὅμως τό παράδειγμα δέ βοήθησε τούς «σακαρτβελικούς». Καί ρωτᾶν μέ μεγαλύτερη ἀκόμα ἐπιμονή: εἶναι ὠφέλιμη ἤ βλαβερή γιά τό προλεταριάτο ἡ ἐθνική ἀνεξαρτησία; Δόστε μας κατηγορηματική ἀπάντηση!

Βλέπουμε ὅμως ὅτι γιά τήν ὥρα δέν ὑπάρχουν καί δέν εἶναι καί τόσο ἀναπόφευχτες στό μέλλον οἱ συνθῆκες ἐκεῖνες, πού μποροῦν νά γεννήσουν καί ν' ἀναπτύξουν τό «ἐθνικοαπελευθερωτικό» κίνημα ἀνάμεσα στήν κεφαλαιοκρατία τῶν «ξένων» ἐθνοτήτων. Τίς συνθῆκες αὐτές τίς προϋποθέτουμε ἁπλῶς σάν ἐνδεχόμενα. Κοντά σ' αὐτό, γιά τήν ὥρα, δέ μποροῦμε καί νά ξέρουμε σέ ποιά βαθμίδα ἀνάπτυξης θά βρίσκεται τότε ἡ ταξική συνείδηση τοῦ προλεταριάτου, καί κατά πόσο θά εἶναι ὠφέλιμο ἤ ἐπιζήμιο αὐτό τό κίνημα γιά τό προλεταριάτο! Γεννιέται τώρα τό ἐρώτημα: πάνω σέ ποιά βάση μποροῦμε νά στηρίξουμε* μιά «κατηγορηματική» ἀπάντηση σ' αὐτό τό ἐρώτημα καί ἀπό ποῦ νά τή συμπεράνουμε; Καί δέν εἶναι μήπως ἀνόητο, μπροστά σέ μιά τέτια κατάσταση πραγμάτων, νά ζητᾶνε «κατηγορηματική» ἀπάντηση;

---

* Οἱ κ. «σακαρτβελικοί» χτίζουν πάντα τίς διεκδικήσεις τους πάνω στόν ἄμμο καί δέ μποροῦν νά φανταστοῦν ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού μποροῦν νά βροῦν πιό στέρεο ἔδαφος γιά τίς διεκδικήσεις τους.

Εἶναι φανερό ὅτι πρέπει νά ἀφεθοῦν οἱ «ξένες» ἐθνότητες νά λύσουν μόνες τους αὐτό τό ζήτημα καί ἐμεῖς ἔχουμε τήν ὑποχρέωση νά ἀγωνιστοῦμε γιά νά τούς παραχωρηθεῖ τό δικαίωμα νά λύσουν αὐτό τό ζήτημα μόνες τους. Ἄς ἀποφασίσουν οἱ ἴδιες οἱ ἐθνότητες, ὅταν τούς ζητηθεῖ, ἄν τούς ὠφελεῖ, ἤ τούς ζημιώνει ἡ «ἐθνική ἀνεξαρτησία», καί ἄν τούς ὠφελεῖ, ἄς ἀποφασίσουν τότε μέ ποιά μορφή πρέπει νά πραγματοποιηθεῖ. Μόνο ἐκεῖνες μποροῦν νά λύσουν αὐτό τό ζήτημα.

Κι ἔτσι, σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 9, παραχωρεῖται στίς «ξένες» ἐθνότητες τό δικαίωμα νά ρυθμίζουν τίς ἐθνικές τους ὑποθέσεις σύμφωνα μέ τούς πόθους τους. Καί ἐμεῖς πάλι σύμφωνα μέ τό ἴδιο ἄρθρο εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά ἐπιδιώκουμε νά εἶναι πραγματικά σοσιαλδημοκρατικοί οἱ πόθοι αὐτοί τῶν ἐθνοτήτων, νά ξεκινᾶν ἀπό τά ταξικά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου, καί γιά νά γίνει αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο νά διαφωτίζουμε τούς προλετάριους αὐτῶν τῶν ἐθνοτήτων μέ τό πνεῦμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας καί νά ὑποβάλουμε σέ αὐστηρή σοσιαλδημοκρατική κριτική ὁρισμένα ἀντιδραστικά «ἐθνικά» ἤθη, ἔθιμα καί θεσμούς, πράγμα πού δέ μᾶς ἐμποδίζει καθόλου νά ὑπερασπίζουμε αὐτά τά ἤθη, ἔθιμα καί θεσμούς ἀπό τήν ἀστυνομική βία.

Αὐτή εἶναι ἡ βασική ἰδέα τοῦ ἄρθρου 9.

Εἶναι εὔκολο νά δεῖ κανείς πόσο βαθιά λογική σχέση ὑπάρχει ἀνάμεσα στό ἄρθρο αὐτό τοῦ προγράμματός μας καί τίς ἀρχές τῆς προλεταριακῆς ταξικῆς πάλης. Καί ἐπειδή ὅλο τό πρόγραμμά μας στηρίζεται στήν ἀρχή αὐτή, φαίνεται καθαρά μόνη της ἡ λογική σχέση ἀνάμεσα στό ἄρθρο 9 καί σ' ὅλα τά ὑπόλοιπα ἄρθρα τοῦ κομματικοῦ μας προγράμματος.

Ἡ χοντροκέφαλη «Σακαρτβέλο» γι' αὐτό ἀκριβῶς λέ-

γεται «σοφό» ὄργανο τοῦ τύπου, γιατί δέ μπορεῖ νά ἀφομοιώσει τόσο ἁπλές ἔννοιες.

Τί ἔμεινε λοιπόν τώρα ἀπό τό «ἐθνικό ζήτημα»;

5) «Ἡ ὑπεράσπιση τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος καί τῶν ἰδιοτήτων του»;

Μά τί εἶναι αὐτό τό «ἐθνικό πνεῦμα καί οἱ ἰδιότητές του»; Ἡ ἐπιστήμη ἀπόδειξε μέ τό διαλεχτικό ὑλισμό ἀπό πολύν καιρό ὅτι δέν ὑπάρχει καί δέ μπορεῖ νά ὑπάρξει κανένα «ἐθνικό πνεῦμα». Μήπως ἀναίρεσε κανείς αὐτή τήν ἄποψη τοῦ διαλεχτικοῦ ὑλισμοῦ; Ἡ ἱστορία μᾶς λέει, πώς δέν τήν ἀναίρεσε κανείς. Συνεπῶς, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά συμφωνήσουμε μέ τήν παραπάνω ἄποψη τῆς ἐπιστήμης. Εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά ἐπαναλάβουμε μαζί μέ τήν ἐπιστήμη ὅτι δέν ὑπάρχει καί δέ μπορεῖ νά ὑπάρξει κανένα «ἐθνικό πνεῦμα». Καί ἄν εἶναι ἔτσι, ἄν δέν ὑπάρχει κανένα «ἐθνικό πνεῦμα», εἶναι αὐτονόητο πώς κάθε ὑπεράσπιση ἑνός πράγματος πού δέν ὑπάρχει, ἀποτελεῖ ἀνοησία, πού θά ἔχει κατανάγκη τίς ἀνάλογες ἱστορικές (ἀνεπιθύμητες) συνέπειες. Ἴσως μόνο στή «Σακαρτβέλο» —«ὄργανο τοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος τῶν σοσιαλομοσπονδιακῶν τῆς Γεωργίας» (βλ. «Σακαρτβέλο», ἀρ. 9)*—ταιριάζει νά λέει τέτιες «φιλοσοφικές» ἀνοησίες.

* Τί εἶναι λοιπόν αὐτό τό «κόμμα» μέ τόν τόσο περίεργο τίτλο; Ἡ «Σακαρτβέλο» ἀναφέρει (βλ. τό πρῶτο παράρτημα τοῦ φύλλου 10 τῆς «Σακαρτβέλο»), ὅτι «τήν ἄνοιξη τούτου τοῦ χρόνου μαζεύτηκαν στό ἐξωτερικό οἱ ἐπαναστάτες τῆς Γεωργίας: οἱ ἀναρχικοί τῆς Γεωργίας, οἱ ὀπαδοί τῆς „Σακαρτβέλο", οἱ σοσιαλεπαναστάτες τῆς Γεωργίας καί... συγκρότησαν... τό „κόμμα" τῶν σοσιαλομοσπονδιακῶν τῆς Γεωργίας». Ναί, ἀκριβῶς οἱ ἀναρχικοί πού ἀποστρέφονται μέ ὅλη τήν καρδιά καί τήν ψυχή τους κάθε πολιτική, οἱ σοσιαλεπαναστάτες πού λατρεύουν τήν πολιτική, οἱ «σακαρτβελικοί» πού ἀποκρούουν κάθε τρομοκρατικό καί ἀναρχικό μέτρο, μιά τέτια πολύμορφη παρέα, ὅπου ἀποκλείει ἀμοιβαῖα ὁ ἕνας τόν ἄλλο, συγκροτήθηκε... λέει σέ «κόμμα»! Ἰδανική πολυμορφία, τέτια πού δύσκολα μπορεῖ ποτέ νά φανταστεῖ ὁ ἄνθρωπος! Νά, ἕνα περιβάλλον πού ποτέ του δέ θά βαρεθεῖ κανείς! Κάνουν λάθος οἱ ὀργανωτές ἐκεῖνοι πού ἰσχυρίζονται ὅτι γιά νά ὀργανωθοῦν οἱ ἄνθρωποι σέ κόμμα, χρειάζεται νά ὑπάρχουν κοινές ἀρχές! Δέν εἶναι ἡ κοινότητα ἀρχῶν, ἀλλά ἡ ἔλλειψη ἀρχῶν, μᾶς λέει ἡ πολύχρωμη αὐτή παρέα, πού ἀποτελεῖ τό ἔδαφος πάνω στό ὁποῖο πρέπει νά χτιστεῖ ἕνα «κόμμα». Μακριά ἀπό μᾶς ἡ «θεωρία» καί οἱ ἀρχές-τά δεσμά αὐτά πού ὑποδουλώνουν. Ὅσο πιό γρήγορα ἀπαλλαγοῦμε ἀπ' αὐτά, τόσο τό καλύτερο, λέει φιλοσοφώντας ἡ πολύχρωμη αὐτή παρέα. Καί πραγματικά, μόλις οἱ ἄνθρωποι αὐτοί ἀπαλλάχτηκαν ἀπό τίς ἀρχές, ἔφτιαξαν μονομιᾶς, στό λεφτό... ἕνα σπιτάκι ἀπό χαρτιά—συγγνώμη—«τό κόμμα τῶν σοσιαλομοσπονδιακῶν» τῆς Γεωργίας. Βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι «ἑφτάμισι ἄνθρωποι» μποροῦν ὅ,τι ὥρα θελήσουν νά φτιάξουν «κόμμα», ὅταν μαζευτοῦν ὅλοι μαζί! Καί πῶς νά μή γελάσει κανείς, ὅταν οἱ ἀγράμματοι αὐτοί, οἱ «ἀξιωματικοί» χωρίς στρατό, τό ρίχνουν στή φιλοσοφία καί λένε: τό Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα τῆς Ρωσίας εἶναι κόμμα «ἀντισοσιαλιστικό», «ἀντιδραστικό» κλπ., οἱ ρῶσοι σοσιαλδημοκράτες εἶναι «σωβινιστές», ἡ Ἕνωση τοῦ Καυκάσου τοῦ κόμματός μας ὑποτάσσεται «δουλικά» στήν Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ κόμματος* κλπ. (βλ. ἀπόφαση τῆς πρώτης συνδιάσκεψης τῶν ἐπαναστατῶν τῆς Γεωργίας). Δέ μπορεῖ νά περιμένει κανείς κάτι τό καλύτερο ἀπό τά ἀρχαιολογικά αὐτά λείψανα τῆς ἐποχῆς τοῦ Μπακούνιν. Ὅ,τι λογῆς εἶναι τά δέντρα, τέτιοι εἶναι καί οἱ καρποί, ὅ,τι λογῆς εἶναι τά ἐργοστάσια, τέτια εἶναι καί τά προϊόντα πού παράγουν.

* Πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι μερικοί ἀνισόρροποι θεώρησαν «δουλική ὑποταγή» τίς συντονισμένες ἐνέργειες τῶν χωριστῶν τμημάτων τοῦ κόμματός μας. Ὅλα αὐτά ὀφείλονται σέ ἀδυναμία τῶν νεύρων—βεβαιώνουν οἱ γιατροί.

* * *

Ἔτσι ἔχουν τά πράγματα σχετικά μέ τό ἐθνικό ζήτημα.

Ὅπως βλέπετε, τό κόμμα μας χώρισε τό ἐθνικό ζήτημα σέ διάφορα μέρη, πῆρε ἀπ' αὐτό τούς ζωτικούς του χυμούς, τούς μετάγγισε στίς φλέβες τοῦ προγράμματός μας

καί έδειξε έτσι πῶς πρέπει νά λυθεῖ τό «ἐθνικό ζήτημα» μέσα στή σοσιαλδημοκρατία, γιά νά γκρεμιστοῦν ἀπό τά θεμέλια οἱ ἐθνικοί φραγμοί, χωρίς νά ἀπομακρυνθοῦμε οὔτε στιγμή ἀπό τίς ἀρχές μας.

Γεννιέται τό ἐρώτημα: τί χρειάζονται τά χωριστά ἐθνικά κόμματα; Ἤ: ποῦ λοιπόν εἶναι ἡ σοσιαλδημοκρατική «βάση», πού πάνω της θά χτιστοῦν οἱ ὀργανωτικές καί πολιτικές ἀπόψεις τῶν ὁμοσπονδιακῶν-σοσιαλδημοκρατῶν; Τέτια βάση δέν τή βλέπουμε, δέν ὑπάρχει. Οἱ ὁμοσπονδιακοί-σοσιαλδημοκράτες κρέμονται στόν ἀέρα.

Ἀπό τή στενόχωρη θέση πού βρίσκονται μποροῦν νά βγοῦν κατά δυό τρόπους. Ἤ πρέπει νά ἐγκαταλείψουν ὁριστικά τήν ἄποψη τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου καί νά υἱοθετήσουν τήν ἀρχή τῆς ἐνίσχυσης τῶν ἐθνικῶν φραγμῶν (ὀπορτουνισμός μέ μορφή ὁμοσπονδιακή). Ἤ πρέπει νά παραιτηθοῦν ἀπό κάθε φεντεραλισμό μέσα στήν κομματική ὀργάνωση, νά ὑψώσουν τολμηρά τή σημαία τῆς ἐξαφάνισης τῶν ἐθνικῶν φραγμῶν καί νά συσπειρωθοῦν μέσα στό ἑνιαῖο στρατόπεδο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος τῆς Ρωσίας.

Ἐφημερίδα «Προλεταριάτις Μπρτζόλα» («Ὁ ἀγώνας τοῦ προλεταριάτου»), ἀρ. 7, 1 τοῦ Σεπτέμβρη 1904.
Ἀνυπόγραφο ἄρθρο.

Τό πρωτότυπο γράφτηκε στά γεωργιανά.

ΓΡΑΜΜΑ ΑΠΟ ΤΟ ΚΟΥΤΑΪΣ[9]

Ἐδῶ μᾶς χρειάζεται τώρα ἡ «Ἴσκρα»[10] («Σπίθα»), ἀπό τό φύλλο 63 καί πέρα (ἄν καί δέ βγάζει καμιά σπίθα, ὡστόσο ὅμως μᾶς χρειάζεται: ἔχει τουλάχιστο τήν τρέχουσα εἰδησεογραφία, πού νά τήν πάρει ὁ διάολος, καί πρέπει νά γνωρίζει κανείς καλά καί τόν ἐχθρό του). Μᾶς χρειάζονται πάρα πολύ οἱ ἐκδόσεις τοῦ Μπόντς-Μπρουγιέβιτς[11]: «Ὁ ἀγώνας γιά τό συνέδριο», «Πρός τό Κόμμα», (μήπως εἶναι ἡ διακήρυξη τῶν 22;[12]), «Οἱ παρεξηγήσεις μας», «Πάνω στήν οὐσία τοῦ σοσιαλισμοῦ», καί «Γιά τίς ἀπεργίες» τοῦ Ριαντοβέι (ἄν βγῆκαν), ἡ μπροσούρα τοῦ Λένιν ἐνάντια στή Ρόζα καί τόν Καούτσκι[13], τά Πραχτικά τοῦ συνεδρίου τοῦ Συνδέσμου[14], τό «Ἕνα βῆμα μπρός»[15] (μπορεῖς νά τά στείλεις ἀργότερα, ἄν τώρα δέν προλαβαίνεις). Μᾶς χρειάζεται κάθε νέα ἔκδοση, ἀπό τίς ἁπλές διακηρύξεις ὥς τίς μεγάλες μπροσοῦρες, πού ἀφοροῦν ἔστω καί λίγο τήν ἐσωκομματική πάλη πού γίνεται.

Διάβασα τή μπροσούρα τοῦ Γκαλιόρκα «Κάτω ὁ βοναπαρτισμός». Δέν εἶναι καί ἄσχημη. Θἆταν καλύτερα ἄν τούς χτυποῦσε πιό γερά. Ὁ ἀστεῖος τόνος καί ἡ παράκληση γιά ἐπιείκεια ἀφαιροῦν ἀπό τά χτυπήματά του τή

δύναμη καί τή βαρύτητα καί χαλνοῦν τήν καλή ἐντύπωση πού ἔχει ὁ ἀναγνώστης. Ἡ ἔλλειψη αὐτή χτυπᾶ πολύ περισσότερο στά μάτια, γιατί, ὅπως φαίνεται, ὁ συγγραφέας καταλαβαίνει πολύ καλά τήν ἄποψή μας καί ἐπεξηγεῖ θαυμάσια καί ἀναπτύσσει μερικά ζητήματα. Ἕνας ἄνθρωπος, πού στέκεται στήν ἄποψη τή δική μας, πρέπει νά μιλᾶ μέ σταθερή καί ἀποφασιστική φωνή. Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή ὁ Λένιν εἶναι πραγματικός ἀετός τῶν βουνῶν.

Διάβασα καί τά ἄρθρα τοῦ Πλεχάνοφ, ὅπου ἀναλύει τό «Τί νά κάνουμε;»[16]. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός ἤ τάχει ἐντελῶς χαμένα ἤ ξεκινᾶ ἀπό μίσος καί ἔχθρα. Νομίζω ὅτι ἐδῶ βρίσκονται μαζί κι οἱ δυό αἰτίες. Νομίζω ὅτι ὁ Πλεχάνοφ ἔμεινε πίσω ἀπό τά νέα προβλήματα. Φαντάζεται πώς ἔχει μπροστά του τούς παλιούς ἀντιπάλους του καί ἐπαναλαβαίνει ὅπως παλιότερα :«ἡ κοινωνική συνείδηση καθορίζεται ἀπό τό κοινωνικό εἶναι», «οἱ ἰδέες δέν πέφτουν ἀπό τόν οὐρανό». Σάμπως νά λέει ὁ Λένιν ὅτι ὁ σοσιαλισμός τοῦ Μάρξ θά μποροῦσε νά ὑπάρχει τήν ἐποχή τῆς δουλείας ἤ τήν ἐποχή τῆς δουλοπαροικίας. Σήμερα ἀκόμα καί οἱ μαθητές τοῦ γυμνασίου ξέρουν ὅτι «οἱ ἰδέες δέν πέφτουν ἀπό τόν οὐρανό». Σήμερα ὅμως πρόκειται γιά ἐντελῶς ἄλλο πράγμα. Τή γενική αὐτή διατύπωση ἀπό καιρό τήν ἀφομοιώσαμε καί ἦρθε πιά ὁ καιρός νά ἀναλύσουμε τό γενικό αὐτό ζήτημα στίς λεπτομέρειές του. Σήμερα μᾶς ἐνδιαφέρει πῶς ἀπό τίς χωριστές ἰδέες σχηματίζεται ἕνα σύστημα ἰδεῶν (ἡ θεωρία τοῦ σοσιαλισμοῦ), πῶς οἱ χωριστές ἰδέες καί ἰδεοῦλες συνδέονται μεταξύ τους καί σχηματίζουν ἕνα ἁρμονικό σύστημα—τή θεωρία τοῦ σοσιαλισμοῦ—καί ποιός τίς ἐπεξεργάζεται καί τίς συνδέει μεταξύ τους. Ἡ μάζα εἶναι πού δίνει στούς ἡγέτες της τό πρόγραμμα καί τή θεμελίωση τοῦ προγράμματος ἤ οἱ ἡγέτες στή μάζα; Ἄν ἡ ἴδια ἡ μάζα καί τό αὐθόρμητο κίνημά της μᾶς δίνουν τή θεωρία τοῦ σοσιαλισμοῦ, δέν ὑπάρχει κανείς λόγος νά περιφρουροῦμε τή μάζα ἀπό τήν ἐπιζήμια ἐπίδραση τοῦ ρεβιζιονισμοῦ, τοῦ τρομοκρατισμοῦ, τοῦ ζουμπατοφισμοῦ καί τοῦ ἀναρχισμοῦ: «Τό αὐθόρμητο κίνημα γεννᾶ *μόνο του* τό σοσιαλισμό». Ἄν ὅμως τό αὐθόρμητο κίνημα *δέ* γεννᾶ μόνο του τή θεωρία τοῦ σοσιαλισμοῦ (μήν ξεχνᾶς ὅτι ὁ Λένιν μιλᾶ γιά τή θεωρία τοῦ σοσιαλισμοῦ), τότε ἡ θεωρία αὐτή γεννιέται *ἔξω* ἀπό τό αὐθόρμητο κίνημα, γεννιέται ἀπό τήν παρακολούθηση καί τή μελέτη τοῦ αὐθόρμητου κινήματος ἀπό ἀνθρώπους πού εἶναι ἐξοπλισμένοι μέ τίς γνώσεις τοῦ καιροῦ μας. Ἄρα τή θεωρία τοῦ σοσιαλισμοῦ τήν ἐπεξεργάζονται «ἐντελῶς ἀνεξάρτητα ἀπό τήν ἀνάπτυξη τοῦ αὐθόρμητου κινήματος», ἀκόμα καί σέ πεῖσμα αὐτοῦ τοῦ κινήματος κι ἔπειτα πιά *τή μπάζουν ἀπ' ἔξω* μέσα στό κίνημα, πού τό *διορθώνουν* σύμφωνα μέ τό περιεχόμενό του, δηλ. σύμφωνα μέ τίς ἀντικειμενικές ἀπαιτήσεις τῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου.

Ἀπό δῶ βγαίνει τό παρακάτω (πραχτικό συμπέρασμα): ὅτι πρέπει νά ὑψώσουμε τό προλεταριάτο ὥς τή συνείδηση τῶν πραγματικῶν του ταξικῶν συμφερόντων, ὥς τή συνείδηση τοῦ σοσιαλιστικοῦ ἰδανικοῦ, καί ὄχι νά ἀνταλλάξουμε τό ἰδανικό αὐτό μέ ἀσήμαντα μικροπράγματα ἤ νά τό προσαρμόσουμε στό αὐθόρμητο κίνημα. Ὁ Λένιν ἔβαλε τή θεωρητική βάση, πού πάνω της στηρίζεται τό πραχτικό αὐτό συμπέρασμα. Ἀρκεῖ μόνο νά παραδεχτεῖς τή θεωρητική αὐτή προϋπόθεση καί κανένας ὀπορτουνισμός δέ θά σέ ζυγώσει. Νά, ποιό εἶναι τό νόημα τῆς λενινιστικῆς ἰδέας. Τήν ὀνομάζω λενινιστική, γιατί στή ρωσική φιλολογία κανένας δέν τή διατύπωσε μέ τόση σαφήνεια, ὅπως ὁ Λένιν. Ὁ Πλεχάνοφ νομίζει πώς ζεῖ ἀκόμα στήν τελευταία δεκαετία τοῦ περασμένου αἰώνα καί μασᾶ ἐκεῖ-

νο πού τό άναμασήσαμε έκατό φορές, ὅτι δηλ. δύο ἐπί δύο κάνουν τέσσερα. Καί δέν ντρέπεται πού κατάντησε στό σημεῖο νά ἐπαναλαβαίνει τίς ἰδέες τοῦ Μαρτίνοφ...

Ἀσφαλῶς θά ξέρεις τή διακήρυξη τῶν 22... Ἦταν ἐδῶ κάποιος σύντροφος, πού ἦρθε ἀπό τά μέρη σας καί πῆρε μαζί του τίς ἀποφάσεις τῶν ἐπιτροπῶν τοῦ Καυκάσου γιά τό ἔκτακτο συνέδριο τοῦ κόμματος.

Ἄδικα θεωρεῖς χαμένη τήν ὑπόθεση. Ἐκεῖνος πού ταλαντεύτηκε εἶναι μόνο ἡ ἐπιτροπή τοῦ Κουταΐς, κατόρθωσα ὅμως νά τούς πείσω καί ὕστερα ἀπ' αὐτό ἄρχισαν νά ὁρκίζονται στό μπολσεβικισμό. Δέ δυσκολεύτηκα νά τούς πείσω: ἡ διπρόσωπη πολιτική τῆς ΚΕ ἔγινε ὁλοφάνερη χάρη στή διακήρυξη καί ὕστερα ἀπό τίς νέες πληροφορίες πού πήραμε δέ μποροῦσε νά ὑπάρχει γι' αὐτό τό ζήτημα καμιά ἀμφιβολία. Ἡ ΚΕ θά σπάσει τά μοῦτρα της, θά φροντίσουν γι' αὐτό καί οἱ δικοί μας ἐδῶ καί οἱ ρῶσοι σύντροφοι. Ὅλοι ἀκονίζουν τά δόντια ἐναντίον της.

Γράφτηκε τό Σεπτέμβρη-Ὀχτώβρη τοῦ 1904.
Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά.

Τό πρωτότυπο γράφτηκε στά γεωργιανά.

ΓΡΑΜΜΑ ΑΠΟ ΤΟ ΚΟΥΤΑΪΣ

(Τοῦ ἴδιου συντρόφου)

Μή θυμώσεις πού ἄργησα νά σοῦ γράψω. Ἤμουν ἀπασχολημένος ὅλο τόν καιρό. Πῆρα ὅ,τι μοῦ ἔστειλες (τά Πρακτικά τοῦ Συνδέσμου, τή μπροσούρα «Οἱ παρεξηγήσεις μας» τοῦ Γκαλιόρκα καί τοῦ Ριαντοβόι, τό πρῶτο φύλλο τοῦ «Σοσιαλδημοκράτη», τά τελευταῖα φύλλα τῆς «Ἴσκρα»). Μοῦ ἄρεσε ἡ ἰδέα τοῦ Ριαντοβόι («Ἕνα ἀπό τά συμπεράσματα»). Καλό εἶναι ἐπίσης καί τό ἄρθρο ἐνάντια στή Ρόζα Λούξεμπουργκ. Οἱ κύριοι αὐτοί—Ρόζα, Καούτσκι, Πλεχάνοφ, Ἄξελροντ, Βέρα Ζασούλιτς καί οἱ ἄλλοι, δημιούργησαν, φαίνεται, κάποιες οἰκογενειακές παραδόσεις σάν παλιοί γνώριμοι. Δέ μποροῦν «νά προδόσουν» ὁ ἕνας τόν ἄλλο, ὑποστηρίζουν ὁ ἕνας τόν ἄλλον, ὅπως ἀκριβῶς τά μέλη μιᾶς πατριᾶς τῶν φυλῶν ὑποστήριζαν ὁ ἕνας τόν ἄλλο, χωρίς νά ἐξετάζουν ἄν φταίει ἤ ὄχι ὁ ἄνθρωπος ἀπό τήν πατριά τους. Ἀκριβῶς αὐτό τό οἰκογενειακό αἴσθημα τῆς «πατριᾶς» ἐμπόδισε τή Ρόζα νά δεῖ ἀντικειμενικά τήν κομματική κρίση (ὑπάρχουν βέβαια καί ἄλλες αἰτίες, λογουχάρη ἡ κακή ἐνημέρωσή της ὅσον ἀφορᾶ τά γεγονότα, τά ματογιάλια τοῦ ἐξωτερικοῦ κλπ.). Ἔτσι ἐξηγοῦνται ἀνάμεσα στ' ἄλλα καί μερικά ἀνάξια φερσίματα τοῦ Πλεχάνοφ, τοῦ Καούτσκι καί τῶν ἄλλων.

Σ' ὅλους ἐδῶ ἀρέσουν οἱ ἐκδόσεις τοῦ Μπόντς, πού τίς θεωροῦν ἀριστοτεχνική ἔκφραση τῆς θέσης τῶν μπολσεβίκων. Καλά θάκανε ὁ Γκαλιόρκα ἄν ἔθιγε τήν ο ὐ σ ί α τῶν ἄρθρων τοῦ Πλεχάνοφ (φύλλα 70 καί 71 τῆς «Ἴσκρα»). Ἡ βασική ἰδέα τῶν ἄρθρων τοῦ Γκαλιόρκα εἶναι ὅτι ὁ Πλεχάνοφ πρῶτα ἔλεγε ἄλλα καί τώρα ἄλλα, ὅτι δηλαδή ἀντιφάσκει μέ τόν ἑαυτό του. Σπουδαῖο πράγμα: σά νά εἶναι κάτι καινούργιο! Δέν εἶναι ἡ πρώτη φορά πού ἀντιφάσκει ὁ Πλεχάνοφ μέ τόν ἑαυτό του. Ἴσως μάλιστα καί νά εἶναι περήφανος γι' αὐτό θεωρώντας τόν ἑαυτό του ζωντανή ἐνσάρκωση τοῦ «διαλεχτικοῦ προτσές». Ἐννοεῖται, ἡ ἀσυνέπεια ἀποτελεῖ κηλίδα γιά τήν πολιτική φυσιογνωμία ἑνός «ἡγέτη» καί αὐτή (τήν κηλίδα), χωρίς ἀμφιβολία, πρέπει νά τήν προσέξουμε. Δέ συζητᾶμε ὅμως γι' αὐτό (στά φύλλα 70 καί 71), ἀλλά γιά ἕνα σπουδαῖο ζήτημα τῆς θεωρίας (τό ζήτημα τῆς σχέσης τοῦ εἶναι πρός τή συνείδηση) καί τῆς ταχτικῆς (γιά τή σχέση τῶν καθοδηγούμενων πρός τούς καθοδηγητές). Κατά τή γνώμη μου, ὁ Γκαλιόρκα θά ἔπρεπε νά δείξει ὅτι ὁ πόλεμος τοῦ Πλεχάνοφ κατά τοῦ Λένιν στά θεωρητικά ζητήματα εἶναι καθαρός δονκιχοτισμός, πόλεμος μέ τούς ἀνεμόμυλους, γιατί ὁ Λένιν στό βιβλίο του ἀκολουθεῖ μέ τή μεγαλύτερη συνέπεια τή θέση τοῦ Κ. Μάρξ γ ι ά τ ή ν π ρ ο έ λ ε υ σ η τῆς συνείδησης. Ὁ πόλεμος ἀντίθετα τοῦ Πλεχάνοφ στά ζητήματα τῆς ταχτικῆς, εἶναι ἀπό τήν ἀρχή ὥς τό τέλος σύγχιση, χαραχτηριστική γιά ἕνα «ἄτομο», πού πέρασε στό στρατόπεδο τῶν ὀπορτουνιστῶν. Ἄν ὁ Πλεχάνοφ ἔβαζε στόν ἑαυτό του καθαρά τό ἐρώτημα, ἔστω καί ἔτσι δά: «ποιός διατυπώνει τό πρόγραμμα, οἱ καθοδηγητές ἤ οἱ καθοδηγούμενοι;» καί σέ συνέχεια: «ποιός ἀνεβάζει τόν ἄλλο ὥς τό σημεῖο τῆς κατανόησης τοῦ προγράμματος, οἱ καθοδηγητές τούς καθοδηγούμενους ἤ οἱ καθοδηγούμενοι τούς καθοδηγητές;» ἤ ἀκόμα: «μπορεῖ νά εἶναι ἀνεπιθύμητο οἱ καθοδηγητές νά ἀνεβάζουν τή μάζα ὥς τήν κατανόηση τοῦ προγράμματος, τῆς ταχτικῆς καί τῶν ἀρχῶν τῆς ὀργάνωσης;». Ἄν ὁ Πλεχάνοφ ἔβαζε ἔτσι καθαρά στόν ἑαυτό του αὐτά τά ἐρωτήματα, πού μέ τήν ἁπλότητα καί τήν ταυτολογία τους κλείνουν μέσα τους τήν ἀπάντηση, ἴσως νά τρόμαζε ἀπό τήν πρόθεσή του καί νά μήν πολεμοῦσε τό Λένιν μέ τόσο μεγάλο θόρυβο. Καί μιά πού δέν τό ἔκανε, δηλ. μιά πού μπέρδεψε τό ζήτημα μέ τίς φράσεις γιά «ἥρωες καί ὄχλο», παρέκκλινε πρός τήν πλευρά τ ο ῦ ὀ π ο ρ τ ο υ ν ι σ μ ο ῦ σ τ ά ζ η τ ή μ α τ α τ α χ τ ι κ ῆ ς. Τό χαραχτηριστικό γνώρισμα τῶν ὀπορτουνιστῶν εἶναι ὅτι μπερδεύουν τά ζητήματα.

Κατά τή γνώμη μου θά ἦταν καλύτερα ἄν ὁ Γκαλιόρκα τοποθετοῦσε αὐτά τά ζητήματα καί ἄλλα παρόμοια σχετικά μέ τήν οὐσία τους. Θά μοῦ πεῖς ὅτι αὐτό εἶναι δουλιά τοῦ Λένιν, δέ μπορῶ ὅμως νά συμφωνήσω μαζί σου, γιατί οἱ ἀπόψεις τοῦ Λένιν πού ὑποβάλλονται σέ κριτική δέν εἶναι ἰδιοχτησία τοῦ Λένιν καί ἡ διαστρέβλωσή τους ἀφορᾶ τούς ἄλλους συντρόφους τοῦ κόμματος ἐξίσου ὅπως καί τό Λένιν. Φυσικά, ὁ Λένιν θά μποροῦσε νά ἐκπληρώσει αὐτό τό καθῆκον καλύτερα ἀπό τούς ἄλλους...

Ὑπάρχουν κιόλας ἀποφάσεις εὐνοϊκές γιά τίς ἐκδόσεις τοῦ Μπόντς. Ἴσως θά ἔχουμε καί χρήματα. Θά διάβασες ἀσφαλῶς στό φύλλο 74 τῆς «Ἴσκρα» τίς ἀποφάσεις «ὑπέρ τῆς εἰρήνης». Δέν ἀναφέρονται οἱ ἀποφάσεις τ ῶ ν ἐ π ι τ ρ ο π ῶ ν τ ῆ ς Ἰ μ ε ρ έ τ ι ν ο - Μ ι γ κ ρ ε λ ί α ς καί τ ο ῦ Μ π α κ ο ῦ, γιατί δέν ἀναφέρουν τίποτα γιά «ἐμπιστοσύνη» πρός τήν ΚΕ. Ὅπως σοῦ ἔγραψα οἱ ἀποφάσεις τοῦ Σεπτέμβρη ζητοῦσαν ἐπίμονα νά συγκληθεῖ τό συνέδριο. Θά δοῦμε τί θά γίνει, δηλ. θά δοῦμε τί θά δείξουν

τά ἀποτελέσματα τῶν συνεδριάσεων τοῦ Συμβουλίου τοῦ Κόμματος[17]. Πῆρες τά 6 ρούβλια ἤ ὄχι; Αὐτές τίς μέρες θά πάρεις καί ἄλλα. Μήν ξεχάσεις νά στείλεις μέ αὐτό τό πρόσωπο τή μπροσούρα «Γράμμα σέ σύντροφο»[18] —ἐδῶ εἶναι πολλοί πού δέν τή διάβασαν. Στεῖλε μου ἐπίσης καί τό ἑπόμενο φύλλο τοῦ «Σοσιαλδημοκράτη».

Ὁ Κοστρόφ[19] μᾶς ἔστειλε ἀκόμα ἕνα γράμμα, ὅπου μιλᾶ γιά τό πνεῦμα καί τήν ὕλη (μοῦ φαίνεται πώς ἡ ὕλη του εἶναι ἀπό τσίτι*). Ὁ ἀνόητος αὐτός δέν καταλαβαίνει ὅτι δέν ἔχει μπροστά του τούς ἀναγνῶστες τῆς ἐφημερίδας «Κβάλι»[20]. Τί ἀνακατεύεται μέ τά ὀργανωτικά ζητήματα;

Βγῆκε τό καινούργιο φύλλο (ἀρ. 7) τοῦ «Ἀγώνα τοῦ Προλεταριάτου» («Προλεταριάτις Μπρτζόλα»)[21]. Ἀνάμεσα στ' ἄλλα ἔχει καί ἕνα ἄρθρο δικό μου ἐνάντια στόν ὀργανωτικό καί πολιτικό φεντεραλισμό[22]. Ἄν μπορέσω, θά σοῦ τό στείλω.

Γράφτηκε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1904.
Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά.

Τό πρωτότυπο γράφτηκε στά γεωργιανά.

---

* Ἐδῶ παίζει μέ τή λέξη ὕλη. Στα ρούσικα ἡ λέξη ματέρια σημαίνει καί ὕλη καί ὕφασμα. (Σημ. Μετ.)

Η ΤΑΞΗ ΤΩΝ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΚΟΜΜΑ ΤΩΝ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΩΝ

(Ἀπ' ἀφορμή τό πρῶτο ἄρθρο τοῦ καταστατικοῦ τοῦ κόμματος)

Πέρασε ὁ καιρός πού μιλοῦσαν χωρίς δισταγμό γιά μιά «ἑνιαία καί ἀδιαίρετη Ρωσία». Τώρα καί τά μικρά παιδιά ξέρουν ὅτι δέν ὑπάρχει ἑνιαία καί ἀδιαίρετη Ρωσία, ὅτι ἀπό καιρό ἡ Ρωσία χωρίστηκε σέ δυό ἀντίπαλα στρατόπεδα: στήν ἀστική τάξη καί τό προλεταριάτο! Σήμερα δέν εἶναι μυστικό γιά κανέναν ὅτι ὁ ἀγώνας ἀνάμεσα σ' αὐτές τίς δυό τάξεις ἔγινε ὁ ἄξονας πού γύρω του περιστρέφεται ἡ σύγχρονη ζωή μας.

Ὡστόσο ἴσαμε τώρα ἦταν δύσκολο νά τό προσέξει κανείς, γιατί ὥς τά σήμερα βλέπαμε στό στίβο τοῦ ἀγώνα μόνο χωριστές ὁμάδες, μιά καί στίς διάφορες πόλεις καί γωνιές τῆς χώρας πάλαιβαν μονάχα χωριστές ὁμάδες, ἐνῶ τό προλεταριάτο καί τήν ἀστική τάξη, σάν τάξεις, δέν τίς ἔβλεπε κανείς καί ἦταν δύσκολο νά τίς προσέξει. Τώρα ὅμως συνενώθηκαν οἱ πόλεις καί οἱ περιοχές, οἱ διάφορες ὁμάδες τοῦ προλεταριάτου ἅπλωσαν ἡ μιά στήν ἄλλη τό χέρι, ξέσπασαν γενικές ἀπεργίες καί διαδηλώσεις καί μπροστά μας ξανοίχτηκε ἐπιβλητική στό μεγαλεῖο της ἡ εἰκόνα τῆς πάλης ἀνάμεσα στίς δυό Ρωσίες, ἀνάμεσα στήν ἀστική Ρωσία καί τήν προλεταριακή Ρωσία. Στό στίβο τοῦ ἀγώνα παρουσιάστηκαν δυό μεγάλοι στρατοί: ὁ στρατός

τῶν προλετάριων καί ὁ στρατός τῶν κεφαλαιοκρατῶν, καί ὁ ἀγώνας ἀνάμεσα στούς δυό αὐτούς στρατούς ἀγκάλιασε ὅλη τήν κοινωνική μας ζωή.

Ἐπειδή ἕνας στρατός δέ μπορεῖ νά δρᾶ χωρίς ἡγέτες καί ἐπειδή κάθε στρατός ἔχει τό πρωτοπόρο του ἀπόσπασμα πού προχωρεῖ μπροστά ἀπ' αὐτόν καί τοῦ φωτίζει τό δρόμο, εἶναι φανερό ὅτι μαζί μ' αὐτούς τούς στρατούς ἔπρεπε νά βαδίσουν καί οἱ ἀντίστοιχες ὁμάδες ἡγετῶν, τά ἀντίστοιχα κόμματα, ὅπως λένε συνήθως.

Κι ἔτσι ἡ εἰκόνα πῆρε τήν παρακάτω ὄψη: ἀπό τό ἕνα μέρος ὁ στρατός τῶν κεφαλαιοκρατῶν μέ ἐπικεφαλῆς τό κόμμα τῶν φιλελευθέρων καί ἀπό τό ἄλλο μέρος ὁ στρατός τῶν προλετάριων μέ ἐπικεφαλῆς τό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. Κάθε στρατός στήν ταξική του πάλη καθοδηγιέται ἀπό τό δικό του κόμμα*.

Τά θίξαμε ὅλα αὐτά γιά νά συγκρίνουμε τό κόμμα τῶν προλετάριων μέ τήν τάξη τῶν προλετάριων καί ἔτσι νά ξεκαθαρίσουμε μέ λίγα λόγια τή γενική του φυσιογνωμία.

Μέ ὅσα εἴπαμε παραπάνω, ξεκαθαρίζεται ἀρκετά ὅτι τό κόμμα τῶν προλετάριων, σά μαχητική ὁμάδα καθοδηγητῶν, πρέπει πρῶτον, νά εἶναι πολύ μικρότερο ὅσον ἀφορᾶ τόν ἀριθμό τῶν μελῶν του ἀπό τήν τάξη τῶν προλετάριων· δεύτερο, πρέπει νά στέκεται ψηλότερα ἀπό τήν τάξη τῶν προλετάριων ὅσον ἀφορᾶ τή συνειδητότητα καί τήν πεῖρα του· καί τρίτο, πρέπει νά ἀποτελεῖ μιά σφιχτοδεμένη ὀργάνωση.

Ὅσα εἴπαμε πιό πάνω δέ χρειάζονται, κατά τή γνώ-

* Δέ λέμε τίποτα γιά τά ἄλλα κόμματα τῆς Ρωσίας, ἐπειδή δέν ὑπάρχει καμιά ἀνάγκη νά μιλήσουμε γι' αὐτά γιά νά ξεκαθαρίσουμε τά ζητήματα πού ἐξετάζουμε.

μη μας, ἀποδείξεις, γιατί εἶναι αὐτονόητο ὅτι ὅσο ὑπάρχει τό κεφαλαιοκρατικό σύστημα πού τό συνοδεύουν μόνιμα ἡ ἀθλιότητα καί ἡ καθυστέρηση τῶν λαϊκῶν μαζῶν, δέ μπορεῖ ὅλο τό προλεταριάτο νά ὑψωθεῖ ὥς τή συνειδητότητα πού θέλουμε καί συνεπῶς χρειάζεται μιά ὁμάδα συνειδητῶν καθοδηγητῶν πού νά διαφωτίζει τό στρατό τῶν προλετάριων μέ τό πνεῦμα τοῦ σοσιαλισμοῦ, νά τόν συνενώνει καί νά τόν καθοδηγεῖ στόν καιρό τοῦ ἀγώνα. Εἶναι ἐπίσης ξεκάθαρο ὅτι τό κόμμα πού ἔβαλε σκοπό του νά καθοδηγήσει τό *ἀγωνιζόμενο* προλεταριάτο, δέν πρέπει νά ἀποτελεῖ τυχαῖο μάζωμα ἀνθρώπων, ἀλλά μιά σφιχτοδεμένη συγκεντρωτική *ὀργάνωση*, γιά νά μπορεῖ νά κατευθύνεται ἡ δουλειά του σύμφωνα μέ ἕνα ἑνιαῖο σχέδιο.

Αὐτή εἶναι μέ λίγα λόγια ἡ γενική φυσιογνωμία τοῦ κόμματός μας.

Ἄς τά ἔχουμε ὅλα αὐτά ὑπόψη καί ἄς περάσουμε τώρα στό κύριο ζήτημά μας: ποιόν μποροῦμε νά ὀνομάζουμε μέλος τοῦ κόμματος; Τό πρῶτο ἄρθρο τοῦ καταστατικοῦ τοῦ κόμματος, πού ἀπ' ἀφορμή του γράφεται αὐτό τό ἄρθρο, πιάνει αὐτό ἀκριβῶς τό ζήτημα.

Κι ἔτσι ἄς ἐξετάσουμε τό ζήτημα.

Ποιόν μποροῦμε λοιπόν νά ὀνομάζουμε μέλος τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος τῆς Ρωσίας, δηλ. ποιές εἶναι οἱ ὑποχρεώσεις τοῦ μέλους τοῦ κόμματος;

Τό κόμμα μας εἶναι σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. Αὐτό σημαίνει ὅτι ἔχει τό δικό του πρόγραμμα (ἄμεσοι καί τελικοί σκοποί τοῦ κινήματος), τή δική του ταχτική (μέθοδες πάλης) καί τίς δικές του ὀργανωτικές ἀρχές (μορφή ὀργάνωσης). Ἡ *ἑνότητα* τῶν ἀπόψεων τοῦ προγράμματος, τῆς ταχτικῆς καί τῆς ὀργάνωσης εἶναι ἡ βάση ὅπου χτίζουμε τό κόμμα μας. Μόνο ἡ *ἑνότητα* αὐτῶν τῶν ἀπόψεων μπορεῖ νά συνενώσει τά μέλη τοῦ κόμ-

ματος σ' ἕ ν α συγκεντρωτικό κόμμα. Ἄν χαλάσει ἡ ἑνότητα τῶν ἀπόψεων, καταρρέει τό κόμμα. Συνεπῶς, μόνο ἐκεῖνος πού ἀποδέχεται στό ἀκέραιο τό πρόγραμμα τοῦ κόμματος, τήν ταχτική του καί τίς ὀργανωτικές ἀρχές τοῦ κόμματος, μπορεῖ νά ὀνομάζεται μέλος τοῦ κόμματος. Μόνο ἐκεῖνος πού μελέτησε ἀρκετά καί πού ἀποδέχεται στό ἀκέραιο τίς ἀπόψεις τοῦ κόμματός μας πάνω στό πρόγραμμα, τήν ταχτική καί τήν ὀργάνωση, μπορεῖ νά βρίσκεται στίς γραμμές τοῦ κόμματός μας καί μαζί καί στίς γραμμές τῶν καθοδηγητῶν τοῦ στρατοῦ τῶν προλετάριων.

Εἶναι ὅμως ἀρκετό γιά ἕνα μέλος τοῦ κόμματος ν' ἀ π ο δ ε χ τ ε ῖ τό πρόγραμμα, τήν ταχτική καί τίς ὀργανωτικές ἀπόψεις τοῦ κόμματος; Μποροῦμε νά ὀνομάσουμε ἕνα τέτιον ἄνθρωπο πραγματικό καθοδηγητή τοῦ στρατοῦ τῶν προλετάριων; Βέβαια, ὄχι! Πρῶτο, ὅλοι μας ξέρουμε πώς ὑπάρχουν στόν κόσμο ἀρκετοί φλύαροι πού θά «δέχονταν» μέ εὐχαρίστηση τό πρόγραμμα τοῦ κόμματος, τήν ταχτική του καί τίς ὀργανωτικές του ἀπόψεις, πού δέν εἶναι ὅμως ἱκανοί γιά τίποτα ἄλλο ἐκτός ἀπό φλυαρίες. Θά βεβηλώναμε τά ἅγια τῶν ἁγίων τοῦ κόμματος, ἄν ὀνομάζαμε ἕναν τέτιο φλύαρο μέλος τοῦ κόμματος (δηλ. καθοδηγητή τοῦ στρατοῦ τῶν προλετάριων)! Κι ἐκτός ἀπ' αὐτό, τό κόμμα μας δέν εἶναι φιλοσοφική σχολή ἤ θρησκευτική αἵρεση. Τό κόμμα μας εἶναι κόμμα ἀ γ ώ ν α. Καί ἐφόσον εἶναι κόμμα ἀγώνα, δέν εἶναι αὐτονόητο ὅτι δέ μπορεῖ νά τό ἱκανοποιήσει μιά πλατωνική ἀ π ο δ ο χ ή τοῦ προγράμματός του, τῆς ταχτικῆς του καί τῶν ὀργανωτικῶν του ἀπόψεων, δέν εἶναι αὐτονόητο ὅτι θά ἀπαιτήσει ἀναμφισβήτητα ἀπό τά μέλη του ν ά π ρ α γ μ α τ ο π ο ι ή σ ο υ ν τίς ἀπόψεις πού ἀποδέχτηκαν; Συνεπῶς, ὅποιος θέλει νά εἶναι μέλος τοῦ κόμματός μας, δέ μπορεῖ νά περιορίζεται στήν παραδοχή τῶν προγραμματικῶν, ταχτικῶν καί ὀργανωτικῶν ἀπόψεων τοῦ κόμματός μας, ἀλλά πρέπει νά καταπιάνεται μέ τήν πραγματοποίηση αὐτῶν τῶν ἀπόψεων, μέ τήν ἐφαρμογή τους στήν πράξη.

Τί σημαίνει ὅμως γιά ἕνα μέλος τοῦ κόμματος νά πραγματοποιήσει τίς κομματικές ἀπόψεις; Πότε μπορεῖ νά πραγματοποιήσει αὐτές τίς ἀπόψεις; Μόνο ὅταν ἀγωνίζεται, ὅταν μαζί μέ ὅλο τό κόμμα βαδίζει στήν ἐμπροσθοφυλακή τοῦ στρατοῦ τοῦ προλεταριάτου. Εἶναι ἄραγε δυνατό ν' ἀγωνιστοῦμε ἀπομονωμένοι, σκόρπιοι; Βέβαια, ὄχι! Ἀπεναντίας, οἱ ἄνθρωποι πρῶτα ἑνώνονται, πρῶτα ὀργανώνονται καί ὕστερα τραβᾶν γιά τή μάχη. Χωρίς αὐτό κανένας ἀγώνας δέ μπορεῖ νά δώσει καρπούς. Εἶναι φανερό ὅτι καί τά μέλη τοῦ κόμματος θά μπορέσουν ν' ἀγωνιστοῦν καί συνεπῶς νά πραγματοποιήσουν τίς κομματικές ἀπόψεις, μόνο ὅταν ὀργανωθοῦν σέ μιά σφιχτοδεμένη ὀ ρ γ ά ν ω σ η. Εἶναι φανερό ἐπίσης ὅτι ὅσο πιό σφιχτοδεμένη θἆναι ἡ ὀργάνωση πού ἑνώνει τά μέλη τοῦ κόμματος, τόσο πιό καλά θά ἀγωνίζονται, συνεπῶς, τόσο πιό πλέρια θά ἐφαρμόζουν τό πρόγραμμα, τήν ταχτική καί τίς ὀργανωτικές ἀπόψεις τοῦ κόμματος. Δέν ἔχουν ἄδικο πού λένε ὅτι τό κόμμα μας εἶναι ὀ ρ γ ά ν ω σ η καθοδηγητῶν καί ὄχι μάζωμα ἀτόμων. Καί ἐφόσον τό κόμμα μας εἶναι ὀ ρ γ ά ν ω σ η καθοδηγητῶν, εἶναι ξεκάθαρο ὅτι μέλος αὐτοῦ τοῦ κόμματος, μέλος αὐτῆς τῆς ὀργάνωσης μπορεῖ νά θεωρεῖται μόνο ὅποιος δουλεύει σ' αὐτή τήν ὀργάνωση καί ἑπομένως ὅποιος θεωρεῖ ὑποχρέωσή του νά συγχωνεύει τήν ἀτομική του θέληση μέ τή θέληση τοῦ κόμματος καί νά δρᾶ μαζί μέ τό κόμμα.

Συνεπῶς, γιά νά εἶσαι μέλος τοῦ κόμματος, πρέπει νά ἐφαρμόζεις τό πρόγραμμα, τήν ταχτική καί τίς ὀργανωτικές ἀπόψεις τοῦ κόμματος. Γιά νά ἐφαρμόζεις τίς

ἀπόψεις τοῦ κόμματος, εἶναι ἀπαραίτητος ὁ ἀγώνας γι' αὐτές τίς ἀπόψεις. Γιά νά μπορεῖς νά ἀγωνίζεσαι γι' αὐτές τίς ἀπόψεις, πρέπει νά δουλεύεις σέ μιά κομματική ὀργάνωση καί νά δουλεύεις μαζί μέ τό κόμμα. Εἶναι ξεκάθαρο ὅτι γιά νά εἶσαι μέλος τοῦ κόμματος, πρέπει νά μπεῖς σέ μιά ἀπό τίς κομματικές ὀργανώσεις*. Μόνο ὅταν μποῦμε σέ μιά ἀπό τίς κομματικές ὀργανώσεις καί συγχωνέψουμε ἔτσι τά ἀτομικά μας συμφέροντα μέ τά συμφέροντα τοῦ κόμματος, μόνο τότε θά μπορέσουμε νά γίνουμε μέλη τοῦ κόμματος καί συνάμα πραγματικοί καθοδηγητές τοῦ στρατοῦ τῶν προλετάριων.

Ἄν τό κόμμα μας δέν εἶναι μάζωμα φλύαρων ἀτόμων, ἀλλά ὀ ρ γ ά ν ω σ η καθοδηγητῶν, πού μέσω τῆς Κεντρικῆς της Ἐπιτροπῆς ἄξια ὁδηγεῖ μπροστά τό στρατό τῶν προλετάριων, τότε ὅλα ὅσα εἰπώθηκαν παραπάνω εἶναι καθαρά καί αὐτονόητα.

Πρέπει νά σημειώσουμε ἀκόμα καί τό ἑξῆς.

Ὥς τά σήμερα τό κόμμα μας ἔμοιαζε μέ φιλόξενη πατριαρχική οἰκογένεια πού ἦταν πρόθυμη νά δεχτεῖ στούς κόλπους της ὅλους τούς συμπαθοῦντες. Ἀργότερα ὅμως, ὅταν τό κόμμα μας μετατράπηκε σέ συγκεντρωτική ὀ ρ γ ά ν ω σ η, ἀπέβαλε τήν πατριαρχική του φυσιογνωμία καί

* Ὅπως κάθε σύνθετος ὀργανισμός ἀποτελεῖται ἀπό ἀπερίόριστο ἀριθμό ἁπλούστερων ὀργανισμῶν, ἔτσι καί τό κόμμα μας, σά σύνθετη καί κοινή ὀργάνωση, ἀποτελεῖται ἀπό ἕνα σωρό περιφερειακές καί τοπικές ὀργανώσεις πού ὀνομάζονται κομματικές ὀργανώσεις, ἐφόσον ἔχουν ἐπικυρωθεῖ ἀπό τό κομματικό συνέδριο ἤ τήν Κεντρική Ἐπιτροπή. Ὅπως βλέπετε, κομματικές ὀργανώσεις δέν ὀνομάζονται μόνον οἱ ἐπιτροπές. Γιά νά καθοδηγεῖται ἡ δουλιά τῶν ὀργανώσεων αὐτῶν, σύμφωνα μέ ἕνα ἑνιαῖο σχέδιο, ὑπάρχει ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή. Μέσω τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς οἱ τοπικές κομματικές ὀργανώσεις ἀποτελοῦν μιά μεγάλη συγκεντρωτική ὀργάνωση.

ἐξομοιώθηκε ὁλότελα μέ φ ρ ο ύ ρ ι ο πού οἱ πόρτες του ἀνοίγουν μόνο γιά τούς ἄξιους. Καί αὐτό ἔχει μεγάλη σημασία γιά μᾶς. Σέ μιά ἐποχή πού ἡ ἀπολυταρχία προσπαθεῖ νά διαφθείρει τήν ταξική συνείδηση τοῦ προλεταριάτου μέ τόν «τρεϊντγιουνιονισμό», τόν ἐθνικισμό, τόν κληρικαλισμό κλπ., πού ἀπό τό ἄλλο μέρος ἡ φιλελεύθερη διανόηση προσπαθεῖ ἐπίμονα νά ἐκμηδενίσει τήν πολιτική αὐτοτέλεια τοῦ προλεταριάτου καί νά ἐξασφαλίσει τήν κηδεμονία της σέ βάρος του, πρέπει νά εἴμαστε ἐξαιρετικά ἄγρυπνοι καί νά μήν ξεχνᾶμε ὅτι τό κόμμα μας εἶναι φ ρ ο ύ ρ ι ο πού οἱ πόρτες του ἀνοίγουν μόνο γιά τούς δοκιμασμένους.

Ξεκαθαρίσαμε δυό ὅρους (παραδοχή τοῦ προγράμματος καί δουλιά σέ μιά κομματική ὀργάνωση) πού εἶναι ἀπαραίτητοι γιά νά εἶναι κανείς μέλος τοῦ κόμματος. Ἄν προσθέσουμε καί τόν τρίτο ὅρο, πού ὑποχρεώνει τό μέλος τοῦ κόμματος νά ὑποστηρίζει οἰκονομικά τό κόμμα, θά ἔχουμε ὅλους τούς ὅρους πού δίνουν τό δικαίωμα νά φέρει κανείς τόν τίτλο τοῦ μέλους τοῦ κόμματος.

Συνεπῶς, μέλος τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος τῆς Ρωσίας μπορεῖ νά ὀνομαστεῖ ἐκεῖνος πού ἀποδέχεται τό πρόγραμμα τοῦ κόμματος, πού ὑποστηρίζει οἰκονομικά τό κόμμα καί π α ί ρ ν ε ι μ έ ρ ο ς σ έ μ ι ά ἀ π ό τ ί ς κ ο μ μ α τ ι κ έ ς ὀ ρ γ α ν ώ σ ε ι ς.

Αὐτή εἶναι ἡ διατύπωση τοῦ πρώτου ἄρθρου τοῦ καταστατικοῦ τοῦ κόμματος, ὅπως τήν ἔδοσε ὁ σύντροφος Λένιν*.

Ἡ διατύπωση αὐτή, ὅπως βλέπετε, πηγάζει ὁλοκληρωτικά ἀπό τήν ἄποψη ὅτι τό κόμμα μας εἶναι συγκεν-

* Ὁ Λένιν εἶναι ἔξοχος θεωρητικός καί πραχτικός τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας.

τρωτική ὀργάνωση, καί ὄχι μάζωμα ἀτόμων.

Καί σ' αὐτό βρίσκεται ἡ ἐξαιρετικά μεγάλη ἀξία τῆς διατύπωσης αὐτῆς.

Βρέθηκαν ὅμως μερικοί σύντροφοι πού βγάζουν σκάρτη καί ἀπορίπτουν τή διατύπωση τοῦ Λένιν σά «στενή» καί «ὄχι βολική» καί προτείνουν δική τους διατύπωση, πού πρέπει νά πιστεύουμε δέ θἆναι οὔτε «στενή» καί θἆναι «βολική». Ἐννοοῦμε τή διατύπωση τοῦ Μάρτοφ*, πού θά τήν ἐξετάσουμε ἀμέσως παρακάτω.

Σύμφωνα μέ τή διατύπωση τοῦ Μάρτοφ «μέλος τοῦ ΣΔΕΚΡ θεωρεῖται ὅποιος ἀποδέχεται τό πρόγραμμά του, ὑποστηρίζει οἰκονομικά τό κόμμα καί τοῦ προσφέρει κανονικά τήν προσωπική του βοήθεια κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση μιᾶς ἀπό τίς ὀργανώσεις του». Ὅπως βλέπετε, στή διατύπωση αὐτή παραλείπεται ὁ τρίτος ὅρος, πού εἶναι ἀπαραίτητος γιά νά εἶναι κανείς μέλος τοῦ κόμματος, ὅτι δηλαδή τά μέλη τοῦ κόμματος ἔχουν τήν ὑποχρέωση νά ἀνήκουνε σέ μιά ἀπό τίς ὀργανώσεις τοῦ κόμματος. Αὐτόν τό συγκεκριμένο καί ἀπαραίτητο ὅρο φαίνεται πώς ὁ Μάρτοφ τόν θεώρησε περιττό καί τόν ἀντικατέστησε στή διατύπωσή του μέ τήν ἀκαθόριστη καί ἀμφίβολη «προσωπική βοήθεια κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση μιᾶς ἀπό τίς κομματικές ὀργανώσεις». Ἔτσι βγαίνει τό συμπέρασμα πώς μπορεῖς νά εἶσαι μέλος τοῦ κόμματος χωρίς νά ἀνήκεις σέ μιά κομματική ὀργάνωση (ορίστε «κόμμα»!) καί χωρίς νά θεωρεῖς τόν ἑαυτό σου ὑποχρεωμένο νά ὑποτάσσεσαι στή θέληση τοῦ κόμματος (ορίστε «κομματική πειθαρχία»!)! Μά πῶς μπορεῖ τό κόμμα νά καθοδηγεῖ «κανονικά» πρόσωπα πού δέν ἀνήκουν σέ καμιά κομματική ὀργάνωση καί συνεπῶς δέ θεωροῦν τόν ἑαυτό τους ἀπόλυτα ὑποχρεωμένο νά ὑποτάσσονται στήν κομματική πειθαρχία;

* Ὁ Μάρτοφ εἶναι ἕνας ἀπό τούς συντάχτες τῆς «Ἴσκρα».

Νά ἕνα ἐρώτημα πού πάνω του σπάει τά μοῦτρα της ἡ διατύπωση τοῦ πρώτου ἄρθρου τοῦ καταστατικοῦ τοῦ κόμματος πού δίνει ὁ Μάρτοφ. Τό ζήτημα αὐτό τό λύνει ἀριστοτεχνικά ἡ διατύπωση τοῦ Λένιν, γιατί ἀναγνωρίζει καθαρά ὅτι ἡ συμμετοχή σέ μιά ἀπό τίς κομματικές ὀργανώσεις εἶναι ὁ τρίτος ἀπαραίτητος ὅρος γιά νά γίνει κανείς μέλος τοῦ κόμματος.

Δέ μᾶς μένει παρά νά ἀπορίψουμε ἀπό τή διατύπωση τοῦ Μάρτοφ τήν ἀκαθόριστη καί χωρίς νόημα «προσωπική βοήθεια κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση μιᾶς ἀπό τίς κομματικές ὀργανώσεις». Καί ἄν ἀφαιρέσουμε αὐτό τόν ὅρο, μένουν μόνο δυό ὅροι στή διατύπωση τοῦ Μάρτοφ (ἀποδοχή τοῦ προγράμματος καί ὑλική βοήθεια), ὅροι πού δέν ἔχουν αὐτοί καθαυτοί καμιά ἀξία, γιατί ὁ κάθε φλύαρος μπορεῖ «νά ἀποδεχτεῖ» τό πρόγραμμα τοῦ κόμματος καί νά δίνει ὑλική βοήθεια στό κόμμα, πράγμα πού δέν τοῦ δίνει καθόλου τό δικαίωμα νά εἶναι μέλος τοῦ κόμματος.

Ὁρίστε λοιπόν «βολική» διατύπωση!

Ἐμεῖς λέμε ὅτι τά πραγματικά μέλη τοῦ κόμματος δέν πρέπει σέ καμιά περίπτωση νά περιορίζονται στήν ἁπλή παραδοχή τοῦ προγράμματος τοῦ κόμματος καί ὅτι ὑποχρεωτικά πρέπει νά προσπαθοῦν νά ἐφαρμόζουν τό πρόγραμμα πού ἀποδέχτηκαν. Ὁ Μάρτοφ μᾶς ἀπαντᾶ: φέρνεστε πολύ αὐστηρά, γιατί δέν εἶναι καί τόσο ἀπαραίτητο τό μέλος τοῦ κόμματος νά ἐφαρμόζει τό πρόγραμμα πού ἀποδέχτηκε, μιά καί δέν ἀρνεῖται νά δόσει ὑλική βοήθεια στό κόμμα καί τά λοιπά. Ὁ Μάρτοφ λές καί λυπᾶται μερικούς φλύαρους «σοσιαλδημοκράτες» καί δέν ἐννοεῖ νά τούς κλείσει τίς πόρτες τοῦ κόμματος.

Λέμε σέ συνέχεια ὅτι, ἐπειδή γιά τήν ἐφαρμογή τοῦ προγράμματος χρειάζεται ἀγώνας καί γιά τόν ἀγώνα ὀργάνωση, γι' αὐτό ὁ καθένας πού πρόκειται νά γίνει μέλος τοῦ κόμματος ἔχει τήν ὑποχρέωση νά ἀνήκει σέ μιά ἀπό τίς ὀργανώσεις του, νά συγχωνεύσει τήν ἀτομική του θέληση μέ τή θέληση τοῦ κόμματος καί νά καθοδηγεῖ μαζί μέ τό κόμμα τή μαχητική στρατιά τῶν προλετάριων, δηλ. νά ὀργανωθεῖ στά συνταγμένα τμήματα τοῦ συγκεντρωτικοῦ κόμματος. Ὁ Μάρτοφ ἀπαντᾶ: δέν εἶναι καί τόσο ἀπαραίτητο τά μέλη τοῦ κόμματος νά εἶναι ὀργανωμένα σέ συνταγμένα τμήματα, σέ ὀργανώσεις, μποροῦμε νά τά βγάλουμε πέρα παλαίβοντας καί ἕνας-ἕνας.

Τί εἶναι λοιπόν τό κόμμα μας; ρωτᾶμε ἐμεῖς. Τυχαῖο μάζωμα ἀτόμων ἤ σφιχτοδεμένη ὀργάνωση καθοδηγητῶν; Κι ἄν εἶναι ὀργάνωση καθοδηγητῶν, μποροῦμε νά θεωροῦμε μέλος τῆς ὀργάνωσης ἐκεῖνον πού δέν ἀνήκει σ' αὐτή καί συνεπῶς δέ θεωρεῖ ἀπαραίτητη ὑποχρέωσή του νά ὑποτάσσεται στήν πειθαρχία της; Ὁ Μάρτοφ ἀπαντᾶ ὅτι τό κόμμα δέν εἶναι ὀργάνωση, ἤ πιό σωστά, ὅτι τό κόμμα εἶναι *ἀνοργάνωτη* ὀργάνωση (όρίστε τώρα καί ὁ «συγκεντρωτισμός»)!

Ὅπως φαίνεται, κατά τή γνώμη τοῦ Μάρτοφ, τό κόμμα μας δέν εἶναι συγκεντρωτική ὀργάνωση, ἀλλά μάζωμα ἀπό τοπικές ὀργανώσεις καί μεμονωμένους «σοσιαλδημοκράτες» πού ἀποδέχονται τό πρόγραμμα τοῦ κόμματός μας κτλ. Ἄν ὅμως τό κόμμα μας δέν εἶναι συγκεντρωτική ὀργάνωση, τότε δέ θά εἶναι καί φρούριο πού οἱ πόρτες του νά ἀνοίγουν μόνο γιά τούς δοκιμασμένους. Καί πραγματικά, γιά τό Μάρτοφ, ὅπως φαίνεται ἀπό τή διατύπωσή του, τό κόμμα δέν εἶναι φρούριο, ἀλλά ἀνοιχτή συγκέντρωση ὅπου ὁ κάθε συμπαθών ἔχει ἐλεύθερη εἴσοδο. Λίγες γνώσεις, ἄλλη τόση συμπάθεια, λίγη ὑλική βοήθεια καί

ὅλα εἶναι ἐντάξει, καί τότε ἔχετε ἀπόλυτο τό δικαίωμα νά θεωρεῖτε τόν ἑαυτό σας μέλος τοῦ κόμματος. Μήν ἀκοῦτε, λέει ὁ Μάρτοφ δίνοντας κουράγιο στά τρομαγμένα «μέλη τοῦ κόμματος», μήν ἀκοῦτε ὁρισμένους πού κατά τή γνώμη τους τό μέλος τοῦ κόμματος εἶναι ὑποχρεωμένο νά ἀνήκει σέ μιά ἀπό τίς κομματικές ὀργανώσεις καί νά ὑποτάσσει ἔτσι τήν ἀτομική του θέληση στή θέληση τοῦ κόμματος. Πρῶτα-πρῶτα εἶναι δύσκολο γιά ἕναν ἄνθρωπο νά συμφωνήσει μ' αὐτούς τούς ὅρους, γιατί δέν εἶναι ἀστεῖο νά ὑποτάσσεις τήν ἀτομική σου θέληση στή θέληση τοῦ κόμματος! Καί δεύτερο, στίς ἐξηγήσεις πού ἔδοσα, τόνισα ὅτι εἶναι λαθεμένη ἡ γνώμη τῶν λίγων αὐτῶν ἀνθρώπων. Ὁρίστε λοιπόν, κύριοι, περάστε... στή συγκέντρωση!

Ὁ Μάρτοφ σά νά λυπᾶται μερικούς καθηγητές καί μαθητές τοῦ γυμνασίου πού δέν ἀποφασίζουν νά ὑποτάξουν τήν ἀτομική τους θέληση στή θέληση τοῦ κόμματος καί ἀνοίγει ἔτσι ρῆγμα στό φρούριο τοῦ κόμματός μας, ἕνα ρῆγμα ἀπ' ὅπου μποροῦν νά περάσουν λαθραῖα στό κόμμα μας οἱ ἀξιότιμοι αὐτοί κύριοι. Ὁ Μάρτοφ ἀνοίγει τίς πόρτες στόν ὀπορτουνισμό, καί αὐτό τή στιγμή πού χιλιάδες ἐχθροί ἀσκοῦν πίεση πάνω στήν ταξική συνείδηση τοῦ προλεταριάτου!

Ἔχουμε ὅμως κι ἄλλο. Ἐξαιτίας τῆς ἀκαθόριστης διατύπωσης τοῦ Μάρτοφ δημιουργεῖται ἀκριβῶς καί ἀπό ἄλλη πλευρά ἡ δυνατότητα ὀπορτουνισμοῦ μέσα στό κόμμα μας.

Στή διατύπωση τοῦ Μάρτοφ, ὅπως ξέρουμε, γίνεται λόγος μόνο γιά τήν ἀποδοχή τοῦ προγράμματος, δέν ἀναφέρεται ὅμως οὔτε λέξη γιά τήν ταχτική καί τήν ὀργάνωση, τή στιγμή πού γιά τήν ἑνότητα τοῦ κόμματος εἶναι ἐξίσου ἀπαραίτητη ἡ ἑνότητα στίς ὀργανωτικές ἀπόψεις καί

στίς ἀπόψεις ταχτικῆς, ὅπως καί ἡ ἑνότητα τῶν προγραμματικῶν του ἀπόψεων. Θά μᾶς ποῦνε ὅτι γιά τό ζήτημα αὐτό δέ μιλάει καθόλου καί ἡ διατύπωση τοῦ συντρόφου Λένιν. Σωστά! Ἡ διατύπωση ὅμως τοῦ συντρόφου Λένιν δέν ἔχει ἀνάγκη νά μιλήσει γι' αὐτό τό ζήτημα. Μήπως δέν εἶναι αὐτονόητο ὅτι ὅποιος δουλεύει σέ μιά ἀπό τίς κομματικές ὀργανώσεις καί συνεπῶς ἀγωνίζεται μαζί μέ τό κόμμα καί ὑποτάσσεται στήν κομματική πειθαρχία, δέ μπορεῖ νά ἀκολουθεῖ ἄλλη ταχτική καί ἄλλες ὀργανωτικές ἀρχές ἐκτός ἀπό τήν ταχτική τοῦ κόμματος καί τίς ὀργανωτικές ἀρχές τοῦ κόμματος; Τί θά πεῖτε ὅμως γιά ἕνα «μέλος τοῦ κόμματος» πού ἀποδέχεται τό πρόγραμμα τοῦ κόμματος, δέν ἀνήκει ὅμως σέ καμιά κομματική ὀργάνωση; Ποιά ἐγγύηση ὑπάρχει ὅτι ἡ ταχτική καί οἱ ὀργανωτικές ἀπόψεις τοῦ «μέλους» αὐτοῦ τοῦ κόμματος θά εἶναι οἱ κομματικές καί ὄχι τίποτε ἄλλο! Νά τί δέ μπορεῖ νά μᾶς ἐξηγήσει ἡ διατύπωση τοῦ Μάρτοφ! Καί τό ἀποτέλεσμα τῆς διατύπωσης τοῦ Μάρτοφ εἶναι ὅτι καταντάει νά μείνει στά χέρια μας ἕνα περίεργο «κόμμα», πού τά «μέλη» του ἔχουν τό ἴδιο πρόγραμμα (κι αὐτό εἶναι συζητήσιμο!), ἐνῶ οἱ ἀπόψεις γιά τήν ταχτική καί τήν ὀργάνωση εἶναι διαφορετικές. Ἰδανική ποικιλία! Κατά τί λοιπόν θά διαφέρει τό κόμμα μας ἀπό μιά ἀνοιχτή συγκέντρωση;

Καί τώρα θά ρωτήσει κανείς: τί θά γίνει μέ τόν ἰδεολογικό καί πραχτικό συγκεντρωτισμό πού μᾶς κληροδότησε τό δεύτερο κομματικό συνέδριο καί πού μ' αὐτόν ἔρχεται σέ ριζική ἀντίθεση ἡ διατύπωση τοῦ Μάρτοφ; Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι, ἄν ἡ ὑπόθεση φτάσει ὥς τήν ἐκλογή, τό πιό σωστό θἆταν νά ἀπορίψουμε τή διατύπωση τοῦ Μάρτοφ.

Μιά τέτια ἀνόητη διατύπωση μᾶς προσφέρει ὁ Μάρτοφ, διατύπωση πού εἶναι ἀντίθετη μέ τή διατύπωση τοῦ συντρόφου Λένιν!

Τήν ἀπόφαση τοῦ δεύτερου συνεδρίου τοῦ κόμματος, πού ψήφισε τή διατύπωση τοῦ Μάρτοφ, τή θεωροῦμε ἀποτέλεσμα ὄχι βαθιᾶς σκέψης καί ἐκφράζουμε τήν ἐλπίδα ὅτι τό τρίτο κομματικό συνέδριο θά διορθώσει χωρίς ἀμφιβολία τό λάθος τοῦ δεύτερου συνεδρίου καί θά ψηφίσει τή διατύπωση τοῦ συντρόφου Λένιν.

Ἄς ἐπαναλάβουμε σύντομα ὅσα ἀναφέραμε πιό πάνω.

Στό στίβο τοῦ ἀγώνα ἐμφανίστηκε ὁ στρατός τῶν προλετάριων. Μιά καί κάθε στρατός ἔχει ἀνάγκη ἀπό ἕνα πρωτοπόρο ἀπόσπασμα, καί ὁ στρατός αὐτός ἔπρεπε νά χρειαστεῖ ἕνα τέτιο ἀπόσπασμα. Ἔτσι γεννήθηκε ἡ ὁμάδα τῶν προλετάριων καθοδηγητῶν—τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος τῆς Ρωσίας. Τό κόμμα αὐτό, σάν πρωτοπόρο ἀπόσπασμα ἑνός ὁρισμένου στρατοῦ, πρέπει πρῶτα-πρῶτα νά εἶναι ἐξοπλισμένο μέ δικό του πρόγραμμα, δική του ταχτική καί δική του ὀργανωτική ἀρχή καί δεύτερο, πρέπει νά ἀποτελεῖ μιά σφιχτοδεμένη ὀργάνωση. Ἄν βάλουμε τό ἐρώτημα: ποιόν πρέπει νά ὀνομάζουμε μέλος τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος τῆς Ρωσίας, τό κόμμα μπορεῖ νά δόσει μόνο μιά ἀπάντηση: ἐκεῖνον πού ἀποδέχεται τό πρόγραμμα τοῦ κόμματος, ἐνισχύει οἰκονομικά τό κόμμα καί δουλεύει σέ μιά ἀπό τίς ὀργανώσεις τοῦ κόμματος.

Αὐτήν ἀκριβῶς τήν ὁλοφάνερη ἀλήθεια ἐξέφρασε ὁ σύντροφος Λένιν μέ τή θαυμάσια διατύπωσή του.

Ἐφημερίδα «Προλεταριάτις Μπρτζόλα» («Ἀγώνας τοῦ προλεταριάτου»), ἀρ. 8, 1 τοῦ Γενάρη 1905.

Ἀνυπόγραφο ἄρθρο.

Τό πρωτότυπο γράφτηκε στά γεωργιανά.

ΕΡΓΑΤΕΣ ΤΟΥ ΚΑΥΚΑΣΟΥ ΗΡΘΕ Ο ΚΑΙΡΟΣ ΝΑ ΕΚΔΙΚΗΘΟΥΜΕ!

᾿Αραιώνουν τά τάγματα τοῦ τσάρου, καταστρέφεται ὁ τσαρικός στόλος, παραδόθηκε στό τέλος ἐπαίσχυντα τό Πόρτ-᾿Αρθούρ. Ἔτσι φανερώνεται γιά μιά ἀκόμα φορά ἡ σαθρότητα τῆς τσαρικῆς ἀπολυταρχίας...

Ἡ κακή διατροφή καί ἡ ἔλλειψη κάθε ὑγειονομικοῦ μέτρου ἔχουν σάν ἀποτέλεσμα νά διαδίδονται μέσα στούς φαντάρους οἱ μολυσματικές ἀρρώστιες. Οἱ ἀφόρητες αὐτές συνθῆκες χειροτερεύουν ἀκόμα πιό πολύ γιατί λείπουν ἔστω καί οἱ κάπως ὑποφερτοί καταυλισμοί καί ὁ ἱματισμός. Οἱ ἐξασθενημένοι καί τυραγνισμένοι φαντάροι πεθαίνουν σάν τίς μύγες. Κι αὐτό ὕστερα ἀπό τίς δεκάδες χιλιάδες πού σκότωσαν οἱ σφαῖρες... Ὅλα αὐτά προκαλοῦν ἀναβρασμό καί δυσαρέσκεια μέσα στούς φαντάρους. Οἱ φαντάροι ξυπνοῦν ἀπό τό λήθαργο, ἀρχίζουν νά νιώθουν πώς εἶναι ἄνθρωποι, δέν ὑπακούουν πιά τυφλά στίς διαταγές τῶν διοικητῶν τους καί πολλές φορές ὑποδέχονται μέ σφυρίγματα καί ἀπειλές τούς ἀνάξιους ἀξιωματικούς.

Νά τί μᾶς γράφει ἕνας ἀξιωματικός ἀπό τήν Ἄπω Ανατολή:

«Ἔκανα μιά ἀνοησία! Πρίν λίγες μέρες, ὕστερα ἀπό ἐπιμονή τοῦ διοικητῆ μου, ἔβγαλα λόγο στούς φαντάρους.

Μόλις ἄρχισα νά μιλῶ γιά τήν ἀνάγκη νά ὑπερασπίσουμε τόν τσάρο καί τήν πατρίδα, δέχτηκα βροχή ἀπό σφυρίγματα, βρισιές, ἀπειλές... ᾿Αναγκάστηκα νά φύγω μακριά ἀπό τό ἐξαγριωμένο πλῆθος...».

Ἔτσι ἔχουν τά πράγματα στήν Ἄπω ᾿Ανατολή!

Προσθέστε σ᾿ αὐτά τίς ταραχές τῶν ἐφέδρων στή Ρωσία, τίς ἐπαναστατικές τους διαδηλώσεις στήν ᾿Οδησό, στό Αἰκατερινοσλάβ, στό Κούρσκ, στήν Πένζα καί σέ ἄλλες πόλεις, τίς διαμαρτυρίες τῶν νεοσύλλεχτων στή Γκούρια, στήν ᾿Ιμερετία, στήν Καρταλινία, στή Νότια καί τή Βόρεια Ρωσία, προσέξτε τό γεγονός ὅτι αὐτούς πού διαμαρτύρονται δέν τούς σταματᾶν οὔτε οἱ φυλακές οὔτε οἱ σφαῖρες (τελευταῖα στήν Πένζα τουφέκισαν μερικούς ἐφέδρους, γιατί πῆραν μέρος σέ διαδήλωση) καί θά καταλάβετε εὔκολα τί σκέφτεται ὁ ρῶσος φαντάρος...

Ἡ τσαρική ἀπολυταρχία χάνει τό βασικό της στήριγμα τό «σίγουρο στρατό της»!

᾿Από τό ἄλλο μέρος μέρα μέ τήν ἡμέρα ἀδειάζει τό τσαρικό δημόσιο ταμεῖο. Ἡ μιά ἧττα διαδέχεται τήν ἄλλη. Ἡ τσαρική κυβέρνηση χάνει σιγά-σιγά τήν ἐμπιστοσύνη πού τῆς εἶχαν τά διάφορα ξένα κράτη. Μέ δυσκολία βρίσκει τά χρήματα πού τῆς χρειάζονται καί δέν εἶναι μακριά ὁ καιρός πού θά τῆς κόψουν κάθε πίστωση! «Ποιός θά μᾶς πληρώσει, ὅταν θά σέ γκρεμίσουν καί ἡ πτώση σου, χωρίς ἀμφιβολία, δέν εἶναι μακριά;». Μ᾿ αὐτή τήν ἀπάντηση τά ξένα κράτη ἀποπέμπουν τήν τσαρική κυβέρνηση πού ἔχασε κάθε ἐμπιστοσύνη! Κι ὁ λαός, ὁ ἄμοιρος, ὁ πειναςμένος λαός τί μπορεῖ νά δόσει στήν τσαρική κυβέρνηση τή στιγμή πού δέν ἔχει ὁ ἴδιος οὔτε τί νά φάει;!

Κι ἔτσι ἡ τσαρική ἀπολυταρχία χάνει καί τό δεύτερο κύριο στήριγμά της—τό πλούσιο δημόσιο ταμεῖο μέ τά δάνεια πού τό τροφοδοτοῦν!

Ταυτόχρονα, μέρα μέ τήν ἡμέρα ἀναπτύσσεται ἡ βιομηχανική κρίση, κλείνουν οἱ φάμπρικες καί τά ἐργοστάσια, ἑκατομμύρια ἐργάτες ζητοῦν ψωμί καί δουλειά. Ἡ πείνα σφίγγει μέ ὅλο καί μεγαλύτερη ἔνταση τήν τυραννισμένη φτωχολογιά τοῦ χωριοῦ. Ὅλο καί πιό ψηλά σηκώνονται τά κύματα τῆς λαϊκῆς ἀγανάχτησης, ὅλο καί πιό δυνατά χτυποῦν τόν τσαρικό θρόνο καί κλονίζεται συθέμελα ἡ γερασμένη τσαρική ἀπολυταρχία...

Σφιγμένη ἀπό παντοῦ ἡ τσαρική ἀπολυταρχία ρίχνει ἀπό πάνω της σάν φίδι τό παλιό πουκάμισο, καί ἐνῶ ἡ δυσαρεστημένη Ρωσία ἑτοιμάζεται γιά τήν ἀποφασιστική ἔφοδο, παρατάει (τάχα παρατάει!) τό βούρδουλα, φοράει τήν προβιά καί κηρύχνει τήν πολιτική τῆς συμφιλίωσης!

Ἀκοῦστε, σύντροφοι. Μᾶς ζητᾶ νά ρίξουμε στή λήθη τό σφύριγμα τοῦ βούρδουλα καί τῆς σφαίρας, τούς ἑκατοντάδες σκοτωμένους ἥρωες συντρόφους μας, τίς δοξασμένες σκιές τους, πού πλανῶνται γύρω μας καί μᾶς σιγοψιθυρίζουν: «Ἐκδικηθεῖτε»!

Ἡ ἀπολυταρχία μᾶς ἁπλώνει ξετσίπωτα τά ματοβαμμένα χέρια της καί μᾶς συμβουλεύει νά συμφιλιωθοῦμε! Δημοσίευσε κάποιο «διάταγμα τῆς αὐτοῦ μεγαλειότητας»[23], ὅπου μᾶς ὑπόσχεται κάποια «ἐλευθερία...». Ἀπό παλιά ληστές! Νομίζουν ὅτι μέ τά λόγια θά χορτάσουν τά ἑκατομμύρια τοῦ πεινασμένου προλεταριάτου τῆς Ρωσίας! Ἐλπίζουν ὅτι μέ τά λόγια θά ἱκανοποιήσουν τά ἑκατομμύρια τῆς ἐξαθλιωμένης καί βασανισμένης ἀγροτιᾶς! Θέλουν μέ τίς ὑποσχέσεις νά σταματήσουν τό κλάμα τῶν ὀρφανεμένων οἰκογενειῶν—τῶν θυμάτων τοῦ πολέμου! Οἱ ἄθλιοι! Σάν τόν πνιγμένο πιάνονται ἀπό τά μαλλιά τους!...

Ναί, σύντροφοι, κλονίζεται συθέμελα ὁ θρόνος τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης! Ἡ κυβέρνηση πού διαθέτει τούς φόρους πού ληστεύει ἀπό μᾶς γιά τούς μισθούς τῶν ἴδιων τῶν δημίων μας—γιά τούς ὑπουργούς, τούς γενικούς διοικητές, τούς νομάρχες, τούς διευθυντές τῶν φυλακῶν, τούς διευθυντές τῆς ἀστυνομίας, τούς χωροφύλακες καί τούς χαφιέδες, πού παίρνει στρατιῶτες τ' ἀδέλφια μας καί τούς γιούς μας καί τούς ἀναγκάζει νά χύνουν τό δικό μας τό αἷμα· πού ὑποστηρίζει μέ κάθε τρόπο τούς τσιφλικάδες καί τά ἀφεντικά στόν καθημερινό τους ἀγώνα ἐναντίον μας· πού μᾶς ἔδεσε χειροπόδαρα καί μᾶς κατάντησε δούλους χωρίς δικαιώματα· πού σάν θεριό ποδοπάτησε καί χλεύασε τήν ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπειά μας—τά ἅγια τῶν ἁγίων μας—αὐτή ἀκριβῶς ἡ κυβέρνηση κλονίζεται τώρα καί χάνει τό ἔδαφος κάτω ἀπό τά πόδια της!

Ἔφτασε ὁ καιρός νά ἐκδικηθοῦμε! Ἔφτασε ὁ καιρός νά ἐκδικηθοῦμε τούς δοξασμένους συντρόφους, πού δολοφονήθηκαν ἄγρια ἀπό τούς βασιβουζούκους τοῦ τσάρου στό Γιαροσλάβ, στό Ντόμπροβο, στή Ρίγα, στήν Πετρούπολη, στή Μόσχα, στό Μπατούμ, στήν Τιφλίδα, στό Ζλατοούστ, στήν Τιχορέτσκαγια, στό Μιχαήλοβο, στό Κισινιόφ, στό Γκόμελ, στό Γιακούτσκ, στή Γκούρια, στό Μπακού, καί σέ ἄλλα μέρη! Ἔφτασε ὁ καιρός νά τῆς ζητήσουμε λογαριασμό γιά τούς ἄμοιρους ἀθώους πού σκοτώθηκαν κατά δεκάδες χιλιάδες στά πεδία τῶν μαχῶν τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς! Ἔφτασε ὁ καιρός νά στεγνώσουν τά δάκρια τῶν γυναικῶν καί τῶν παιδιῶν τους! Ἔφτασε ὁ καιρός νά τῆς ζητήσουμε λογαριασμό γιά τά βάσανα καί τίς ταπεινώσεις, γιά τίς ἀτιμωτικές ἁλυσίδες πού μᾶς πέρασε ἀπό τά χρόνια τά παλιά! Ἔφτασε ὁ καιρός νά τελειώνουμε μέ τήν τσαρική κυβέρνηση καί ν' ἀνοίξουμε τό δρόμο γιά τό σοσιαλιστικό καθεστώς! Ἔφτασε ὁ καιρός νά γκρεμίσουμε τήν τσαρική κυβέρνηση!

Καί θά τήν γκρεμίσουμε!

Μάταια προσπαθοῦν οἱ κ. φιλελεύθεροι νά σώσουν τό θρόνο τοῦ τσάρου, πού σωριάζεται χάμω! Μάταια δίνουν στόν τσάρο χέρι βοήθειας! Προσπαθοῦν νά τοῦ αποσπάσουν ἐλεημοσύνη καί νά τόν κάνουν νά διατεθεῖ εὐνοϊκά ὑπέρ τοῦ «σχεδίου συντάγματος»[21] πού προτείνουν, γιά νά ἀνοίξουν μέ μικρές μεταρυθμίσεις τό δρόμο γιά τήν πολιτική τους κυριαρχία καί νά μετατρέψουν ἔτσι τόν τσάρο σέ ὄργανό τους, γιά ν' ἀντικαταστήσουν τήν ἀπολυταρχία τοῦ τσάρου μέ τήν ἀπολυταρχία τῆς κεφαλαιοκρατίας καί ἔπειτα νά καταπνίξουν συστηματικά τόν ἀγώνα τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς! Τοῦ κάκου ὅμως! Εἶναι ἀργά πιά, κ. φιλελεύθεροι! Κοιτάξτε γύρω σας, τί σᾶς ἔδοσε ἡ τσαρική κυβέρνηση, κοιτάξτε τό «διάταγμα τῆς αὐτοῦ μεγαλειότητας»: μιά μικρή «ἐλευθερία» στά «ἱδρύματα τῶν ζέμστβο καί τούς δήμους», μιά μικρή «ἐγγύηση» ἐνάντια στόν «περιορισμό τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀτόμου», μιά μικρή «ἐλευθερία» τοῦ «ἔντυπου λόγου» καί μιά μεγάλη προτροπή ὅτι πρέπει «ἀπαραίτητα νά διατηρηθοῦν ἀδιάσειστοι οἱ βασικοί νόμοι τῆς αὐτοκρατορίας», «νά παρθοῦν ἀποτελεσματικά μέτρα γιά νά διατηρηθεῖ ἀπόλυτα ἡ ἰσχή τοῦ νόμου, πού εἶναι σπουδαιότατο στήριγμα τοῦ θρόνου σ' ἕνα ἀπολυταρχικό κράτος»! Καί τί συνέβη; Δέν προλάβαμε νά χωνέψουμε καλά-καλά τή γελοία «διαταγή» τοῦ γελοίου τσάρου καί ἄρχισαν νά πέφτουν σά βροχή οἱ «προειδοποιήσεις» πρός τίς ἐφημερίδες, ἄρχισαν οἱ ἐπιδρομές τῶν χωροφυλάκων καί τῶν ἀστυνομικῶν, ἀπαγορεύτηκαν ἀκόμα καί εἰρηνικά πολιτικά συμπόσια! Ἡ τσαρική κυβέρνηση φρόντισε ν' ἀποδείξει μόνη της ὅτι οἱ τιποτένιες ὑποσχέσεις της δέν προχωροῦν πέρα ἀπό τά ἄθλια λόγια.

Ἀπό τό ἄλλο μέρος, οἱ ἀγαναχτισμένες λαϊκές μάζες ἑτοιμάζονται γιά ἐπανάσταση καί ὄχι γιά συμφιλίωση με τόν τσάρο. Πιστεύουν ἀπόλυτα στήν παροιμία πού λέει: «τόν καμπούρη μόνο ὁ τάφος θά τόν ἰσιώσει». Ναί, κύριοι, οἱ προσπάθειές σας εἶναι μάταιες! Ἡ ρωσική ἐπανάσταση εἶναι ἀναπόφευχτη. Εἶναι τό ἴδιο ἀναπόφευχτη, ὅπως εἶναι ἀναπόφευχτη ἡ ἀνατολή τοῦ ἥλιου! Μπορεῖτε νά σταματήσετε τόν ἥλιο πού ἀνατέλλει; Ἡ κύρια δύναμη αὐτῆς τῆς ἐπανάστασης εἶναι τό προλεταριάτο τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ καί ὁ σημαιοφόρος της εἶναι τό Σοσιαλδημοκρατικό Ἐργατικό Κόμμα, καί ὄχι ἐσεῖς, κ. φιλελεύθεροι! Γιατί ξεχνᾶτε αὐτή τήν ὁλοφάνερη «λεπτομέρεια»;

Ἀνεβαίνει κιόλας ἡ θύελα, ὁ προάγγελος τῆς αὐγῆς. Χτές ἀκόμα τό προλεταριάτο τοῦ Καυκάσου, ἀπό τό Μπακού ὥς τό Μπατούμ, ἐκδήλωσε ὁμόφωνα τήν περιφρόνησή του πρός τήν τσαρική ἀπολυταρχία. Δέ χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι ἡ δοξασμένη αὐτή προσπάθεια τῶν προλετάριων τοῦ Καυκάσου δέ θά πάει χαμένη γιά τούς προλετάριους τῶν ἄλλων περιοχῶν τῆς Ρωσίας. Κοιτάξτε παραπέρα τίς ἀμέτρητες ἀποφάσεις τῶν ἐργατῶν πού ἐκφράζουν τή βαθιά περιφρόνησή τους πρός τήν τσαρική κυβέρνηση, ἀφουγκραστεῖτε τό ὑπόκωφο, μά δυνατό μουρμουρητό στά χωριά καί θά πειστεῖτε ὅτι ἡ Ρωσία εἶναι ἕνα γεμισμένο ὅπλο μέ ἀνασηκωμένη τή σκανδάλη, πού μπορεῖ νά πάρει φωτιά ἀπό τό παραμικρότερο τράνταγμα. Ναί, σύντροφοι, δέν εἶναι μακριά ὁ καιρός πού ἡ ρωσική ἐπανάσταση θά σηκώσει τά πανιά της καί «θά σαρώσει ἀπό τό πρόσωπο τῆς γῆς» τόν ἄτιμο θρόνο τοῦ μισητοῦ τσάρου!

Ἔχουμε ζωτική ὑποχρέωση νάμαστε ἕτοιμοι γι' αὐτή τή στιγμή. Ἄς ἑτοιμαστοῦμε, σύντροφοι! Ἄς σπείρουμε τό σπόρο τόν καλό στίς πλατιές μάζες τοῦ προλεταριάτου. Ἄς δόσουμε ὁ ἕνας στόν ἄλλο τά χέρια καί ἄς συσπειρωθοῦμε γύρω ἀπό τίς κομματικές ἐπι-

τροπές! Δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε οὔτε στιγμή ὅτι μόνο οἱ κομματικές ἐπιτροπές μποροῦν νά μᾶς καθοδηγήσουν ἄξια, μόνο αὐτές θά μᾶς φωτίσουν τό δρόμο πρός τή «γῆ τῆς ἐπαγγελίας», πού λέγεται κόσμος τοῦ σοσιαλισμοῦ! Τό κόμμα πού μᾶς ἄνοιξε τά μάτια καί μᾶς ἔδειξε τούς ἐχθρούς, πού μᾶς ὀργάνωσε σέ ἕνα ἰσχυρό στρατό καί μᾶς ὁδήγησε στόν ἀγώνα ἐνάντια στούς ἐχθρούς, πού δέ μᾶς ἐγκατάλειψε στίς χαρές καί στίς λύπες καί πού βαδίζει πάντα μπροστά μας, τό κόμμα αὐτό εἶναι τό Σοσιαλδημοκρατικό Ἐργατικό Κόμμα τῆς Ρωσίας! Αὐτό θά μᾶς καθοδηγεῖ καί ἀπό δῶ καί μπρός, μόνο αὐτό!

Συνταχτική συνέλευση, ἐκλεγμένη μέ καθολική, ἴση, ἄμεση καί μυστική ψηφοφορία, νά γιατί πρέπει νά ἀγωνιστοῦμε τώρα!

Μόνο μιά τέτια συνέλευση θά μᾶς δόσει τή λαοκρατική δημοκρατία, πού μᾶς εἶναι ἀπόλυτα ἀπαραίτητη στόν ἀγώνα μας γιά τό σοσιαλισμό.

Ἐμπρός, λοιπόν, σύντροφοι! Τή στιγμή πού κλονίζεται ἡ τσαρική ἀπολυταρχία ἔχουμε ὑποχρέωση νά ἑτοιμαζόμαστε γιά τήν ἀποφασιστική ἐπίθεση. Εἶναι καιρός νά ἐκδικηθοῦμε!

Κάτω ἡ τσαρική ἀπολυταρχία!

Ζήτω ἡ παλλαϊκή Συνταχτική Συνέλευση!

Ζήτω ἡ λαοκρατική δημοκρατία!

Ζήτω τό Σοσιαλδημοκρατικό Ἐργατικό Κόμμα τῆς Ρωσίας!

Γενάρης τοῦ 1905

Ἐκδόθηκε σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς προκήρυξης, πού τυπώθηκε στίς 8 τοῦ Γενάρη 1905 στό παράνομο τυπογραφεῖο (τοῦ Ἀβλαμπάρσκ) τῆς Ἕνωσης τοῦ Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ὑπογραφή: Ἡ Ἐπιτροπή τῆς Ἕνωσης.

ΖΗΤΩ Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΔΕΛΦΟΣΥΝΗ!

Πολίτες! Τό κίνημα τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου ἀναπτύσσεται καί γκρεμίζονται οἱ ἐθνικοί φραγμοί! Οἱ προλετάριοι τῶν ἐθνοτήτων τῆς Ρωσίας ἑνώνονται σέ ἕνα διεθνῆ στρατό καί τά χωριστά ρέματα τοῦ προλεταριακοῦ κινήματος χύνονται σ' ἕνα κοινό ἐπαναστατικό χείμαρο. Ὅλο καί πιό ψηλά ἀνεβαίνουν τά κύματα αὐτοῦ τοῦ χείμαρου, ὅλο καί πιό δυνατά χτυποῦν πάνω στό θρόνο τοῦ τσάρου, καί κλονίζεται ἡ σάπια τσαρική κυβέρνηση. Οὔτε οἱ φυλακές, οὔτε τά κάτεργα, οὔτε οἱ κρεμάλες, τίποτα δέ σταματᾶ τό προλεταριακό κίνημα πού ἀναπτύσσεται ὁλοένα καί περισσότερο!

Γιά νά στερεώσει τό θρόνο της ἡ τσαρική κυβέρνηση σοφίζεται ἕνα «νέο» μέσο. Σπέρνει τήν ἐχθρότητα ἀνάμεσα στίς ἐθνότητες τῆς Ρωσίας, σπρώχνει τή μιά ἐνάντια στήν ἄλλη, προσπαθεῖ νά κομματιάσει τό κοινό κίνημα τοῦ προλεταριάτου σέ μικρά κινήματα καί νά στρέψει τό ἕνα ἐνάντια στ' ἄλλο, ὀργανώνει πογκρόμ ἐνάντια στούς ἑβραίους, τούς ἀρμένηδες κτλ. Κι ὅλα αὐτά τά κάνει γιά νά διαιρέσει μέ τόν ἀδελφοκτόνο πόλεμο τίς ἐθνότητες τῆς Ρωσίας καί ἀφοῦ τίς ἐξαντλήσει, νά νικήσει χωρίς κόπο τήν καθεμιά ξεχωριστά.

Διαίρει καί βασίλευε, αὐτή εἶναι ἡ πολιτική τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης. Αὐτό κάνει στίς πόλεις τῆς Ρωσίας (θυμηθεῖτε τά πογκρόμ στό Γκόμελ, στό Κισινιόφ καί σέ ἄλλες πόλεις), τό ἴδιο ἐπαναλαβαίνει καί στόν Καύκασο. Ἡ ἐλεεινή! Μέ τό αἷμα καί τά πτώματα τῶν πολιτῶν προσπαθεῖ νά στερεώσει τόν μισητό θρόνο της! Οἱ στεναγμοί τῶν ἀρμένηδων καί τῶν τατάρων πού πεθαίνουν στό Μπακού· τά δάκρια τῶν γυναικῶν, τῶν μανάδων καί τῶν παιδιῶν· τό αἷμα, τό ἀθῶο αἷμα τῶν τίμιων ἀλλά καθυστερημένων πολιτῶν· τά τρομαγμένα πρόσωπα τῶν ἀνυπεράσπιστων ἀνθρώπων πού φεύγουν γιά νά γλυτώσουν ἀπό τό χάρο· τά καταστραμμένα σπίτια, τά λεηλατημένα μαγαζιά καί τό φοβερό, τό ἀσίγαστο σφύριγμα τῶν σφαιρῶν—νά μέ τί στερεώνει τό θρόνο του ὁ τσάρος, ὁ δολοφόνος τῶν τίμιων πολιτῶν.

Ναί, πολίτες! Οἱ πράχτορες τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης εἶναι ἐκεῖνοι πού ὑποκίνησαν τούς καθυστερημένους ταταρους ἐνάντια στούς εἰρηνικούς ἀρμένηδες! Εἶναι οἱ λακέδες τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης, πού τούς μοίρασαν ὅπλα καί σφαῖρες, πού ἔντυσαν μέ ταταρική στολή τούς ἀστυνομικούς καί τούς κοζάκους καί τούς ξαπόλυσαν ἐνάντια στούς ἀρμένηδες! Δυό μῆνες ἑτοίμαζαν αὐτοί—οἱ ὑπηρέτες τοῦ τσάρου—τόν ἀδελφοκτόνο πόλεμο καί πέτυχαν τελικά τό βάρβαρο σκοπό τους. Κατάρα καί θάνατος στήν τσαρική κυβέρνηση!

Τώρα οἱ ἄθλιοι αὐτοί δοῦλοι τοῦ ἄθλιου τσάρου προσπαθοῦν νά ξεσηκώσουν καί σέ μᾶς, στήν Τιφλίδα, τόν ἀδελφοκτόνο πόλεμο! Ζητοῦν τό αἷμα σας, θέλουν νά σᾶς διαιρέσουν καί νά σᾶς ἐξουσιάζουν! Ἀγρυπνεῖτε! Ἀρμένηδες, τάταροι, γεωργιανοί καί ρῶσοι! Δόστε ὁ ἕνας στόν ἄλλο τό χέρι, ἑνωθεῖτε πιό σφιχτά, καί στίς προσπάθειες τῆς κυβέρνησης νά σᾶς διαιρέσει, ἀπαντεῖστε ὁμόφωνα:

Κάτω ἡ τσαρική κυβέρνηση! Ζήτω ἡ ἀδελφοσύνη τῶν λαῶν!

Δόστε τά χέρια ὁ ἕνας στόν ἄλλο, ἑνωθεῖτε καί συσπειρωθεῖτε γύρω ἀπό τό προλεταριάτο, τόν πραγματικό νεκροθάφτη τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης, ἡ ὁποία εἶναι ὁ μοναδικός ἔνοχος γιά τίς δολοφονίες τοῦ Μπακοῦ.

Τό σύνθημα ἄς εἶναι:

Κάτω ἡ ἐθνική διχόνοια!

Κάτω ἡ τσαρική κυβέρνηση!

Ζήτω ἡ ἀδελφοσύνη τῶν λαῶν!

Ζήτω ἡ λαοκρατική δημοκρατία!

13 τοῦ Φλεβάρη 1905

Ἐκδόθηκε σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς Προκήρυξης πού τυπώθηκε στό τυπογραφεῖο τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Τιφλίδας τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ὑπογραφή: Ἐπιτροπή τῆς Τιφλίδας.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ.
ΖΗΤΩ Η ΚΟΚΚΙΝΗ ΣΗΜΑΙΑ!

Μεγάλες ἐλπίδες καί μεγάλη ἀπογοήτευση! Ἀντί ἐθνική ἐχθρότητα, ἀμοιβαία ἀγάπη καί ἐμπιστοσύνη! Ἀντί ἀδελφοκτόνα πογκρόμ, μεγαλειώδικη διαδήλωση ἐνάντια στόν τσαρισμό πού εἶναι ὑπεύθυνος γιά τά πογκρόμ! Σωριάστηκαν χάμω οἱ ἐλπίδες τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης: δέν πέτυχε νά ξεσηκώσει τή μιά ἐθνότητα τῆς Τιφλίδας ἐνάντια στήν ἄλλη...

Ἀπό πολύν καιρό τώρα προσπαθεῖ ἡ τσαρική κυβέρνηση νά στρέψει τούς προλετάριους τόν ἕνα ἐνάντια στόν ἄλλο, ἀπό πολύν καιρό προσπαθεῖ νά κομματιάσει τό κοινό κίνημα τοῦ προλεταριάτου. Γι' αὐτόν ἀκριβῶς τό λόγο ὀργάνωσε πογκρόμ στό Γκόμελ, στό Κισινιόφ καί σέ ἄλλα μέρη. Γι' αὐτόν ἀκριβῶς τό σκοπό προκάλεσε ἕναν ἀδελφοκτόνο πόλεμο στό Μπακού. Καί νά, στό τέλος, τά βλέμματα τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης στράφηκαν στήν Τιφλίδα. Ἐδῶ, στό κέντρο τοῦ Καυκάσου, σκόπευε νά παίξει τήν αἱματηρή τραγωδία καί νά τή μεταφέρει ἔπειτα στίς ἐπαρχίες! Δέν εἶναι μικρό πράγμα: νά στρέψει τίς ἐθνότητες τοῦ Καυκάσου τή μιά ἐνάντια στήν ἄλλη καί νά πνίξει τό προλεταριάτο τοῦ Καυκάσου μέσα στό ἴδιο του τό αἷμα! Ἡ τσαρική κυβέρνηση ἔτριβε τά χέρια της

ἀπό χαρά. Κυκλοφόρησε μάλιστα καί προκηρύξεις, ὅπου καλοῦσε νά χτυπήσουν τούς ἀρμένηδες! Ἔλπιζε πώς θά ἔχει ἐπιτυχία. Καί ξαφνικά, στίς 13 τοῦ Φλεβάρη, ἕνα πλῆθος ἀπό πολλές χιλιάδες ἀρμένηδες, γεωργιανούς, ταστάρους καί ρώσους, λές σέ πεῖσμα τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης, συγκεντρώνεται στόν αὐλόγυρο τῆς Μητρόπολης τοῦ Βάνκ καί ὁρκίζεται ἀλληλοϋποστήριξη «στόν ἀγώνα ἐνάντια στό διάβολο, πού σπέρνει τή διχόνοια» ἀνάμεσά τους· Πλήρης ὁμοφωνία. Ἐκφωνοῦνται λόγοι πού τούς καλοῦν «νά ἑνωθοῦνε». Ἡ μάζα χειροκροτεῖ τούς ὁμιλητές. Μοιράζονται οἱ προκηρύξεις μας (3.000 ἀντίτυπα), πού γίνονται ἀνάρπαστες ἀπό τή μάζα. Ἡ μάζα ἐνθουσιάζεται. Στό πεῖσμα τῆς κυβέρνησης, ἡ μάζα παίρνει τήν ἀπόφαση νά συγκεντρωθεῖ τήν ἄλλη μέρα στόν αὐλόγυρο τῆς ἴδιας Μητρόπολης, γιά νά δόσει ἀκόμα μιά φορά «τόν ὅρκο τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης».

14 τοῦ Φλεβάρη. Ὅλος ὁ αὐλόγυρος τῆς Μητρόπολης καί οἱ γύρω δρόμοι εἶναι γεμάτοι λαό. Οἱ προκηρύξεις μας μοιράζονται καί διαβάζονται ἐντελῶς στά φανερά. Ἡ μάζα χωρίζεται σέ ὁμάδες καί συζητᾶ γιά τό περιεχόμενο τῶν προκηρύξεων. Ἐκφωνοῦνται λόγοι. Οἱ μάζες ἐνθουσιάζονται. Ἀποφασίζουν νά συγκροτήσουν διαδήλωση, νά περάσουν μπροστά ἀπό τή Συναγωγή καί τό τζαμί καί «νά ὁρκιστοῦν ἀμοιβαία ἀγάπη», νά σταματήσουν στό περσικό νεκροταφεῖο, νά ὁρκιστοῦν ἀκόμα μιά φορά καί νά διαλυθοῦν. Ἡ μάζα ἐκπληρώνει τήν ἀπόφασή της. Κατά τή διαδρομή, κοντά στό τζαμί καί τό περσικό νεκροταφεῖο, ἐκφωνοῦνται λόγοι, μοιράζονται οἱ προκηρύξεις μας (αὐτή τή μέρα μοιράστηκαν 12.000 προκηρύξεις). Ἡ μάζα ἐνθουσιάζεται ὅλο καί περισσότερο. Ἡ συσσωρευμένη ἐπαναστατική ἐνέργεια ξεχύνεται. Ἡ μάζα ἀποφασίζει πρῶτα νά περάσει διαδηλώνοντας μέσα ἀπό

τήν πλατεία τῶν Ἀνακτόρων καί τή λεωφόρο Γκολοβίνσκ καί ὕστερα νά διαλυθεῖ. Ἡ ἐπιτροπή μας ἐκμεταλλεύεται τή στιγμή καί ὀργανώνει ἀμέσως μικρό καθοδηγητικό πυρήνα. Ὁ πυρήνας αὐτός, μέ ἐπικεφαλῆς ἕνα πρωτοπόρο ἐργάτη, πιάνει τήν κεντρική θέση καί μπροστά στά ἀνάκτορα ὑψώνεται μιά αὐτοσχέδια κόκκινη σημαία. Ὁ σημαιοφόρος, πού τόν σηκώνουν οἱ διαδηλωτές στά χέρια, βγάζει ἕνα καθαρά πολιτικό λόγο, ὅπου παρακαλεῖ πρῶτ' ἀπ' ὅλα τούς συντρόφους νά μήν ἀποροῦν, ἐπειδή λείπει τό σοσιαλδημοκρατικό σύνθημα ἀπό τή σημαία. «Ὄχι, ὄχι —ἀπαντοῦν οἱ διαδηλωτές—τόχουμε στήν καρδιά μας!». Σέ συνέχεια ἐξηγεῖ τή σημασία τῆς κόκκινης σημαίας, κάνει κριτική στούς προηγούμενους ὁμιλητές ἀπό τήν ἄποψη τῆς σοσιαλδημοκρατίας, ξεσκεπάζει τό μεσοβέζικο χαραχτήρα τῶν λόγων τους, δείχνει ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά ἐκμηδενιστεῖ ὁ τσαρισμός καί ὁ καπιταλισμός καί καλεῖ τούς διαδηλωτές στόν ἀγώνα κάτω ἀπό τήν κόκκινη σημαία τῆς σοσιαλδημοκρατίας. «Ζήτω ἡ κόκκινη σημαία!» ἀπαντᾶ ἡ μάζα. Οἱ διαδηλωτές προχωροῦν πρός τή Μητρόπολη τοῦ Βάνκ. Στό δρόμο σταματοῦν τρεῖς φορές γιά ν' ἀκούσουν τό σημαιοφόρο. Αὐτός καλεῖ καί πάλι τούς διαδηλωτές στόν ἀγώνα ἐνάντια στόν τσαρισμό καί ζητᾶ νά ὁρκιστοῦν ὅτι ἐξίσου ὁμόθυμα θά τραβήξουν γιά τήν ἐξέγερση, ὅπως ἔγινε καί μέ τή διαδήλωση. «Ὁρκιζόμαστε!» ἀπαντᾶ ἡ μάζα. Ἔπειτα οἱ διαδηλωτές φτάνουν στή Μητρόπολη τοῦ Βάνκ καί διαλύονται ὕστερα ἀπό μιά μικρή σύγκρουση μέ τούς κοζάκους.

Αὐτή ἦταν ἡ «διαδήλωση τῶν 8.000 πολιτῶν τῆς Τιφλίδας».

Ἔτσι ἀπάντησαν οἱ πολίτες τῆς Τιφλίδας στή φαρισαϊκή πολιτική τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης. Ἔτσι ἐκδικήθηκαν τήν αἰσχρή κυβέρνηση γιά τό αἷμα τῶν πολιτῶν

τοῦ Μπακοῦ. Δόξα καί τιμή στούς πολίτες τῆς Τιφλίδας!

Μπροστά στό πλῆθος τῶν χιλιάδων πολιτῶν τῆς Τιφλίδας, πού συγκεντρώθηκαν κάτω ἀπό τήν κόκκινη σημαία καί ἀπάγγειλαν πολλές φορές τή θανατική καταδίκη τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης, οἱ πρόστυχοι λακέδες τῆς πρόστυχης κυβέρνησης ὑποχρεώθηκαν νά ὑποχωρήσουν. Ὑποχρεώθηκαν νά παραιτηθοῦν ἀπό τά πογκρόμ.

Μά αὐτό σημαίνει, πολίτες, ὅτι ἡ τσαρική κυβέρνηση δέ θά ἐπιδιώξει καί στό μέλλον νά ὀργανώσει πογκρόμ; Κάθε ἄλλο! Ὅσο ζεῖ κι ὅσο πιό πολύ χάνει τό ἔδαφος κάτω ἀπό τά πόδια της, τόσο πιό συχνά θά καταφεύγει στά πογκρόμ. Τό μοναδικό μέσο νά λείψουν μιά καί καλή τά πογκρόμ εἶναι νά ἐκμηδενίσουμε τήν τσαρική ἀπολυταρχία.

Σᾶς εἶναι πολύτιμη ἡ ζωή σας καί ἡ ζωή τῶν ἀγαπημένων σας; Ἀγαπᾶτε τούς φίλους σας, τούς συγγενεῖς σας καί δέ θέλετε τά πογκρόμ; Μάθετέ το λοιπόν, πολίτες, ὅτι τά πογκρόμ καί ἡ αἱματοχυσία πού συνδέεται μ' αὐτά θά ἐξαφανιστοῦν μόνο μέ τήν ἐξαφάνιση τοῦ τσαρισμοῦ!

Ἀνατροπή τῆς τσαρικῆς ἀπολυταρχίας, νά τί πρέπει πρῶτ' ἀπ' ὅλα νά ἐπιδιώκουμε!

Θέλετε νά λείψει κάθε ἐθνική ἐχθρότητα; Θέλετε νά ὑπάρχει πλέρια ἀλληλεγγύη μεταξύ τῶν λαῶν; Μάθετέ το λοιπόν, πολίτες, ὅτι μόνο μέ τήν ἐκμηδένιση τῆς ἀνισότητας, μόνο μέ τήν ἐξάλειψη τοῦ καπιταλισμοῦ θά ἐξαφανιστεῖ καί κάθε ἐθνική διχόνοια!

Θρίαμβος τοῦ σοσιαλισμοῦ, αὐτοῦ τελικά πρέπει νά ἐπιδιώκετε νά φτάσετε!

Μά ποιός θά σαρώσει ἀπό τό πρόσωπο τῆς γῆς τό αἰσχρό καθεστώς τοῦ τσαρισμοῦ, ποιός θά σᾶς λυτρώσει

ἀπό τά πογκρόμ; Τό προλεταριάτο πού καθοδηγιέται ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία.

Καί ποιός θά καταστρέψει τό κεφαλαιοκρατικό καθεστώς, ποιός θά ἐγκαθιδρύσει τή διεθνῆ ἀλληλεγγύη πάνω στή γῆ; Πάλι τό προλεταριάτο, πού καθοδηγιέται καί πάλι ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία.

Τό προλεταριάτο καί μόνο τό προλεταριάτο, νά ποιός θά σᾶς ἐξασφαλίσει τή λευτεριά καί τήν εἰρήνη.

Συσπειρωθεῖτε λοιπόν γύρω ἀπό τό προλεταριάτο καί ταχθεῖτε κάτω ἀπό τή σημαία τῆς σοσιαλδημοκρατίας!

Ταχθεῖτε κάτω ἀπό τήν κόκκινη σημαία, πολίτες!

Κάτω ἡ τσαρική ἀπολυταρχία!

Ζήτω ἡ λαοκρατική δημοκρατία!

Κάτω ὁ καπιταλισμός!

Ζήτω ὁ σοσιαλισμός!

Ζήτω ἡ κόκκινη σημαία!

15 τοῦ Φλεβάρη 1905

Ἐκδόθηκε σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς προκήρυξης πού τυπώθηκε στό τυπογραφεῖο τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Τιφλίδας τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ὑπογραφή: Ἐπιτροπή τῆς Τιφλίδας.

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΟΜΜΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΦΩΝΙΕΣ [25]

«Ἡ σοσιαλδημοκρατία εἶναι ἡ συνένωση τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος μέ τό σοσιαλισμό».
Κάρλ Καούτσκι

Πολύ φορτικοί εἶναι οἱ «μενσεβίκοι» μας! Ἐννοῶ τούς «μενσεβίκους» τῆς Τιφλίδας. Ἄκουσαν πώς ὑπάρχουν διαφωνίες μέσα στό κόμμα καί ἄρχισαν νά κοπανᾶνε: θές δέ θές θά μιλᾶμε παντοῦ καί πάντα γιά διαφωνίες, θές δέ θές θά βρίζουμε δεξιά καί ἀριστερά τούς «μπολσεβίκους»! Καί νά πού βρίζουν μέ ὅλη τους τή δύναμη, σά δαιμονισμένοι. Σ' ὅλα τά σταυροδρόμια, ἀνάμεσα σέ δικούς καί ξένους, μέ δυό λόγια ὅπου τύχει, ξεφωνίζουν διαρκῶς τά ἴδια: νά φυλάγεστε ἀπό τήν «πλειοψηφία», δέν εἶναι δικοί μας ἄνθρωποι, δέν ἔχουν μπέσα! Δέν τούς ἱκανοποιοῦσε τό «συνηθισμένο» πεδίο δράσης καί μετάφεραν τό «ζήτημα» στή νόμιμη φιλολογία κι ἔτσι γιά μιά ἀκόμα φορά ἔδειξαν σ' ὅλο τόν κόσμο πόσο εἶναι ... φορτικοί.

Ποῦ λοιπόν ἔφταιξε ἡ «πλειοψηφία» (μπολσινστβό); Γιατί «θυμώνει» τόσο ἡ «μειοψηφία» μας (μενσινστβό);

Ἄς ἀνατρέξουμε στήν ἱστορία.

Γιά πρώτη φορά ἡ «πλειοψηφία» καί ἡ «μειοψηφία» ἐμφανίστηκαν στό δεύτερο συνέδριο τοῦ κόμματος (1903). Εἶναι τό συνέδριο πού θά ἔπρεπε νά ἑνώσει τίς σκόρπιες

ἀπό τά πογκρόμ; Τό προλεταριάτο πού καθοδηγιέται ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία.

Καί ποιός θά καταστρέψει τό κεφαλαιοκρατικό καθεστώς, ποιός θά ἐγκαθιδρύσει τή διεθνῆ ἀλληλεγγύη πάνω στή γῆ; Πάλι τό προλεταριάτο, πού καθοδηγιέται καί πάλι ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία.

Τό προλεταριάτο καί μόνο τό προλεταριάτο, νά ποιός θά σᾶς ἐξασφαλίσει τή λευτεριά καί τήν εἰρήνη.

Συσπειρωθεῖτε λοιπόν γύρω ἀπό τό προλεταριάτο καί ταχθεῖτε κάτω ἀπό τή σημαία τῆς σοσιαλδημοκρατίας!

Ταχθεῖτε κάτω ἀπό τήν κόκκινη σημαία, πολίτες!
Κάτω ἡ τσαρική ἀπολυταρχία!
Ζήτω ἡ λαοκρατική δημοκρατία!
Κάτω ὁ καπιταλισμός!
Ζήτω ὁ σοσιαλισμός!
Ζήτω ἡ κόκκινη σημαία!

15 τοῦ Φλεβάρη 1905

Ἐκδόθηκε σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς προκήρυξης πού τυπώθηκε στό τυπογραφεῖο τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Τιφλίδας τοῦ ΣΔΕΚΡ.
Ὑπογραφή: Ἐπιτροπή τῆς Τιφλίδας.

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΟΜΜΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΦΩΝΙΕΣ [25]

«Ἡ σοσιαλδημοκρατία εἶναι ἡ συνένωση τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος μέ τό σοσιαλισμό».
Κάρλ Καούτσκι

Πολύ φορτικοί εἶναι οἱ «μενσεβίκοι» μας! Ἐννοῶ τούς «μενσεβίκους» τῆς Τιφλίδας. Ἄκουσαν πώς ὑπάρχουν διαφωνίες μέσα στό κόμμα καί ἄρχισαν νά κοπανᾶνε: θές δέ θές θά μιλᾶμε παντοῦ καί πάντα γιά διαφωνίες, θές δέ θές θά βρίζουμε δεξιά καί ἀριστερά τούς «μπολσεβίκους»! Καί νά πού βρίζουν μέ ὅλη τους τή δύναμη, σά δαιμονισμένοι. Σ' ὅλα τά σταυροδρόμια, ἀνάμεσα σέ δικούς καί ξένους, μέ δυό λόγια ὅπου τύχει, ξεφωνίζουν διαρκῶς τά ἴδια: νά φυλάγεστε ἀπό τήν «πλειοψηφία», δέν εἶναι δικοί μας ἄνθρωποι, δέν ἔχουν μπέσα! Δέν τούς ἱκανοποιοῦσε τό «συνηθισμένο» πεδίο δράσης καί μετάφεραν τό «ζήτημα» στή νόμιμη φιλολογία κι ἔτσι γιά μιά ἀκόμα φορά ἔδειξαν σ' ὅλο τόν κόσμο πόσο εἶναι ... φορτικοί.

Ποῦ λοιπόν ἔφταιξε ἡ «πλειοψηφία» (μπολσινστβό); Γιατί «θυμώνει» τόσο ἡ «μειοψηφία» μας (μενσινστβό);

Ἄς ἀνατρέξουμε στήν ἱστορία.

Γιά πρώτη φορά ἡ «πλειοψηφία» καί ἡ «μειοψηφία» ἐμφανίστηκαν στό δεύτερο συνέδριο τοῦ κόμματος (1903). Εἶναι τό συνέδριο πού θά ἔπρεπε νά ἑνώσει τίς σκόρπιες

δυνάμεις σ' ἕνα ἑνιαῖο, ἰσχυρό κόμμα. Ἐμεῖς, τά στελέχη τοῦ κόμματος, στηρίζαμε πολλές ἐλπίδες σ' αὐτό τό συνέδριο. Ἐπιτέλους!—ἀναφωνούσαμε μέ χαρά—θά δοῦμε κι ἐμεῖς νά πραγματοποιηθεῖ ἡ ἑνότητα σ' ἕνα ἑνιαῖο κόμμα, θ' ἀποχτήσουμε κι ἐμεῖς τή δυνατότητα νά δροῦμε μέ ἕνα ἑνιαῖο σχέδιο!... Φυσικά δρούσαμε καί προηγούμενα, ἡ δράση μας ὅμως ἦταν σκόρπια καί ἀνοργάνωτη. Φυσικά, καί προηγούμενα προσπαθούσαμε νά ἑνωθοῦμε, γι' αὐτό ἀκριβῶς καί καλέσαμε τό πρῶτο συνέδριο τοῦ κόμματος (1898), μάλιστα θάλεγε κανείς ὅτι «ἑνωθήκαμε», ὡστόσο ἡ ἑνότητα ὑπῆρχε μόνο στά λόγια: τό κόμμα ἐξακολουθοῦσε νά παραμένει κομματιασμένο σέ χωριστές ὁμάδες, οἱ δυνάμεις ἐξακολουθοῦσαν νά εἶναι πάντα σκόρπιες καί εἴχαν ἀνάγκη νά ἑνωθοῦν. Τό δεύτερο συνέδριο τοῦ κόμματος θά ἔπρεπε λοιπόν νά συγκεντρώσει τίς διασπαρμένες δυνάμεις καί νά τίς συσπειρώσει σ' ἕνα σύνολο. Ἔπρεπε νά δημιουργήσουμε ἑνιαῖο κόμμα.

Στήν πράξη ὅμως ἀποδείχτηκε ὅτι οἱ ἐλπίδες μας ἦταν ὥς ἕνα βαθμό πρόωρες. Τό συνέδριο δέ μπόρεσε νά μᾶς δόσει ἕνα ἑνιαῖο καί ἀδιαίρετο κόμμα. Ἔβαλε ἁπλῶς τά θεμέλια γιά ἕνα τέτιο κόμμα. Ταυτόχρονα ὅμως τό συνέδριο μᾶς ἔδειξε καθαρά ὅτι μέσα στό κόμμα ὑπάρχουν δυό κατευθύνσεις: ἡ κατεύθυνση τῆς «Ἴσκρα» (πρόκειται γιά τήν παλιά «Ἴσκρα»)[26] καί ἡ κατεύθυνση τῶν ἀντιπάλων της. Ἀντίστοιχα καί τό συνέδριο χωρίστηκε σέ δυό μέρη: στήν «πλειοψηφία» καί στή «μειοψηφία». Οἱ πρῶτοι προσχώρησαν στήν κατεύθυνση τῆς «Ἴσκρα» καί συσπειρώθηκαν γύρω της. Οἱ δεύτεροι, σάν ἀντίπαλοι τῆς «Ἴσκρα», πῆραν τήν ἀντίθετη θέση.

Ἔτσι ἡ «Ἴσκρα» μετατράπηκε σέ σημαία τῆς κομματικῆς «πλειοψηφίας» καί ἡ θέση τῆς «Ἴσκρα» ἔγινε θέση τῆς «πλειοψηφίας».

Ποιό δρόμο ἀκολούθησε ἡ «Ἴσκρα», τί ὑπεράσπισε;

Γιά νά τό καταλάβουμε, εἶναι ἀνάγκη νά δοῦμε μέσα σέ ποιές συνθῆκες ἐμφανίστηκε στήν πολιτική σκηνή.

Ἡ «Ἴσκρα» ἄρχισε νά βγαίνει τό Δεκέμβρη τοῦ 1900. Ἦταν ὁ καιρός πού στή ρωσική βιομηχανία ἄρχιζε ἡ κρίση. Τή βιομηχανική ἄνθιση, πού συνοδεύτηκε ἀπό μιά σειρά οἰκονομικές ἀπεργίες (1896-1898), ἄρχισε σιγά-σιγά νά τήν ἀντικαθιστᾶ ἡ κρίση. Ἡ κρίση ὀξυνόταν ἀπό μέρα σέ μέρα καί γινόταν ἐμπόδιο γιά τίς οἰκονομικές ἀπεργίες. Παρ' ὅλα αὐτά ὅμως τό ἐργατικό κίνημα ἄνοιγε τό δρόμο του καί τραβοῦσε μπροστά: Τά χωριστά ρέματα ἑνώνονταν σ' ἕνα χείμαρο, τό κίνημα ἀποχτοῦσε ταξικό χαραχτήρα καί ἔμπαινε σιγά-σιγά στό δρόμο τῆς πολιτικῆς πάλης. Τό ἐργατικό κίνημα ἀναπτυσσόταν μέ καταπληχτική ταχύτητα... Δέ φαινόταν ὅμως ἀκόμα τό πρωτοπόρο ἀπόσπασμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας* πού θά ἔμπαζε στό κίνημα αὐτό τή σοσιαλιστική συνείδηση, θά τό συνένωνε μέ τό σοσιαλισμό καί θάδινε ἔτσι στόν ἀγώνα τοῦ προλεταριάτου σοσιαλδημοκρατικό χαραχτήρα.

Τί ἔκαναν λοιπόν οἱ τοτινοί «σοσιαλδημοκράτες» (τούς λέγανε «οἰκονομιστές»); Λιβάνιζαν τό αὐθόρμητο κίνημα καί ὑποστήριζαν ἀμέριμνα: ἡ σοσιαλιστική συνείδηση δέν εἶναι καί τόσο ἀπαραίτητη γιά τό ἐργατικό κίνημα, θά πετύχει τό σκοπό του καί χωρίς αὐτή, ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος βρίσκεται στό ἴδιο τό κίνημα. Τό κίνημα εἶναι τό πᾶν, ἡ συνείδηση εἶναι λεπτομέρεια. *Ἕνα κίνημα χωρίς σοσιαλισμό*, σ' αὐτό ἀκριβῶς ἔτειναν οἱ «οἰκονομιστές».

Καί ποιός εἶναι σ' αὐτή τήν περίπτωση ὁ προορισμός τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας; Πρέπει νά εἶναι πειθήνιο

* Ἡ σοσιαλδημοκρατία εἶναι τό πρωτοπόρο ἀπόσπασμα τοῦ προλεταριάτου. Στό ἀπόσπασμα αὐτό ἀνήκει κάθε ἀγωνιστής σοσιαλδημοκράτης, εἴτε ἐργάτης εἶναι εἴτε διανοούμενος.

ὄργανο τοῦ αὐθόρμητου κινήματος—ἰσχυρίζονταν οἱ «οἰκονομιστές». Δέν εἶναι δική μας δουλιά νά μπάσουμε τή σοσιαλιστική συνείδηση στό ἐργατικό κίνημα, δέν εἶναι δική μας δουλιά νά μποῦμε ἐπικεφαλῆς αὐτοῦ τοῦ κινήματος—θά ἦταν ἄσκοπος ἐξαναγκασμός· τό χρέος μας εἶναι ἁπλῶς ν' ἀφουγκραζόμαστε τό κίνημα καί νά σημειώνουμε μέ ἀκρίβεια ὅ,τι γίνεται στήν κοινωνική ζωή—πρέπει νά σερνόμαστε στήν οὐρά τοῦ αὐθόρμητου κινήματος*. Μέ δυό λόγια φαντάζονταν τή *σοσιαλδημοκρατία* σάν *περιττό βάρος* γιά τό κίνημα.

Ὅποιος δέν ἀναγνωρίζει τή σοσιαλδημοκρατία, πρέπει νά μήν ἀναγνωρίζει καί τό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. Γι' αὐτό ἀκριβῶς οἱ «οἰκονομιστές» ἐπαναλάβαιναν μέ τόση ἐπιμονή ὅτι στή Ρωσία δέ μποροῦμε νά ἔχουμε πολιτικό κόμμα τοῦ προλεταριάτου. Μέ τόν πολιτικό ἀγώνα

* Τό «Σοσιαλδημοκράτη»[37] μας τόν ἔπιασε τό πάθος τῆς «κριτικῆς» (βλ. φύλλο 1, «Πλειοψηφία ἤ μειοψηφία;»), πρέπει ὅμως νά σημειώσω ὅτι δέ χαραχτηρίζει σωστά τούς «οἰκονομιστές» καί τούς «ὀπαδούς τοῦ Ραμπότσεγιε Ντιέλο» (δέ διαφέρουν καί πολύ ἀναμεταξύ τους). Τό ζήτημα δέν εἶναι ὅτι «περιφρονοῦσαν τά πολιτικά ζητήματα», ἀλλά ὅτι σέρνονταν στήν οὐρά τοῦ κινήματος κι ἐπαναλάβαιναν ὅ,τι τούς ὑπαγόρευε τό κίνημα. Ἦταν καιρός πού εἴχαμε μόνο ἀπεργίες. Τότε διακήρυχναν τόν οἰκονομικό ἀγώνα. Ἦρθε ὁ καιρός τῶν διαδηλώσεων (1901), χύθηκε αἷμα, φύσηξε ἕνας ἄνεμος ἀπογοήτευσης καί οἱ ἐργάτες καταφύγανε στήν τρομοκρατία, ὑπολογίζοντας ὅτι ἔτσι θά γλυτώσουν ἀπό τούς τυράννους. Τότε ἀκριβῶς καί οἱ «οἰκονομιστές-οἱ ὀπαδοί τοῦ Ραμπότσεγιε Ντιέλο» προσκολλήθηκαν στήν κοινή χορωδία καί δήλωσαν μέ μεγάλη σοβαροφάνεια: εἶναι καιρός νά καταφύγουμε στήν τρομοκρατία, νά κάνουμε ἔφοδο στίς φυλακές, νά ἐλευθερώσουμε τούς συντρόφους κτλ. (βλ. «Ἡ ἱστορική στροφή», «Ραμπότσεγιε Ντιέλο»[28]). Ὅπως βλέπετε, αὐτό δέ σημαίνει καθόλου ὅτι «περιφρονοῦσαν τά πολιτικά ζητήματα». Ὁ συγγραφέας δανείστηκε τήν «κριτική» του ἀπό τό Μαρτίνοφ, θά ἦταν ὅμως πιό ὠφέλιμο ἄν μελετοῦσε τήν ἱστορία.

ἄς ἀσχολοῦνται οἱ φιλελεύθεροι, τούς ταιριάζει καλύτερα ἐκείνων, ἔλεγαν. Καί τί πρέπει νά κάνουμε ἐμεῖς, οἱ σοσιαλδημοκράτες; Ἐμεῖς πρέπει νά ἐξακολουθήσουμε νά ὑπάρχουμε, ὅπως καί πρῶτα, σάν χωριστοί ὅμιλοι καί νά δροῦμε μεμονωμένα, ὁ καθένας στή γωνιά του.

Ὄχι κόμμα, ἀλλά ὅμιλος!—ἔλεγαν.

Ἔτσι, ἀπό τό ἕνα μέρος τό ἐργατικό κίνημα μεγάλωνε καί εἶχε ἀνάγκη ἀπό ἕνα πρωτοπόρο ἡγετικό ἀπόσπασμα καί ἀπό τό ἄλλο μέρος ἡ «σοσιαλδημοκρατία», ὅπως ἀντιπροσωπευόταν ἀπό τούς «οἰκονομιστές», ἀντί νά μπεῖ ἐπικεφαλῆς τοῦ κινήματος, ἀρνοῦνταν τόν ἴδιο τόν ἑαυτό της καί σερνόταν στήν οὐρά τοῦ κινήματος.

Ἔπρεπε μπροστά σ' ὅλο τόν κόσμο νά διακηρυχθεῖ ἡ ἰδέα ὅτι τό αὐθόρμητο ἐργατικό κίνημα, χωρίς τό σοσιαλισμό, εἶναι περιπλάνηση στά σκοτάδια, πού καί ἄν ἀκόμα ὁδηγήσει κάποτε στό σκοπό, ποιός ξέρει πότε θά γίνει αὐτό καί μέ πόσα βάσανα, ἔπρεπε νά διακηρυχθεῖ συνεπῶς ἡ ἰδέα ὅτι ἡ σοσιαλιστική συνείδηση ἔχει πολύ μεγάλη σημασία γιά τό ἐργατικό κίνημα.

Ἔπρεπε ἀκόμα νά εἰπωθεῖ ὅτι ὁ φορέας αὐτῆς τῆς συνείδησης, ἡ σοσιαλδημοκρατία, ἔχει τήν ὑποχρέωση νά μπάσει τή σοσιαλιστική συνείδηση στό ἐργατικό κίνημα, νά εἶναι πάντα ἐπικεφαλῆς τοῦ κινήματος καί νά μήν κοιτάει τό αὐθόρμητο ἐργατικό κίνημα ἀπό τά ἔξω, νά μή σέρνεται στήν οὐρά τοῦ κινήματος.

Ἔπρεπε ἀκόμα νά διατυπωθεῖ ἡ ἰδέα ὅτι ἡ σοσιαλδημοκρατία ἔχει ἄμεση ὑποχρέωση νά συγκεντρώσει τά χωριστά πρωτοπόρα ἀποσπάσματα τοῦ προλεταριάτου, νά τά συσπειρώσει σέ ἑνιαῖο κόμμα καί νά βάλει ἔτσι, μιά γιά πάντα, τέλος στή διασπορά τοῦ κόμματος.

Καί ἡ «Ἴσκρα» καταπιάστηκε μ' αὐτά ἀκριβῶς τά καθήκοντα.

Νά τί λέει στό προγραμματικό της ἄρθρο (βλ. «Ἴσκρα», ἀρ. 1): «Ἡ σοσιαλδημοκρατία εἶναι ἡ συνένωση τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος μέ τό σοσιαλισμό»[29]. Δηλαδή τό κίνημα χωρίς τό σοσιαλισμό ἤ ὁ σοσιαλισμός πού στέκεται παράμερα ἀπό τό κίνημα εἶναι φαινόμενο ἀνεπιθύμητο, πού ἡ σοσιαλδημοκρατία πρέπει νά τό καταπολεμᾶ. Καί ἐπειδή οἱ «οἰκονομιστές-οἱ ὀπαδοί τοῦ Ραμπότσεγιε Ντιέλο» ὑποκλίνονταν μπροστά στό αὐθόρμητο κίνημα, ἐπειδή μείωναν τή σημασία τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἡ «Ἴσκρα» τόνιζε: «Τό ἐργατικό κίνημα, ἀποσπασμένο ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία, ἐκφυλίζεται καί παίρνει ἀναγκαστικά ἀστικό χαρακτήρα». Ἀντίστοιχα, ἡ σοσιαλδημοκρατία ἔχει τήν ὑποχρέωση «νά δείχνει στό κίνημα τόν τελικό σκοπό του, τά πολιτικά του καθήκοντα καί νά περιφρουρεῖ τήν πολιτική καί ἰδεολογική του αὐτοτέλεια».

Τί ὑποχρεώσεις ἐπωμίζεται ἡ σοσιαλδημοκρατία τῆς Ρωσίας; «Ἀπό δῶ βγαίνει μόνο του τό καθῆκον—συνεχίζει ἡ „Ἴσκρα“—πού καλεῖται νά πραγματοποιήσει ἡ σοσιαλδημοκρατία τῆς Ρωσίας: νά μπάσει τίς σοσιαλιστικές ἰδέες καί τήν πολιτική συνείδηση στή μάζα τοῦ προλεταριάτου καί νά ὀργανώσει ἕνα ἐπαναστατικό κόμμα ἀδιάρρηχτα συνδεμένο μέ τό αὐθόρμητο ἐργατικό κίνημα», δηλαδή ἡ σοσιαλδημοκρατία πρέπει νά βρίσκεται πάντα ἐπικεφαλῆς τοῦ κινήματος καί ἡ πρώτιστη ὑποχρέωσή της εἶναι νά συνενώσει σέ ἑνιαῖο κόμμα τίς σοσιαλδημοκρατικές δυνάμεις τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

Ἔτσι θεμελιώνει τό πρόγραμμά της ἡ σύνταξη τῆς «Ἴσκρα»*.

---

* Τή σύνταξη τῆς «Ἴσκρα» τήν ἀποτελοῦσαν τότε 6 ἄτομα: ὁ Πλεχάνοφ, ὁ Ἄξελροντ, ἡ Ζασούλιτς, ὁ Μάρτοφ, ὁ Σταροβέρ** καί ὁ Λένιν.

Πραγματοποίησε ἄραγε ἡ «Ἴσκρα» τοῦτο τό ἔξοχο πρόγραμμα;

Ὅλοι ξέρουμε μέ πόση αὐτοθυσία ἐφάρμοσε στή ζωή αὐτές τίς σημαντικότατες ἰδέες. Μᾶς τό ἔδειξε πεντακάθαρα τό δεύτερο συνέδριο τοῦ κόμματος, πού μέ 35 ψήφους, μέ πλειοψηφία δηλαδή, δέχτηκε τήν «Ἴσκρα» γιά κεντρικό ὄργανο τοῦ κόμματος.

Δέν εἶναι λοιπόν γελοῖο, ὅταν ὁρισμένοι μαρξιστές τῆς κακῆς ὥρας ἀρχίζουν ὕστερ' ἀπ' αὐτό «νά τά βάζουνε» μέ τήν παλιά «Ἴσκρα»;

Νά τί γράφει γιά τήν «Ἴσκρα» ὁ μενσεβίκικος «Σοσιαλδημοκράτης»:

«Ἡ „Ἴσκρα“ εἶχε τήν ὑποχρέωση νά ξεδιαλύνει τίς ἰδέες τοῦ „οἰκονομισμοῦ“, νά ἀπορίψει τίς σφαλερές ἀπόψεις του, νά δεχτεῖ τίς σωστές καί νά τόν μπάσει σέ νέο δρόμο... *Ἔγινε ὅμως κάτι τό διαφορετικό*. Ὁ ἀγώνας ἐνάντια στόν „οἰκονομισμό“ ὁδήγησε σέ μιά ἄλλη ἀκρότητα—στή μείωση τῆς σημασίας τοῦ οἰκονομικοῦ ἀγώνα, στήν περιφρονητική στάση ἀπέναντί του καί στήν ἀναγνώριση ὅτι κυρίαρχη σημασία ἔχει ὁ πολιτικός ἀγώνας. *Πολιτική χωρίς οἰκονομία*, νά ποιά εἶναι ἡ νέα κατεύθυνση» (βλ. «Σοσιαλδημοκράτης», ἀρ. 1, «Πλειοψηφία ἤ μειοψηφία;»).

Ποῦ ὅμως, πότε, καί σέ ποιά χώρα ἔγιναν ὅλα αὐτά, ἀξιότιμε κ. «κριτικέ»; Τί ἔκαναν ὁ Πλεχάνοφ, ὁ Ἄξελροντ, ἡ Ζασούλιτς, ὁ Μάρτοφ, ὁ Σταροβέρ, γιατί δέν προσανατόλισαν τήν «Ἴσκρα» στό δρόμο τῆς «ἀλήθειας», μιά καί ἦταν ἡ πλειοψηφία στή σύνταξη; Καί ποῦ ἤσασταν ἐσεῖς ὁ ἴδιος ὥς τώρα, ἀξιότιμε κύριε; Γιατί δέν προειδοποιήσατε τό δεύτερο συνέδριο τοῦ κόμματος; Δέ θά δεχόταν σ' αὐτή τήν περίπτωση τήν «Ἴσκρα» σάν κεντρικό ὄργανο τοῦ κόμματος.

Ἄς ἀφήσουμε ὅμως τόν «κριτικό».

Ἡ οὐσία εἶναι ὅτι ἡ «Ἴσκρα» εἶδε σωστά τά «φλέγοντα» ζητήματα, πῆρε ἀκριβῶς τό δρόμο πού ἀνάφερα παραπάνω καί ἐφάρμοσε μέ αὐτοθυσία τό πρόγραμμά της στήν πράξη.

Ἀκόμα πιό ἀκριβολογημένα καί πειστικά διατύπωσε ὁ Λένιν τή θέση τῆς «Ἴσκρα» στό ἔξοχο βιβλίο του «Τί νά κάνουμε;».

Ἄς σταθοῦμε σ' αὐτό τό βιβλίο.

Οἱ «οἰκονομιστές» ὑποκλίνονταν μπροστά στό αὐθόρμητο ἐργατικό κίνημα, ποιός ὅμως δέν ξέρει ὅτι τό αὐθόρμητο κίνημα εἶναι κίνημα χωρίς τό σοσιαλισμό, «εἶναι τρεϊντγιουνιονισμός»*, πού δέ θέλει νά δεῖ τίποτα παραπέρα ἀπό τά ὅρια τοῦ καπιταλισμοῦ; Ποιός δέν ξέρει ὅτι τό ἐργατικό κίνημα χωρίς τό σοσιαλισμό εἶναι βῆμα σημειωτό μέσα στά πλαίσια τοῦ καπιταλισμοῦ, κλωθογύρισμα γύρω ἀπό τήν ἀτομική ἰδιοχτησία, πού κι ἄν ἀκόμα ὁδηγήσει κάποτε στήν κοινωνική ἐπανάσταση, ποιός ξέρει πότε καί μέ πόσα βάσανα θά πληρωθεῖ αὐτό. Μήπως δέν ἐνδιαφέρει τούς ἐργάτες ἄν θά φτάσουν στή «γῆ τῆς ἐπαγγελίας» στό ἄμεσο μέλλον εἴτε ὕστερα ἀπό μακρό χρονικό διάστημα καί ἄν γι' αὐτό θά περάσουν ἀπό εὔκολο ἤ δύσκολο δρόμο; Εἶναι φανερό ὅτι ὅποιος ἐγκωμιάζει τό αὐθόρμητο κίνημα καί ὑποκλίνεται μπροστά του, ἀνεξάρτητα ἀπό τή θέλησή του σκάβει μιά ἄβυσο ἀνάμεσα στό σοσιαλισμό καί τό ἐργατικό κίνημα, μειώνει τή σημασία τῆς σοσιαλιστικῆς ἰδεολογίας, τήν ἐξοστρακίζει ἀπό τή ζωή καί ἀνεξάρτητα ἀπό τή θέλησή του ὑποτάσσει τούς ἐργάτες στήν ἀστική ἰδεολογία, γιατί δέν καταλαβαίνει ὅτι ἡ «σοσιαλδημοκρατία εἶναι ἡ συνένωση τοῦ

* Λένιν, «Τί νά κάνουμε;», σελ. 28.

ἐργατικοῦ κινήματος μέ τό σοσιαλισμό»*, ὅτι «κάθε ὑπόκλιση μπροστά στό αὐθόρμητο τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, κάθε μείωση τοῦ ρόλου τοῦ „συνειδητοῦ στοιχείου", τοῦ ρόλου τῆς σοσιαλδημοκρατίας, σημαίνει ταυτόχρονα —ἐντελῶς ἀνεξάρτητα ἀπό τό ἄν ἡ μείωση εἶναι θεληματική ἤ ὄχι— δυνάμωμα τῆς ἐπίδρασης τῆς ἀστικῆς ἰδεολογίας μέσα στούς ἐργάτες»**.

Ἄς τό ἐξηγήσουμε πιό λεπτομερειακά. Στήν ἐποχή μας μποροῦν νά ὑπάρχουν μόνο δυό ἰδεολογίες: ἡ ἀστική καί ἡ σοσιαλιστική. Ἡ διαφορά μεταξύ τους εἶναι, ἀνάμεσα στά ἄλλα, ὅτι ἡ πρώτη, δηλαδή ἡ ἀστική ἰδεολογία, εἶναι πολύ πιό παλιά, πιό διαδομένη καί ἔχει ριζώσει πιό βαθιά στή ζωή ἀπ' ὅ,τι ἡ δεύτερη, ὅτι τίς ἀστικές ἀπόψεις τίς συναντᾶς παντοῦ καί πάντα, καί στό δικό σου περιβάλλον καί σέ ξένο, ἐνῶ ἡ σοσιαλιστική ἰδεολογία κάνει ἁπλῶς τά πρῶτα της βήματα, ἁπλῶς ἀνοίγει τό δρόμο της. Οὔτε συζήτηση πώς γιά τή διάδοση τῶν ἰδεῶν ἡ ἀστική ἰδεολογία, δηλ. ἡ τρεϊντγιουνιονιστική συνείδηση, διαδίδεται πολύ πιό εὔκολα καί ἀγκαλιάζει πολύ πιό πλατιά τό αὐθόρμητο κίνημα ἀπ' ὅ,τι ἡ σοσιαλιστική ἰδεολογία πού κάνει μόλις τά πρῶτα της βήματα. Αὐτό εἶναι ἀκόμα πιό σωστό, γιατί τό αὐθόρμητο κίνημα —τό κίνημα χωρίς τό σοσιαλισμό— ἔτσι εἴτε ἀλλιῶς «τραβάει ἀκριβῶς πρός τήν ὑποδούλωσή του στήν ἀστική ἰδεολογία»***. Καί ἡ ὑποδούλωση στήν ἀστική ἰδεολογία σημαίνει ἐκτόπιση τῆς σοσιαλιστικῆς ἰδεολογίας, ἀφοῦ ἀποκλείει ἡ μιά τήν ἄλλη.

* Καούτσκι, «Τό πρόγραμμα τῆς Ἐρφούρτης», ἔκδ. τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, σελ. 94.

** Λένιν, «Τί νά κάνουμε;», σελ. 26.

*** Στό ἴδιο ἔργο, σελ. 28.

Πῶς;—θά μᾶς ρωτήσουν—μήπως ἡ ἐργατική τάξη δέν τείνει πρός τό σοσιαλισμό; Ναί, τείνει πρός τό σοσιαλισμό. Ἄν δέ γινόταν αὐτό, ἡ δράση τῆς σοσιαλδημοκρατίας θά ἦταν ἄκαρπη. Εἶναι ὅμως ἐπίσης σωστό ὅτι ἀπέναντι σ' αὐτή τήν τάση βρίσκεται ἀντιμέτωπη καί μιά ἄλλη τάση, ἡ τάση πρός τήν ἀστική ἰδεολογία, καί ὅτι ἡ τάση πρός τήν ἀστική ἰδεολογία ἐμποδίζει τήν τάση πρός τό σοσιαλισμό.

Ἀνάφερα πιό πάνω ὅτι ἡ κοινωνική μας ζωή εἶναι διαποτισμένη ἀπό ἀστικές ἰδέες καί γι' αὐτό εἶναι πολύ πιό εὔκολο νά διαδοθεῖ ἡ ἀστική ἰδεολογία ἀπ' ὅ,τι ἡ σοσιαλιστική. Δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι ταυτόχρονα οἱ ἀστοί ἰδεολόγοι δέν κοιμοῦνται, μεταμφιέζονται, μέ τόν τρόπο τους, σέ σοσιαλιστές καί προσπαθοῦν ἀκούραστα νά ὑποτάξουν τήν ἐργατική τάξη στήν ἀστική ἰδεολογία. Ἄν ἐδῶ καί οἱ σοσιαλδημοκράτες ἀρχίσουν νά χαζεύουν καί νά σέρνονται στήν οὐρά τοῦ αὐθόρμητου κινήματος, ὅπως οἱ «οἰκονομιστές» (καί τό ἐργατικό κίνημα τότε ἀκριβῶς εἶναι αὐθόρμητο, ὅταν ἡ σοσιαλδημοκρατία φέρνεται ἔτσι), εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι τό αὐθόρμητο ἐργατικό κίνημα θά ἀκολουθήσει αὐτό τόν πατημένο δρόμο καί θά ὑποταχθεῖ στήν ἀστική ἰδεολογία, ὥς τή στιγμή ἐννοεῖται, πού οἱ μακρόχρονες περιπλανήσεις καί τά βάσανα θά τό ἀναγκάσουν νά κόψει τούς δεσμούς του μέ τήν ἀστική ἰδεολογία καί νά στραφεῖ πρός τήν κοινωνική ἐπανάσταση.

Αὐτό ἴσα-ἴσα ὀνομάζεται τάση πρός τήν ἀστική ἰδεολογία.

Νά τί λέει σχετικά ὁ Λένιν:

«Ἡ ἐργατική τάξη τείνει αὐθόρμητα πρός τό σοσιαλισμό, ὅμως ἡ ἀστική θεωρία, πού εἶναι πιό διαδομένη (καί πού ξαναζωντανεύει συνεχῶς μέ τίς πιό διαφορετικές μορφές), ἐπιβάλλεται, παρ' ὅλα αὐτά, αὐθόρμητα περισσότερο ἀπό καθετί ἄλλο στούς ἐργάτες»*. Γι' αὐτό ἀκριβῶς, τό αὐθόρμητο ἐργατικό κίνημα, ὅσο εἶναι αὐθόρμητο, ὅσο δέν ἔχει συνενωθεῖ μέ τή σοσιαλιστική συνείδηση, ὑποτάσσεται στήν ἀστική ἰδεολογία καί τείνει πρός αὐτή τήν ὑποδούλωση**. Ἄν δέ γινόταν ἔτσι, θά ἦταν παραπανίσια καί ἡ σοσιαλδημοκρατική κριτική καί ἡ σοσιαλδημοκρατική προπαγάνδα, θά ἦταν παραπανίσια καί ἡ «συνένωση τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος μέ τό σοσιαλισμό».

Ἡ σοσιαλδημοκρατία ἔχει τήν ὑποχρέωση νά καταπολεμήσει αὐτή τήν τάση πρός τήν ἀστική ἰδεολογία καί νά ὑποστηρίξει τήν ἄλλη τάση—τήν τάση πρός τό σοσιαλισμό. Φυσικά, κάποτε, ὕστερα ἀπό μακρόχρονες περιπλανήσεις καί βάσανα, τό αὐθόρμητο κίνημα καί χωρίς τή βοήθεια τῆς σοσιαλδημοκρατίας θά ἐπιβληθεῖ, θά φτάσει στά πρόθυρα τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης, γιατί «ἡ ἐργατική τάξη τείνει αὐθόρμητα πρός τό σοσιαλισμό»***. Τί θά γίνει ὅμως ὥς τότε, τί θά κάνουμε ὥς τότε; Νά σταυρώσουμε τά χέρια πάνω στό στῆθος μας, σάν τούς «οἰκονομιστές» καί νά κάνουμε τόπο στό Στροῦβε καί τό Ζουμπάτοφ; Νά ἀπαρνηθοῦμε τή σοσιαλδημοκρατία καί νά συντελέσουμε ἔτσι στήν κυριαρχία τῆς ἀστικῆς, τῆς τρεϊντγιουνιονιστικῆς ἰδεολογίας; Νά ξεχάσουμε τό μαρξισμό καί νά μή «συνενώνουμε τό σοσιαλισμό μέ τό ἐργατικό κίνημα»;

Ὄχι! Ἡ σοσιαλδημοκρατία εἶναι τό πρωτοπόρο ἀπόσπασμα τοῦ προλεταριάτου**** καί τό χρέος της εἶναι νά πηγαίνει πάντα μπροστά, ἐπικεφαλῆς τοῦ προλεταριάτου, τό χρέος της εἶναι «νά ἀποτραβήξει τό ἐργατικό κίνημα

* Λένιν, «Τί νά κάνουμε;», σελ. 29.

** Στό ἴδιο ἔργο, σελ. 28.

*** Στό ἴδιο ἔργο, σελ. 29.

**** Κ. Μάρξ, «Μανιφέστο», σελ. 15[31].

ἀπ' αὐτή τήν αὐθόρμητη τάση πού ἔχει ὁ τρεϊντγιουνιονισμός νά καταφεύγει κάτω ἀπό τά φτερά τῆς ἀστικῆς τάξης καί νά τό τραβήξει κάτω ἀπό τά φτερά τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας»*. Τό χρέος τῆς σοσιαλδημοκρατίας εἶναι νά μπάσει τή σοσιαλιστική συνείδηση στό αὐθόρμητο ἐργατικό κίνημα, νά συνενώσει τό ἐργατικό κίνημα μέ τό σοσιαλισμό καί νά προσδόσει ἔτσι στόν ἀγώνα τοῦ προλεταριάτου σοσιαλδημοκρατικό χαραχτήρα.

Λένε ὅτι σέ ὁρισμένες χῶρες ἡ ἐργατική τάξη ἐπεξεργάστηκε μόνη της τή σοσιαλιστική ἰδεολογία (τόν ἐπιστημονικό σοσιαλισμό) καί ὅτι θά τήν ἐπεξεργαστεῖ μόνη της καί στίς ὑπόλοιπες χῶρες καί γι' αὐτό εἶναι ἐντελῶς περιττό νά μπάσουμε ἀπ' ἔξω τή σοσιαλιστική συνείδηση στό ἐργατικό κίνημα. Αὐτό ὅμως εἶναι μεγάλο λάθος. Γιά νά ἐπεξεργαστεῖς τόν ἐπιστημονικό σοσιαλισμό, πρέπει νά στέκεσαι ἐπικεφαλῆς τῆς ἐπιστήμης, πρέπει νά εἶσαι ἐξοπλισμένος μέ τίς ἐπιστημονικές γνώσεις καί νά ξέρεις νά ἐρευνᾶς βαθιά τούς νόμους τῆς ἱστορικῆς ἐξέλιξης. Μά ἡ ἐργατική τάξη, ὅσο παραμένει ἐργατική τάξη, δέν εἶναι σέ θέση νά σταθεῖ ἐπικεφαλῆς τῆς ἐπιστήμης, νά τήν κινήσει πρός τά μπρός καί νά ἐρευνήσει ἐπιστημονικά τούς ἱστορικούς νόμους: δέν ἔχει οὔτε τόν καιρό, οὔτε τά μέσα πού χρειάζονται. «Ὁ ἐπιστημονικός σοσιαλισμός «μπορεῖ νά γεννηθεῖ μόνο μέ βάση τή βαθιά ἐπιστημονική γνώση...»—λέει ὁ Κ. Καούτσκι. «Φορέας ὅμως τῆς ἐπιστήμης δέν εἶναι τό προλεταριάτο, ἀλλά ἡ ἀστική διανόηση (ἡ ὑπογράμμιση εἶναι τοῦ Κ. Καούτσκι). Στό κεφάλι ὁρισμένων ἀτόμων αὐτοῦ τοῦ στρώματος γεννήθηκε λοιπόν ἀκριβῶς ὁ σύγχρονος σοσιαλισμός, κι αὐτοί τόν μετάδοσαν

* Λένιν, «Τί νά κάνουμε;», σελ. 28.

στήν ἀρχή στούς προλετάριους ἐκείνους πού ξεχωρίζουν μέ τήν πνευματική τους ἀνάπτυξη...»*.

Ὁ Λένιν λέει σχετικά: ὅλοι ὅσοι ὑποκλίνονται μπροστά στό αὐθόρμητο ἐργατικό κίνημα, σταυρώνουν τά χέρια καί τό κοιτᾶν ἀπό μακριά, ὅσοι μειώνουν διαρκῶς τή σημασία τῆς σοσιαλδημοκρατίας καί παραχωροῦν τή θέση στούς Στροῦβε καί στούς Ζουμπάτοφ—ὅλοι αὐτοί φαντάζονται ὅτι τό αὐθόρμητο κίνημα μόνο του θά ἐπεξεργαστεῖ τόν ἐπιστημονικό σοσιαλισμό. «Αὐτό ὅμως εἶναι μεγάλο λάθος»**. Μερικοί νομίζουν ὅτι οἱ ἐργάτες τῆς Πετρούπολης πού ἀπεργήσανε στά 1890-1900 εἶχαν σοσιαλδημοκρατική συνείδηση, μά κι αὐτό εἶναι λάθος. Δέν εἶχαν σοσιαλδημοκρατική συνείδηση «καί δέ μποροῦσαν νά ἔχουν. Ἡ σοσιαλδημοκρατική συνείδηση μποροῦσε νά ἔρθει μόνο ἀπ' ἔξω. Ἡ ἱστορία ὅλων τῶν χωρῶν δείχνει ὅτι ἡ ἐργατική τάξη μέ τίς δικές της ἀποκλειστικά δυνάμεις εἶναι σέ θέση νά ἐπεξεργαστεῖ μόνο μιά τρεϊντγιουνιονιστική συνείδηση, δηλαδή τήν πεποίθηση ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά ὀργανωθεῖ σέ συνδικάτα, νά κάνει ἀγώνα ἐνάντια στούς ἐργοδότες, νά ἐπιτύχει ἀπό τήν κυβέρνηση τήν ἔκδοση αὐτῶν ἤ ἐκείνων τῶν νόμων, πού εἶναι ἀπαραίτητοι γιά τούς ἐργάτες κτλ. Ἡ διδασκαλία ὅμως τοῦ σοσιαλισμοῦ γεννήθηκε ἀπό κεῖνες τίς φιλοσοφικές, ἱστορικές καί οἰκονομικές θεωρίες, πού τίς ἐπεξεργάστηκαν μορφωμένοι ἐκπρόσωποι τῶν πλούσιων τάξεων, ἡ διανόηση. Οἱ θεμελιωτές τοῦ σύγχρονου ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ, ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς, ὡς πρός τήν κοινωνική τους θέση ἀνῆκαν κι αὐτοί στήν ἀστι-

* Λένιν, «Τί νά κάνουμε;», σελ. 27, ὅπου παραθέτει τοῦτες τίς γραμμές τοῦ Καούτσκι, ἀπό τό διάσημό του ἄρθρο στή «Neue Zeit»[32], 1901-1902, ἀρ. 3, σελ. 79.

** Στό ἴδιο ἔργο, σελ. 26.

κή διανόηση»*. Αὐτό, φυσικά, δέ σημαίνει, συνεχίζει ὁ Λένιν, «ὅτι οἱ ἐργάτες δέ συμμετέχουν στήν ἐπεξεργασία αὐτή. Δέ συμμετέχουν ὅμως σάν ἐργάτες, ἀλλά σάν θεωρητικοί τοῦ σοσιαλισμοῦ, σάν Προυντόν καί Βάιτλιγκ (καί οἱ δυό ἦταν ἐργάτες), συμμετέχουν μ' ἄλλα λόγια μόνο τότε καί στό βαθμό πού κατορθώνουν ν' ἀφομοιώσουν, λίγο πολύ, τίς γνώσεις τοῦ αἰώνα τους καί νά προωθήσουν αὐτές τίς γνώσεις»**.

Ὅλα αὐτά μποροῦμε νά τά φανταστοῦμε πάνω-κάτω ὡς ἑξῆς. Ὑπάρχει τό κεφαλαιοκρατικό καθεστώς. Ὑπάρχουν ἐργάτες καί ἐργοδότες. Ἀνάμεσά τους γίνεται πάλη. Ὁ ἐπιστημονικός σοσιαλισμός δέ φαίνεται ἀκόμα πουθενά. Ὁ ἐπιστημονικός σοσιαλισμός δέν ὑπῆρχε πουθενά, οὔτε κατά διάνοια, ὅταν οἱ ἐργάτες ἄρχισαν νά ἀγωνίζονται... Ναί, οἱ ἐργάτες ἀγωνίζονται. Ἀγωνίζονται ὅμως χωριστά ἐνάντια στούς ἐργοδότες τους καί συγκρούονται μέ τίς τοπικές ἀρχές: ἐδῶ κάνουν ἀπεργίες, ἐκεῖ κατεβαίνουν σέ συγκεντρώσεις καί διαδηλώσεις, ἐδῶ ζητᾶνε δικαιώματα ἀπό τίς ἀρχές, ἐκεῖ κάνουν μποϋκοτάρισμα, ἄλλοι συζητᾶν γιά πολιτικό ἀγώνα, ἄλλοι γιά οἰκονομικό κλπ. Αὐτά ὅμως δέ σημαίνουν ἀκόμα ὅτι οἱ ἐργάτες ἔχουν σοσιαλδημοκρατική συνείδηση, δέ σημαίνουν ἀκόμα ὅτι τό κίνημά τους ἔχει γιά σκοπό τό γκρέμισμα τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ καθεστῶτος, ὅτι εἶναι τόσο βέβαιοι γιά τήν ἀνατροπή τοῦ καπιταλισμοῦ καί τήν ἐγκαθίδρυση τοῦ σοσιαλιστικοῦ καθεστῶτος ὅπως εἶναι βέβαιοι πώς ἀναπόφευχτα θά ἀνατείλει ὁ ἥλιος, ὅτι θεωροῦν τήν κατάχτηση τῆς πολιτικῆς κυριαρχίας (τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου) ἀναγκαῖο ὅπλο γιά τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ κτλ.

* Λένιν, «Τί νά κάνουμε;», σελ. 20-21.
** Στό ἴδιο ἔργο, σελ. 27.

Στό μεταξύ ἀναπτύσσεται ἡ ἐπιστήμη. Τό ἐργατικό κίνημα τραβᾶ σιγά-σιγά τήν προσοχή της. Τό μεγαλύτερο μέρος τῶν ἐπιστημόνων καταλήγει στήν ἄποψη ὅτι τό ἐργατικό κίνημα εἶναι μιά ἀνταρσία ἀνθρώπων, πού δέν κάθονται ἥσυχα καί πού δέ θᾶταν ἄσχημο νά τούς βάζανε γνώση μέ τό βούρδουλα. Ἄλλοι πάλι ἔχουν τή γνώμη ὅτι οἱ πλούσιοι ἔχουν τήν ὑποχρέωση νά παραχωρήσουν μερικά ψίχουλα στούς φτωχούς, δηλαδή ὅτι τό ἐργατικό κίνημα εἶναι κίνημα ζητιάνων καί σκοπός του εἶναι νά τοῦ δόσουν ἐλεημοσύνη. Κι ἀνάμεσα σ' αὐτές τίς χιλιάδες ἐπιστήμονες ἴσως θά βρεθεῖ μόνο ἕνας πού νά ἀντικρίσει ἐπιστημονικά τό ἐργατικό κίνημα, νά ἐρευνήσει ἐπιστημονικά ὅλη τήν κοινωνική ζωή, νά παρακολουθήσει τίς συγκρούσεις τῶν τάξεων, νά βάλει ἀφτί καί ν' ἀκούσει τά βογγητά τῆς ἐργατικῆς τάξης καί, τέλος, ν' ἀποδείξει ἐπιστημονικά ὅτι τό κεφαλαιοκρατικό καθεστώς δέν εἶναι καθόλου κάτι τό αἰώνιο, ὅτι εἶναι τόσο πρόσκαιρο ὅσο καί ἡ φεουδαρχία, ὅτι ἀναπόφευχτα θά τό ἀκολουθήσει ἡ ἄρνησή του—τό σοσιαλιστικό καθεστώς πού μπορεῖ νά τό ἐγκαθιδρύσει μόνο τό προλεταριάτο μέ τήν κοινωνική ἐπανάσταση. Μέ δυό λόγια, δουλεύεται ὁ ἐπιστημονικός σοσιαλισμός.

Βέβαια, ἄν δέν ὑπῆρχε καπιταλισμός καί ταξική πάλη, δέ θά ὑπῆρχε καί ἐπιστημονικός σοσιαλισμός. Εἶναι ὅμως ἐπίσης σωστό ὅτι καί κεῖνοι οἱ λίγοι, ἄς ποῦμε ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς, δέ θά ἐπεξεργάζονταν τόν ἐπιστημονικό σοσιαλισμό, ἄν δέν εἶχαν στή διάθεσή τους τίς ἐπιστημονικές γνώσεις.

Τί εἶναι ὁ ἐπιστημονικός σοσιαλισμός χωρίς τό ἐργατικό κίνημα; Μιά πυξίδα, πού μένοντας ἀχρησιμοποίητη δέ μπορεῖ παρά νά σκουριάσει καί τότε θά πρέπει νά τήν πετάξουνε στή θάλασσα.

Τί εἶναι τό ἐργατικό κίνημα χωρίς τό σοσιαλισμό; Καράβι χωρίς πυξίδα πού καί χωρίς αὐτή θ' ἀράξει στήν ἄλλη ἀκτή, ἄν εἶχε ὅμως πυξίδα θάφτανε στήν ἀκτή πολύ πιό γρήγορα καί θά ἐκτίθονταν σέ λιγότερους κινδύνους.

Ἑνῶστε τό ἕνα μέ τό ἄλλο καί θάχετε ἕνα θαυμάσιο καράβι, πού θά τραβήξει πρύμα στήν ἄλλη ἀκτή καί θ' ἀραξοβολήσει ἀνέπαφο στό λιμάνι.

Ἑνῶστε τό ἐργατικό κίνημα μέ τό σοσιαλισμό καί θά ἔχετε τό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα πού θά προσανατολιστεῖ κατευθείαν πρός τή «γῆ τῆς ἐπαγγελίας».

Εἶναι λοιπόν χρέος τῆς σοσιαλδημοκρατίας (καί ὄχι μόνο τῶν διανοούμενων σοσιαλδημοκρατῶν) νά συνενώσει τό σοσιαλισμό μέ τό ἐργατικό κίνημα, νά μπάσει στό κίνημα τή σοσιαλιστική συνείδηση καί ἔτσι στό αὐθόρμητο ἐργατικό κίνημα νά προσδόσει σοσιαλδημοκρατικό χαραχτήρα.

Ἔτσι λέει ὁ Λένιν.

Ὁρισμένοι ἰσχυρίζονται πώς, σύμφωνα μέ τή γνώμη τοῦ Λένιν καί τῆς «πλειοψηφίας», τό ἐργατικό κίνημα θά χαθεῖ τάχα ἄν δέ συνδεθεῖ μέ τή σοσιαλιστική ἰδεολογία καί δέ θά φτάσει στήν κοινωνική ἐπανάσταση. Μά αὐτό εἶναι ἐπινόηση, ἐπινόηση ἀργόσχολων ἀνθρώπων πού θά μποροῦσε νά γεννηθεῖ στό μυαλό μόνο μαρξιστῶν τῆς κακιᾶς ὥρας σάν τόν Ἄν (βλ. «Τί εἶναι κόμμα;», «Μογζαούρι»[33], ἀρ. 6).

Ὁ Λένιν βεβαιώνει κατηγορηματικά ὅτι ἡ «ἐργατική τάξη τείνει αὐθόρμητα στό σοσιαλισμό»*, καί ἄν δέ στέκεται καί πολύ πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα, εἶναι μόνο γιατί θεωρεῖ περιττό νά ἀποδείξει κάτι πού ἔχει ἀποδειχτεῖ κιόλας χωρίς τό Λένιν. Ἐξόν ἀπ' αὐτό ὁ Λένιν δέν ἔβαζε

* Λένιν, «Τί νά κάνουμε;», σελ. 29.

καθόλου γιά σκοπό του νά ἐρευνήσει τό αὐθόρμητο κίνημα, μά ἤθελε μόνο νά δείξει στά στελέχη πού δουλεύουν στήν πραχτική δουλιά τί πρέπει νά κάνουν συνειδητά.

Νά τί λέει ὁ Λένιν σ' ἕνα ἄλλο μέρος, ὅπου κάνει πολεμική στό Μάρτοφ:

«„Τό κόμμα μας εἶναι ὁ συνειδητός ἐκφραστής τοῦ ἀσυνείδητου προτσές". Ἔτσι εἶναι ἀκριβῶς. Καί γι' αὐτό ἀκριβῶς δέν εἶναι σωστό νά ἐπιζητοῦμε „κάθε ἀπεργός" νά ὀνομάζει τόν ἑαυτό του μέλος τοῦ κόμματος, γιατί ἄν „κάθε ἀπεργία" δέν ἦταν μόνο ἡ αὐθόρμητη ἔκφραση τοῦ ἰσχυροῦ ταξικοῦ ἔνστιχτου καί τῆς ταξικῆς πάλης πού ὁδηγεῖ ἀναπόφευχτα στήν κοινωνική ἐπανάσταση, ἀλλά συνειδητή ἔκφραση αὐτοῦ τοῦ προτσές... τότε τό κόμμα μας... θά ξεμπέρδευε μεμιᾶς μέ ὁλόκληρη τήν ἀστική κοινωνία»*.

Ὅπως βλέπετε, σύμφωνα μέ τή γνώμη τοῦ Λένιν, καί ἡ ταξική πάλη καί οἱ ταξικές συγκρούσεις, πού δέ μποροῦν νά ὀνομαστοῦν σοσιαλδημοκρατικές, ὁδηγοῦν κι αὐτές ἀναπόφευχτα τήν ἐργατική τάξη στήν κοινωνική ἐπανάσταση.

Ἄν σᾶς ἐνδιαφέρει ἡ γνώμη καί ἄλλων ἐκπροσώπων τῆς «πλειοψηφίας», ἀκοῦστε τί λέει στό δεύτερο συνέδριο τοῦ κόμματος ἕνας ἀπ' αὐτούς, ὁ σ. **Γκόριν**: «Καί πῶς θά εἶχαν τά πράγματα, ἄν τό προλεταριάτο ἀφηνόταν στόν ἴδιο τόν ἑαυτό του; Θά γινόταν κάτι ἀνάλογο μέ ὅ,τι ἔγινε στίς παραμονές τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης. Οἱ ἀστοί ἐπαναστάτες δέν εἶχαν καμιά ἐπιστημονική ἰδεολογία. Καί ὅμως γεννήθηκε τό ἀστικό καθεστώς. Φυσικά, τό προλεταριάτο χωρίς τούς ἰδεολόγους του θά δούλευε, σέ τελευ-

* Λένιν, «Ἕνα βῆμα μπρός, δυό βήματα πίσω», σελ. 53.

ταία ἀνάλυση, πρός τήν κατεύθυνση τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης, αὐτό ὅμως θά γινόταν ἐνστιχτώδικα... Τό προλεταριάτο καί ἐνστιχτώδικα θά ἐφάρμοζε στήν πράξη τό σοσιαλισμό, δέ θά εἶχε ὅμως σοσιαλιστική θεωρία. Μόνο πού ἡ πορεία θά ἦταν πιό ἀργή καί πιό βασανιστική»*.

Δέ χρειάζονται ἐξηγήσεις.

Ἔτσι λοιπόν, τό αὐθόρμητο ἐργατικό κίνημα, τό ἐργατικό κίνημα χωρίς τό σοσιαλισμό, κατανάγκη ἐκφυλίζεται καί παίρνει τρεϊντγιουνιονιστικό χαραχτήρα, δηλαδή ὑποτάσσεται στήν ἀστική ἰδεολογία. Μποροῦμε νά βγάλουμε ἀπό δῶ τό συμπέρασμα ὅτι ὁ σοσιαλισμός εἶναι τό πᾶν καί τό ἐργατικό κίνημα τίποτε; Φυσικά ὄχι! Αὐτά τά λένε μόνο οἱ ἰδεαλιστές. Κάποτε, ὕστερα ἀπό πολύν καιρό, ἡ οἰκονομική ἐξέλιξη θά ὁδηγήσει ἀναπόφευχτα τήν ἐργατική τάξη στήν κοινωνική ἐπανάσταση καί συνεπῶς θά τήν ἀναγκάσει νά κόψει κάθε δεσμό μέ τήν ἀστική ἰδεολογία. Τό ζήτημα εἶναι μόνο ὅτι ὁ δρόμος αὐτός θά εἶναι πολύ μακρύς καί ἐπίπονος.

Ἀπό τό ἄλλο μέρος, ὁ σοσιαλισμός χωρίς τό ἐργατικό κίνημα, σέ ὅποιο ἐπιστημονικό ἔδαφος κι ἄν γεννηθεῖ, παραμένει ὡστόσο κούφια φράση καί χάνει τή σημασία του. Μποροῦμε νά βγάλουμε ἀπό δῶ τό συμπέρασμα ὅτι τό κίνημα εἶναι τό πᾶν καί ὁ σοσιαλισμός τίποτε; Φυσικά ὄχι! Ἔτσι σκέφτονται μόνο οἱ μαρξιστές τῆς κακιᾶς ὥρας πού ἡ συνείδηση δέν ἔχει γι' αὐτούς καμιά ἀξία μιά πού γεννιέται ἀπό τήν ἴδια τήν κοινωνική ζωή. Τό σοσιαλισμό μπορεῖς νά τόν συνενώσεις μέ τό ἐργατικό κίνημα καί νά τόν μετατρέψεις ἔτσι ἀπό κούφια φράση σέ κοφτερό ὅπλο.

Τό συμπέρασμα;

* Πραχτικά τοῦ δεύτερου συνεδρίου τοῦ κόμματος, σελ. 129.

Τό συμπέρασμα εἶναι ὅτι τό ἐργατικό κίνημα πρέπει νά συνενωθεῖ μέ τό σοσιαλισμό, ἡ πραχτική δράση καί ἡ θεωρητική σκέψη πρέπει νά συγχωνευτοῦν μαζί σ' ἕνα σύνολο καί ἔτσι νά προσδόσουν σοσιαλδημοκρατικό χαραχτήρα στό αὐθόρμητο ἐργατικό κίνημα, γιατί ἡ «σοσιαλδημοκρατία εἶναι ἡ συνένωση τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος μέ τό σοσιαλισμό»*. Τότε ὁ σοσιαλισμός, συνενωμένος μέ τό ἐργατικό κίνημα, θά μετατραπεῖ στά χέρια τῶν ἐργατῶν ἀπό κούφια φράση σέ πανίσχυρη δύναμη. Τότε τό αὐθόρμητο κίνημα, ἀφοῦ μετατραπεῖ σέ σοσιαλδημοκρατικό κίνημα, θά τραβήξει μέ γρήγορα βήματα καί ἀπό σίγουρο δρόμο στό σοσιαλιστικό καθεστώς.

Ποιά εἶναι λοιπόν ἡ ἀποστολή τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Ρωσίας; Καί τί πρέπει νά κάνουμε;

Τό χρέος μας, τό χρέος τῆς σοσιαλδημοκρατίας, εἶναι νά τραβήξουμε τό αὐθόρμητο κίνημα τῶν ἐργατῶν ἔξω ἀπό τόν τρεϊντγιουνιονιστικό δρόμο καί νά τό βάλουμε σέ σοσιαλδημοκρατικό δρόμο. Τό χρέος μας εἶναι νά μπάσουμε σ' αὐτό τό κίνημα τή σοσιαλιστική συνείδηση** καί νά ἑνώσουμε τίς πρωτοπόρες δυνάμεις τῆς ἐργατικῆς τάξης σέ ἕνα συγκεντρωτικό κόμμα. Τό καθῆκον μας εἶναι νά βαδίζουμε πάντα ἐπικεφαλῆς τοῦ κινήματος καί νά πολεμοῦμε ἀκούραστα ὅλους ἐκείνους—εἴτε ἐχθροί εἶναι εἴτε «φίλοι»—πού ἐμποδίζουν νά πραγματοποιηθοῦν αὐτά τά καθήκοντα.

Αὐτή εἶναι σέ γενικές γραμμές ἡ θέση τῆς «πλειοψηφίας».

Τῆς «μειοψηφίας» μας δέν τῆς ἀρέσει ἡ θέση τῆς «πλειοψηφίας»: «δέν εἶναι», λέει, «μαρξιστική», βρίσκεται

* «Πρόγραμμα τῆς Ἐρφούρτης», ἔκδ. τῆς ΚΕ, σελ. 94.

** Πού τήν ἐπεξεργάστηκαν ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς.

σέ «ριζική ἀντίθεση» μέ τό μαρξισμό! Ἀλήθεια, ἀξιότιμοι κύριοι; Μά ποῦ, πότε καί σέ ποιόν πλανήτη ἔγιναν ὅλα αὐτά; Διαβάστε τά ἄρθρα μας, λέει, καί θά πεισθεῖτε πώς ἔχουμε δίκιο. Ἂς τά διαβάσουμε λοιπόν τά ἄρθρα τους.

Μπροστά μας ἔχουμε τό ἄρθρο: «Τί εἶναι κόμμα;» (βλ. «Μογζαούρι», ἀρ. 6). Γιατί ὁ «κριτικός» Ἂν κατηγορεῖ τήν κομματική «πλειοψηφία»; «Ἡ πλειοψηφία αὐτοανακηρύχνεται ἡγέτης τοῦ κόμματος... καί ζητεῖ νά τῆς ὑποταχθοῦν οἱ ἄλλοι... καί γιά νά δικαιολογήσει τή στάση της αὐτή, ἐπινοεῖ συχνά ἀκόμα καί νέες θεωρίες, ὅπως λχ. ὅτι ὁ ἐργατικός λαός δέ μπορεῖ νά ἀφομοιώσει (ἡ ὑπογράμμιση δική μου) μέ τίς δικές του τίς δυνάμεις τά „ὑψηλά ἰδανικά“ κλπ.»*.

Γεννιέται τώρα τό ἐρώτημα: παρουσιάζει ἄραγε ἤ παρουσίασε καμιά φορά ἡ «πλειοψηφία» παρόμοιες «θεωρίες»; Ποτέ καί πουθενά! Ἀπεναντίας, ὁ ἰδεολογικός ἐκπρόσωπος τῆς «πλειοψηφίας», ὁ σύντροφος Λένιν, λέει πολύ-πολύ καθαρά ὅτι ἡ ἐργατική τάξη ἀφομοιώνει πολύ εὔκολα τά «ὑψηλά ἰδανικά», ἀφομοιώνει πολύ εὔκολα τό σοσιαλισμό. Ἀκοῦστε τί λέει:

«Συχνά λένε: ἡ ἐργατική τάξη τείνει αὐθόρμητα στό σοσιαλισμό. Αὐτό εἶναι πολύ σωστό, μέ τήν ἔννοια ὅτι ἡ σοσιαλιστική θεωρία καθορίζει πιό βαθιά καί πιό σωστά ἀπό κάθε ἄλλη θεωρία τίς αἰτίες τῆς δυστυχίας τῆς ἐργατικῆς τάξης καί γι' αὐτό ἀκριβῶς οἱ ἐργάτες τήν ἀφομοιώνουν τόσο εὔκολα»**.

Ὅπως βλέπετε, σύμφωνα μέ τή γνώμη τῆς πλειοψηφίας, οἱ ἐργάτες ἀφομοιώνουν εὔκολα τά «ὑψηλά» ἐκεῖνα «ἰδανικά» πού ὀνομάζονται σοσιαλισμός.

* «Μογζαούρι», ἀρ. 6, σελ. 71.
** Λένιν, «Τί νά κάνουμε;», σελ. 29.

Κι ἔτσι γιατί λοιπόν καταφεύγει σέ σοφιστεῖες ὁ Ἂν, καί ἀπό ποῦ ξέθαψε τήν περίεργη «ἀνακάλυψή» του; Τό ζήτημα εἶναι, ἀναγνώστη, ὅτι ὁ «κριτικός» Ἂν εἶχε ὑπόψη του ἐντελῶς ἄλλο πράγμα. Εἶχε ὑπόψη του τό μέρος ἀπό τό βιβλίο «Τί νά κάνουμε;» ὅπου ὁ Λένιν μιλᾶ γιά τήν ἐπεξεργασία τοῦ σοσιαλισμοῦ, ὅπου ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἐργατική τάξη δέ μπορεῖ μέ τίς δικές της τίς δυνάμεις νά ἐπεξεργαστεῖ τόν ἐπιστημονικό σοσιαλισμό*. Μά πῶς; θά μοῦ πεῖτε. Ἄλλο πράγμα εἶναι ἡ ἐπεξεργασία τοῦ σοσιαλισμοῦ καί ἄλλο ἡ ἀφομοίωσή του. Καί γιατί ξέχασε ὁ Ἂν τά λόγια τοῦ Λένιν, πού μιλᾶ τόσο καθαρά γιά τήν ἀφομοίωση τῶν «ὑψηλῶν ἰδανικῶν»; Ἔχεις δίκιο, ἀναγνώστη, μά τί νά τόν κάνουμε τόν Ἂν πού θέλει σώνει καί καλά νά γίνει «κριτικός»; Γιά σκεφτεῖτε το μονάχα, τί ἡρωική προσπάθεια: νά ἐπινοεῖτε μιά δική σας «θεωρία», νά τήν ἀποδίνετε στόν ἀντίπαλό σας κι ἔπειτα πάλι νά βομβαρδίζετε ὁ ἴδιος τά προϊόντα τῆς φαντασίας σας. Ὁρίστε κριτική! Ὅπως καί νἆναι, δέ χωρᾶ ἀμφιβολία ὅτι ὁ Ἂν δέ μπόρεσε «νά ἀφομοιώσει μέ τίς δικές του τίς δυνάμεις» τό βιβλίο τοῦ Λένιν «Τί νά κάνουμε;».

Καί τώρα ἄς ἀνοίξουμε τό λεγόμενο «Σοσιαλδημοκράτη». Τί λέει ὁ συγγραφέας τοῦ ἄρθρου «Πλειοψηφία ἤ μειοψηφία;» (βλ. «Σοσιαλδημοκράτης», ἀρ. 1);

Ὁ συγγραφέας τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ κάνει τό παλικάρι καί μέ μεγάλο θόρυβο ξεσπαθώνει κατά τοῦ Λένιν, γιατί σύμφωνα μέ τή γνώμη τοῦ Λένιν ἡ «φυσική (θἄπρεπε νά πεῖ ἡ „αὐθόρμητη“) ἀνάπτυξη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος δέν τραβάει στό σοσιαλισμό, ἀλλά στήν ἀστική ἰδεολογία»**.

* Λένιν, «Τί νά κάνουμε;», σελ. 20-21.
** «Σοσιαλδημοκράτης», ἀρ. 1, σελ. 14.

Ὅπως φαίνεται, ὁ συγγραφέας δέν καταλαβαίνει ὅτι τό *αὐθόρμητο* ἐργατικό κίνημα εἶναι κίνημα χωρίς τό σοσιαλισμό (ἄς μᾶς ἀποδείξει ὁ συγγραφέας ὅτι δέν εἶναι ἔτσι), κι ἕνα *τέτιο* κίνημα ὁπωσδήποτε ὑποτάσσεται στήν ἀστική-τρεϊντγιουνιονιστική ἰδεολογία, τείνει πρός αὐτήν, γιατί στήν ἐποχή μας μποροῦν νά ὑπάρχουν μόνο δυό ἰδεολογίες, ἡ σοσιαλιστική καί ἡ ἀστική, κι ὅπου δέν ὑπάρχει ἡ πρώτη, ἐκεῖ παρουσιάζεται ὁπωσδήποτε ἡ δεύτερη καί τῆς παίρνει τή θέση (ἀποδεῖξτε τό ἀντίθετο!). Ναί, ἔτσι ἀκριβῶς λέει ὁ Λένιν. Ταυτόχρονα ὅμως ὁ Λένιν δέν ξεχνάει καί τήν ἄλλη τάση πού ἐνυπάρχει στό ἐργατικό κίνημα, τήν τάση πρός τό σοσιαλισμό, πού μόνο ὥς ἕνα ορισμένο χρονικό διάστημα ἐπισκιάζεται ἀπό τήν τάση πρός τήν ἀστική ἰδεολογία. Ὁ Λένιν λέει καθαρά ὅτι «ἡ ἐργατική τάξη τείνει αὐθόρμητα πρός τό σοσιαλισμό»* καί παρατηρεῖ μέ τό δίκιο του ὅτι χρέος τῆς σοσιαλδημοκρατίας εἶναι νά ἐπιταχύνει τή νίκη *αὐτῆς* τῆς τάσης, ἀνάμεσα στ' ἄλλα καί μέ τόν ἀγώνα ἐνάντια στούς «οἰκονομιστές». Γιατί λοιπόν, σεβαστέ «κριτικέ», δέν ἀναφέρετε στό ἄρθρο σας τά λόγια αὐτά τοῦ Λένιν; Μήπως δέν προέρχονται ἀπό τόν ἴδιο τό Λένιν; Δέ σᾶς συμφέρει, δέν εἶναι ἔτσι;

«Σύμφωνα μέ τή γνώμη τοῦ Λένιν... ὁ ἐργάτης ἀπό *τή θέση* του (ἡ ὑπογράμμιση δική μου) εἶναι μᾶλλον ἀστός παρά σοσιαλιστής...»** συνεχίζει ὁ συγγραφέας. Νά κουταμάρα πού δέν τήν περίμενα ἔστω καί ἀπό τέτιο συγγραφέα! Μήπως ὁ Λένιν μιλᾶ γιά *τή θέση* τοῦ ἐργάτη, μήπως ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ ἐργάτης εἶναι ἀπό *τή θέση* του ἀστός; Ποιός βλάκας μπορεῖ νά πεῖ ὅτι ὁ ἐργάτης εἶναι ἀπό τή

* Λένιν, «Τί νά κάνουμε;», σελ. 29.
** «Σοσιαλδημοκράτης», ἀρ. 1, σελ. 14.

θέση του ἀστός—ὁ ἐργάτης πού δέν ἔχει μέσα παραγωγῆς καί ζεῖ πουλώντας τήν ἐργατική του δύναμη; Ὄχι! Ὁ Λένιν λέει κάτι ἐντελῶς διαφορετικό. Τό ζήτημα εἶναι ὅτι ὅσον ἀφορᾶ τή *θέση* μου μπορεῖ νά εἶμαι προλετάριος καί ὄχι ἀστός, συνάμα ὅμως νά μήν ἔχω συνείδηση τῆς *θέσης* μου καί γι' αὐτό νά ὑποτάσσομαι στήν ἀστική ἰδεολογία. Ἔτσι ἀκριβῶς ἔχει τό ζήτημα στήν προκείμενη περίπτωση μέ τήν ἐργατική τάξη. Κι αὐτό σημαίνει κάτι τό ἐντελῶς διαφορετικό.

Γενικά τοῦ συγγραφέα μας τοῦ ἀρέσει νά πετάει κούφια λόγια καί ν' ἀραδιάζει κουβέντες πού δέν τίς σκέφτεται καθόλου! Νά, λογουχάρη. Ὁ συγγραφέας ἐπαναλαβαίνει ὅλος πεῖσμα πώς «ὁ λενινισμός εἶναι τάχα ριζικά ἀντίθετος μέ τό μαρξισμό»*, καί τό ἐπαναλαβαίνει αὐτό χωρίς νά καταλαβαίνει ποῦ τόν ὁδηγεῖ ἡ «ἰδέα» του αὐτή. Ἄς παραδεχτοῦμε γιά μιά στιγμή πώς ἔχει δίκιο καί ὅτι ὁ λενινισμός βρίσκεται πραγματικά σέ «ριζική ἀντίθεση μέ τό μαρξισμό». Λοιπόν; Τί βγαίνει ἀπ' αὐτό; Νά τί βγαίνει: «Ὁ λενινισμός παρέσυρε μαζί του» τήν «Ἴσκρα» (τήν παλιά «Ἴσκρα»)—αὐτό δέν τό ἀρνιέται κι ὁ συγγραφέας—συνεπῶς καί ἡ «Ἴσκρα» εἶναι «ριζικά ἀντίθετη μέ τό μαρξισμό». Τό δεύτερο συνέδριο τοῦ κόμματος μέ 35 ψήφους, δηλ. μέ πλειοψηφία, ἀποφάσισε ὅτι ἡ «Ἴσκρα» θά εἶναι κεντρικό ὄργανο τοῦ κόμματος καί μίλησε μέ πολλούς ἐπαίνους γιά τίς ὑπηρεσίες της**, συνεπῶς καί τό συνέδριο αὐτό καί τό πρόγραμμά του καί ἡ ταχτική του «εἶναι ριζικά ἀντίθετα μέ τό μαρξισμό»... Δέν εἶναι ἀστεῖο, ἀναγνώστη μου;

* «Σοσιαλδημοκράτης», σελ. 15.
** Βλ. τά Πραχτικά τοῦ δεύτερου συνεδρίου τοῦ κόμματος, σελ. 147. Ἐκεῖ ὑπάρχει καί ἡ ἀπόφαση πού ὀνομάζει τήν «Ἴσκρα» πραγματικό ὑπερασπιστή τῶν ἀρχῶν τοῦ σοσιαλδημοκρατισμοῦ.

Ὁ συγγραφέας ὡστόσο συνεχίζει: «Σύμφωνα μέ τή γνώμη τοῦ Λένιν, τό αὐθόρμητο ἐργατικό κίνημα τραβάει νά ἑνωθεῖ μέ τήν κεφαλαιοκρατία...». Ναί, ἀσφαλῶς ὁ συγγραφέας πάει νά ἑνωθεῖ μέ τή βλακεία καί θάκανε καλά νά βγεῖ ἀπ' αὐτό τό δρόμο.

Ἄς ἀφήσουμε ὅμως τόν «κριτικό», κι ἄς στραφοῦμε πρός τό μαρξισμό.

Ὁ σεβαστός «κριτικός» ὑποστηρίζει μέ πεῖσμα ὅτι τάχα ἡ θέση τῆς «πλειοψηφίας» καί τοῦ ἐκπροσώπου της, τοῦ Λένιν, εἶναι ριζικά ἀντίθετη μέ τό μαρξισμό, γιατί καί ὁ Καούτσκι καί ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς λένε, δῆθεν, τά ἀντίθετα ἀπ' ὅ,τι ὑποστηρίζει ὁ Λένιν! Αὐτό συμβαίνει πραγματικά; Ἄς τό ἐξετάσουμε!

«Ὁ κ. Καούτσκι—μᾶς πληροφορεῖ ὁ συγγραφέας—γράφει τά ἑξῆς στό „Πρόγραμμα τῆς Ἐρφούρτης": „Τά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου καί τῆς κεφαλαιοκρατίας εἶναι τόσο ἀντίθετα, ὥστε οἱ ἐπιδιώξεις τῶν δυό αὐτῶν τάξεων δέ μποροῦν νά συνταιριάξουν γιά λίγο-πολύ μακρόχρονο διάστημα. Σέ κάθε χώρα μέ κεφαλαιοκρατικό τρόπο παραγωγῆς ἡ συμμετοχή τῆς ἐργατικῆς τάξης στήν πολιτική ὁδηγεῖ *ἀργά ἤ γρήγορα* στό νά ἀποσπαστεῖ ἀπό τά ἀστικά κόμματα καί νά σχηματίσει δικό της αὐτοτελές *ἐργατικό κόμμα*"».

Τί βγαίνει ὅμως ἀπ' αὐτό; Βγαίνει μόνο ὅτι τά συμφέροντα τῆς κεφαλαιοκρατίας καί τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἀντίθετα, ὅτι, «ἀργά ἤ γρήγορα» τό προλεταριάτο θά ἀποσπαστεῖ ἀπό τήν κεφαλαιοκρατία σέ αὐτοτελές *ἐργατικό κόμμα* (νά μοῦ τό θυμᾶστε: *ἐργατικό κόμμα*, καί ὄχι *σοσιαλδημοκρατικό* ἐργατικό κόμμα). Ὁ συγγραφέας ἔχει τή γνώμη ὅτι ἐδῶ ὁ Καούτσκι βρίσκεται σέ διάσταση μέ τό Λένιν! Ὡστόσο ὅμως ὁ Λένιν λέει ὅτι: *ἀργά ἤ γρήγορα* τό προλεταριάτο ὄχι μόνο θά ἀποσπαστεῖ ἀπό τήν κεφαλαιοκρατία, μά καί θά κάνει καί τήν κοινωνική ἐπανάσταση, δηλ. θά ἀνατρέψει τήν κεφαλαιοκρατία*. Τό καθῆκον τῆς σοσιαλδημοκρατίας, προσθέτει, εἶναι νά προσπαθήσει ὥστε αὐτό νά γίνει ὅσο μπορεῖ *πιό γρήγορα* καί νά γίνει συνειδητά. Ναί, *συνειδητά* καί ὄχι αὐθόρμητα, γιατί ὁ Λένιν γράφει ἀκριβῶς γιά τούτη τή συνειδητότητα.

«...Ἐκεῖ ὅπου τά πράγματα ἔχουν φτάσει ὥς τό σχηματισμό αὐτοτελοῦς ἐργατικοῦ κόμματος—ἐξακολουθεῖ ὁ „κριτικός" καί παραθέτει ἀποσπάσματα ἀπό τό βιβλίο τοῦ Καούτσκι—τό τελευταῖο αὐτό, ἀργά ἤ γρήγορα, *θά ἀφομοιώσει* μέ φυσική ἀναγκαιότητα τίς σοσιαλιστικές τάσεις στήν περίπτωση πού δέν τό ἔχουν ἐμψυχώσει ἀπό τήν πρώτη ἀρχή καί θά γίνει τελικά *σοσιαλιστικό* ἐργατικό κόμμα, δηλ. *σοσιαλδημοκρατία*»**.

Τί σημαίνει αὐτό; Σημαίνει μόνο ὅτι τό ἐργατικό κόμμα *θά ἀφομοιώσει* τίς σοσιαλδημοκρατικές τάσεις. Μά τό ἀρνιέται μήπως αὐτό ὁ Λένιν; Ὄχι, σέ καμιά περίπτωση! Ὁ Λένιν λέει κατηγορηματικά πώς ὄχι μόνο τό ἐργατικό κόμμα, μά καί ὅλη ἡ ἐργατική τάξη ἀφομοιώνει τό σοσιαλισμό***. Τί βλακεῖες εἶναι λοιπόν αὐτές πού μᾶς σερβίρει ὁ «Σοσιαλδημοκράτης» καί ὁ ψευταράς ἥρωάς του; Καί γιατί μᾶς κοπανᾶνε ἕνα σωρό ἀνοησίες; Κάτι πῆρε τό ἀφτί τους, πού λέει ὁ λόγος, καί λένε τώρα ὅ,τι τούς κατέβει. Αὐτό ἀκριβῶς ἔπαθε καί ὁ παραζαλισμένος συγγραφέας μας.

Ὅπως βλέπετε, ἐδῶ ὁ Καούτσκι δέ διαφωνεῖ οὔτε κατά ἕνα γιῶτα μέ τό Λένιν. Ἀπό τό ἄλλο μέρος πάλι

* Βλ. Λένιν, «Ἕνα βῆμα μπρός, δυό βήματα πίσω», σελ. 53.
** «Σοσιαλδημοκράτης», ἀρ. 1, σελ. 15.
*** Λένιν, «Τί νά κάνουμε;», σελ. 29.

ὅλα αὐτά ἀποδείχνουν πεντακάθαρα πόσο λίγο σκέφτεται ὁ συγγραφέας.

Καί τώρα, ἀναφέρει τίποτε ὁ Καούτσκι ὑπέρ τῆς θέσης τῆς «πλειοψηφίας»; Νά, τί γράφει σ' ἕνα ἀπό τά ἀξιοσημείωτα ἄρθρα του, ὅπου ἐξετάζει τό σχέδιο προγράμματος τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Αὐστρίας:

«Πολλοί ἀπό τούς ἀναθεωρητές κριτικούς μας (ὀπαδοί τοῦ Μπέρνσταϊν) ἔχουν τή γνώμη ὅτι ὁ Μάρξ εἶχε ἰσχυριστεῖ τάχα πώς ἡ οἰκονομική ἐξέλιξη καί ἡ ταξική πάλη δέ δημιουργοῦν μόνο τίς προϋποθέσεις τῆς σοσιαλιστικῆς παραγωγῆς, ἀλλά πώς δημιουργοῦν ἐπίσης ἄμεσα καί τή σ υ ν ε ί δ η σ η (ἡ ὑπογράμμιση εἶναι τοῦ Κ. Καούτσκι) τῆς ἀναγκαιότητάς της. Καί νά, πού οἱ ἴδιοι οἱ κριτικοί φέρνουν τίς ἀντιρήσεις τους καί λένε ὅτι ἡ χώρα μέ τήν πιό ὑψηλή κεφαλαιοκρατική ἀνάπτυξη, ἡ Ἀγγλία, εἶναι ἡ περισσότερο ξένη πρός αὐτή τή συνείδηση. Σύμφωνα μέ τό σχέδιο (τό αὐστριακό) θά μποροῦσε κανείς νά ὑποθέσει ὅτι τήν ἄποψη... αὐτή... τή συμμερίζεται καί ἡ ἐπιτροπή πού ἐπεξεργάστηκε τό αὐστριακό πρόγραμμα. Τό σχέδιο λέει: „Ὅσο περισσότερο ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ προκαλεῖ τήν ἀριθμητική αὔξηση τοῦ προλεταριάτου, τόσο αὐτό περισσότερο ἀναγκάζεται καί ἀποχτάει τή δυνατότητα νά ἀναλάβει ἀγώνα ἐνάντια στόν καπιταλισμό. Τό προλεταριάτο κ α τ α λ ή γ ε ι σ τ ή σ υ ν ε ί δ η σ η" ὅτι ὁ σοσιαλισμός εἶναι δυνατός καί ἀναγκαῖος. Σέ σχέση μ' αὐτό, τή σοσιαλιστική συνείδηση μᾶς τήν παρουσιάζουν σάν τό ἀναγκαῖο καί ἄμεσο ἀποτέλεσμα τῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου. Αὐτό ὅμως δέν εἶναι καθόλου σ ω σ τ ό... Ἡ σύγχρονη σοσιαλιστική συνείδηση μπορεῖ νά γεννηθεῖ μ ό ν ο π ά ν ω σ τ ή β ά σ η μ ι ᾶ ς β α θ ι ᾶ ς ἐ π ι σ τ η μ ο ν ι κ ῆ ς γ ν ώ σ η ς... φορέας ὅμως τῆς ἐπιστήμης δέν εἶναι τό προλεταριάτο, ἀλλά ἡ ἀ σ τ ι κ ή δ ι α ν ό η σ η (ἡ ὑπογράμμιση εἶναι τοῦ Κ. Καούτσκι). Καί στά κεφάλια μερικῶν ἀτόμων αὐτοῦ τοῦ στρώματος γεννήθηκε ἀκριβῶς ὁ σύγχρονος σοσιαλισμός καί αὐτοί τόν μετάδοσαν (τόν ἐπιστημονικό σοσιαλισμό) πρῶτα στούς προλετάριους πού ξεχωρίζουν γιά τήν πνευματική τους ἀνάπτυξη, κι αὐτοί ἔπειτα μέ τή σειρά τους τόν μπάζουν στήν ταξική πάλη τοῦ προλεταριάτου... Ἔτσι ἡ σοσιαλιστική συνείδηση εἶναι κάτι πού τό ἔ χ ο υ ν μ π ά σ ε ι ἀ π' ἔ ξ ω στήν ταξική πάλη τοῦ προλεταριάτου καί ὄχι κάτι πού γ ε ν ν ι έ τ α ι αὐθόρμητα ἀ π' α ὐ τ ή ν. Ἔτσι ἀκριβῶς καί τό παλιό πρόγραμμα τοῦ Χάινφελντ[34] ἔλεγε π ο λ ύ σ ω σ τ ά ὅτι καθῆκον τῆς σοσιαλδημοκρατίας εἶναι ν ά μ π ά σ ε ι σ τ ό π ρ ο λ ε τ α ρ ι ά τ ο τ ή σ υ ν ε ί δ η σ η τῆς θέσης του καί τή συνείδηση τῶν καθηκόντων του...»*.

Θά θυμᾶστε βέβαια, ἀναγνώστη, ἀνάλογες σκέψεις τοῦ Λένιν γιά τό προκείμενο ζήτημα, θά θυμᾶστε καί τή γνωστή θέση τῆς «πλειοψηφίας». Γιατί ἡ «Ἐπιτροπή τῆς Τιφλίδας» καί τό ὄργανό της ὁ «Σοσιαλδημοκράτης» ἔκρυψαν τήν ἀλήθεια, γιατί ὁ σεβαστός «κριτικός», μιλώντας γιά τόν Καούτσκι, δέν ἀνάφερε στό ἄρθρο του τά λόγια αὐτά τοῦ Καούτσκι; Ποιόν λοιπόν ἐξαπατοῦν οἱ πολύ ἀξιότιμοι κύριοι καί γιατί «φέρνονται τόσο περιφρονητικά» στόν ἀναγνώστη; Μήπως ἐπειδή... φοβοῦνται τήν ἀλήθεια καί κρύβονται ἀπό τήν ἀλήθεια, νομίζουν ἔτσι ὅτι μποροῦν νά

---

* «Neue Zeit», 1901-1902, XX, ἀρ. 3, σελ. 79. Αὐτό τό βαρυσήμαντο ἄρθρο τοῦ Καούτσκι τό παραθέτει ὁ Λένιν στό «Τί νά κάνουμε;», βλ. σελ. 27.

κρύψουν καί τήν ἀλήθεια; Μοιάζουν μέ τό πουλί πού κρύβει τό κεφάλι του κάτω ἀπό τή φτερούγα του καί φαντάζεται πώς κανένας δέν τό βλέπει! Μά γελιοῦνται τό ἴδιο ὅπως καί κεῖνο τό πουλί.

Ἄν ἡ σοσιαλιστική συνείδηση δουλεύτηκε πάνω σέ ἐπιστημονικό ἔδαφος, ἄν ἡ συνείδηση αὐτή μεταφέρεται στό ἐργατικό κίνημα ἀπ' ἔξω, μέ τίς προσπάθειες τῆς σοσιαλδημοκρατίας*, εἶναι φανερό ὅτι ὅλα αὐτά γίνονται γιατί ἡ ἐργατική τάξη, ὅσο μένει ἐργατική τάξη, δέ μπορεῖ νά σταθεῖ ἐπικεφαλῆς τῆς ἐπιστήμης καί νά ἐπεξεργαστεῖ μέ τίς δικές της τίς δυνάμεις τόν ἐπιστημονικό σοσιαλισμό: δέν ἔχει οὔτε τόν καιρό οὔτε τά μέσα γιά μιά τέτια δουλιά.

Νά τί λέει σχετικά ὁ Καούτσκι στό «Πρόγραμμα τῆς Ἐρφούρτης»:

«...Στήν καλύτερη περίπτωση ὁ προλετάριος μπορεῖ νά ἀφομοιώσει ἕνα μέρος ἀπό τίς γνώσεις πού ἐπεξεργάστηκαν οἱ ἀστοί ἐπιστήμονες καί νά τίς προσαρμόσει στούς σκοπούς καί στίς ἀνάγκες του. Ὅσο ὅμως παραμένει προλετάριος, δέν ἔχει τόν καιρό καί τά μέσα νά ἐπεξεργαστεῖ μόνος του τήν ἐπιστήμη πέρα ἀπό τά ὅρια πού ἔφτασαν οἱ ἀστοί στοχαστές. Γι' αὐτό καί ὁ πρωταρχικός ἐργατικός σοσιαλισμός εἶχε κατανάγκη ὅλα τά οὐσιαστικά γνωρίσματα τοῦ οὐτοπισμοῦ»** (ὁ οὐτοπισμός εἶναι μιά λαθεμένη κι ὄχι ἐπιστημονική θεωρία).

Ἕνας παρόμοιος οὐτοπικός σοσιαλισμός παίρνει συχνά ἀναρχικό χαραχτήρα, συνεχίζει ὁ Καούτσκι, μά, «...ὅπως εἶναι γνωστό, παντοῦ ὅπου τό ἀναρχικό κίνημα (ἐννοώντας μ' αὐτό τόν προλεταριακό οὐτοπισμό, Κ. Καούτσκι) εἰσχώρησε πραγματικά μέσα στίς μάζες κι ἔγινε ταξικό, πάν-

* Καί ὄχι μόνο τῶν διανοούμενων-σοσιαλδημοκρατῶν.

** «Πρόγραμμα τῆς Ἐρφούρτης», ἔκδ. ΚΕ, σελ. 93.

τα, ἀργά ἤ γρήγορα κατάληγε, παρά τό φαινομενικό ριζοσπαστισμό του, νά μετατραπεῖ σέ στενό *καθαρά ἐπαγγελματικό κίνημα*»*.

Μ' ἄλλα λόγια, ἄν τό ἐργατικό κίνημα δέ συνενωθεῖ μέ τόν ἐπιστημονικό σοσιαλισμό, ἀναπόφευχτα ἐκφυλίζεται, παίρνει «στενά ἐπαγγελματικό» χαραχτήρα καί συνεπῶς ὑποτάσσεται στήν τρεϊντγιουνιονιστική ἰδεολογία.

«Αὐτό ἰσοδυναμεῖ μέ τό νά ὑποβιβάζεις τόν ἐργάτη καί νά ἐξυμνεῖς τή διανόηση!», ξεφωνίζουν ὁ «κριτικός» μας καί ὁ «Σοσιαλδημοκράτης» του... Ἀξιολύπητε «κριτικέ» καί ἀξιοθρήνητε «Σοσιαλδημοκράτη»! Παίρνουν τό προλεταριάτο γιά ναζιάρα δεσποινίδα, πού δέν πρέπει νά τῆς λές τήν ἀλήθεια, πού πρέπει νά τῆς λές αἰωνίως κομπλιμέντα γιά νά μή σοῦ φύγει! Ὄχι, ἀξιότιμοι κύριοι! Ἐμεῖς πιστεύουμε ὅτι τό προλεταριάτο θά δείξει περισσότερη σταθερότητα ἀπ' ὅ,τι νομίζετε. Πιστεύουμε πώς δέ θά φοβηθεῖ τήν ἀλήθεια! Ἐνῶ ἐσεῖς... τί νά σᾶς ποῦμε: νά, καί τώρα δά φοβηθήκατε τήν ἀλήθεια καί στό ἄρθρο σας δέν ἐνημερώσατε τόν ἀναγνώστη γιά τίς πραγματικές ἀπόψεις τοῦ Καούτσκι...

Καί ἔτσι, ὁ ἐπιστημονικός σοσιαλισμός *χωρίς τό ἐργατικό κίνημα* εἶναι κούφια λόγια, πού πάντα μπορεῖ πολύ εὔκολα νά τά πετᾶς στόν ἀέρα.

Ἀπό τό ἄλλο μέρος, τό ἐργατικό κίνημα *χωρίς τό σοσιαλισμό* εἶναι τρεϊντγιουνιονιστική περιπλάνηση, πού κάποτε βέβαια θά ὁδηγήσει στήν κοινωνική ἐπανάσταση, μά αὐτό θά πληρωθεῖ μέ πόνους καί μέ βάσανα πού θά κρατήσουν πολύν καιρό.

Τό συμπέρασμα;

«Τό ἐργατικό κίνημα πρέπει νά συνενωθεῖ μέ τό σο-

* «Πρόγραμμα τῆς Ἐρφούρτης», ἔκδ. ΚΕ, σελ. 94.

σιαλισμό»: «ἡ σοσιαλδημοκρατία εἶναι ἡ συνένωση τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος μέ τό σοσιαλισμό»*.

Ἔτσι λέει ὁ Καούτσκι, ὁ θεωρητικός τοῦ μαρξισμοῦ.

Εἴδαμε πώς τό ἴδιο πράγμα λέει καί ἡ «Ἴσκρα» (ἡ παλιά) καί ἡ «πλειοψηφία».

Εἴδαμε ὅτι αὐτή τή θέση παίρνει καί ὁ σύντροφος Λένιν.

Ἔτσι λοιπόν, ἡ «πλειοψηφία» στέκεται σταθερά στίς μαρξιστικές θέσεις.

Εἶναι φανερό πώς ἡ «περιφρονητική στάση ἀπέναντι στούς ἐργάτες», ἡ «ἐξύμνηση τῆς διανόησης», ἡ «μή μαρξιστική θέση τῆς πλειοψηφίας» καί ἄλλα παρόμοια μαργαριτάρια πού σκορπᾶν οἱ μενσεβίκοι «κριτικοί», δέν εἶναι παρά παχιά λόγια, φαντασιοπληξίες τῶν «μενσεβίκων» τῆς Τιφλίδας.

Ἀντίθετα, θά δοῦμε ὅτι στήν πραγματικότητα ἡ ἴδια ἡ «μειοψηφία» τῆς Τιφλίδας, ἡ «Ἐπιτροπή τῆς Τιφλίδας» καί ὁ «Σοσιαλδημοκράτης» της «ἔρχονται σέ ριζική ἀντίθεση μέ τό μαρξισμό». Γι' αὐτό τό ζήτημα ὅμως θά μιλήσουμε πιό κάτω. Γιά τώρα ἄς δόσουμε προσοχή στά ἑξῆς.

Γιά νά ὑποστηρίξει τά λεγόμενά του ὁ συγγραφέας τοῦ ἄρθρου «Πλειοψηφία ἤ μειοψηφία;», ἀναφέρει τά λόγια τοῦ Μάρξ (;): «ὁ θεωρητικός τῆς μιᾶς ἤ τῆς ἄλλης τάξης καταλήγει θεωρητικά στό συμπέρασμα ὅ π ο υ ἡ ἴ δ ι α ἡ τ ά ξ η ἔ χ ε ι ἔ ρ θ ε ι κ ι ό λ α ς π ρ α χ τ ι κ ά»**.

Ἕνα ἀπό τά δυό: εἴτε ὁ συγγραφέας δέν ξέρει τά γεωργιανά εἴτε εἶναι τυπογραφικό λάθος. Κανένας πού ξέρει γράμματα δέ θά πεῖ «ὅ π ο υ ἔχει ἔ ρ θ ε ι κιόλας». Σωστό θά ἦταν νά πεῖ «ὅ π ο υ ἔχει κιόλας κ α τ α λ ή ξ ε ι», ἤ «ὅ π ο υ τ ρ α β ά ε ι κιόλας». Ἄν ὁ συγγραφέας ἔχει ὑπόψη του τήν τελευταία διατύπωση (ὅ π ο υ τ ρ α β ά ε ι κιόλα;) πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι δέν παραθέτει σωστά τά λόγια τοῦ Μάρξ. Ὁ Μάρξ δέν εἶπε ποτέ κάτι τέτιο. Ἄν πάλι ὁ συγγραφέας ἔχει ὑπόψη του τήν πρώτη διατύπωση, τότε ἡ φράση πού ἀναφέρει θά διατυπωθεῖ ἔτσι: «ὁ θεωρητικός τῆς μιᾶς ἤ τῆς ἄλλης τάξης καταλήγει θεωρητικά στό συμπέρασμα, ὅ π ο υ ἡ ἴδια ἡ τάξη ἔ χ ε ι κ ι ό λ α ς κ α τ α λ ή ξ ε ι π ρ α χ τ ι κ ά». Μ' ἄλλα λόγια, ἄν ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς κατέληξαν θεωρητικά στό συμπέρασμα ὅτι τό γκρέμισμα τοῦ καπιταλισμοῦ καί ἡ ἀνοικοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι ἀναπόφευχτα, αὐτό θά πεῖ ὅτι σ τ ή ν π ρ ά ξ η τό προλεταριάτο ἔχει κ ι ό λ α ς ἀνατρέψει τόν καπιταλισμό, ὅτι γκρέμισε τόν καπιταλισμό καί ἔχτισε στή θέση του τή σοσιαλιστική ζωή!

Καϋμένε Μάρξ! Ποιός ξέρει πόσες ἀκόμα κουταμάρες θά σοῦ ἀποδόσουν οἱ μαρξιστές μας τῆς κακιᾶς ὥρας!

Μά ἀλήθεια, τά λέει αὐτά ὁ Μάρξ; Νά τί λέει στήν πραγματικότητα: «οἱ θεωρητικοί ἐκπρόσωποι τῆς μικροαστικῆς τάξης κ α τ α λ ή γ ο υ ν θ ε ω ρ η τ ι κ ά σ τ ά ἴ δ ι α κ α θ ή κ ο ν τ α κ α ί τ ί ς ἴ δ ι ε ς λ ύ σ ε ι ς ὅ π ο υ κ α τ α λ ή γ ε ι ὁ μ ι κ ρ ο α σ τ ό ς π ρ α χ τ ι κ ά, χάρη στά ὑλικά του συμφέροντα καί τήν κοινωνική του θέση. Αὐτή εἶναι γενικά ἡ σχέση ἀνάμεσα στούς πολιτικούς καί φιλολογικούς ἐκπροσώπους μιᾶς τάξης καί τήν τάξη πού ἐκπροσωποῦν»*.

Ὅπως βλέπετε ὁ Μάρξ δέ λέει καθόλου «ἔ χ ε ι ἔ ρ-

* «Πρόγραμμα τῆς Ἐρφούρτης», σελ. 94.

** «Σοσιαλδημοκράτης», ἀρ. 1, σελ. 15.

* Ἄν δέν ἔχετε τή «18η Μπρυμαίρ»[35], βλ. τά Πραχτικά τοῦ δεύτερου συνεδρίου τοῦ κόμματος, σελ. 111, ὅπου ἀναφέρονται τά λόγια αὐτά τοῦ Μάρξ.

θει κιόλας». Τά «φιλοσοφικά» αὐτά λόγια τάφτιαξε ὁ σεβαστός «κριτικός» μας.

Στήν περίπτωση αὐτή τά λόγια τοῦ Μάρξ παίρνουν ἐντελῶς διαφορετικό νόημα.

Ποιά ἄποψη ἀναπτύσσει ὁ Μάρξ στή θέση πού ἀναφέρουμε; Μόνο τήν ἄποψη ὅτι ὁ θεωρητικός τῆς μιᾶς ἤ τῆς ἄλλης τάξης δέ μπορεῖ νά δημιουργήσει ἕνα ἰδανικό, πού τά στοιχεῖα του δέν ὑπάρχουν στή ζωή, ὅτι μπορεῖ μόνο νά διακρίνει τά στοιχεῖα τοῦ μέλλοντος καί πάνω σ' αὐτό τό ἔδαφος νά δημιουργήσει θεωρητικά τό ἰδανικό, ὅπου ἡ μιά ἤ ἡ ἄλλη τάξη θά καταλήξει πραχτικά. Ἡ διαφορά εἶναι ὅτι ὁ θεωρητικός ξεπερνᾶ τήν τάξη καί διακρίνει πρίν ἀπ' αὐτήν τό ἔμβρυο τοῦ μέλλοντος. Κι αὐτό ὀνομάζεται: «καταλήγω κάπου θεωρητικά».

Νά τί λένε ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς στό «Μανιφέστο» τους:

«Στήν πράξη λοιπόν οἱ κομμουνιστές, (δηλαδή οἱ σοσιαλδημοκράτες) εἶναι τό πιό ἀποφασιστικό τμῆμα τῶν ἐργατικῶν κομμάτων ὅλων τῶν χωρῶν, τό τμῆμα πού παρακινεῖ πάντα πρός τά μπρός. Θεωρητικά πλεονεχτοῦν ἀπό τήν ὑπόλοιπη μάζα τοῦ προλεταριάτου κατά τό ὅτι κατανοοῦν τούς ὅρους, τήν πορεία καί τά γενικά ἀποτελέσματα τοῦ προλεταριακοῦ κινήματος».

Ναί, οἱ ἰδεολόγοι «παρακινοῦν πρός τά μπρός», βλέπουν πολύ μακρύτερα ἀπό τήν «ὑπόλοιπη μάζα τοῦ προλεταριάτου», καί ἐδῶ βρίσκεται ὅλη ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος. Οἱ ἰδεολόγοι παρακινοῦν πρός τά μπρός καί γι' αὐτό ἀκριβῶς ἡ ἰδέα, ἡ σοσιαλιστική συνείδηση ἔχει μεγάλη σημασία γιά τό κίνημα.

Γι' αὐτό καί ἐπιτίθεστε στήν «πλειοψηφία», ἀξιότιμε «κριτικέ»; Τότε νά ἀποχαιρετήσετε τό μαρξισμό καί νά ξέρετε ὅτι ἡ «πλειοψηφία» εἶναι περήφανη γιά τή μαρξιστική της θέση.

Ἡ θέση τῆς «πλειοψηφίας» στήν προκείμενη περίπτωση θυμίζει σέ πολλά σημεῖα τή θέση τοῦ Ἔνγκελς στά 1891-1894.

Πηγή τῆς κοινωνικῆς ζωῆς εἶναι ἡ ἰδέα, ἰσχυρίζονταν οἱ ἰδεαλιστές. Κατά τή γνώμη τους ἡ κοινωνική συνείδηση εἶναι τό θεμέλιο πού πάνω του χτίζεται ἡ ζωή τῆς κοινωνίας. Γι' αὐτό καί τούς εἶπαν ἰδεαλιστές.

Ἔπρεπε νά ἀποδειχτεῖ ὅτι οἱ ἰδέες δέν πέφτουν ἀπό τόν οὐρανό, ὅτι τίς γεννάει ἡ ἴδια ἡ ζωή.

Παρουσιάστηκαν στό στίβο τῆς ἱστορίας ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς κι ἐκτέλεσαν περίφημα αὐτό τό ρόλο. Ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς ἀπέδειξαν ὅτι πηγή τῶν ἰδεῶν εἶναι ἡ κοινωνική ζωή καί γι' αὐτό ἡ ζωή τῆς κοινωνίας εἶναι τό θεμέλιο πού πάνω του χτίζεται ἡ κοινωνική συνείδηση. Ἔτσι ἔσκαψαν τόν τάφο τοῦ ἰδεαλισμοῦ καί καθάρισαν τό δρόμο γιά τόν ὑλισμό.

Μερικοί μισομαρξιστές τό κατάλαβαν ἔτσι, ὅτι τάχα ἡ συνείδηση, οἱ ἰδέες ἔχουν πολύ μικρή σημασία στή ζωή.

Ἔπρεπε νά ἀποδειχτεῖ ἡ μεγάλη σημασία τῶν ἰδεῶν.

Καί νά, πού παρουσιάστηκε ὁ Ἔνγκελς καί στά γράμματά του (1891-1894) ὑπογράμμισε ὅτι εἶναι ἀλήθεια πώς οἱ ἰδέες δέν πέφτουν ἀπό τόν οὐρανό, ἀλλά τίς γεννάει ἡ ἴδια ἡ ζωή, ὅμως, ὅταν μιά φορά γεννηθοῦν, ἀποχτοῦν μεγάλη σημασία, ἑνώνουν τούς ἀνθρώπους, τούς ὀργανώνουν καί βάζουν τή σφραγίδα τους στήν κοινωνική ζωή πού τίς γέννησε, ὑπογράμμισε δηλαδή ὁ Ἔνγκελς ὅτι οἱ ἰδέες ἔχουν μεγάλη σημασία γιά τήν ἱστορική κίνηση.

«Αὐτό δέν εἶναι μαρξισμός, μά προδοσία τοῦ μαρξισμοῦ»—ξεφώνιζαν ὁ Μπέρνσταϊν καί οἱ ὅμοιοί του. Οἱ μαρξιστές ἁπλῶς χαμογελοῦσαν...

Εἴχαμε καί στή Ρωσία μισομαρξιστές—τούς «οἰκονομιστές». Αὐτοί ἰσχυρίζονταν ὅτι ἐφόσον τίς ἰδέες τίς γεννᾶ ἡ κοινωνική ζωή, ἡ σοσιαλιστική συνείδηση δέν ἔχει παρά μηδαμινή σημασία γιά τό ἐργατικό κίνημα.

Ἔπρεπε νά ἀποδειχτεῖ ὅτι ἡ σοσοσιαλιστική συνείδηση ἔχει μεγάλη σημασία γιά τό ἐργατικό κίνημα, ὅτι χωρίς αὐτήν τό κίνημα εἶναι τρεϊντγιουνιονιστική περιπλάνηση, καί εἶναι ἄγνωστο πότε τό προλεταριάτο θά λυτρωθεῖ ἀπ' αὐτήν καί θά φτάσει ὡς τήν κοινωνική ἐπανάσταση.

Καί νά, πού ἐμφανίστηκε ἡ «Ἴσκρα» πού ἐκτέλεσε θαυμάσια αὐτό τό ρόλο. Βγῆκε τό βιβλίο «Τί νά κάνουμε;» ὅπου ὁ Λένιν ὑπογραμμίζει τή μεγάλη σημασία τῆς σοσιαλιστικῆς συνείδησης. Σχηματίστηκε ἡ κομματική «πλειοψηφία» πού πῆρε σταθερά τοῦτο τό δρόμο.

Καί τώρα νά ὅμως πού παρουσιάζονται οἱ μικροί Μπέρνσταϊν καί ἀρχίζουν νά φωνάζουν: αὐτό «ἀντιφάσκει ριζικά μέ τό μαρξισμό»!

Καί μήπως ξέρετε, μικροί «οἰκονομιστές», τί πάει νά πεῖ μαρξισμός;

———

Καταπληχτικό! θά πεῖ ὁ ἀναγνώστης. Μά τί συμβαίνει; θά ρωτήσει. Γιατί ἔγραψε ὁ Πλεχάνοφ τό ἄρθρο του κριτικῆς ἐνάντια στό Λένιν; (βλ. τή νέα «Ἴσκρα», ἀρ. 70-71). Γιατί τά βάζει μέ τήν «πλειοψηφία»; Καί οἱ ἀξιοθρήνητοι μαρξιστές τῆς Τιφλίδας καί ὁ «Σοσιαλδημοκράτης» τους δέν ἐπαναλαβαίνουν καί αὐτοί τίς ἴδιες ἀπόψεις πού διατύπωσε ὁ Πλεχάνοφ; Ναί, τίς ἐπαναλαβαίνουν, μά τόσο ἀδέξια πού σέ πιάνει ἀηδία. Ναί, ὁ Πλεχάνοφ ξεσπάθωσε μέ τήν κριτική του. Ξέρετε ὅμως γιά ποιό ζήτημα πρόκειται; Ὁ Πλεχάνοφ δέ διαφωνεῖ μέ τήν «πλειοψηφία» καί τό Λένιν καί ὄχι μόνο ὁ Πλεχάνοφ μά

καί ὁ Μάρτοφ καί ἡ Ζασούλιτς καί ὁ Ἄξελροντ. Πραγματικά, γιά τό ζήτημα, πού μιλήσαμε πιό πάνω, οἱ ἡγέτες τῆς «μειοψηφίας» δέ διαφωνοῦν μέ τήν παλιά «Ἴσκρα». Καί ἡ παλιά «Ἴσκρα» εἶναι ἡ σημαία τῆς «πλειοψηφίας». Μήν ἀπορεῖτε! Θά ἀναφέρω γεγονότα.

Ξέρουμε τό προγραμματικό ἄρθρο τῆς παλιᾶς «Ἴσκρα» (βλέπε παραπάνω). Ξέρουμε ὅτι τό ἄρθρο αὐτό ἐκφράζει πέρα γιά πέρα τή θέση τῆς «πλειοψηφίας». Σέ ποιόν ἀνήκει αὐτό τό ἄρθρο; Στήν τότε σύνταξη τῆς «Ἴσκρα». Ποιά ἦταν τά μέλη τῆς συνταχτικῆς ἐπιτροπῆς; Ὁ Λένιν, ὁ Πλεχάνοφ, ὁ Ἄξελροντ, ὁ Μάρτοφ, ἡ Ζασούλιτς, καί ὁ Σταροβέρ. Ἀπ' αὐτούς τώρα μόνο ὁ Λένιν ἀνήκει στήν «πλειοψηφία», ἐνῶ οἱ ὑπόλοιποι πέντε καθοδηγοῦν τή «μειοψηφία». Τό γεγονός ὅμως παραμένει γεγονός, ὅτι δηλαδή τό προγραμματικό ἄρθρο τῆς «Ἴσκρα» δημοσιεύτηκε ὅταν αὐτοί ἦταν στή συνταχτική ἐπιτροπή, καί συνεπῶς, δέ θά ἔπρεπε νά ἀπαρνοῦνται τά λόγια τους. Γιατί πίστευαν ἀσφαλῶς ὅ,τι ἔγραφαν.

Μά, ἄν θέλετε, ἄς ἀφήσουμε τήν «Ἴσκρα».

Καί ἄς δοῦμε τί γράφει ὁ Μάρτοφ:

«Ἔτσι ἡ ἰδέα τοῦ σοσιαλισμοῦ δέν πρωτογεννήθηκε ἀνάμεσα στίς ἐργατικές μάζες, μά μέσα στά γραφεῖα τῶν ἐπιστημόνων πού βγῆκαν ἀπό τούς κύκλους τῆς ἀστικῆς τάξης»*.

Νά τί γράφει ἀκόμα ἡ Βέρα Ζασούλιτς:

«Ἀκόμα καί ἡ ἰδέα τῆς ταξικῆς ἀλληλεγγύης ὅλου τοῦ προλεταριάτου... δέν εἶναι καί τόσο ἁπλή ὥστε νά γεννηθεῖ μόνη της στό κεφάλι τοῦ κάθε ἐργάτη... Ὁ σοσιαλισμός... καί αὐτός δέ φυτρώνει „μόνος του" στά κεφάλια τῶν ἐργατῶν... τή σοσιαλιστική θεωρία τήν προετοίμασε ὅλη ἡ ἀνάπτυξη καί τῆς ζωῆς καί τῆς γνώσης...

* Μάρτοφ, «Κράσνογιε Ζνάμια», σελ. 3.

καί τή δημιούργησε μιά μεγαλοφυΐα ἐξοπλισμένη μ' αὐτή τή γνώση. Ἐπίσης καί τήν ἀρχή τῆς διάδοσης τῶν ἰδεῶν τοῦ σοσιαλισμοῦ ἀνάμεσα στούς ἐργάτες τήν ἔκαναν σχεδόν σ' ὅλη τήν ἠπειρωτική Εὐρώπη σοσιαλιστές πού ἔχουν μορφωθεῖ σέ ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα γιά τίς ἀνώτερες τάξεις»*.

Καί τώρα ἄς ἀκούσουμε τί λέει ὁ Πλεχάνοφ πού ξεσπάθωσε μέ τόση σπουδαιοφάνεια καί ἐπισημότητα κατά τοῦ Λένιν στή νέα «Ἴσκρα» (ἀρ. 70-71). Βρισκόμαστε στό δεύτερο συνέδριο τοῦ κόμματος. Ὁ Πλεχάνοφ κάνει πολεμική στό Μάρτοφ καί ὑπερασπίζει τό Λένιν. Τά βάζει μέ τό Μαρτίνοφ πού πιάστηκε ἀπό μιά φράση τοῦ Λένιν, δέν πρόσεξε τό βιβλίο «Τί νά κάνουμε;» στό σύνολό του καί συνεχίζει: «Ἡ μέθοδος τοῦ σ. Μαρτίνοφ μοῦ θυμίζει ἕναν λογοκριτή πού ἔλεγε: „Δόστε μου τό ‚Πάτερ ἡμῶν', ἐπιτρέψτε μου νά τοῦ ἀφαιρέσω μιά φράση—καί θά σᾶς ἀποδείξω ὅτι τό συγγραφέα του θά ἔπρεπε νά τόν κρεμάσουμε". Ὅλες ὅμως οἱ μομφές πού ἀπευθύνουν στήν ἄτυχη φράση (τοῦ Λένιν), ὄχι μόνο ὁ σ. Μαρτίνοφ, ἀλλά καί πολλοί ἄλλοι, ὀφείλονται σέ παρανόηση. Ὁ σ. Μαρτίνοφ παραθέτει τά λόγια τοῦ Ἔνγκελς: „Ὁ σύγχρονος σοσιαλισμός εἶναι ἡ θεωρητική ἔκφραση τοῦ σύγχρονου ἐργατικοῦ κινήματος". Ὁ σύντροφος Λένιν εἶναι ἐπίσης σύμφωνος μέ τόν Ἔνγκελς... Τά λόγια ὅμως τοῦ Ἔνγκελς ἀποτελοῦν μιά γενική θέση. Τό ζήτημα εἶναι ποιός διατυπώνει γιά πρώτη φορά αὐτή τή θεωρητική διατύπωση. Ὁ Λένιν δέν ἔγραφε διατριβή γιά τή φιλοσοφία τῆς ἱστορίας, ἀλλά ἄρθρο πολεμικῆς ἐνάντια στούς «οἰκονομιστές» πού ἔλεγαν: πρέπει νά περιμένουμε νά δοῦμε ποῦ θά καταλήξει ἡ ἐργατική τάξη μόνη της, χωρίς τή βοήθεια τοῦ „ἐπαναστατικοῦ βάκιλου" (δηλαδή χωρίς τή σοσιαλδημοκρατία). Τῆς τελευταίας τῆς ἀπαγορεύτηκε νά λέει ὁτιδήποτε στούς ἐργάτες, ἀκριβῶς γιατί εἶναι „ἐπαναστατικός βάκιλος", γιατί ἔχει δηλαδή θεωρητική συνείδηση. Ἄν ὅμως παραμερίσουμε τό „βάκιλο", θά μείνει μόνο ἡ ἀσυνείδητη μάζα, πού πρέπει νά τῆς μπάσουν τή συνείδηση ἀπ' ἔξω. Ἄν θέλατε νά εἶστε δίκαιοι ἀπέναντι στό Λένιν καί διαβάζατε προσεχτικά ὅλο τό βιβλίο του, τότε θά βλέπατε ὅτι αὐτό λέει ἴσα-ἴσα»**.

Αὐτά εἶπε ὁ Πλεχάνοφ στό δεύτερο συνέδριο τοῦ κόμματος.

Νά ὅμως πού ὁ ἴδιος ὁ Πλεχάνοφ παρακινημένος ἀπό τά ἴδια πρόσωπα, τό Μάρτοφ, τόν Ἄξελροντ, τή Ζασούλιτς, τό Σταροβέρ καί ἄλλους, παρουσιάζεται καί πάλι ὕστερα ἀπό λίγους μῆνες καί πιάνεται ἀπό τήν ἴδια πάλι φράση τοῦ Λένιν πού τήν ὑπεράσπισε στό συνέδριο, γιά νά δηλώσει τά ἑξῆς: ὁ Λένιν καί ἡ «πλειοψηφία» δέν εἶναι μαρξιστές. Ξέρει ὅτι ἄν βγάλεις μιά φράση καί ἀπ' τό «Πάτερ ἡμῶν» ἀκόμα καί τήν ἑρμηνέψεις ἀποσπασμένη, ἴσως νά βρεθεῖς στήν κρεμάλα γιά ἀπαρνητής τοῦ θεοῦ. Ξέρει ὅτι αὐτό τό πράγμα δέν εἶναι σωστό, ὅτι ἕνας ἀμερόληπτος κριτικός δέν ἐνεργεῖ μ' αὐτό τόν τρόπο κι ὡστόσο ἀποσπᾶ τή φράση ἀπό τό βιβλίο τοῦ Λένιν, ὡστόσο ἐνεργεῖ ἄδικα καί καταντροπιάζεται μπροστά σ' ὅλο τόν κόσμο. Καί ὁ Μάρτοφ, ἡ Ζασούλιτς, ὁ Ἄξελροντ καί ὁ Σταροβέρ τόν ἐπιδοκιμάζουν ὁμόφωνα, δημοσιεύουν ὕστερα ἀπό θεώρηση δική τους ἄρθρο τοῦ Πλεχάνοφ στή νέα «Ἴσκρα» (ἀρ. 70-71) κι ἔτσι ντροπιάζουν γιά μιά ἀκόμα φορά τόν ἑαυτό τους.

Γιατί ὅλοι αὐτοί ἔδειξαν τέτια ἔλλειψη χαραχτήρα,

---

* «Ζαριά»[36], ἀρ. 4, σελ. 79-80.

** Πραχτικά τοῦ δεύτερου συνεδρίου τοῦ κόμματος, σελ. 123.

γιατί οἱ ἡγέτες αὐτοί τῆς «μειοψηφίας» καταντροπιάστηκαν δημόσια, γιατί ἀπαρνήθηκαν τό προγραμματικό ἄρθρο τῆς «Ἴσκρα» πού τό εἶχαν ὑπογράψει, γιατί ἀπαρνήθηκαν τά λόγια τους; Ἀκούστηκε ποτέ παρόμοια ἀπάτη μέσα σέ σοσιαλδημοκρατικό κόμμα;

Τί συνέβη λοιπόν στούς λίγους μῆνες πού μεσολάβησαν ἀνάμεσα στό δεύτερο συνέδριο καί τήν ἐμφάνιση τοῦ ἄρθρου τοῦ Πλεχάνοφ;

Τό ζήτημα ἔχει ὡς ἑξῆς.

Ἀπό τούς ἕξι συντάχτες πού εἶχε πρῶτα ἡ «Ἴσκρα», τό δεύτερο συνέδριο ἐξέλεξε μόνο τούς τρεῖς: τόν Πλεχάνοφ, τό Λένιν καί τό Μάρτοφ. Ὅσο γιά τόν Ἄξελροντ, τό Σταροβέρ καί τή Ζασούλιτς, τό συνέδριο τούς τοποθέτησε σέ ἄλλη δουλιά. Τό συνέδριο εἶχε βέβαια τό δικαίωμα νά τό κάνει αὐτό καί ὁ καθένας ἦταν ὑποχρεωμένος νά ὑποταχθεῖ στίς ἀποφάσεις του: γιατί τό συνέδριο ἐκφράζει τή θέληση τοῦ κόμματος, εἶναι τό ἀνώτερο ὄργανο τοῦ κόμματος, καί ὅποιος πάει ἐνάντια στίς ἀποφάσεις του δέ σέβεται τή θέληση τοῦ κόμματος.

Ὅμως αὐτοί οἱ πεισματάρηδες συντάχτες δέν ὑποτάχθηκαν στή θέληση τοῦ κόμματος, στήν κομματική πειθαρχία (ἡ κομματική πειθαρχία εἶναι ἡ ἴδια ἡ θέληση τοῦ κόμματος). Φαίνεται πώς ἡ κομματική πειθαρχία ἔχει ἐπινοηθεῖ γιά τούς ἁπλούς ἀγωνιστές σάν κι ἐμᾶς! Θυμώσανε μέσα στό συνέδριο γιατί δέν τούς ἐκλέξανε στή σύνταξη, τραβήχτηκαν στήν πάντα, πῆραν μαζί τους τό Μάρτοφ καί σχημάτισαν ἀντιπολίτευση. Κήρυξαν ἀποχή ἀπό κάθε δουλιά μέσα στό κόμμα, ἀρνήθηκαν νά κάνουν κομματική δουλιά καί ἄρχισαν νά ἀπειλοῦν τό κόμμα: ἐκλέξτε μας στή σύνταξη, στήν Κεντρική Ἐπιτροπή, στό Συμβούλιο τοῦ κόμματος, γιατί διαφορετικά θά κάνουμε διάσπαση. Κι ἡ διάσπαση ἄρχισε. Μ' αὐτό πού ἔκαναν καταπάτησαν γιά μιά ἀκόμα φορά τή θέληση τοῦ κόμματος.

Νά ποιά εἶναι τά αἰτήματα τῶν ἀπεργῶν συνταχτῶν:

«Νά ξαναγυρίσει στή θέση της ἡ παλιά σύνταξη τῆς „Ἴσκρα“ (δηλαδή δόστε μας τ ρ ε ῖ ς θ έ σ ε ι ς στή σύνταξη).

Νά μπεῖ στήν Κεντρική Ἐπιτροπή ἕνας ὁρισμένος ἀριθμός μελῶν τῆς ἀντιπολίτευσης (δηλ. τῆς „μειοψηφίας“).

Μέσα στό Συμβούλιο τοῦ κόμματος νά παραχωρηθοῦν δ υ ό θ έ σ ε ι ς στά μέλη τῆς ἀντιπολίτευσης κτλ...

Βάζουμε αὐτούς τούς ὅ ρ ο υ ς, γιατί εἶναι οἱ μόνοι πού ἐ ξ α σ φ α λ ί ζ ο υ ν στό κόμμα τή δυνατότητα νά ἀποφύγει τή σύγκρουση πού ἀπειλεῖ τήν ἴδια τήν ὕπαρξη τοῦ κόμματος» (δηλ. ἱκανοποιεῖστε μας, γιατί ἄν δέ μᾶς ἱκανοποιήσετε, θά προκαλέσουμε μεγάλη διάσπαση στό κόμμα)*.

Καί τί τούς ἀπάντησε τό κόμμα;

Ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ κόμματος, ἡ Κεντρική του Ἐπιτροπή, καί ἄλλοι σύντροφοι τούς δήλωσαν: δέ μποροῦμε νά πᾶμε ἐνάντια στό συνέδριο τοῦ κόμματος, οἱ ἐκλογές εἶναι ἔργο τοῦ συνεδρίου, ὡστόσο θά προσπαθήσουμε ν' ἀποκαταστήσουμε τήν εἰρήνη καί νά μονιάσουμε, ἄν καί, γιά νά ποῦμε τήν ἀλήθεια, εἶναι ντροπή νά γίνεται ἀγώνας γ ι ά θ έ σ ε ι ς, ἐσεῖς γ ι ά τ ί ς θ έ σ ε ι ς θέλετε νά διασπάσετε τό κόμμα κτλ.

Οἱ ἀπεργοί συντάχτες αὐτό τό θεώρησαν γιά προσβολή, βρέθηκαν σέ δύσκολη θέση—φάνηκε πραγματικά ὅτι ξεσήκωσαν ἀγώνα γιά τίς θέσεις—τράβηξαν μέ τό μέρος τους τόν Πλεχάνοφ** κι ἄρχισαν τό ἡρωικό τους ἔργο.

---

* Σχόλια στά Πρακτικά τοῦ Συνδέσμου, σελ. 26.

** Θά ρωτήσει ἴσως ὁ ἀναγνώστης πῶς ἔγινε καί πέρασε στή «μειοψηφία» ὁ Πλεχάνοφ, ὁ ἴδιος ὁ Πλεχάνοφ πού ἦταν ἔνθερμος ὀπαδός τῆς «πλειοψηφίας». Τά πράγματα ἔγιναν ὡς ἑξῆς: ἀνάμεσα στόν Πλεχάνοφ καί τό Λένιν γεννήθηκαν διαφωνίες. Ὅταν τή «μειοψηφία» τήν ἔπιασε μανία καί κήρυξε ἀποχή ἀπό

Τούς ἦταν ἀπαραίτητο νά ψάξουν καί νά βροῦν μιά πιά «χτυπητή» «διαφωνία» ἀνάμεσα στήν «πλειοψηφία» καί στή «μειοψηφία» καί ν' ἀποδείξουν ἔτσι ὅτι δέν ἀγωνίζονται γιά θέσεις. Ψάξανε, ψάξανε καί βρῆκαν ἕνα μέρος ἀπό τό βιβλίο τοῦ Λένιν, ποῦ ἄν τό ἀποσπάσεις ἀπό τό κείμενο καί τό ἑρμηνεύσεις ξεκομμένο, μπορεῖ πραγματικά νά στρεψοδικήσεις. Ὡραία ἰδέα—σκέφτηκαν οἱ ἡγέτες τῆς «μειοψηφίας»—ὁ Λένιν εἶναι ὁ ἀρχηγός τῆς «πλειοψηφίας», ἄς τόν ἀμαυρώσουμε, θά κάνουμε ἔτσι ὅλο τό κόμμα νά κλίνει πρός τό μέρος μας. Καί τότε ἄρχισε ὁ Πλεχάνοφ τίς φλυαρίες του ὅτι «ὁ Λένιν καί οἱ ὀπαδοί του δέν εἶναι»,

---

κάθε δουλιά, ὁ Πλεχάνοφ εἶχε τή γνώμη ὅτι χρειάζεται πλέρια ὑποχώρηση. Ὁ Λένιν δέ συμφώνησε μαζί του. Ὁ Πλεχάνοφ ἄρχισε νά κλίνει σιγά-σιγά πρός τή «μειοψηφία». Οἱ διαφωνίες του μέ τό Λένιν μεγάλωσαν ἀκόμα περισσότερο καί τέλος τά πράγματα ἔφτασαν στό σημεῖο πού μιά μέρα ὁ Πλεχάνοφ μετατράπηκε σέ ἀντίπαλο τοῦ Λένιν καί τῆς «πλειοψηφίας». Νά τί γράφει σχετικά ὁ Λένιν:

«...Πραγματικά ὕστερα ἀπό λίγες μέρες πῆγα στόν Πλεχάνοφ, μαζί μέ ἕνα μέλος τοῦ Συμβουλίου καί εἴχαμε τήν ἑξῆς συνομιλία:

—Ξέρετε, καμιά φορά ὁρισμένες γυναῖκες (δηλ. ἡ „μειοψηφία") κάνουν τέτια σκάνδαλα—εἶπε ὁ Πλεχάνοφ—πού εἶστε ὑποχρεωμένος νά ὑποχωρήσετε γιά νά ἀποφύγετε τίς ὑστερίες τους καί τά ἐπεισόδια πού προκαλοῦν μπροστά στόν κόσμο.

—Μπορεῖ, τοῦ ἀπάντησα, πρέπει ὅμως ἡ ὑποχώρηση νά γίνει μέ τέτιον τρόπο, ὥστε νά ἔχεις τή δύναμη νά μήν ἐπιτρέψεις νά ἐπαναληφθεῖ ξανά ἕνα μεγαλύτερο „σκάνδαλο"» (βλ. Σχόλια στά Πρακτικά τοῦ Συνδέσμου, σελ. 37, ὅπου δίνεται τό γράμμα τοῦ Λένιν)[37].

Ὁ Λένιν καί ὁ Πλεχάνοφ δέν κατάληξαν σέ συμφωνία. Ἀπό κείνη τή στιγμή ὁ Πλεχάνοφ ἄρχισε νά περνᾶ στή «μειοψηφία».

Μάθαμε ἀπό ἀξιόπιστες πηγές ὅτι ὁ Πλεχάνοφ ἐγκαταλείπει καί τή «μειοψηφία» καί ἵδρυσε κιόλας δικό του ὄργανο, τό «Ντιεβνίκ Σοσιαλντεμοκράτα»[38].

τάχα, «μαρξιστές». Εἶναι ἀλήθεια πώς χτές ἀκόμα ὑποστήριζαν τήν ἴδια ἰδέα τοῦ βιβλίου τοῦ Λένιν, πού σήμερα ξεσπαθώνουν ἐναντίον της. Μά τί νά κάνεις: τούς ὀπορτουνιστές γι' αὐτό καί τούς ὀνομάζουν ὀπορτουνιστές, γιατί δέν ἔχουν σέ μεγάλη ὑπόληψη τήν ἐμμονή στίς ἀρχές.

Νά γιατί καταντροπιάζονται μπροστά σ' ὅλο τόν κόσμο, καί νά ποῦ βρίσκεται ἡ πηγή τῆς ἀπάτης πού ἔκαναν.

Μά ἔχουμε κι ἄλλα ἀκόμα.

Πέρασε λίγος καιρός. Εἶδαν ὅτι κανένας δέ δίνει προσοχή στήν προπαγάνδα τους ἐνάντια στήν «πλειοψηφία» καί τό Λένιν, ἔξω ἀπό μερικούς ἀφελεῖς, εἶδαν ὅτι τά «πράγματα» δέν πᾶνε καλά, κι ἀποφάσισαν ν' ἀλλάξουν ἄλλη μιά φορά μεταμφίεση. Ὁ ἴδιος πάλι ὁ Πλεχάνοφ, ὁ ἴδιος ὁ Μάρτοφ καί ὁ Ἄξελροντ στίς 10 τοῦ Μάρτη 1905 πρότειναν ἐξ ὀνόματος τοῦ Συμβουλίου τοῦ κόμματος μιά ἀπόφαση πού λέει ἀνάμεσα στ' ἄλλα:

«Σύντροφοι! (ἀποτείνονται στήν „πλειοψηφία")... Καί οἱ δυό πλευρές (δηλαδή ἡ „πλειοψηφία" καί ἡ „μειοψηφία") ἐκφράσανε ἐπανειλημμένα τήν πεποίθησή τους ὅτι οἱ ταχτικές καί ὀργανωτικές μας διαφωνίες δέν ἔχουν χαραχτήρα τέτιο πού νά κάνει ἀδύνατη τή δουλιά μέσα στά πλαίσια μιᾶς ἑνιαίας κομματικῆς ὀργάνωσης»*, καί γι' αὐτό καλό εἶναι νά καλέσουμε ἕνα συντροφικό δικαστήριο (ἀπό τό Μπέμπελ καί ἄλλους) καί νά ξεκαθαρίσουμε τή μικρή μας διαφωνία.

Μέ δυό λόγια, οἱ κομματικές διαφωνίες εἶναι ἁπλῶς φαγωμάρες πού θά τίς ξεκαθαρίσει τό κομματικό δικαστήριο κι ὅλοι μαζί εἴμαστε, τάχα, ὅπως λένε, ἕνα ἑνιαῖο σύνολο.

Μά πῶς γίνεται ἕνα τέτιο πράγμα; Ἐμᾶς, πού «δέν»

---

* «Ἴσκρα», ἀρ. 91, σελ. 3.

είμαστε «μαρξιστές», νά μᾶς καλοῦν στήν κομματική όργάνωση, κι ὅλοι μαζί νά εἴμαστε, ὅπως λένε, ἑνιαῖο σύνολο καί τά τέτια... Τί νόημα ἔχουν ὅλα αὐτά; Στήν πραγματικότητα εἶναι προδοσία τοῦ κόμματος ἀπό μέρους σας, ἡγέτες τῆς «μειοψηφίας»! Μά ἐπιτρέπεται τούς «μή μαρξιστές» νά τούς βάζετε ἐπικεφαλῆς τοῦ κόμματος; Καί ἔχουν τάχα οἱ «μή μαρξιστές» θέση μέσα σέ σοσιαλδημοκρατικό κόμμα; Ἤ μήπως προδόσατε καί σεῖς τό μαρξισμό καί γι' αὐτό ἀλλάξατε μέτωπο;

Μά θἆταν ἀπλοϊκό νά περιμένεις ἀπάντηση. Οἱ ἐπιφανεῖς αὐτοί ἀρχηγοί ἔχουνε κάμποσες «ἀρχές» στήν τσέπη τους καί κάθε φορά βγάζουν κείνη πού τούς χρειάζεται. Ἀλλάζουν, πού λένε, γνῶμες σάν τά πουκάμισα!...

Τέτιοι εἶναι οἱ ἡγέτες τῆς λεγόμενης «μειοψηφίας».

Εἶναι εὔκολο νά φανταστεῖ κανείς τί θά εἶναι οἱ ὀπαδοί τέτιων ἡγετῶν—σά νά λέμε ἡ «μειοψηφία» τῆς Τιφλίδας... Τό δυστύχημα εἶναι ὅτι κάπου-κάπου ἡ οὐρά δέν ἀκούει τό κεφάλι καί ἀρνεῖται νά ὑποταχθεῖ. Νά, λογουχάρη, τή στιγμή πού οἱ ἡγέτες τῆς «μειοψηφίας» θεωροῦν δυνατή τή συμφιλίωση καί καλοῦν τά κομματικά στελέχη νά μονιάσουν, ἡ «μειοψηφία» τῆς Τιφλίδας καί ὁ «Σοσιαλδημοκράτης» της ἐξακολουθοῦν νά φωνάζουν ἀπό τή λύσσα τους: ἀνάμεσα στήν «πλειοψηφία» καί τή «μειοψηφία» γίνεται «ἀγώνας ζωῆς καί θανάτου»*, καί πρέπει νά ἀλληλοεξοντωθοῦμε! Δηλαδή ὁ ἕνας τό κοντό του καί ἄλλος τό μακρύ του.

Ἡ «μειοψηφία» παραπονιέται γιατί τούς λέμε ὀπορτουνιστές (χωρίς ἀρχές). Μά πῶς ἀλλιῶς νά τό ὀνομάσουμε αὐτό, ἄν ὄχι ὀπορτουνισμό, ὅταν ἀπαρνιένται τά ἴδια τους τά λόγια, ὅταν βολοδέρνουν ἀπό τή μιάν ἄκρη στήν

* «Σοσιαλδημοκράτης», ἀρ. 1.

ἄλλη, ὅταν αἰωνίως ταλαντεύονται καί διστάζουν; Εἶναι δυνατό ὁ πραγματικός σοσιαλδημοκράτης ν' ἀλλάζει κάθε τόσο τίς πεποιθήσεις του; Τόσο συχνά δέν ἀλλάζει κανείς πραγματικά οὔτε μαντήλι.

Οἱ μαρξιστές μας τῆς κακιᾶς ὥρας ἐπαναλαβαίνουν πεισματάρικα ὅτι ἡ «μειοψηφία» ἔχει πραγματικά προλεταριακό χαραχτήρα. Εἶναι σωστό αὐτό; Ἄς τό ἐξετάσουμε.

Ὁ Καούτσκι λέει ὅτι «ὁ προλετάριος διαποτίζεται εὐκολότερα ἀπό τίς κομματικές ἀρχές, κλίνει πρός μιά πολιτική ἀρχῶν, ἀνεξάρτητα ἀπό τίς διαθέσεις τῆς στιγμῆς, ἀπό προσωπικά ἤ τοπικά συμφέροντα»*.

Καί ἡ «μειοψηφία»; Ἔχει καί ἡ μειοψηφία τήν τάση πρός μιά πολιτική πού δέν ἐξαρτᾶται ἀπό τίς διαθέσεις τῆς στιγμῆς καί τά λοιπά; Ὄχι, ἀντίθετα, ἡ μειοψηφία διαρκῶς ταλαντεύεται, αἰωνίως κλονίζεται, μισεῖ τή σταθερή πολιτική ἀρχῶν, προτιμᾶ τήν ἔλλειψη ἀρχῶν καί ἀκολουθεῖ τίς διαθέσεις τῆς στιγμῆς. Τά γεγονότα μᾶς εἶναι ἤδη γνωστά.

Ὁ Καούτσκι λέει ὅτι ὁ προλετάριος ἀγαπᾶ τήν κομματική πειθαρχία: «Ὁ προλετάριος δέν εἶναι τίποτα, ὅσο μένει μονωμένο ἄτομο. Ὅλη τή δύναμή του, ὅλη τήν ἱκανότητά του γιά πρόοδο, ὅλες του τίς ἐλπίδες καί τούς πόθους τούς ἀντλεῖ ἀπό τήν ὀ ρ γ ά ν ω σ η...». Γι' αὐτό ἀκριβῶς δέν τόν παρασέρνει οὔτε τό προσωπικό συμφέρο, οὔτε ἡ προσωπική δόξα, «ἐκτελεῖ τό χρέος του ὅπου τόν τοποθετήσουν, ὑποτάσσεται ἐθελοντικά στήν πειθαρχία, πού διαποτίζει ὅλα του τά αἰσθήματα, ὅλη του τή σκέψη»**.

Καί ἡ «μειοψηφία»; Τή διαποτίζει κι αὐτήν τό ἴδιο

* «Πρόγραμμα τῆς Ἐρφούρτης», ἐκδ. ΚΕ, σελ. 88.

** Βλ. Λένιν, «Ἕνα βῆμα μπρός, δυό βήματα πίσω», σελ. 93, ὅπου ἀναφέρονται τά λόγια αὐτά τοῦ Καούτσκι.

ἡ πειθαρχία; Ὄχι, ἀντίθετα, περιφρονεῖ τήν κομματική πειθαρχία καί τήν κοροϊδεύει*. Τό πρῶτο παράδειγμα παράβασης τῆς κομματικῆς πειθαρχίας τόδωσαν οἱ ἡγέτες τῆς «μειοψηφίας». Θυμηθεῖτε τόν Ἄξελροντ, τή Ζασούλιτς, τό Σταροβέρ, τό Μάρτοφ καί τούς ἄλλους πού δέν ὑποτάχθηκαν στίς ἀποφάσεις τοῦ δεύτερου συνεδρίου.

«Ἐντελῶς διαφορετικά ἔχει τό ζήτημα μέ τό διανοούμενο», συνεχίζει ὁ Καούτσκι. Ὁ διανοούμενος μέ μεγάλο κόπο ὑποτάσσεται στήν κομματική πειθαρχία, κι αὐτό τό κάνει ἀναγκαστικά κι ὄχι θεληματικά. «Τήν ἀνάγκη τῆς πειθαρχίας τήν ἀναγνωρίζει μόνο γιά τίς μάζες κι ὄχι γιά τούς ἐκλεχτούς. Ἐννοεῖται, πώς κατατάσσει τόν ἑαυτό του στούς ἐκλεχτούς... Ἰδανικό πρότυπο διανοούμενου πέρα γιά πέρα διαποτισμένου ἀπό προλεταριακή διάθεση πού... δούλευε σέ ὅποια δουλιά τόν τοποθετοῦσαν, πού εἶχε ἀφιερώσει ὁλοκληρωτικά τόν ἑαυτό του στή μεγάλη ὑπόθεση καί περιφρονοῦσε τίς γεροντίστικες κλάψες... πού ἀκοῦμε συχνά ἀπό τούς διανοούμενους... ὅταν τύχει νά βρεθοῦν μειοψηφία... ἰδανικό πρότυπο τέτιου διανοούμενου ἦταν ὁ Λῆμπκνεχτ. Ἐδῶ μποροῦμε νά ἀναφέρουμε καί τό Μάρξ, πού ποτέ δέ γύρευε πρωτεῖα καί ὑποτάσσονταν ὑποδειγματικά στήν κομματική πειθαρχία τῆς Διεθνοῦς, ὅπου πολλές φορές βρέθηκε στή μειοψηφία»**.

Καί ἡ «μειοψηφία»; ἐκδήλωσε ὁπουδήποτε «προλεταριακές διαθέσεις»; Ἡ διαγωγή της μοιάζει μέ τή διαγωγή τοῦ Λῆμπκνεχτ καί τοῦ Μάρξ; Ὄχι, ἀντίθετα, εἴδαμε ὅτι οἱ ἡγέτες τῆς «μειοψηφίας» δέν ἔβαλαν τό «ἐγώ» τους κάτω ἀπό τό ἱερό ἔργο μας, εἴδαμε ὅτι ἴσα-ἴσα αὐτοί οἱ ἀρχηγοί ἔπεσαν σέ «γεροντίστικες κλάψες, ὅταν ἔμειναν μειοψηφία» στό δεύτερο συνέδριο, εἴδαμε ὅτι ὕστερα ἀπό τό συνέδριο κλαίγανε ἴσα-ἴσα γιά τά «πρωτεῖα» καί γι' αὐτό ἀκριβῶς θέλησαν νά διασπάσουν τό κόμμα...

* Βλ. Πραχτικά τοῦ Συνδέσμου.

** Βλ. Λένιν, «Ἕνα βῆμα μπρός, δυό βήματα πίσω», σελ. 93, ὅπου ἀναφέρονται οἱ γραμμές αὐτές τοῦ Καούτσκι.

Αὐτός εἶναι ὁ «προλεταριακός χαραχτήρας» σας, ἀξιότιμοι μενσεβίκοι;

Τότε γιατί σέ μερικές πόλεις οἱ ἐργάτες εἶναι μέ τό μέρος μας;—μᾶς ρωτοῦν οἱ μενσεβίκοι.

Ναί, εἶναι ἀλήθεια ὅτι σέ μερικές πόλεις οἱ ἐργάτες εἶναι μέ τό μέρος τῆς «μειοψηφίας», αὐτό ὅμως δέν ἀποτελεῖ καμιά ἀπόδειξη. Σέ ὁρισμένες πόλεις οἱ ἐργάτες ἀκολουθοῦν καί τούς ρεβιζιονιστές (τούς ὀπορτουνιστές τῆς Γερμανίας), αὐτό ὅμως δέ σημαίνει ὅτι καί ἡ θέση τους εἶναι προλεταριακή, αὐτό δέ σημαίνει καί ὅτι δέν εἶναι ὀπορτουνιστές. Κάποτε καί ἡ καρακάξα βρῆκε μιά τριανταφυλλιά, αὐτό ὅμως δέ σημαίνει πώς καί ἡ καρακάξα ἔγινε ἀηδόνι. Δέν ἔχουν ἄδικο πού λένε:

Μόλις βρεῖ ἡ καρακάξα τριανταφυλλιά
φαντάζεται πώς ἔγινε κιόλας ἀηδόνι.

* * *

Τώρα εἶναι ξεκάθαρο **πάνω σέ ποιά βάση** γεννήθηκαν οἱ κομματικές διαφωνίες. Ὅπως βλέπουμε, στό κόμμα μας παρουσιάστηκαν δυό τάσεις: ἡ τάση **τῆς προλεταριακῆς σταθερότητας** καί ἡ τάση **τῆς διανοουμενίστικης ἀστάθειας**. Καί ἐκφραστής αὐτῆς τῆς διανοουμενίστικης ἀστάθειας εἶναι ἀκριβῶς ἡ σημερινή «μειοψηφία». Ἡ «Ἐπιτροπή» τῆς Τιφλίδας καί ὁ «Σοσιαλδημοκράτης» της εἶναι πειθήνια ὄργανα αὐτῆς τῆς «μειοψηφίας».

Αὐτοῦ βρίσκεται ὅλη ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος.

Εἶναι ἀλήθεια πώς οἱ μαρξιστές μας τῆς κακιᾶς ὥρας βάζουν συχνά τίς φωνές πώς εἶναι ἐνάντια στή «διανοουμενίστικη ψυχολογία», καί στήν περίπτωση αὐτή προσπαθοῦν νά κατηγορήσουν τήν «πλειοψηφία» γιά «διανοουμενίστικη ἀστάθεια». Αὐτό ὅμως θυμίζει τήν ἱστορία μέ τόν κλέφτη, πού ἔκλεψε τά λεφτά κι ἔπειτα ἔβαλε τίς φωνές: «Πιάστε τόν κλέφτη!».

Ἀκόμα εἶναι γνωστή καί μιά ἄλλη παροιμία: «ὁ καθένας μιλάει γιά κεῖνο πού τόν πονάει».

Δημοσιεύτηκε σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς μπροσούρας, πού ἔβγαλε ἡ Ἐπιτροπή τῆς Ἕνωσης τοῦ Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ, τό Μάη τοῦ 1905.

Τό πρωτότυπο γράφτηκε στά γεωργιανά.

Η ΕΝΟΠΛΗ ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΚΑΙ Η ΤΑΧΤΙΚΗ ΜΑΣ

Τό ἐπαναστατικό κίνημα «στίς σημερινές στιγμές ὁδήγησε κιόλας στήν ἀνάγκη τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης». Αὐτή ἡ ἰδέα, πού τήν ἐξέφρασε τό τρίτο συνέδριο τοῦ κόμματός μας, ἐπιβεβαιώνεται κάθε μέρα ὅλο καί πιό πολύ. Ἡ φλόγα τῆς ἐπανάστασης ἀνάβει ὅλο καί πιό δυνατά, πότε ἐδῶ, πότε ἐκεῖ, καί προκαλεῖ τοπικές ἐξεγέρσεις. Τά ὁδοφράγματα καί οἱ ὁδομαχίες στό Λότζ πού κράτησαν τρεῖς μέρες, ἡ ἀπεργία πολλῶν δεκάδων χιλιάδων ἐργατῶν στό Ἰβάνοβο Βοζνεσένσκ μέ τίς ἀναπόφευχτες αἱματηρές συγκρούσεις μέ τό στρατό, ἡ ἐξέγερση στήν Ὀδησσό, ἡ «στάση» τοῦ στόλου τῆς Μαύρης θάλασσας καί τῶν πληρωμάτων τοῦ στόλου τῆς Λιμπάβα, ἡ «βδομάδα» τῆς Τιφλίδας—ὅλα αὐτά ἀποτελοῦν τό προμήνυμα τῆς θύελας πού πλησιάζει. Ἡ θύελα ἐπέρχεται, ἐπέρχεται ἀσυγκράτητα καί σήμερα αὔριο θά ξεσπάσει πάνω ἀπό τή Ρωσία καί σάν ὁρμητικός χείμαρος πού καθαρίζει ὅ,τι βρεῖ στό δρόμο του, θά σαρώσει καθετί τό γέρικο καί τό σάπιο καί θά ξεπλύνει τό ρωσικό λαό ἀπό τό αἶσχος πολλῶν αἰώνων, πού λέγεται ἀπολυταρχία. Οἱ τελευταῖες σπασμωδικές προσπάθειες πού κάνει ὁ τσαρισμός—οἱ διάφορες μέθοδες τῆς τρομοκρατίας πού δυναμώνει, ἡ κήρυξη τῆς μισῆς χώρας

σέ κατάσταση πολιορκίας, οἱ κρεμάλες πού πληθαίνουν καί παράλληλα οἱ δελεαστικοί λόγοι πού ἀπευθύνονται στούς φιλελεύθερους καί οἱ ἀπατηλές ὑποσχέσεις γιά μεταρυθμίσεις—ὅλα αὐτά δέ θά τόν σώσουν ἀπό τήν τύχη πού τοῦ ἐπιφυλάσσει ἡ ἱστορία. Οἱ μέρες τῆς ἀπολυταρχίας εἶναι μετρημένες, ἡ θύελλα εἶναι ἀναπόφευχτη. Γεννιέται κιόλας τό νέο καθεστώς, πού τό ὑποδέχεται μέ χαρά ὅλος ὁ λαός, ὁ λαός πού περιμένει ἀπ' αὐτό ἀνακαίνιση καί ἀναγέννηση.

Ποιά λοιπόν νέα προβλήματα βάζει μπροστά στό κόμμα μας ἡ ἐπερχόμενη θύελλα; Πῶς πρέπει νά προσαρμόσουμε τήν ὀργάνωση καί τήν ταχτική μας στίς νέες ἀπαιτήσεις τῆς ζωῆς γιά νά συμμετάσχουμε πιό δραστήρια καί ὀργανωμένα στήν ἐξέγερση, πού εἶναι ἡ μοναδική καί ἀπαραίτητη ἀρχή τῆς ἐπανάστασης; Γιά νά καθοδηγήσουμε τήν ἐξέγερση, ἔχουμε τήν ὑποχρέωση, σάν πρωτοπόρο ἀπόσπασμα τῆς τάξης πού δέν εἶναι μόνο ἡ πρωτοπορία ἀλλά καί ἡ κύρια δρώσα δύναμη τῆς ἐπανάστασης, νά δημιουργήσουμε εἰδικούς μηχανισμούς ἤ εἶναι ἀρκετός ὁ κομματικός μηχανισμός πού ὑπάρχει κιόλας σήμερα;

Τά προβλήματα αὐτά μπῆκαν ἐδῶ καί κάμποσους μῆνες μπροστά στό κόμμα καί ζητοῦν ἐπιταχτικά τή λύση τους. Τέτια προβλήματα δέν ὑπάρχουν μονάχα γιά τούς ἀνθρώπους πού ὑποκλίνονται μπροστά στό «αὐθόρμητο», πού ὑποβιβάζουν τούς σκοπούς τοῦ κόμματος ὥς τό σημεῖο πού νά παρακολουθεῖ ἁπλῶς τήν πορεία τῆς ζωῆς, γιά τούς ἀνθρώπους πού σέρνονται στήν οὐρά τῶν γεγονότων καί δέ βαδίζουν ἐπικεφαλῆς, ὅπως ταιριάζει σέ πρωτοπόρο, συνειδητό ἀπόσπασμα. Ἡ ἐξέγερση εἶναι αὐθόρμητη, λένε οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, εἶναι ἀδύνατο νά ὀργανωθεῖ καί νά προετοιμαστεῖ, κάθε σχέδιο δράσης δουλεμένο ἀπό τά πρίν εἶναι οὐτοπία (οἱ ἄνθρωποι αὐτοί εἶναι ἐνάντια σέ κάθε «σχέδιο», γιατί τό σχέδιο εἶναι κάτι τό «συνειδητό» καί ὄχι ἕνα «αὐθόρμητο φαινόμενο»!), ἄσκοπο ξόδεμα δυνάμεων—ἡ κοινωνική ζωή ἔχει τούς δικούς της ἄγνωστους δρόμους καί θά χαλάσει ὅλα τά σχέδιά μας. Γι' αὐτό, λένε, πρέπει νά περιοριστοῦμε μόνο στήν προπαγάνδα καί τή ζύμωση τῆς ἰδέας τῆς ἐξέγερσης, τῆς ἰδέας τοῦ «αὐτοεξοπλισμοῦ» τῶν μαζῶν, πρέπει νά πραγματοποιοῦμε μονάχα τήν «πολιτική καθοδήγηση», ὅσο γιά τόν ἐξεγερμένο λαό ἄς τόν καθοδηγεῖ «τεχνικά» ὅποιος θέλει.

Μά ὥς τά τώρα πραγματοποιούσαμε πάντα μιά τέτια καθοδήγηση! ἀπαντοῦν οἱ ἀντίπαλοι τῆς «πολιτικῆς τῆς οὐρᾶς». Εἶναι ξεκάθαρο ὅτι χρειάζεται ἀπαραίτητα ἡ πλατιά ζύμωση καί προπαγάνδα καί ἡ πολιτική καθοδήγηση τοῦ προλεταριάτου. Νά περιοριζόμαστε ὅμως σέ τέτια γενικά καθήκοντα σημαίνει πώς εἴτε ἀποφεύγουμε νά δόσουμε ἀπάντηση σ' ἕνα ἐρώτημα πού τό βάζει ἐπιταχτικά ἡ ζωή, εἴτε δείχνουμε πώς δέν ξέρουμε καθόλου νά προσαρμόσουμε τήν ταχτική μας στίς ἀπαιτήσεις τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀγώνα πού ἀναπτύσσεται θυελλώδικα. Οὔτε λόγος ὅτι πρέπει σήμερα νά δεκαπλασιάσουμε τήν πολιτική ζύμωση, ὅτι πρέπει νά προσπαθήσουμε νά θέσουμε κάτω ἀπό τήν ἐπιρροή μας ὄχι μόνο τό προλεταριάτο, ἀλλά καί τά πολυπληθῆ στρώματα τοῦ «λαοῦ» πού προσχωροῦν σιγά-σιγά στήν ἐπανάσταση, ὅτι πρέπει νά προσπαθήσουμε νά ἐκλαϊκεύσουμε μέσα σ' ὅλες τίς τάξεις τοῦ πληθυσμοῦ τήν ἰδέα τῆς ἀνάγκης τῆς ἐξέγερσης. Μά δέ μποροῦμε νά περιοριζόμαστε μόνο σ' αὐτό τό καθῆκον! Γιά νά μπορέσει τό προλεταριάτο νά χρησιμοποιήσει τήν ἐπερχόμενη ἐπανάσταση γιά τούς σκοπούς τῆς ταξικῆς του πάλης, γιά νά μπορέσει νά ἐγκαθιδρύσει ἕνα δημοκρατικό καθεστώς, πού θά ἐξασφάλιζε στό μεγαλύτερο βαθμό τόν κατοπινό ἀγώνα γιά τό σοσιαλισμό—γιά νά γίνει αὐτό, εἶναι ἀπαραίτητο

τό προλεταριάτο, πού γύρω του συσπειρώνεται ἡ ἀντιπολίτευση, ὄχι μόνο νά βρεθεῖ στό κέντρο τοῦ ἀγώνα, ἀλλά καί νά γίνει ὁ ἡγέτης καί καθοδηγητής τῆς ἐξέγερσης. Καί τό νέο καθῆκον, πού ἔβαλε ἡ ζωή μπροστά στό προλεταριάτο, εἶναι ἀκριβῶς ἡ τεχνική καθοδήγηση καί ἡ ὀργανωτική προετοιμασία τῆς πανρωσικῆς ἐξέγερσης. Κι ἄν τό κόμμα μας θέλει νά εἶναι ὁ πραγματικός πολιτικός καθοδηγητής τῆς ἐργατικῆς τάξης, δέ μπορεῖ καί δέν πρέπει νά ἀρνηθεῖ νά ἐκπληρώσει τά νέα αὐτά καθήκοντα.

Κι ἔτσι, τί πρέπει νά κάνουμε γιά νά πετύχουμε αὐτό τό σκοπό; Ποιά πρέπει νά εἶναι τά πρῶτα μας βήματα;

Πολλές ὀργανώσεις μας ἔλυσαν κιόλας πραχτικά αὐτό τό ζήτημα, διαθέτοντας ἕνα μέρος ἀπό τίς δυνάμεις καί ἀπό τά μέσα πού ἔχουν γιά τόν ἐξοπλισμό τοῦ προλεταριάτου. Ὁ ἀγώνας μας ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία μπῆκε σήμερα σέ μιά περίοδο πού ὅλοι ἀναγνωρίζουν τήν ἀνάγκη τοῦ ἐξοπλισμοῦ. Μά δέν ἀρκεῖ μόνο ἡ συνείδηση γιά τήν ἀνάγκη τοῦ ἐξοπλισμοῦ, τό πραχτικό αὐτό καθῆκον πρέπει νά τό βάλουμε καθαρά καί σταράτα μπροστά στό κόμμα. Γι' αὐτό πρέπει οἱ ἐπιτροπές μας ν' ἀρχίσουν ἀμέσως κιόλας νά ἐξοπλίζουν τό λαό κατά τόπους, νά δημιουργήσουν εἰδικές ὁμάδες γιά τήν ὀργάνωση αὐτῆς τῆς δουλιᾶς, νά ὀργανώσουν ὁμάδες κατά τομέα πού θά προμηθευτοῦν ὅπλα, νά ὀργανώσουν ἐργαστήρια πού θά ἑτοιμάσουν διάφορες ἐκρηχτικές ὕλες, νά ἐπεξεργαστοῦν τό σχέδιο γιά τήν κατάληψη τῶν κρατικῶν καί ἰδιωτικῶν ἀποθηκῶν ὅπλων καί τῶν ὁπλοστασίων. Πρέπει ὄχι μόνο νά ἐξοπλίσουμε τό λαό μέ τήν «πολύ ἐπείγουσα ἀνάγκη τοῦ αὐτοεξοπλισμοῦ», ὅπως μᾶς συμβουλεύει ἡ νέα «Ἴσκρα», ἀλλά πρέπει ἐπίσης «νά πάρουμε καί τά πιό δραστήρια μέτρα γιά τόν ἐξοπλισμό τοῦ

προλεταριάτου» στήν πράξη, ὅπως μᾶς ἔβαλε τήν ὑποχρέωση τό τρίτο συνέδριο τοῦ κόμματός μας. Κατά τή λύση αὐτοῦ τοῦ ζητήματος μποροῦμε εὐκολότερα παρά σέ ὁποιοδήποτε ἄλλο ζήτημα νά ρθοῦμε σέ συμφωνία τόσο μέ τή μερίδα τοῦ κόμματος πού ἀποσπάστηκε (ἄν σκέφτεται πραγματικά στά σοβαρά γιά τόν ἐξοπλισμό καί δέ φλυαρεῖ ἁπλῶς «γιά τήν πολύ ἐπείγουσα ἀνάγκη τοῦ αὐτοεξοπλισμοῦ»), ὅσο καί μέ τίς ἐθνικές σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις, ὅπως λογουχάρη μέ τούς ὁμοσπονδιακούς τῆς Ἀρμενίας καί μέ ἄλλους πού βάζουν μπροστά τους τούς ἴδιους σκοπούς. Ἀνάλογη προσπάθεια ἔγινε κιόλας στό Μπακού, ὅπου ὕστερα ἀπό τή σφαγή τοῦ Φλεβάρη ἡ ἐπιτροπή μας, ἡ ὁμάδα «Μπαλαχάν-Μπιμπί-Εϊμπάτ καί ἡ ἐπιτροπή τῶν γντσαγκιστῶν[39] συγκρότησαν κοινή ὀργανωτική ἐπιτροπή γιά τόν ἐξοπλισμό. Εἶναι ὁπωσδήποτε ἀπαραίτητο αὐτή ἡ δύσκολη καί ὑπεύθυνη δουλιά νά ὀργανωθεῖ μέ κοινές προσπάθειες καί νομίζουμε ὅτι οἱ ὑπολογισμοί τῶν ὁμάδων δέν πρέπει νά σταθοῦν ἐμπόδιο γιά τή συνένωση ὅλων τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν δυνάμεων πάνω σ' αὐτή τή βάση.

Παράλληλα μέ τήν αὔξηση τῶν ἀποθεμάτων ὁπλισμοῦ καί τήν ὀργάνωση τῆς προμήθειας καί τῆς παραγωγῆς του σέ ἐργαστήρια κτλ. πρέπει νά προσέξουμε πολύ σοβαρά πῶς θά ὀργανώσουμε τίς διάφορες μαχητικές ὁμάδες πού θά χρησιμοποιήσουν τά ὅπλα πού προμηθευτήκαμε. Σέ καμιά περίπτωση δέν πρέπει νά ἐπιτρέψουμε πράξεις, σάν τό μοίρασμα τοῦ ὁπλισμοῦ ἀπευθείας στίς μάζες. Ἐπειδή διαθέτουμε λίγα μέσα καί εἶναι πολύ δύσκολο νά κρύψουμε τόν ὁπλισμό ἀπό τό ἄγρυπνο μάτι τῆς ἀστυνομίας, δέ θά κατορθώναμε νά ἐξοπλίσουμε κάπως σημαντικά στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ καί οἱ σκοποί μας θά πήγαιναν χαμένοι. Τό πράγμα εἶναι ἐντελῶς διαφορε-

τικό ὅταν δημιουργήσουμε εἰδική μαχητική ὀργάνωση. Οἱ μαχητικές μας ὁμάδες θά ἐκπαιδευτοῦν ὥστε νά χειρίζονται καλά τά ὅπλα, καί τόν καιρό τῆς ἐξέγερσης—εἴτε θ' ἀρχίσει αὐθόρμητα εἴτε θά ἔχει προετοιμαστεῖ ἀπό τά πρίν—θά δράσουν σάν κύρια καί πρωτοπόρα ἀποσπάσματα, πού γύρω τους θά συγκεντρωθεῖ ὁ ἐξεγερμένος λαός καί θά τραβήξει στή μάχη κάτω ἀπό τήν καθοδήγησή τους. Μέ τήν πείρα καί τήν ὀργάνωσή τους, καθώς ἐπίσης καί μέ τόν καλό ἐξοπλισμό τους, θά γίνει δυνατό νά χρησιμοποιηθοῦν ὅλες οἱ δυνάμεις τοῦ ἐξεγερμένου λαοῦ καί νά ἐξασφαλιστεῖ ἔτσι ὁ ἄμεσος σκοπός μας—ὁ ἐξοπλισμός ὅλου τοῦ λαοῦ καί ἡ ἐκτέλεση τοῦ σχεδίου δράσης πού καταρτίστηκε ἀπό τά πρίν. Οἱ μαχητικές αὐτές ὁμάδες θά καταλάβουν γρήγορα τίς διάφορες ἀποθῆκες ὁπλισμοῦ, τά κυβερνητικά καί κοινωνικά χτίρια, τό ταχυδρομεῖο, τά τηλέφωνα κτλ., πράγμα ἀπαραίτητο γιά τήν παραπέρα ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης.

Ἀλλά οἱ μαχητικές αὐτές ὁμάδες δέ χρειάζονται μόνο τότε πού ἡ ἐπαναστατική ἐξέγερση θά ἔχει πιά ἀγκαλιάσει ὅλη τήν πόλη, ὁ ρόλος τους εἶναι ἐξίσου σπουδαῖος καί στίς παραμονές τῆς ἐξέγερσης. Τούς τελευταίους ἕξι μῆνες πειστήκαμε πολύ καλά ὅτι ἡ ἀπολυταρχία, πού ἔχει δυσφημήσει μόνη της τόν ἑαυτό της στά μάτια ὅλων τῶν τάξεων τοῦ πληθυσμοῦ, κατέβαλε ὅλες της τίς δυνάμεις γιά νά κινητοποιήσει στόν ἀγώνα ἐνάντια στούς ἐπαναστάτες τίς σκοτεινές δυνάμεις τῆς χώρας, ἀκόμα καί ἐξ ἐπαγγέλματος ἀλῆτες ἤ ἀσυνείδητα καί φανατισμένα στοιχεῖα μέσα ἀπό τούς τατάρους. Τά στοιχεῖα αὐτά, πού τά ἐξοπλίζει καί τά προστατεύει ἡ ἀστυνομία, τρομοκρατοῦν τόν πληθυσμό καί δημιουργοῦν βαριά ἀτμόσφαιρα γιά τό ἀπελευθερωτικό κίνημα. Οἱ μαχητικές μας ὀργανώσεις πρέπει νά εἶναι πάντα ἕτοιμες νά ἀπαντήσουν ὅπως χρειάζεται σ' ὅλες αὐτές τίς προσπάθειες τῶν σκοτεινῶν δυνάμεων καί νά προσπαθήσουν νά μετατρέψουν τήν ἀγανάχτηση καί τήν ἀντίσταση πού προκαλοῦνται ἀπό τίς ἐνέργειές τους αὐτές σέ ἕνα ἀντικυβερνητικό κίνημα. Οἱ ἔνοπλες μαχητικές ὁμάδες, ἕτοιμες νά βγοῦν κάθε στιγμή στούς δρόμους καί νά μποῦν ἐπικεφαλῆς τῶν λαϊκῶν μαζῶν, μποροῦν εὔκολα νά πετύχουν τό σκοπό πού μᾶς ἔβαλε τό τρίτο συνέδριο: «νά ὀργανώσουμε», δηλαδή, «τήν ἔνοπλη ἀντίσταση στίς ἐνέργειες τῶν μαύρων ἑκατονταρχιῶν καί ὅλων γενικά τῶν ἀντιδραστικῶν στοιχείων πού καθοδηγοῦνται ἀπό τήν κυβέρνηση» («Ἀπόφαση γιά τή στάση ἀπέναντι στήν ταχτική τῆς κυβέρνησης στίς παραμονές τῆς ἐπανάστασης»—βλ. «Ἀνακοίνωση»)[40].

Ἕνα ἀπό τά κυριότερα καθήκοντα τῶν μαχητικῶν μας ὁμάδων καί τῆς στρατιωτικο-τεχνικῆς ὀργάνωσης γενικά πρέπει νά εἶναι ἡ ἐπεξεργασία τοῦ σχεδίου τῆς ἐξέγερσης γιά τόν κάθε τομέα καί ὁ συντονισμός του μέ τό σχέδιο πού ἐπεξεργάστηκε τό κομματικό κέντρο γιά ὅλη τή Ρωσία. Νά βροῦμε τά πιό ἀδύνατα σημεῖα τοῦ ἀντίπαλου, νά σημειώσουμε τά σημεῖα ἀπ' ὅπου πρέπει νά τοῦ ἐπιτεθοῦμε, νά κατανείμουμε ὅλες τίς δυνάμεις κατά τομέα, νά μελετήσουμε καλά τήν τοπογραφία τῆς πόλης—ὅλα αὐτά πρέπει νά γίνουν προκαταβολικά γιά νά μήν αἰφνιδιαστοῦμε σέ καμιά περίπτωση. Ἐδῶ δέν εἶναι καθόλου ὁ τόπος νά ἐξετάσουμε λεπτομερειακά αὐτή τήν πλευρά τῆς δράσης τῶν ὀργανώσεών μας. Ἡ αὐστηρή συνωμοτικότητα στήν ἐπεξεργασία τοῦ σχεδίου δράσης πρέπει νά συνοδεύεται μέ τήν ὅσο τό δυνατό πιό πλατιά διάδοση τῶν στρατιωτικο-τεχνικῶν γνώσεων μέσα στό προλεταριάτο, τῶν γνώσεων πού εἶναι ἀπόλυτα ἀπαραίτητες γιά τή διεξαγωγή τοῦ ἀγώνα στούς δρόμους. Γιά τό σκοπό αὐτό

πρέπει νά χρησιμοποιήσουμε τούς στρατιωτικούς πού ἔχουμε στήν ὀργάνωση. Γιά τόν ἴδιο σκοπό μποροῦμε νά χρησιμοποιήσουμε καί μιά σειρά ἄλλους συντρόφους μας, πού μέ τίς φυσικές τους ἱκανότητες καί τίς κλίσεις τους θά εἶναι πολύ χρήσιμοι γι' αὐτή τή δουλιά.

Μόνο μιά τέτια ὁλόπλευρη προετοιμασία τῆς ἐξέγερσης μπορεῖ νά ἐξασφαλίσει τόν ἡγετικό ρόλο τῆς σοσιαλδημοκρατίας στίς ἐπερχόμενες μάχες ἀνάμεσα στό λαό καί τήν ἀπολυταρχία.

Μόνο μιά τέτια ὁλόπλευρη προετοιμασία γιά τήν ἐξέγερση θά δόσει τή δυνατότητα στό προλεταριάτο νά μετατρέψει τίς ξεχωριστές ἀψιμαχίες μέ τήν ἀστυνομία καί τό στρατό σέ παλλαϊκή ἐξέγερση γιά νά δημιουργήσει στή θέση τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση.

Σέ πεῖσμα τῶν ὀπαδῶν τῆς «πολιτικῆς τῆς οὐρᾶς», τό ὀργανωμένο προλεταριάτο θά καταβάλει ὅλες του τίς προσπάθειες γιά νά συγκεντρώσει στά χέρια του καί τήν τεχνική καί τήν πολιτική καθοδήγηση τῆς ἐξέγερσης. Ἡ καθοδήγηση αὐτή εἶναι ὁ ἀπαραίτητος ὅρος χάρη στόν ὁποῖο θά μπορέσουμε νά χρησιμοποιήσουμε τήν ἐπερχόμενη ἐπανάσταση πρός τό συμφέρον τῆς ταξικῆς μας πάλης.

Ἐφημερίδα «Προλεταριάτις Μπρτζόλα» («Ἀγώνας τοῦ Προλεταριάτου»), ἀρ. 10, 15 τοῦ Ἰούλη 1905.

Ἀνυπόγραφο ἄρθρο.

Τό πρωτότυπο γράφτηκε στά γεωργιανά.

Η ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ Η ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ[41]

I

Ἡ λαϊκή ἐπανάσταση φουντώνει. Τό προλεταριάτο ἐξοπλίζεται καί σηκώνει τή σημαία τῆς ἐξέγερσης. Ἡ ἀγροτιά ὀρθώνει τό ἀνάστημά της καί συσπειρώνεται γύρω ἀπό τό προλεταριάτο. Δέν εἶναι μακριά ὁ καιρός πού θ' ἀρχίσει ἡ γενική ἐξέγερση καί θά «σαρωθεῖ ἀπό τό πρόσωπο τῆς γῆς» ὁ μισητός θρόνος τοῦ μισητοῦ τσάρου. Ἡ τσαρική κυβέρνηση θά ἀνατραπεῖ. Πάνω στά συντρίμμια της θά δημιουργηθεῖ ἡ κυβέρνηση τῆς ἐπανάστασης, δηλαδή ἡ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση πού θά ἀφοπλίσει τίς σκοτεινές δυνάμεις, θά ἐξοπλίσει τό λαό καί θά συγκαλέσει ἀμέσως τή Συνταχτική συνέλευση. Ἔτσι, ἡ κυριαρχία τοῦ τσάρου θά ἀντικατασταθεῖ ἀπό τήν κυριαρχία τοῦ λαοῦ. Αὐτό τό δρόμο ἀκολουθεῖ σήμερα ἡ λαϊκή ἐπανάσταση.

Τί πρέπει νά κάνει ἡ προσωρινή κυβέρνηση;

Πρέπει νά ἀφοπλίσει τίς σκοτεινές δυνάμεις, νά βάλει χαλινάρι στούς ἐχθρούς τῆς ἐπανάστασης, γιά νά μή μπορέσουν νά παλινορθώσουν τήν τσαρική ἀπολυταρχία. Πρέπει νά ἐξοπλίσει τό λαό καί νά συμβάλει ὥστε ἡ ἐπανάσταση νά τραβήξει ὥς τό τέλος. Πρέπει νά πραγματοποιήσει τήν ἐλευθερία τοῦ λόγου, τοῦ τύπου, τῶν συγκεν-

τρώσεων κτλ. Πρέπει νά καταργήσει τούς ἔμμεσους φόρους καί νά ἐπιβάλει προοδευτική φορολογία στά κέρδη καί στίς κληρονομίες. Πρέπει νά ὀργανώσει τίς ἐπιτροπές ἀγροτῶν πού θά ρυθμίσουν τά ζητήματα τῆς γῆς στό χωριό. Πρέπει ἀκόμα νά χωρίσει τήν ἐκκλησία ἀπό τό κράτος καί τό σχολειό ἀπό τήν ἐκκλησία...

Ἐκτός ἀπό τίς γενικές αὐτές διεκδικήσεις, ἡ προσωρινή κυβέρνηση πρέπει νά πραγματοποιήσει καί τίς ταξικές διεκδικήσεις τῶν ἐργατῶν: ἐλευθερία ἀπεργιῶν καί συνδικαλιστικῆς ὀργάνωσης, ὀχτώ ὧρες δουλιά, κρατικές κοινωνικές ἀσφαλίσεις τῶν ἐργατῶν, ὑγιεινοί ὅροι ἐργασίας, ἵδρυση «κέντρων ἐξεύρεσης ἐργασίας» κτλ.

Μέ δυό λόγια, ἡ προσωρινή κυβέρνηση πρέπει νά πραγματοποιήσει στό ἀκέραιο τό πρόγραμμα-μίνιμουμ* καί νά συγκαλέσει ἀμέσως παλλαϊκή Συνταχτική συνέλευση πού θά κατοχυρώσει «γιά πάντα» μέ νόμο τίς ἀλλαγές πού ἔγιναν στήν κοινωνική ζωή.

Ποιοί πρέπει νά πάρουν μέρος στήν προσωρινή κυβέρνηση;

Τήν ἐπανάσταση θά τήν κάνει ὁ λαός καί λαός εἶναι τό προλεταριάτο καί ἡ ἀγροτιά. Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι αὐτοί πρέπει νά ἀναλάβουν καί νά φέρουν σέ πέρας τήν ἐπανάσταση, νά βάλουν χαλινάρι στήν ἀντίδραση, νά ἐξοπλίσουν τό λαό κτλ. Καί γιά νά γίνουν ὅλα αὐτά, εἶναι ἀπαραίτητο τό προλεταριάτο καί ἡ ἀγροτιά νά ἔχουν τούς ὑπερασπιστές τῶν συμφερόντων τους μέσα στήν προσωρινή κυβέρνηση. Τό προλεταριάτο καί ἡ ἀγροτιά θά κυριαρχοῦν στούς δρόμους καί θά χύνουν τό αἷμα τους, εἶναι λοιπόν ὁλοφάνερο ὅτι αὐτοί πρέπει νά κυριαρχήσουν καί στήν προσωρινή κυβέρνηση.

* Σχετικά μέ τό πρόγραμμα-μίνιμουμ, βλ. «Ἀνακοίνωση γιά τό δεύτερο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ».

Ὅλα αὐτά εἶναι σωστά, μᾶς λένε, μά τί τό κοινό ὑπάρχει ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί τήν ἀγροτιά;

Τό κοινό εἶναι ὅτι καί οἱ δυό τους μισοῦν τά ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας, καί οἱ δυό τους κάνουν ἀγώνα ζωῆς καί θανάτου ἐνάντια στήν τσαρική κυβέρνηση, καί οἱ δυό τους θέλουν λαοκρατική δημοκρατία.

Ὡστόσο αὐτό δέν πρέπει νά μᾶς κάνει νά ξεχνᾶμε τήν ἀλήθεια πού λέει ὅτι ἡ διαφορά ἀνάμεσά τους εἶναι πολύ πιό σημαντική.

Σέ τί συνίσταται αὐτή ἡ διαφορά;

Ἡ διαφορά βρίσκεται στό ὅτι τό προλεταριάτο εἶναι ἐχθρός τῆς ἀτομικῆς ἰδιοχτησίας, μισεῖ τό ἀστικό καθεστώς καί ἡ λαοκρατική δημοκρατία τοῦ χρειάζεται μόνο γιά νά συγκεντρώσει τίς δυνάμεις του καί κατόπι ν' ἀνατρέψει τό ἀστικό καθεστώς, ἐνῶ ἡ ἀγροτιά εἶναι δεμένη μέ τήν ἀτομική ἰδιοχτησία, εἶναι ὀπαδός τῶν ἀστικῶν σχέσεων καί ἡ λαοκρατική δημοκρατία τῆς χρειάζεται γιά νά στερεώσει τίς βάσεις τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος.

Οὔτε συζήτηση ὅτι ἡ ἀγροτιά* θά στραφεῖ κατά τοῦ προλεταριάτου μόνο στό βαθμό πού τό προλεταριάτο θά θελήσει νά καταργήσει τήν ἀτομική ἰδιοχτησία. Ἀπό τό ἄλλο μέρος, εἶναι ἐπίσης ὁλοφάνερο ὅτι ἡ ἀγροτιά θά ὑποστηρίξει τό προλεταριάτο μόνο στό βαθμό πού τό προλεταριάτο θά θελήσει νά ἀνατρέψει τήν ἀπολυταρχία. Ἡ σημερινή ἐπανάσταση εἶναι ἀστική, δηλ. δέ θίγει τήν ἀτομική ἰδιοχτησία καί συνεπῶς ἡ ἀγροτιά δέν ἔχει σήμερα κανένα λόγο νά στρέψει τά ὅπλα της ἐνάντια στό προλεταριάτο. Ταυτόχρονα, ἡ σημερινή ἐπανάσταση ἀποκρούει

* Δηλαδή ἡ μικροαστική τάξη.

κατηγορηματικά τήν τσαρική έξουσία καί συνεπῶς ή άγροτιά έχει συμφέρον νά προσχωρήσει άποφασιστικά στίς γραμμές τοῦ προλεταριάτου, πού είναι δύναμη πρωτοπόρα τῆς έπανάστασης. Είναι φανερό ότι καί τό προλεταριάτο έχει έπίσης συμφέρον νά ύποστηρίξει τήν άγροτιά καί νά παλαίψει μαζί της ένάντια στόν κοινό έχθρό—τήν τσαρική κυβέρνηση. Μέ τό δίκιο του, ό μεγάλος Ένγκελς λέει ότι ώς τή νίκη τῆς δημοκρατικῆς έπανάστασης τό προλεταριάτο πρέπει νά παλαίβει μαζί μέ τή μικροαστική τάξη ένάντια στό καθεστώς πού κυριαρχεῖ*. Κι άν ώς τήν ολοκληρωτική χαλιναγώγηση τῶν έχθρῶν τῆς έπανάστασης ή νίκη μας δέ μπορεῖ νά όνομαστεῖ νίκη, άν ή χαλιναγώγηση τῶν έχθρῶν καί ό έξοπλισμός τοῦ λαοῦ είναι ύποχρέωση τῆς προσωρινῆς κυβέρνησης, άν τήν ολοκλήρωση τῆς νίκης πρέπει νά τήν άναλάβει ή προσωρινή κυβέρνηση, είναι αὐτονόητο ότι στήν προσωρινή κυβέρνηση πρέπει έκτός άπό τούς ύπερασπιστές τῶν συμφερόντων τῆς μικροαστικῆς τάξης νά μποῦν καί οί άντιπρόσωποι τοῦ προλεταριάτου, σάν ύπερασπιστές τῶν συμφερόντων του. Θά ἦταν παράλογο άν τό προλεταριάτο, πού ένεργεῖ σάν καθοδηγητής τῆς έπανάστασης, άνέθετε μόνο στή μικροαστική τάξη νά όδηγήσει ώς τό τέλος τήν έπανάσταση: αὐτό θά ἦταν προδοσία άπέναντι στόν έαυτό του. Δέν πρέπει μόνο νά ξεχνᾶμε ότι τό προλεταριάτο, σάν έχθρός τῆς άτομικῆς ίδιοχτησίας, πρέπει νά έχει τό δικό του κόμμα καί νά μή ξεφεύγει οὔτε λεφτό άπό τό δρόμο του.

Μ' άλλα λόγια, τό προλεταριάτο καί ή άγροτιά πρέπει μέ τίς κοινές τους προσπάθειες νά βάλουν τέλος στήν

* Βλ. «Ίσκρα», άρ. 26. Τό σημεῖο αὐτό άνατυπώθηκε στό φύλλο 5 τοῦ «Σοσιαλδημοκράτη». Βλ. «Δημοκρατία καί Σοσιαλδημοκρατία».

τσαρική κυβέρνηση, πρέπει μέ τίς κοινές τους προσπάθειες νά βάλουν χαλινάρι στούς έχθρούς τῆς έπανάστασης καί γι' αὐτό άκριβῶς παράλληλα μέ τήν άγροτιά πρέπει καί τό προλεταριάτο νά έχει στήν προσωρινή κυβέρνηση τούς ύπερασπιστές τῶν συμφερόντων του, τούς σοσιαλδημοκράτες.

Είναι τόσο φανερό, τόσο έξώφθαλμο, πού είναι σχεδόν περιττό νά μιλᾶμε γι' αὐτό.

Νά όμως πού έμφανίζεται ή «μειοψηφία» καί διατυπώνει άμφιβολίες γι' αὐτό τό ζήτημα καί έπαναλαβαίνει μέ πεῖσμα: δέν ταιριάζει στή σοσιαλδημοκρατία νά πάρει μέρος στήν προσωρινή κυβέρνηση, είναι άντίθετο μέ τίς άρχές μας.

Άς έξετάσουμε τό ζήτημα. Ποιά είναι τά έπιχειρήματα τῆς «μειοψηφίας»; Πρῶτα άπ' όλα μᾶς παραπέμπει στό συνέδριο τοῦ Άμστερνταμ[12]. Τό συνέδριο αὐτό ψήφισε, σέ άντίθεση πρός τό ζωρεσισμό, τήν άπόφαση ότι οί σοσιαλιστές δέν πρέπει νά έπιδιώκουν νά πάρουν μέρος σέ άστική κυβέρνηση, καί έπειδή ή προσωρινή κυβέρνηση είναι άστική κυβέρνηση, είναι άπαράδεχτο νά πάρουν μέρος σ' αὐτή. Αὐτά είναι τά έπιχειρήματα τῆς «μειοψηφίας» καί δέν άντιλαμβάνεται πώς όταν έτσι καταλαβαίνουμε τήν άπόφαση τοῦ συνεδρίου, σά μαθητές δηλαδή τοῦ σχολείου, δέν πρέπει νά πάρουμε μέρος καί στήν έπανάσταση. Πραγματικά: Είμαστε έχθροί τῆς άστικῆς τάξης, ή σημερινή έπανάσταση είναι άστική, συνεπῶς, δέν πρέπει νά πάρουμε καθόλου μέρος στήν έπανάσταση αὐτή! Σ' αὐτό τό δρόμο μᾶς σπρώχνει ή λογική τῆς «μειοψηφίας». Από τό άλλο μέρος ή σοσιαλδημοκρατία λέει ότι έμεῖς, οί προλετάριοι, όχι μόνο πρέπει νά πάρουμε μέρος στή σημερινή έπανάσταση, άλλά καί πρέπει νά μποῦμε έπικεφαλῆς της, νά τήν καθοδηγήσουμε καί νά τήν πᾶμε ώς τό τέλος. Καί είναι άδύνατο νά πᾶμε τήν έπανάσταση ώς τό

τέλος, χωρίς νά πάρουμε μέρος στήν προσωρινή κυβέρνηση. Είναι αναμφισβήτητο ότι εδώ ή λογική τής «μειοψηφίας» κουτσαίνει καί από τά δυό πόδια. Ένα από τά δυό: ή πρέπει, όμοια μέ τούς φιλελεύθερους, νά παραιτηθούμε από τήν ιδέα ότι τό προλεταριάτο είναι ό ηγεμόνας τής επανάστασης, καί τότε πέφτει μόνη της ή άποψη ότι πρέπει νά συμμετάσχουμε στήν προσωρινή κυβέρνηση. Ή πρέπει νά αναγνωρίσουμε καθαρά αυτή τή σοσιαλδημοκρατική ιδέα καί συνάμα νά αναγνωρίσουμε καί τήν ανάγκη νά συμμετάσχουμε στήν προσωρινή κυβέρνηση. Ή «μειοψηφία» όμως δέ θέλει νά ξεκόψει ούτε από τόν έναν ούτε από τόν άλλο, θέλει νά είναι καί μέ τούς φιλελεύθερους καί μέ τούς σοσιαλδημοκράτες! Έτσι ανελέητα βιάζει τήν αθώα λογική...

Όσο γιά τό συνέδριο τού Άμστερνταμ, τό συνέδριο αυτό είχε υπόψη του τή μόνιμη κυβέρνηση τής Γαλλίας καί όχι τήν προσωρινή επαναστατική κυβέρνηση. Ή κυβέρνηση τής Γαλλίας είναι αντιδραστική-συντηρητική κυβέρνηση, υπερασπίζει τό παλιό καί αντιμάχεται τό καινούργιο καί γι' αυτό είναι ευνόητο ότι ένας γνήσιος σοσιαλδημοκράτης δέ θά μπεί σ' αυτή τήν κυβέρνηση, ενώ ή προσωρινή κυβέρνηση είναι επαναστατική-προοδευτική, αντιμάχεται τό παλιό, ανοίγει τό δρόμο γιά τό καινούργιο καί εξυπηρετεί τά συμφέροντα τής επανάστασης, καί γι' αυτό είναι ευνόητο ότι ό γνήσιος σοσιαλδημοκράτης θά μπεί σ' αυτή τήν κυβέρνηση καί θά συμμετάσχει δραστήρια γιά νά ολοκληρωθεί τό έργο τής επανάστασης. Όπως βλέπετε, πρόκειται γιά δυό διαφορετικά πράγματα. Καί έτσι άδικα πιάνεται ή «μειοψηφία» από τό συνέδριο τού Άμστερνταμ: τό συνέδριο αυτό δέ θά τή γλυτώσει από τή χρεωκοπία.

Είναι ολοφάνερο πώς αυτό τό ένιωσε καί ή ίδια ή «μειοψηφία» καί γι' αυτό καταφεύγει σέ ένα άλλο επιχείρημα: επικαλείται τώρα τίς σκιές τού Μάρξ καί τού Ένγκελς. Έτσι, λογουχάρη, ό «Σοσιαλδημοκράτης» επαναλαβαίνει πεισματάρικα πώς ό Μάρξ καί ό Ένγκελς, «αποκρούουν κατηγορηματικά» τή συμμετοχή στήν προσωρινή κυβέρνηση. Μά πού καί πότε τήν απόκρουσαν; Τί λέει, λογουχάρη, ό Μάρξ; Αποδείχνεται ότι ό Μάρξ λέει πώς «... οί δημοκράτες μικροαστοί... προπαγανδίζουν στό προλεταριάτο... ότι πρέπει νά επιδιώκει νά δημιουργηθεί ένα μεγάλο αντιπολιτευτικό κόμμα πού νά περιλάβει στό δημοκρατικό κόμμα όλες τίς πολιτικές αποχρώσεις...» πώς «ένας τέτιος συνασπισμός θά προκαλούσε τό δίχως άλλο ζημιά στό προλεταριάτο καί όφελος αποκλειστικά καί μόνο σ' αυτούς (τούς μικροαστούς)»* κτλ.[43]. Μέ δυό λόγια, τό προλεταριάτο πρέπει νά έχει ξεχωριστό ταξικό κόμμα. Ποιός όμως έχει αντίρηση σ' αυτό «σοφέ κριτικέ»; Γιατί πολεμάτε μέ τούς ανεμόμυλους;

Παρ' όλα αυτά όμως ό «κριτικός» συνεχίζει νά παραθέτει περικοπές από τό Μάρξ. «Σέ περίπτωση αγώνα ενάντια στόν κοινό εχθρό δέ χρειάζεται κανένας ιδιαίτερος συνασπισμός. Εφόσον είναι ανάγκη νά πολεμήσουμε κατευθείαν ένα τέτιον αντίπαλο, συμπίπτουν γιά τήν ώρα τά συμφέροντα καί τών δυό κομμάτων καί... δημιουργείται μιά συμμαχία υπολογισμένη μόνο πάνω στή δοσμένη στιγμή... Στό διάστημα τού αγώνα καί ύστερα απ' αυτόν οί εργάτες πρέπει σέ κάθε ευκαιρία νά προβάλουν παράλληλα μέ τίς ανάγκες (τό σωστό είναι: μέ τίς διεκδικήσεις) τών αστών δημοκρατών καί τίς δικές τους ανάγκες (διεκδικήσεις) ...Μέ λίγα λόγια, από τήν πρώτη κιόλας στιγμή τής νίκης πρέπει νά κατευθύνουμε τή δυσπιστία... ενάντια στούς πρώην συμμάχους μας, ενάντια στό κόμμα πού

* Βλ. «Σοσιαλδημοκράτης», άρ. 5.

θέλει νά ἐκμεταλλευτεῖ τήν κοινή νίκη ἀποκλειστικά γιά τόν ἑαυτό του»*. Μ' ἄλλα λόγια, τό προλεταριάτο πρέπει νά ἀκολουθήσει τό δικό του δρόμο καί νά ὑποστηρίξει τή μικροαστική τάξη μόνο στό βαθμό πού αὐτό δέν ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τά συμφέροντά του. Καί ποιός ἔχει ἀντίθετη γνώμη, τρομερέ «κριτικέ», καί τί ἀνάγκη εἴχατε νά μᾶς παραπέμψετε στά λόγια τοῦ Μάρξ; Μήπως ὁ Μάρξ λέει τίποτε γιά τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση; Ὄχι, οὔτε λέξη! Μήπως ὁ Μάρξ λέει ὅτι ἡ συμμετοχή στήν προσωρινή κυβέρνηση τόν καιρό τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τίς ἀρχές μας; Ὄχι, δέ λέει τέτιο πράγμα! Ποῦ ὀφείλεται λοιπόν ὁ ἀκατανόητος ἐνθουσιασμός τοῦ συγγραφέα μας καί ἀπό ποῦ ξετρύπωσε τήν «ἀντίθεση ἀρχῶν» ἀνάμεσα σέ μᾶς καί τό Μάρξ; Ὁ ἀξιοθρήνητος ὁ «κριτικός»! Τρώει τά λυσσακά του γιά νά βρεῖ μιά τέτια ἀντίθεση, πρός μεγάλη του ὅμως λύπη ὅλοι οἱ κόποι του πᾶνε χαμένοι.

Καί τί λέει ὁ Ἔνγκελς, σύμφωνα μ' αὐτά πού δηλώνουν οἱ μενσεβίκοι; Στό γράμμα του πρός τόν Τουράτι λέει, ὅπως μᾶς πληροφοροῦν, ὅτι ἡ ἐπερχόμενη ἐπανάσταση στήν Ἰταλία θά εἶναι μικροαστική καί ὄχι σοσιαλιστική, ὅτι ὥς τή νίκη της τό προλεταριάτο πρέπει νά παλαίψει ἐνάντια στό ὑπάρχον καθεστώς μαζί μέ τή μικροαστική τάξη, ἔχοντας ὅμως ὁπωσδήποτε τό δικό του τό κόμμα, ὅτι θά ἦταν ὅμως ἐξαιρετικά ἐπικίνδυνο ὕστερα ἀπό τή νίκη τῆς ἐπανάστασης νά πάρουν μέρος οἱ σοσιαλιστές στή νέα κυβέρνηση. Γιατί ἔτσι, θά ἐπαναλάβαιναν τό λάθος τοῦ Λουί Μπλάν καί τῶν ἄλλων γάλλων σοσιαλιστῶν στά 1848 κτλ.**. Μέ ἄλλα λόγια, ἐπειδή ἡ ἰταλική

* Βλ. «Σοσιαλδημοκράτης», ἀρ. 5.

** Βλ. «Σοσιαλδημοκράτης», ἀρ. 5. Τά λόγια αὐτά ὁ «Σοσιαλδημοκράτης» τά βάζει σέ εἰσαγωγικά. Θά νόμιζε κανείς ὅτι τά

ἐπανάσταση θά εἶναι δημοκρατική καί ὄχι σοσιαλιστική, θά ἦταν μεγάλο λάθος νά ὀνειρευόμαστε ὅτι θά κυριαρχήσει τό προλεταριάτο καί νά μένουμε στήν κυβέρνηση καί *ὕστερα ἀπό τή νίκη*· μόνο *πρίν ἀπό τή νίκη* τό προλεταριάτο θά μποροῦσε νά παλαίψει μαζί μέ τούς μικροαστούς ἐνάντια στόν κοινό ἐχθρό. Ποιός ὅμως τό ἀμφισβητεῖ αὐτό καί ποιός λέει ὅτι πρέπει νά συγχέουμε τή δημοκρατική ἐπανάσταση μέ τή σοσιαλιστική; Τί λόγος ὑπῆρχε νά μᾶς παραπέμψουν στόν ὀπαδό τοῦ Μπέρνσταϊν, τόν Τουράτι; Ἤ ποιά ἡ ἀνάγκη νά θυμηθοῦμε τό Λουί Μπλάν; Ὁ Λουί Μπλάν ἦταν ἕνας μικροαστός «σοσιαλιστής» καί μεῖς μιλᾶμε γιά τούς σοσιαλδημοκράτες. Τόν καιρό τοῦ Λουί Μπλάν δέν ὑπῆρχε σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, ἐνῶ ἐδῶ πρόκειται ἀκριβῶς γι' αὐτό τό κόμμα. Οἱ γάλλοι σοσιαλιστές εἶχαν ὑπόψη τους τήν κατάχτηση τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, ἐνῶ ἐμᾶς μᾶς ἐνδιαφέρει τό ζήτημα τῆς συμμετοχῆς στήν προσωρινή κυβέρνηση... Μήπως ὁ Ἔνγκελς λέει ὅτι ἡ συμμετοχή στήν προσωρινή κυβέρνηση τόν καιρό τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τίς ἀρχές μας; Δέ λέει οὔτε λέξη γι' αὐτό τό ζήτημα! Γιατί λοιπόν νά φλυαρεῖτε τόσο, μενσεβίκε μας, καί πῶς δέν καταλαβαίνετε ὅτι τό νά μπερδεύεις τά ζητήματα δέ θά πεῖ ὅτι τά λύνεις! Γιατί νά ταράζετε ἄδικα τίς σκιές τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς;

Ἡ «μειοψηφία», ὅπως φαίνεται, τό ἔνιωσε μόνη της πώς δέν τή σώζουν τά ὀνόματα τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς καί πιάστηκε τώρα ἀπό ἕνα τρίτο «ἐπιχείρημα». Θέλετε νά βάλετε διπλό χαλινάρι στούς ἐχθρούς τῆς ἐπα-

λόγια τοῦ Ἔνγκελς τά παραθέτει μέ ἀκρίβεια. Στήν πραγματικότητα δέ γίνεται αὐτό. Ἁπλούστατα οἱ μενσεβίκοι ἐκθέτουν ἐδῶ μέ δικά τους λόγια τό περιεχόμενο τοῦ γράμματος τοῦ Ἔνγκελς.

νάστασης, μᾶς λέει ἡ «μειοψηφία», θέλετε ἡ «πίεση τοῦ προλεταριάτου πάνω στήν ἐπανάσταση νά μήν προέρχεται μόνο» ἀπό τά κάτω, «ὄχι μόνο ἀπό τό δρόμο, μά καί ἀπό τά πάνω, ἀπό τά μέγαρα τῆς προσωρινῆς κυβέρνησης;»*. Μά αὐτό ἔρχεται σ' ἀντίθεση μέ τίς ἀρχές μας—μᾶς πετάει αὐτή τήν κατηγορία ἡ «μειοψηφία».

Ἔτσι ἡ «μειοψηφία» ἰσχυρίζεται ὅτι πρέπει «μόνο ἀπό τά κάτω» νά ἐπιδροῦμε πάνω στήν πορεία τῆς ἐπανάστασης. Ἀντίθετα μ' αὐτό, ἡ «πλειοψηφία» ἔχει τή γνώμη ὅτι ἡ δράση «ἀπό τά κάτω» πρέπει νά συμπληρώνεται μέ τή δράση «ἀπό τά πάνω», γιά νά εἶναι πιό ὁλόπλευρη ἡ πίεση.

Κι ἔτσι, ποιός ἔρχεται σ' ἀντίθεση μέ τίς ἀρχές τῆς σοσιαλδημοκρατίας, ἡ «πλειοψηφία» ἤ ἡ «μειοψηφία»;

Ἄς δοῦμε τί λέει ὁ Ἔνγκελς. Στήν ὄγδοη δεκαετία τοῦ περασμένου αἰώνα ἔγινε ἐξέγερση στήν Ἰσπανία. Μπῆκε τό ζήτημα τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης. Τότε ἐμφανίστηκαν οἱ μπακουνιστές (ἀναρχικοί) πού ἀρνοῦνταν κάθε δράση ἀπό τά πάνω καί αὐτό προκάλεσε πολεμική ἀνάμεσα σ' αὐτούς καί τόν Ἔνγκελς. Οἱ μπακουνιστές κήρυχνανε τά ἴδια ἀκριβῶς πού λέει σήμερα ἡ «μειοψηφία». «Οἱ μπακουνιστές—λέει ὁ Ἔνγκελς—γιά πολλά χρόνια κηρύχνανε ὅτι κάθε ἐπαναστατική πράξη ἀπό τά πάνω πρός τά κάτω εἶναι βλαβερή καί ὅτι ὅλα πρέπει νά ὀργανώνονται καί νά πραγματοποιοῦνται ἀπό τά κάτω πρός τά πάνω»**. Κατά τή γνώμη του; «κάθε ὀργάνωση τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, τῆς λεγόμενης προσωρινῆς ἤ ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας, εἶναι μονάχα καινούργια ἀπάτη καί

* Βλ. «Ἴσκρα», ἀρ. 93.

** Βλ. «Προλετάριος», ἀρ. 3, ὅπου ἀναφέρονται τά λόγια αὐτά τοῦ Ἔνγκελς".

θᾶταν ἐξίσου ἐπικίνδυνη γιά τό προλεταριάτο, ὅπως ὅλες οἱ σημερινές κυβερνήσεις»*. Ὁ Ἔνγκελς κοροϊδεύει αὐτή τήν ἄποψη καί λέει ὅτι ἡ ζωή διέψευσε ἀμείλιχτα τή διδασκαλία τῶν μπακουνιστῶν. Οἱ μπακουνιστές ἀναγκάστηκαν νά ὑποχωρήσουν μπροστά στίς ἀπαιτήσεις τῆς ζωῆς καί... «παρά τίς ἀναρχικές ἀρχές τους ὑποχρεώθηκαν νά σχηματίσουν ἐπαναστατική κυβέρνηση»**. Ἔτσι «τσαλαπάτησαν τήν ἀρχή πού μόλις πρίν λίγο τήν εἶχαν διακηρύξει οἱ ἴδιοι: ὅτι τάχα ἡ ἵδρυση ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης εἶναι μονάχα καινούργια ἀπάτη καί καινούργια προδοσία τῆς ἐργατικῆς τάξης»***.

Αὐτά λέει ὁ Ἔνγκελς.

Ἔτσι ξεκαθαρίζεται ὅτι ἡ ἀρχή τῆς «μειοψηφίας»—δράση «μόνο ἀπό τά κάτω»—εἶναι ἀρχή ἀναρχική πού πραγματικά ἔρχεται σέ ριζική ἀντίθεση μέ τή σοσιαλδημοκρατική ταχτική. Ἡ ἄποψη τῆς «μειοψηφίας» ὅτι κάθε συμμετοχή στήν προσωρινή κυβέρνηση εἶναι ὀλέθρια γιά τούς ἐργάτες, εἶναι ἀναρχική φράση πού τήν κορόιδευε κι ὁ Ἔνγκελς. Ξεκαθαρίζεται ἐπίσης ὅτι ἡ ζωή θά ἀπορίψει μακριά τίς ἀπόψεις τῆς «μειοψηφίας» καί θά τίς συντρίψει κοροϊδεύοντάς τες, ὅπως ἔγινε καί μέ τούς μπακουνιστές.

Παρ' ὅλα αὐτά ὅμως ἡ «μειοψηφία» ἐξακολουθεῖ νά ἐπιμένει. Ἐμεῖς, λέει, δέ θά πᾶμε ἐνάντια στίς ἀρχές μας. Παράξενη ἀντίληψη ἔχουν οἱ ἄνθρωποι αὐτοί γιά τίς σοσιαλδημοκρατικές ἀρχές. Ἄς πάρουμε ἔστω καί τίς ἀπόψεις τους στά ζητήματα ἀρχῶν πού ἔχουν σχέση μέ τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση καί τήν κρατική Δούμα. Ἡ «μειοψηφία» εἶναι ἐνάντια στή συμμετοχή στήν προ-

* Βλ. «Προλετάριος», ἀρ. 3, ὅπου ἀναφέρονται τά λόγια αὐτά τοῦ Ἔνγκελς.

** Βλ. στό ἴδιο μέρος.

*** Βλ. στό ἴδιο μέρος.

σωρινή κυβέρνηση, πού θά τή δημιουργήσουν τά συμφέροντα τῆς ἐπανάστασης, γιατί, ὅπως λέει, αὐτό ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τίς ἀρχές. Εἶναι ὅμως ὑπέρ τῆς συμμετοχῆς στήν κρατική Δούμα πού τή γέννησαν τά συμφέροντα τῆς ἀπολυταρχίας, γιατί αὐτό ὅπως φαίνεται δέν ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τίς ἀρχές! Ἡ «μειοψηφία» εἶναι ἐνάντια στή συμμετοχή στήν προσωρινή κυβέρνηση πού θά τή δημιουργήσει ὁ ἐπαναστατημένος λαός καί θά τή νομιμοποιήσει ὁ ἴδιος, γιατί, ὅπως λέει, αὐτό ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τίς ἀρχές. Εἶναι ὅμως ὑπέρ τῆς συμμετοχῆς στήν κρατική Δούμα πού τή συγκαλεῖ ὁ ἀπολυταρχικός τσάρος καί τήν κατοχυρώνει ὁ ἴδιος μέ νόμο, γιατί, ὅπως φαίνεται, αὐτό δέν ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τίς ἀρχές! Ἡ «μειοψηφία» εἶναι ἐνάντια στή συμμετοχή στήν προσωρινή κυβέρνηση πού ἔχει γιά ἀποστολή της νά θάψει τήν ἀπολυταρχία, γιατί, ὅπως λέει, αὐτό ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τίς ἀρχές. Εἶναι ὅμως ὑπέρ τῆς συμμετοχῆς στήν κρατική Δούμα, πού ἔχει γιά ἀποστολή νά στερεώσει τήν ἀπολυταρχία, γιατί αὐτό, ὅπως φαίνεται, δέν ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τίς ἀρχές... Γιά ποιές ἀρχές μιλᾶτε, ἀξιότιμοι κύριοι, γιά τίς ἀρχές τῶν φιλελευθέρων ἤ γιά τίς ἀρχές τῶν σοσιαλδημοκρατῶν; Θά κάνετε πολύ καλά νά μᾶς δίνατε κατηγορηματική ἀπάντηση. Γιατί ἔχουμε κάποιες ἀμφιβολίες γι' αὐτό τό ζήτημα.

Ὡστόσο ἄς τά ἀφήσουμε αὐτά τά ζητήματα.

Τό ζήτημα εἶναι ὅτι ἡ «μειοψηφία» ψάχνοντας νά βρεῖ ἀρχές, κύλησε στό δρόμο τῶν ἀναρχικῶν.

Αὐτό ἀκριβῶς ξεκαθαρίστηκε σήμερα.

II

Στούς μενσεβίκους μας δέν ἄρεσαν οἱ ἀποφάσεις πού πῆρε τό τρίτο συνέδριο τοῦ κόμματος. Τό ἀληθινά ἐπαναστατικό τους νόημα ἀνατάραξε τό μενσεβίκικο «βάλτο» καί ξύπνησε μέσα του τήν ὄρεξη γιά «κριτική». Ὅπως φαίνεται, στόν ὀπορτουνιστικό τους τρόπο σκέψης ἐπέδρασε κυρίως ἡ ἀπόφαση γιά τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση καί καταπιάστηκαν νά τήν «ἐκμηδενίσουν». Ἐπειδή ὅμως δέ βρῆκαν τίποτε στήν ἀπόφαση, ἀπ' ὅπου θά μποροῦσαν νά πιαστοῦν καί νά κάνουν τήν κριτική τους, κατέφυγαν στό πολύ ἀγαπητό τους καί μαζί καί φτηνό μέσο: στή δημαγωγία! Ἡ ἀπόφαση αὐτή συντάχτηκε γιά νά ξεγελάσει τούς ἐργάτες, γιά νά τούς ἐξαπατήσει καί νά τούς στραβώσει, γράφουν οἱ «κριτικοί». Κι ὅπως φαίνεται, εἶναι πολύ ἱκανοποιημένοι ἀπό τό θόρυβο πού ξεσήκωσαν. Φαντάστηκαν ὅτι ὁ ἀντίπαλός τους χτυπήθηκε θανάσιμα καί ὅτι οἱ ἴδιοι βγῆκαν νικητές καί ξεφωνίζουν: «Καί θέλουν (οἱ συντάχτες τῆς ἀπόφασης) νά καθοδηγοῦν τό προλεταριάτο!». Τούς κοιτᾶς, αὐτούς τούς «κριτικούς» καί σοῦ φαίνεται πώς ἔχεις μπροστά σου τόν ἥρωα τοῦ Γκόγκολ πού ἦταν ἀκαταλόγιστος καί φανταζόταν τόν ἑαυτό του βασιλιά τῆς Ἰσπανίας. Αὐτή εἶναι ἡ τύχη ἐκείνων πού πάσχουν ἀπό μεγαλομανία!

Ἄς ἐξετάσουμε ἀπό πιό κοντά τήν ἴδια τήν «κριτική» πού βρίσκουμε στό φύλλο 5 τοῦ «Σοσιαλδημοκράτη». Ὅπως ξέρετε, οἱ μενσεβίκοι μας δέ μποροῦν νά ἀναλογιστοῦν χωρίς φόβο τό ματοβαμμένο φάντασμα τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης καί ἐπικαλοῦνται τούς ἁγίους τους, τούς Μαρτίνοφ καί Ἀκίμοφ, γιά νά τούς γλυτώσουν ἀπ' αὐτό τό τέρας καί νά τό ἀντικαταστήσουν μέ τό Ζέμσκι Σομπόρ πού σήμερα λέγεται κρατική Δούμα. Γιά τό σκοπό αὐτό ἀνεβάζουν στά οὐράνια τό «Ζέμσκι Σομπόρ» καί προσπαθοῦν νά μᾶς πασάρουν σάν κάτι τό καλό αὐτό τό σάπιο γέννημα τοῦ σάπιου τσαρισμοῦ: «Ξέρουμε ὅτι ἡ μεγάλη Γαλλική Ἐπανάσταση ἐγκαθίδρυσε τή

δημοκρατία χωρίς νά ἔχει προσωρινή κυβέρνηση», γράφουν. Αὐτό μονάχα; Τίποτ' ἄλλο δέν ξέρετε, «ἀξιότιμοι κύριοι»; Πολύ φτωχά πράγματα! Θάπρεπε νά ξέρετε κάτι περισσότερο! Θάπρεπε νά ξέρετε, λογουχάρη, καί ὅτι ἡ μεγάλη Γαλλική 'Επανάσταση θριάμβευσε σάν ἀστικό ἐπαναστατικό κίνημα, ἐνῶ στή Ρωσία «τό ἐπαναστατικό κίνημα ἤ θά θριαμβεύσει σάν κίνημα τῶν ἐργατῶν ἤ δέ θά θριαμβεύσει καθόλου», ὅπως πολύ σωστά λέει ὁ Γ. Πλεχάνοφ. Στή Γαλλία ἐπικεφαλῆς τῆς ἐπανάστασης ἦταν ἡ ἀστική τάξη, ἐνῶ στή Ρωσία εἶναι τό προλεταριάτο. 'Εκεῖ καθόριζε τίς τύχες τῆς ἐπανάστασης ἡ ἀστική τάξη, ἐδῶ τίς καθορίζει τό προλεταριάτο. Καί δέν εἶναι μήπως ξεκάθαρο, ὅτι μέ μιά τέτια ἀλλαγή τῶν ἡγετικῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων δέ μποροῦμε νά ἔχουμε τά ἴδια ἀποτελέσματα γιά τή μιά καί γιά τήν ἄλλη τάξη; Ἄν στή Γαλλία ἡ ἀστική τάξη, ὄντας ἐπικεφαλῆς τῆς ἐπανάστασης, ἀπόλαυσε τούς καρπούς της, θά πρέπει μήπως νά τούς ἀπολαύσει καί στή Ρωσία, παρά τό γεγονός ὅτι ἐπικεφαλῆς τῆς ἐπανάστασης βρίσκεται τό προλεταριάτο; Ναί, λένε οἱ μενσεβίκοι μας, ὅ,τι ἔγινε ἐκεῖ, στή Γαλλία, θά συμβεῖ τό ἴδιο καί ἐδῶ, στή Ρωσία. Οἱ κύριοι αὐτοί παίρνουν, ὅπως ἀκριβῶς κάνει ὁ νεκροθάφτης, τό μέτρο ἑνός πού πέθανε ἀπό καιρό καί μέ τό μέτρο αὐτό μετροῦν καί τούς ζωντανούς. 'Εκτός ἀπ' αὐτό, ἔκαναν ἐδῶ καί μιά ἀρκετά μεγάλη ἀπάτη: ἀφαίρεσαν τό κύριο μέρος ἀπό τό ἀντικείμενο πού μᾶς ἐνδιαφέρει καί μετάφεραν τό κέντρο τῆς πολεμικῆς τους ἀλλοῦ. 'Εμεῖς, ὅπως καί κάθε ἐπαναστάτης σοσιαλδημοκράτης, μιλᾶμε γιά τήν ἐγκαθίδρυση τῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας. Αὐτοί, ἀντίθετα, ἔκρυψαν κάπου τή λέξη «λαοκρατική» καί ἄρχισαν νά φλυαροῦν γιά «δημοκρατία». «Ξέρουμε ὅτι ἡ μεγάλη Γαλλική 'Επανάσταση ἐγκαθίδρυσε τή „δημοκρατία“», κηρύχνουνε. Ναί, ἐγκαθίδρυσε τή δημοκρατία, τί εἴδους δημοκρατία ὅμως, πραγματική δημοκρατία; Τέτια πού ζητᾶ τό Σοσιαλδημοκρατικό 'Εργατικό Κόμμα τῆς Ρωσίας; Ἔδοσε ἡ δημοκρατία ἐκείνη στό λαό τό δικαίωμα τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας; Ἦταν πέρα γιά πέρα ἄμεσες οἱ ἐκλογές ἐκεῖνες; Καθιερώθηκε ἡ προοδευτική φορολογία τοῦ εἰσοδήματος; Μιλοῦσαν καθόλου τότε γιά τήν καλυτέρευση τῶν ὅρων ἐργασίας, γιά τήν ἐλάττωση τῶν ὡρῶν ἐργασίας, γιά αὔξηση τοῦ μεροκάματου κλπ.;... Ὄχι. Τίποτε ἀπ' αὐτά δέν ἔγινε τότε καί οὔτε μποροῦσε νά γίνει, γιατί οἱ ἐργάτες δέν εἶχαν τότε σοσιαλδημοκρατική διαπαιδαγώγηση. Γι' αὐτό καί τά συμφέροντά τους τά ξεχνοῦσε καί τά παρέκαμπτε τότε ἡ ἀστική τάξη μέσα στή γαλλική δημοκρατία. Μπροστά σέ μιά τέτια δημοκρατία κλίνετε λοιπόν, κύριοι, τό «πολυσέβαστο» κεφάλι σας; Αὐτό εἶναι τό ἰδανικό σας; Ὥρα σας καλή! Νά θυμάστε ὅμως, ἀξιότιμοι κύριοι, ὅτι τό νά ὑποκλίνεστε μπροστά σέ τέτια δημοκρατία δέν ἔχει τίποτα τό κοινό μέ τή σοσιαλδημοκρατία καί τό πρόγραμμά της, ὅτι αὐτό εἶναι δημοκρατισμός τοῦ χειρότερου εἴδους. Καί σεῖς κάνετε λαθρεμπόριο, χρησιμοποιώντας γιά κάλυμμα τό ὄνομα τῆς σοσιαλδημοκρατίας.

'Εκτός ἀπ' αὐτό, οἱ μενσεβίκοι πρέπει νά ξέρουν ὅτι ἡ ἀστική τάξη τῆς Ρωσίας μέ τό Ζέμσκι Σομπόρ της δέ θά μᾶς χαρίσει οὔτε μιά τέτια δημοκρατία, ὅπως στή Γαλλία. Ἡ ἀστική τάξη τῆς Ρωσίας δέν ἔχει καθόλου διάθεση νά ἐκμηδενίσει τή μοναρχία. 'Επειδή ξέρει πολύ καλά τό «θράσος» πού ἔχουν οἱ ἐργάτες στίς χῶρες ὅπου δέν ὑπάρχει μοναρχία, προσπαθεῖ νά διατηρήσει αὐτό τό φρούριο ἀνέπαφο καί νά τό μετατρέψει σέ δικό της ὅπλο ἐνάντια στόν ἀδιάλλαχτο ἐχθρό της, τό προλεταριάτο. Γι' αὐτόν ἀκριβῶς τό σκοπό κάνει διαπραγματεύσεις ἐξ ὀνόματος τοῦ «λαοῦ» μέ τό δήμιο τσάρο καί τόν συμβουλεύει πρός

τό συμφέρον τῆς «πατρίδας» καί τοῦ θρόνου νά συγκαλέσει τό Ζέμσκι Σομπόρ γιά νά ἀποφευχθεῖ ἡ «ἀναρχία». Μήπως δέν τά ξέρετε ὅλα αὐτά ἐσεῖς οἱ μενσεβίκοι;

Δέ μᾶς χρειάζεται δημοκρατία σάν καί κείνη πού ἔφερε ἡ γαλλική ἀστική τάξη τό 18ο αἰώνα, ἀλλά δημοκρατία πού ἀπαιτεῖ τό Σοσιαλδημοκρατικό Ἐργατικό Κόμμα τῆς Ρωσίας τόν 20ό αἰώνα. Καί τέτια δημοκρατία μπορεῖ νά δημιουργήσει μόνο ἡ νικηφόρα λαϊκή ἐξέγερση μέ ἐπικεφαλῆς τό προλεταριάτο καθώς καί ἡ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση πού θά ἀναδείξει τό προλεταριάτο. Μονάχα μιά τέτια προσωρινή κυβέρνηση μπορεῖ νά πραγματοποιήσει π ρ ο σ ω ρ ι ν ά τό μίνιμουμ πρόγραμμά μας καί νά ὑποβάλει τίς μεταρυθμίσεις αὐτές γιά ἔγκριση στή Συνταχτική συνέλευση πού θά συγκαλέσει.

Οἱ «κριτικοί» μας δέν πιστεύουν ὅτι ἡ Συνταχτική συνέλευση, πού θά συγκληθεῖ σύμφωνα μέ τό πρόγραμμά μας, μπορεῖ νά ἐκφράσει τή θέληση τοῦ λαοῦ (καί πῶς μποροῦν νά τό φανταστοῦν αὐτό, ὅταν δέν προχωροῦν πέρα ἀπό τή μεγάλη Γαλλική Ἐπανάσταση, πού ἔγινε πρίν ἀπό 115-116 χρόνια). «Οἱ πλούσιοι καί τά πρόσωπα μέ ἐπιροή—συνεχίζουν οἱ „κριτικοί“—ἔχουν τόσα μέσα γιά νά νοθεύσουν τίς ἐκλογές πρός ὄφελός τους, ὥστε εἶναι ἐντελῶς περιττές οἱ συζητήσεις γιά πραγματική θέληση τοῦ λαοῦ. Γιά νά πάψουν οἱ ἐκλογεῖς ἀπό τά φτωχά στρώματα νά εἶναι οἱ ἐκφραστές τῆς θέλησης τῶν πλουσίων, ἀπαιτεῖται μεγάλος ἀγώνας, μακρόχρονη κομματική πειθαρχία» (πού δέν τήν ἀναγνωρίζουν οἱ μενσεβίκοι, δέν εἶναι ἔτσι;). «Ἀκόμα καί στήν Εὐρώπη (;), παρά τή μακρόχρονη πολιτική διαπαιδαγώγηση, ὅλα αὐτά δέν ἔχουν πραγματοποιηθεῖ. Νά ὅμως πού οἱ μπολσεβίκοι μας νομίζουν ὅτι ἡ προσωρινή κυβέρνηση κρατᾶ στά χέρια της αὐτή τή μαγική ράβδο!».

Νά, πραγματική πολιτική τῆς οὐρᾶς! Νάτες καί πάλι σέ ὅλο τους τό μεγαλεῖο ἡ «ταχτική-προτσές» καί ἡ «όργάνωση-προτσές» πού «ἐκοιμήθησαν ἐν κυρίῳ»! Δέ μποροῦμε, ὅπως μᾶς διδάσκουν οἱ «κριτικοί» μας, νά ἀπαιτοῦμε στή Ρωσία ἐκεῖνο πού δέν ἔχει πραγματοποιηθεῖ ἀκόμα στήν Εὐρώπη. Ξέρουμε ὅτι ὄχι μόνο στήν «Εὐρώπη» μά οὔτε καί στήν Ἀμερική δέν ἔχει πραγματοποιηθεῖ ὁλοκληρωτικά τό πρόγραμμά μας μίνιμουμ καί, συνεπῶς, ὅποιος τό ἀποδέχεται καί παλαίβει γιά τήν πραγματοποίησή του στή Ρωσία μετά τήν πτώση τῆς ἀπολυταρχίας, κατά τή γνώμη τῶν μενσεβίκων, εἶναι ἀδιόρθωτος ὀνειροπόλος καί ἀξιοθρήνητος Δόν Κιχότης! Μέ λίγα λόγια, τό μίνιμουμ πρόγραμμά μας εἶναι χάλπικο, οὐτοπικό καί δέν ἔχει τίποτα τό κοινό μέ τήν πραγματική «ζωή»! Δέν εἶναι ἔτσι, κύριοι «κριτικοί»; Ἀκριβῶς αὐτό βγαίνει ἀπό ὅσα λέτε. Τότε νάχετε περισσότερο θάρρος καί νά τό δηλώσετε καθαρά, χωρίς ὑπεκφυγές! Τότε θά ξέρουμε μέ ποιόν ἔχουμε νά κάνουμε, καί θά ἀπαλλαγεῖτε καί σεῖς ἀπό τίς μισητές γιά σᾶς προγραμματικές διατυπώσεις. Ἐνῶ τώρα μιλᾶτε τόσο δισταχτικά καί τόσο δειλά ὅτι δέν ἔχει καί μεγάλη σημασία τό πρόγραμμα, ὥστε πολλοί, ἐκτός βέβαια ἀπό τούς μπολσεβίκους, νομίζουν ἀκόμα ὅτι ἀναγνωρίζετε τό πρόγραμμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Ρωσίας πού ψηφίστηκε στό δεύτερο κομματικό συνέδριο. Γιατί ὅμως αὐτός ὁ φαρισαϊσμός;

Καί τώρα νά πού φτάσαμε πολύ κοντά στή ρίζα τῶν διαφωνιῶν μας. Δέν πιστεύετε στό πρόγραμμά μας καί ἀμφισβητεῖτε τήν ὀρθότητά του, ἐνῶ ἀντίθετα ἐμεῖς ξεκινᾶμε πάντα ἀπ' αὐτό καί συντονίζουμε μ' αὐτό ὅλες τίς ἐνέργειές μας!

Πιστεύουμε ὅτι οἱ «πλούσιοι καί τά πρόσωπα μέ ἐπιροή» δέ θά μπορέσουν, ἐφόσον θά ὑπάρχει ἐλευθερία προ-

εκλογικῆς ζύμωσης, νά ἐξαγοράσουν καί νά ἐξαπατήσουν ὅλο τό λαό. Γιατί στήν ἐπιροή καί στό χρυσάφι τους θά ἀντιπαραθέσουμε τό σοσιαλδημοκρατικό λόγο τῆς ἀλήθειας (καί ἀντίθετα ἀπό σᾶς δέν ἀμφιβάλλουμε καθόλου γι' αὐτή τήν ἀλήθεια) καί ἔτσι θά ἀδυνατίσουμε τ' ἀποτελέσματα τῶν ἀγυρτῶν τῆς ἀστικῆς τάξης. Ἐσεῖς ὅμως δέν πιστεύετε αὐτό τό πράγμα καί γι' αὐτό σέρνετε τήν ἐπανάσταση στό ρεφορμισμό.

«Τό 1848—συνεχίζουν οἱ „κριτικοί"—ἡ προσωρινή κυβέρνηση τῆς Γαλλίας (πάλι ἡ Γαλλία!), ὅπου συμμετεῖχαν καί ἐργάτες, συγκάλεσε μιά τέτια Συνταχτική συνέλευση, ὅπου δέν ὑπῆρχε κανένας βουλευτής τοῦ προλεταριάτου τοῦ Παρισιοῦ!». Νά καί πάλι πού δέν καταλαβαίνουν καθόλου τή σοσιαλδημοκρατική θεωρία καί ἔχουν μιά στερεότυπη ἀντίληψη τῆς ἱστορίας! Γιατί πετᾶτε ἄστοχες φράσεις; Στή Γαλλία, παρά τό γεγονός ὅτι συμμετεῖχαν ἐργάτες στήν προσωρινή κυβέρνηση, δέν ἔγινε τίποτε, καί γι' αὐτό καί στή Ρωσία ἡ σοσιαλδημοκρατία πρέπει ν' ἀρνηθεῖ νά συμμετάσχει σ' αὐτή τήν κυβέρνηση, γιατί κι ἐδῶ δέ θά ἔχουμε κανένα ἀποτέλεσμα, συμπεραίνουν οἱ «κριτικοί». Μήπως ὅμως τό ζήτημα εἶναι ἡ συμμετοχή τῶν ἐργατῶν; Μήπως λέμε ὅτι ὁ ἐργάτης, ὅποιος καί ἄν εἶναι καί ὁποιαδήποτε κατεύθυνση κι ἄν ἀκολουθεῖ, πρέπει νά συμμετάσχει στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση; Ὄχι, ἀκόμα δέ γίναμε ὀπαδοί σας καί δέν ἐφοδιάζουμε τόν κάθε ἐργάτη μέ πιστοποιητικό σοσιαλδημοκράτη. Καί οὔτε κάν μᾶς πέρασε ἀπό τό μυαλό νά ὀνομάσουμε μέλη τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τούς ἐργάτες πού συμμετεῖχαν στήν προσωρινή κυβέρνηση τῆς Γαλλίας! Γιατί αὐτός ὁ ἄτοπος παραλληλισμός; Μά καί ποιά σύγκριση μπορεῖ νά γίνει ἀνάμεσα στήν πολιτική συνείδηση τοῦ προλεταριάτου τῆς Γαλλίας τοῦ 1848

καί τήν πολιτική συνείδηση τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας στήν προκείμενη στιγμή; Μήπως τό προλεταριάτο τῆς Γαλλίας ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ἔκανε ἔστω καί μιά πολιτική διαδήλωση ἐνάντια στό καθεστώς πού ἐπικρατοῦσε τότε; Γιόρτασε μήπως ποτέ του τήν Πρωτομαγιά μέ τό σύνθημα τῆς πάλης ἐνάντια στό ἀστικό καθεστώς; Ἦταν ὀργανωμένο σέ σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα; Εἶχε σοσιαλδημοκρατικό πρόγραμμα; Ξέρουμε ὅτι τίποτε ἀπό ὅλα αὐτά δέ συνέβαινε. Τό προλεταριάτο τῆς Γαλλίας δέν εἶχε κάν ἰδέα γιά ὅλα αὐτά. Καί γεννιέται τό ἐρώτημα, μποροῦσε ἄραγε τότε τό προλεταριάτο τῆς Γαλλίας νά ἀπολαύσει τούς καρπούς τῆς ἐπανάστασης στό ἴδιο μέτρο πού μπορεῖ νά τούς ἀπολαύσει τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας, τό προλεταριάτο πού εἶναι ἀπό καιρό ὀργανωμένο στό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, πού ἔχει ἀπόλυτα καθορισμένο σοσιαλδημοκρατικό πρόγραμμα καί χαράζει συνειδητά τό δρόμο πρός τό σκοπό του; Ὅποιος ἔχει ἔστω καί λίγο τήν ἱκανότητα νά καταλάβει τήν πραγματικότητα, θά ἀπαντήσει ἀρνητικά σ' αὐτό τό ἐρώτημα. Καί μόνο ἄνθρωποι ἱκανοί νά ἀποστηθίζουν τά ἱστορικά γεγονότα, πού δέν ξέρουν ὅμως νά ἐξηγοῦν καί τήν προέλευσή τους ἀνάλογα μέ τόν τόπο καί χρόνο, μποροῦν νά ταυτίζουν τά δυό διαφορετικά αὐτά μεγέθη.

«Χρειάζεται—διδάσκουν καί ξαναδιδάσκουν οἱ „κριτικοί"—βία ἀπό μέρους τοῦ λαοῦ, ἀδιάκοπη ἐπανάσταση καί ὄχι νά ἱκανοποιούμαστε μέ τίς ἐκλογές καί μετά νά διαλυόμαστε καί νά πηγαίνουμε στά σπίτια μας». Πάλι συκοφαντία! Ποιός σᾶς εἶπε, ἀξιότιμοι κύριοι, ὅτι ἐμεῖς ἱκανοποιούμαστε μέ τίς ἐκλογές καί μετά διαλυόμαστε καί πηγαίνουμε στά σπίτια μας; Πέστε μας, ποιός τό εἶπε αὐτό;

Οἱ «κριτικοί» μας ταράζονται ἀκόμα ἀπό τό γεγονός

ὅτι ζητοῦμε ἀπό τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση νά πραγματοποιήσει τό μίνιμουμ πρόγραμμά μας καί ξεφωνίζουν: «Αὐτό δείχνει ἀπόλυτη ἄγνοια τοῦ ζητήματος. Οἱ πολιτικές καί οἰκονομικές διεκδικήσεις τοῦ προγράμματός μας μποροῦν νά πραγματοποιηθοῦν μονάχα νομοθετικά, ἐνῶ ἡ προσωρινή κυβέρνηση δέν εἶναι νομοθετικό ὄργανο». Διαβάζοντας αὐτόν τόν εἰσαγγελικό λόγο πού στρέφεται ἐνάντια στίς «ἐνέργειες πού ἀντιβαίνουν στό νόμο», σοῦ γεννιέται ἡ ἀμφιβολία μήπως κάποιος φιλελεύθερος ἀστός πού τρέφει βαθύτατο σεβασμό στή νομιμότητα, ἀφιέρωσε τό ἄρθρο αὐτό στό «Σοσιαλδημοκράτη»*. Γιατί πῶς ἀλλιῶς μπορεῖ νά ἐξηγήσει κανείς τίς ἀστικές σοφιστεῖες ὅτι ἡ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση δέν ἔχει τό δικαίωμα νά καταργεῖ τούς παλιούς καί νά ψηφίζει νέους νόμους; Καί δέ μυρίζει τό ἐπιχείρημα αὐτό χυδαῖο φιλελευθερισμό; Καί δέν εἶναι παράξενο νά ἀκοῦς ἕνα τέτιο ἐπιχείρημα ἀπό στόμα ἐπαναστάτη; Μά αὐτό σοῦ θυμίζει τήν περίπτωση τοῦ καταδικασμένου πού ἑτοιμάζονταν νά τοῦ κόψουν τό κεφάλι καί αὐτός παρακαλοῦσε νά μήν ἀγγίξουν τό σπειράκι πού εἶχε στό λαιμό του. Ἐξάλλου, ὅλα μπορεῖ νά συγχωρεθοῦν στούς «κριτικούς», πού δέν ξεχωρίζουν τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση ἀπό τό συνηθισμένο ὑπουργικό συμ-

---

* Ἡ σκέψη αὐτή ἐπιβάλλεται ἀκόμα περισσότερο, γιατί οἱ μενσεβίκοι στό φύλλο 5 τοῦ «Σοσιαλδημοκράτη» ἀπ' ὅλη τήν ἀστική τάξη τῆς Τιφλίδας κήρυξαν προδότες τῆς «κοινῆς ὑπόθεσης» μόνο καμιά δεκαριά ἐμπόρους. Ὅπως φαίνεται, οἱ ὑπόλοιποι εἶναι ὀπαδοί τους καί ἀγωνίζονται γιά μιά «κοινή ὑπόθεση» μέ τούς μενσεβίκους. Δέν πρέπει λοιπόν νά ἀποροῦμε, ἄν κάποιος ἀπό τούς ὀπαδούς «τῆς κοινῆς ὑπόθεσης» στείλει στό ὄργανο τῶν συναδέλφων του ἕνα ἄρθρο «κριτικῆς» ἐνάντια στήν ἀδιάλλαχτη «πλειοψηφία».

βούλιο (μά δέ φταῖνε γι' αὐτό, οἱ δάσκαλοί τους Μαρτίνοφ καί Ἀκίμοφ τούς κατάντησαν ἔτσι). Τί εἶναι ὑπουργικό συμβούλιο; Τό ἀποτέλεσμα τῆς ὕπαρξης μόνιμης κυβέρνησης. Καί τί εἶναι προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση; Τό ἀποτέλεσμα τῆς ἐκμηδένισης τῆς μόνιμης κυβέρνησης. Τό ὑπουργικό συμβούλιο ἐφαρμόζει τούς νόμους πού ὑπάρχουν μέ τή βοήθεια τοῦ μόνιμου στρατοῦ. Ἡ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση καταργεῖ τούς νόμους πού ὑπάρχουν καί κάνει νόμο, μέ τή βοήθεια τοῦ ἐξεγερμένου λαοῦ, τή θέληση τῆς ἐπανάστασης. Τί κοινό ὑπάρχει ἀνάμεσα σ' αὐτά τά δύο;

Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι θριάμβευσε ἡ ἐπανάσταση καί ὁ νικητής λαός σχημάτισε προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση. Γεννιέται τό ἐρώτημα: τί θά κάνει αὐτή ἡ κυβέρνηση, ἄν δέν ἔχει τό δικαίωμα νά καταργεῖ νόμους καί νά θεσπίζει νέους; Θά περιμένει τή Συνταχτική συνέλευση; Μά καί ἡ σύγκληση αὐτῆς τῆς συνέλευσης ἀπαιτεῖ ἐπίσης τή θέσπιση νέων νόμων, ὅπως ὁ νόμος γιά τό καθολικό, ἄμεσο κλπ. ἐκλογικό δικαίωμα, τήν ἐλευθερία τοῦ λόγου, τοῦ τύπου, τῶν συγκεντρώσεων κλπ. Κι ὅλα αὐτά περιλαβαίνονται στό μίνιμουμ πρόγραμμά μας. Κι ἄν ἡ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση δέ μπορεῖ νά τό πραγματοποιήσει, τί θά ἔχει γιά ὁδηγό της κατά τή σύγκληση τῆς Συνταχτικῆς συνέλευσης; Μήπως τό πρόγραμμα πού σύνταξε ὁ Μπουλίγκιν[45] καί ἐνέκρινε ὁ Νικόλαος ὁ 2ος;

Ἄς ὑποθέσουμε ἀκόμα ὅτι ὁ νικητής λαός, πού προσφέρει πάρα πολλές θυσίες γιατί δέ διαθέτει ὅπλα, θά ζητήσει ἀπό τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση νά καταργήσει τό μόνιμο στρατό καί νά ἐξοπλίσει τό λαό μέ σκοπό τήν πάλη κατά τῆς ἀντεπανάστασης· καί ὅτι τότε παρουσιάζονται οἱ μενσεβίκοι καί κηρύχνουν ὅτι ἡ κατάργηση τοῦ μόνιμου στρατοῦ καί ὁ ἐξοπλισμός τοῦ λαοῦ

δέν είναι τῆς ἁρμοδιότητας αὐτοῦ τοῦ ὀργάνου (τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης) μά ἑνός ἄλλου ὀργάνου, τῆς Συνταχτικῆς συνέλευσης: νά προσφύγετε σ' αὐτή, νά μήν ἀπαιτεῖτε πράξεις ἀντίθετες μέ τό νόμο κλπ. Καλοί συμβουλάτορες, δέν ἔχεις νά πεῖς τίποτα!

Καί τώρα ἄς δοῦμε μέ ποιά αἰτιολογία ἀρνοῦνται οἱ μενσεβίκοι στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση τό δικαίωμα «νά ἀσκεῖ ἐξουσία». Πρῶτα, μέ τήν αἰτιολογία ὅτι δέν εἶναι νομοθετικό ὄργανο, καί δεύτερο, γιατί, ὅπως λένε, ἡ Συνταχτική συνέλευση δέ θάχει τότε τί νά κάνει. Νά σέ ποιό αἰσχρό κατάντημα ἔφτασαν αὐτά τά νήπια τῆς πολιτικῆς! Δέν ξέρουν κάν, ὅπως φαίνεται, ὅτι ἡ νικηφόρα ἐπανάσταση καί ὁ ἐκφραστής τῆς θέλησής της—ἡ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση—εἶναι οἱ κύριοι τῆς κατάστασης ὡσότου σχηματιστεῖ μόνιμη κυβέρνηση καί συνεπῶς μποροῦν νά καταργοῦν καί νά ἐκδίδουν νόμους! Ἄν γινόταν διαφορετικά, ἄν ἡ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση δέν εἶχε αὐτά τά δικαιώματα, τότε καί ἡ ὕπαρξή της δέ θά εἶχε κανένα νόημα καί ὁ ἐξεγερμένος λαός δέ θά δημιουργοῦσε ἕνα τέτιο ὄργανο. Περίεργο πράγμα πού οἱ μενσεβίκοι ξέχασαν τήν ἀλφαβήτα τῆς ἐπανάστασης.

Οἱ μενσεβίκοι ρωτοῦν: τί θά πρέπει νά κάνει λοιπόν ἡ Συνταχτική συνέλευση, ἄν τό μίνιμουμ πρόγραμμά μας τό πραγματοποιήσει ἡ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση; Φοβάστε, ἀξιότιμοι κύριοι, ὅτι θά ὑποφέρει ἀπό ἀνεργία; Μή φοβάστε, θά ἔχει ἀρκετή δουλιά. Θά κυρώσει τίς ἀλλαγές πού θά κάνει ἡ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση μέ τή βοήθεια τοῦ ἐξεγερμένου λαοῦ, θά ἐπεξεργαστεῖ τό σύνταγμα τῆς χώρας, ὅπου τό μίνιμουμ πρόγραμμά μας θά ἀποτελέσει ἁπλῶς συστατικό του μέρος. Νά τί θά ζητήσουμε ἀπό τή Συνταχτική συνέλευση!

«Οἱ μπολσεβίκοι δέ μποροῦν νά φανταστοῦν διάσπαση ἀνάμεσα στήν ἴδια τή μικροαστική τάξη καί τούς ἐργάτες, διάσπαση πού θά ἔχει τήν ἀντανάκλασή της καί στίς ἐκλογές, καί συνεπῶς ἡ προσωρινή κυβέρνηση θά θελήσει νά καταπιέσει πρός ὄφελος τῆς τάξης της τούς ἐργάτες-ἐκλογεῖς», γράφουν οἱ «κριτικοί». Ὅποιος μπορεῖ, ἄς καταλάβει αὐτή τή σοφία! Τί θά πεῖ: «ἡ προσωρινή κυβέρνηση θά θελήσει νά καταπιέσει πρός ὄφελος τῆς τάξης της τούς ἐργάτες-ἐκλογεῖς»!!; Γιά ποιά προσωρινή κυβέρνηση μιλοῦν, μέ ποιούς ἀνεμόμυλους πολεμοῦν αὐτοί οἱ Δόν Κιχότηδες; Μήπως εἶπε κανείς ὅτι ἄν ἡ μικροαστική τάξη κυριαρχήσει μόνη της στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση, θά ὑπερασπίσει τά συμφέροντα τῶν ἐργατῶν; Γιατί θέλουν νά φορτώνουν τίς δικές τους ἀνοησίες στούς ἄλλους; Ἐμεῖς λέμε ὅτι κάτω ἀπό ὁρισμένες συνθῆκες ἐπιτρέπεται ἡ συμμετοχή καί δικῶν μας σοσιαλδημοκρατῶν ἀντιπροσώπων στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση, μαζί μέ τούς ἀντιπροσώπους τῆς δημοκρατίας. Ἄν εἶναι ἔτσι, ἄν ἐδῶ πρόκειται γιά προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση ὅπου συμμετέχουν καί οἱ σοσιαλδημοκράτες, τότε γιατί ἡ σύνθεσή της θά εἶναι μικροαστική; Καί τά ἐπιχειρήματά μας γιά τή συμμετοχή μας στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση τά στηρίζουμε στό γεγονός ὅτι ἡ πραγματοποίηση τοῦ μίνιμουμ προγράμματός μας δέν ἔρχεται βασικά σέ ἀντίθεση μέ τά συμφέροντα τῆς δημοκρατίας—τῆς ἀγροτιᾶς καί τῆς μικροαστικῆς τάξης τῶν πόλεων (πού ἐσεῖς, οἱ μενσεβίκοι, τήν καλεῖτε νά ἔρθει στό κόμμα σας)—καί γι' αὐτό νομίζουμε πώς εἶναι δυνατό νά ἐφαρμόσουμε τό πρόγραμμά μας μαζί μ' αὐτή. Ἄν ὅμως ἡ δημοκρατία φέρει ἐμπόδια στήν ἐφαρμογή ὁρισμένων σημείων του, οἱ ἀντιπρόσωποί μας, ὑποστηριζόμενοι ἀπό τό δρόμο ἀπό τούς ἐκλογεῖς τους—τό προλεταριάτο—θά προσπαθήσουν νά ἐφαρμόσουν τό πρόγραμμα μέ τή δύναμη,

ἄν θά ὑπάρχει (ἄν δέ θά ὑπάρχει αὐτή ἡ δύναμη, δέ θά μποῦμε στήν προσωρινή κυβέρνηση, μά καί οὔτε θά μᾶς ἐκλέξουν γι' αὐτήν). Ὅπως βλέπετε, ἡ σοσιαλδημοκρατία θά μπεῖ στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση ἀκριβῶς γιά νά ὑπερασπίσει ἐκεῖ τίς σοσιαλδημοκρατικές ἀπόψεις, δηλ. γιά νά μήν ἀφήσει τίς ἄλλες τάξεις νά θίξουν τά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος τῆς Ρωσίας μέσα στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση δέ θά κηρύξουν τόν πόλεμο στό προλεταριάτο, ὅπως τό φαντάζονται οἱ μενσεβίκοι ἀπό τήν κουταμάρα τους, ἀλλά μαζί μέ τό προλεταριάτο θά κηρύξουν τόν πόλεμο στούς ἐχθρούς τοῦ προλεταριάτου. Τί σχέση ὅμως ἔχετε μέ ὅλα αὐτά ἐσεῖς, οἱ μενσεβίκοι, τί σχέση ἔχετε μέ τήν ἐπανάσταση καί τήν προσωρινή της κυβέρνηση; Ἡ θέση σας εἶναι ἐκεῖ, στήν «κρα[τική Δούμα»]...*.

Τό πρῶτο μέρος τοῦ ἄρθρου δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Προλεταριάτις Μπρτζόλα», («Ἀγώνας τοῦ Προλεταριάτου»), ἀρ. 11, 15 τοῦ Αὐγούστου 1905.
Τό δεύτερο μέρος δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά.
Ἀνυπόγραφο ἄρθρο.

Τό πρωτότυπο γράφτηκε στά γεωργιανά.

* Ἐδῶ σταματάει τό χειρόγραφο. Σύντ.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ „ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΗ“[46]

Πρῶτ' ἀπ' ὅλα πρέπει νά ζητήσω συγνώμη ἀπό τόν ἀναγνώστη γιατί ἄργησα ν' ἀπαντήσω. Δέ μποροῦσε νά γίνει ἀλλιῶς: οἱ περιστάσεις μέ ἀνάγκασαν νά δουλέψω σέ ἄλλη περιοχή καί ἤμουν ὑποχρεωμένος νά ἀναβάλω γιά λίγον καιρό τήν ἀπάντησή μου. Ξέρετε καλά καί σεῖς ὁ ἴδιος ὅτι δέ διαθέτουμε τόν ἑαυτό μας.

Πρέπει ἀκόμα νά κάνω καί τήν ἑξῆς παρατήρηση: πολλοί νομίζουν ὅτι τή μπροσούρα «Λίγα λόγια γιά τίς κομματικές διαφωνίες» τήν ἔγραψε ἡ ἐπιτροπή τῆς Ἕνωσης καί ὄχι ἕνα ἄτομο. Ὀφείλω νά δηλώσω ὅτι ἐγώ εἶμαι ὁ συγγραφέας αὐτῆς τῆς μπροσούρας. Ἡ ἐπιτροπή τῆς Ἕνωσης μόνο τή θεώρησε.

Καί τώρα ἄς περάσουμε στό προκείμενο.

Ὁ ἀντίπαλος μέ κατηγορεῖ, ὅτι τάχα «δέ βλέπω τό ἀντικείμενο τῆς συζήτησης», ὅτι «συγκαλύπτω τά ζητήματα»* καί ὅτι τάχα «ἐπίμαχα εἶναι τά ὀργανωτικά ζητήματα καί ὄχι τά προγραμματικά» (σελ. 2).

Ἀρκεῖ λίγη παρατηρητικότητα γιά νά διαπιστωθεῖ πόσο εἶναι ὑποκριτική ἡ διαβεβαίωση αὐτή τοῦ συγγρα-

* Βλ. «Ἀπάντηση στήν ἐπιτροπή τῆς Ἕνωσης»[47], σελ. 4.

φέα. Τό ζήτημα είναι ότι ή μπροσούρα μου άποτελεΐ άπάντηση στό πρώτο φύλλο τοΰ «Σοσιαλδημοκράτη» καί ή μπροσούρα είχε δοθεί στό πιεστήριο όταν έβγαινε τό δεύτερο φύλλο τοΰ «Σοσιαλδημοκράτη». Τί λέει ό συγγραφέας στό πρώτο φύλλο; Λέει μόνο ότι ή «πλειοψηφία» βρίσκεται τάχα στό δρόμο τοΰ ίδεαλισμοΰ καί ή θέση της έρχεται «σέ ριζική άντίθεση» μέ τό μαρξισμό. Έδώ δέν ύπάρχει ούτε λέξη γιά τά όργανωτικά ζητήματα. Τί έπρεπε ν' άπαντήσω; Μόνο έκεΐνο πού άπάντησα, ότι δηλαδή ή «πλειοψηφία» στέκεται στίς θέσεις τοΰ άληθινοΰ μαρξισμοΰ καί άν ή «μειοψηφία» δέν τό κατάλαβε αύτό, σημαίνει πώς ή ίδια άπομακρύνθηκε άπό τόν άληθινό μαρξισμό. Αύτό θάκανε ό καθένας πού έχει έστω καί κάποια ίδέα άπό πολεμική. Ό συγγραφέας όμως έπιμένει στό δικό του: γιατί, λέει, δέ θίγεις τά όργανωτικά ζητήματα; Δέν τά θίγω, άξιότιμε φιλόσοφε, γιατί καί σεΐς δέν εϊπατε τότε ούτε λέξη γι' αύτά τά ζητήματα. Καί δέ μπορεΐς νά άπαντήσεις σέ ζητήματα, γιά τά όποΐα δέ μίλησε κανείς άκόμη. Είναι όλοφάνερο ότι «ή συγκάλυψη τών ζητημάτων», ή «άποσιώπηση τοΰ άντικειμένου τής συζήτησης» καί όλα τά άλλα είναι έπινοήσεις τοΰ συγγραφέα. Άντίθετα, έχω λόγους νά ύποψιάζουμαι τόν ίδιο ότι άποσιωπά μερικά ζητήματα. Λέει ότι «έπίμαχα είναι τά όργανωτικά ζητήματα», τή στιγμή πού ύπάρχουν μεταξύ μας καί διαφωνίες τακτικής, πού έχουν πολύ μεγαλύτερη σημασία άπό τίς διαφωνίες στά όργανωτικά ζητήματα. Ώστόσο ό «κριτικός» μας δέν άνάφερε στή μπροσούρα του ούτε λέξη γι' αύτές τίς διαφωνίες. Αύτό άκριβώς λέγεται «συγκάλυψη τών ζητημάτων».

Τί λέει ή μπροσούρα μου;

Ή σύγχρονη κοινωνική ζωή είναι όργανωμένη μέ κεφαλαιοκρατικό τρόπο. Ύπάρχουν σ' αύτή δυό μεγάλες τάξεις: ή άστική τάξη καί τό προλεταριάτο καί μεταξύ τους διεξάγεται άγώνας ζωής καί θανάτου. Οί όροι ζωής τής άστικής τάξης τήν ύποχρεώνουν νά δυναμώνει τό κεφαλαιοκρατικό καθεστώς. Άπό τό άλλο μέρος οί όροι ζωής τοΰ προλεταριάτου τό ύποχρεώνουν νά ύποσκάπτει τό κεφαλαιοκρατικό καθεστώς, καί νά τό καταστρέψει. Άντίστοιχα μ' αύτές τίς δυό τάξεις διαμορφώνεται καί δυό ειδών συνείδηση: ή άστική καί ή σοσιαλιστική. Στή θέση τοΰ προλεταριάτου άντιστοιχεΐ ή σοσιαλιστική συνείδηση. Γι' αύτό, τό προλεταριάτο δέχεται αύτή τή συνείδηση, τήν άφομοιώνει καί άγωνίζεται μέ διπλασιασμένες τίς δυνάμεις του ένάντια στό κεφαλαιοκρατικό καθεστώς. Δέν είναι άνάγκη νά ποΰμε ότι άν δέν ύπήρχε καπιταλισμός καί ταξική πάλη δέ θά ύπήρχε καί σοσιαλιστική συνείδηση. Τώρα όμως τό ζήτημα είναι ποιός έπεξεργάζεται, ποιός έχει τή δυνατότητα νά έπεξεργαστεΐ αύτή τή σοσιαλιστική συνείδηση (δηλ. τόν έπιστημονικό σοσιαλισμό). Ό Καούτσκι λέει, καί έγώ έπαναλαβαίνω τήν άποψή του, ότι ή μάζα τών προλετάριων, όσο μένουν προλετάριοι, δέν έχουν ούτε τόν καιρό ούτε τή δυνατότητα νά έπεξεργαστοΰν τή σοσιαλιστική συνείδηση. «Ή σύγχρονη σοσιαλιστική συνείδηση μπορεΐ νά γεννηθεΐ μόνο μέ βάση τή βαθιά έπιστημονική γνώση»*, λέει ό Καούτσκι. Καί φορεΐς αύτής τής έπιστήμης είναι οί διανοούμενοι, κι άνάμεσα σ' αύτούς, λογουχάρη είναι ό Μάρξ, ό Ένγκελς καί άλλοι, πού έχουν καί τό χρόνο καί τή δυνατότητα νά καταχτήσουν τίς κορυφές τής έπιστήμης καί νά έπεξεργαστοΰν τή σοσιαλιστική συνείδηση. Είναι όλοφάνερο ότι ή έπεξεργασία τής σοσιαλιστικής συνείδησης είναι έργο λί-

* Βλ. τό άρθρο τοΰ Κ. Καούτσκι στό έργο «Τί νά κάνουμε;», σελ. 27.

γων διανοουμένων-σοσιαλδημοκρατῶν, πού διαθέτουν καί τό χρόνο καί τίς δυνατότητες πού χρειάζονται γι' αὐτή τή δουλιά.

Τί σημασία ὅμως ἔχει ἡ σοσιαλιστική συνείδηση αὐτή καθαυτή ὅταν δέν εἶναι διαδομένη μέσα στό προλεταριάτο; Παραμένει κούφια φράση καί τίποτα περισσότερο! Ἡ ὑπόθεση θά πάρει ἐντελῶς διαφορετική τροπή ὅταν ἡ συνείδηση αὐτή διαδοθεῖ μέσα στό προλεταριάτο: τό προλεταριάτο θά ἀποχτήσει ἐπίγνωση τῆς θέσης του καί θά τραβήξει μέ ἐπιταχυνόμενο βῆμα πρός τή σοσιαλιστική ζωή. Ἐδῶ ἀκριβῶς ἐπεμβαίνει ἡ σοσιαλδημοκρατία (καί ὄχι μόνο οἱ διανοούμενοι-σοσιαλδημοκράτες), πού μπάζει τή σοσιαλιστική συνείδηση στό ἐργατικό κίνημα. Αὐτό ἀκριβῶς ἔχει ὑπόψη του ὁ Καούτσκι ὅταν λέει ὅτι ἡ «σοσιαλιστική συνείδηση εἶναι κάτι πού τό μπάζουν ἀπ' ἔξω στήν ταξική πάλη τοῦ προλεταριάτου» *.

Ἔτσι, τή σοσιαλιστική συνείδηση τήν ἐπεξεργάζονται λίγοι διανοούμενοι-σοσιαλδημοκράτες. Στό ἐργατικό ὅμως κίνημα τή συνείδηση αὐτή τή μπάζει ὅλη ἡ σοσιαλδημοκρατία, πού προσδίδει συνειδητό χαραχτήρα στό αὐθόρμητο κίνημα τοῦ προλεταριάτου.

Γι' αὐτό τό ζήτημα μιλῶ στή μπροσούρα μου.

Αὐτή εἶναι ἡ θέση τοῦ μαρξισμοῦ καί συνάμα καί τῆς «πλειοψηφίας».

Τί ἀντιπαρατάσσει σ' αὐτά ὅλα ὁ ἀντίπαλός μου;

Στήν πραγματικότητα, τίποτε τό οὐσιαστικό. Ἀσχολεῖται περισσότερο μέ τό νά βρίζει παρά νά ξεκαθαρίζει τό ζήτημα. Ὅπως φαίνεται εἶναι πάρα πολύ θυμωμένος! Δέν τολμάει νά θέσει ἀπερίφραστα τά ζητήματα, δέ δίνει ἄμεση ἀπάντηση σ' αὐτά, ἀλλά σά δειλός «πολεμιστής» ξεφεύγει ἀπό τό ἀντικείμενο τῆς συζήτησης, συγκαλύπτει ὑποκριτικά τά ζητήματα πού ἔχουν μπεῖ καθαρά καί κοντά σ' αὐτά διαβεβαιώνει ὅλους: ἐγώ, λέει, μέ μιά μονοκοντυλιά ξεκαθάρισα ὅλα τά ζητήματα! Ἔτσι, λογουχάρη, ὁ συγγραφέας γενικά δέ βάζει τό ζήτημα τῆς ἐπεξεργασίας τῆς σοσιαλιστικῆς συνείδησης καί δέν τολμᾶ νά πεῖ καθαρά μέ ποιόν τάσσεται σ' αὐτό τό ζήτημα: μέ τόν Καούτσκι ἤ μέ τούς «οἰκονομιστές». Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι στό πρῶτο φύλλο τοῦ «Σοσιαλδημοκράτη» ὁ «κριτικός» μας μίλησε μέ τρόπο ἀρκετά τολμηρό τότε πού χρησιμοποίησε ἀπερίφραστα τή γλώσσα τῶν «οἰκονομιστῶν». Ἀλλά τί νά γίνει; Τότε ἦταν διαφορετικά, ἐνῶ τώρα τοῦ δημιουργήθηκε «μιά ἄλλη διάθεση» καί ἀντί νά κάνει κριτική, παρακάμπτει τό ζήτημα, ἴσως ἐπειδή πείστηκε γιά τό λάθος του, μόνο πού δέν ἀποφασίζει νά τό ἀναγνωρίσει ἀνοιχτά. Γενικά ὁ συγγραφέας μας βρέθηκε ἀνάμεσα σέ δυό πυρά. Δέ μπορεῖ μέ κανέναν τρόπο νά ξεκαθαρίσει μέ ποιόν νά ταχθεῖ. Ἄν ταχθεῖ μέ τούς «οἰκονομιστές», τότε πρέπει νά ξεκόψει ἀπό τόν Καούτσκι καί τό μαρξισμό καί αὐτό δέν τόν συμφέρει· ἄν πάλι ξεκόψει ἀπό τόν «οἰκονομισμό» καί ταχθεῖ μέ τόν Καούτσκι, τότε πρέπει χωρίς ἄλλο νά ὑπογράψει κεῖνα πού λέει ἡ «πλειοψηφία» καί τοῦ λείπει τό θάρρος γιά νά τό κάνει. Κι ἔτσι παραμένει ἀνάμεσα σέ δυό πυρά. Τί τοῦ ἔμεινε νά κάνει τοῦ «κριτικοῦ» μας; Ἐδῶ εἶναι καλύτερα νά σωπάσω, λέει μέσα του, καί πραγματικά παρακάμπτει δειλά τό ζήτημα πού μπῆκε παραπάνω.

Τί λέει ὁ συγγραφέας γιά τό μπάσιμο τῆς συνείδησης;

Καί στό σημεῖο αὐτό δείχνει τήν ἴδια ταλάντευση καί δειλία. Ὑποκαθιστᾶ τό ζήτημα καί δηλώνει μέ μεγάλη ἀταραξία: ὁ Καούτσκι δέ μιλάει καθόλου ὅτι «ἡ διανόηση μπάζει ἀπ' ἔξω τό σοσιαλισμό μέσα στήν ἐργατική τάξη» (σελ. 7).

* Βλ. τό ἄρθρο τοῦ Κ. Καούτσκι στό ἔργο «Τί νά κάνουμε;»

Πολύ ὡραῖα, μά αὐτό δέν τό λέμε οὔτ' ἐμεῖς οἱ μπολσεβίκοι, κύριε «κριτικέ», τί ἀνάγκη εἴχατε νά μάχεστε μέ τούς ἀνεμόμυλους; Πῶς δέ μπορεῖτε νά καταλάβετε ὅτι κατά τή γνώμη μας, κατά τή γνώμη τῶν μπολσεβίκων, τή σοσιαλιστική συνείδηση τή μπάζει μέσα στό ἐργατικό κίνημα ἡ σοσιαλδημοκρατία* καί ὄχι ἁπλῶς οἱ διανοούμενοι σοσιαλδημοκράτες; Γιατί νομίζετε ὅτι μέσα στό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα ὑπάρχουν μόνο διανοούμενοι; Μήπως δέν ξέρετε ὅτι στίς γραμμές τῆς σοσιαλδημοκρατίας ὑπάρχουν πολύ περισσότεροι πρωτοπόροι ἐργάτες παρά διανοούμενοι; Μήπως οἱ σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες δέ μποροῦν νά μπάσουν τή σοσιαλιστική συνείδηση στό ἐργατικό κίνημα;

Ὁ συγγραφέας, ὅπως φαίνεται, νιώθει καί ὁ ἴδιος ὅτι οἱ «ἀποδείξεις» του δέν εἶναι πειστικές καί καταφεύγει σέ ἄλλες.

«Ὁ Καούτσκι γράφει, συνεχίζει ὁ „κριτικός" μας: „μαζί μέ τό προλεταριάτο γεννιέται μέ φυσική ἀναγκαιότητα ἡ σοσιαλιστική τάση τόσο μέσα στούς ἴδιους τούς προλετάριους, ὅσο καί σέ κείνους πού ἀφομοιώνουν τήν ἄποψη τοῦ προλεταριάτου. Ἔτσι ἐξηγιέται ἡ ἐμφάνιση τῆς κλίσης πρός τό σοσιαλισμό". Ἀπ' αὐτό φαίνεται καθαρά, σχολιάζει ὁ „κριτικός" μας, ὅτι τό σοσιαλισμό δέν τόν μπάζουν ἀπ' ἔξω στό προλεταριάτο ἀλλά, ἀντίθετα, ὅτι βγαίνει ἀπό τό προλεταριάτο καί μπαίνει στά μυαλά ἐκείνων πού ἀφομοιώνουν τίς ἀντιλήψεις τοῦ προλεταριάτου» («Ἀπάντηση στήν ἐπιτροπή τῆς Ἕνωσης», σελ. 8).

Αὐτά γράφει ὁ «κριτικός» μας καί φαντάζεται ὅτι ξεκαθάρισε τό ζήτημα! Τί σημαίνουν τά λόγια αὐτά τοῦ Καούτσκι; Μόνο ὅτι ἡ ζωηρή κλίση πρός τό σοσιαλισμό γεννιέται μόνη της μέσα στό προλεταριάτο. Κι αὐτό εἶναι βέβαια σωστό. Ἐμεῖς ὅμως δέ συζητᾶμε γιά τήν κλίση πρός τό σοσιαλισμό, ἀλλά γιά τή σοσιαλιστική συνείδηση! Τί κοινό ὑπάρχει ἀνάμεσα στίς δυό αὐτές ἔννοιες; Μήπως ἡ κλίση καί ἡ συνείδηση εἶναι τό ἴδιο πράγμα; Εἶναι δυνατό ὁ συγγραφέας νά μή μπορεῖ νά κάνει διάκριση ἀνάμεσα στή «σοσιαλιστική τάση» καί τή «σοσιαλιστική συνείδηση»; Καί δέ δείχνει μήπως πνευματική φτώχια, ὅταν ἀπό τά λόγια τοῦ Καούτσκι βγάζει τό συμπέρασμα πώς τό «σοσιαλισμό δέν τόν μπάζουν ἀπ' ἔξω»; Τί τό κοινό ὑπάρχει ἀνάμεσα στή «γέννηση τῆς σοσιαλιστικῆς τάσης» καί στό μπάσιμο τῆς σοσιαλιστικῆς συνείδησης; Μήπως ὁ ἴδιος ὁ Καούτσκι δέ λέει ὅτι «ἡ σοσιαλιστική συνείδηση εἶναι κάτι πού τό μπάζουν ἀπ' ἔξω στήν ταξική πάλη τοῦ προλεταριάτου; (βλ. «Τί νά κάνουμε;», σελ. 27).

Ὅπως φαίνεται, ὁ συγγραφέας κατάλαβε ὅτι βρέθηκε σέ διφορούμενη κατάσταση καί κλείνοντας τό ἄρθρο του ἀναγκάζεται νά προσθέσει: «Ἀπό τήν περικοπή τοῦ Καούτσκι βγαίνει πραγματικά, ὅτι τή σοσιαλιστική συνείδηση τή μπάζουν ἀπ' ἔξω στήν ταξική πάλη» (βλ. «Ἀπάντηση στήν ἐπιτροπή τῆς Ἕνωσης», σελ. 7). Παρ' ὅλα αὐτά ὅμως δέν ἀποφασίζει νά ἀναγνωρίσει ἀπερίφραστα καί θαρραλέα τήν ἐπιστημονική αὐτή ἀλήθεια. Κι ἐδῶ ὁ μενσεβίκος μας δείχνει ὅπως καί προηγούμενα τήν ἴδια ταλάντευση καί δειλία ἀπέναντι στή λογική.

Τέτια διφορούμενη «ἀπάντηση» δίνει ὁ κύριος «κριτικός» στά δυό βασικά ζητήματα.

Τί μπορεῖ νά πεῖ κανείς ὅμως γιά τά ὑπόλοιπα μικρά ζητήματα, πού ἀπορέουν ἄμεσα ἀπό τά μεγάλα; Θἆναι καλύτερα νά παραβάλει μόνος του ὁ ἀναγνώστης τή

---

* Βλ. «Λίγα λόγια γιά τίς κομματικές διαφωνίες», σελ. 18, (βλ. αὐτό τόν τόμο, σελ. 112. Σύντ.)

μπροσούρα μου μέ τή μπροσούρα τοῦ συγγραφέα μας. Πρέπει μόνο νά θίξουμε ἀκόμα ἕνα ζήτημα. Ἄν πιστέψει κανείς τό συγγραφέα, βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι κατά τή γνώμη μας «ἡ διάσπαση ἔγινε» τάχα «γιατί τό συνέδριο... δέν ἔβγαλε στή σύνταξη τόν Ἄξελροντ, τή Ζασούλιτς καί τό Σταροβέρ...» («Ἀπάντηση», σελ. 13), ὅτι μ' αὐτό «ἀρνούμαστε τή διάσπαση, κρύβουμε τό βάθος πού ἔχει ἀπό ἄποψη ἀρχῶν καί παρουσιάζουμε ὅλη τήν ἀντιπολίτευση σάν ὑπόθεση τριῶν „συνταχτῶν" πού „στασίασαν"» (βλ. στό ἴδιο, σελ. 16).

Ὁ συγγραφέας μπερδεύει ἐδῶ ἀκόμα μιά φορά τό ζήτημα. Στήν προκειμένη περίπτωση μπαίνουν δυό ζητήματα: Ἡ αἰτία τῆς διάσπασης καί ἡ μορφή τῆς ἐκδήλωσης τῶν διαφωνιῶν.

Στό πρῶτο ζήτημα ἀπαντῶ κατηγορηματικά: «Εἶναι σήμερα ὁλοφάνερο πάνω σέ ποιά βάση γεννήθηκαν οἱ κομματικές διαφωνίες. Ὅπως βλέπουμε στό κόμμα μας παρουσιάστηκαν δυό τάσεις: ἡ τάση τῆς προλεταριακῆς σταθερότητας καί ἡ τάση τῆς διανοουμενίστικης ἀστάθειας. Καί ἐκφραστής αὐτῆς τῆς διανοουμενίστικης ἀστάθειας εἶναι ἀκριβῶς ἡ σημερινή „μειοψηφία"» (βλ. «Λίγα λόγια», σελ. 46)*. Ὅπως βλέπετε τίς διαφωνίες ἐδῶ τίς ἐξηγῶ μέ τήν ὕπαρξη διανοουμενίστικης καί προλεταριακῆς τάσης μέσα στό κόμμα μας καί ὄχι μέ τή στάση τοῦ Μάρτοφ καί τοῦ Ἄξελροντ. Ἡ στάση τοῦ Μάρτοφ καί τῶν ἄλλων δέν εἶναι παρά ἡ ἔκφραση τῆς διανοουμενίστικης ἀστάθειας. Ὁ μενσεβίκος μας ὅμως, ὅπως φαίνεται, δέν κατάλαβε τό σημεῖο αὐτό τῆς μπροσούρας μου.

Ὅσο γιά τό δεύτερο ζήτημα, πραγματικά εἶπα καί

* Βλ. σ' αὐτό τόν τόμο, σελ. 141. Σύντ.

πάντα θά λέω ὅτι οἱ ἀρχηγοί τῆς «μειοψηφίας» ἔχυσαν δάκρια γιά τά «ἀνώτερα πόστα» καί τέτια ἀκριβῶς μορφή δόσανε στήν πάλη τους μέσα στό κόμμα. Ὁ συγγραφέας μας δέ θέλει νά τό παραδεχτεῖ. Ὡστόσο εἶναι γεγονός ὅτι οἱ ἀρχηγοί τῆς «μειοψηφίας» κήρυξαν ἀποχή ἀπό τή δουλιά τοῦ κόμματος καί ζητοῦσαν ἀπροκάλυπτα θέσεις στήν Κεντρική Ἐπιτροπή, στό Κεντρικό Ὄργανο, στό Συμβούλιο τοῦ κόμματος καί κοντά σ' αὐτά δήλωναν: «Βάζουμε αὐτούς τούς ὅρους σά μοναδικούς πού ἐξασφαλίζουν στό κόμμα τή δυνατότητα νά ἀποφύγει τή σύγκρουση πού ἀπειλεῖ τήν ἴδια τήν ὕπαρξή του» (βλ. «Σχόλια», σελ. 26). Αὐτό δέ σημαίνει τίποτα ἄλλο παρά μόνο ὅτι οἱ ἀρχηγοί τῆς «μειοψηφίας» ἔγραψαν στή σημαία τους ὄχι τόν ἰδεολογικό ἀγώνα, ἀλλά τόν «ἀγώνα γιά πόστα». Ὅπως εἶναι γνωστό, κανείς δέν τούς ἐμπόδισε νά κάνουν ἀγώνα ἰδεῶν καί ἀρχῶν. Μήπως οἱ μπολσεβίκοι δέν τούς ἔλεγαν: δημιουργεῖστε ξεχωριστό ὄργανο καί ὑπερασπίστε τίς ἀπόψεις σας, τό κόμμα μπορεῖ νά θέσει στή διάθεσή σας ἕνα τέτιο ὄργανο (βλ. «Σχόλια»); Γιατί δέ συμφώνησαν μ' αὐτό, ἄν πραγματικά τούς ἐνδιέφεραν οἱ ἀρχές καί ὄχι τά «ἀνώτερα πόστα»;

Ὅλα αὐτά ἐμεῖς τά λέμε ἔλλειψη χαραχτήρα τῶν μενσεβίκων ἀρχηγῶν. Μήν προσβάλλεστε, κύριοι, ἄν τά πράγματα τά λέμε μέ τό πραγματικό τους ὄνομα.

Οἱ ἀρχηγοί τῆς «μειοψηφίας» παλιότερα δέ διαφωνοῦσαν μέ τό μαρξισμό καί τό Λένιν στό σημεῖο ὅτι τή σοσιαλιστική συνείδηση τή μπάζουν στό ἐργατικό κίνημα ἀπ' ἔξω (βλ. τό προγραμματικό ἄρθρο τῆς «Ἴσκρα», ἀρ. 1). Κατοπινά ὅμως ἄρχισαν νά ταλαντεύονται καί νά πολεμοῦν τό Λένιν, ἀπαρνούμενοι ἐκεῖνο πού προσκυνούσανε χτές. Αὐτό τό ὀνόμασα μετάπτωση ἀπ' τή μιά ἄκρη στήν ἄλλη. Μή προσβάλλεστε καί γι' αὐτό κύριοι μενσεβίκοι.

Χτές ὑποκλινόσασταν μπροστά στά κεντρικά ὄργανα καί μᾶς κατακεραυνώνατε, γιατί ὅπως λέγατε δείξαμε δυσπιστία πρός τήν Κεντρική Ἐπιτροπή. Καί σήμερα, ὄχι μόνο ὑποσκάφτετε τά κεντρικά ὄργανα ἀλλά καί τό συγκεντρωτισμό (βλ. ἡ «Πρώτη πανρωσική συνδιάσκεψη»). Αὐτό ἐγώ τό λέω ἔλλειψη ἀρχῶν καί ἐλπίζω πώς καί γι' αὐτό, κύριοι μενσεβίκοι, δέ θά ἀγαναχτήσετε ἐναντίον μου.

Ἄν συγκεντρώσουμε μαζί ὅλα αὐτά τά χαραχτηριστικά, ὅπως ἡ ἔλλειψη χαραχτήρα, ὁ ἀγώνας γιά πόστα, ἡ ἔλλειψη σταθερότητας, ἡ ἔλλειψη ἀρχῶν καί ἄλλα παρόμοια, θά ἔχουμε μιά ὁρισμένη γενική ἰδιότητα, τή διανοουμενίστικη ἀστάθεια πού παρατηρεῖται κυρίως στούς διανοούμενους. Εἶναι φανερό, ὅτι ἡ διανοουμενίστικη ἀστάθεια εἶναι τό ἔδαφος (ἡ βάση), πού πάνω του γεννιέται «ὁ ἀγώνας γιά πόστα», «ἡ ἔλλειψη ἀρχῶν» κλπ. Ὅσο γιά τήν ἀστάθεια τῶν διανοουμένων, καθορίζεται ἀπό τήν κοινωνική τους θέση. Νά πῶς ἐξηγοῦμε ἐμεῖς τήν κομματική διάσπαση. Καταλάβατε τέλος πάντων συγγραφέα μας τή διαφορά πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στήν αἰτία τῆς διάσπασης καί τίς μορφές της; Ἀμφιβάλλω ἄν τό καταλάβατε.

Νά ποιά ἀνόητη καί διφορούμενη θέση παίρνουν ὁ «Σοσιαλδημοκράτης» καί ὁ ἀλλόκοτος «κριτικός» του. Ἀπό τό ἄλλο μέρος ὅμως ὁ «κριτικός» αὐτός δείχνει μεγάλο ζῆλο σέ ἕναν ἄλλο τομέα. Στή μπροσούρα του, πού ἀποτελεῖται ἀπό 8 τυπογραφικά φύλλα, ὁ συγγραφέας αὐτός τά κατάφερε νά πεῖ ὀχτώ φορές ψέματα γιά τούς μπολσεβίκους καί τέτια ψέματα πού σέ πιάνουν τά γέλια. Δέν τό πιστεύετε; Νά τά γεγονότα.

Ψέμα πρῶτο. Κατά τή γνώμη τοῦ συγγραφέα, «ὁ Λένιν θέλει νά στενέψει τό κόμμα, νά τό μετατρέψει σέ στενή ὀργάνωση ἐξ ἐπαγγέλματος ἐπαναστατῶν» (σελ. 2).

Ὁ Λένιν ὅμως λέει: «Δέν πρέπει νά νομίζουμε ὅτι οἱ κομματικές ὀργανώσεις πρέπει νά ἀποτελοῦνται μόνο ἀπό ἐξ ἐπαγγέλματος ἐπαναστάτες. Μᾶς χρειάζονται οἱ πιό πολύμορφες ὀργανώσεις ὅλων τῶν εἰδῶν, ὅλων τῶν βαθμῶν καί ὅλων τῶν ἀποχρώσεων, ἀπό τίς ἐξαιρετικά στενές καί συνωμοτικές ὡς τίς πολύ πλατιές καί ἐλεύθερες» («Πραχτικά», σελ. 240).

Ψέμα δεύτερο. Σύμφωνα μέ τά λόγια τοῦ συγγραφέα, ὁ Λένιν θέλει νά «μπάσει στό κόμμα μόνο μέλη τῶν ἐπιτροπῶν» (σελ. 2). Ὁ Λένιν ὅμως λέει: «Ὅλες οἱ ὁμάδες, οἱ κύκλοι, οἱ ὑποεπιτροπές κτλ. πρέπει νά ἔχουν τήν ἰδιότητα ἐπιτροπῶν ἤ νά εἶναι παραρτήματα τῆς ἐπιτροπῆς. Ὁρισμένες ἀπ' αὐτές θά δηλώσουν ἀνοιχτά ὅτι θέλουν νά ἀνήκουν στό Σοσιαλδημοκρατικό Ἐργατικό Κόμμα τῆς Ρωσίας καί ἐφόσον αὐτό θά ἐγκριθεῖ ἀπό τήν ἐπιτροπή, θά γίνουν δεχτές στό κόμμα» (βλ. «Γράμμα σέ σύντροφο», σελ. 17)*[48].

Ψέμα τρίτο. Σύμφωνα μέ τή γνώμη τοῦ συγγραφέα, «ὁ Λένιν ζητᾶ νά καθιερωθεῖ μέσα στό κόμμα ἡ κυριαρχία τῶν διανοουμένων» (σελ. 5). Ὁ Λένιν ὅμως λέει: «στήν ἐπιτροπή πρέπει νά ἀνήκουν... στό μέτρο τοῦ δυνατοῦ οἱ κυριότεροι ἡγέτες τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ἀπό τούς ἴδιους τούς ἐργάτες» (βλ. «Γράμμα σέ σύντροφο», σελ. 7-8), δηλ. ὄχι μόνο σέ ὅλες τίς ἄλλες ὀργανώσεις ἀλλά καί στήν ἐπιτροπή πρέπει νά ὑπερισχύουν οἱ ψῆφοι τῶν πρωτοπόρων ἐργατῶν.

Ψέμα τέταρτο. Ὁ συγγραφέας λέει ὅτι ἡ περικοπή πού παραθέτω στή σελίδα 12 τῆς μπροσούρας μου: «ἡ ἐργατική τάξη τείνει αὐθόρμητα πρός τό σοσιαλισμό»

* Ὅπως βλέπετε, σύμφωνα μέ τή γνώμη τοῦ Λένιν, τίς ὀργανώσεις μπορεῖ νά τίς μπάσει στό κόμμα ὄχι μόνο ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή, μά καί οἱ τοπικές ἐπιτροπές.

κτλ. «εἶναι πέρα γιά πέρα φανταστική» (σελ. 6). Ὡστόσο ὅμως τό σημεῖο αὐτό τό μετάφρασα ἁπλῶς ἀπό τό «Τί νά κάνουμε;». Νά τί ἀναφέρεται ἐκεῖ στή σελίδα 29: «Ἡ ἐργατική τάξη τείνει αὐθόρμητα πρός τό σοσιαλισμό, ἡ ἀστική ὅμως ἰδεολογία πού εἶναι πιό διαδομένη (καί πού συνεχῶς ξαναγεννιέται μέ τίς πιό ποικίλες μορφές) ἐπιβάλλεται, παρ' ὅλα αὐτά, αὐθόρμητα περισσότερο στούς ἐργάτες». Αὐτό ἀκριβῶς τό μέρος μετάφρασα στή σελίδα 12 τῆς μπροσούρας μου. Νά τί ὀνομάζει ὁ κριτικός μας φανταστική περικοπή! Δέν ξέρω ποῦ νά τό ἀποδόσω αὐτό, στήν ἀφηρημάδα τοῦ συγγραφέα ἤ στήν ἀγυρτεία του.

Ψέμα πέμπτο. Κατά τή γνώμη τοῦ συγγραφέα, «ὁ Λένιν δέ λέει πουθενά ὅτι οἱ ἐργάτες τραβοῦν „μέ φυσική ἀναγκαιότητα" πρός τό σοσιαλισμό» (σελ. 7). Ὁ Λένιν ὅμως λέει ὅτι «ἡ ἐργατική τάξη τείνει αὐθόρμητα πρός τό σοσιαλισμό» («Τί νά κάνουμε;», σελ. 29).

Ψέμα ἕκτο. Ὁ συγγραφέας μοῦ ἀποδίδει τή σκέψη ὅτι κατά τή γνώμη μου «τό σοσιαλισμό τόν μπάζει ἀπ' ἔξω στήν ἐργατική τάξη ἡ διανόηση» (σελ. 7). Ἐγώ ὅμως λέω ὅτι ἡ σοσιαλδημοκρατία (καί ὄχι μόνο οἱ διανοούμενοι σοσιαλδημοκράτες) μπάζει στό κίνημα τή σοσιαλιστική συνείδηση (σελ. 18).

Ψέμα ἕβδομο. Κατά τή γνώμη τοῦ συγγραφέα ὁ Λένιν λέει ὅτι ἡ σοσιαλιστική ἰδεολογία γεννήθηκε «ὁλότελα ἀνεξάρτητα ἀπό τό ἐργατικό κίνημα» (σελ. 9). Τέτια σκέψη ὅμως χωρίς ἀμφιβολία οὔτε κάν πέρασε ἀπό τό μυαλό τοῦ Λένιν. Ὁ Λένιν λέει ὅτι ἡ σοσιαλιστική ἰδεολογία γεννήθηκε «ἐντελῶς ἀνεξάρτητα ἀπό τήν αὐθόρμητη ἀνάπτυξη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος» («Τί νά κάνουμε;», σελ. 21).

Ψέμα ὄγδοο. Ὁ συγγραφέας ἰσχυρίζεται ὅτι ὅσα εἶπα γιά τόν Πλεχάνοφ ὅτι «ἐγκαταλείπει τή „μειοψηφία" εἶναι συκοφαντία». Στό ἀναμεταξύ ὅμως τά λόγια μου ἐπιβεβαιώθηκαν. Ὁ Πλεχάνοφ ἐγκατάλειψε κιόλας τή «μειοψηφία»...*.

Δέν ἀπαριθμῶ ἀκόμα τά μικροψέματα, πού τόσο ἁπλόχερα πρόσθεσε σά σάλτσα στή μπροσούρα του ὁ συγγραφέας.

Ὅμως πρέπει νά παραδεχτοῦμε ὅτι ὁ συγγραφέας εἶπε καί μιά μοναδική ἀλήθεια. Μᾶς λέει πώς «ὅταν μιά ὀργάνωση ἀρχίζει νά ἀσχολεῖται μέ συκοφαντίες, οἱ μέρες της εἶναι μετρημένες» (σελ. 15). Αὐτό, ἐννοεῖται, εἶναι καθαρή ἀλήθεια. Τό ζήτημα εἶναι μόνο, ποιός συκοφαντεῖ: ὁ «Σοσιαλδημοκράτης» μέ τόν ἀλλόκοτο ἱππότη του ἤ ἡ Ἐπιτροπή τῆς Ἕνωσης; Ἄς κρίνει ὁ ἀναγνώστης.

Ἀκόμα ἕνα ζήτημα καί τελειώνω. Ὁ συγγραφέας μέ μεγάλη σοβαροφάνεια δηλώνει: «Ἡ Ἐπιτροπή τῆς Ἕνωσης μᾶς κατηγορεῖ ὅτι ἐπαναλαβαίνουμε τίς γνῶμες τοῦ Πλεχάνοφ. Θεωροῦμε τιμή μας νά ἐπαναλαβαίνουμε τίς γνῶμες τοῦ Πλεχάνοφ, τοῦ Καούτσκι καί τῶν ἄλλων τόσο γνωστῶν μαρξιστῶν» (σελ. 15). Ὥστε, θεωρεῖτε τιμή σας νά ἐπαναλαβαίνετε τά λόγια τοῦ Πλεχάνοφ καί τοῦ Καούτσκι. Πολύ καλά κύριοι. Ἀκοῦστε λοιπόν:

Ὁ Καούτσκι λέει ὅτι «ἡ σοσιαλιστική συνείδηση εἶναι κάτι πού τό μπάζουν ἀπ' ἔξω στήν ταξική πάλη τοῦ προλεταριάτου καί ὄχι κάτι πού γεννήθηκε αὐθόρμητα ἀπ' αὐτή» (βλ. τήν περικοπή τοῦ Καούτσκι στό «Τί νά κάνουμε;», σελ. 27). Ὁ ἴδιος πάλι ὁ Καούτσκι λέει ὅτι «καθῆκον τῆς σοσιαλδημοκρατίας εἶναι νά μπάσει στό προλεταριάτο τή συνείδηση τῆς θέσης του

* Ὁ συγγραφέας ἔχει τό θράσος νά μᾶς κατηγορήσει στό φύλλο 5 τοῦ «Σοσιαλδημοκράτη» ὅτι διαστρεβλώσαμε δῆθεν τά γεγονότα πού ἀναφέρονται στό τρίτο συνέδριο!

καί τοῦ καθήκοντός του» (βλ. στό ἴδιο μέρος). Ἐλπίζουμε ὅτι θά ἐπαναλάβετε, κύριε μενσεβίκε, τά λόγια αὐτά τοῦ Καούτσκι καί θά διαλύσετε τίς ἀμφιβολίες μας.

Ἄς περάσουμε στόν Πλεχάνοφ. Ὁ Πλεχάνοφ λέει: «... Δέν καταλαβαίνω ἐπίσης, γιατί νομίζουν ὅτι ἄν ψηφιζόταν τό σχέδιο τοῦ Λένιν*, θά ἔκλειναν οἱ πόρτες τοῦ κόμματός μας γιά ἕνα μεγάλο ἀριθμό ἐργατῶν. Οἱ ἐργάτες πού θέλουν νά μποῦν στό κόμμα δέ θά φοβηθοῦν νά μποῦν στήν ὀργάνωση. Δέν τούς τρομάζει ἡ πειθαρχία. Θά φοβηθοῦν νά μποῦν στήν ὀργάνωση πολλοί διανοούμενοι, πού τούς ἔχει διαποτίσει πέρα γιά πέρα ὁ ἀστικός ἀτομικισμός. Αὐτό ὅμως εἶναι καλό. Αὐτοί οἱ ἀστοί ἀτομικιστές εἶναι συνήθως ἐκπρόσωποι κάθε εἴδους ὀπορτουνισμοῦ. Πρέπει νά τούς ἀπομακρύνουμε ἀπό κοντά μας. Τό σχέδιο τοῦ Λένιν μπορεῖ νά χρησιμεύσει σάν προμαχώνας γιά νά μήν τρυπώσουν στό κόμμα καί μόνο γι' αὐτό τό λόγο θά πρέπει νά τό ψηφίσουν ὅλοι οἱ ἀντίπαλοι τοῦ ὀπορτουνισμοῦ» (βλ. «Πραχτικά», σελ. 246).

Ἐλπίζουμε, κύριε «κριτικέ», πώς θά πετάξετε τή μάσκα καί μέ προλεταριακή εὐθύτητα θά ἐπαναλάβετε τά λόγια αὐτά τοῦ Πλεχάνοφ.

Ἄν δέν τό κάνετε, σημαίνει ὅτι οἱ δηλώσεις σας στόν τύπο εἶναι ἀβασάνιστες καί ἀνεύθυνες.

Ἐφημερίδα «Προλεταριάτις Μπρτζόλα» («Ἀγώνας τοῦ Προλεταριάτου»), ἀρ. 11, 15 τοῦ Αὐγούστου 1905.

Ἀνυπόγραφο ἄρθρο.

Τό πρωτότυπο γράφτηκε στά γεωργιανά.

---

* Πρόκειται γιά τή διατύπωση τοῦ Λένιν καί γιά τή διατύπωση τοῦ Μάρτοφ τῆς 1ης παραγράφου τοῦ καταστατικοῦ τοῦ κόμματος.

Η ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΔΥΝΑΜΩΝΕΙ

Μαῦρα σύννεφα μαζεύονται πάνω ἀπό τά κεφάλια μας. Ἡ σάπια ἀπολυταρχία σηκώνει κεφάλι καί ἐξοπλίζεται «μέ τή φωτιά καί τό σίδερο». Ἡ ἀντίδραση ἔρχεται καταπάνω μας! Ἄς μή μᾶς μιλᾶνε γιά τίς «μεταρυθμίσεις» τοῦ τσάρου, πού ἔχουν προορισμό νά στερεώσουν τήν αἰσχρή ἀπολυταρχία: Οἱ «μεταρυθμίσεις» δέν κάνουν τίποτα ἄλλο παρά νά συγκαλύπτουν τίς σφαῖρες καί τό βούρδουλα, πού τόσο ἁπλόχερα μᾶς προσφέρει ἡ ἀποθηριωμένη τσαρική κυβέρνηση.

Κάποτε ἡ κυβέρνηση ἀπόφευγε τίς αἱματοχυσίες μέσα στή χώρα. Τότε ἔκανε πόλεμο μέ τόν «ἐξωτερικό ἐχθρό» καί τῆς ἦταν ἀπαραίτητη ἡ «ἐσωτερική γαλήνη». Γι' αὐτό ἀκριβῶς ἔδειχνε μιά ὁρισμένη «ἀνοχή» ἀπέναντι στούς «ἐσωτερικούς ἐχθρούς» καί «ἔκανε στραβά μάτια» μπροστά στό κίνημα πού φούντωνε.

Τώρα ἦρθαν ἄλλοι καιροί. Τρομοκρατημένη ἀπό τό φάντασμα τῆς ἐπανάστασης ἡ τσαρική κυβέρνηση βιάστηκε νά κλείσει εἰρήνη μέ τόν «ἐξωτερικό ἐχθρό», τήν Ἰαπωνία, γιά νά συγκεντρώσει τίς δυνάμεις της καί νά ξεμπερδέψει «γιά καλά» μέ τόν «ἐσωτερικό ἐχθρό». Καί ἔτσι ἄρχισε νά δυναμώνει ἡ ἀντίδραση. Ἀπό πιό μπροστά ἀκό-

μα ἀποκάλυψε τά «σχέδιά» της στήν ἐφημερίδα «Μοσκόφσκιγιε Βέντομοστι»[49]. Ἡ κυβέρνηση... «ἀναγκάστηκε νά διεξάγει παράλληλα δυό πολέμους...—ἔγραφε ἡ ἀντιδραστική αὐτή ἐφημερίδα—τόν ἐξωτερικό πόλεμο καί τόν ἐσωτερικό πόλεμο. Καί τό γεγονός ὅτι δέ διεξήγαγε μέ ἀρκετή δραστηριότητα οὔτε τόν ἕνα οὔτε τόν ἄλλο, μπορεῖ νά ἐξηγηθεῖ ἐνμέρει μέ τό ὅτι ὁ ἕνας πόλεμος ἐμπόδιζε τόν ἄλλον... Ἄν τώρα σταματήσει ὁ πόλεμος στήν Ἄπω Ἀνατολή... θά λυθοῦν ἐπιτέλους τά χέρια „τῆς κυβέρνησης" ὥστε νά τελειώσει νικηφόρα καί τόν ἐσωτερικό πόλεμο... νά τσακίσει χωρίς διαπραγματεύσεις... „τούς ἐσωτερικούς ἐχθρούς"... Μέ τό σταμάτημα τοῦ πολέμου ὅλη ἡ προσοχή τῆς Ρωσίας (διάβαζε: τῆς κυβέρνησης) θά συγκεντρωθεῖ στήν ἐσωτερική ζωή της καί κυρίως στήν καταστολή τῶν ταραχῶν» (βλ. «Μοσκόφσκιγιε Βέντομοστι», τῆς 18 τοῦ Αὐγούστου).

Νά ποιά ἦταν τά «σχέδια» τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης ὅταν ἔκλεινε εἰρήνη μέ τήν Ἰαπωνία.

Ἀργότερα, μέ τό κλείσιμο τῆς εἰρήνης, ἐπανέλαβε τά ἴδια «σχέδια» μέσω ἑνός ὑπουργοῦ της: «Θά πνίξουμε στό αἷμα—εἶπε ὁ ὑπουργός—τά κόμματα τῶν ἄκρων στή Ρωσία». Καί μέσω τῶν ἁρμοστῶν καί τῶν γενικῶν διοικητῶν της πραγματοποιεῖ κιόλας στή ζωή τά παραπάνω «σχέδια»: δέ μετάτρεψε τοῦ κάκου τή Ρωσία σέ πολεμικό στρατόπεδο, δέν πλημμύρισε τοῦ κάκου τά κέντρα, ὅπου εἶναι ἀναπτυγμένο τό κίνημα, μέ κοζάκους καί στρατιῶτες καί δέν ἔστρεψε τοῦ κάκου τά πολυβόλα ἐνάντια στό προλεταριάτο. Μπορεῖ νά νομίσει κανείς ὅτι ἡ κυβέρνηση ἑτοιμάζεται νά κυριεύσει γιά δεύτερη φορά τήν ἀπέραντη Ρωσία!

Ὅπως βλέπετε, ἡ κυβέρνηση κηρύχνει τόν πόλεμο στήν ἐπανάσταση καί τά πρῶτα χτυπήματά της τά κατευθύνει ἐνάντια στό πρωτοπόρο ἀπόσπασμα τῆς ἐπανάστασης, τό προλεταριάτο. Αὐτή τήν ἔννοια ἔχουν οἱ ἀπειλές της ἐνάντια στά «κόμματα τῶν ἄκρων». Βέβαια δέ θά «ἀδικήσει» καί τήν ἀγροτιά καί θά τῆς προσφέρει ἁπλόχερα τό βούρδουλα καί τίς σφαῖρες, ἄν δέ φανεῖ «ἀρκετά λογική» καί διεκδικήσει ἀνθρώπινη ζωή, γιά τήν ὥρα ὅμως ἡ κυβέρνηση προσπαθεῖ νά τήν ξεγελάσει: τῆς ὑπόσχεται γῆ καί τήν προσκαλεῖ στή Δούμα, ὑποσχόμενη «κάθε ἐλευθερία» γιά τό μέλλον.

Ὅσο γιά τόν «καλόν κόσμο», ἡ συμπεριφορά τῆς κυβέρνησης θά εἶναι ἀπέναντί του, φυσικά, «πιό λεπτή». Ἡ κυβέρνηση θά προσπαθήσει νά κλείσει συμμαχία μαζί του: γι' αὐτό ἀκριβῶς ὑπάρχει καί ἡ κρατική Δούμα. Οὔτε συζήτηση ὅτι οἱ κ. φιλελεύθεροι ἀστοί δέ θά ἀρνηθοῦν νά κάνουν «συμφωνίες». Ἀπ' τίς 5 κιόλας τοῦ Αὐγούστου δήλωσαν μέσω τοῦ ἀρχηγοῦ τους ὅτι εἶναι κατενθουσιασμένοι ἀπό τίς μεταρυθμίσεις τοῦ τσάρου: «...Χρειάζεται νά καταβληθεῖ κάθε προσπάθεια γιά νά μήν πάρει ἡ Ρωσία... τόν ἐπαναστατικό δρόμο τῆς Γαλλίας» (βλ. τό ἄρθρο τοῦ Βινογκράντοφ στό «Ρούσκιγιε Βέντομοστι»[50], τῆς 5 τοῦ Αὐγούστου). Οὔτε συζήτηση, ὅτι οἱ ὕπουλοι φιλελεύθεροι θά προτιμήσουν νά προδόσουν τήν ἐπανάσταση, παρά τό Νικόλαο τό 2ο. Αὐτό τόδειξε ἀρκετά καλά τό τελευταῖο συνέδριό τους...

Μέ δυό λόγια, ἡ τσαρική κυβέρνηση καταβάλλει κάθε προσπάθεια γιά νά πνίξει τή λαϊκή ἐπανάσταση.

Σφαῖρες γιά τό προλεταριάτο, ψεύτικες ὑποσχέσεις γιά τήν ἀγροτιά καί «δικαιώματα» γιά τή μεγάλη κεφαλαιοκρατία, νά μέ ποιά μέσα ἐξοπλίζεται ἡ ἀντίδραση.

Συντριβή τῆς ἐπανάστασης ἤ θάνατος—αὐτό εἶναι τό σημερινό σύνθημα τῆς ἀπολυταρχίας.

᾿Από τό ἄλλο μέρος ὅμως δέν κοιμοῦνται καί οἱ δυνάμεις τῆς ἐπανάστασης, ἀλλά συνεχίζουν νά δημιουργοῦν τό μεγάλο τους ἔργο. Ἡ κρίση πού ὀξύνθηκε ἐξαιτίας τοῦ πολέμου καί οἱ πολιτικές ἀπεργίες πού ἔγιναν πιό συχνές, ἀνατάραξαν ὁλόκληρο τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας καί τό ἔφεραν ἀντιμέτωπο μέ τήν τσαρική ἀπολυταρχία. Ἡ κατάσταση πολιορκίας ὄχι μόνο δέν τρόμαξε τό προλεταριάτο, ἀλλ' ἀντίθετα ἔχυσε λάδι στή φωτιά καί χειροτέρεψε ἀκόμα πιό πολύ τήν κατάσταση. Ὅποιος ἄκουσε τίς ἀναρίθμητες κραυγές τῶν προλετάριων: «Κάτω ἡ τσαρική κυβέρνηση, κάτω ἡ Δούμα τοῦ τσάρου!». Ὅποιος παρακολούθησε προσεχτικά τό σφυγμό τῆς ἐργατικῆς τάξης, δέ μπορεῖ ν' ἀμφιβάλει ὅτι τό ἐπαναστατικό πνεῦμα τοῦ προλεταριάτου, σάν ἀρχηγοῦ τῆς ἐπανάστασης, θ' ἀνεβαίνει ὅλο καί πιό ψηλά. Ὅσο γιά τούς ἀγρότες, ἡ ἐπιστράτευση τούς ξεσήκωσε ἀκόμα περισσότερο ἐνάντια στό σημερινό καθεστώς, ἡ ἐπιστράτευση πού ἐρήμωσε τίς ἑστίες τους, ἁρπάζοντας ἀπό τίς οἰκογένειες τούς καλύτερους δουλευτές τους. Ἄν πάρουμε ἀκόμα ὑπόψη μας ὅτι σ' αὐτά προστέθηκε καί ἡ πείνα πού ἀγκάλιασε 26 κυβερνεῖα, δέ θᾶναι δύσκολο νά καταλάβουμε ποιό δρόμο θά ἀκολουθήσει ἡ κατατυραγνισμένη ἀγροτιά. Τέλος, ἄρχισαν νά πληθαίνουν τά παράπονα μέσα στούς φαντάρους καί τά ψιθυριστά αὐτά παράπονα παίρνουν μέρα μέ τή μέρα ὅλο καί πιό ἀπειλητικό χαραχτήρα γιά τήν ἀπολυταρχία. Οἱ κοζάκοι—τό στήριγμα τῆς ἀπολυταρχίας—ἀρχίζουν νά προκαλοῦν τό μίσος τῶν στρατιωτῶν: τελευταῖα στή Νόβαγια ᾿Αλεξάντρεια οἱ στρατιῶτες πετσόκοψαν τριακόσιους κοζάκους*. Ἔχουμε ὁλοένα καί πιό συχνά τέτια φαινόμενα...

Μέ λίγα λόγια, ἡ ζωή προετοιμάζει ἕνα νέο ἐπαναστατικό κύμα, πού σιγά-σιγά μεγαλώνει καί στρέφεται μέ ὁρμή ἐνάντια στήν ἀντίδραση. Τά τελευταῖα γεγονότα τῆς Μόσχας καί τῆς Πετρούπολης εἶναι οἱ προάγγελοι αὐτοῦ τοῦ κύματος.

* Βλ. «Προλετάριος» [51], ἀρ. 17.

Ποιά πρέπει νά εἶναι ἡ στάση μας ἀπέναντι σ' ὅλα αὐτά τά γεγονότα; Τί πρέπει νά κάνουμε ἐμεῖς οἱ σοσιαλδημοκράτες;

Ἄν ἀκούσει κανείς τό μενσεβίκο Μάρτοφ, πρέπει, σήμερα κιόλας, νά ἐκλέξουμε μιά Συνταχτική συνέλευση, γιά νά ὑποσκάψουμε μιά γιά πάντα τίς βάσεις τῆς τσαρικῆς ἀπολυταρχίας. Κατά τή γνώμη του, ταυτόχρονα μέ τίς νόμιμες ἐκλογές γιά τή Δούμα, πρέπει νά γίνουν καί παράνομες ἐκλογές. Πρέπει νά σχηματιστοῦν ἐκλογικές ἐπιτροπές, πού θά καλέσουν τόν «πληθυσμό νά ἐκλέξει τούς ἀντιπροσώπους του μέ καθολική ψηφοφορία. Οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτοί θά συγκεντρωθοῦν μιά ὁρισμένη στιγμή σέ μιά πόλη καί θά ἀνακηρύξουν τόν ἑαυτό τους Συνταχτική συνέλευση...». Ἔτσι «πρέπει νά γίνει ἡ κατάργηση τῆς ἀπολυταρχίας»*. Μέ ἄλλα λόγια, παρ' ὅλο πού ἡ ἀπολυταρχία ζεῖ ἀκόμα, μποροῦμε ὡστόσο νά κάνουμε γενικές ἐκλογές σ' ὅλη τή Ρωσία! Παρ' ὅλο πού ἡ ἀπολυταρχία ὀργιάζει, οἱ «παράνομοι» ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ μποροῦν ὡστόσο νά ἀνακηρύξουν τόν ἑαυτό τους Συνταχτική συνέλευση καί νά ἐγκαθιδρύσουν τή λαοκρατική δημοκρατία! Ὅπως φαίνεται, δέ χρειάζεται οὔτε ἐξοπλισμός, οὔτε ἐξέγερση, οὔτε προσωρινή κυβέρνηση, γιατί ἡ λαοκρατική δημοκρατία θάρθει μόνη της. Τό μόνο πού χρειάζεται εἶναι οἱ «παράνομοι» βουλευτές νά ἀνακηρυχτοῦν Συνταχτική συνέλευση! Ὁ ἀγαθός ὁ Μάρτοφ ξέχασε μόνο ὅτι ἡ φανταστική αὐτή «Συνταχτική συνέλευση» θά βρεθεῖ ἕνα ὡραῖο πρωί στό φρούριο τοῦ Πετροπαυλόφσκ. Ὁ Μάρτοφ, μένοντας στή

* Βλ. «Προλετάριος», ἀρ. 15, ὅπου ἐκτίθεται τό «σχέδιο» τοῦ Μάρτοφ.

Γενεύη, δέν καταλαβαίνει ὅτι οἱ σύντροφοι πού κάνουν τήν πρακτική δουλιά στή Ρωσία δέν ἔχουν τόν καιρό νά ἀσχολοῦνται μέ ἀστικές σαχλαμάρες.

Ὄχι, ἐμεῖς θέλουμε νά κάνουμε κάτι ἄλλο.

Ἡ μαύρη ἀντίδραση συγκεντρώνει τίς σκοτεινές δυνάμεις καί καταβάλλει ὅλες τίς προσπάθειες γιά νά τίς συσπειρώσει· τό καθῆκον μας εἶναι νά συγκεντρώσουμε τίς σοσιαλδημοκρατικές δυνάμεις καί νά τίς συσπειρώσουμε πιό στενά.

Ἡ μαύρη ἀντίδραση συγκαλεῖ τή Δούμα, θέλει ν' ἀποχτήσει καινούργιους συμμάχους καί ν' αὐξήσει τό στρατό τῆς ἀντεπανάστασης· τό καθῆκον μας εἶναι νά κηρύξουμε ἐνεργό ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές τῆς Δούμας, νά δείξουμε σ' ὅλο τό λαό τήν ἀντεπαναστατική της φυσιογνωμία καί νά πυκνώσουμε τίς τάξεις τῶν ὀπαδῶν τῆς ἐπανάστασης.

Ἡ μαύρη ἀντίδραση ἑτοιμάζει θανάσιμη ἐπίθεση κατά τῆς ἐπανάστασης, θέλει νά δημιουργήσει σύγχιση στίς γραμμές μας καί νά σκάψει τόν τάφο τῆς λαϊκῆς ἐπανάστασης· τό καθῆκον μας εἶναι νά συσφίξουμε τίς γραμμές μας, νά κάνουμε παντοῦ ταυτόχρονη ἐπίθεση ἐνάντια στήν τσαρική ἀπολυταρχία καί νά σβήσουμε μιά γιά πάντα τήν ἀνάμνησή της.

Ὄχι τό χάρτινο σπιτάκι τοῦ Μάρτοφ, ἀλλά γενική ἐξέγερση—νά τί μᾶς χρειάζεται.

Ἡ σωτηρία τοῦ λαοῦ βρίσκεται στή νικηφόρα ἐξέγερση τοῦ ἴδιου τοῦ λαοῦ.

Νίκη τῆς ἐπανάστασης ἤ θάνατος—αὐτό πρέπει νά εἶναι τό ἐπαναστατικό σύνθημά μας σήμερα.

Ἐφημερίδα «Προλεταριάτις Μπρτζόλα» («Ἀγώνας τοῦ Προλεταριάτου»), ἀρ. 12, 15 τοῦ Ὀχτώβρη 1905.

Ἀνυπόγραφο ἄρθρο.

Τό πρωτότυπο γράφτηκε στά γεωργιανά.

Η ΚΕΦΑΛΑΙΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΗΝΕΙ ΠΑΓΙΔΑ

Στά μέσα τοῦ Σεπτέμβρη ἔγινε τό συνέδριο τῶν «παραγόντων τῶν ζέμστβο καί τῶν δήμων». Στό συνέδριο αὐτό ἱδρύθηκε ἕνα νέο «κόμμα»[52] μέ ἐπικεφαλῆς τήν Κεντρική του Ἐπιτροπή καί μέ τοπικά ὄργανα στίς διάφορες πόλεις. Τό συνέδριο ψήφισε τό «πρόγραμμά» του, καθόρισε τήν «ταχτική» του καί σύνταξε εἰδική διακήρυξη πού θά ἀπευθύνει στό λαό αὐτό τό κόμμα, πού μόλις βγῆκε ἀπό τό αὐγό. Μέ λίγα λόγια, οἱ «παράγοντες τῶν ζέμστβο καί τῶν δήμων» ἵδρυσαν δικό τους «κόμμα».

Ποιοί εἶναι οἱ «παράγοντες» αὐτοί, καί πῶς λέγονται;

Φιλελεύθεροι ἀστοί.

Καί τί εἶναι οἱ φιλελεύθεροι ἀστοί;

Συνειδητοί ἐκπρόσωποι τῆς πλούσιας ἀστικῆς τάξης.

Ἡ πλούσια ἀστική τάξη εἶναι ὁ ἀνειρήνευτος ἐχθρός μας, τά πλούτη της στηρίζονται πάνω στή φτώχια μας καί ἡ χαρά της πάνω στόν πόνο μας. Εἶναι ξεκάθαρο ὅτι οἱ συνειδητοί ἐκπρόσωποί της θἆναι ἄσπονδοι ἐχθροί μας, πού συνειδητά θά προσπαθήσουν νά μᾶς τσακίσουν.

Ἔτσι λοιπόν, σχηματίστηκε τό «κόμμα» τῶν ἐχθρῶν τοῦ λαοῦ, πού σκοπεύει νά ἀπευθυνθεῖ στό λαό μέ διακήρυξή του.

Τί θέλουν οἱ κύριοι αὐτοί, τί ὑποστηρίζουν στή διακήρυξή τους;

Δ έ ν ε ἶ ν α ι σ ο σ ι α λ ι σ τ έ ς, μισοῦν τό σοσιαλιστικό κίνημα. Αὐτό σημαίνει ὅτι ἐπιδιώκουν νά στερεώσουν τό ἀστικό καθεστώς καί διεξάγουν ἀγώνα ζωῆς ἤ θανάτου ἐνάντια στό προλεταριάτο. Νά γιατί βρίσκουν μεγάλη συμπάθεια στούς ἀστικούς κύκλους.

Δ έ ν ε ἶ ν α ι ο ὔ τ ε δ η μ ο κ ρ ά τ ε ς, μισοῦν τή λαοκρατική δημοκρατία. Αὐτό σημαίνει ὅτι ἐπιδιώκουν νά στερεώσουν τό θρόνο τοῦ τσάρου καί πολεμοῦν μέ μανία καί τήν κατατυραννισμένη ἀγροτιά. Νά γιατί ὁ Νικόλαος ὁ 2ος «εὐδόκησε» νά ἐγκρίνει νά γίνουν οἱ συγκεντρώσεις τους καί τούς ἐπέτρεψε νά συγκαλέσουν τό συνέδριο τοῦ «κόμματός» τους.

Οἱ κύριοι αὐτοί θέλουν μόνο νά περιορίσουν λιγάκι τά δικαιώματα τοῦ τσάρου καί αὐτό μέ τόν ὅρο ὅτι τά δικαιώματα αὐτά θά περάσουν στήν ἀστική τάξη. Ὅσο γιά τόν τσαρισμό, κατά τή γνώμη τους, πρέπει νά μείνει ὁπωσδήποτε σίγουρο προπύργιο τῆς κεφαλαιοκρατίας, πού θά τό χρησιμοποιεῖ ἐνάντια στό προλεταριάτο. Γι᾽ αὐτό καί στό «σχέδιό» τους «συντάγματος» λένε ὅτι ὁ «θρόνος τῶν Ρομάνοφ πρέπει νά μείνει ἄθικτος», δηλ. θέλουν ἕνα κουτσουρεμένο σύνταγμα μέ περιορισμένη μοναρχία.

Οἱ κύριοι φιλελεύθεροι ἀστοί «δέν εἶναι καθόλου ἀντίθετοι» νά δοθοῦν ἐκλογικά δικαιώματα καί στό λαό, ὅμως μόνο μέ τόν ὅρο ὅτι πάνω ἀπό τή βουλή τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ θά βρίσκεται ἡ βουλή τῶν πλουσίων, πού ὁπωσδήποτε θά φροντίζει νά διορθώνει καί νά ἀκυρώνει τίς ἀποφάσεις τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ. Γι᾽ αὐτό ἀκριβῶς λένε στό πρόγραμμά τους: «μᾶς χρειάζονται δυό βουλές».

Οἱ κύριοι φιλελεύθεροι ἀστοί θά «χαροῦν πολύ» ἄν

δοθεῖ ἐλευθερία λόγου, τύπου καί ὀργάνωσης, ἀρκεῖ νά περιοριστεῖ ἡ ἐλευθερία τῶν ἀπεργιῶν. Νά γιατί μιλᾶνε τόσο πολύ γιά τά δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ πολίτη», ἐνῶ γιά τήν ἐλευθερία τῶν ἀπεργιῶν δέ λένε τίποτα τό συγκεκριμένο, παρά μόνο τραυλίζουν φαρισαϊκά γιά κάποιες «οἰκονομικές μεταρρυθμίσεις».

Οἱ ἀλλόκοτοι αὐτοί κύριοι δέν παραλείπουν νά δείχνουν ὅτι εἶναι ἕτοιμοι νά προσφέρουν τήν ἐλεημοσύνη τους καί στήν ἀγροτιά, «δέν εἶναι καθόλου ἀντίθετοι» νά περάσει ἡ γῆ τῶν τσιφλικάδων στά χέρια τῶν ἀγροτῶν, μέ τόν ὅρο ὅμως ὅτι οἱ ἀγρότες θά ἐξαγοράσουν τή γῆ αὐτή ἀπό τούς τσιφλικάδες καί δέ θά τήν πάρουν δωρεάν». Νά τί μεγαλόψυχοι πού εἶναι, ὅπως φαίνεται, οἱ ἀξιοθρήνητοι αὐτοί «παράγοντες».

Ἄν ζήσουν ὡς τή μέρα πού θά ἐκπληρωθοῦν ὅλες αὐτές οἱ ἐπιθυμίες τους, τό ἀποτέλεσμα θά εἶναι ὅτι τά δικαιώματα τοῦ τσάρου θά περάσουν στήν κεφαλαιοκρατία καί ἡ ἀπολυταρχία τοῦ τσάρου σιγά-σιγά θά μετατραπεῖ σέ ἀπολυταρχία τῆς κεφαλαιοκρατίας. Νά ποῦ μᾶς σπρώχνουν οἱ «παράγοντες τῶν ζέμστβο καί τῶν δήμων». Γι᾽ αὐτό ἀκριβῶς φοβοῦνται τή λαϊκή ἐπανάσταση ἀκόμα καί στόν ὕπνο τους καί μιλᾶνε συνεχῶς γιά «εἰρήνευση τῆς Ρωσίας».

Ὕστερα ἀπ᾽ αὐτά δέν πρέπει νά ἀποροῦμε πού οἱ ἀποτυχημένοι αὐτοί «παράγοντες» στήριζαν μεγάλες ἐλπίδες στή λεγόμενη κρατική Δούμα. Ὅπως εἶναι γνωστό, ἡ τσαρική Δούμα ἀποτελεῖ τήν ἄρνηση τῆς λαϊκῆς ἐπανάστασης, πράγμα πού συμφέρει πάρα πολύ στούς φιλελεύθερους ἀστούς μας. Ὅπως εἶναι γνωστό, ἡ τσαρική Δούμα παραχωρεῖ «κάποιο» πεδίο δράσης στήν πλούσια ἀστική τάξη, καί αὐτό εἶναι ἐπίσης ἀπαραίτητο γιά τό φιλελεύθερο ἀστό. Νά γιατί ὅλο τους τό «πρόγραμμα» καί ὅλη τους τή δράση τή στηρίζουν στήν ὕπαρξη τῆς Δούμας καί, ἄν

χρεωκοπήσει ἡ Δούμα, θά ναυαγήσουν ἀναπόφευχτα καί ὅλα τους τά «σχέδια». Γι' αὐτό ἀκριβῶς καί τούς τρομάζει ἡ ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές τῆς Δούμας καί γι' αὐτό μᾶς συμβουλεύουν νά πάρουμε μέρος στή Δούμα. «Θἆναι μεγάλο λάθος, ἄν δέν πάρουμε μέρος στήν τσαρική Δούμα», λένε μέ τό στόμα τοῦ ἀρχηγοῦ τους Γιακούσκιν. Καί πραγματικά, θἆταν «μεγάλο λάθος», γιά ποιόν ὅμως: γιά τό λαό ἤ γιά τούς ἐχθρούς τοῦ λαοῦ; Αὐτό εἶναι τό ζήτημα.

Ποιά εἶναι ἡ ἀποστολή τῆς τσαρικῆς Δούμας, τί λένε γι' αὐτό τό ζήτημα οἱ «παράγοντες τῶν ζέμστβο καί τῶν δήμων»;

«...Τό πρῶτο καί κυριότερο καθῆκον τῆς Δούμας εἶναι νά ἀναμορφώσει τήν ἴδια τή Δούμα», λένε στή διακήρυξή τους. «... Οἱ ἐκλογεῖς πρέπει νά ὑποχρεώσουν τούς ἐκλέχτορες νά ἀναδείξουν τέτιους ὑποψήφιους πού πρῶτ' ἀπ' ὅλα θά θελήσουν νά ἀναμορφώσουν τή Δούμα», λένε στήν ἴδια διακήρυξή τους.

Σέ τί συνίσταται αὐτή ἡ «ἀναμόρφωση»; Νά ἔχει ἡ Δούμα «ἀποφασιστική ψῆφο κατά τή σύνταξη τῶν νόμων... καί κατά τή συζήτηση τῶν κρατικῶν ἐσόδων καί ἐξόδων... καί τό δικαίωμα νά ἐλέγχει τίς πράξεις τῶν ὑπουργῶν». Μ' ἄλλα λόγια, οἱ ἐκλέχτορες πρῶτ' ἀπ' ὅλα πρέπει νά ἀπαιτήσουν τήν εὔρυνση τῶν δικαιωμάτων τῆς Δούμας. Νά τί σημαίνει, ὅπως φαίνεται, ἡ «ἀναμόρφωση» τῆς Δούμας. Ποιός θά ἐκλεγεῖ στή Δούμα; Κατά κύριο λόγο ἡ μεγάλη κεφαλαιοκρατία. Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι ἡ εὔρυνση τῶν δικαιωμάτων τῆς Δούμας σημαίνει πολιτικό δυνάμωμα τῆς μεγάλης κεφαλαιοκρατίας. Νά γιατί οἱ «παράγοντες τῶν ζέμστβο καί τῶν δήμων» συμβουλεύουν τό λαό νά ἐκλέξει γιά τή Δούμα ἀστούς φιλελεύθερους καί νά τούς ἀναθέσει πρῶτ' ἀπ' ὅλα νά βοηθήσουν στό δυνάμωμα τῆς μεγάλης κεφαλαιοκρατίας! Ὅπως φαίνεται, πρῶτ' ἀπ' ὅλα καί πάνω ἀπ' ὅλα πρέπει νά φροντίζουμε νά δυναμώνουμε μέ τά ἴδια μας τά χέρια τούς ἐχθρούς μας—νά τί μᾶς συμβουλεύουν σήμερα οἱ κ. φιλελεύθεροι ἀστοί. Πολύ «φιλική» συμβουλή, στ' ἀλήθεια! Καί γιά τά δικαιώματα τοῦ λαοῦ ποιός θά ἐνδιαφερθεῖ; Ὤ, οἱ κ. φιλελεύθεροι ἀστοί δέ θά ξεχάσουν βέβαια τό λαό. Διαβεβαιώνουν πώς ὅταν θά πᾶνε στή Δούμα, ὅταν σταθεροποιηθοῦν σ' αὐτή, θά ζητήσουν δικαιώματα καί γιά τό λαό. Καί μ' αὐτό τό φαρισαϊκό τρόπο οἱ «παράγοντες τῶν ζέμστβο καί τῶν δήμων» ἐλπίζουν νά πετύχουν αὐτό πού θέλουν... Νά γιατί μᾶς συμβουλεύουν νά εὐρύνουμε πρῶτ' ἀπ' ὅλα τά δικαιώματα τῆς Δούμας...

Ὁ Μπέμπελ ἔλεγε: ὅ,τι μᾶς συμβουλεύει ὁ ἐχθρός εἶναι ἐπιζήμιο γιά μᾶς. Ὁ ἐχθρός μᾶς συμβουλεύει: πάρτε μέρος στή Δούμα· εἶναι φανερό ὅτι ἡ συμμετοχή μας στή Δούμα εἶναι ἐπιζήμια γιά μᾶς. Ὁ ἐχθρός μᾶς συμβουλεύει: εὐρύνετε τά δικαιώματα τῆς Δούμας· εἶναι φανερό ὅτι ἡ εὔρυνση τῶν δικαιωμάτων τῆς Δούμας εἶναι ἐπιζήμια γιά μᾶς. Νά ὑπονομεύσουμε τήν ἐμπιστοσύνη πρός τή Δούμα καί νά τή δυσφημήσουμε στά μάτια τοῦ λαοῦ, νά τί πρέπει νά κάνουμε. Ὄχι εὔρυνση τῶν δικαιωμάτων τῆς Δούμας, ἀλλά εὔρυνση τῶν δικαιωμάτων τοῦ λαοῦ· νά τί μᾶς χρειάζεται. Κι ἄν παράλληλα ὁ ἐχθρός μᾶς λέει πλανερά λόγια καί μᾶς ὑπόσχεται ὁρισμένα «δικαιώματα», αὐτό σημαίνει πώς μᾶς στήνει παγίδα καί θέλει νά χτίσει φρούριο γιά τόν ἑαυτό του μέ τά δικά μας τά χέρια. Δέ μποροῦμε νά περιμένουμε τίποτα καλύτερο ἀπό τούς φιλελεύθερους ἀστούς.

Τί θά πεῖτε ὅμως γιά ὁρισμένους «σοσιαλδημοκράτες» πού μᾶς προπαγανδίζουν τήν ταχτική τῶν φιλελεύθερων ἀστῶν; Τί θά πεῖτε γιά τή «μειοψηφία» τοῦ Καυκάσου

πού ἐπαναλαβαίνει λέξη πρός λέξη τίς ὕπουλες συμβουλές τῶν ἐχθρῶν μας; Νά, λογουχάρη, τί μᾶς λέει ἡ «μειοψηφία» τοῦ Καυκάσου: «θεωροῦμε ἀπαραίτητο νά πάρουμε μέρος στήν κρατική Δούμα» (βλ. «Δεύτερη συνδιάσκεψη», σελ. 7). Ἀκριβῶς ἔτσι ὅπως τό «θεωροῦν ἀπαραίτητο» οἱ κ. ἀστοί φιλελεύθεροι.

Ἡ ἴδια «μειοψηφία» μᾶς συμβουλεύει: «Ἄν ἡ ἐπιτροπή τοῦ Μπουλίγκιν... παραχωρήσει τό δικαίωμα τῆς ἐκλογῆς βουλευτῶν μόνο στούς πλούσιους, τότε θά πρέπει νά ἀνακατευτοῦμε στίς ἐκλογές αὐτές καί μέ ἐπαναστατικό τρόπο νά ὑποχρεώσουμε τούς ἐκλογεῖς νά ἐκλέξουν προοδευτικούς ὑποψήφιους καί στό Ζέμσκι Σομπόρ νά ζητήσουμε Συνταχτική συνέλευση. Τέλος, μ' ὅλα τά μέσα... νά ὑποχρεώσουμε τό Ζέμσκι Σομπόρ νά συγκαλέσει Συνταχτική συνέλευση ἤ νά αὐτοανακηρυχθεῖ Συνταχτική συνέλευση» (βλ. «Σοσιαλδημοκράτη», ἀρ. 1). Δηλαδή, καί ἄν ἀκόμα μόνον οἱ πλούσιοι θά ἔχουν ἐκλογικά δικαιώματα, καί ἄν ἀκόμα μαζευτοῦν στή Δούμα μόνον οἱ πλούσιοι, πρέπει παρ' ὅλα αὐτά νά ἀπαιτήσουμε νά δοθοῦν στή συνέλευση αὐτή τῶν πλουσίων δικαιώματα Συνταχτικῆς συνέλευσης! Κι ἄν ἀκόμα περικοποῦν τά δικαιώματα τοῦ λαοῦ, πρέπει παρ' ὅλα αὐτά νά προσπαθήσουμε νά εὐρύνουμε, ὅσο τό δυνατόν περισσότερο, τά δικαιώματα τῆς Δούμας! Οὔτε συζήτηση ὅτι οἱ ἐκλογές τῶν «προοδευτικῶν ὑποψηφίων» θά μείνουν κούφια λόγια, ἄν παραχωρηθοῦν ἐκλογικά δικαιώματα μόνο στούς πλούσιους.

Ὅπως εἴδαμε παραπάνω, τό ἴδιο μᾶς συστήνουν καί οἱ ἀστοί φιλελεύθεροι.

Ἕνα ἀπό τά δυό: εἴτε οἱ ἀστοί φιλελεύθεροι ἔγιναν μενσεβίκοι εἴτε ἡ «μειοψηφία» τοῦ Καυκάσου ἔγινε φιλελεύθερη.

Ἔτσι εἴτ' ἀλλιῶς, δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τό «κόμμα» τῶν ἀστῶν φιλελεύθερων, πού μόλις βγῆκε ἀπό τό αὐγό, στήνει ἔξυπνα τήν παγίδα του...

Ἐκεῖνο πού μᾶς χρειάζεται σήμερα εἶναι νά ξεσκεπάσουμε αὐτή τήν παγίδα, νά τή δείξουμε σ' ὅλο τόν κόσμο, νά πολεμήσουμε ἀμείλιχτα τούς φιλελεύθερους ἐχθρούς τοῦ λαοῦ.

Ἐφημερίδα «Προλεταριάτις Μπρτζόλα» («Ἀγώνας τοῦ Προλεταριάτου»), ἀρ. 12, 15 τοῦ Ὀχτώβρη 1905.

Ἀνυπόγραφο ἄρθρο.

Τό πρωτότυπο γράφτηκε στά γεωργιανά.

ΠΟΛΙΤΕΣ!

Ὁ πανίσχυρος γίγαντας, πού λέγεται προλεταριάτο τῆς Ρωσίας, ἄρχισε νά ξανασαλεύει... Ἕνα πλατύ καί γενικό ἀπεργιακό κίνημα ἀγκάλιασε τή Ρωσία. Λές καί κάποια μαγική ράβδος σταμάτησε μονομιᾶς τή ζωή σ᾽ ὅλη τήν ἀπέραντη ἔκταση τῆς Ρωσίας. Μονάχα στήν Πετρούπολη καί στούς σιδηροδρόμους της ἀπεργήσανε πάνω ἀπό ἕνα ἑκατομμύριο ἐργάτες. Τή Μόσχα, τήν ἥσυχη, ἀμετάβλητη καί πιστή στούς Ρομάνοφ παλιά πρωτεύουσα, τήν ἀγκάλιασε ὁλάκερη ἡ ἐπαναστατική πυρκαγιά. Τό Χάρκοβο, τό Κίεβο, τό Αἰκατερινοσλάβ καί τά ἄλλα πολιτιστικά καί βιομηχανικά κέντρα, ὅλη ἡ μέση καί ἡ νότια Ρωσία, ὅλη ἡ Πολωνία καί τέλος ὁλόκληρος ὁ Καύκασος σταμάτησαν καί κοιτοῦν ἀπειλητικά τήν ἀπολυταρχία.

Τί θά γίνει; Τρέμοντας καί μέ κομμένη τήν ἀνάσα περιμένει ὅλη ἡ Ρωσία ἀπάντηση σ᾽ αὐτό τό ἐρώτημα. Τό προλεταριάτο προκαλεῖ τό καταραμένο δικέφαλο τέρας. Ἄραγε αὐτή τήν πρόκληση θά τήν ἀκολουθήσει ἡ πραγματική μάχη, θά περάσει ἄραγε ἡ ἀπεργία σέ ἀνοιχτή ἔνοπλη ἐξέγερση ἤ θά λήξει «εἰρηνικά» καί θά «καλμάρει» ὅπως οἱ προηγούμενες ἀπεργίες;

Πολίτες! Ὅποια καί νᾶναι ἡ ἀπάντηση σ᾽ αὐτό τό

ἐρώτημα, ὅπως καί ἄν λήξει ἡ σημερινή ἀπεργία, ἕνα πράγμα πρέπει νά εἶναι ξεκάθαρο καί ἀναμφισβήτητο γιά ὅλους: βρισκόμαστε στίς παραμονές πανρωσικῆς παλλαϊκῆς ἐξέγερσης καί ἡ ὥρα αὐτῆς τῆς ἐξέγερσης εἶναι κοντά. Ἡ γενική πολιτική ἀπεργία, πού ἐξελίσσεται σήμερα, ἡ πρωτόφαντη, ἡ ἀπαράμιλλη γιά τό μεγαλεῖο της ὄχι μόνο στήν ἱστορία τῆς Ρωσίας ἀλλά καί ὅλου τοῦ κόσμου, μπορεῖ ἴσως νά λήξει σήμερα χωρίς νά μετατραπεῖ σέ παλλαϊκή ἐξέγερση, μά αὐτό μόνο καί μόνο γιά νά συγκλονίσει καί πάλι αὔριο μέ μεγαλύτερη δύναμη τή χώρα καί νά καταλήξει στή μεγαλειώδικη ἔνοπλη ἐξέγερση πού θά λύσει τίς προαιώνιες διαφορές ἀνάμεσα στό ρωσικό λαό καί τήν τσαρική ἀπολυταρχία καί θά τσακίσει τό κεφάλι τοῦ ἀπαίσιου αὐτοῦ τέρατος.

Παλλαϊκή ἔνοπλη ἐξέγερση, σ᾽ αὐτή τή μοιραία λύση ὁδηγοῦν μέ ἱστορική ἀναγκαιότητα ὅλα τά γεγονότα τῆς πολιτικῆς καί κοινωνικῆς ζωῆς τῆς χώρας μας τόν τελευταῖο καιρό! Παλλαϊκή ἔνοπλη ἐξέγερση, αὐτό εἶναι τό μεγάλο καθῆκον πού μπαίνει σήμερα μπροστά στό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας καί ἀπαιτεῖ ἐπιταχτικά τή λύση του!

Πολίτες! Ὅλοι σας, ἐκτός ἀπό μιά χούφτα ἀριστοκράτες χρηματιστές καί τσιφλικάδες, ἔχετε συμφέρον νά προσχωρήσετε στό προσκλητήριο σάλπισμα τοῦ προλεταριάτου καί νά ἐπιδιώξετε μαζί του αὐτή τή σωτήρια παλλαϊκή ἐξέγερση.

Ἡ ἐγκληματική τσαρική ἀπολυταρχία ἔφερε τή χώρα μας στό χεῖλος τῆς καταστροφῆς. Ἡ καταστροφή ἑκατό ἑκατομμυρίων ἀγροτῶν τῆς Ρωσίας, ἡ ἄθλια κατάσταση τῆς ἐργατικῆς τάξης πού καταπιέζεται, τά ἀβάσταχτα κρατικά χρέη καί οἱ βαριοί φόροι, ἡ ἔλλειψη δικαιωμάτων ὅλου τοῦ

πληθυσμοῦ, ἡ ἀπεριόριστη αὐθαιρεσία καί βία πού βασιλεύουν σ' ὅλους τούς τομεῖς τῆς ζωῆς, τέλος, ἡ ἀπόλυτη ἔλλειψη ἀσφάλειας γιά τή ζωή καί τήν περιουσία τῶν πολιτῶν—νά ἡ τρομερή εἰκόνα πού παρουσιάζει σήμερα ἡ Ρωσία. Αὐτό δέ μπορεῖ νά συνεχιστεῖ πιά γιά πολύ! Ἡ ἀπολυταρχία, πού δημιούργησε ὅλες αὐτές τίς φρίκες, πρέπει νά τσακιστεῖ! Καί θά τσακιστεῖ! Ἡ ἀπολυταρχία τό νιώθει αὐτό καί ὅσο περισσότερο τό νιώθει τόσο πιό πολύ μεγαλώνουν οἱ φρικαλεότητες, τόσο πιό τρομερός γίνεται ὁ χορός τῆς κόλασης πού στήνει γύρω της. Ἐκτός ἀπό τίς ἑκατοντάδες καί χιλιάδες εἰρηνικούς πολίτες, τούς ἐργάτες, πού σκότωσε στούς δρόμους τῶν πόλεων, ἐκτός ἀπό τίς δεκάδες χιλιάδες ἐργάτες καί διανοούμενους, τά καλύτερα παιδιά τοῦ λαοῦ, πού βασανίζονται στίς φυλακές καί τίς ἐξορίες, ἐκτός ἀπό τίς ἀσταμάτητες δολοφονίες καί τή βία πού ἀσκοῦν οἱ βασιβουζοῦκοι τοῦ τσάρου στά χωριά, ἀνάμεσα στήν ἀγροτιά, σέ ὅλη τή Ρωσία, ἡ ἀπολυταρχία ἐπινόησε τελευταῖα νέες φρικαλεότητες. Ἄρχισε νά σπέρνει τήν ἔχθρα καί τό μίσος μέσα στόν ἴδιο τό λαό καί νά ξεσηκώνει τό ἕνα ἐνάντια στό ἄλλο ὁρισμένα στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ καί ὁλόκληρες ἐθνότητες. Ἐξόπλισε καί ξαπόλυσε τούς ρώσους ἀλῆτες ἐνάντια στούς ρώσους ἐργάτες καί διανοούμενους, τίς καθυστερημένες καί πεινασμένες μάζες τῶν ρώσων καί μολδαυῶν τῆς Βεσαραβίας ἐνάντια στούς ἑβραίους καί τέλος τήν ἀμόρφωτη καί φανατισμένη μάζα τῶν τατάρων ἐνάντια στούς ἀρμένηδες. Ἡ ἀπολυταρχία τσάκισε μέ τή βοήθεια τῶν τατάρων τό Μπακού, ἕνα ἀπό τά ἐπαναστατικά κέντρα τῆς Ρωσίας καί τό πιό ἐπαναστατικό κέντρο τοῦ Καυκάσου, καί φόβισε καί ἔκανε νά ἀποτραβηχτεῖ ἀπό τήν ἐπανάσταση ὅλη ἡ ὕπαιθρος τῆς Ἀρμενίας. Μετάτρεψε τόν Καύκασο μέ τίς πολλές φυλές του

σέ πολεμικό στρατόπεδο, ὅπου ὁ πληθυσμός περιμένει κάθε στιγμή ἐπίθεση ὄχι μόνο ἀπό τήν ἀπολυταρχία ἀλλά καί ἀπό τίς γειτονικές φυλές, τά δυστυχισμένα αὐτά θύματα τῆς ἀπολυταρχίας. Αὐτό δέ μπορεῖ νά συνεχιστεῖ πιά! Καί μόνο ἡ ἐπανάσταση μπορεῖ νά βάλει τέρμα σ' αὐτή τήν κατάσταση!

Θά ἦταν παράξενο καί γελοῖο νά περιμένει κανείς ὅτι ἡ ἀπολυταρχία, πού δημιούργησε ὅλες αὐτές τίς φρίκες τῆς κόλασης, θά θελήσει μόνη της καί θά μπορέσει νά τίς σταματήσει. Καμιά μεταρύθμιση καί κανένα μπάλωμα τῆς ἀπολυταρχίας—κρατική Δούμα, ζέμστβο κλπ.—σάν καί κεῖνα στά ὁποῖα θέλει νά περιοριστεῖ τό φιλελεύθερο κόμμα, δέ μποροῦν νά βάλουν τέρμα σ' αὐτές τίς φρικαλεότητες. Ἀντίθετα, κάθε προσπάθεια πρός αὐτή τήν κατεύθυνση καί κάθε ἀπόκρουση τῆς ἐπαναστατικῆς ὁρμῆς τοῦ προλεταριάτου θά συντελέσουν νά δυναμώσουν ἀκόμα περισσότερο αὐτές οἱ φρικαλεότητες.

Πολίτες! Τό προλεταριάτο, ἡ πιό ἐπαναστατική τάξη τῆς κοινωνίας μας, πού ὥς τά σήμερα σήκωσε στούς ὤμους του ὅλο τό βάρος τοῦ ἀγώνα ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία καί πού εἶναι ὁ πιό ἀποφασιστικός καί ἄσπονδος ἐχθρός της μέχρι τέλος, ἑτοιμάζεται γιά τήν ἀνοιχτή ἔνοπλη ἐπίθεση. Καί σᾶς καλεῖ ὅλους, ὅλες τίς τάξεις τῆς κοινωνίας, νά τό βοηθήσετε καί νά τό ὑποστηρίξετε. Ἐξοπλιστεῖτε, βοηθῆστε τό προλεταριάτο νά ἐξοπλιστεῖ καί ἑτοιμαστεῖ γιά τήν ἀποφασιστική μάχη.

Πολίτες! Ἡ ὥρα τῆς ἐξέγερσης πλησιάζει! Πρέπει νά τήν ὑποδεχτοῦμε πάνοπλοι! Μόνο ἔτσι, μόνο μέ γενική καί ταυτόχρονη ἔνοπλη ἐξέγερση σ' ὅλη τή χώρα θά μπορέσουμε νά νικήσουμε τό μισητό ἐχθρό μας, τήν καταραμένη ἀπολυταρχία τοῦ τσάρου καί νά χτίσουμε πάνω

στά ἐρείπιά της τήν ἐλεύθερη λαοκρατική δημοκρατία, πού μᾶς εἶναι τόσο ἀπαραίτητη.

Κάτω ἡ ἀπολυταρχία!

Ζήτω ἡ γενική ἔνοπλη ἐξέγερση!

Ζήτω ἡ λαοκρατική δημοκρατία!

Ζήτω τό ἀγωνιζόμενο προλεταριάτο τῆς Ρωσίας!

Δημοσιεύτηκε σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς προκήρυξης πού τυπώθηκε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905. στό τυπογραφεῖο τῆς ἐπιτροπῆς τῆς Τιφλίδας τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ὑπογραφή: Ἐπιτροπή τῆς Τιφλίδας.

ΠΡΟΣ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΕΡΓΑΤΕΣ

Ἡ ἐπανάσταση βροντολαλεῖ! Ὁ ἐπαναστατημένος λαός τῆς Ρωσίας σηκώθηκε καί κύκλωσε τήν τσαρική κυβέρνηση καί εἶναι ἕτοιμος γιά τήν ἔφοδο! Ἀνεμίζουν οἱ κόκκινες σημαῖες, ὀρθώνονται ὁδοφράγματα, ὁ λαός ἁρπάζει τά ὅπλα καί κάνει ἔφοδο στά δημόσια χτίρια. Ἀκούγεται ξανά ἡ πολεμική κραυγή τῶν ἀντρείων παλικαριῶν, ξαναντήχησε ἡ ζωή πού εἶχε σιγοσβήσει. Τό καράβι τῆς ἐπανάστασης σήκωσε τά πανιά του καί τραβᾶ πρός τήν ἐλευθερία. Τό καράβι αὐτό τό ὁδηγεῖ τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας.

Τί θέλουν οἱ προλετάριοι τῆς Ρωσίας, γιά ποῦ τραβᾶνε;

Θά γκρεμίσουμε τή Δούμα τοῦ τσάρου καί θά δημιουργήσουμε παλλαϊκή Συνταχτική συνέλευση, λένε σήμερα οἱ προλετάριοι τῆς Ρωσίας. Τό προλεταριάτο δέ θά ζητήσει ἀπό τήν κυβέρνηση μικροπαραχωρήσεις, δέ θά τῆς ζητήσει νά ἄρει τήν «κατάσταση πολιορκίας» καί νά σταματήσει τίς «μαζικές ἐκτελέσεις» σέ ὁρισμένες πόλεις καί χωριά, τό προλεταριάτο δέ θά καταπιαστεῖ μ' αὐτά τά μικροπράγματα. Ὅποιος ζητᾶ παραχωρήσεις ἀπό τήν κυβέρνηση, δέν πιστεύει στό θάνατο τῆς κυβέρνησης—τό προλεταριάτο ὅμως ζεῖ μ' αὐτή τήν πίστη. Ὅποιος περι-

μένει «διευκολύνσεις» ἀπό τήν κυβέρνηση, δέν πιστεύει στή δύναμη τῆς ἐπανάστασης, τό προλεταριάτο ὅμως ζεῖ μ' αὐτή τήν πίστη. Ὄχι! Τό προλεταριάτο δέ θά σπαταλήσει τίς δυνάμεις του σέ ἀνόητες διεκδικήσεις. Ἔχει μιά μόνο διεκδίκηση γιά τήν τσαρική ἀπολυταρχία, καί αὐτή εἶναι: κάτω ἡ τσαρική ἀπολυταρχία, θάνατος στήν τσαρική ἀπολυταρχία! Καί νά, πού στίς ἀπέραντες ἐκτάσεις τῆς Ρωσίας ἀκούγεται ὅλο καί πιό θαρρετά τό ἐπαναστατικό σάλπισμα τῶν ἐργατῶν: Κάτω ἡ κρατική Δούμα! Ζήτω ἡ παλλαϊκή Συνταχτική συνέλευση! Νά τί θέλει σήμερα τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας.

Ὁ τσάρος δέ θά παραχωρήσει παλλαϊκή Συνταχτική συνέλευση, ὁ τσάρος δέ θά ἐκμηδενίσει τήν ἀπολυταρχία του, δέ θά τό κάνει αὐτό! Τό κουτσουρεμένο «σύνταγμα» πού «δίνει» εἶναι μιά προσωρινή παραχώρηση, μιά φαρισαϊκή ὑπόσχεση τοῦ τσάρου καί τίποτε παραπάνω! Ἐννοεῖται ὅτι θά ἐκμεταλλευτοῦμε αὐτή τήν παραχώρηση, δέ θά ἀρνηθοῦμε νά ἀποσπάσουμε τό καρύδι ἀπό τό στόμα τοῦ κόρακα γιά νά τοῦ σπάσουμε τό κεφάλι μ' αὐτό τό καρύδι. Τό γεγονός ὅμως παραμένει γεγονός, ὅτι ὁ λαός δέ μπορεῖ νά βασίζεται στήν ὑπόσχεση τοῦ τσάρου, πρέπει νά βασίζεται μόνο στόν ἑαυτό του, πρέπει νά στηρίζεται μόνο στίς δυνάμεις τίς δικές του: ἡ ἀπελευθέρωση τοῦ λαοῦ πρέπει νά γίνει μέ τά χέρια τοῦ ἴδιου τοῦ λαοῦ. Ἡ λαϊκή ἐλευθερία μπορεῖ νά πυργωθεῖ μόνο πάνω στά κόκαλα τῶν καταπιεστῶν, μόνο μέ τό αἷμα τῶν καταπιεστῶν μπορεῖ νά λιπανθεῖ τό ἔδαφος γιά τήν κυριαρχία τοῦ λαοῦ! Μόνο ὅταν ὁ ἐξοπλισμένος λαός ἐξορμήσει μέ ἐπικεφαλῆς τό προλεταριάτο καί ὑψώσει τή σημαία τῆς γενικῆς ἐξέγερσης, μόνο τότε μπορεῖ νά ἀνατραπεῖ ἡ τσαρική κυβέρνηση πού στηρίζεται στίς λόγχες. Ὄχι κούφιες φράσεις, ὄχι «αὐτοεξοπλισμός» χωρίς νόημα, ἀλλά πραγματικός ἐξοπλισμός καί ἔνοπλη ἐξέγερση, νά γιά ποῦ τραβᾶν σήμερα οἱ προλετάριοι ὅλης τῆς Ρωσίας.

Ἡ νικηφόρα ἐξέγερση θά φέρει τήν ἧττα τῆς κυβέρνησης. Πολλές φορές ὅμως νικημένες κυβερνήσεις ξαναστηλώθηκαν στά πόδια τους. Καί στή χώρα μας μπορεῖ ἡ κυβέρνηση νά στηλωθεῖ στά πόδια της. Οἱ σκοτεινές δυνάμεις, πού τόν καιρό τῆς ἐξέγερσης τρυπώνουν στίς γωνιές, τήν ἑπόμενη κιόλας τῆς ἐξέγερσης βγαίνουν ἀπό τίς τρύπες τους καί προσπαθοῦν νά στηρίξουν στά πόδια της τήν κυβέρνηση. Ἔτσι νεκρανασταίνονται οἱ νικημένες κυβερνήσεις. Ὁ λαός πρέπει ὁπωσδήποτε νά περάσει χαλινάρι στίς σκοτεινές αὐτές δυνάμεις, πρέπει νά τίς σαρώσει ἀπό τό πρόσωπο τῆς γῆς! Καί γιά νά γίνει αὐτό, εἶναι ἀπαραίτητο τήν ἄλλη κιόλας μέρα τῆς ἐξέγερσης νά ἐξοπλιστεῖ ὁ νικητής λαός, ἀπό τόν πιό μικρό ὥς τόν πιό μεγάλο, εἶναι ἀπαραίτητο νά μετατραπεῖ σέ ἐπαναστατικό στρατό καί νἆναι πάντα ἕτοιμος νά ὑπερασπίσει μέ τό ὅπλο στό χέρι τά δικαιώματα πού κατάχτησε.

Μόνο ὅταν ὁ νικητής λαός μετατραπεῖ σέ ἐπαναστατικό στρατό, μόνο τότε θά εἶναι σέ θέση νά συντρίψει ὁριστικά τίς σκοτεινές δυνάμεις πού καιροφυλαχτοῦν. Μόνο ἕνας ἐπαναστατικός στρατός μπορεῖ νά προσδόσει δύναμη στίς ἐνέργειες τῆς προσωρινῆς κυβέρνησης, μόνο ἡ προσωρινή κυβέρνηση μπορεῖ νά συγκαλέσει παλλαϊκή Συνταχτική συνέλευση, πού θά ἐγκαθιδρύσει τή λαοκρατική δημοκρατία. Ἐπαναστατικό στρατό καί προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση—νά τί ἐπιδιώκουν σήμερα οἱ προλετάριοι τῆς Ρωσίας.

Αὐτός εἶναι ὁ δρόμος ὅπου μπῆκε ἡ ρωσική ἐπανάσταση. Ὁ δρόμος αὐτός ὁδηγεῖ στήν ἀπεριόριστη κυριαρχία τοῦ λαοῦ καί τό προλεταριάτο καλεῖ ὅλους τούς φίλους τοῦ λαοῦ νά ἀκολουθήσουν αὐτό τό δρόμο.

Ἡ τσαρική ἀπολυταρχία φράζει τό δρόμο τῆς λαϊκῆς ἐπανάστασης, μέ τό χτεσινό της διάγγελμα θέλει νά φρενάρει τό μεγάλο αὐτό κίνημα. Εἶναι φανερό ὅτι τά κύματα τῆς ἐπανάστασης θά καταπιοῦν καί θά πετάξουν μακριά τήν τσαρική ἀπολυταρχία...

Μίσος καί περιφρόνηση γιά ὅλους ἐκείνους πού δέ θ' ἀκολουθήσουν τό δρόμο τοῦ προλεταριάτου. Ὅλοι αὐτοί προδίνουν ἄτιμα τήν ἐπανάσταση! Αἶσχος σέ κείνους πού ἐνῶ στήν πράξη πῆραν αὐτό τό δρόμο, στά λόγια λένε ἄλλα, γιατί φοβοῦνται καί λιποψυχοῦν μπροστά στήν ἀλήθεια!

Ἐμεῖς δέ φοβόμαστε τήν ἀλήθεια, δέ φοβόμαστε τήν ἐπανάσταση! Ἄς βροντήξει πιό δυνατά, ἄς ξεσπάσει πιό δυνατά ἡ θύελα! Ἡ ὥρα τῆς νίκης πλησιάζει!

Ἄς βροντοφωνάξουμε μέ ἐνθουσιασμό τά συνθήματα τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας:

Κάτω ἡ κρατική Δούμα!

Ζήτω ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση!

Ζήτω ὁ ἐπαναστατικός στρατός!

Ζήτω ἡ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση!

Ζήτω ἡ παλλαϊκή Συνταχτική συνέλευση!

Ζήτω ἡ λαοκρατική δημοκρατία!

Ζήτω τό προλεταριάτο!

Δημοσιεύτηκε σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς προκήρυξης πού τυπώθηκε στίς 19 τοῦ Ὀχτώβρη 1905 στό παράνομο τυπογραφεῖο (τοῦ Ἀβλαμπάρσκ) τῆς Ἕνωσης τοῦ Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ὑπογραφή: Ἐπιτροπή τῆς Τιφλίδας.

Τό πρωτότυπο γράφτηκε στά γεωργιανά.

ΤΙΦΛΙΔΑ, 20 ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΗ 1905

Ἡ Μεγάλη Ρωσική Ἐπανάσταση ἄρχισε! Ζήσαμε κιόλας τήν πρώτη θυελώδικη πράξη τῆς ἐπανάστασης, πού ἔκλεισε τυπικά μέ τό διάγγελμα τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη. Ὁ «ἐλέω θεοῦ» ἀπολυταρχικός τσάρος ἔκλινε τήν «ἐστεμένη κεφαλή» του μπροστά στόν ἐπαναστατημένο λαό καί τοῦ ὑποσχέθηκε «τά ἀδιάσειστα θεμέλια τῆς ἐλευθερίας τοῦ πολίτη»...

Αὐτή εἶναι ὅμως μόνο ἡ πρώτη πράξη. Εἶναι μόνο ἡ ἀρχή τοῦ τέλους. Βρισκόμαστε στίς παραμονές μεγάλων γεγονότων, γεγονότων ἄξιων τῆς Μεγάλης Ρωσικῆς Ἐπανάστασης. Τά γεγονότα αὐτά ἐπέρχονται μέ ἀδυσώπητη ἱστορική δριμύτητα, μέ σιδερένια ἀναγκαιότητα. Ὁ τσάρος καί ὁ λαός, ἡ ἀπολυταρχία τοῦ τσάρου καί ἡ κυριαρχία τοῦ λαοῦ εἶναι δυό ἐχθρικές, διαμετρικά ἀντίθετες ἀρχές. Ἡ ἥττα τῆς μιᾶς καί ἡ νίκη τῆς ἄλλης μπορεῖ ναρθοῦν μόνο σάν ἀποτέλεσμα μιᾶς ἀποφασιστικῆς σύγκρουσης ἀνάμεσά τους, σάν ἀποτέλεσμα ἀποφασιστικῆς μάχης, ἀγώνα ζωῆς ἤ θανάτου. Αὐτή ἡ μάχη δέ δόθηκε ἀκόμα. Εἶναι ἀκόμα μπροστά μας. Καί ὁ πανίσχυρος τιτάνας τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης, τό προλεταριάτο ὅλης τῆς Ρωσίας, ἑτοιμάζεται μέ ὅλες τίς δυνάμεις του, μέ ὅλα τά μέσα γι' αὐτή τή μάχη.

Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη προσπαθεῖ νά ἀποτρέψει τή μοιραία αὐτή σύγκρουση. Ἔχει τή γνώμη πώς εἶναι καιρός πιά νά βάλει τέρμα στήν «ἀναρχία» καί ν' ἀρχίσει τήν εἰρηνική «δημιουργική» δουλιά, τή δουλιά τῆς «ἀνοικοδόμησης τοῦ κράτους». Ἔχει δίκιο. Τῆς φτάνουν ὅσα ἔχει ἀποσπάσει τό προλεταριάτο ἀπό τόν τσαρισμό μέ τήν πρώτη ἐπαναστατική του ἐξόρμηση. Μπορεῖ σήμερα νά κλείσει θαρρετά συμμαχία μέ τήν τσαρική κυβέρνηση—μιά συμμαχία μέ ὅρους εὐνοϊκούς γι' αὐτήν—καί μέ κοινές προσπάθειες νά τραβήξουν καί οἱ δυό τους ἐνάντια στόν κοινό ἐχθρό, ἐνάντια στό «νεκροθάφτη» τους, τό ἐπαναστατικό προλεταριάτο. Ἔχει ἤδη ἐξασφαλιστεῖ ἡ ἐλευθερία γιά τήν ἀστική τάξη, ἡ ἐλευθερία γιά τήν ἐκμετάλλευση καί αὐτό τῆς εἶναι ἀρκετό. Ἡ ρωσική κεφαλαιοκρατία, πού δέν ἦταν οὔτε γιά μιά στιγμή ἐπαναστατική, περνάει τώρα ἀνοιχτά μέ τό μέρος τῆς ἀντίδρασης. Ὥρα της καλή! Δέ θά λυπηθοῦμε καί πολύ γι' αὐτό τό πράγμα. Ἡ τύχη τῆς ἐπανάστασης δέ βρισκόταν ποτέ στά χέρια τοῦ φιλελευθερισμοῦ. Ἡ πορεία καί ἡ ἔκβαση τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης ἐξαρτῶνται ὁλότελα ἀπό τή στάση τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἐπαναστατικῆς ἀγροτιᾶς.

Τό ἐπαναστατικό προλεταριάτο τῶν πόλεων, καθοδηγούμενο ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία καί ξωπίσω του ἡ ἐπαναστατική ἀγροτιά, θά συνεχίσουν σταθερά τόν ἀγώνα τους, παρ' ὅλες τίς δολοπλοκίες τῶν φιλελευθέρων, ὥσπου νά πετύχουν τό ὁλοκληρωτικό γκρέμισμα τῆς ἀπολυταρχίας καί νά δημιουργήσουν πάνω στά συντρίμμια της τήν ἐλεύθερη λαοκρατική δημοκρατία.

Αὐτό εἶναι τό ἄμεσο πολιτικό καθῆκον τοῦ σοσιαλιστικοῦ προλεταριάτου, αὐτός εἶναι ὁ σκοπός του στή σημερινή ἐπανάσταση καί μέ τήν ὑποστήριξη τῆς ἀγροτιᾶς θά πετύχει τό σκοπό του αὐτό, ὅσες θυσίες κι ἄν χρειαστοῦν.

Ὁ δρόμος, πού θά φέρει τό προλεταριάτο στή λαοκρατική δημοκρατία, ἔχει χαραχτεῖ ἀπ' τό ἴδιο ἐπίσης καθαρά καί συγκεκριμένα καί εἶναι.

1) Ἀποφασιστική, τολμηρή πάλη. Γι' αὐτήν μιλήσαμε παραπάνω. 2) Ἐπαναστατικός στρατός, πού θά ὀργανώνεται στήν πορεία αὐτῆς τῆς «πάλης». 3) Δημοκρατική διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς μέ τή μορφή προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης, πού θά σχηματιστεῖ σάν ἀποτέλεσμα τῆς νικηφόρας «πάλης». 4) Συνταχτική συνέλευση, πού θά τή συγκαλέσει ἡ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση μέ βάση τήν καθολική, ἄμεση, ἴση καί μυστική ψηφοφορία. Αὐτοί εἶναι οἱ σταθμοί πού θά περάσει ἡ Μεγάλη Ρωσική Ἐπανάσταση, πρίν φτάσει στό ποθητό της τέρμα.

Καμιά ἀπειλή τῆς κυβέρνησης, κανένα μεγαλόστομο διάγγελμα τοῦ τσάρου, καμιά προσωρινή κυβέρνηση σάν τήν κυβέρνηση τοῦ Βίτε, πού ἡ ἀπολυταρχία τήν προωθεῖ γιά νά σωθεῖ, καμιά κρατική Δούμα πού νά συγκληθεῖ ἀπό τήν κυβέρνηση, ἔστω καί μέ βάση τό καθολικό κλπ. ἐκλογικό δικαίωμα, δέ μποροῦν νά βγάλουν τό προλεταριάτο ἀπό τό μοναδικό σωστό ἐπαναστατικό δρόμο, πού θά τό ὁδηγήσει στή λαοκρατική δημοκρατία.

Θά ἔχει ἄραγε τό προλεταριάτο ἀρκετές δυνάμεις ὥστε νά διανύσει τό δρόμο αὐτό ὥς τό τέλος, θά ἔχει ἄραγε ἀρκετές δυνάμεις ὥστε νά τά βγάλει τιμημένα πέρα στό γιγάντιο, αἱματηρό ἀγώνα πού τό περιμένει σ' αὐτό τό δρόμο;

Ναί, θά τίς ἔχει!

Ἔτσι σκέφτεται τό ἴδιο τό προλεταριάτο καί θαρραλέα καί ἀποφασιστικά ἑτοιμάζεται γιά τή μάχη.

«Καυκάσκι Ραμπότσι Λιστόκ» [53], *ἀρ. 1,*
20 τοῦ Νοέμβρη 1905.

Ἀνυπόγραφο ἄρθρο.

ΔΥΟ ΜΑΧΕΣ

('Απ' ἀφορμή τίς 9 τοῦ Γενάρη)

Θά θυμάστε ἀσφαλῶς τήν περσινή 9 τοῦ Γενάρη... Ἦταν ἡ μέρα πού τό προλεταριάτο τῆς Πετρούπολης βρέθηκε πρόσωπο μέ πρόσωπο ἀντιμέτωπο μέ τήν τσαρική κυβέρνηση καί συγκρούστηκε χωρίς νά τό θέλει μαζί της. Ναί, χωρίς νά τό θέλει, γιατί πήγαινε εἰρηνικά νά ζητήσει ἀπό τόν τσάρο «ψωμί καί δικαιοσύνη», καί τό ὑποδέχτηκαν σάν ἐχθρό κι ἔριξαν ἀπάνω του βροχή τίς σφαῖρες. Τίς ἐλπίδες του τίς εἶχε στηρίξει στίς εἰκόνες τοῦ τσάρου καί στά ἐκκλησιαστικά λάβαρα, ὅμως καί τίς εἰκόνες καί τά λάβαρα τάκαναν κομμάτια καί τοῦ τά πέταξαν στά μοῦτρα κι ἔτσι τοῦ ἀπόδειξαν χειροπιαστά ὅτι στά ὅπλα μπορεῖ ν' ἀντιπαραθέσει κανείς μόνο τά ὅπλα. Κι ἅρπαξε τότε τά ὅπλα—ὅπου μποροῦσε νά τά βρεῖ—τ' ἅρπαξε γιά νά ὑποδεχτεῖ τόν ἐχθρό σάν ἐχθρό καί νά τόν ἐκδικηθεῖ. 'Αφοῦ ὅμως ἄφησε στό πεδίο τῆς μάχης χιλιάδες θύματα καί εἶχε μεγάλες ἀπώλειες, ὑποχώρησε, κρύβοντας τό μίσος του βαθιά μές στήν ψυχή του...

Νά τί μᾶς θυμίζει ἡ περσινή 9 τοῦ Γενάρη.

Σήμερα, πού τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας τιμᾶ τήν ἐπέτειο τῆς 9 τοῦ Γενάρη, δέ θά ἦταν ἄσκοπο νά βάλουμε τό ἐρώτημα: γιατί τό προλεταριάτο τῆς Πετρούπολης

ὑποχώρησε στήν περσινή μάχη, καί κατά τί διαφέρει ἡ μάχη ἐκείνη ἀπό τή γενική μάχη τοῦ Δεκέμβρη;

Κατά πρῶτο λόγο ὑποχώρησε γιατί δέν εἶχε οὔτε καί τό ἐλάχιστο ἐκεῖνο ὅριο τῆς ἐπαναστατικῆς συνείδησης, πού εἶναι ἀπόλυτα ἀπαραίτητο γιά τή νίκη τῆς ἐξέγερσης. Τό προλεταριάτο πού πήγαινε μέ προσευχές καί ἐλπίδες στόν αἱμοσταγῆ τσάρο, τόν τσάρο πού ὅλη του τήν ὕπαρξη τήν εἶχε στηρίξει στήν καταπίεση τοῦ λαοῦ, τό προλεταριάτο πού πήγαινε μ' ἐμπιστοσύνη νά ζητήσει «μιά μικρή ἐλεημοσύνη» ἀπό τόν ἄσπονδο ἐχθρό του—ἕνας τέτιος κόσμος σάν κι αὐτόν μπορεῖ νά νικήσει στόν ἀγώνα τοῦ δρόμου;...

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι σέ λίγο οἱ ὁμοβροντίες τῶν ὅπλων ἄνοιξαν τά μάτια τοῦ ἐξαπατημένου προλεταριάτου καί τοῦ ἔδειξαν καθαρά τό ἀπαίσιο πρόσωπο τῆς ἀπολυταρχίας. Εἶναι ἀλήθεια πώς τό προλεταριάτο φώναξε πιά ὅλο ὀργή: «Ὁ τσάρος μᾶς τίς ἔβρεξε, ἔ λοιπόν καί ἐμεῖς θά τοῦ τίς βρέξουμε!». Μά τί βγαίνει ἀπ' αὐτό, ἄν δέν ἔχεις στά χέρια σου ὅπλα, τί μπορεῖς νά κάνεις μέ ἄδειανά χέρια στόν ἀγώνα τοῦ δρόμου, κι ἄν ἀκόμα εἶσαι συνειδητός, μήπως οἱ σφαῖρες τοῦ ἐχθροῦ δέν τρυπᾶνε τό ἴδιο τό συνειδητό κεφάλι, ὅπως καί τό μή συνειδητό;

Ναί, ἡ ἔλλειψη ὅπλων ἦταν ἡ δεύτερη αἰτία τῆς ὑποχώρησης τοῦ προλεταριάτου τῆς Πετρούπολης.

Τί μποροῦσε ὅμως νά κάνει μόνη της ἡ Πετρούπολη, κι ἄν ἀκόμα εἶχε ὅπλα; Ὅταν στήν Πετρούπολη χυνόταν αἷμα καί στήνονταν ὁδοφράγματα, στίς ἄλλες πόλεις κανείς δέν κούνησε οὔτε τό δαχτυλάκι του, κι ἔτσι ἡ κυβέρνηση μπόρεσε νά μεταφέρει στρατεύματα ἀπό ἄλλα μέρη καί νά πλημμυρίσει τούς δρόμους μέ αἷμα. Καί μόνον ἀργότερα, ὅταν τό προλεταριάτο τῆς Πετρούπολης ἔθαψε τούς σκοτωμένους συντρόφους του καί γύρισε στήν

καθημερινή του δουλειά, μόνον αργότερα ακούστηκε στίς διάφορες πόλεις ή φωνή τῶν απεργῶν εργατῶν: χαιρετίζουμε τούς ἥρωες τῆς Πετρούπολης! Ποιόν ὅμως καί σέ τί μποροῦσε νά βοηθήσει ὁ καθυστερημένος αὐτός χαιρετισμός; Νά, γιατί ἡ κυβέρνηση δέν πῆρε στά σοβαρά αὐτές τίς σκόρπιες καί ἀνοργάνωτες ἐκδηλώσεις καί διέλυσε χωρίς μεγάλο κόπο τό προλεταριάτο πού ἦταν κομματιασμένο σέ χωριστές ὁμάδες.

Συνεπῶς, ἡ ἔλλειψη ὀργανωμένης γενικῆς ἐξέγερσης, οἱ ἀνοργάνωτες ἐκδηλώσεις τοῦ προλεταριάτου—νά ποιά ἦταν ἡ τρίτη αἰτία τῆς ὑποχώρησης τοῦ προλεταριάτου τῆς Πετρούπολης.

Μά καί ποιός θά ὀργάνωνε τή γενική ἐξέγερση; Ὁ λαός στό σύνολό του δέ μποροῦσε ν' ἀναλάβει αὐτό τό καθῆκον, καί τό πρωτοπόρο τμῆμα τοῦ προλεταριάτου —τό κόμμα τοῦ προλεταριάτου—δέν ἦταν τό ἴδιο ὀργανωμένο, τό δέρναν οἱ κομματικές διαφωνίες καί ἡ ἐσωτερική διαμάχη καί ἡ κομματική διάσπαση τό ἐξασθένιζαν μέρα μέ τή μέρα. Δέν εἶναι καθόλου παράξενο ὅτι τό νεαρό κόμμα, πού χωρίστηκε στά δυό, δέ μπόρεσε ν' ἀναλάβει τήν ὀργάνωση τῆς γενικῆς ἐξέγερσης.

Συνεπῶς, ἡ ἔλλειψη ἑνιαίου καί συσπειρωμένου κόμματος—νά ἡ τέταρτη αἰτία τῆς ὑποχώρησης τοῦ προλεταριάτου.

Καί τέλος, ἄν ἡ ἀγροτιά καί ὁ στρατός δέν προσχώρησαν στήν ἐξέγερση καί δέν τῆς προσφέρανε νέες δυνάμεις, αὐτό ἔγινε ἐπίσης γιατί δέ μποροῦσαν νά δοῦν μιά ἀξιόλογη δύναμη σέ μιά ἀδύνατη καί λιγόχρονη ἐξέγερση, κι ὅπως εἶναι γνωστό, δέν προσχωρεῖ κανείς στούς ἀδύνατους.

Νά γιατί ὑποχώρησε τό ἡρωικό προλεταριάτο τῆς Πετρούπολης πέρσι τό Γενάρη.

Πέρασε καιρός. Τό προλεταριάτο, ἀναστατωμένο ἀπό τήν κρίση καί τήν ἔλλειψη δικαιωμάτων, ἑτοιμάστηκε γιά καινούργια μάχη. Βγῆκαν γελασμένοι ὅσοι νόμισαν ὅτι τά θύματα τῆς 9 τοῦ Γενάρη θά σκοτώσουν τή θέληση τοῦ προλεταριάτου γιά ἀγώνα. Ἀπεναντίας, τό προλεταριάτο πιό πυρετώδικα καί μέ μεγαλύτερη αὐταπάρνηση ἄρχισε νά ἑτοιμάζεται γιά τήν «τελευταία» μάχη καί ἀγωνιζόταν μέ μεγαλύτερη παλικαριά καί πεῖσμα ἐνάντια στό στρατό καί τούς κοζάκους. Ἡ ἐξέγερση τῶν ναυτῶν τῆς Μαύρης θάλασσας καί τῆς Βαλτικῆς, ἡ ἐξέγερση τῶν ἐργατῶν στήν Ὀδησσό, στό Λότζ καί σέ ἄλλες πόλεις, οἱ ἀδιάκοπες ἀψιμαχίες τῶν ἀγροτῶν μέ τήν ἀστυνομία ἔδειξαν ξεκάθαρα πόσο ἄσβεστη ἐπαναστατική φλόγα καίει στά στήθια τοῦ λαοῦ.

Τό προλεταριάτο ἀπόχτησε τελευταῖα μέ καταπληχτική ταχύτητα τήν ἐπαναστατική συνείδηση πού τοὔλειψε στίς 9 τοῦ Γενάρη. Λένε πώς δέκα χρόνια προπαγάνδας δέ θά μποροῦσαν νά δόσουν γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς συνείδησης τοῦ προλεταριάτου ὅσα ἔδοσαν οἱ μέρες τῆς ἐξέγερσης. Καί ἔτσι ἔπρεπε νά γίνει, γιατί ἡ πορεία τῶν ταξικῶν συγκρούσεων εἶναι τό μεγάλο σχολειό, ὅπου ἀναπτύσσεται ἡ ἐπαναστατική συνείδηση τοῦ λαοῦ ὄχι μέ τίς μέρες, ἀλλά μέ τίς ὧρες.

Ἡ γενική ἔνοπλη ἐξέγερση, πού τό πρῶτο διάστημα τήν προπαγάνδιζε μόνο μιά μικρή ὁμάδα τοῦ προλεταριάτου, ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση, πού καί ὁρισμένοι σύντροφοι τήν ἔβλεπαν μέ δυσπιστία, κέρδισε σιγά-σιγά τίς συμπάθειες τοῦ προλεταριάτου πού ἄρχισε νά ὀργανώνει πυρετώδικα τά κόκκινα τμήματα, νά ἐξοπλίζεται κτλ. Ἡ γενική ἀπεργία τοῦ Ὀχτώβρη ἔδειξε καθαρά τή δυνατότητα πού εἶχε τό προλεταριάτο νά δράσει ταυτόχρονα. Ἔτσι ἀποδείχτη-

κε καί ἡ δυνατότητα μιᾶς ὀργανωμένης ἐξέγερσης, καί τό προλεταριάτο πῆρε ἀποφασιστικά αὐτό τό δρόμο.

Χρειαζόταν μόνο ἕνα σφιχτοδεμένο κόμμα, ἕνα ἑνιαῖο καί ἀδιαίρετο σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, πού θά καθοδηγοῦσε τήν ὀργάνωση τῆς γενικῆς ἐξέγερσης, θά συντόνιζε τήν ἐπαναστατική προετοιμασία πού κάνανε ξεχωριστά οἱ διάφορες πόλεις καί θά ἀναλάβαινε τήν πρωτοβουλία τῆς ἐπίθεσης. Καί ἦταν ἀκόμα πιό ἀπαραίτητο, γιατί ἡ ἴδια ἡ ζωή προετοίμαζε τή νέα ἄνοδο—ἡ κρίση στίς πόλεις, ἡ πείνα στά χωριά καί ἄλλες παρόμοιες αἰτίες ἔκαναν κάθε μέρα καί πιό ἀναπόφευχτη μιά νέα ἐπαναστατική ἔκρηξη. Τό δυστύχημα ἦταν ὅτι μόλις τώρα δημιουργοῦνταν ἕνα τέτιο κόμμα: ἐξασθενημένο ἀπό τή διάσπαση, τό κόμμα μόλις ἄρχισε νά παίρνει πάνω του καί νά βάζει μπροστά τό ἔργο τῆς συνένωσής του.

Ἀκριβῶς τή στιγμή αὐτή τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας τό βρῆκε ἡ δεύτερη μάχη, ἡ δοξασμένη μάχη τοῦ Δεκέμβρη.

Ἄς μιλήσουμε τώρα γι᾽ αὐτή τή μάχη.

Ἐνῶ γιά τή μάχη τοῦ Γενάρη λέγαμε ὅτι τῆς ἔλειπε ἡ ἐπαναστατική συνείδηση, γιά τή μάχη τοῦ Δεκέμβρη πρέπει νά ποῦμε ὅτι τέτια συνείδηση ὑπῆρχε αὐτή τή φορά. Οἱ ἕντεκα μῆνες τῆς ἐπαναστατικῆς θύελας ἄνοιξαν ἀρκετά τά μάτια τοῦ ἀγωνιζόμενου προλεταριάτου τῆς Ρωσίας καί τά συνθήματα: Κάτω ἡ ἀπολυταρχία! Ζήτω ἡ λαοκρατική Δημοκρατία! ἔγιναν συνθήματα τῆς ἡμέρας, συνθήματα τῶν μαζῶν. Αὐτή τή φορά δέ βλέπουμε πιά οὔτε ἐκκλησιαστικά λάβαρα, οὔτε εἰκόνες, οὔτε πορτραῖτα τοῦ τσάρου. Στή θέση τους ανέμιζαν κόκκινες σημαῖες καί φάνταζαν οἱ εἰκόνες τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς. Τώρα δέν ἀκούγατε πιά ψαλμωδίες καί τό «θεέ μου, φύλαξε τόν τσάρο». Στή θέση τους ἀντηχοῦσαν οἱ ἦχοι τῆς «Μασσαλιώτιδας» καί τῆς «Βαρσοβιάνκα» πού τρυποῦσαν τ᾽ ἀφτιά τῶν καταπιεστῶν.

Συνεπῶς, ὅσον ἀφορᾶ τήν ἐπαναστατική συνείδηση, ἡ μάχη τοῦ Δεκέμβρη διαφέρει ριζικά ἀπό τή μάχη τοῦ Γενάρη.

Στή μάχη τοῦ Γενάρη δέν ὑπῆρχαν ὅπλα, ὁ λαός πήγαινε τότε στή μάχη ἄοπλος. Ἡ μάχη τοῦ Δεκέμβρη ἔκανε ἕνα βῆμα πρός τά μπρός, αὐτή τή φορά ὅλοι οἱ μαχητές ὁρμοῦσαν γιά νά πάρουν ὅπλα καί δροῦσαν μέ περίστροφα, μέ τουφέκια, μέ χειροβομβίδες καί σέ ὁρισμένα μέρη μέ πολυβόλα. Μέ τά ὅπλα νά πάρουμε ὅπλα—αὐτό ἔγινε τό σύνθημα τῆς ἡμέρας. Ὅλοι ψάχναν νά βροῦν ὅπλα, ὅλοι νιώθανε τήν ἀνάγκη τῶν ὅπλων, τό λυπηρό ἦταν μόνο ὅτι ὑπῆρχαν πολύ λίγα ὅπλα καί μόνο πολύ λίγοι προλετάριοι μποροῦσαν νά παλαίψουν μέ τό ὅπλο στό χέρι.

Ἡ ἐξέγερση τοῦ Γενάρη δέν εἶχε καθόλου ἑνότητα καί ἦταν ἀνοργάνωτη, ὁ καθένας δροῦσε στήν τύχη. Ἡ ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη καί σ᾽ αὐτό τό σημεῖο ἔκανε ἕνα βῆμα πρός τά μπρός. Τά σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν τῆς Πετρούπολης καί τῆς Μόσχας καί τά κεντρικά ὄργανα τῆς «πλειοψηφίας» καί τῆς «μειοψηφίας» πῆραν, ὅσο ἦταν δυνατό, «μέτρα», ὥστε ἡ ἐπαναστατική δράση νά διεξάγεται ταυτόχρονα—καλοῦσαν τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας σέ ταυτόχρονη ἐπίθεση, ἐνῶ τόν καιρό τῆς ἐξέγερσης τοῦ Γενάρη δέν ἔγινε τίποτε τό παρόμοιο. Ἐπειδή ὅμως πρίν ἀπό τήν ἔκκληση αὐτή δέν εἶχε γίνει μιά μακρόχρονη καί ἐπίμονη κομματική δουλειά γιά τήν προετοιμασία τῆς ἐξέγερσης, ἡ ἔκκληση ἔμεινε ἔκκληση καί στήν πραγματικότητα ἡ ἐξόρμηση δέν εἶχε ἑνότητα καί ἦταν ἀνοργάνωτη. Ὑπῆρχε μόνο ἡ ἐπιθυμία γιά ταυτόχρονη καί ὀργανωμένη ἐξέγερση.

Τήν ἐξέγερση τοῦ Γενάρη τήν «καθοδηγοῦσαν» κυρίως

οἱ Γκαπόν. Ἡ ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη εἶχε ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη τό πλεονέκτημα ὅτι ἐπικεφαλῆς της μπῆκαν οἱ σοσιαλδημοκράτες. Τό λυπηρό ὅμως ἦταν ὅτι οἱ τελευταῖοι ἦταν διαιρεμένοι σέ ἰδιαίτερες ὁμάδες, δέν ἀποτελοῦσαν ἕνα ἑνιαῖο καί σφιχτοδεμένο κόμμα καί γι' αὐτό δέ μποροῦσαν νά δράσουν συντονισμένα. Γιά μιά ἀκόμα φορά τό Σοσιαλδημοκρατικό Ἐργατικό Κόμμα τῆς Ρωσίας ὑποδέχτηκε τήν ἐξέγερση ἀπροετοίμαστο καί κομματιασμένο...

Ἡ μάχη τοῦ Γενάρη δέν εἶχε κανένα σχέδιο, δέν καθοδηγοῦνταν ἀπό μιά καθορισμένη πολιτική, δέν ἔβαζε μπροστά της τό ζήτημα: ἐπίθεση ἤ ἄμυνα; Ἡ μάχη τοῦ Δεκέμβρη εἶχε μόνο τό πλεονέκτημα ὅτι ἔβαλε καθαρά αὐτό τό ζήτημα, μά αὐτό ἔγινε μόνο μέσα στήν πορεία τοῦ ἀγώνα καί ὄχι ἀπό τήν πρώτη ἀρχή του. Ὅσο γιά τή λύση τοῦ ζητήματος, ἡ ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη ἔδειξε τήν ἴδια ἀδυναμία πού ἔδειξε καί ἡ ἐξέγερση τοῦ Γενάρη. Ἄν οἱ ἐπαναστάτες τῆς Μόσχας ἀκολουθοῦσαν ἀπό τήν πρώτη ἀρχή ἐπιθετική πολιτική, ἄν ἀπό τήν πρώτη ἀρχή κάναν ἐπίθεση, ἄς ποῦμε, κατά τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ τοῦ Νικολάγιεφ καί τόν καταλάμβαναν, ἡ ἐξέγερση θά εἶχε βέβαια μεγαλύτερη διάρκεια καί θάπαιρνε πιό εὐνοϊκή ἐξέλιξη. Ἤ, λογουχάρη, ἄν οἱ λετονοί ἐπαναστάτες ἐφάρμοζαν ἀποφασιστικά ἐπιθετική πολιτική καί δέν ἄρχιζαν νά ταλαντεύονται, δέ χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι θά καταλάμβαναν πρῶτ' ἀπ' ὅλα τίς πυροβολαρχίες καί θά ἀφαιροῦσαν ἔτσι κάθε στήριγμα τῆς διοίκησης, πού στήν ἀρχή ἄφησε τούς ἐπαναστάτες νά καταλάβουν τίς πόλεις καί ἔπειτα ξαναπέρασε στήν ἐπίθεση καί, χρησιμοποιώντας τά κανόνια, πῆρε πίσω τά μέρη πού εἶχε χάσει[54]. Τό ἴδιο πρέπει νά ποῦμε καί γιά τίς ἄλλες πόλεις. Πολύ σωστά ἔλεγε ὁ Μάρξ: στήν ἐξέγερση νικᾶ ἡ τόλμη καί τολμηρός

ὡς τό τέλος μπορεῖ νἄναι μόνο ἐκεῖνος πού ἀκολουθεῖ πολιτική ἐπίθεσης.

Νά ποιοί εἶναι οἱ λόγοι πού προκάλεσαν τήν ὑποχώρηση τοῦ προλεταριάτου στά μέσα τοῦ Δεκέμβρη.

Ἄν τό μεγαλύτερο μέρος τῆς ἀγροτιᾶς καί τοῦ στρατοῦ δέν προσχώρησε στήν ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη, ἄν ἡ ἐξέγερση αὐτή προκάλεσε ἀκόμα καί τή δυσαρέσκεια σέ ὁρισμένους «δημοκρατικούς» κύκλους, αὐτό ἔγινε γιατί τῆς ἔλειπε ἡ δύναμη καί ἡ διάρκεια, πού εἶναι τόσο ἀπαραίτητα γιά τήν ἐπέκτασή της καί γιά τή νίκη της.

Ἀπ' ὅσα εἴπαμε, φαίνεται καθαρά τί πρέπει νά κάνουμε σήμερα ἐμεῖς, οἱ σοσιαλδημοκράτες τῆς Ρωσίας.

Πρῶτα-πρῶτα ἔχουμε τό καθῆκον νά ἀποπερατώσουμε τό ἔργο πού ἀρχίσαμε, νά δημιουργήσουμε δηλαδή ἑνιαῖο καί ἀδιαίρετο κόμμα. Οἱ πανρωσικές συνδιασκέψεις τῆς «πλειοψηφίας» καί τῆς «μειοψηφίας» ἐπεξεργάστηκαν ἤδη τίς ὀργανωτικές βάσεις γιά τήν ἑνότητα αὐτή. Δέχτηκαν τή λενινιστική διατύπωση γιά τό μέλος τοῦ κόμματος καί τό δημοκρατικό συγκεντρωτισμό. Τά κεντρικά ὄργανα γιά τήν ἰδεολογική δουλειά καθώς κι αὐτά πού ἀσχολοῦνται μέ τήν πραχτική δουλειά, συγχωνεύτηκαν κιόλας καί ἡ συγχώνευση τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων σχεδόν τελείωσε. Χρειάζεται μόνο νά γίνει ἕνα ἑνωτικό συνέδριο, πού θά ἀποπερατώσει καί τυπικά τήν οὐσιαστική ἑνότητα καί θά μᾶς δόσει ἔτσι τό ἑνιαῖο καί ἀδιαίρετο Σοσιαλδημοκρατικό Ἐργατικό Κόμμα τῆς Ρωσίας. Καθῆκον μας εἶναι νά ὑποβοηθήσουμε αὐτό τό πολύτιμο ἔργο καί νά προετοιμάσουμε προσεχτικά τό ἑνωτικό συνέδριο, πού ὅπως εἶναι γνωστό θά συνέλθει πολύ σύντομα.

Δεύτερο, ἔχουμε τό καθῆκον νά βοηθήσουμε τό κόμμα στήν ὀργάνωση τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης, νά καταπιαστοῦμε ἐνεργά μ' αὐτό τό ἱερό ἔργο καί νά δουλέψουμε ἀκού-

ραστα γιά τήν πραγματοποίησή του. Ἔχουμε τό καθῆκον νά πολλαπλασιάσουμε τά κόκκινα τμήματα, νά τά ἐκπαιδεύσουμε καί νά τά συσφίξουμε μεταξύ τους, ἔχουμε τό καθῆκον μέ τά ὅπλα νά προμηθευτοῦμε ὅπλα, νά μελετήσουμε τή θέση ὅπου βρίσκονται τά δημόσια χτίρια, νά ὑπολογίσουμε τίς δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ, νά μελετήσουμε τίς δυνατές καί ἀδύνατες πλευρές του, καί ἀνάλογα μ' αὐτά νά ἐπεξεργαστοῦμε τό σχέδιο τῆς ἐξέγερσης. Ἔχουμε καθῆκον νά κάνουμε συστηματική ζύμωση γιά τήν ἐξέγερση στό στρατό καί στά χωριά, ἰδιαίτερα στά χωριά πού βρίσκονται κοντά στίς πόλεις, νά ἐξοπλίσουμε τά σίγουρα στοιχεῖα αὐτῶν τῶν χωριῶν κτλ., κτλ....

Τρίτο, τό καθῆκον μας εἶναι νά ἀφήσουμε κατά μέρος κάθε ταλάντευση, νά καταδικάσουμε κάθε ἀοριστία καί νά ἐφαρμόσουμε ἀποφασιστικά τήν πολιτική τῆς ἐπίθεσης...

Μέ λίγα λόγια, κόμμα σφιχτοδεμένο, ἐξέγερση ὀργανωμένη ἀπό τό κόμμα καί πολιτική ἐπίθεσης—νά τί μᾶς χρειάζεται σήμερα γιά τή νίκη τῆς ἐξέγερσης.

Καί τό καθῆκον αὐτό μπαίνει μέ μεγαλύτερη ὀξύτητα καί πιό ἐπιταχτικά, ὅσο βαθαίνει καί δυναμώνει ἡ πείνα στά χωριά καί ἡ βιομηχανική κρίση στίς πόλεις.

Ὑπάρχουν μερικοί πού, ὅπως φαίνεται, ἀμφιβάλλουν γιά τήν ὀρθότητα τῆς στοιχειώδικης αὐτῆς ἀλήθειας καί λένε ἀπελπισμένα: τί μπορεῖ νά κάνει τό κόμμα, κι ἄν ἀκόμα εἶναι ἑνιαῖο, ἄν δέν εἶναι σέ θέση νά συσπειρώσει γύρω του τό προλεταριάτο; Τό προλεταριάτο ὅμως, λένε, εἶναι τσακισμένο, ἔχασε τήν ἐλπίδα του καί δέ μπορεῖ νά πάρει πρωτοβουλία, καί τή σωτηρία πρέπει νά τήν περιμένουμε σήμερα ἀπό τό χωριό, καί ἡ πρωτοβουλία πρέπει νά προέλθει ἀπό κεῖ κτλ.. Δέν εἶναι δύσκολο νά δεῖ κα-

νείς ὅτι οἱ σύντροφοι πού σκέφτονται ἔτσι ἀπατῶνται οἰχτρά. Τό προλεταριάτο καθόλου δέν τσακίστηκε, γιατί τσάκισμα τοῦ προλεταριάτου σημαίνει θάνατός του. Ἀπεναντίας, τό προλεταριάτο ζεῖ, ὅπως καί πρῶτα, καί μέρα μέ τή μέρα δυναμώνει. Ἁπλῶς ὑποχώρησε γιά νά συγκεντρώσει τίς δυνάμεις του καί νά δόσει τήν τελευταία μάχη μέ τήν τσαρική κυβέρνηση.

Ὅταν στίς 15 τοῦ Δεκέμβρη τό Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν τῆς Μόσχας (τῆς Μόσχας πού στήν πραγματικότητα καθοδηγοῦσε τήν ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη) διακήρυξε σ' ὅλο τό λαό ὅτι σταματάει προσωρινά τόν ἀγώνα μέ τό σκοπό νά ἑτοιμαστεῖ στά σοβαρά, γιά νά σηκώσει ξανά τή σημαία τῆς ἐξέγερσης, ἐξέφραζε τούς διακαεῖς πόθους ὅλου τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας.

Κι ἄν παρ' ὅλα αὐτά ὁρισμένοι σύντροφοι ἀρνοῦνται τά γεγονότα, ἄν δέ στηρίζουν πιά τίς ἐλπίδες τους στό προλεταριάτο καί πιάνονται σήμερα ἀπό τήν ἀστική τάξη τοῦ χωριοῦ, μπαίνει τό ἐρώτημα: μέ ποιόν ἔχουμε νά κάνουμε, μέ τούς σοσιαλεπαναστάτες ἤ μέ σοσιαλδημοκράτες; Γιατί κανένας σοσιαλδημοκράτης δέ θά ἀμφισβητήσει τήν ἀλήθεια ὅτι τό προλεταριάτο τῆς πόλης εἶναι στήν πράξη ὁ καθοδηγητής τοῦ χωριοῦ (καί ὄχι μόνο ὁ ἰδεολογικός καθοδηγητής του).

Μᾶς διαβεβαίωναν κάποτε ὅτι ἡ ἀπολυταρχία τσακίστηκε ὕστερ' ἀπό τίς 17 τοῦ Ὀχτώβρη, ὅμως οὔτε κι αὐτό δέν τό πιστέψαμε, γιατί τσάκισμα τῆς ἀπολυταρχίας σημαίνει θάνατό της, κι αὐτή ὄχι μόνο δέν πέθανε, ἀλλά καί συγκέντρωσε καινούργιες δυνάμεις γιά τή νέα ἐπίθεση. Ἐμεῖς λέγαμε ὅτι ἡ ἀπολυταρχία ἁπλῶς ὑποχώρησε. Ἀποδείχτηκε πώς εἴχαμε δίκιο...

Ὄχι, σύντροφοι! Τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας δέν

τσακίστηκε, άπλῶς ὑποχώρησε καί τώρα ἑτοιμάζεται γιά νέες ἔνδοξες μάχες. Τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας δέ θά ὑποστείλει τήν αἱματοβρεγμένη σημαία του, δέ θά παραχωρήσει σέ κανέναν τήν καθοδήγηση τῆς ἐξέγερσης. Τό προλεταριάτο θά εἶναι ὁ μοναδικός ἄξιος ἡγέτης τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης.

7 τοῦ Γενάρη 1906

Δημοσιεύτηκε σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς μπροσούρας, πού ἐκδόθηκε ἀπό τήν Ἐπιτροπή τῆς Ἕνωσης τοῦ Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Τό πρωτότυπο γράφτηκε στά γεωργιανά.

Η ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΟΥΜΑ ΚΑΙ Η ΤΑΧΤΙΚΗ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ[55]

Ἀσφαλῶς θά ἔχετε ἀκούσει γιά τήν ἀπελευθέρωση τῶν ἀγροτῶν. Ἦταν τότε πού ἡ κυβέρνηση δέχτηκε διπλό χτύπημα: ἀπ' ἔξω—ἧττα στήν Κριμαία, ἀπό μέσα—κίνημα τῶν ἀγροτῶν. Γι' αὐτό καί ἡ κυβέρνηση, στριμωγμένη κι ἀπό τίς δυό μεριές ἀναγκάστηκε νά ὑποχωρήσει καί ἄρχισε νά μιλᾶ γιά ἀπελευθέρωση τῶν ἀγροτῶν: «Πρέπει μόνοι μας ν' ἀπελευθερώσουμε ἀπό τά πάνω τούς ἀγρότες, γιατί διαφορετικά ὁ λαός θά ξεσηκωθεῖ καί θά πετύχει τήν ἀπελευθέρωσή του μέ τά δικά του τά χέρια, ἀπό τά κάτω». Ξέρουμε τί λογῆς ἦταν ἡ «ἀπελευθέρωση ἀπό τά πάνω»... Κι ἄν ὁ λαός πίστεψε τότε στήν ἀπάτη, ἄν ἡ κυβέρνηση πέτυχε στά φαρισαϊκά της σχέδια, ἄν μέ τίς μεταρυθμίσεις στερέωσε τή θέση της κι ἀνέβαλε τή μέρα τῆς νίκης τοῦ λαοῦ, αὐτό σημαίνει ἀνάμεσα στ' ἄλλα ὅτι τότε ὁ λαός δέν ἦταν ἀκόμα προετοιμασμένος καί ἦταν εὔκολο νά τόν γελάσουν.

Ἡ ἴδια ἱστορία ἐπαναλαβαίνεται καί σήμερα στή ζωή τῆς Ρωσίας. Ὅπως εἶναι γνωστό, καί σήμερα ἡ κυβέρνηση δέχεται τό ἴδιο διπλό χτύπημα: ἀπ' ἔξω—ἧττα στή Ματζουρία, ἀπό μέσα—λαϊκή ἐπανάσταση. Ὅπως εἶναι γνωστό, ἡ κυβέρνηση στριμωγμένη κι ἀπό τίς δυό μεριές,

ἀναγκάστηκε καί πάλι νά ὑποχωρήσει καί ὅπως τότε μιλᾶ γιά «μεταρυθμίσεις ἀπό τά πάνω»: «Πρέπει νά δόσουμε ἀπό τά πάνω στό λαό μιά κρατική Δούμα, γιατί διαφορετικά ὁ λαός θά ξεσηκωθεῖ καί θά συγκαλέσει μόνος του τή Συνταχτική συνέλευση ἀπό τά κάτω». Ἔτσι, μέ τή σύγκληση τῆς Δούμας θέλουν νά κατευνάσουν τή λαϊκή ἐπανάσταση, ὅπως ἀκριβῶς κάποτε κατεύνασαν τό μεγάλο ἀγροτικό κίνημα μέ τήν «ἀπελευθέρωση τῶν ἀγροτῶν».

Ἀπό δῶ ἀπορέει τό καθῆκον μας νά χαλάσουμε μέ ὅλη τήν ἀποφασιστικότητα τά σχέδια τῆς ἀντίδρασης, νά σαρώσουμε τήν κρατική Δούμα καί νά ἀνοίξουμε ἔτσι τό δρόμο γιά τή λαϊκή ἐπανάσταση.

Τί εἶναι ὅμως ἡ Δούμα καί ἀπό ποιούς ἀποτελεῖται;

Ἡ Δούμα εἶναι ἕνα ἐξάμβλωμα βουλῆς. Μόνο στά λόγια θά ἔχει ἀποφασιστική ψῆφο, στήν πραγματικότητα ὅμως θά ἔχει μόνο συμβουλευτική ψῆφο, γιατί ἀπό πάνω της θά στέκονται σά λογοκριτές ἡ ἄνω βουλή καί ἡ ἐξοπλισμένη ὥς τά δόντια κυβέρνηση. Τό διάγγελμα λέει ἀπερίφραστα ὅτι καμιά ἀπόφαση τῆς Δούμας δέ μπορεῖ νά μπεῖ σέ ἐφαρμογή χωρίς τήν ἔγκριση τῆς ἄνω βουλῆς καί τοῦ τσάρου.

Ἡ Δούμα δέν εἶναι λαϊκή βουλή, εἶναι βουλή τῶν ἐχθρῶν τοῦ λαοῦ, γιατί οἱ ἐκλογές τῆς Δούμας δέ θά εἶναι οὔτε καθολικές, οὔτε ἴσες, οὔτε ἄμεσες, οὔτε μυστικές. Τά ἀσήμαντα ἐκλογικά δικαιώματα πού παραχωροῦνται στό λαό εἶναι μόνο στά χαρτιά. Ἀπό τούς 98 ἐκλέχτορες, πού πρόκειται νά ἐκλέξουν τούς βουλευτές τῆς Δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο τῆς Τιφλίδας, μόνο οἱ δυό μποροῦν νά προέρχονται ἀπό τούς ἐργάτες, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιποι 96 θά ἀνήκουν στίς ἄλλες τάξεις—ἔτσι λέει τό διάγγελμα. Ἀπό τούς 32 ἐκλέχτορες, πού πρόκειται νά στείλουν βουλευτές στή Δούμα ἀπό τίς περιφέρειες τοῦ Μπατούμ καί

τοῦ Σοχούμ, μόνον ἕνας μπορεῖ νά εἶναι ἐργάτης, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιποι 31 ἐκλέχτορες θά προέρχονται ἀπό τίς ἄλλες τάξεις—ἔτσι λέει τό διάγγελμα. Τό ἴδιο πρέπει νά ποῦμε καί γιά τά ἄλλα κυβερνεῖα. Εἶναι ξεκάθαρο ὅτι μόνο οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἄλλων τάξεων θά βγοῦν βουλευτές. Κανένας βουλευτής ἀπό τούς ἐργάτες, καμιά ψῆφο στούς ἐργάτες, νά πάνω σέ ποιές ἀρχές στηρίζεται ἡ Δούμα. Ἄν σ' ὅλα αὐτά προσθέσουμε καί τήν κατάσταση πολιορκίας, ἄν πάρουμε ὑπόψη τήν ἀπαγόρευση τῆς ἐλευθερίας τοῦ λόγου, τοῦ τύπου, τῶν συγκεντρώσεων καί τῆς ὀργάνωσης, τότε φαίνεται ξεκάθαρα τί κόσμος θά μαζευτεῖ στήν τσαρική Δούμα...

Δέν εἶναι ἀνάγκη νά προσθέσουμε, ὅτι πρέπει ἀκριβῶς μέ μεγαλύτερη ἀποφασιστικότητα νά προσπαθήσουμε νά σαρώσουμε αὐτή τή Δούμα καί νά ὑψώσουμε τή σημαία τῆς ἐπανάστασης.

Πῶς μποροῦμε νά σαρώσουμε τή Δούμα: παίρνοντας μέρος στίς ἐκλογές ἤ κηρύσσοντας ἀποχή, αὐτό εἶναι τώρα τό ζήτημα.

Μερικοί λένε: πρέπει ὁπωσδήποτε νά πάρουμε μέρος στίς ἐκλογές, γιά νά τυλίξουμε τήν ἀντίδραση μέσα στά δίχτυα πού ἔστησε κι ἔτσι νά τορπιλίσουμε ὁριστικά τήν κρατική Δούμα.

Ἄλλοι τούς ἀπαντοῦν: παίρνοντας μέρος στίς ἐκλογές, ἄθελά σας βοηθᾶτε τήν ἀντίδραση νά συγκαλέσει τή Δούμα κι ἔτσι μπλέκεστε καί μέ τά δυό σας πόδια στά δίχτυα πού ἔστησε ἡ ἀντίδραση. Κι αὐτό θά πεῖ, ὅτι στήν ἀρχή δημιουργεῖτε μαζί μέ τήν ἀντίδραση τήν τσαρική Δούμα καί ὕστερα κάτω ἀπό τήν πίεση τῆς πραγματικότητας προσπαθεῖτε νά διαλύσετε τή Δούμα πού οἱ ἴδιοι δημιουργήσατε, πράγμα πού δέ συμβιβάζεται μέ τίς ἀπαιτήσεις ἀρχῶν τῆς πολιτικῆς μας. Ἕνα ἀπό τά δυό: ἤ ἀρνιέστε νά πάρετε

μέρος στίς έκλογές καί τραβάτε γιά τό τορπίλισμα τῆς Δούμας, ἤ ἀρνιέστε νά προκαλέσετε τό τορπίλισμα τῆς Δούμας καί παίρνετε μέρος στίς ἐκλογές, γιά νά μήν ὑποχρεωθεῖτε κατόπιν νά διαλύσετε ὅ,τι δημιουργήσατε οἱ ἴδιοι.

Εἶναι ξεκάθαρο ὅτι ὁ μοναδικά σωστός δρόμος εἶναι ἡ ἐνεργητική ἀποχή, γιατί μ' αὐτήν ἀπομονώνουμε τήν ἀντίδραση ἀπό τό λαό, ὀργανώνουμε τό τορπίλισμα τῆς Δούμας κι ἔτσι ἀφαιροῦμε κάθε βάση ἀπό τό ἐξάμβλωμα πού λέγεται βουλή.

Αὐτά εἶναι τά ἐπιχειρήματα τῶν ὀπαδῶν τῆς ἀποχῆς.

Ποιός ἔχει δίκιο;

Γιά μιά πραγματική σοσιαλδημοκρατική ταχτική ἀπαιτοῦνται δυό ὅροι: ὁ πρῶτος ὅρος εἶναι ὅτι ἡ ταχτική αὐτή δέν πρέπει νά ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τήν πορεία τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καί ὁ δεύτερος, ὅτι πρέπει ν' ἀνεβάζει ὅλο καί πιό ψηλά τό ἐπαναστατικό πνεῦμα τῶν μαζῶν.

Ἡ ταχτική τῆς συμμετοχῆς στίς ἐκλογές ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τήν πορεία τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, γιατί ἡ ζωή ὑποσκάπτει τά βάθρα τῆς Δούμας, ἐνῶ ἡ συμμετοχή στίς ἐκλογές στερεώνει τά βάθρα αὐτά κι ἔτσι ἔρχεται σέ σύγκρουση μέ τή ζωή.

Ἀντίθετα, ἡ ταχτική τῆς ἀποχῆς ἀπορέει μόνη της μέσα ἀπό τήν πορεία τῆς ἐπανάστασης, γιατί μαζί μέ τήν ἐπανάσταση δυσφημίζει μιᾶς ἐξαρχῆς καί ὑποσκάπτει τά βάθρα τῆς ἀστυνομικῆς Δούμας.

Ἡ ταχτική τῆς συμμετοχῆς στίς ἐκλογές ἐξασθενίζει τό ἐπαναστατικό πνεῦμα τοῦ λαοῦ, γιατί οἱ ὀπαδοί τῆς συμμετοχῆς καλοῦνε τό λαό νά πάρει μέρος σέ ἀστυνομικές ἐκλογές κι ὄχι σέ ἐπαναστατική δράση, ἀκόμα γιατί βλέπουν τή σωτηρία στά ἐκλογικά ψηφοδέλτια κι ὄχι στή δράση τοῦ λαοῦ. Κ' οἱ ἀστυνομικές ἐκλογές θά δημιουργήσουν μέσα στό λαό μιά ἀπατηλή ἀντίληψη γιά τήν κρατική Δούμα, θά ξυπνήσουν μέσα του ψεύτικες ἐλπίδες καί χωρίς νά τό θέλει θά τόν ὁδηγήσουν στή σκέψη: ὅπως φαίνεται, ἡ Δούμα δέν εἶναι καί τόσο κακή, γιατί διαφορετικά οἱ σοσιαλδημοκράτες δέ θά μᾶς συνιστοῦσαν νά πάρουμε μέρος σ' αὐτή, ἴσως μᾶς χαμογελάσει ἡ τύχη καί ἡ Δούμα μᾶς βγεῖ σέ καλό.

Ἀντίθετα, ἡ ταχτική τῆς ἀποχῆς δέ γεννάει ψεύτικες ἐλπίδες γιά τή Δούμα, ἀλλά λέει καθαρά καί σταράτα ὅτι ἡ μοναδική σωτηρία βρίσκεται στή νικηφόρα ἐξόρμηση τοῦ λαοῦ, ὅτι ἡ ἀπελευθέρωση τοῦ λαοῦ μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ μόνο μέ τά χέρια τοῦ ἴδιου τοῦ λαοῦ καί ἐπειδή ἡ Δούμα εἶναι ἐμπόδιο γιά τήν ἀπελευθέρωση τοῦ λαοῦ, πρέπει σήμερα κιόλας νά καταπιαστοῦμε νά τή βγάλουμε ἀπό τή μέση. Ἐδῶ ὁ λαός ὑπολογίζει μόνο στόν ἴδιο τόν ἑαυτό του καί ἀπό μιᾶς ἐξαρχῆς παίρνει θέση ἐχθρική πρός τή Δούμα, πού τή θεωρεῖ ἀκρόπολη τῆς ἀντίδρασης, καί αὐτό θά ἀνεβάζει ὅλο καί πιό ψηλά τό ἐπαναστατικό του πνεῦμα, προετοιμάζοντας τό ἔδαφος γιά τή γενική νικηφόρα ἐξόρμηση.

Ἡ ἐπαναστατική ταχτική πρέπει νά εἶναι σαφής, ἀκριβής καί καθορισμένη καί ἡ ταχτική τῆς ἀποχῆς ἔχει αὐτές ἀκριβῶς τίς ἰδιότητες.

Λένε πώς δέν ἀρκεῖ μόνο ἡ ἀφηρημένη ζύμωση καί ὅτι χρειάζονται γεγονότα γιά νά πείσεις τή μάζα ὅτι ἡ Δούμα εἶναι ἄχρηστη καί ἔτσι νά ματαιώσεις τή σύγκλησή της· καί πώς γιά νά γίνουν ὅλα αὐτά εἶναι ἀπαραίτητο νά πάρουμε μέρος στίς ἐκλογές καί ὄχι νά κηρύξουμε ἐνεργητική ἀποχή.

Σέ ὅλα αὐτά θά ἀπαντήσουμε ὡς ἑξῆς. Οὔτε λόγος πώς ἡ ζύμωση πού στηρίζεται σέ γεγονότα ἔχει πολύ μεγαλύτερη σημασία ἀπ' ὅ,τι ἡ διαφώτιση μέ ἀφηρημένα λόγια. Γι' αὐτό πηγαίνουμε στίς λαϊκές ἐκλογικές συγκεν-

τρώσεις, γιά νά μπορέσουμε στόν ἀγώνα ἐνάντια στά ἄλλα κόμματα, στίς συγκρούσεις μαζί τους νά δείξουμε ἐξώφθαλμα στό λαό πώς τόν ἐξαπατᾶ ἡ ἀντίδραση κι ἡ ἀστική τάξη κι ἔτσι «μέ γεγονότα νά κάνουμε ζύμωση» στούς ἐκλογεῖς. Κι ἄν οἱ σύντροφοι δέ θἆναι ἱκανοποιημένοι μ' αὐτό, ἄν κοντά σ' ὅλα αὐτά θελήσουν καί τή συμμετοχή στίς ἐκλογές, πρέπει τότε νά παρατηρήσουμε ὅτι οἱ ἐκλογές αὐτές καθαυτές—δηλ. τό ἄν θά πάρουμε μέρος ἤ ὄχι στήν ψηφοφορία—δέν προσθέτουν ἀπολύτως τίποτα οὔτε στή ζύμωση «μέ γεγονότα», οὔτε στή ζύμωση «μέ τά λόγια». Ἡ ζημιά ὅμως πού θά προκύψει ἀπό μιά τέτια ἐνέργειά μας θά εἶναι μεγάλη, γιατί κάνοντας αὐτή τή «ζύμωση μέ γεγονότα» οἱ ὀπαδοί τῆς συμμετοχῆς θά ἐγκρίνουν ἄθελά τους τήν ὕπαρξη τῆς Δούμας καί ἔτσι θά στερεώσουν τό ἔδαφος κάτω ἀπό τά πόδια της. Πῶς θά ἀναπληρώσουν οἱ σύντροφοι τήν τεράστια αὐτή ζημιά; Παίρνοντας μέρος στήν ψηφοφορία; Δέν ἀξίζει τόν κόπο οὔτε καί νά μιλᾶμε γι' αὐτό τό ζήτημα.

Ἀπό τό ἄλλο μέρος ἡ «ζύμωση μέ γεγονότα» πρέπει ἐπίσης νά ἔχει τά ὅριά της. Ὅταν ὁ Γκαπόν τραβοῦσε μέ τό σταυρό καί τά εἰκονίσματα ἐπικεφαλῆς τῶν ἐργατῶν τῆς Πετρούπολης, ἔλεγε ἐπίσης: ὁ λαός πιστεύει στήν καλοσύνη τοῦ τσάρου, δέν πείστηκε ἀκόμα ὅτι ἡ διοίκηση εἶναι ἐγκληματική καί πρέπει νά τόν ὁδηγήσουμε στά ἀνάκτορα τοῦ τσάρου. Ὁ Γκαπόν, ἐννοεῖται, γελιόταν. Ἡ ταχτική του ἦταν ἐπιζήμια, πράγμα πού ἐπιβεβαιώθηκε στίς 9 τοῦ Γενάρη. Κι αὐτό σημαίνει ὅτι πρέπει νά ἀποφεύγουμε τήν ταχτική τοῦ Γκαπόν. Καί ἡ ἀποχή εἶναι ἡ μοναδική ταχτική, πού ἀποκλείει ριζικά τίς ραδιουργίες ἁ λά Γκαπόν.

Λένε ὅτι ἡ ἀποχή θά προκαλέσει ἀπόσπαση τῶν μαζῶν ἀπό τό πρωτοπόρο ἀπόσπασμά τους, γιατί μόνο τό πρωτοπόρο κομμάτι θά μᾶς ἀκολουθήσει στήν ἀποχή, ἐνῶ οἱ μάζες θά μείνουν μέ τούς ἀντιδραστικούς καί τούς φιλελεύθερους, πού θά τίς τραβήξουν μέ τό μέρος τους.

Θά ἀπαντήσουμε σ' αὐτά ὅτι ἐκεῖ ὅπου θά παρατηρηθεῖ τέτιο φαινόμενο, ἐκεῖ ἀσφαλῶς οἱ μάζες θά συμπαθοῦν τά ἄλλα κόμματα καί ὁπωσδήποτε δέ θά ἐκλέξουν τούς σοσιαλδημοκράτες γιά πληρεξούσιους, ὅσο πλατιά κι ἄν εἶναι ἡ συμμετοχή μας στίς ἐκλογές. Γιατί οἱ ἐκλογές δέ μποροῦν αὐτές καθαυτές νά ἐπαναστατικοποιήσουν τίς μάζες! Ὅσον ἀφορᾶ τήν προεκλογική ζύμωση, τή διεξάγουν καί οἱ δυό πλευρές, μέ τή διαφορά ὅτι οἱ ὀπαδοί τῆς ἀποχῆς κάνουν πιό ἀδιάλλαχτη καί ἀποφασιστική ζύμωση ἐνάντια στή Δούμα ἀπ' ὅ,τι οἱ ὀπαδοί τῆς συμμετοχῆς στίς ἐκλογές, γιατί μιά αὐστηρή κριτική τῆς Δούμας μπορεῖ νά σπρώξει τίς μάζες ν' ἀρνηθοῦν νά πάρουν μέρος στίς ἐκλογές, πράγμα πού δέν τόχουν στά σχέδιά τους οἱ ὀπαδοί τῆς συμμετοχῆς στίς ἐκλογές. Ἄν ἡ ζύμωση αὐτή ἔχει ἀποτελέσματα, ὁ λαός θά συγκεντρωθεῖ γύρω ἀπό τούς σοσιαλδημοκράτες, κι ὅταν αὐτοί ρίξουν τό σύνθημα τῆς ἀποχῆς ἀπό τίς ἐκλογές τῆς Δούμας, ὁ λαός θά τούς ἀκολουθήσει ἀμέσως, ἐνῶ οἱ ἀντιδραστικοί θά μείνουν μόνοι μέ τούς εὐγενεῖς ἀλῆτες τους. Ἄν ὅμως «δέν ἐπηρεάσει» ἡ ζύμωση, οἱ ἐκλογές δέ θά φέρουν τότε τίποτε ἄλλο ἐκτός ἀπό ζημιά, γιατί ἀκολουθώντας τήν ταχτική τῆς συμμετοχῆς στίς ἐκλογές τῆς Δούμας θά ἀναγκαστοῦμε νά ἐγκρίνουμε τή δράση τῶν ἀντιδραστικῶν. Ὅπως βλέπετε, ἡ ἀποχή εἶναι τό καλύτερο μέσο γιά νά συγκεντρωθεῖ ὁ λαός γύρω ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία, ἐννοεῖται ἐκεῖ ὅπου εἶναι δυνατό νά γίνει τέτια συγκέντρω-

ση, κι ἐκεῖ ὅπου δέν εἶναι δυνατό, οἱ ἐκλογές δέ θά φέρουν τίποτε ἄλλο ἐκτός ἀπό ζημιά.

Ἐκτός ἀπ' αὐτό, ἡ ταχτική τῆς συμμετοχῆς στή Δούμα συσκοτίζει τήν ἐπαναστατική συνείδηση τοῦ λαοῦ. Τό ζήτημα εἶναι ὅτι ὅλα τά ἀντιδραστικά καί φιλελεύθερα κόμματα παίρνουν μέρος στίς ἐκλογές. Τί διαφορά ὑπάρχει λοιπόν ἀνάμεσα σ' αὐτά τά κόμματα καί τούς ἐπαναστάτες; Στό ἐρώτημα αὐτό ἡ ταχτική τῆς συμμετοχῆς δέ δίνει ἄμεση ἀπάντηση στίς μάζες. Οἱ μάζες εὔκολα μποροῦν νά μπερδέψουν τούς μή ἐπαναστάτες καντέτους μέ τούς ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες. Ἡ ταχτική ὅμως τῆς ἀποχῆς κάνει αὐστηρό διαχωρισμό ἀνάμεσα στούς ἐπαναστάτες καί τούς μή ἐπαναστάτες, πού μέ τή βοήθεια τῆς Δούμας θέλουν νά περισώσουν τά θεμέλια τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος. Καί ὁ διαχωρισμός αὐτός ἔχει μεγάλη σημασία γιά τήν ἐπαναστατική διαφώτιση τοῦ λαοῦ.

Καί, τέλος, μᾶς λένε ὅτι μέ τίς ἐκλογές θά δημιουργηθοῦν τάχα Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν κι ἔτσι θά συνενωθοῦν ὀργανωτικά οἱ ἐπαναστατικές μάζες.

Σ' αὐτό ἀπαντοῦμε ὅτι στίς σημερινές συνθῆκες, πού συλλαμβάνονται ὅσοι παίρνουν μέρος ἀκόμα καί στίς πιό ἀκίνδυνες συγκεντρώσεις, εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατο νά δράσουν τά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν καί συνεπῶς ἀποτελεῖ αὐταπάτη καί νά θέτει κανείς ἕνα τέτιο καθῆκον.

Κι ἔτσι, ἡ ταχτική τῆς συμμετοχῆς ὑποβοηθεῖ ἄθελα τό δυνάμωμα τῆς τσαρικῆς Δούμας, ἐξασθενίζει τό ἐπαναστατικό πνεῦμα τῶν μαζῶν, συσκοτίζει τήν ἐπαναστατική συνείδηση τοῦ λαοῦ, δέν εἶναι σέ θέση νά δημιουργήσει ὁποιαδήποτε ἐπαναστατική ὀργάνωση, ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τήν ἐξέλιξη τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καί σάν τέτια τήν ταχτική αὐτή πρέπει νά τήν ἀπορίψει ἡ σοσιαλδημοκρατία.

Ταχτική ἀποχῆς, αὐτή τήν κατεύθυνση ἀκολουθεῖ σήμερα ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης. Καί αὐτή ἀκριβῶς τήν κατεύθυνση πρέπει ν' ἀκολουθήσει καί ἡ σοσιαλδημοκρατία.

Ἐφημερίδα «Γκαντιάτι» («Αὐγή»), ἀρ. 3,
8 τοῦ Μάρτη 1906.
Ὑπογραφή: Ι. Μπεσοσβίλι.

Τό πρωτότυπο γράφτηκε στά γεωργιανά.

ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

I

Γκρεμίζεται τό παλιό καθεστώς, αναταράχτηκε τό χωριό. Ἡ ἀγροτιά πού χτές ἀκόμα ἦταν κατατρομοκρατημένη καί ταπεινωμένη, σήμερα στυλώνεται στά πόδια της κι ὀρθώνει τό ἀνάστημά της. Τό ἀγροτικό κίνημα, πού χτές ἀκόμα ἦταν ἀνίσχυρο, σήμερα κινᾶ σάν ὁρμητικός χείμαρρος ἐνάντια στό παλιό καθεστώς: φεύγα ἀπό τό δρόμο μου, ἀλλιῶς θά σέ σαρώσω! «Οἱ ἀγρότες θέλουν νά πάρουν τή γῆ τῶν τσιφλικάδων», «οἱ ἀγρότες θέλουν νά ἐκμηδενίσουν τά ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας». Τέτιες φωνές ἀντηχοῦνε σήμερα στά ξεσηκωμένα κεφαλοχώρια καί χωριά τῆς Ρωσίας.

Πέφτουν ἔξω ὅσοι νομίζουν ὅτι μέ τίς σφαῖρες θά μπορέσουν νά ἐξαναγκάσουν τούς ἀγρότες νά σωπάσουν: ἡ ζωή μᾶς ἔδειξε ὅτι μιά τέτια ἐνέργεια ὑποδαυλίζει ἀκόμα περισσότερο τή φωτιά καί δυναμώνει τό ἐπαναστατικό κίνημα τῶν ἀγροτῶν.

Πέφτουν ἔξω κι ὅσοι προσπαθοῦν μέ κούφιες ὑποσχέσεις καί μέ τίς ἀγροτικές τράπεζες νά κατευνάσουν τούς ἀγρότες: οἱ ἀγρότες θέλουν γῆ καί στόν ὕπνο τους ἀκόμα βλέπουν αὐτή τή γῆ καί εἶναι εὐνόητο πώς δέ θά ἡσυχάσουν, ὅσο δέ θά πάρουν στά χέρια τους τή γῆ τῶν

τσιφλικάδων. Τί μποροῦν νά τούς δόσουν οἱ κούφιες ὑποσχέσεις καί οἱ «ἀγροτικές τράπεζες», ὅποιες καί νἆναι;

Οἱ ἀγρότες θέλουν νά καταλάβουν τή γῆ τῶν τσιφλικάδων. Μέ τόν τρόπο αὐτό ἐπιδιώκουν νά ἐξαφανίσουν τά ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας, κι ὅποιος δέν προδίνει τούς ἀγρότες πρέπει νά ἐπιδιώξει πάνω σ' αὐτή ἀκριβῶς τή βάση νά λύσει τό ἀγροτικό ζήτημα.

Πῶς ὅμως θά πάρει στά χέρια της ἡ ἀγροτιά τή γῆ τῶν τσιφλικάδων;

Λένε ὅτι μοναδική διέξοδος εἶναι «ἡ ἐξαγορά της μέ διευκολύνσεις» πού θά τούς κάνουν. Ἡ κυβέρνηση καί οἱ τσιφλικάδες ἔχουν πολλή διαθέσιμη γῆ, μᾶς λένε αὐτοί οἱ κύριοι, ἄν οἱ ἀγρότες ἐξαγοράσουν αὐτές τίς ἐκτάσεις, ὅλα θά ταχτοποιηθοῦν μόνα τους κι ἔτσι θἆναι καί ἡ πίτα ὁλάκερη καί ὁ σκύλος χορτάτος. Δέ ρωτᾶνε ὅμως πῶς θά ἐξαγοράσουν οἱ ἀγρότες τή γῆ, ἀφοῦ τούς ἔγδαραν καί τούς πῆραν ὄχι μόνο τά λεφτά τους, μά καί τό ἴδιο τους τό πετσί; Καί δέ σκέφτονται ἀκόμα ὅτι κατά τήν ἐξαγορά θά πασάρουν στούς ἀγρότες μόνο τίς ἀκατάλληλες ἐκτάσεις καί θά κρατήσουν τίς κατάλληλες γιά τόν ἑαυτό τους, ὅπως κατάφεραν νά τό κάνουν μέ τήν «ἀπελευθέρωση τῶν δουλοπάροικων»! Μά καί γιατί οἱ ἀγρότες νά ἐξαγοράσουν τή γῆ πού τούς ἀνήκει ἀπό τά πολύ παλιά χρόνια; Μήπως ἡ γῆ τοῦ δημοσίου καί ἡ γῆ τῶν τσιφλικάδων δέν εἶναι ποτισμένη μέ τόν ἱδρώτα τοῦ ἀγρότη, μήπως δέν ἀνῆκε στούς ἀγρότες, καί μήπως δέν ἀφαίρεσαν ἀπό τούς ἀγρότες τά χτήματα αὐτά τῶν πατεράδων καί τῶν παπούδων τους; Καί ποῦ εἶναι ἡ δικαιοσύνη, ὅταν ἔχουν τήν ἀπαίτηση νά ἐξαγοράσουν οἱ ἀγρότες τά χωράφια πού τούς τά εἶχαν ἀφαιρέσει αὐτοί; Καί μήπως ἡ οὐσία τοῦ ἀγροτικοῦ κινήματος εἶναι ζήτημα ἀγοραπωλησίας; Μήπως τό ἀγροτικό κίνημα δέν ἔχει γιά σκοπό του τήν ἀπελευθέρωση τῶν ἀγρο-

τῶν; Ποιός ὅμως θ' ἀπελευθερώσει τούς ἀγρότες ἀπό τό ζυγό τῆς δουλοπαροικίας, ἄν ὄχι οἱ ἴδιοι οἱ ἀγρότες; Οἱ κύριοι αὐτοί ὅμως μᾶς διαβεβαιώνουν ὅτι τούς ἀγρότες θά τούς ἀπελευθερώσουν οἱ τσιφλικάδες, φτάνει νά τούς πετάξει κανείς λίγα λεφτά. Καί τί νομίζετε! Ἡ «ἀπελευθέρωση» θά γίνει, ὅπως φαίνεται, κάτω ἀπό τή διεύθυνση τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ τοῦ τσάρου, τοῦ ἴδιου κρατικοῦ μηχανισμοῦ πού πολλές φορές ὑποδέχτηκε τήν πεινασμένη ἀγροτιά μέ κανόνια καί πολυβόλα!...

Ὄχι! Τούς ἀγρότες δέ θά τούς σώσει ἡ ἐξαγορά τῆς γῆς. Ἐκεῖνοι πού τούς συστήνουν τήν «ἐξαγορά μέ διευκολύνσεις» εἶναι προδότες, γιατί προσπαθοῦν νά τυλίξουν τόν ἀγρότη στά δίχτια τοῦ μεσίτη καί δέ θέλουν νά συντελεστεῖ ἡ ἀπελευθέρωση μέ τά ἴδια τά χέρια τῶν ἀγροτῶν.

Ἄν οἱ ἀγρότες θέλουν νά πάρουν τή γῆ τῶν τσιφλικάδων, ἄν πρέπει μ' αὐτό τόν τρόπο νά ἐκμηδενίσουν τά ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας, ἄν δέν τούς σώζει ἡ «ἐξαγορά μέ διευκολύνσεις», ἄν ἡ ἀπελευθέρωση τῶν ἀγροτῶν πρέπει νά συντελεστεῖ μέ τά χέρια τῶν ἴδιων τῶν ἀγροτῶν, δέν ὑπάρχει καμιά ἀμφιβολία πώς ὁ μοναδικός δρόμος γιά νά γίνει αὐτό εἶναι νά ἀφαιρεθεῖ ἡ γῆ ἀπό τούς τσιφλικάδες, δηλ. νά δημευθεῖ ἡ γῆ πού τούς ἀνήκει.

Αὐτοῦ βρίσκεται ἡ διέξοδος.

Καί μπαίνει τό ἐρώτημα: ὥς ποῦ πρέπει νά προχωρήσει αὐτή ἡ δήμευση, ἔχει ἄραγε κάποιο ὅριο καί πόση γῆ πρέπει νά πάρουν οἱ ἀγρότες, μόνο ἕνα μέρος ἤ ὅλη τή γῆ;

Μερικοί λένε ὅτι εἶναι πάρα πολύ νά πάρουμε ὅλη τή γῆ τῶν τσιφλικάδων, ὅτι εἶναι ἀρκετό νά πάρουμε μόνο ἕνα μέρος ἀπό τή γῆ τους γιά νά ἱκανοποιήσουμε τούς ἀγρότες. Ἄς παραδεχτοῦμε πώς εἶναι σωστό, τί θά γίνει ὅμως ἄν οἱ ἀγρότες ζητήσουν περισσότερα; Δέ θά τούς κόψουμε τό δρόμο. Δέ θά τούς ποῦμε: σταθεῖτε, μήν προχωρᾶτε παραπέρα! Γιατί αὐτό θά ἦταν πράξη ἀντιδραστική! Καί μήπως τά γεγονότα τῆς Ρωσίας δέν ἀπόδειξαν ὅτι οἱ ἀγρότες πραγματικά ἀπαιτοῦν νά δημευτεῖ ὅλη ἡ γῆ τῶν τσιφλικάδων; Ἐκτός ἀπ' αὐτό, τί σημαίνει «νά ἀφαιρεθεῖ ἕνα μέρος», καί ποιό μέρος θ' ἀφαιρεθεῖ ἀπό τούς τσιφλικάδες, τό μισό ἤ τό ἕνα τρίτο; Ποιός θά λύσει αὐτό τό ζήτημα, μόνο οἱ τσιφλικάδες ἤ οἱ τσιφλικάδες μαζί μέ τούς ἀγρότες; Ὅπως βλέπετε, ἐδῶ μένουν ἀκόμα πολλά περιθώρια γιά μεσιτεία, ἐδῶ μπορεῖ νά γίνουν παζαρέματα ἀνάμεσα στούς τσιφλικάδες καί τούς ἀγρότες κι αὐτό ἔρχεται σέ ριζική ἀντίθεση μέ τήν ὑπόθεση τῆς ἀπελευθέρωσης τῶν ἀγροτῶν. Οἱ ἀγρότες πρέπει νά χωνέψουν μιά γιά πάντα τή σκέψη ὅτι μέ τούς τσιφλικάδες δέν πρέπει νά κάνουν παζαρέματα, ἀλλά ἀγώνα. Δέν πρέπει νά διορθώσουν τό ζυγό τῆς δουλοπαροικίας, ἀλλά νά τόν σπάσουν, γιά νά ἐξαφανίσουν μιά γιά πάντα τά ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας. «Νά ἀφαιρεθεῖ μόνο ἕνα μέρος» σημαίνει νά ἀσχολούμαστε νά διορθώνουμε τά ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας, πράγμα πού δέ συμβιβάζεται μέ τό ἔργο τῆς ἀπελευθέρωσης τῶν ἀγροτῶν.

Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι ὁ μοναδικός δρόμος εἶναι *νά ἀφαιρεθεῖ ὅλη ἡ γῆ* ἀπό τούς τσιφλικάδες. Μόνο αὐτό μπορεῖ νά ὁδηγήσει ὥς τό τέρμα τό ἀγροτικό κίνημα, μόνο αὐτό μπορεῖ νά ἀναπτύξει τή δραστηριότητα τοῦ λαοῦ, μόνο αὐτό μπορεῖ νά ἐξαφανίσει τά παμπάλαια ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας.

Κι ἔτσι τό σημερινό κίνημα τοῦ χωριοῦ εἶναι ἕνα δημοκρατικό κίνημα τῶν ἀγροτῶν. Σκοπός αὐτοῦ τοῦ κινήματος εἶναι ἡ ἐξαφάνιση τῶν ὑπολειμμάτων τῆς δουλοπαροικίας. Καί γιά τήν ἐξαφάνιση τῶν ὑπολειμμάτων αὐτῶν

εἶναι ἀπαραίτητη ἡ δήμευση ὅλης τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων καί τοῦ δημοσίου.

Μερικοί κύριοι μᾶς κατηγοροῦν: γιατί ἡ σοσιαλδημοκρατία δέ ζήτησε ὥς τά σήμερα τή δήμευση ὅλης τῆς γῆς, γιατί ὥς τά σήμερα μιλοῦσε μόνο γιά τή δήμευση τῶν «ἀτρέσκι»;

Ἐπειδή, κύριοι, τό 1903, ὅταν τό κόμμα μιλοῦσε γιά τά «ἀτρέσκι», ἡ ἀγροτιά τῆς Ρωσίας δέν εἶχε τραβηχτεῖ ἀκόμα στό κίνημα. Τό κόμμα εἶχε τήν ὑποχρέωση νά ρίξει ἕνα τέτιο σύνθημα γιά τήν ὕπαιθρο, πού θά φλόγιζε τίς καρδιές τῶν ἀγροτῶν καί θά ξεσήκωνε τήν ἀγροτιά ἐνάντια στά ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας. Τέτιο σύνθημα ἦταν ἀκριβῶς τά «ἀτρέσκι», πού θύμιζαν πολύ παραστατικά στούς ἀγρότες τῆς Ρωσίας πόσο ἄδικα εἶναι τά ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας.

Ἔπειτα ὅμως ἄλλαξαν οἱ καιροί. Τό ἀγροτικό κίνημα ἀναπτύχθηκε. Τώρα δέν ὑπάρχει πιά ἡ ἀνάγκη νά ὑποκινηθεῖ, ξέσπασε μόνο του σέ θύελα. Σήμερα δέ μπαίνει τό ζήτημα *πῶς θά πρέπει νά μπεῖ σέ κίνηση ἡ ἀγροτιά, ἀλλά τί πρέπει νά ἀπαιτήσει ἡ ἀγροτιά πού μπῆκε σέ κίνηση*. Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι ἐδῶ χρειάζονται ξεκαθαρισμένες διεκδικήσεις καί γι' αὐτό τό κόμμα λέει στήν ἀγροτιά ὅτι πρέπει νά ἀπαιτήσει τή δήμευση ὅλης τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων καί τοῦ δημοσίου.

Αὐτό σημαίνει ὅτι κάθε πράγμα ἔχει τόν καιρό του καί τόν τόπο του, τόσο τά «ἀτρέσκι» ὅσο καί ἡ δήμευση ὅλης τῆς γῆς.

II

Εἴδαμε ὅτι τό σημερινό κίνημα τοῦ χωριοῦ εἶναι ἕνα ἀπελευθερωτικό κίνημα τῶν ἀγροτῶν. Εἴδαμε ἐπίσης ὅτι

γιά τήν ἀπελευθέρωση τῶν ἀγροτῶν εἶναι ἀνάγκη νά ἐξαλειφθοῦν τά ὑπολείμματα τῆς *δουλοπαροικίας* καί γιά νά ἐξαλειφθοῦν τά ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας πρέπει νά κατασχεθεῖ ὅλη ἡ γῆ τῶν τσιφλικάδων καί τοῦ δημοσίου γιά νά ξεκαθαριστεῖ ὁ δρόμος γιά τή νέα ζωή, γιά τήν ἐλεύθερη ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ.

Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι ὅλα αὐτά πραγματοποιήθηκαν. Πῶς πρέπει νά μοιραστοῦν ἔπειτα οἱ ἐκτάσεις αὐτές τῆς γῆς καί σέ ποιόν πρέπει νά δοθοῦν σάν ἰδιοχτησία;

Μερικοί λένε ὅτι ἡ κατασχεμένη γῆ πρέπει νά δοθεῖ στό χωριό *σάν κοινή ἰδιοχτησία*, ὅτι *ἀμέσως* πρέπει νά καταργηθεῖ ἡ *ἀτομική* ἰδιοχτησία τῆς γῆς κι ἔτσι νά γίνει τό χωριό ὁ ἀπόλυτος νοικοκύρης τῆς γῆς καί ὅτι ἔπειτα τό ἴδιο τό χωριό θά μοιράσει στούς ἀγρότες *ἴσους* «κλήρους» καί μ' αὐτό τόν τρόπο θά πραγματοποιηθεῖ ἀμέσως ὁ σοσιαλισμός στό χωριό. Στή θέση τῆς μισθωτῆς ἐργασίας θά καθιερωθεῖ ἡ ἐξισωτική χρήση τῆς γῆς.

Αὐτό λέγεται «*κοινωνικοποίηση* τῆς γῆς», μᾶς λένε οἱ «σοσιαλεπαναστάτες».

Μποροῦμε ἄραγε νά παραδεχτοῦμε μιά τέτια λύση; Ἄς μποῦμε στήν οὐσία τοῦ ζητήματος. Ἄς ἀρχίσουμε ἀπό τό γεγονός ὅτι οἱ σοσιαλεπαναστάτες θέλουν ν' *ἀρχίσουν* τήν πραγματοποίηση τοῦ σοσιαλισμοῦ ἀπό τό χωριό. Μπορεῖ νά γίνει αὐτό; Ὅλοι ξέρουμε ὅτι ἡ πόλη εἶναι πιό αναπτυγμένη ἀπό τό χωριό, ὅτι ἡ πόλη εἶναι ὁ ἡγέτης τοῦ χωριοῦ καί συνεπῶς κάθε σοσιαλιστική ἐνέργεια πρέπει ν' ἀρχίζει ἀπό τήν πόλη. Ἀντίθετα μ' αὐτό οἱ σοσιαλεπαναστάτες θέλουν νά μετατρέψουν τό χωριό σέ ἡγέτη τῆς πόλης καί νά τό ἀναγκάσουν ν' ἀρχίσει τήν πραγματοποίηση τοῦ σοσιαλισμοῦ, πράγμα, ἐννοεῖται, ἀδύνατο λόγω τῆς καθυστέρησης τοῦ χωριοῦ. Ἀπό δῶ φαίνεται καθαρά

ὅτι ὁ «σοσιαλισμός» τῶν σοσιαλεπαναστατῶν θά εἶναι σοσιαλισμός νεκρός ἀπό τή γέννησή του.

Ἄς περάσουμε τώρα στό ζήτημα ὅτι θέλουν νά πραγματοποιήσουν ἀμέσως τό σοσιαλισμό στό χωριό. Πραγματοποίηση τοῦ σοσιαλισμοῦ σημαίνει ἐξάλειψη τῆς ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς, κατάργηση τῆς χρηματικῆς οἰκονομίας, καταστροφή ὥς τά θεμέλια τοῦ καπιταλισμοῦ καί κοινωνικοποίηση ὅλων τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς. Ἀντίθετα οἱ σοσιαλεπαναστάτες θέλουν ὅλα αὐτά νά τ' ἀφήσουν ἄθιχτα καί νά κοινωνικοποιήσουν μόνο τή γῆ, πράγμα ἐντελῶς ἀδύνατο. Ἄν ἡ ἐμπορευματική παραγωγή μείνει ἄθιχτη, τότε καί ἡ γῆ θά γίνει ἐμπόρευμα, σήμερα-αὔριο θά γίνει ἀντικείμενο ἀγοραπωλησίας, καί ὁ «σοσιαλισμός» τῶν σοσιαλεπαναστατῶν θά τιναχτεῖ στόν ἀέρα. Εἶναι φανερό ὅτι θέλουν νά πραγματοποιήσουν τό σοσιαλισμό μέσα στά πλαίσια τοῦ καπιταλισμοῦ, πράγμα πού δέ μπορεῖς οὔτε νά τό διανοηθεῖς. Γι' αὐτό ἀκριβῶς καί λένε ὅτι ὁ «σοσιαλισμός» τῶν σοσιαλεπαναστατῶν εἶναι ἀστικός σοσιαλισμός.

Ὅσο γιά τήν ἐ ξ ι σ ω τ ι κ ή χ ρ ή σ η τ ῆ ς γ ῆ ς, πρέπει νά σημειωθεῖ πώς εἶναι λόγια τοῦ ἀέρα. Γιά νά μπορεῖ νά ὑπάρχει ἐξισωτική χρήση τῆς γῆς, χρειάζεται περιουσιακή ἰσότητα, ἐνῶ μέσα στήν ἀγροτιά ὑπάρχει περιουσιακή ἀνισότητα, πού ἡ σημερινή δημοκρατική ἐπανάσταση δέν εἶναι σέ θέση νά τήν ἐξαλείψει. Μπορεῖ νά σοῦ περάσει ἀπό τό μυαλό ὅτι ὁ νοικοκύρης πού ἔχει ὀχτώ ζευγάρια βόδια θά χρησιμοποιήσει τή γῆ του στό ἴδιο μέτρο μέ τό νοικοκύρη πού δέν ἔχει κανένα βόδι; Οἱ σοσιαλεπαναστάτες ὅμως νομίζουν ὅτι μέ τήν «ἐξισωτική χρήση τῆς γῆς» θά ἐξαλειφθεῖ ἡ μισθωτή ἐργασία καί θά μπεῖ τέρμα στήν ἀνάπτυξη τοῦ κεφαλαίου, πράγμα πού εἶναι βέβαια ἀνόητο. Εἶναι φανερό, ὅτι οἱ σοσιαλεπαναστάτες θέλουν νά ἐμποδίσουν τήν παραπέρα ἀ ν ά π τ υ ξ η τοῦ καπιταλισμοῦ

καί νά γυρίσουν τόν τροχό τῆς ἱστορίας πρός τά πίσω. Αὐτοῦ βλέπουν τή σωτηρία τους. Ἡ ἐπιστήμη ὅμως μᾶς λέει ὅτι ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ ἐξαρτᾶται ἀπό τήν ἀ ν ά π τ υ ξ η τοῦ καπιταλισμοῦ, κι ὅποιος παλαίβει ἐνάντια σ' αὐτή τήν ἀνάπτυξη, παλαίβει ἐνάντια στό σοσιαλισμό. Καί γι' αὐτό ἀκριβῶς τούς σοσιαλεπαναστάτες τούς λένε ἀλλιῶς σοσιαλ-α ν τ ι δ ρ α σ τ ι κ ο ύ ς.

Δέν εἴπαμε ὥς τώρα τίποτα γιά τό γεγονός ὅτι οἱ ἀγρότες θέλουν νά παλαίψουν γιά τήν κατάργηση τῆς φεουδαρχικῆς ἰδιοχτησίας, ὄχι πολεμώντας τήν ἀστική ἰδιοχτησία, ἀλλά πάνω στό ἔδαφος τῆς ἀστικῆς ἰδιοχτησίας, δηλ. ὅτι θέλουν νά μοιράσουν μεταξύ τους τή κατασχεμένη γῆ καί νά τήν κάνουν ἀτομική ἰδιοχτησία τους καί δέ θά ἱκανοποιηθοῦν μέ τήν «κοινωνικοποίηση τῆς γῆς».

Ὅπως βλέπετε, ἡ «κοινωνικοποίηση τῆς γῆς» εἶναι ἀπαράδεχτη.

Ἄλλοι λένε ὅτι ἡ κατασχεμένη γῆ πρέπει νά παραδοθεῖ στό δημοκρατικό κράτος, καί οἱ ἀγρότες θά νοικιάζουν ἁπλῶς τή γῆ ἀπό τό κράτος.

Αὐτό τό λένε «ἐ θ ν ι κ ο π ο ί η σ η τ ῆ ς γ ῆ ς».

Εἶναι παραδεχτή ἡ ἐθνικοποίηση τῆς γῆς; Ἄν πάρουμε ὑπόψη μας ὅτι τό μελλοντικό κράτος, ὅσο δημοκρατικό καί νᾆναι, θᾆναι πάντως ἀστικό, ὅτι τήν παράδοση τῆς γῆς σ' αὐτό τό κράτος θά τήν ἀκολουθήσει τό πολιτικό δυνάμωμα τῆς ἀστικῆς τάξης, πράγμα πού εἶναι ἐξαιρετικά ἀσύμφορο γιά τό προλεταριάτο τοῦ χωριοῦ καί τῆς πόλης, ἄν πάρουμε ἐπίσης ὑπόψη μας καί τό γεγονός ὅτι οἱ ἴδιοι οἱ ἀγρότες θᾆναι ἐνάντια στήν «ἐθνικοποίηση τῆς γῆς» καί δέ θά ἱκανοποιηθοῦν μόνο μέ τό ρόλο τοῦ ἐνοικιαστῆ, γίνεται αὐτονόητο ὅτι ἡ «ἐθνικοποίηση τῆς γῆς» δέν ἀνταποκρίνεται στά συμφέροντα τοῦ σημερινοῦ κινήματος.

Συνεπώς καί ἡ «ἐθνικοποίηση τῆς γῆς» εἶναι ἐπίσης ἀπαράδεχτη.

Ἄλλοι πάλι λένε ὅτι ἡ γῆ πρέπει νά δοθεῖ σάν ἰδιοχτησία στήν τοπική αὐτοδιοίκηση, καί οἱ ἀγρότες θά νοικιάζουν τή γῆ ἀπό τήν αὐτοδιοίκηση.

Αὐτό τό λένε «δημοτικοποίηση τῆς γῆς».

Μπορεῖ νά γίνει δεχτή ἡ δημοτικοποίηση τῆς γῆς; Τί σημαίνει «δημοτικοποίηση τῆς γῆς»; Σημαίνει, πρῶτο, ὅτι οἱ ἀγρότες δέ θά πάρουν ἰδιοχτησία τους τή γῆ, πού στήν πορεία τοῦ ἀγώνα θά κατασχέσουν ἀπό τούς τσιφλικάδες καί τό δημόσιο. Πῶς θά τό δοῦν αὐτό; Οἱ ἀγρότες θέλουν νά πάρουν τή γῆ καί νά τήν κάνουν ἰδιοχτησία τους, οἱ ἀγρότες θέλουν νά μοιράσουν τήν κατασχεμένη γῆ, καί στόν ὕπνο τους ἀκόμα τή βλέπουν σάν ἰδιοχτησία τους καί ὅταν θά τούς ποῦνε ὅτι ἡ γῆ δέ θά δοθεῖ στούς ἴδιους, ἀλλά στήν αὐτοδιοίκηση, στά σίγουρα δέ θά συμφωνήσουν μέ τούς ὀπαδούς τῆς «δημοτικοποίησης». Αὐτό δέν πρέπει νά τό ξεχνᾶμε.

Ἐκτός ὅμως ἀπ᾽ αὐτό, τί θά γίνει, ἄν οἱ ἀγρότες, ἐνθουσιασμένοι ἀπό τήν ἐπανάσταση, οἰκειοποιηθοῦν ὅλη τήν κατασχεμένη γῆ καί δέν ἀφήσουν τίποτα γιά τήν αὐτοδιοίκηση; Δέ θά τούς κόψουμε βέβαια τό δρόμο καί δέ θά τούς ποῦμε: σταματεῖστε, ἡ γῆ αὐτή πρέπει νά παραδοθεῖ στήν αὐτοδιοίκηση καί ὄχι σέ σᾶς, σᾶς φτάνει πού θά τή νοικιάζετε!

Δεύτερο, ἄν υἱοθετήσουμε τό σύνθημα τῆς «δημοτικοποίησης», πρέπει νά τό ρίξουμε ἀμέσως στό λαό καί πρέπει νά ἐξηγήσουμε ἀμέσως στούς ἀγρότες ὅτι ἡ γῆ, πού γι᾽ αὐτήν παλαίβουν, πού θέλουν νά τήν πάρουν στά χέρια τους, θά γίνει ἰδιοχτησία τῆς αὐτοδιοίκησης κι ὄχι τῶν ἴδιων τῶν ἀγροτῶν. Βέβαια, ἄν τό κόμμα ἔχει μεγάλη ἐπιροή μέσα στούς ἀγρότες, εἶναι πιθανό νά συμφωνήσουν, δέ χωρεῖ ὅμως ἀμφιβολία, ὅτι οἱ ἀγρότες δέ θά παλαίψουν πιά μέ τήν ἴδια ἐνεργητικότητα, πράγμα πού θά ζημιώσει πολύ τήν ἐπανάσταση. Ἄν ὅμως τό κόμμα δέν ἔχει μεγάλη ἐπιροή μέσα στούς ἀγρότες, τότε οἱ ἀγρότες θά ἀπομακρυνθοῦν καί θά τοῦ γυρίσουν τίς πλάτες, πράγμα πού θά προκαλέσει σύγκρουση ἀνάμεσα στούς ἀγρότες καί τό κόμμα καί θά ἐξασθενίσει σημαντικά τίς δυνάμεις τῆς ἐπανάστασης.

Θά μᾶς ποῦνε: οἱ πόθοι τῆς ἀγροτιᾶς ἔρχονται πολλές φορές σέ ἀντίθεση μέ τήν πορεία τῆς ἐξέλιξης, δέ μποροῦμε ὅμως νά ἀγνοήσουμε τήν πορεία τῆς ἱστορίας καί νά ἀκολουθοῦμε πάντα τούς πόθους τῶν ἀγροτῶν—τό κόμμα πρέπει νά ἔχει τίς ἀρχές του. Ὅλα αὐτά εἶναι πολύ σωστά! Τό κόμμα πρέπει νά καθοδηγεῖται ἀπό ἀρχές. Τό κόμμα ὅμως πού θά ἀρνοῦνταν νά πάρει ὑπόψη του ὅλους τούς παραπάνω πόθους τῶν ἀγροτῶν, θά πρόδινε τίς ἀρχές του. Ἄν ὁ πόθος τῶν ἀγροτῶν νά καταλάβουν τή γῆ τῶν τσιφλικάδων καί νά τή μοιράσουν μεταξύ τους δέν ἔρχεται σ᾽ ἀντίθεση μέ τήν πορεία τῆς ἱστορίας, ἄν ἀπεναντίας ὁ πόθος αὐτός ἀπορέει ἐξολοκλήρου ἀπό τή σημερινή δημοκρατική ἐπανάσταση, ἄν ὁ πραγματικός ἀγώνας ἐνάντια στή φεουδαρχική ἰδιοχτησία μπορεῖ νά γίνει μόνο πάνω στή βάση τῆς ἀστικῆς ἰδιοχτησίας, ἄν ὁ πόθος τῶν ἀγροτῶν ἐκφράζει αὐτή ἀκριβῶς τήν τάση, εἶναι αὐτονόητο ὅτι τό κόμμα δέ μπορεῖ νά ἀπορίψει αὐτές τίς διεκδικήσεις τῶν ἀγροτῶν, γιατί ἡ ἄρνησή του νά τίς ὑποστηρίξει θά ἰσοδυναμοῦσε μέ ἄρνηση τῆς ἀνάπτυξης τῆς ἐπανάστασης. Ἀντίθετα, ἄν τό κόμμα ἔχει ἀρχές, ἄν δέ θέλει νά μετατραπεῖ σέ φρένο τῆς ἐπανάστασης, πρέπει νά ὑποβοηθήσει νά πραγματοποιηθοῦν αὐτοί οἱ πόθοι τῶν ἀγρο-

τῶν. Καί οἱ πόθοι αὐτοί ἔρχονται σέ ριζική ἀντίθεση μέ τή «δημοτικοποίηση τῆς γῆς»!

Ὅπως βλέπετε καί ἡ «δημοτικοποίηση τῆς γῆς» εἶναι ἀπαράδεχτη.

III

Εἴδαμε ὅτι οὔτε ἡ «κοινωνικοποίηση» οὔτε ἡ «ἐθνικοποίηση», οὔτε ἡ «δημοτικοποίηση», καμιά ἀπ' αὐτές τίς λύσεις δέ μπορεῖ νά ἱκανοποιήσει, ὅπως χρειάζεται, τά συμφέροντα τῆς σημερινῆς ἐπανάστασης.

Πῶς πρέπει λοιπόν νά μοιραστεῖ ἡ κατασχεμένη γῆ, σέ ποιόν πρέπει νά δοθεῖ σάν ἰδιοχτησία;

Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι ἡ γῆ, πού θά κατάσχουν οἱ ἀγρότες, πρέπει νά δοθεῖ στούς ἴδιους τούς ἀγρότες, γιά νά ἔχουν τή δυνατότητα νά τή μοιράσουν μεταξύ τους. Ἔτσι πρέπει νά λυθεῖ τό ζήτημα πού βάλαμε παραπάνω. Τό μοίρασμα τῆς γῆς θά προκαλέσει τήν ἀγοραπωλησία τῆς ἰδιοχτησίας. Ὅσοι διαθέτουν λίγα χρηματικά μέσα θά πουλήσουν τή γῆ τους καί θά πάρουν τό δρόμο τῆς προλεταριοποίησης, οἱ εὔποροι θά ἀποχτήσουν νέες ἐκτάσεις γῆς καί θ' ἀρχίσουν νά καλυτερεύουν τήν τεχνική τῆς καλλιέργειας, τό χωριό θά χωριστεῖ σέ τάξεις, θ' ἀνάψει μιά ὀξυμένη πάλη τῶν τάξεων κι ἔτσι θά μπεῖ τό θεμέλιο γιά τήν παραπέρα ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ.

Ὅπως βλέπετε, τό μοίρασμα τῆς γῆς ἀπορέει αὐτόματα ἀπό τή σημερινή οἰκονομική ἐξέλιξη.

Ἀπό τό ἄλλο μέρος, τό σύνθημα «Ἡ γῆ στούς ἀγρότες, μόνο στούς ἀγρότες καί σέ κανέναν ἄλλο» θά ἐνθαρρύνει τήν ἀγροτιά, θά τῆς ἐμφυσήσει νέα δύναμη καί θά τή βοηθήσει νά φέρει σέ πέρας τό ἐπαναστατικό κίνημα τοῦ χωριοῦ, πού ἄρχισε κιόλας.

Ὅπως βλέπετε, καί ἡ πορεία τῆς σημερινῆς ἐπανάστασης δείχνει τήν ἀνάγκη τῆς διανομῆς τῆς γῆς.

Οἱ ἀντίπαλοί μας μᾶς κατηγοροῦν ὅτι μ' ὅλα αὐτά ξαναγεννοῦμε τή μικροαστική τάξη καί ὅτι αὐτό ἔρχεται σέ ριζική ἀντίθεση μέ τή διδασκαλία τοῦ Μάρξ. Νά τί γράφει ἡ «Ρεβολιουτσιόναγια Ρωσίγια»[56]:

«Βοηθώντας τήν ἀγροτιά νά ἀπαλλοτριώσει τούς τσιφλικάδες, χωρίς νά τό καταλαβαίνετε, βοηθᾶτε νά ἐγκαθιδρυθεῖ ἡ μικροαστική οἰκονομία πάνω στά ἐρείπια τῶν λίγο-πολύ ἀναπτυγμένων μορφῶν τῆς καπιταλιστικῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας. Ἀπό τήν ἄποψη τοῦ ὀρθόδοξου μαρξισμοῦ μήπως αὐτό δέν εἶναι „ἕνα βῆμα πρός τά πίσω"»; (βλ. «Ρεβολιουτσιόναγια Ροσίγια», ἀρ. 75).

Εἶμαι ὑποχρεωμένος νά πῶ ὅτι οἱ κ. «κριτικοί» μπέρδεψαν τά γεγονότα. Ξέχασαν ὅτι ἡ τσιφλικάδικη οἰκονομία δέν εἶναι καπιταλιστική οἰκονομία, ὅτι εἶναι ἐπιβίωση τῆς δουλοπάροικης οἰκονομίας καί ὅτι συνεπῶς μέ τήν ἀπαλλοτρίωση τῶν τσιφλικάδων ἐξαφανίζονται τά ὑπολείμματα τῆς δουλοπάροικης οἰκονομίας καί ὄχι ἡ καπιταλιστική οἰκονομία. Ξέχασαν ἀκόμα καί ὅτι, σύμφωνα μέ τήν ἄποψη τοῦ μαρξισμοῦ, τή δουλοπάροικη οἰκονομία ποτέ δέν τήν ἀκολούθησε ἄμεσα καί δέ μπορεῖ νά τήν ἀκολουθήσει ἡ καπιταλιστική οἰκονομία—ἀνάμεσά τους στέκεται ἡ μικροαστική οἰκονομία πού ἀντικαθιστᾶ τή δουλοπάροικη οἰκονομία καί ἔπειτα μετατρέπεται σέ καπιταλιστική. Ὁ Κάρλ Μάρξ ἀπό τόν τρίτο κιόλας τόμο τοῦ «Κεφαλαίου» ἔλεγε ὅτι στήν ἱστορία τή δουλοπάροικη οἰκονομία τήν ἀκολούθησε στήν ἀρχή ἡ ἀγροτική μικροαστική οἰκονομία καί μόνο ὕστερα ἀπ' αὐτό ἀναπτύχθηκε ἡ μεγάλη καπιταλιστική οἰκονομία, δηλ. ὅτι δέν εἴχαμε καί δέ μπορούσαμε νά ἔχουμε ἕνα πήδημα κατευθείαν ἀπ' τή μιά οἰκονομία στήν ἄλλη. Κι ὅμως οἱ παράξενοι αὐτοί «κριτικοί» μᾶς λένε ὅτι,

σύμφωνα μέ τήν ἄποψη τοῦ μαρξισμοῦ ἡ κατάσχεση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων καί τό μοίρασμά της εἶναι κίνηση πρός τά πίσω! Σέ λίγο θά μᾶς κατηγορήσουν ὅτι τάχα καί ἡ «κατάργηση τοῦ συστήματος τῆς δουλοπαροικίας», σύμφωνα μέ τήν ἄποψη τοῦ μαρξισμοῦ, εἶναι κίνηση πρός τά πίσω, γιατί καί τότε ὁρισμένα χωράφια τά «κατασχέσανε» ἀπό τούς τσιφλικάδες καί τά ἔδοσαν στούς μικρονοικοκυραίους, τούς ἀγρότες! Γελοῖοι ἄνθρωποι! Δέν καταλαβαίνουν ὅτι ὁ μαρξισμός τά βλέπει ὅλα ἀπό ἱστορική σκοπιά, ὅτι, σύμφωνα μέ τήν ἄποψη τοῦ μαρξισμοῦ, ἡ μικροαστική ἀγροτική οἰκονομία εἶναι προοδευτική σέ σύγκριση μέ τή δουλοπάροικη οἰκονομία καί ὅτι ἡ ἐξάλειψη τῆς δουλοπάροικης οἰκονομίας καί ἡ εἰσαγωγή τῆς μικροαστικῆς εἶναι ἀπαραίτητος ὅρος γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ, πού ἀργότερα θά ἐκτοπίσει τή μικροαστική οἰκονομία...

Ἄς ἀφήσουμε ὅμως ἥσυχους τούς «κριτικούς».

Τό ζήτημα εἶναι ὅτι ἡ μεταβίβαση τῆς γῆς στούς ἀγρότες καί κατόπιν τό μοίρασμά της ὑποσκάφτει τίς βάσεις τῶν ὑπολειμμάτων τῆς δουλοπαροικίας, προετοιμάζει τό ἔδαφος γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς καπιταλιστικῆς οἰκονομίας, δυναμώνει σημαντικά τήν ἐπαναστατική ἄνοδο καί γι' αὐτό ἀκριβῶς εἶναι παραδεχτή ἀπό τό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα.

Ἔτσι, γιά νά ἐξαλειφθοῦν τά ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας, εἶναι ἀπαραίτητο νά δημευθεῖ ὅλη ἡ γῆ τῶν τσιφλικάδων καί τή γῆ αὐτή οἱ ἀγρότες πρέπει νά τή μετατρέψουν σέ ἰδιοχτησία τους καί νά τή μοιράσουν ἀνάμεσά τους, σύμφωνα μέ τά συμφέροντά τους.

Πάνω σ' αὐτή τή βάση πρέπει νά στηριχτεῖ τό ἀγροτικό πρόγραμμα τοῦ κόμματος.

Θά μᾶς ποῦνε: ὅλα αὐτά ἀφοροῦν τούς ἀγρότες, τί σκέφτεστε ὅμως νά κάνετε γιά τούς προλετάριους τοῦ χωριοῦ; Τούς ἀπαντοῦμε ὅτι, ἄν γιά τούς ἀγρότες χρειάζεται ἕνα δημοκρατικό ἀγροτικό πρόγραμμα, γιά τούς προλετάριους τοῦ χωριοῦ καί τῆς πόλης ὑπάρχει τό σοσιαλιστικό πρόγραμμα πού ἐκφράζει τά ταξικά τους συμφέροντα, ἐνῶ γιά τά τρέχοντα ζητήματά τους γίνεται λόγος στά δεκαέξι ἄρθρα τοῦ προγράμματος-μίνιμουμ, πού μιλᾶν γιά τή βελτίωση τῶν ὅρων ἐργασίας (βλ. τό Πρόγραμμα τοῦ κόμματος, πού ψηφίστηκε στό δεύτερο συνέδριο). Γιά τήν ὥρα ἡ ἄμεση σοσιαλιστική δουλιά τοῦ κόμματος ἐκφράζεται στό ὅτι τό κόμμα διεξάγει σοσιαλιστική προπαγάνδα ἀνάμεσα στούς προλετάριους τοῦ χωριοῦ, τούς ὀργανώνει σέ δικές τους σοσιαλιστικές ὀργανώσεις καί τούς συγχωνεύει μέ τούς προλετάριους τῆς πόλης σέ χωριστό πολιτικό κόμμα. Τό κόμμα ἔχει πάντα ὑπόψη του αὐτή τή μερίδα τῶν ἀγροτῶν καί τούς λέει: ὅσο πραγματοποιεῖτε τή δημοκρατική ἐπανάσταση, νά κρατᾶτε σύνδεση μέ τούς ἀγωνιζόμενους ἀγρότες καί νά πολεμᾶτε τούς τσιφλικάδες, καί ὅσο θά τραβᾶτε γιά τό σοσιαλισμό, νά ἑνωθεῖτε ἀποφασιστικά μέ τούς προλετάριους τῆς πόλης καί νά πολεμήσετε ἀμείλιχτα κάθε ἀστό, εἴτε ἀγρότης εἶναι, εἴτε εὐγενής. Μαζί μέ τούς ἀγρότες γιά τή λαοκρατική δημοκρατία! Μαζί μέ τούς ἐργάτες γιά τό σοσιαλισμό! νά τί λέει τό κόμμα στούς προλετάριους τοῦ χωριοῦ.

Ἄν τό κίνημα τῶν προλετάριων καί τό σοσιαλιστικό τους πρόγραμμα μεγαλώνουν τή φλόγα τῆς ταξικῆς πάλης γιά νά ἐξαλείψουν μ' αὐτή μιά γιά πάντα τίς τάξεις, τό ἀγροτικό κίνημα καί τό ἀγροτικό δημοκρατικό πρόγραμμα μέ τή σειρά τους δυναμώνουν στό χωριό τή φλόγα τῆς πάλης τῶν μή προνομιούχων ἐνάντια στίς προνομιοῦχες τάξεις,

γιά νά ἐξαλείψουν μ' αὐτή ριζικά κάθε φεουδαρχική τάξη καί προνόμιο.

Ὑστερόγραφο. Τελειώνοντας τό ἄρθρο, δέ μπορῶ νά μήν ἀπαντήσω στό γράμμα ἑνός ἀναγνώστη, πού μοῦ γράφει τά παρακάτω: «Πάντως δέ μέ ἱκανοποίησε τό πρῶτο ἄρθρο σας. Μήπως τό κόμμα δέν ἦταν ἐνάντια στή δήμευση ὅλης τῆς γῆς; Κι ἄν ἔτσι εἶχαν τά πράγματα, τότε γιατί δέ μίλησε γι' αὐτό τό ζήτημα»;

Ὄχι, ἀξιότιμε ἀναγνώστη. Τό κόμμα ποτέ δέν ἦταν ἀντίθετο σέ μιά τέτια δήμευση. Ἀπό τό δεύτερο ἀκόμα συνέδριο, ἀκριβῶς στό ἴδιο τό συνέδριο ὅπου ἔγινε δεχτή ἡ παράγραφος γιά τά «ἀτρέσκι», ἀπό τότε ἀκόμα (1903) τό κόμμα εἶπε μέ τό στόμα τοῦ Πλεχάνοφ καί τοῦ Λένιν ὅτι θά ὑποστηρίξουμε τούς ἀγρότες, ἄν ζητήσουν τή δήμευση ὅλης τῆς γῆς*. Ὕστερα ἀπό δυό χρόνια (τό 1905) καί οἱ δυό ὁμάδες τοῦ κόμματος, οἱ «μπολσεβίκοι» στό τρίτο συνέδριο καί οἱ «μενσεβίκοι» στήν πρώτη συνδιάσκεψη, δήλωσαν ὁμόφωνα ὅτι θά ὑποστηρίξουν ὁλοκληρωτικά τούς ἀγρότες στό ζήτημα τῆς δήμευσης ὅλης τῆς γῆς**. Ἀργότερα οἱ ἐφημερίδες καί τῶν δυό κομματικῶν ρευμάτων, τόσο ἡ «Ἴσκρα» καί ὁ «Προλετάριος» ὅσο καί ἡ «Νόβαγια Ζίζν»[57] καί ἡ «Νατσάλο»[58] καλοῦσαν ἐπανειλημμένα τήν ἀγροτιά νά προβεῖ στή δήμευση ὅλης τῆς γῆς... Ὅπως βλέπετε, τό κόμμα εὐθύς ἐξαρχῆς ἦταν ὑπέρ τῆς δήμευσης ὅλης τῆς γῆς καί συνεπῶς δέν ἔχετε κανένα λόγο νά νομίζετε ὅτι τό κόμμα σερνόταν δῆθεν

* Βλ. Πραχτικά τοῦ δεύτερου συνεδρίου.

** Βλ. Πραχτικά τοῦ τρίτου συνεδρίου καί μπροσούρα «Πρώτη συνδιάσκεψη».

στήν οὐρά τοῦ ἀγροτικοῦ κινήματος. Τό ἀγροτικό κίνημα δέν εἶχε ἀκόμα ἀρχίσει καλά-καλά καί οἱ ἀγρότες δέ ζητοῦσαν ἀκόμα οὔτε τά «ἀτρέσκι», κι ὅμως τό κόμμα μίλησε γιά τή δήμευση ὅλης τῆς γῆς στό δεύτερο κιόλας συνέδριό του.

Κι ἐπειδή παρ' ὅλα αὐτά μᾶς ρωτᾶτε, γιατί δέ συμπεριλάβαμε ἀπό τό 1903 στό πρόγραμμά μας τή διεκδίκηση γιά τή δήμευση ὅλης τῆς γῆς, θά σᾶς ἀπαντήσουμε κι ἐμεῖς μέ μιά ἐρώτηση: γιατί οἱ σοσιαλεπαναστάτες δέν ἔβαλαν τό 1900 στό πρόγραμμά τους τή διεκδίκηση τῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας, μήπως ἦταν ἀντίθετοι μ' αὐτή τή διεκδίκηση;*. Γιατί τότε μιλοῦσαν μόνο γιά ἐθνικοποίηση, ἐνῶ σήμερα μᾶς ἔφαγαν τ' ἀφτιά μέ τήν κοινωνικοποίηση; Κι ἄν σήμερα δέ μιλᾶμε καθόλου στό πρόγραμμα-μίνιμουμ γιά τό ἐφτάωρο, μήπως σημαίνει ὅτι εἴμαστε ἀντίθετοι μ' αὐτή τή διεκδίκηση; Τί συμβαίνει λοιπόν; Νά, τί συμβαίνει: Τό 1903, ἐπειδή τό κίνημα δέν εἶχε ἀκόμα δυναμώσει, τό σύνθημα γιά τή δήμευση ὅλης τῆς γῆς θά ἔμενε στά χαρτιά, τό κίνημα πού δέν εἶχε ἀκόμα δυναμώσει δέ θά μποροῦσε νά πραγματοποιήσει αὐτή τή διεκδίκηση καί γι' αὐτό ἐκείνη τήν ἐποχή ἀνταποκρινόταν περισσότερο τό σύνθημα γιά τά «ἀτρέσκι». Ἀργότερα ὅμως, ὅταν τό κίνημα ἀναπτύχθηκε καί πρόβαλε πραχτικά ζητήματα, τό κόμμα ἔπρεπε νά δείξει ὅτι τό κίνημα δέ μπορεῖ καί δέν πρέπει νά σταθεῖ στά «ἀτρέσκι», ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά δημευτεῖ ὅλη ἡ γῆ.

Ἔτσι ἔχουν τά γεγονότα.

Τέλος, λίγα λόγια γιά τήν «Τσνόμπις Πουρτσέλι»[59] (βλ. ἀρ. 3033). Ἡ ἐφημερίδα αὐτή λέει κάτι ἀνοησίες γιά

* Βλ. «Τά καθήκοντά μας», ἔκδοση τῆς «Ἕνωσης τῶν Σοσιαλεπαναστατῶν», 1900.

«μόδα» καί «ἀρχές» καί βεβαιώνει ὅτι τό κόμμα ἀνήγαγε τάχα κάποτε σέ ἀρχή τά «ἀτρέσκι». Ὁ ἀναγνώστης μπόρεσε νά δεῖ, ἀπ' ὅσα εἴπαμε πιό πάνω, πώς αὐτό εἶναι ψέμα, καθώς καί ὅτι τό κόμμα ἀναγνώρισε μιᾶς ἐξαρχῆς μπροστά σ' ὅλο τόν κόσμο σάν ἀρχή τή δήμευση ὅλης τῆς γῆς. Ὅσο γιά τό γεγονός ὅτι ἡ «Τσνόμπις Πουρτσέλι» δέν ξεχωρίζει τίς ἀρχές ἀπό τά πραχτικά ζητήματα, αὐτό δέν εἶναι δά δυστύχημα, θά μεγαλώσει λίγο ἀκόμα καί θά μάθει νά τά ξεχωρίζει*.

Ἐφημερίδα «Ἔλβα» («Ἀστραπή»), ἀρ. 5, 9 καί 10, 17, 22 καί 23 τοῦ Μάρτη 1906.

Ὑπογραφή: Ι. Μπεσοσβίλι.

Τό πρωτότυπο γράφτηκε στά γεωργιανά.

---

* Ἡ «Τσνόμπις Πουρτσέλι» «ἄκουσε» κάπου ὅτι οἱ «σοσιαλδημοκράτες τῆς Ρωσίας... ψήφισαν νέο ἀγροτικό πρόγραμμα καί ὅτι μέ βάση αὐτό τό πρόγραμμα... ὑποστηρίζουν τή δημοτικοποίηση τῆς γῆς». Εἶμαι ὑποχρεωμένος νά δηλώσω ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες τῆς Ρωσίας δέν ψήφισαν κανένα παρόμοιο πρόγραμμα. Ἡ ψήφιση τοῦ προγράμματος εἶναι ἔργο τοῦ συνεδρίου καί αὐτό τό συνέδριο ἀκόμα δέν ἔγινε. Εἶναι φανερό, ὅτι κάποιος ἤ κάτι παραπλάνησε τήν «Τσνόμπις Πουρτσέλι». Ἡ «Τσνόμπις Πουρτσέλι» θά ἔκανε καλά, ἄν δέ σέρβιρε διάφορες φῆμες στούς ἀναγνῶστες της.

ΓΙΑ ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Θά θυμάστε βέβαια τό τελευταῖο ἄρθρο γιά τή «δημοτικοποίηση» (βλ. «Ἔλβα»[60] ἀρ. 12). Δέ θέλουμε νά ἀσχοληθοῦμε μέ τήν ἐξέταση ὅλων τῶν ζητημάτων πού θίγει ὁ συγγραφέας· δέν εἶναι οὔτε ἐνδιαφέρον, μά οὔτε καί χρειάζεται. Θέλουμε νά θίξουμε μόνο δυό βασικά ζητήματα: μήπως ἡ δημοτικοποίηση ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τήν ἐξάλειψη τῶν ὑπολειμμάτων τῆς δουλοπαροικίας καί μήπως τό μοίρασμα τῆς γῆς εἶναι πράξη ἀντιδραστική; Ἔτσι ἀκριβῶς βάζει τό ζήτημα ὁ σύντροφός μας. Εἶναι φανερό ὅτι ἡ δημοτικοποίηση, τό μοίρασμα τῆς γῆς καί ἄλλα παρόμοια ζητήματα τοῦ φαίνονται ζητήματα *ἀρχῆς*, ἐνῶ τό κόμμα βάζει τό ἀγροτικό ζήτημα πάνω σέ ἐντελῶς *διαφορετική βάση*.

Τό ζήτημα εἶναι ὅτι ἡ σοσιαλδημοκρατία *δέ θεωρεῖ ζήτημα ἀρχῆς* οὔτε τήν ἐθνικοποίηση, οὔτε τή δημοτικοποίηση, οὔτε τό μοίρασμα τῆς γῆς, ἡ σοσιαλδημοκρατία δέν ἔχει καταρχήν καμιά ἀντίρηση γιά *κανένα ἀπ' αὐτά τά μέτρα*. Ρίξτε μιά ματιά στό «Μανιφέστο» τοῦ Μάρξ, στό «Ἀγροτικό ζήτημα» τοῦ Καούτσκι, στά «Πραχτικά τοῦ δεύτερου συνεδρίου», στό «Ἀγροτικό ζήτημα στή Ρωσία» τοῦ ἴδιου πάλι Καούτσκι καί θά δεῖ-

τε πώς έτσι ακριβώς έχει τό ζήτημα. Όλα αυτά τά ζητήματα τό κόμμα τά βλέπει άπό πρακτική άποψη καί βάζει τό άγροτικό ζήτημα πάνω σέ πρακτική βάση, δηλ. τί είναι κεΐνο πού μπορεί νά πραγματοποιήσει πιό ολοκληρωμένα τήν άρχή μας—ή δημοτικοποίηση, ή εθνικοποίηση ή τό μοίρασμα τής γής;

Νά σέ ποιά βάση τό κόμμα τοποθετεί τό ζήτημα.

Είναι ευνόητο ότι παρέμεινε αναλλοίωτη ή άρχή τοΰ άγροτικοΰ προγράμματός μας, δηλ. ή εξάλειψη τών υπολειμμάτων τής δουλοπαροικίας καί ή ελεύθερη ανάπτυξη τής ταξικής πάλης. Άλλαξαν μόνο τά μέσα γιά τήν πραγματοποίηση αυτής τής αρχής.

Ό συγγραφέας θά έπρεπε νά βάλει τό ζήτημα ακριβώς ώς εξής: τί είναι καλύτερο γιά τήν εξάλειψη τών υπολειμμάτων τής δουλοπαροικίας καί γιά τήν ανάπτυξη τής πάλης τών τάξεων—ή δημοτικοποίηση ή τό μοίρασμα τής γής; Αυτός όμως πήδηξε εντελώς αναπάντεχα στήν περιοχή τών αρχών, παρουσιάζει τά πρακτικά ζητήματα σά ζητήματα αρχών καί μάς ρωτάει: ή λεγόμενη δημοτικοποίηση «έρχεται άραγε σέ αντίθεση μέ τήν εξάλειψη τών υπολειμμάτων τής δουλοπαροικίας καί τήν ανάπτυξη τοΰ καπιταλισμοΰ»; Ούτε ή εθνικοποίηση, ούτε τό μοίρασμα τής γής δέν έρχονται σέ αντίθεση μέ τήν εξάλειψη τών υπολειμμάτων τής δουλοπαροικίας καί μέ τήν ανάπτυξη τοΰ καπιταλισμοΰ, αυτό όμως δέ σημαίνει ότι δέν έχουν διαφορά μεταξύ τους καί ότι ό οπαδός τής δημοτικοποίησης πρέπει νά είναι ταυτόχρονα καί οπαδός καί τής εθνικοποίησης καί τοΰ μοιράσματος τής γής. Είναι ολοφάνερο ότι υπάρχει κάποια πρακτική διαφορά μεταξύ τους. Γι' αυτό ακριβώς πρόκειται καί γι' αυτό ακριβώς τό κόμμα έβαλε τό ζήτημα πάνω σέ πρακτική βάση. Αντίθετα όμως ό συγγραφέας, όπως είπαμε πιό πάνω, μετάφερε τό ζήτημα σέ εντελώς διαφορετική βάση, μπέρδεψε τίς αρχές μέ τά μέσα τής πραγματοποίησής τους κι έτσι άθελά του παράκαμψε τό ζήτημα πού έβαλε τό κόμμα.

Παρακάτω ό συγγραφέας μάς διαβεβαιώνει ότι τό μοίρασμα τής γής είναι μέτρο αντιδραστικό, δηλ. μάς κατηγορεί γιά τά ίδια πράγματα πού ακούσαμε επανειλημμένα από τούς σοσιαλεπαναστάτες. Όταν οί μεταφυσικοί-εσέροι μάς λένε πώς τό μοίρασμα τής γής από τήν άποψη τοΰ μαρξισμοΰ είναι μέτρο αντιδραστικό, δέν απορούμε καθόλου γι' αυτή τή μομφή πού μάς δίνουν, γιατί ξέρουμε πολύ καλά ότι δέ βλέπουν τά πράγματα από τήν άποψη τής διαλεχτικής, ότι δηλαδή δέ θέλουν νά καταλάβουν πώς κάθε πράγμα έχει τόν καιρό του καί τόν τόπο του καί ότι εκείνο πού αύριο θά γίνει αντιδραστικό, σήμερα μπορεί νά είναι επαναστατικό. Όταν όμως μάς απευθύνουν αυτή τήν κατηγορία διαλεχτικοί-υλιστές, δέ μπορούμε νά μήν τούς ρωτήσουμε: κατά τί διαφέρουν λοιπόν μεταξύ τους οί διαλεχτικοί από τούς μεταφυσικούς; Εννοείται, πώς τό μοίρασμα τής γής θά ήταν μέτρο αντιδραστικό άν στρεφόταν ενάντια στήν ανάπτυξη τοΰ καπιταλισμοΰ, άν όμως στρέφεται ενάντια στά υπολείμματα τής δουλοπαροικίας, είναι αυτονόητο πώς τό μοίρασμα τής γής είναι μέτρο επαναστατικό καί ή σοσιαλδημοκρατία πρέπει νά τό υποστηρίξει. Ενάντια σέ ποιόν στρέφεται σήμερα τό μοίρασμα τής γής: ενάντια στόν καπιταλισμό ή ενάντια στά υπολείμματα τής δουλοπαροικίας; Δέ χωρεί αμφιβολία ότι στρέφεται ενάντια στά υπολείμματα τής δουλοπαροικίας. Συνεπώς τό ζήτημα λύνεται μόνο του.

Βέβαια, όταν ό καπιταλισμός εδραιωθεί αρκετά στό χωριό, τό μοίρασμα τής γής θά γίνει μέτρο αντιδραστικό,

γιατί θά στρέφεται ἐνάντια στήν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ, τότε ὅμως καί ἡ σοσιαλδημοκρατία δέ θά τό ὑποστηρίξει. Σήμερα ἡ σοσιαλδημοκρατία ὑποστηρίζει ἔνθερμα, σάν ἐπαναστατικό μέτρο, τό αἴτημα τῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας. Ἀργότερα ὅμως, ὅταν θά μπεῖ πραχτικά τό ζήτημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, ἡ λαοκρατική δημοκρατία θά εἶναι πιά κάτι τό ἀντιδραστικό καί ἡ σοσιαλδημοκρατία θά προσπαθήσει νά τήν καταργήσει. Τό ἴδιο πρέπει νά ποῦμε καί γιά τό μοίρασμα τῆς γῆς. Τό μοίρασμα τῆς γῆς καί γενικά ἡ μικροαστική οἰκονομία εἶναι μέτρα ἐπαναστατικά, ὅταν ὁ ἀγώνας γίνεται ἐνάντια στά ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας. Τό ἴδιο ὅμως μοίρασμα τῆς γῆς εἶναι πράξη ἀντιδραστική, ὅταν στρέφεται ἐνάντια στήν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ. Αὐτή εἶναι ἡ διαλεχτική ἄποψη γιά τήν ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας. Τό ἴδιο διαλεχτικά βλέπει ὁ Κάρλ Μάρξ καί τήν ἀγροτική μικροαστική οἰκονομία, ὅταν στόν τρίτο τόμο τοῦ «Κεφαλαίου» τήν ὀνομάζει προοδευτική σέ σύγκριση μέ τήν οἰκονομία τῆς δουλοπαροικίας.

Ἐκτός ἀπ' ὅλα αὐτά, νά τί λέει, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, ὁ Κ. Καούτσκι γιά τό μοίρασμα τῆς γῆς:

«Τό μοίρασμα τοῦ ἀποθέματος τῆς γῆς, δηλ. τῆς μεγάλης γαιοχτησίας, μοίρασμα πού τό ἀπαιτεῖ καί πού ἄρχισε πιά νά τό πραγματοποιεῖ στήν πράξη ἡ ἀγροτιά τῆς Ρωσίας... δέν εἶναι μόνο ἀναπόφευχτο καί ἀπαραίτητο, ἀλλά καί πάρα πολύ ὠφέλιμο. Καί ἡ σοσιαλδημοκρατία ἔχει κάθε λόγο νά ὑποστηρίξει αὐτό τό προτσές» (βλ. «Τό ἀγροτικό ζήτημα στή Ρωσία», σελ. 11).

Ἡ σωστή τοποθέτηση ἑνός ζητήματος ἔχει τεράστια σημασία γιά τή λύση του. Κάθε ζήτημα πρέπει νά μπαίνει διαλεχτικά, δηλ. ποτέ δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι ὅλα

ἀλλάζουν, ὅτι ὅλα ἔχουν τό χρόνο καί τόν τόπο τους καί συνεπῶς καί τά ζητήματα πρέπει νά τά βάζουμε ἐπίσης σέ σχέση μέ τίς συγκεκριμένες συνθῆκες. Αὐτός εἶναι ὁ πρῶτος ὅρος γιά νά λύσουμε τό ἀγροτικό ζήτημα. Δεύτερο, δέν πρέπει ἐπίσης νά ξεχνᾶμε καί τό γεγονός ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες τῆς Ρωσίας τοποθετοῦν σήμερα τό ἀγροτικό ζήτημα πάνω σέ πραχτικό ἔδαφος κι ὅποιος θέλει νά λύσει αὐτό τό ζήτημα πρέπει νά σταθεῖ σ' αὐτή ἀκριβῶς τή βάση. Αὐτός εἶναι ὁ δεύτερος ὅρος γιά τή λύση τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος. Ὁ σύντροφός μας ὅμως δέν πῆρε ὑπόψη του κανέναν ἀπ' αὐτούς τούς ὅρους.

Καλά, θά μᾶς ἀπαντήσει ὁ σύντροφος, ἄς ὑποθέσουμε ὅτι τό μοίρασμα τῆς γῆς εἶναι μέτρο ἐπαναστατικό. Εἶναι φανερό ὅτι θά προσπαθήσουμε νά ὑποστηρίξουμε τό ἐπαναστατικό αὐτό κίνημα, αὐτό ὅμως δέ σημαίνει καθόλου ὅτι τίς διεκδικήσεις αὐτοῦ τοῦ κινήματος πρέπει νά τίς συμπεριλάβουμε στό πρόγραμμά μας· οἱ διεκδικήσεις αὐτές δέν ἔχουν καμιά θέση στό πρόγραμμα κτλ. Ἀσφαλῶς ὁ συγγραφέας μπερδεύει τό πρόγραμμα-μίνιμουμ μέ τό πρόγραμμα-μάξιμουμ. Ξέρει ὅτι στό σοσιαλιστικό πρόγραμμα (δηλ. στό πρόγραμμα-μάξιμουμ) πρέπει νά βρίσκονται μόνο οἱ διεκδικήσεις τοῦ προλεταριάτου, ξεχνᾶ ὅμως ὅτι τό δημοκρατικό πρόγραμμα (δηλ. τό πρόγραμμα-μίνιμουμ) καί πολύ περισσότερο τό ἀγροτικό πρόγραμμα, δέν εἶναι σοσιαλιστικό καί συνεπῶς θά περιλαβαίνει ὁπωσδήποτε τίς ἀστικοδημοκρατικές διεκδικήσεις πού ὑποστηρίζουμε. Ἡ πολιτική ἐλευθερία εἶναι διεκδίκηση ἀστική, παρ' ὅλα αὐτά ὅμως κατέχει τιμητική θέση στό πρόγραμμά μας μίνιμουμ. Γιατί ὅμως νά πᾶμε μακριά, δέστε τή δεύτερη παράγραφο τοῦ ἀγροτικοῦ προγράμματος· καί διαβάστε: τό κόμμα ζητᾶ... «νά καταργηθοῦν ὅλοι οἱ νόμοι, πού περιορίζουν τόν ἀγρότη

νά διαθέτει τή γῆ του—διαβάστε τα ὅλα αὐτά καί ἀπαντεῖστε: τί τό σοσιαλιστικό ἔχει αὐτή ἡ παράγραφος; Τίποτε, θά μοῦ πεῖτε, γιατί ἡ παράγραφος αὐτή ἀπαιτεῖ ἐλευθερία τῆς ἀστικῆς ἰδιοχτησίας καί ὄχι κατάργησή της. Παρ' ὅλα αὐτά ἡ παράγραφος αὐτή βρίσκεται στό πρόγραμμά μας μίνιμουμ. Περί τίνος πρόκειται λοιπόν; Πρόκειται γιά τό ὅτι τό πρόγραμμα-μάξιμουμ καί τό πρόγραμμα-μίνιμουμ εἶναι δυό διαφορετικές ἔννοιες, πού δέν πρέπει νά τίς συγχέουμε. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι οἱ ἀναρχικοί δέ θά μείνουν ἱκανοποιημένοι ἀπ' αὐτή τήν ἐξήγηση, τί νά γίνει ὅμως; Ἐμεῖς δέν εἴμαστε ἀναρχικοί!...

Ὅσο γιά τήν ἐπιθυμία τῶν ἀγροτῶν νά πραγματοποιήσουν τό μοίρασμα τῆς γῆς εἴπαμε πιό πάνω ὅτι ἡ σημασία του μετριέται μέ τήν τάση τῆς οἰκονομικῆς ἐξέλιξης, καί ἐπειδή ἡ ἐπιθυμία τῶν ἀγροτῶν «ἀπορέει ἄμεσα» ἀπ' αὐτή τήν τάση, τό κόμμα μας πρέπει νά τήν ὑποστηρίξει καί ὄχι νά ταχθεῖ ἀντιμέτωπο σ' αὐτή.

Ἐφημερίδα «Ἔλβα» («Ἀστραπή»), ἀρ. 14, 29 τοῦ Μάρτη 1906.

Ὑπογραφή: Ι. Μπεσοσβίλι.

Τό πρωτότυπο γράφτηκε στά γεωργιανά.

Η ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

(Λόγος στήν ἔβδομη συνεδρίαση τοῦ IY συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ[61] στίς 13 (26) τοῦ Ἀπρίλη 1906).

Πρῶτα-πρῶτα θά μιλήσω γιά τίς μέθοδες πού χρησιμοποίησαν ὁρισμένοι σύντροφοι στήν ἐπιχειρηματολογία τους. Ὁ σ. Πλεχάνοφ μίλησε πάρα πολύ γιά τούς «ἀναρχικούς τρόπους» τοῦ συντρόφου Λένιν, γιά τήν καταστρεφτικότητα τοῦ «λενινισμοῦ» κτλ. κτλ., στήν οὐσία ὅμως μᾶς εἶπε πολύ λίγα πράγματα γιά τό ἀγροτικό ζήτημα. Καί ὅμως εἶναι ἕνας ἀπό τούς εἰσηγητές στό ἀγροτικό ζήτημα. Ἔχω τή γνώμη πώς μιά τέτια μέθοδος ἐπιχειρηματολογίας, πού δημιουργεῖ ἐκνευριστική ἀτμόσφαιρα, ἐκτός ἀπό τό ὅτι ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τό χαραχτήρα τοῦ συνεδρίου μας πού λέγεται ἑνωτικό, δέ συμβάλλει καθόλου στή διευκρίνιση τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος. Κι ἐμεῖς θά μπορούσαμε κάτι νά ποῦμε γιά τά καντέτικα φερσίματα τοῦ σ. Πλεχάνοφ, μ' αὐτό ὅμως δέ θά προχωρούσαμε οὔτε βῆμα στή λύση τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος.

Παραπέρα, ὁ Τζόν[62], στηριζόμενος σέ μερικά στοιχεῖα ἀπό τή ζωή τῆς Γκούριας, τῆς περιοχῆς τῆς Λετονίας κτλ. βγάζει συμπεράσματα εὐνοϊκά γιά μιά δημοτικοποίηση σέ ὅλη τή Ρωσία. Θά πρέπει νά πῶ ὅτι γενικά τά προγράμματα δέ συντάσσονται ἔτσι. Κατά τή σύνταξη τοῦ προγράμματος δέν πρέπει νά ξεκινᾶ κανείς ἀπό τά εἰδικά χα-

ραχτηριστικά πού έχουν ορισμένα τμήματα μερικών συνοριακών περιοχών, αλλά από τά κοινά γνωρίσματα πού χαραχτηρίζουν τά περισσότερα μέρη τής Ρωσίας: ένα πρόγραμμα χωρίς μιά κεντρική κυρίαρχη γραμμή δέν είναι πρόγραμμα, αλλά μηχανική συνένωση τών πιό διαφορετικών θέσεων. Έτσι ακριβώς γίνεται καί μέ τό σχέδιο τοΰ Τζόν. Έκτός άπ' αυτό, ό Τζόν μας παραπέμπει σέ ανακριβή στοιχεία. Κατά τή γνώμη του, ή ίδια ή πορεία τής ανάπτυξης τοΰ άγροτικοΰ κινήματος συνηγορεί υπέρ τοΰ σχεδίου του, γιατί στή Γκούρια, λογουχάρη, μέσα στήν πορεία τοΰ κινήματος διαμορφώθηκε ή αυτοδιοίκηση τής περιοχής πού διαχειρίζεται τά δάση κλπ. Πρώτα-πρώτα όμως ή Γκούρια δέν είναι περιοχή, αλλά νομός τοΰ κυβερνείου τοΰ Κουταΐς. Δεύτερο, στή Γκούρια ποτέ δέν υπήρχε επαναστατική αυτοδιοίκηση ενιαία γιά όλη τή Γκούρια. Έκεΐ υπήρχαν μόνο μικρές αυτοδιοικήσεις, πού συνεπώς δέ μπορεί καθόλου νά θεωρηθούν ισότιμες μέ αυτοδιοικήσεις περιοχής. Τρίτο, άλλο πράγμα είναι ή διαχείριση κι εντελώς άλλο ή κατοχή. Γενικά διαδίδονται πολλοί θρύλοι γιά τή Γκούρια καί οί σύντροφοι τής Ρωσίας εντελώς άδικα τούς παίρνουν γιά αλήθειες...

Όσον αφορά τήν ουσία τοΰ ζητήματος πρέπει νά πώ ότι αφετηρία τοΰ προγράμματός μας πρέπει νά είναι ή παρακάτω θέση: μιά καί κλείνουμε προσωρινή επαναστατική συμμαχία μέ τήν αγωνιζόμενη αγροτιά, καί συνεπώς μιά καί δέ μπορούμε νά μήν παίρνουμε υπόψη τίς διεκδικήσεις αυτής τής αγροτιάς, πρέπει νά υποστηρίξουμε αυτές τίς διεκδικήσεις, άν σέ γενικές γραμμές δέν έρχονται σέ αντίθεση μέ τήν τάση τής οικονομικής ανάπτυξης καί μέ τήν πορεία τής επανάστασης. Οί αγρότες ζητούν διανομή· ή διανομή δέν έρχεται σέ αντίθεση μέ τά φαινόμενα πού αναφέραμε παραπάνω, συνεπώς πρέπει νά υποστηρίξουμε τήν ολοκληρωτική δήμευση καί τή διανομή. Άπό τήν άποψη αυτή καί ή εθνικοποίηση καί ή δημοτικοποίηση είναι εξίσου απαράδεχτες. Ρίχνοντας τό σύνθημα τής δημοτικοποίησης ή τής εθνικοποίησης, ενώ δέν κερδίζουμε τίποτα, κάνουμε αδύνατη τή συμμαχία τής επαναστατικής αγροτιάς μέ τό προλεταριάτο. Όσοι ισχυρίζονται ότι ή διανομή είναι μέτρο αντιδραστικό, συγχέουν δυό στάδια ανάπτυξης: τό καπιταλιστικό καί τό προκαπιταλιστικό. Δέν υπάρχει αμφιβολία ότι στό καπιταλιστικό στάδιο ή διανομή είναι μέτρο αντιδραστικό, στίς προκαπιταλιστικές όμως συνθήκες (λογουχάρη στίς συνθήκες τοΰ ρωσικοΰ χωριοΰ) ή διανομή γενικά έχει επαναστατικό χαραχτήρα. Βέβαια, τά δάση, τά νερά κλπ. δέ μπορεί νά μοιραστούν, μπορούν όμως νά εθνικοποιηθούν, πράγμα πού δέν έρχεται καθόλου σέ αντίθεση μέ τίς επαναστατικές διεκδικήσεις πού βάζουν οί αγρότες. Έπειτα τό σύνθημα πού προτείνει ό Τζόν: επαναστατικές επιτροπές αντί τοΰ συνθήματος επαναστατικές επιτροπές τών αγροτών, έρχεται σέ ριζική αντίθεση μέ τό πνεύμα τής αγροτικής επανάστασης. Ή αγροτική επανάσταση έχει σκοπό πρώτ' άπ' όλα καί κυρίως νά απελευθερώσει τούς αγρότες καί συνεπώς τό σύνθημα επιτροπές τών αγροτών είναι τό μοναδικό σύνθημα πού ανταποκρίνεται στό πνεύμα τής αγροτικής επανάστασης. Άν ή απελευθέρωση τοΰ προλεταριάτου μπορεί νά είναι έργο τοΰ ίδιου τοΰ προλεταριάτου, ή απελευθέρωση τών αγροτών μπορεί νά είναι έργο τών ίδιων τών αγροτών.

Πραχτικά τοΰ 'Ενωτικοΰ συνεδρίου τοΰ Σοσιαλδημοκρατικοΰ 'Εργατικοΰ Κόμματος τής Ρωσίας, πού έγινε στή Στοκχόλμη τό 1906. Μόσχα, 1907, σελ. 59-60.

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΣΤΙΓΜΗ

(Λόγος στή δέκατη πέμπτη συνεδρίαση τοῦ IV συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ στίς 17 (30) τοῦ 'Απρίλη 1906)

Δέν εἶναι μυστικό γιά κανέναν ὅτι στήν ἐξέλιξη τῆς κοινωνικοπολιτικῆς ζωῆς τῆς Ρωσίας διαγράφηκαν δυό δρόμοι: ὁ δρόμος τῶν ψευτομεταρυθμίσεων καί ὁ δρόμος τῆς ἐπανάστασης. Εἶναι ἐπίσης φανερό ὅτι τόν πρῶτο δρόμο τόν ἀκολουθοῦν οἱ μεγάλοι ἐργοστασιάρχες καί οἱ τσιφλικάδες μέ ἐπικεφαλῆς τήν τσαρική κυβέρνηση καί τό δεύτερο ἡ ἐπαναστατική ἀγροτιά καί ἡ μικροαστική τάξη μέ ἐπικεφαλῆς τό προλεταριάτο. Ἡ κρίση πού ἀναπτύσσεται στίς πόλεις καί ἡ πείνα στά χωριά κάνουν ἀναπότρεπτη μιά νέα ἔκρηξη, συνεπῶς δέ χωροῦν ἐδῶ ταλαντεύσεις: εἴτε ἡ ἐπανάσταση τραβᾶ πρός τήν ἄνοδο καί πρέπει νά τήν ὁδηγήσουμε ὥς τό τέρμα της, εἴτε ἔχουμε ὑποχώρηση τῆς ἐπανάστασης καί συνεπῶς δέ μποροῦμε καί δέν πρέπει νά βάλουμε μπροστά μας τέτια καθήκοντα. Καί ἄδικα πιστεύει ὁ Ρουντένκο πώς μιά τέτια τοποθέτηση τοῦ ζητήματος δέν εἶναι διαλεχτική. Ὁ Ρουντένκο ψάχνει νά βρεῖ μιά μέση γραμμή, θέλει νά πεῖ ὅτι ἡ ἐπανάσταση καί ἀνεβαίνει καί δέν ἀνεβαίνει καί ὅτι πρέπει καί δέν πρέπει νά τήν ὁδηγήσουμε ὥς τό τέρμα της, γιατί κατά τή γνώμη του, ἀκριβῶς ἔτσι μᾶς ὑποχρεώνει ἡ διαλεχτική νά τοποθετήσουμε τό ζήτημα! Ἐμεῖς ὅμως ἔχουμε διαφορετική ἀντίληψη γιά τή διαλεχτική τοῦ Μάρξ...

Ἔτσι λοιπόν βρισκόμαστε στίς παραμονές μιᾶς νέας ἔκρηξης, ἡ ἐπανάσταση ἀνεβαίνει καί πρέπει νά τήν ὁδηγήσουμε ὥς τό τέρμα της. Ὅλοι εἴμαστε σύμφωνοι σ' αὐτό τό ζήτημα. Ὅμως μέσα σέ ποιές συνθῆκες μποροῦμε καί πρέπει νά τό κάνουμε αὐτό: στίς συνθῆκες τῆς ἡγεμονίας τοῦ προλεταριάτου ἤ στίς συνθῆκες τῆς ἡγεμονίας τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας; Νά ποῦ ἀρχίζει ἡ βασική διάσταση.

Ἀκόμα καί στό ἔργο του «Δυό διχτατορίες» ὁ σ. Μαρτίνοφ ἔχει πεῖ ὅτι στή σημερινή ἀστική ἐπανάσταση ἡ ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἐπιζήμια οὐτοπία. Στό χτεσινό του λόγο διαφαίνεται ἡ ἴδια σκέψη. Οἱ σύντροφοι πού τόν χειροκρότησαν θά πρέπει νά συμφωνᾶνε μαζί του. Ἄν εἶναι ἔτσι, ἄν κατά τή γνώμη τῶν συντρόφων μενσεβίκων δέ μᾶς χρειάζεται ἡ ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου, ἀλλά ἡ ἡγεμονία τῆς δημοκρατικῆς ἀστικῆς τάξης, εἶναι αὐτονόητο ὅτι δέν πρέπει νά συμμετάσχουμε ἄμεσα καί ἐνεργητικά οὔτε στήν ὀργάνωση τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης, οὔτε στήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας. Αὐτό εἶναι τό «σχῆμα» τῶν μενσεβίκων.

Ἀντίθετα, ἄν τά ταξικά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου ὁδηγοῦν στήν ἡγεμονία του, ἄν τό προλεταριάτο πρέπει νά βαδίζει ἐπικεφαλῆς καί ὄχι στήν οὐρά τῆς σημερινῆς ἐπανάστασης, εἶναι αὐτονόητο ὅτι δέ μπορεῖ νά παραιτηθεῖ οὔτε ἀπό τήν ἐνεργητική συμμετοχή στήν ὀργάνωση τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης, οὔτε ἀπό τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας. Αὐτό εἶναι τό «σχῆμα» τῶν μπολσεβίκων.

Εἴτε ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου, εἴτε ἡγεμονία τῆς δημοκρατικῆς ἀστικῆς τάξης—νά πῶς μπαίνει τό ζήτημα μέσα στό κόμμα, νά ποιές εἶναι οἱ διαφωνίες μας.

Πραχτικά τοῦ 'Ενωτικοῦ συνεδρίου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ 'Εργατικοῦ Κόμματος τῆς Ρωσίας, πού συνῆλθε στή Στοκχόλμη τό 1906. Μόσχα, 1907, σελ. 187.

Ο ΜΑΡΞ ΚΑΙ Ο ΕΝΓΚΕΛΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΓΕΡΣΗ

Ὁ μενσεβίκος Ν. Χ.[63] ξέρει ὅτι ἡ τόλμη κυριεύει καί κάστρα καί... τολμᾶ νά κατηγορήσει γιά μιά ἀκόμα φορά τούς μπολσεβίκους γιά μπλανκισμό (βλ. «Σιμάρτλε»[64], ἀρ. 7).

Ἐδῶ βέβαια δέν ὑπάρχει τίποτα τό παράξενο. Οἱ ὀπορτουνιστές τῆς Γερμανίας Μπέρνσταϊν καί Φόλμαρ ἀπό καιρό ὀνομάζουν τόν Καούτσκι καί τό Μπέμπελ μπλανκιστές. Οἱ ὀπορτουνιστές τῆς Γαλλίας Ζωρές καί Μιλεράν ἀπό καιρό κατηγοροῦν τόν Γκέντ καί τόν Λαφάργκ γιά μπλανκισμό καί γιακωβινισμό. Παρ' ὅλα αὐτά ὅλος ὁ κόσμος ξέρει ὅτι ὁ Μπέρνσταϊν, ὁ Μιλεράν, ὁ Ζωρές καί οἱ ἄλλοι εἶναι ὀπορτουνιστές, ὅτι προδίνουν τό μαρξισμό, ἐνῶ ὁ Καούτσκι, ὁ Μπέμπελ, ὁ Γκέντ, ὁ Λαφάργκ καί οἱ ἄλλοι εἶναι ἐπαναστάτες μαρξιστές. Τί τό παράξενο, ἄν οἱ ὀπορτουνιστές τῆς Ρωσίας καί ὁ ὀπαδός τους Ν. Χ. μιμοῦνται τούς ὀπορτουνιστές τῆς Εὐρώπης καί μᾶς ὀνομάζουν μπλανκιστές; Αὐτό σημαίνει ἁπλῶς ὅτι οἱ μπολσεβίκοι, ὅπως καί ὁ Καούτσκι καί ὁ Γκέντ, εἶναι ἐπαναστάτες μαρξιστές[65].

Θά μπορούσαμε νά κλείσουμε ἐδῶ τή συζήτηση μέ τό Ν. Χ. Αὐτός ὅμως «βαθαίνει» τό ζήτημα καί προσπαθεῖ

νά ἀποδείξει ὅτι ἔχει δίκιο στούς ἰσχυρισμούς του. Λοιπόν, δέ θά τόν κακοκαρδίσουμε καί θά τόν ἀκούσουμε.

Ὁ Ν. Χ. δέ συμφωνεῖ μέ τήν ἑξῆς ἄποψη τῶν μπολσεβίκων:

«Ἄς ποῦμε* ὅτι ὁ κόσμος τῆς πόλης εἶναι διαποτισμένος μέ μίσος πρός τήν κυβέρνηση**, κι ὅτι μπορεῖ πάντα νά σηκωθεῖ σέ ἀγώνα, ἄν τοῦ παρουσιαστεῖ ἡ εὐκαιρία. Αὐτό σημαίνει ὅτι ποσοτικά εἴμαστε ἕτοιμοι. Δέν εἶναι ὅμως ἀκόμα ἀρκετό. Γιά νά κερδίσεις τήν ἐξέγερση, εἶναι ἀνάγκη νά καταρτίσεις ἀπό τά πρίν τό σχέδιο τῆς πάλης, εἶναι ἀνάγκη νά ἐπεξεργαστεῖς ἀπό τά πρίν τήν ταχτική τῆς μάχης, εἶναι ἀνάγκη νά ἔχεις ὀργανωμένα τμήματα μάχης κτλ.» (βλ. «Ἀχάλι Τσχοβρέμπα», ἀρ. 6).

Ὁ Ν. Χ. δέ συμφωνᾶ μέ τά παραπάνω. Γιατί; Γιατί, λέει, εἶναι μπλανκισμός! Κι ἔτσι ὁ Ν. Χ. δέ θέλει νά ἔχει οὔτε «ταχτική τῆς μάχης», οὔτε «ὀργανωμένα τμήματα», οὔτε ὀργανωμένη δράση—ὅλα αὐτά, ὅπως φαίνεται, δέν ἔχουν οὐσιαστική σημασία, εἶναι παραπανίσια. Οἱ μπολσεβίκοι λένε ὅτι «δέν ἀρκεῖ» μόνο τό «μίσος πρός τήν κυβέρνηση», «δέν ἀρκεῖ» μόνο ἡ ὕπαρξη τῆς συνείδησης, πρέπει ἀκόμα νά ὑπάρχουν «τμήματα καί ταχτική τῆς μάχης». Ὁ Ν. Χ. τά ἀπορίπτει ὅλα αὐτά καί τά λέει μπλανκισμό.

Ἄς μήν τό ξεχνᾶμε αὐτό καί ἄς προχωρήσουμε παρακάτω.

Τοῦ Ν. Χ. δέν τοῦ ἀρέσει ἡ παρακάτω ἄποψη τοῦ Λένιν:

«Πρέπει νά συγκεντρώσουμε τήν πείρα ἀπό τίς ἐξεγέρσεις τῆς Μόσχας, τοῦ Ντονιέτς, τοῦ Ροστόφ καί τίς

---

* Ἐδῶ ὁ Ν. Χ. ἀντικατάστησε τή λέξη «ἄς ποῦμε» μέ τή λέξη «ὅταν», πράγμα πού ἀλλάζει κάπως τήν ἔννοια.

** Ἐδῶ ὁ Ν. Χ. παρέλειψε τίς λέξεις «πρός τήν κυβέρνηση» (βλ. «Ἀχάλι Τσχοβρέμπα»[66], ἀρ. 6).

ἄλλες ἐξεγέρσεις, νά διαδόσουμε αὐτή τήν πείρα, νά προετοιμάσουμε μέ ἐπιμονή καί ὑπομονή τίς νέες μαχητικές δυνάμεις, νά τίς ἐκπαιδεύσουμε καί νά τίς ἀτσαλώσουμε σέ μιά σειρά παρτιζάνικες μαχητικές ἐκδηλώσεις. Ἡ νέα ἔκρηξη μπορεῖ καί νά μή γίνει τήν ἄνοιξη, ὅμως πλησιάζει καί κατά πᾶσα πιθανότητα, δέν εἶναι πολύ μακριά. Πρέπει νά τήν προϋπαντήσουμε ἐξοπλισμένοι, ὀργανωμένοι στρατιωτικά, ἱκανοί γιά ἀποφασιστικές ἐπιθετικές ἐνέργειες» (βλ. «Παρτίνιγιε Ἰσβέστια»)[67].

Ὁ Ν. Χ. δέν εἶναι σύμφωνος μέ τήν ἄποψη αὐτή τοῦ Λένιν. Γιατί; Γιατί, λέει, εἶναι μπλανκισμός!

Κι ἔτσι, κατά τή γνώμη τοῦ Ν. Χ., βγαίνει ὅτι δέν πρέπει «νά συγκεντρώνουμε τήν πείρα τῆς ἐξέγερσης τοῦ Δεκέμβρη» καί δέν πρέπει «νά τή διαδίδουμε». Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ ἔκρηξη πλησιάζει, κατά τή γνώμη ὅμως τοῦ Ν. Χ. δέν πρέπει νά τήν «προϋπαντήσουμε ἐξοπλισμένοι», δέν πρέπει νά ἑτοιμαζόμαστε «γιά ἀποφασιστικές ἐπιθετικές ἐνέργειες». Γιατί; Γιατί, πιθανόν, θά νικήσουμε πιό εὔκολα ἄοπλοι καί ἀπροετοίμαστοι! Οἱ μπολσεβίκοι λένε ὅτι πρέπει νά περιμένουμε τήν ἔκρηξη καί ὅτι τό καθῆκον μας εἶναι νά προετοιμαζόμαστε γι' αὐτή τήν ἔκρηξη, τόσο ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἀνάπτυξης τῆς συνείδησης, ὅσο καί ἀπό τήν ἄποψη τοῦ ἐξοπλισμοῦ. Ὁ Ν. Χ. ξέρει ὅτι πρέπει νά περιμένουμε τήν ἔκρηξη, δέν ἀναγνωρίζει ὅμως τίποτα ἄλλο ἔξω ἀπό τή ζύμωση μέ τά λόγια καί γι' αὐτό ἀμφιβάλλει ἄν εἶναι ἀπαραίτητος ὁ ἐξοπλισμός καί τόν θεωρεῖ περιττό. Οἱ μπολσεβίκοι λένε ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά μπάσουμε τή συνειδητότητα καί τήν ὀργάνωση στήν ἐξέγερση πού ἄρχισε αὐθόρμητα καί πού παρουσιάζει διασπορά. Ὁ Ν. Χ. δέν τό παραδέχεται αὐτό καί λέει πώς εἶναι μπλανκισμός. Οἱ μπολσεβίκοι λένε ὅτι τήν καθορισμένη στιγμή χρειάζονται «ἀποφασιστικές ἐπιθετικές ἐνέργειες». Οὔτε ἡ ἀποφασιστικότητα, οὔτε οἱ ἐπιθετικές ἐνέργειες δέν ἀρέσουν τοῦ Ν. Χ., ὅλα αὐτά λέει, εἶναι μπλανκισμός.

Ἄς μήν τά ξεχνᾶμε ὅλα αὐτά κι ἄς δοῦμε πῶς ἔβλεπαν τήν ἔνοπλη ἐξέγερση ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς.

Νά τί ἔγραφε ὁ Μάρξ στήν ἕκτη δεκαετία τοῦ περασμένου αἰώνα:

«Μιά καί μπεῖς στό δρόμο τῆς ἐξέγερσης, πρέπει νά δράσεις μέ τή μεγαλύτερη ἀποφασιστικότητα καί νά περάσεις στήν ἐπίθεση. Ἡ ἄμυνα εἶναι ὁ θάνατος κάθε ἔνοπλης ἐξέγερσης... Πρέπει νά αἰφνιδιάσεις τόν ἀντίπαλο, ὅσο οἱ δυνάμεις του εἶναι ἀκόμα σκόρπιες· πρέπει νά ἔχεις καθημερινά καινούργιες, ἔστω καί τίς πιό μικρές ἐπιτυχίες· πρέπει νά διατηρήσεις τήν ἠθική ὑπεροχή πού σοῦ ἔδοσε ἡ πρώτη ἐπιτυχία τῆς ἐξέγερσης· πρέπει νά τραβήξεις ἔτσι μέ τό μέρος σου τά ταλαντευόμενα ἐκεῖνα στοιχεῖα, πού ἀκολουθοῦν πάντα τόν πιό δυνατό καί πᾶνε πάντα μέ τήν πλευρά πού εἶναι ἡ πιό σίγουρη· πρέπει νά ἐξαναγκάσεις τόν ἐχθρό νά ὑποχωρήσει, πρίν νά μπορέσει νά συγκεντρώσει τίς δυνάμεις του ἐναντίον σου· μέ λίγα λόγια, νά δρᾶς σύμφωνα μέ τά λόγια τοῦ μεγαλύτερου δασκάλου τῆς ἐπαναστατικῆς ταχτικῆς, πού γνώρισε ὥς τώρα ἡ ἱστορία, τοῦ Νταντόν: „τόλμη, τόλμη καί πάλι τόλμη“» (βλ. Κ. Μάρξ, «Ἱστορικά σημειώματα», σελ. 95)[68].

Αὐτά τά λέει ὁ πιό μεγάλος μαρξιστής, ὁ Κάρλ Μάρξ.

Ὅπως βλέπετε, σύμφωνα μέ τή γνώμη τοῦ Μάρξ, ὅποιος θέλει τή νίκη τῆς ἐξέγερσης, πρέπει νά ἀκολουθήσει τό δρόμο τῆς ἐπίθεσης. Ξέρουμε ὅμως ὅτι ὅποιος ἀκολουθεῖ τό δρόμο τῆς ἐπίθεσης, πρέπει νά ἔχει καί ὁπλισμό καί στρατιωτικές γνώσεις καί ἐκπαιδευμένα τμήματα, γιατί χωρίς ὅλα αὐτά εἶναι ἀδύνατο νά γίνει ἡ ἐπίθεση. Ὅσο

γιά τίς τολμηρές ἐπιθετικές ἐνέργειες, αὐτές κατά τή γνώμη τοῦ Μάρξ εἶναι ἡ ψυχή κάθε ἐξέγερσης. Ἀντίθετα ὅμως ὁ Ν. Χ. κοροϊδεύει καί τίς τολμηρές ἐπιθετικές ἐνέργειες καί τήν πολιτική τῆς ἐπίθεσης καί τά ὀργανωμένα τμήματα καί τή διάδοση τῶν στρατιωτικῶν γνώσεων—γιατί ὅλα αὐτά εἶναι, ὅπως λέει, μπλανκισμός! Ἀπ' αὐτά βγαίνει ὅτι ὁ Ν. Χ. εἶναι μαρξιστής, ἐνῶ ὁ Μάρξ εἶναι μπλανκιστής! Καϋμένε Μάρξ! Ἄν μποροῦσες νά σηκωθεῖς ἀπό τόν τάφο σου καί ἄκουγες τίς φλυαρίες τοῦ Ν. Χ.

Καί τί λέει ὁ Ἔνγκελς γιά τήν ἐξέγερση; Ὁ Ἔνγκελς σ' ἕνα μέρος μιᾶς μπροσούρας του μιλάει γιά τήν ἐξέγερση τῆς Ἰσπανίας καί ἀντικρούοντας τούς ἀναρχικούς συνεχίζει:

«Ἡ ἐξέγερση αὐτή, ἄν κι ἄρχισε πολύ ἄμυαλα, εἶχε παρ' ὅλα αὐτά ἀκόμα μεγάλες πιθανότητες νά νικήσει, ἄν καθοδηγοῦνταν, ἔστω καί κάπως λογικά, ἔστω καί μόνο μέ τόν τρόπο τῶν ἰσπανικῶν στρατιωτικῶν ἀνταρσιῶν, ὅταν ξεσηκώνεται ἡ φρουρά μιᾶς πόλης, πάει στήν πιό κοντινή πόλη, παίρνει μαζί της τή φρουρά αὐτῆς τῆς πόλης, πού τήν ἔχουν προετοιμάσει ἀπό τά πρίν καί αὐξαίνοντας σάν τή χιονοστιβάδα, κατευθύνεται πρός τήν πρωτεύουσα, ὥσπου νά κρίνει τή νίκη μιά πετυχημένη σύρραξη ἤ τό πέρασμα μέ τό μέρος της τῶν στρατευμάτων πού ἔστειλαν ἐναντίον της. Ἡ μέθοδος αὐτή τούτη τή φορά μποροῦσε νά χρησιμοποιηθεῖ θαυμάσια. Οἱ στασιαστές ἦταν παντοῦ ἀπό καιρό ὀργανωμένοι σέ ἐθελοντικά τάγματα (ἀκοῦτε σύντροφοι, ὁ Ἔνγκελς μιλάει γιά τάγματα!). Εἶναι ἀλήθεια πώς ἡ πειθαρχία τους ἦταν πολύ ἄθλια, μά ἀσφαλῶς δέν ἦταν πιό ἄθλια ἀπό τήν πειθαρχία τῶν ὑπολειμμάτων τοῦ παλιοῦ ἰσπανικοῦ στρατοῦ πού στό μεγαλύτερό του μέρος εἶχε διαλυθεῖ. Τά μόνα σίγουρα στρατεύματα τῆς κυβέρνησης ἦταν οἱ χωροφύλακες (guardias civiles), ἦταν ὅμως σκορπισμένοι σ' ὅλη τή χώρα. Πρῶτα ἀπ' ὅλα ἔπρεπε νά ἐμποδιστεῖ ἡ συγκέντρωση τῶν ἀποσπασμάτων τῆς χωροφυλακῆς, κι αὐτό μποροῦσαν νά τό πετύχουν μόνο δρώντας ἐπιθετικά καί ριψοκινδυνεύοντας νά δόσουν τή μάχη σέ ἀνοιχτό πεδίο... (προσοχή, προσοχή, σύντροφοι!). Καί δέν ὑπῆρχε ἄλλο μέσο, ἄν ἤθελαν νά νικήσουν...». Σέ συνέχεια ὁ Ἔνγκελς τά ψάλλει στούς μπακουνινιστές πού ἀνακήρυξαν ἀρχή τους κεῖνο πού μποροῦσαν νά ἀποφύγουν, «δηλαδή τό κομμάτιασμα καί τό σκόρπισμα τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων, πού ἔδινε τή δυνατότητα στά ἴδια κυβερνητικά στρατεύματα νά καταπνίγουν τή μιά ἐξέγερση ὕστερα ἀπό τήν ἄλλη» (βλ. «Οἱ μπακουνινιστές στή δουλιά» τοῦ Ἔνγκελς)[69].

Αὐτά λέει ὁ γνωστός μαρξιστής Φρίντριχ Ἔνγκελς...

Ὀργανωμένα τάγματα, πολιτική ἐπίθεσης, ὀργάνωση τῆς ἐξέγερσης, συνένωση τῶν μεμονωμένων ἐξεγέρσεων—νά τί χρειάζεται, κατά τή γνώμη τοῦ Ἔνγκελς, γιά νά νικήσει ἡ ἐξέγερση.

Ἔτσι βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ὁ Ν. Χ. εἶναι μαρξιστής, ἐνῶ ὁ Ἔνγκελς εἶναι μπλανκιστής! Καϋμένε Ἔνγκελς!

Ὅπως βλέπετε, ὁ Ν. Χ. δέν ξέρει τήν ἄποψη τῶν Μάρξ-Ἔνγκελς γιά τήν ἐξέγερση.

Κι αὐτό δέ θά ἦταν ἀκόμα καί τόσο σοβαρό. Ἡ ταχτική ὅμως πού προτείνει ὁ Ν. Χ. μειώνει καί οὐσιαστικά ἀρνεῖται τή σημασία τοῦ ἐξοπλισμοῦ, τή σημασία τῶν κόκκινων τμημάτων, τῶν στρατιωτικῶν γνώσεων. Εἶναι ταχτική ἄοπλης ἐξέγερσης. Μᾶς σπρώχνει σέ μιά «ἧττα

τοῦ Δεκέμβρη». Γιατί δέν εἴχαμε τό Δεκέμβρη ὅπλα, τμήματα, στρατιωτικές γνώσεις κλπ.; Ἐπειδή μέσα στό κόμμα ἦταν πολύ διαδομένη ἡ ταχτική τῶν συντρόφων σάν τόν Ν. Χ....

Ὁ μαρξισμός ὅμως καί ἡ πραγματικότητα τῆς ζωῆς ἀπορίπτουν ἐξίσου μιά παρόμοια ταχτική χωρίς ὅπλα.

Αὐτό λένε τά γεγονότα.

Ἐφημερίδα «Ἀχάλι Τσχοβρέμπα»
(«Νέα Ζωή»), ἀρ. 19,
13 τοῦ Ἰούλη 1906.

Ὑπογραφή: Κόμπα.

Τό πρωτότυπο γράφτηκε στά γεωργιανά.

Η ΔΙΕΘΝΗΣ ἈΝΤΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Ἡ σημερινή Ρωσία ἀπό πολλές ἀπόψεις θυμίζει τή Γαλλία τῆς ἐποχῆς τῆς μεγάλης ἐπανάστασης. Ἡ ὁμοιότητα αὐτή ἐκφράζεται, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, καί στό γεγονός ὅτι καί σέ μᾶς, ὅπως καί στή Γαλλία, ἡ ἀντεπανάσταση πλαταίνει, καί ἐπειδή δέ χωράει στά δικά της τά σύνορα, συμμαχεῖ μέ τήν ἀντεπανάσταση τῶν ἄλλων κρατῶν—ἀποχτᾶ σιγά-σιγά διεθνῆ χαραχτήρα. Στή Γαλλία ἡ παλιά κυβέρνηση ἔκλεισε συμμαχία μέ τόν αὐτοκράτορα τῆς Αὐστρίας καί τό βασιλιά τῆς Πρωσίας, κάλεσε σέ βοήθεια τά στρατεύματά τους καί ἀνάλαβε τήν ἐπίθεση ἐνάντια στή λαϊκή ἐπανάσταση. Στή Ρωσία ἡ παλιά κυβέρνηση κλείνει συμμαχία μέ τούς αὐτοκράτορες τῆς Γερμανίας καί τῆς Αὐστρίας· θέλει νά καλέσει σέ βοήθεια τά στρατεύματά τους καί νά πνίξει στό αἷμα τή λαϊκή ἐπανάσταση.

Ἐδῶ καί ἕνα μήνα κυκλοφόρησαν συγκεκριμένες φῆμες ὅτι ἡ «Ρωσία» καί ἡ «Γερμανία» διεξάγουν μεταξύ τους μυστικές διαπραγματεύσεις (βλ. «Σέβερναγια Ζεμλιά»[70], ἀρ. 3). Ὕστερα ἀπ' αὐτό οἱ φῆμες ἄρχισαν νά διαδίδονται ὅλο καί πιό ἐπίμονα. Καί σήμερα τά πράγμα-

τοῦ Δεκέμβρη». Γιατί δέν εἴχαμε τό Δεκέμβρη ὅπλα, τμήματα, στρατιωτικές γνώσεις κλπ.; Ἐπειδή μέσα στό κόμμα ἦταν πολύ διαδομένη ἡ ταχτική τῶν συντρόφων σάν τόν Ν. Χ....

Ὁ μαρξισμός ὅμως καί ἡ πραγματικότητα τῆς ζωῆς ἀπορίπτουν ἐξίσου μιά παρόμοια ταχτική χωρίς ὅπλα.

Αὐτό λένε τά γεγονότα.

Ἐφημερίδα «Ἀχάλι Τσχοβρέμπα»
(«Νέα Ζωή»), ἀρ. 19,
13 τοῦ Ἰούλη 1906.
Ὑπογραφή: Κόμπα.

Τό πρωτότυπο γράφτηκε στά γεωργιανά.

Η ΔΙΕΘΝΗΣ ἈΝΤΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Ἡ σημερινή Ρωσία ἀπό πολλές ἀπόψεις θυμίζει τή Γαλλία τῆς ἐποχῆς τῆς μεγάλης ἐπανάστασης. Ἡ ὁμοιότητα αὐτή ἐκφράζεται, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, καί στό γεγονός ὅτι καί σέ μᾶς, ὅπως καί στή Γαλλία, ἡ ἀντεπανάσταση πλαταίνει, καί ἐπειδή δέ χωράει στά δικά της τά σύνορα, συμμαχεῖ μέ τήν ἀντεπανάσταση τῶν ἄλλων κρατῶν—ἀποχτᾶ σιγά-σιγά διεθνῆ χαραχτήρα. Στή Γαλλία ἡ παλιά κυβέρνηση ἔκλεισε συμμαχία μέ τόν αὐτοκράτορα τῆς Αὐστρίας καί τό βασιλιά τῆς Πρωσίας, κάλεσε σέ βοήθεια τά στρατεύματά τους καί ἀνάλαβε τήν ἐπίθεση ἐνάντια στή λαϊκή ἐπανάσταση. Στή Ρωσία ἡ παλιά κυβέρνηση κλείνει συμμαχία μέ τούς αὐτοκράτορες τῆς Γερμανίας καί τῆς Αὐστρίας· θέλει νά καλέσει σέ βοήθεια τά στρατεύματά τους καί νά πνίξει στό αἷμα τή λαϊκή ἐπανάσταση.

Ἐδῶ καί ἕνα μήνα κυκλοφόρησαν συγκεκριμένες φῆμες ὅτι ἡ «Ρωσία» καί ἡ «Γερμανία» διεξάγουν μεταξύ τους μυστικές διαπραγματεύσεις (βλ. «Σέβερναγια Ζεμλιά»[70], ἀρ. 3). Ὕστερα ἀπ' αὐτό οἱ φῆμες ἄρχισαν νά διαδίδονται ὅλο καί πιό ἐπίμονα. Καί σήμερα τά πράγμα-

τα ἔφτασαν στό σημεῖο πού ἡ μαυροεκατονταρχίτικη ἐφημερίδα «Ροσίγια»[71] δηλώνει ἀπροκάλυπτα ὅτι ὑπαίτιοι γιά τή σημερινή δύσκολη κατάσταση τῆς «Ρωσίας» (δηλ. τῆς ἀντεπανάστασης) εἶναι τά ἐπαναστατικά στοιχεῖα. «Ἡ αὐτοκρατορική κυβέρνηση τῆς Γερμανίας—λέει ἡ ἐφημερίδα—ἀντιλαμβάνεται πολύ καλά τήν κατάσταση καί γι' αὐτό πῆρε ὁλόκληρη σειρά ἀπό τά πιό ἀπαραίτητα μέτρα πού δέ μπορεῖ παρά νά ὁδηγήσουν στό ποθητό ἀποτέλεσμα». Τά μέτρα αὐτά, ὅπως φαίνεται, εἶναι ὅτι ἡ «Αὐστρία» καί ἡ «Γερμανία» ἑτοιμάζονται νά βοηθήσουν τή «Ρωσία» στέλνοντας στρατεύματα στήν περίπτωση πού ἡ ρωσική ἐπανάσταση θά εἶχε ἐπιτυχίες. Ἔχουν ἤδη συμφωνήσει πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα καί ἀποφάσισαν ὅτι «κάτω ἀπό ὁρισμένες συνθῆκες θά ἦταν ἐπιθυμητή καί ὠφέλιμη ἡ ἐνεργητική ἐπέμβαση στίς ἐσωτερικές ὑποθέσεις τῆς Ρωσίας, μέ σκοπό τήν κατάπνιξη ἤ τόν περιορισμό τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος...».

Αὐτά λέει ἡ «Ροσίγια».

Ὅπως βλέπετε, ἡ διεθνής ἀντεπανάσταση ἀπό καιρό κάνει μεγάλες προετοιμασίες. Εἶναι γνωστό ὅτι ἀπό καιρό ἐνισχύει οἰκονομικά τήν ἀντεπαναστατική Ρωσία στόν ἀγώνα της ἐνάντια στήν ἐπανάσταση... Ὅμως δέν περιορίζεται μόνο σ' αὐτή της τήν ἐνέργεια. Ὅπως φαίνεται, ἀποφάσισε σήμερα νά τή βοηθήσει καί μέ στρατό.

Ὕστερα ἀπ' αὐτά καί ἕνα μικρό παιδί ἀκόμα μπορεῖ εὔκολα νά καταλάβει τό πραγματικό νόημα τῆς διάλυσης τῆς Δούμας, καθώς καί τό νόημα τῶν «νέων» διαταγῶν τοῦ Στολίπιν[72] καί τῶν «παλιῶν» πογκρόμ τοῦ Τρέποφ[73]... Πρέπει νά ὑποθέσει κανείς ὅτι ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά θά διαλυθοῦν οἱ ἀπατηλές ἐλπίδες τῶν διαφόρων φιλελευθέρων καί τῶν ἄλλων ἁπλοϊκῶν ἀνθρώπων καί ὅτι ἐπιτέλους θά πειστοῦν πώς δέν ἔχουμε «σύνταγμα», πώς ἔχουμε ἐμφύλιο πόλεμο καί ὁ ἀγώνας πρέπει νά διεξάγεται στρατιωτικά...

Καί ἀπό μιά ἄλλη ὅμως ἄποψη ἡ σημερινή Ρωσία μοιάζει μέ τή Γαλλία ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Τότε ἡ διεθνής ἀντεπανάσταση προκάλεσε τό πλάταιμα τῆς ἐπανάστασης, ἡ ἐπανάσταση ξεπέρασε τά σύνορα τῆς Γαλλίας καί ξεχύθηκε σάν ὁρμητικός χείμαρος στήν Εὐρώπη. Ἄν οἱ «ἐστεμμένοι» τῆς Εὐρώπης ἑνώθηκαν σέ κοινή συμμαχία, οἱ λαοί τῆς Εὐρώπης ἔδοσαν κι αὐτοί ἐπίσης ὁ ἕνας στόν ἄλλο τά χέρια. Τό ἴδιο φαινόμενο παρατηροῦμε σήμερα καί στή Ρωσία. «Σκάβει περίφημα ὁ τυφλοπόντικας»... Ἡ ἀντεπανάσταση τῆς Ρωσίας μέ τό νά ἑνώνεται μέ τήν ἀντεπανάσταση τῆς Εὐρώπης πλαταίνει ἀδιάκοπα τήν ἐπανάσταση, ἑνώνει μεταξύ τους τούς προλετάριους ὅλων τῶν χωρῶν καί βάζει τό θεμέλιο τῆς διεθνοῦς ἐπανάστασης. Τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας βαδίζει ἐπικεφαλῆς τῆς *δημοκρατικῆς* ἐπανάστασης καί ἁπλώνει ἀδελφικά τό χέρι, ἑνώνεται μέ τό προλεταριάτο τῆς Εὐρώπης πού θά ἀρχίσει τή *σοσιαλιστική* ἐπανάσταση. Ὅπως εἶναι γνωστό, ὕστερα ἀπό τά γεγονότα τῆς 9 τοῦ Γενάρη ἄρχισαν παντοῦ στήν Εὐρώπη συλλαλητήρια. Ἡ ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη προκάλεσε διαδηλώσεις στή Γερμανία καί στή Γαλλία. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἡ ἐπερχόμενη ἐξόρμηση τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης θά ξεσηκώσει ἀκόμα πιό ἀποφασιστικά στόν ἀγώνα τό προλεταριάτο τῆς Εὐρώπης. Ἡ διεθνής ἀντεπανάσταση θά στερεώσει μόνο καί θά δώσει μεγαλύτερο βάθος, θά δυναμώσει καί θά στηρίξει σέ γερό ἔδαφος τή διεθνῆ ἐπανάσταση. Τό σύνθημα «Προλετάριοι

όλων τῶν χωρῶν ἑνωθεῖτε!» θά βρεῖ τήν ἀληθινή του ἔκφραση.

Λοιπόν, δουλεύετε, κύριοι, δουλεύετε! Τήν ἐπανάσταση τῆς Ρωσίας, πού πλαταίνει, θά τήν ἀκολουθήσει ἡ ἐπανάσταση τῆς Εὐρώπης—καί τότε... τότε θά σημάνει ἡ ὥρα γιά νά ἐξαφανιστοῦν ὄχι μόνο τά φεουδαρχικά ὑπολείμματα, μά καί ὁ ἀγαπημένος σας καπιταλισμός.

Ναί, «περίφημα σκάβετε» κ. ἀντεπαναστάτες.

Ἐφημερίδα «Ἀχάλι Τσχοβρέμπα»
(«Νέα Ζωή»), ἀρ. 20,
14 τοῦ Ἰούλη 1906.

Ὑπογραφή: **Κόμπα.**

Τό πρωτότυπο γράφτηκε στά γεωργιανά.

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΣΤΙΓΜΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΝΩΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ [74]

I

Πραγματοποιήθηκε ἐκεῖνο πού περιμέναμε μέ τόση ἀνυπομονησία: τό ἑνωτικό συνέδριο τέλειωσε εἰρηνικά τίς ἐργασίες του, τό κόμμα ἀπόφυγε τή διάσπαση, ἡ συγχώνευση τῶν ὁμάδων κατοχυρώθηκε τυπικά κι ἔτσι μπῆκε τό θεμέλιο γιά τό πολιτικό δυνάμωμα τοῦ κόμματός μας.

Τώρα πρέπει νά κάνουμε ἕναν ἀπολογισμό, νά γνωρίσουμε ἀπό πιό κοντά τή φυσιογνωμία τοῦ συνεδρίου καί νά ζυγίσουμε νηφάλια τίς καλές καί τίς κακές του πλευρές.

Τί ἔκανε τό συνέδριο;

Τί ἔπρεπε νά κάνει τό συνέδριο;

Στό πρῶτο ἐρώτημα τήν ἀπάντηση τή δίνουν οἱ ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου. Ὅσο γιά τό δεύτερο ἐρώτημα, γιά ν' ἀπαντήσουμε, πρέπει νά ξέρουμε μέσα σέ ποιές συνθῆκες συνῆλθε τό συνέδριο καί ποιά καθήκοντα τοῦ ἔβαζε ἡ σημερινή στιγμή.

Ἄς ἀρχίσουμε ἀπό τό δεύτερο ἐρώτημα.

Σήμερα εἶναι πιά ξεκάθαρο ὅτι ἡ λαϊκή ἐπανάσταση δέ χάθηκε, ὅτι παρά τήν «ἥττα τοῦ Δεκέμβρη», ἡ λαϊκή ἐπανάσταση ἐξακολουθεῖ νά ἀναπτύσσεται καί τείνει νά φτάσει στό ἀποκορύφωμά της. Λέμε πώς ἔτσι ἀκριβῶς ἔπρεπε νά γίνει: οἱ κινητήριες δυνάμεις τῆς ἐπανάστασης

ἐξακολουθοῦν νά ὑπάρχουν καί νά δροῦν, ἡ βιομηχανική κρίση, πού ξέσπασε, δυναμώνει ὅλο καί περισσότερο, ἡ πείνα πού καταστρέφει τελείως τό χωριό, δυναμώνει ἀπό μέρα σέ μέρα, κι αὐτό σημαίνει ὅτι εἶναι κοντά ἡ ὥρα πού ἡ ἐπαναστατική ἀγανάχτηση τοῦ λαοῦ θά ξεχυθεῖ σάν ἀπειλητικός χείμαρρος. Τά γεγονότα μαρτυροῦν ὅτι στήν κοινωνική ζωή τῆς Ρωσίας ὡριμάζει ἕνα καινούργιο ξεσήκωμα, πιό ἀποφασιστικό καί πιό δυνατό ἀπό τήν ἐπίθεση τοῦ Δεκέμβρη. Ζοῦμε τίς παραμονές τῆς ἐξέγερσης.

Ἀπό τό ἄλλο μέρος συγκεντρώνει τίς δυνάμεις της καί σιγά-σιγά ἐνισχύεται καί ἡ μισητή στό λαό ἀντεπανάσταση. Κατόρθωσε κιόλας νά ὀργανώσει μιά καμαρίλα, καλεῖ κάτω ἀπό τή σημαία της ὅλες τίς σκοτεινές δυνάμεις, μπαίνει ἐπικεφαλῆς τοῦ «κινήματος» τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν, ἑτοιμάζει νέα ἐπίθεση κατά τῆς λαϊκῆς ἐπανάστασης, συγκεντρώνει γύρω της τούς αἱμοδιψεῖς τσιφλικάδες καί ἐργοστασιάρχες, συνεπῶς ἑτοιμάζεται νά συντρίψει τή λαϊκή ἐπανάσταση.

Κι ὅσο περνάει ὁ καιρός, τόσο πιό ἔκδηλα χωρίζεται ἡ χώρα σέ δυό ἐχθρικά στρατόπεδα—τό στρατόπεδο τῆς ἐπανάστασης καί τό στρατόπεδο τῆς ἀντεπανάστασης—τόσο πιό ἀπειλητικά ἔρχονται ἀντιμέτωποι ὁ ἕνας μέ τόν ἄλλον οἱ δυό ἡγέτες τῶν δυό στρατοπέδων—τό προλεταριάτο καί ἡ τσαρική κυβέρνηση—καί γίνεται ὅλο καί πιό ξεκάθαρο ὅτι ἔχει κοπεῖ μεταξύ τους κάθε γέφυρα. Ἕνα ἀπό τά δυό: εἴτε νίκη τῆς ἐπανάστασης καί κυριαρχία τοῦ λαοῦ, εἴτε νίκη τῆς ἀντεπανάστασης καί τσαρική ἀπολυταρχία. Ὅποιος κάθεται ἀνάμεσα σέ δυό καρέκλες, προδίνει τήν ἐπανάσταση. Ὅποιος δέν εἶναι μαζί μας, εἶναι ἐναντίον μας! Ἡ ἀξιοθρήνητη Δούμα μέ τούς ἀξιοθρήνητους καντέτους της κρέμεται ἀνάμεσα σ' αὐτές ἀκριβῶς τίς δυό καρέκλες. Θέλει νά συμφιλιώσει τήν ἐπανάσταση μέ τήν ἀντεπανάσταση, γιά νά βόσκουν μαζί λύκοι καί πρόβατα κι ἔτσι «μ' ἕνα χτύπημα» νά τελειώσει μέ τήν ἐπανάσταση. Γι' αὐτό ἀκριβῶς ὥς τά σήμερα ἡ Δούμα ἀσχολεῖται μόνο νά κοπανάει ἀέρα, γι' αὐτό ἀκριβῶς καί δέ μπόρεσε νά κερδίσει μαζί της κανέναν καί, μή ἔχοντας ἔδαφος γιά νά στηριχτεῖ, κρέμεται στόν ἀέρα.

Κύριο πεδίο τοῦ ἀγώνα ἐξακολουθεῖ νά εἶναι, ὅπως καί πρῶτα, ὁ δρόμος. Αὐτό δείχνουν τά γεγονότα. Τά γεγονότα δείχνουν ὅτι στό σημερινό ἀγώνα, στόν ἀγώνα τοῦ δρόμου καί ὄχι στήν ἀργόσχολη Δούμα οἱ δυνάμεις τῆς ἀντεπανάστασης μέρα μέ τή μέρα ἐξασθενοῦν καί ἀποσυντίθενται, ἐνῶ οἱ δυνάμεις τῆς ἐπανάστασης αὐξαίνουν καί προπαρασκευάζονται γιά ἀγώνα, ὅτι ἡ συγκέντρωση καί ἡ ὀργάνωση τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων γίνεται κάτω ἀπό τήν ἡγεσία τῶν πρωτοπόρων ἐργατῶν καί ὄχι τῆς κεφαλαιοκρατίας. Κι αὐτό σημαίνει ὅτι *εἶναι πέρα γιά πέρα δυνατό* νά νικήσει ἡ σημερινή ἐπανάσταση καί νά ὁδηγηθεῖ ὥς τό τέρμα της. Ὡστόσο ἡ νίκη αὐτή εἶναι δυνατή μόνο στήν *περίπτωση πού* καί στό μέλλον θά βρίσκονται ἐπικεφαλῆς της οἱ πρωτοπόροι ἐργάτες, *στήν περίπτωση πού* τό συνειδητό προλεταριάτο θά ἐκπληρώσει *ἄξια* τό ἔργο τῆς καθοδήγησης τῆς ἐπανάστασης.

Ἀπό δῶ βγαίνει καθαρά ποιά καθήκοντα ἔβαλε μπροστά στό συνέδριο ἡ σημερινή στιγμή καί τί ἔπρεπε νά κάνει τό συνέδριο.

Ὁ Ἔνγκελς ἔλεγε ὅτι τό ἐργατικό κόμμα «εἶναι ὁ συνειδητός ἐκφραστής τοῦ ἀσυνείδητου προτσές», δηλ. τό κόμμα πρέπει ν' ἀκολουθήσει συνειδητά τό δρόμο πού ἀσυνείδητα ἀκολουθεῖ ἡ ἴδια ἡ ζωή, πρέπει νά ἐκφράσει συνειδητά τίς ἰδέες ἐκεῖνες πού ἀσυνείδητα προωθεῖ ἡ ζωή πού κοχλάζει.

Τά γεγονότα δείχνουν ὅτι ὁ τσαρισμός δέν κατόρθω-

σε νά καταπνίξει τή λαϊκή ἐπανάσταση, ὅτι ἀπεναντίας ἡ λαϊκή ἐπανάσταση ἀναπτύσσεται μέρα μέ τή μέρα, ἀνεβαίνει πιό ψηλά καί τραβάει γιά νέο ξέσπασμα καί ὅτι συνεπῶς, καθῆκον τοῦ κόμματος εἶναι νά προετοιμάζεται συνειδητά γι' αὐτό τό ξέσπασμα καί νά ὁδηγήσει τή λαϊκή ἐπανάσταση ὥς τό τέρμα της.

Εἶναι φανερό ὅτι τό συνέδριο εἶχε τήν ὑποχρέωση νά τονίσει αὐτό τό καθῆκον καί νά βάλει στά μέλη τοῦ κόμματος τήν ὑποχρέωση νά τό ἐκπληρώσουν μέ τιμή.

Τά γεγονότα δείχνουν ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά συμφιλιωθεῖ ἡ ἐπανάσταση μέ τήν ἀντεπανάσταση, ὅτι ἡ Δούμα πού ἀπό τήν πρώτη στιγμή ἀκολούθησε τό δρόμο τῆς συμφιλίωσής τους, δέ θά μπορέσει νά κάνει τίποτα, ὅτι μιά τέτια Δούμα δέ θά γίνει ποτέ τό πολιτικό κέντρο τῆς χώρας, δέ θά συγκεντρώσει γύρω της τό λαό καί θά ἀναγκαστεῖ νά μετατραπεῖ σέ ἐξάρτημα τῆς ἀντίδρασης καί ὅτι συνεπῶς καθῆκον τοῦ κόμματος εἶναι νά διαλύσει τίς ἀπατηλές ἐλπίδες πού στηρίζουν πολλοί στή Δούμα, νά καταπολεμήσει τίς πολιτικές αὐταπάτες τοῦ λαοῦ καί νά δηλώσει σ' ὅλο τόν κόσμο ὅτι κύριος στίβος τῆς ἐπανάστασης εἶναι ὁ δρόμος καί ὄχι ἡ Δούμα, ὅτι τή νίκη τοῦ λαοῦ θά τή φέρει κυρίως ὁ δρόμος, ὁ ἀγώνας τοῦ δρόμου καί ὄχι ἡ Δούμα καί οἱ φλυαρίες μέσα στή Δούμα.

Εἶναι φανερό ὅτι τό Ἑνωτικό συνέδριο εἶχε τήν ὑποχρέωση νά τονίσει στίς ἀποφάσεις του καί αὐτό τό καθῆκον, γιά νά καθορίσει ἔτσι μέ ἀκρίβεια τόν προσανατολισμό τῆς δράσης τοῦ κόμματος.

Τά γεγονότα δείχνουν ὅτι ἡ ἐπανάσταση μπορεῖ νά νικήσει, ὅτι ἡ ἐπανάσταση μπορεῖ νά ὁδηγηθεῖ ὥς τό τέρμα της καί νά ἐγκαθιδρυθεῖ ἡ κυριαρχία τοῦ λαοῦ μόνο στήν περίπτωση πού ἐπικεφαλῆς τῆς ἐπανάστασης θά

μποῦν οἱ συνειδητοί ἐργάτες, στήν περίπτωση πού ἡ καθοδήγηση τῆς ἐπανάστασης θά βρίσκεται στά χέρια τῆς σοσιαλδημοκρατίας καί ὄχι τῆς κεφαλαιοκρατίας καί ὅτι συνεπῶς τό καθῆκον τοῦ κόμματος εἶναι νά σκάψει τόν τάφο τῆς ἡγεμονίας τῆς κεφαλαιοκρατίας, νά συσπειρώσει γύρω του τά ἐπαναστατικά στοιχεῖα τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ, νά μπεῖ ἐπικεφαλῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ τους ἀγώνα, νά καθοδηγήσει ἀπό δῶ καί μπρός τή δράση τους καί ἔτσι νά στερεώσει τό ἔδαφος γιά τήν ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου.

Εἶναι φανερό ὅτι τό Ἑνωτικό συνέδριο ἔπρεπε νά δόσει ἰδιαίτερη προσοχή καί σ' αὐτό τό τρίτο καί βασικό καθῆκον, γιά νά δείξει ἔτσι στό κόμμα πόσο μεγάλη εἶναι ἡ σημασία του.

Νά τί ἀπαιτοῦσε ἡ σημερινή στιγμή ἀπό τό Ἑνωτικό συνέδριο καί νά τί ἔπρεπε νά κάνει τό συνέδριο.

Ἀνταποκρίθηκε ἄραγε τό συνέδριο σ' αὐτό τό καθῆκον;

II

Γιά νά ξεκαθαρίσουμε αὐτό τό ζήτημα, πρέπει νά γνωρίσουμε τή φυσιογνωμία τοῦ ἴδιου τοῦ συνεδρίου.

Μέ πολλά ζητήματα ἀσχολήθηκε τό συνέδριο στίς ἐργασίες του, τό βασικό ὅμως ζήτημα, πού γύρω του περιστρέφονταν ὅλα τά ὑπόλοιπα ζητήματα, ἦταν τό ζήτημα τῆς σημερινῆς στιγμῆς. Ἡ σημερινή στιγμή τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης καί τά ταξικά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου—νά τό ζήτημα ὅπου μπλέχτηκαν σά σ' ἕνα κόμπο ὅλες οἱ διαφωνίες μας γύρω ἀπό τήν ταχτική.

Στήν πόλη ὀξύνεται ἡ κρίση, ἔλεγαν οἱ μπολσεβίκοι,

στό χωριό μεγαλώνει ἡ πεῖνα, ἡ κυβέρνηση ἀποσυντίθεται ὡς τά ἴδια τά θεμέλιά της καί ἡ ἀγανάκτηση τοῦ λαοῦ καθεμέρα καί μεγαλώνει, συνεπῶς ἡ ἐπανάσταση ὄχι μόνο δέν ὑποχωρεῖ, ἀλλά ἀντίθετα, μέρα μέ τή μέρα ἀνεβαίνει καί ἑτοιμάζεται γιά καινούργια ἐπίθεση. Ἀπό δῶ βγαίνει τό καθῆκον νά ὑποβοηθήσουμε τήν ἐπανάσταση πού ἀνεβαίνει, νά τήν ὁδηγήσουμε ὡς τό τέρμα καί νά τή στεφανώσουμε μέ τήν κυριαρχία τοῦ λαοῦ (βλ. τήν ἀπόφαση τῶν μπολσεβίκων «Ἡ σημερινή στιγμή...»).

Σχεδόν τά ἴδια ἔλεγαν καί οἱ μενσεβίκοι.

Πῶς ὅμως θά ὁδηγήσουμε τή σημερινή ἐπανάσταση ὡς τό τέρμα της καί ποιοί ὅροι ἀπαιτοῦνται γιά νά γίνει αὐτό;

Κατά τή γνώμη τῶν μπολσεβίκων ἡ σημερινή ἐπανάσταση μπορεῖ νά ὁδηγηθεῖ ὡς τό τέρμα της καί νά στεφανωθεῖ μέ τήν κυριαρχία τοῦ λαοῦ μόνο στήν περίπτωση πού ἐπικεφαλῆς τῆς ἐπανάστασης θά μποῦν οἱ συνειδητοί ἐργάτες, στήν περίπτωση πού ἡ καθοδήγηση τῆς ἐπανάστασης θά εἶναι συγκεντρωμένη στά χέρια τοῦ σοσιαλιστικοῦ προλεταριάτου καί ὄχι τῶν ἀστῶν δημοκρατῶν. «Μόνο τό προλεταριάτο—ἔλεγαν οἱ μπολσεβίκοι—εἶναι σέ θέση νά ὁδηγήσει ὡς τό τέρμα τή δημοκρατική ἐπανάσταση μέ τόν ὅρο ὅτι... θά ὁδηγήσει μαζί του τή μάζα τῆς ἀγροτιᾶς, προσδίνοντας πολιτική συνείδηση στόν αὐθόρμητο ἀγώνα της...». Σέ ἀντίθετη περίπτωση τό προλεταριάτο θά βρεθεῖ ὑποχρεωμένο νά παραιτηθεῖ ἀπό τό ρόλο τοῦ «ἀρχηγοῦ τῆς λαϊκῆς ἐπανάστασης» καί θά βρεθεῖ «στήν οὐρά τῆς φιλελεύθερης μοναρχικῆς κεφαλαιοκρατίας» πού ποτέ δέ θά ἐπιδιώξει νά ὁδηγήσει τήν ἐπανάσταση ὡς τό τέρμα (βλ. τήν ἀπόφαση «Τά ταξικά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου...»). Βέβαια, ἡ ἐπανάστασή μας εἶναι ἀστική ἐπανάσταση καί ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη θυμίζει τή μεγάλη Γαλλική Ἐπανάσταση, πού τούς καρπούς της τούς ἀπόλαυσε ἡ κεφαλαιοκρατία. Εἶναι ὅμως ἐπίσης ξεκάθαρο ὅτι ἀνάμεσα σ' αὐτές τίς δυό ἐπαναστάσεις ὑπάρχει καί μεγάλη διαφορά. Τόν καιρό τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασης δέν ὑπῆρχε ἡ μεγάλη βιομηχανική παραγωγή πού ἔχουμε σήμερα στή χώρα μας καί οἱ ταξικές ἀντιθέσεις δέ διαγράφονταν τόσο ἔντονα, ὅπως στή χώρα μας, γι' αὐτό καί τό προλεταριάτο ἐκεῖ ἦταν ἀδύνατο, ἐνῶ ἐδῶ εἶναι πιό δυνατό καί πιό συγκεντρωμένο. Πρέπει ἐπίσης νά λάβουμε ὑπόψη μας ὅτι ἐκεῖ τό προλεταριάτο δέν εἶχε δικό του κόμμα, ἐνῶ ἐδῶ ἔχει τό δικό του κόμμα μέ δικό του πρόγραμμα καί μέ δική του ταχτική. Δέν εἶναι καθόλου ἐκπληχτικό ὅτι ἐπικεφαλῆς τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασης ἦταν οἱ ἀστοί δημοκράτες, ἐνῶ οἱ ἐργάτες σέρνονταν στήν οὐρά αὐτῶν τῶν κυρίων, ὅτι «οἱ ἐργάτες ἀγωνίστηκαν καί οἱ ἀστοί ἀπόχτησαν τήν ἐξουσία». Ἀπό τό ἄλλο μέρος, καταλαβαίνει κανείς ἐπίσης πολύ καλά γιατί τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας δέν ἱκανοποιεῖται μέ τό νά σέρνεται στήν οὐρά τῶν φιλελευθέρων, γιατί ἐνεργεῖ σάν ἡγεμόνας τῆς ἐπανάστασης καί καλεῖ κάτω ἀπό τή σημαία του ὅλους «τούς καταπιεζόμενους καί τούς ἀπόκληρους». Νά ποῦ βρίσκεται ἡ ὑπεροχή τῆς ἐπανάστασής μας ἀπέναντι στή μεγάλη Γαλλική Ἐπανάσταση καί νά γιατί πιστεύουμε ὅτι τήν ἐπανάστασή μας μποροῦμε νά τήν ὁδηγήσουμε ὡς τό τέρμα της καί νά τήν ὁλοκληρώσουμε ἐγκαθιδρύοντας τή λαϊκή κυριαρχία. Χρειάζεται μόνο νά συμβάλουμε συνειδητά στήν ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου καί νά συγκεντρώσουμε γύρω του τόν ἀγωνιζόμενο λαό, ὥστε νά γίνει ἔτσι δυνατό νά ὁδηγηθεῖ ἡ ἐπανάσταση ὡς τό τέρμα. Καί ἡ ἐπανάσταση πρέπει νά ὁδηγηθεῖ ὡς τό τέρμα γιά νά μήν ἀπολαύσει τούς καρπούς της μόνο ἡ κεφαλαιοκρατία, γιά νά

πετύχει ἡ ἐργατική τάξη ἐκτός ἀπό τήν πολιτική ἐλευθερία καί τήν ὀχτάωρη δουλιά καί καλυτέρευση τῶν ὅρων ἐργασίας, γιά νά πραγματοποιήσει ἡ ἐργατική τάξη ἐξολοκλήρου τό μίνιμουμ πρόγραμμά της καί ν' ἀνοίξει ἔτσι τό δρόμο γιά τό σοσιαλισμό. Γι' αὐτό, ὅποιος ὑποστηρίζει τά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου, ὅποιος δέ θέλει νά μετατραπεῖ τό προλεταριάτο σέ ἐξάρτημα τῆς κεφαλαιοκρατίας καί νά βγάζει γιά λογαριασμό της τά κάστανα ἀπό τή φωτιά, ὅποιος ἀγωνίζεται γιά νά μετατραπεῖ τό προλεταριάτο σέ αὐτοτελῆ δύναμη καί νά χρησιμοποιήσει γιά τούς σκοπούς του τή σημερινή ἐπανάσταση, εἶναι ὑποχρεωμένος νά καταδικάσει ἀπερίφραστα τήν ἡγεμονία τῶν ἀστῶν δημοκρατῶν, εἶναι ὑποχρεωμένος νά στερεώσει τό ἔδαφος γιά τήν ἡγεμονία τοῦ σοσιαλιστικοῦ προλεταριάτου στή σημερινή ἐπανάσταση.

Αὐτά ὑποστήριζαν οἱ μπολσεβίκοι.

Ἐντελῶς διαφορετικά πράγματα ἔλεγαν οἱ μενσεβίκοι. Βέβαια, ἡ ἐπανάσταση δυναμώνει, ἔλεγαν, καί πρέπει νά ὁδηγηθεῖ ὥς τό τέρμα της. Γιά νά γίνει ὅμως αὐτό, δέ χρειάζεται καθόλου ἡ ἡγεμονία τοῦ σοσιαλιστικοῦ προλεταριάτου. Ἄς παίξουν τό ρόλο τους οἱ ἴδιοι οἱ ἀστοί δημοκράτες σάν ἡγέτες τῆς ἐπανάστασης. Αὐτά ἔλεγαν οἱ μενσεβίκοι. Γιατί, τί συμβαίνει; ρωτοῦσαν οἱ μπολσεβίκοι. Γιατί, ἀπαντοῦσαν οἱ μενσεβίκοι, ἡ σημερινή ἐπανάσταση εἶναι ἀστική καί ἀρχηγός της πρέπει νά εἶναι ἡ κεφαλαιοκρατία. Καλά, καί τί πρέπει νά κάνει τό προλεταριάτο; Πρέπει ν' ἀκολουθεῖ τούς ἀστούς δημοκράτες, νά «τούς σπρώχνει» κι ἔτσι νά «κινεῖ πρός τά μπρός τήν ἀστική ἐπανάσταση». Αὐτά ἔλεγε ὁ ἡγέτης τῶν μενσεβίκων Μαρτίνοφ, πού τόν ὅρισαν «εἰσηγητή». Ἡ ἴδια ἄποψη ἐκφράζεται, ἄν καί ὄχι τόσο καθαρά, στήν ἀπόφαση τῶν μενσεβίκων «Γιά τή σημερινή στιγμή». Ἀπό τότε ἀκόμα πού

ἔγραψε τίς «Δυό διχτατορίες» του ὁ Μαρτίνοφ ἔλεγε ὅτι «ἡ ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἐπικίνδυνη οὐτοπία», φαντασιοπληξία, ὅτι τήν ἀστική ἐπανάσταση «πρέπει νά τήν καθοδηγεῖ ἡ ἄκρα δημοκρατική ἀντιπολίτευση» καί ὄχι τό σοσιαλιστικό προλεταριάτο, ὅτι τό ἀγωνιζόμενο προλεταριάτο «πρέπει νά πηγαίνει πίσω ἀπό τήν ἀστική δημοκρατία» καί νά τή σπρώχνει στό δρόμο τῆς ἐλευθερίας (βλ. τή γνωστή μπροσούρα τοῦ Μαρτίνοφ «Δυό διχτατορίες»). Τήν ἴδια ἄποψη ἐπανέλαβε καί στό Ἑνωτικό συνέδριο. Κατά τή γνώμη του, ἡ μεγάλη Γαλλική Ἐπανάσταση εἶναι τό πρωτότυπο, ἐνῶ ἡ ἐπανάστασή μας ἀποτελεῖ ἁπλῶς ἕνα ὠχρό ἀντίγραφο αὐτοῦ τοῦ πρωτότυπου καί ἐπειδή στή Γαλλία ἐπικεφαλῆς τῆς ἐπανάστασης βρισκόταν στήν ἀρχή ἡ «Συνταχτική» καί μετά ἡ «Συμβατική» ὅπου κυριαρχοῦσε ἡ ἀστική τάξη, καί στή χώρα μας ἐπίσης ἡγέτης τῆς ἐπανάστασης, ἡγέτης πού θά συγκεντρώσει γύρω του τό λαό, πρέπει νά εἶναι στήν ἀρχή ἡ κρατική Δούμα καί κατόπιν κάποιο ἄλλο ἀντιπροσωπευτικό σῶμα πού θά εἶναι πιό ἐπαναστατικό ἀπό τή Δούμα. Τόσο στή Δούμα ὅσο καί σ' αὐτό τό μελλοντικό ἀντιπροσωπευτικό σῶμα θά κυριαρχοῦν οἱ ἀστοί δημοκράτες, συνεπῶς μᾶς χρειάζεται ἡ ἡγεμονία τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας καί ὄχι τοῦ σοσιαλιστικοῦ προλεταριάτου. Χρειάζεται μόνο νά ἀ κ ο λ ο υ θ ο ῦ μ ε βῆμα πρός βῆμα τήν ἀστική τάξη καί νά τή σπρώχνουμε πιό μπροστά, πρός τήν ἀληθινή ἐλευθερία. Εἶναι χαραχτηριστικό ὅτι τό λόγο τοῦ Μαρτίνοφ οἱ μενσεβίκοι τόν ὑποδέχτηκαν μέ ζωηρά χειροκροτήματα. Εἶναι ἐπίσης χαραχτηριστικό ὅτι σ έ κ α μ ι ά ἀ π ό φ α σ ή τ ο υ ς δέ μιλᾶνε ὅτι εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου καί ὅτι τήν ἔκφραση «ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου» τήν ἐξοστράκισαν ἐντελῶς ἀπό τίς ἀποφάσεις τους,

καθώς καί ἀπό τίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου (βλ. τίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου).

Αὐτή ἦταν ἡ θέση τῶν μενσεβίκων στό συνέδριο.

Ὅπως βλέπετε, ἐδῶ ἔχουμε δυό θέσεις πού ἀποκλείουν ἡ μιά τήν ἄλλη, καί ἀπό δῶ ἀκριβῶς πηγάζουν ὅλες οἱ ὑπόλοιπες διαφωνίες μας.

Ἄν ἡγέτης τῆς σημερινῆς ἐπανάστασης εἶναι τό συνειδητό προλεταριάτο, ἐνῶ στή σημερινή Δούμα κυριαρχοῦν οἱ ἀστοί καντέτοι, εἶναι αὐτονόητο ὅτι ἡ σημερινή Δούμα δέ θά μπορέσει νά μετατραπεῖ σέ «πολιτικό κέντρο τῆς χώρας», δέ θά μπορέσει νά συνενώσει γύρω της τόν ἐπαναστατημένο λαό καί ὅσο καί ἄν προσπαθήσει δέ θά μπορέσει νά γίνει ὁ καθοδηγητής τῆς ἐπανάστασης πού ἀνεβαίνει. Παρακάτω, ἄν ἡγέτης τῆς ἐπανάστασης εἶναι τό συνειδητό προλεταριάτο καί εἶναι ἀδύνατο νά καθοδηγηθεῖ ἀπό τή Δούμα ἡ ἐπανάσταση, εἶναι αὐτονόητο ὅτι στή σημερινή στιγμή τό κύριο πεδίο δράσης μας πρέπει νά εἶναι ὁ δρόμος κι ὄχι ἡ αἴθουσα τῆς Δούμας. Ἀκόμα, ἄν ἡγέτης τῆς ἐπανάστασης εἶναι τό συνειδητό προλεταριάτο καί τό κύριο πεδίο τοῦ ἀγώνα ὁ δρόμος, εἶναι αὐτονόητο ὅτι τό καθῆκον μας εἶναι νά πάρουμε ἐνεργό μέρος στήν ὀργάνωση τοῦ ἀγώνα τοῦ δρόμου, νά δόσουμε μεγάλη προσοχή στό ἔργο τοῦ ἐξοπλισμοῦ, νά πολλαπλασιάσουμε τά κόκκινα τμήματα καί νά διαδόσουμε τίς στρατιωτικές γνώσεις μέσα στά πρωτοπόρα στοιχεῖα. Τέλος, ἄν ἡγέτης τῆς ἐπανάστασης εἶναι τό πρωτοπόρο προλεταριάτο καί ἄν τό πρωτοπόρο προλεταριάτο εἶναι ὑποχρεωμένο νά πάρει ἐνεργό μέρος στήν ὀργάνωση τῆς ἐξέγερσης, εἶναι αὐτονόητο ὅτι δέ μποροῦμε νά νίψουμε τά χέρια μας καί νά ἀπομακρυνθοῦμε ἀπό τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση, ἀλλά εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά καταχτήσουμε τήν πολιτική ἐξουσία μαζί μέ τήν ἀγροτιά καί νά πάρουμε μέρος στήν προσωρινή κυβέρνηση*: ὁ ἀρχηγός τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀγώνα στούς δρόμους πρέπει νά εἶναι ἐπίσης καί ἀρχηγός μέσα στήν κυβέρνηση τῆς ἐπανάστασης.

Αὐτή ἦταν ἡ θέση τῶν μπολσεβίκων.

Καί ἀντίθετα, ἄν γίνει αὐτό πού σκέφτονται οἱ μενσεβίκοι, δηλ. ἄν ἡ ἡγεσία τῆς ἐπανάστασης θά ἀνήκει στούς ἀστούς δημοκράτες καί οἱ καντέτοι τῆς Δούμας «προσεγγίσουν τούς δημοκράτες αὐτοῦ τοῦ εἴδους», εἶναι αὐτονόητο ὅτι ἡ σημερινή Δούμα μπορεῖ νά μετατραπεῖ σέ «πολιτικό κέντρο τῆς χώρας», ὅτι ἡ σημερινή Δούμα μπορεῖ νά συνενώσει γύρω της τόν ἐπαναστατημένο λαό, νά γίνει ὁ ἡγέτης του καί νά μετατραπεῖ στό κύριο πεδίο τοῦ ἀγώνα. Παρακάτω, ἄν ἡ Δούμα μπορεῖ νά μετατραπεῖ στό κύριο πεδίο τοῦ ἀγώνα, εἶναι περιττό νά δόσουμε μεγάλη προσοχή στό ἔργο τοῦ ἐξοπλισμοῦ καί τῆς ὀργάνωσης τῶν κόκκινων τμημάτων, δέν εἶναι δουλιά μας νά δόσουμε ἰδιαίτερη προσοχή στήν ὀργάνωση τοῦ ἀγώνα στούς δρόμους κι ἀκόμα περισσότερο δέν εἶναι δουλιά μας νά καταχτήσουμε τήν πολιτική ἐξουσία μαζί μέ τήν ἀγροτιά καί νά πάρουμε μέρος στήν προσωρινή κυβέρνηση· ἄς φροντίσουν γι' αὐτό τό πράγμα οἱ ἀστοί δημοκράτες πού θά εἶναι οἱ ἡγέτες τῆς ἐπανάστασης. Φυσικά δέ θά ἦταν ἄσχημο νά ἔχουμε καί ὅπλα καί κόκκινα τμήματα, ἀπεναντίας, κι αὐτό χρειάζεται, τό πράγμα ὅμως δέν ἔχει τόσο μεγάλη σημασία ὅση τοῦ δίνουν οἱ μπολσεβίκοι.

Αὐτή ἦταν ἡ θέση τῶν μενσεβίκων.

Τό συνέδριο ἀκολούθησε τό δεύτερο δρόμο, δηλ. ἀπόριψε τήν ἡγεμονία τοῦ σοσιαλιστικοῦ προλεταριάτου καί ἐνέκρινε τή θέση τῶν μενσεβίκων.

---

* Ἐδῶ δέ θίγουμε τήν πλευρά τοῦ ζητήματος πού ἔχει σχέση μέ τίς ἀρχές.

Ἔτσι τό συνέδριο ἀπόδειξε καθαρά ὅτι δέν κατάλαβε τίς ζωτικές ἀπαιτήσεις τῆς σημερινῆς στιγμῆς.

Αὐτό εἶναι τό βασικό λάθος τοῦ συνεδρίου, πού ἔμελλε κατανάγκην νά τό ἀκολουθήσουν καί ὅλα τά ἄλλα λάθη.

III

Ἀπό τή στιγμή πού τό συνέδριο ἀπόριψε τήν ἰδέα τῆς ἡγεμονίας τοῦ προλεταριάτου, ἔγινε ὁλοφάνερο ποιά λύση θά ἔπρεπε νά δόσει καί στά ὑπόλοιπα ζητήματα: «γιά τή στάση ἀπέναντι στήν κρατική Δούμα», «γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση» κλπ.

Καί τώρα ἄς περάσουμε σ' αὐτά τά ζητήματα.

Ἄς ἀρχίσουμε ἀπό τό ζήτημα τῆς κρατικῆς Δούμας.

Δέ θά ἐξετάσουμε τό ζήτημα, ποιά ταχτική ἦταν ἡ πιό σωστή—ἡ ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές ἤ ἡ συμμετοχή σ' αὐτές. Θά σημειώσουμε μόνο τά παρακάτω: ἄν σήμερα ἡ Δούμα δέν ἀσχολεῖται μέ τίποτε ἄλλο ἐξόν ἀπό ἀγορεύσεις, ἄν βάλτωσε ἀνάμεσα στήν ἐπανάσταση καί τήν ἀντεπανάσταση, αὐτό σημαίνει ὅτι οἱ ὀπαδοί τῆς συμμετοχῆς στίς ἐκλογές κάνανε λάθος ὅταν κάλεσαν τό λαό νά πάρει μέρος στίς ἐκλογές ξυπνώντας μέσα του ψεύτικες ἐλπίδες. Αὐτό ὅμως ἄς τό ἀφήσουμε στήν πάντα. Τό ζήτημα εἶναι ὅτι τή στιγμή πού γινόταν τό συνέδριο οἱ ἐκλογές εἶχαν τελειώσει (ἐκτός ἀπό τόν Καύκασο καί τή Σιβηρία), εἴχαμε πιά στά χέρια μας τ' ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν καί συνεπῶς μποροῦσε νά γίνει λόγος μόνο γιά τήν ἴδια τή Δούμα πού θά συνερχόταν σέ λίγες μέρες. Εἶναι ξεκάθαρο ὅτι τό συνέδριο δέ μποροῦσε νά γυρίσει πίσω στά περασμένα καί ὅτι ἔπρεπε νά στρέψει τήν κύρια προσοχή του στό ζήτημα τί εἶναι ἡ ἴδια ἡ Δούμα καί ποιά στάση ἔπρεπε νά κρατήσουμε ἀπέναντί της.

Τί ἀντιπροσωπεύει λοιπόν, ἡ σημερινή Δούμα καί ποιά πρέπει νά εἶναι ἡ στάση μας ἀπέναντί της;

Ἀπό τότε πού βγῆκε τό διάγγελμα τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη ἦταν γνωστό ὅτι ἡ Δούμα δέν ἔχει καί πολύ μεγάλα δικαιώματα: εἶναι μιά συνέλευση βουλευτῶν, πού «ἔχει τό δικαίωμα» νά συσκέπτεται, «δέν ἔχει» ὅμως, «τό δικαίωμα» νά ξεπερνάει τά πλαίσια τῶν σημερινῶν «θεμελιακῶν νόμων». Τήν ἐποπτεία σ' αὐτή τήν ἀσκεῖ τό Συμβούλιο τοῦ Κράτους, πού «ἔχει τό δικαίωμα» νά ἀκυρώνει ὁποιαδήποτε ἀπόφαση τῆς Δούμας. Καί φρουρός στέκεται ἡ ἐξοπλισμένη ὥς τά δόντια τσαρική κυβέρνηση, πού «ἔχει τό δικαίωμα» νά διαλύει τή Δούμα, ἄν δέν περιοριστεῖ στό συμβουλευτικό της ρόλο.

Ὅσο γιά τή φυσιογνωμία τῆς Δούμας, ξέραμε καί πρίν ἀκόμα ἀρχίσει τό συνέδριο ἀπό ποιούς θ' ἀποτελεστεῖ, ξέραμε ἀπό τότε ἀκόμα ὅτι ἡ Δούμα στό μεγαλύτερό της μέρος θ' ἀποτελεστεῖ ἀπό καντέτους. Μ' αὐτό δέ θέλουμε καθόλου νά ποῦμε ὅτι οἱ καντέτοι θά ἀποτελέσουν μόνοι τους τήν πλειοψηφία τῆς Δούμας· λέμε ἁπλῶς ὅτι ἀπό τά πεντακόσια περίπου μέλη τῆς Δούμας τό ἕνα τρίτο θά τό ἀποτελέσουν οἱ καντέτοι, τό ἄλλο τρίτο θά τό ἀποτελέσουν οἱ ἐνδιάμεσες ὁμάδες καί οἱ δεξιοί («τό κόμμα τῶν δημοκρατικῶν μεταρυθμίσεων»[75], τά μετριοπαθῆ στοιχεῖα ἀπό τούς ἐκτός κομμάτων βουλευτές, οἱ ὀχτωβριστές[76] καί λοιποί), πού τή στιγμή τοῦ ἀγώνα ἐνάντια στούς ἄκρους ἀριστερούς (τήν Ὁμάδα ἐργασίας καί τήν Ὁμάδα τῶν ἐπαναστατῶν ἀγροτῶν) θά ἑνωθοῦν γύρω ἀπό τούς καντέτους καί θά τούς ψηφίσουν καί ἔτσι οἱ καντέτοι θά γίνουν κύριοι τῆς κατάστασης στή Δούμα.

Καί ποιοί εἶναι οἱ καντέτοι; Μπορεῖ ἄραγε νά τούς ὀνομάσει κανείς ἐπαναστάτες; Βέβαια, ὄχι! Τότε ποιοί εἶ-

ναι οἱ καντέτοι; Οἱ καντέτοι εἶναι κόμμα συμφιλιωτῶν: θέλουν νά περιορίσουν τά δικαιώματα τοῦ τσάρου, αὐτό ὅμως τό κάνουν ὄχι γιατί εἶναι ὀπαδοί τῆς νίκης τοῦ λαοῦ—οἱ καντέτοι θέλουν νά ἀντικαταστήσουν τήν τσαρική ἀπολυταρχία μέ τήν ἀπόλυτη κυριαρχία τῆς κεφαλαιοκρατίας καί ὄχι μέ τήν κυριαρχία τοῦ λαοῦ (βλ. τό πρόγραμμά τους)—ἀλλά γιά νά μετριάσει καί ὁ λαός τήν ἐπαναστατικότητά του, νά ἀποσύρει τίς ἐπαναστατικές του διεκδικήσεις καί νά συνεννοηθεῖ κάπως μέ τόν τσάρο. Γι' αὐτό θέλουν οἱ καντέτοι τό συμβιβασμό τοῦ τσάρου μέ τό λαό.

Ὅπως βλέπετε, ἡ πλειοψηφία τῆς Δούμας ἐπρόκειτο νά ἀποτελεστεῖ ἀπό συμφιλιωτές καί ὄχι ἀπό ἐπαναστάτες. Κι αὐτό ἔγινε ὁλοφάνερο μόνο του ἀπό τό πρῶτο κιόλας δεκαπενθήμερο τοῦ Ἀπρίλη.

Καί ἔτσι μποϋκοταρισμένη καί ἀνίσχυρη καί μέ ἐλάχιστα δικαιώματα ἀπό τό ἕνα μέρος, μή ἐπαναστατική καί συμφιλιωτική στήν πλειοψηφία της, ἀπό τό ἄλλο μέρος, νά τί εἰκόνα παρουσίαζε ἡ Δούμα. Οἱ ἀνίσχυροι ἔτσι κι ἀλλιῶς ἀκολουθοῦν συνήθως τό δρόμο τοῦ συμβιβασμοῦ, καί ἄν κοντά σ' αὐτά ἔχουν καί μή ἐπαναστατικές τάσεις, τότε κατρακυλᾶν ἀκόμα πιό γρήγορα στό συμβιβασμό. Τό ἴδιο ἐπρόκειτο νά γίνει καί μέ τήν κρατική Δούμα. Δέ μποροῦσε νά ταχθεῖ ὁλοκληρωτικά μέ τό μέρος τοῦ τσάρου, γιατί θέλει νά περιοριστοῦν τά δικαιώματα τοῦ τσάρου, δέ μποροῦσε ὅμως καί νά περάσει μέ τό μέρος τοῦ λαοῦ, γιατί ὁ λαός βάζει ἐπαναστατικές διεκδικήσεις. Γι' αὐτό ἔπρεπε κατανάγκην νά σταθεῖ ἀνάμεσα στόν τσάρο καί τό λαό καί νά καταπιαστεῖ νά τούς συμφιλιώσει, δηλαδή νά κοπανάει ἀέρα. Ἀπό τό ἕνα μέρος ἦταν ὑποχρεωμένη νά πείσει τό λαό νά παραιτηθεῖ ἀπό τίς «ὑπερβολικές διεκδικήσεις» καί νά συνεννοηθεῖ κάπως μέ τόν τσάρο, ἀπό τό ἄλλο μέρος ὅμως ἦταν ὑποχρεωμένη νά παίξει τό ρόλο τοῦ μεσολαβητῆ ἀπέναντι στόν τσάρο, γιά νά κάνει ὁ τελευταῖος λίγες παραχωρήσεις στό λαό καί νά βάλει ἔτσι τέλος στίς «ἐπαναστατικές ταραχές».

Νά μέ ποιά Δούμα εἶχε νά κάνει τό ἑνωτικό συνέδριο τοῦ κόμματος.

Ποιά ἔπρεπε νά εἶναι ἡ στάση τοῦ κόμματος ἀπέναντι σέ μιά τέτια Δούμα; Δέ χωράει συζήτηση ὅτι τό κόμμα δέ μποροῦσε νά ἀναλάβει τήν ὑποστήριξη τέτιας Δούμας γιατί ὑποστήριξη τῆς Δούμας σημαίνει καί ὑποστήριξη τῆς συμβιβαστικῆς πολιτικῆς καί ἡ συμβιβαστική πολιτική εἶναι ριζικά ἀντίθετη μέ τό καθῆκον τοῦ βαθαίματος τῆς ἐπανάστασης, τό ἐργατικό κόμμα δέ θά ἔπρεπε δηλαδή νά ἀναλάβει νά παίξει τό ρόλο τοῦ κατευναστῆ τῆς ἐπανάστασης. Βέβαια, τό κόμμα ἔπρεπε νά χρησιμοποιήσει τόσο τήν ἴδια τή Δούμα, ὅσο καί τίς προστριβές τῆς Δούμας μέ τήν κυβέρνηση, αὐτό ὅμως δέ σημαίνει καί ὅτι πρέπει νά ὑποστηρίξει τή μή ἐπαναστατική ταχτική τῆς Δούμας. Ἀπεναντίας, ἡ στάση τοῦ κόμματος ἀπέναντι στήν κρατική Δούμα πρέπει νά εἶναι: νά ξεσκεπάσει τή διπλοπροσωπεία τῆς Δούμας, νά τῆς κάνει ἀμείλιχτη κριτική καί νά καταγγείλει ἀνοιχτά στό λαό τήν προδοτική ταχτική της.

Ἄν ὅμως ἔτσι ἔχουν τά πράγματα, τότε εἶναι ξεκάθαρο ὅτι ἡ καντέτικη Δούμα δέν εἶναι ὁ ἐκφραστής τῆς θέλησης τοῦ λαοῦ, ὅτι δέ μπορεῖ νά ἐκπληρώσει τό ρόλο τῆς ἀντιπροσώπευσης τοῦ λαοῦ, δέ μπορεῖ νά ἀποτελέσει τό πολιτικό κέντρο τῆς χώρας καί νά συνενώσει γύρω της τό λαό.

Στήν περίπτωση αὐτή ὑποχρέωση τοῦ κόμματος ἦταν νά διαλύσει τίς ψεύτικες ἐλπίδες πού στήριζαν μερικοί στή Δούμα καί νά δηλώσει μπροστά σέ ὅλο τόν κόσμο ὅτι ἡ Δούμα δέν εἶναι ὁ ἐκφραστής τῆς θέλησης τοῦ λαοῦ, ὅτι συνεπῶς δέ μπορεῖ νά ἀποτελέσει ὄργανο τῆς ἐπανάστα-

σης καί ὅτι σήμερα τό κύριο πεδίο τοῦ ἀγώνα εἶναι ὁ δρόμος καί ὄχι ἡ Δούμα.

Ταυτόχρονα ἦταν φανερό ὅτι ἡ ἀγροτική «Ὁμάδα ἐργασίας»[77], πού ὑπῆρχε στή Δούμα, ὁμάδα ὀλιγάριθμη σέ σχέση μέ τούς καντέτους, δέ θά ἀκολουθοῦσε ὥς τό τέλος τή συμφιλιωτική ταχτική τῶν καντέτων καί ὅτι σήμερα-αὔριο θά ἔμελλε ν' ἀρχίσει νά τούς πολεμᾶ σάν προδότες τοῦ λαοῦ καί νά πάρει τό δρόμο τῆς ἐπανάστασης. Τό κόμμα εἶχε τήν ὑποχρέωση νά ὑποστηρίξει τήν «Ὁμάδα ἐργασίας» στόν ἀγώνα της μέ τούς καντέτους, νά ἀναπτύξει ὥς τό τέλος τίς ἐπαναστατικές της τάσεις, νά ἀντιπαραθέσει τήν ἐπαναστατική ταχτική της στή μή ἐπαναστατική ταχτική τῶν καντέτων καί μ' αὐτό τόν τρόπο νά ξεσκεπάσει ἀκόμα πιό ξεκάθαρα τίς προδοτικές τάσεις τῶν καντέτων.

Τί ἔκανε λοιπόν τό συνέδριο, τί εἶπε τό συνέδριο στήν ἀπόφασή του γιά τήν κρατική Δούμα;

Ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου λέει ὅτι ἡ Δούμα εἶναι ἕνα σῶμα πού βγῆκε «μέσα ἀπό τά σπλάχνα τοῦ ἔθνους». Δηλαδή ἡ Δούμα, παρά τίς ἐλλείψεις της, εἶναι, ὅπως λέει ἡ ἀπόφαση, ὁ ἐκφραστής τῆς θέλησης τοῦ λαοῦ.

Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι τό συνέδριο δέ μπόρεσε νά κρίνει ὅπως πρέπει τήν καντέτικη Δούμα, ὅτι τό συνέδριο ξέχασε πώς ἡ πλειοψηφία τῆς Δούμας ἀποτελεῖται ἀπό συμφιλιωτές, ὅτι οἱ συμφιλιωτές σάν ἄνθρωποι πού ἀρνοῦνται τήν ἐπανάσταση δέ μποροῦν νά ἐκφράζουν τή θέληση τοῦ λαοῦ καί ὅτι συνεπῶς δέν ἔχουμε τό δικαίωμα νά λέμε ὅτι ἡ Δούμα βγῆκε «μέσα ἀπό τά σπλάχνα τοῦ ἔθνους».

Τί εἶπαν σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό οἱ μπολσεβίκοι στό συνέδριο;

Εἶπαν ὅτι «ἡ κρατική Δούμα μέ τήν καντέτικη (κυρίως) σύνθεσή της, ὅπως διαγράφηκε πιά σήμερα, δέ μπορεῖ σέ **καμιά περίπτωση νά ἐκπληρώσει** τό ρόλο ἑνός πραγματικοῦ λαϊκοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ σώματος». Δηλαδή ἡ σημερινή Δούμα δέ βγῆκε μέσα ἀπό τά σπλάχνα τοῦ λαοῦ, εἶναι ἀντιλαϊκή καί γι' αὐτό δέν ἐκφράζει τή θέληση τοῦ λαοῦ (βλ. τό σχέδιο ἀπόφασης τῶν μπολσεβίκων).

Τό συνέδριο ἀπόριψε τή θέση τῶν μπολσεβίκων πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα.

Ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου λέει ὅτι ἡ «Δούμα», παρά τόν «ψευτοσυνταγματικό» της χαραχτήρα, «θά μετατραπεῖ», μολαταῦτα σέ «ὄργανο τῆς ἐπανάστασης»... οἱ προστριβές της μέ τήν κυβέρνηση μποροῦν νά πάρουν διαστάσεις σέ σημεῖο πού «νά δοθεῖ ἡ δυνατότητα νά γίνουν ἡ ἀφετηρία γιά πλατιά μαζικά κινήματα πού νά βάλουν γιά σκοπό τους τό γκρέμισμα τοῦ σημερινοῦ πολιτικοῦ καθεστῶτος». Δηλαδή ἡ Δούμα μπορεῖ, λένε, νά μετατραπεῖ σέ πολιτικό κέντρο, νά συγκεντρώσει γύρω της τόν ἐπαναστατημένο λαό καί νά σηκώσει τή σημαία τῆς ἐπανάστασης.

Ἀκοῦστε το, ἐργάτες: ἡ συμφιλιωτική καντέτικη Δούμα μπορεῖ, ὅπως φαίνεται, νά μετατραπεῖ σέ κέντρο τῆς ἐπανάστασης καί νά βρεθεῖ ἐπικεφαλῆς τῆς ἐπανάστασης· φαίνεται πώς ἀπό τό σκυλί μπορεῖ νά γεννηθεῖ ἀρνί! Γιατί λοιπόν ν' ἀνησυχεῖτε, ἀπό δῶ καί μπρός δέ χρειάζεται οὔτε ἡ ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου, δέ χρειάζεται οὔτε νά συσπειρωθεῖ ὁ λαός γύρω ἀκριβῶς ἀπό τό προλεταριάτο: ἡ **μή ἐπαναστατική** Δούμα θά συγκεντρώσει μόνη γύρω της τόν **ἐπαναστατημένο** λαό κι ὅλα θά εἶναι ἐντάξει! Νά λοιπόν πόσο ἁπλά θά γίνει ἡ ἐπανάσταση, νά λοιπόν τί πρέπει νά γίνει, ὅπως φαίνεται, γιά νά ὁδηγηθεῖ ἡ σημερινή ἐπανάσταση ὥς τό τέρμα της!

Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι τό συνέδριο δέν κατάλαβε πώς ἡ διπρόσωπη Δούμα μέ τούς διπρόσωπους καντέτους της θά κρέμεται ὁπωσδήποτε ἀνάμεσα σέ δυό καρέκλες, θά

προσπαθήσει νά συμφιλιώσει τόν τσάρο μέ τό λαό καί μετά, όπως κάθε διπρόσωπος, θά άναγκαστεῖ νά κλίνει πρός τό μέρος έκείνου πού θά τῆς ὑποσχεθεῖ τά περισσότερα!

Τί εἶπανε οἱ μπολσεβίκοι στό συνέδριο πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα;

Οἱ μπολσεβίκοι δήλωσαν ὅτι «δέ δημιουργήθηκαν ἀκόμα οἱ συνθῆκες γιά νά μπεῖ τό κόμμα μας στόν κοινοβουλευτικό δρόμο», δηλαδή γιά τήν ὥρα δέ μποροῦμε ἀκόμα νά ἀρχίσουμε τήν ἥσυχη ζωή τοῦ κοινοβουλίου, τό κύριο πεδίο τοῦ ἀγώνα παραμένει ἀκόμα ὁ δρόμος κι ὄχι ἡ Δούμα (βλ. τό σχέδιο ἀπόφασης τῶν μπολσεβίκων).

Τό συνέδριο καί σ' αὐτό τό σημεῖο ἀπόριψε τό σχέδιο ἀπόφασης τῶν μπολσεβίκων.

Ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου δέ λέει τίποτα τό συγκεκριμένο ὅτι ὑπάρχουν στή Δούμα οἱ ἐκπρόσωποι τῆς ἐπαναστατικῆς ἀγροτιᾶς («Ὁμάδα ἐργασίας») πού ἔμειναν μειοψηφία καί πού εἶναι ἀναγκασμένοι νά ἀποκρούσουν τό συμβιβασμό τῶν καντέτων καί νά πάρουν τό δρόμο τῆς ἐπανάστασης, ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου δέ λέει ὅτι πρέπει νά τούς ἐνθαρρύνουμε καί νά τούς ὑποστηρίξουμε στόν ἀγώνα ἐνάντια στούς καντέτους καί νά τούς βοηθήσουμε νά βαδίσουν ἀκόμα πιό σταθερά στόν ἐπαναστατικό δρόμο.

Εἶναι ὁλοφάνερο πώς τό συνέδριο δέν κατάλαβε ὅτι τό προλεταριάτο καί ἡ ἀγροτιά ἀποτελοῦν τίς δυό βασικές δυνάμεις τῆς σημερινῆς ἐπανάστασης, ὅτι στή σημερινή στιγμή τό προλεταριάτο, σάν ἡγέτης τῆς ἐπανάστασης, πρέπει νά ὑποστηρίξει τούς ἐπαναστάτες ἀγρότες τόσο στό δρόμο ὅσο καί στή Δούμα, ἀρκεῖ νά πολεμοῦν τούς ἐχθρούς τῆς ἐπανάστασης.

Τί εἶπαν οἱ μπολσεβίκοι στό συνέδριο πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα;

Δήλωσαν ὅτι ἡ σοσιαλδημοκρατία πρέπει νά ξεσκεπάσει ἀμείλιχτα «τήν ἀσυνέπεια καί τήν ἀστάθεια τῶν καντέτων, παρακολουθώντας μέ μεγάλη προσοχή τά στοιχεῖα τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατίας τῶν ἀγροτῶν, συνεγώνοντάς τα καί ἀντιπαραθέτοντάς τα στούς καντέτους, καί ὑποστηρίζοντας ἐκεῖνες τίς ἐνέργειές τους πού ἀνταποκρίνονται στά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου» (βλ. τό σχέδιο ἀπόφασης).

Τό συνέδριο δέν ψήφισε οὔτε αὐτή τήν πρόταση τῶν μπολσεβίκων. Σίγουρα ἐπειδή κι ἐδῶ ἐκφράζεται πολύ καθαρά ὁ πρωτοπόρος ρόλος τοῦ προλεταριάτου στό σημερινό ἀγώνα, ἐνῶ τό συνέδριο, ὅπως εἴδαμε παραπάνω, ἔδειξε δυσπιστία πρός τήν ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου· ἡ ἀγροτιά, κατά τή γνώμη τοῦ συνεδρίου, πρέπει νά συνενωθεῖ γύρω ἀπό τή Δούμα καί ὄχι γύρω ἀπό τό προλεταριάτο!

Νά γιατί ἡ ἀστική ἐφημερίδα «Νάσα Ζίζν»[78] ἐπαινεῖ τήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου, νά γιατί οἱ καντέτοι τῆς «Νάσα Ζίζν» ἄρχισαν νά φωνάζουν μέ μιά φωνή: ἐπιτέλους οἱ σοσιαλδημοκράτες συνετίστηκαν καί ἀπομακρύνθηκαν ἀπό τό μπλανκισμό (βλ. «Νάσα Ζίζν», ἀρ. 432).

Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι οἱ ἐχθροί τοῦ λαοῦ, οἱ καντέτοι, δέν ἐπαινοῦν στά καλά καθούμενα τήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου. Δέν εἶχε ἄδικο ὁ Μπέμπελ πού ἔλεγε: ὅ,τι ἀρέσει στούς ἐχθρούς μας, εἶναι ἐπιζήμιο γιά μᾶς!

IV

Ἄς περάσουμε στό ζήτημα τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης.

Σήμερα δέν εἶναι πιά γιά κανέναν μυστικό ὅτι ἡ ἐμφάνιση στή σκηνή τοῦ λαοῦ εἶναι ἀναπότρεπτη. Ἐφόσο στίς πόλεις καί στά χωριά μεγαλώνει ἡ κρίση καί ἡ πεῖνα, ἐφόσο ὁ ἀναβρασμός μέσα στό προλεταριάτο καί τήν ἀγροτιά μεγαλώνει μέρα μέ τή μέρα, ἐφόσο ἡ τσαρική κυβέρ-

νηση ἀποσυντίθεται καί συνεπῶς, ἐφόσο ἡ ἐπανάσταση τραβᾶ πρός τήν ἄνοδο, εἶναι αὐτονόητο ὅτι ἡ ζωή ἑτοιμάζει ἕνα καινούργιο λαϊκό ξεσήκωμα, πιό πλατύ καί πιό ἰσχυρό ἀπ' ὅ,τι τόν Ὀχτώβρη καί τό Δεκέμβρη. Σήμερα εἶναι περιττό νά ποῦμε ἄν αὐτό τό καινούργιο λαϊκό ξεσήκωμα εἶναι ἐπιθυμητό ἤ ὄχι, ἄν εἶναι καλό ἤ κακό: ἐδῶ δέν πρόκειται γιά τίς ἐπιθυμίες μας, ἀλλά γιά τό γεγονός ὅτι τό ξεσήκωμα τοῦ λαοῦ ὡριμάζει μόνο του, ὅτι εἶναι ἀναπότρεπτο.

Ὑπάρχει ὅμως διαφορά ἀνάμεσα στή μιά καί τήν ἄλλη μαζική ἐκδήλωση. Δέ χωρᾶ συζήτηση ὅτι ἡ γενική ἀπεργία τοῦ Γενάρη στήν Πετρούπολη (τό 1905) ἦταν μιά λαϊκή ἐκδήλωση. Τέτια ἦταν καί ἡ γενική πολιτική ἀπεργία τοῦ Ὀχτώβρη. Ἐκδήλωση λαϊκή ἦταν καί «ἡ μάχη τοῦ Δεκέμβρη» στή Μόσχα καί στή Λετονία. Εἶναι φανερό ὅτι ὑπάρχει καί διαφορά ἀνάμεσα σ' αὐτές τίς ἐκδηλώσεις. Ἐνῶ τό Γενάρη (τοῦ 1905) τόν κύριο ρόλο τόν ἔπαιξε ἡ ἀπεργία, τό Δεκέμβρη ἡ ἀπεργία χρησίμεψε μόνον σάν ξεκίνημα καί ἔπειτα μετατράπηκε σέ ἔνοπλη ἐξέγερση, παραχωρώντας τόν κύριο ρόλο στήν ἔνοπλη ἐξέγερση. Οἱ μαζικές ἐκδηλώσεις τοῦ Γενάρη, τοῦ Ὀχτώβρη καί τοῦ Δεκέμβρη ἔδειξαν ὅτι ὅσο «εἰρηνικά» κι ἄν ἀρχίσεις τή γενική ἀπεργία, μέ ὅση «λεπτότητα» κι ἄν παρουσιάσεις τίς διεκδικήσεις σου, ὅσο κι ἄν βγεῖς ἄοπλος στό πεδίο τῆς μάχης, ἡ ὑπόθεση ἔτσι κι ἀλλιῶς θά καταλήξει σέ σύγκρουση (θυμηθεῖτε τήν 9η τοῦ Γενάρη στήν Πετρούπολη, ὅταν ὁ λαός πῆγε μέ τούς σταυρούς καί μέ τίς εἰκόνες τοῦ τσάρου), ἡ κυβέρνηση θά καταφύγει ἔτσι κι ἀλλιῶς στά κανόνια καί στά τουφέκια, ὁ λαός ἔτσι κι ἀλλιῶς θά ἁρπάξει τά ὅπλα, κι ἔτσι ἡ γενική ἀπεργία θά μετατραπεῖ ἔτσι κι ἀλλιῶς σέ ἔνοπλη ἐξέγερση. Τί σημαίνει αὐτό; Σημαίνει μόνο ὅτι ἡ μελλοντική ἐμφάνιση

τοῦ λαοῦ στή σκηνή δέ θά εἶναι μιά ἁπλή ἐκδήλωση, ἀλλά θά πάρει ὁπωσδήποτε ἔ ν ο π λ ο χαραχτήρα κι ἔτσι ὁ ἀποφασιστικός ρόλος θά ἀνήκει στήν ἔ ν ο π λ η ἐξέγερση. Δέ χρειάζεται νά ποῦμε ἄν εἶναι ἐπιθυμητό ἤ ὄχι νά χυθεῖ αἷμα, ἄν εἶναι καλό εἴτε κακό: τό ξανατονίζουμε δέν πρόκειται γιά τίς ἐπιθυμίες μας ἀλλά γιά τό γεγονός ὅτι ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση θά γίνει ὁπωσδήποτε καί ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά τήν ἀποφύγουμε.

Τό σημερινό μας καθῆκον εἶναι: νά πραγματοποιηθεῖ ἡ κυριαρχία τοῦ λαοῦ. Θέλουμε ἡ διοίκηση τοῦ κράτους νά παραδοθεῖ στά χέρια τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς. Μποροῦμε νά πετύχουμε αὐτό τό σκοπό μέ τή γενική ἀπεργία; Τά γεγονότα λένε ὅτι δέ μποροῦμε (θυμηθεῖτε ὅσα εἴπαμε παραπάνω). Ἤ μήπως θά μᾶς βοηθήσει ἡ Δούμα μέ τούς καντέτους της πού εἶναι ὅλο στόμφο καί θά ἐγκαθιδρυθεῖ μέσω της ἡ κυριαρχία τοῦ λαοῦ; Τά γεγονότα δείχνουν ὅτι κι αὐτό εἶναι ἐπίσης ἀδύνατο, γιατί ἡ καντέτικη Δούμα θέλει τήν ἀπόλυτη κυριαρχία τῆς μεγάλης κεφαλαιοκρατίας καί ὄχι τήν κυριαρχία τοῦ λαοῦ (θυμηθεῖτε ὅσα εἴπαμε παραπάνω).

Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι ὁ μοναδικός σίγουρος δρόμος εἶναι ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς. Μόνο μέ τήν ἔνοπλη ἐξέγερση μπορεῖ νά ἀνατραπεῖ ἡ κυριαρχία τοῦ τσάρου καί νά ἐγκαθιδρυθεῖ ἡ κυριαρχία τοῦ λαοῦ, ἄν ἐννοεῖται ἡ ἐξέγερση αὐτή τελειώσει μέ τή νίκη. Κι ἄν εἶναι ἔτσι, ἄν ἡ νίκη τοῦ λαοῦ εἶναι σήμερα ἀδύνατη χωρίς τή νίκη τῆς ἐξέγερσης κι ἄν ἀπό τό ἄλλο μέρος ἡ ἴδια ἡ ζωή προετοιμάζει τήν ἔνοπλη ἐξέγερση, ἄν ἡ ἐξέγερση αὐτή εἶναι ἀναπόφευχτη, εἶναι αὐτονόητο ὅτι καθῆκον τῆς σοσιαλδημοκρατίας εἶναι νά προετοιμάζεται συνειδητά γι' αὐτή τήν ἐξέγερση, νά προετοιμάζει συνειδητά τή νίκη της. Ἕνα ἀπό τά δυό: ἤ πρέ-

πει νά ἀπαρνηθοῦμε τήν κυριαρχία τοῦ λαοῦ (τή λαοκρατική δημοκρατία) καί νά ἱκανοποιηθοῦμε μέ τή συνταγματική μοναρχία, καί τότε θά ἔχουμε τό δικαίωμα νά ποῦμε ὅτι δέν εἶναι δικό μας ἔργο νά ὀργανώσουμε τήν ἔνοπλη ἐξέγερση· ἤ, ὅπως καί πρῶτα, πρέπει νά βάλουμε σάν ἄμεσο σκοπό μας τήν κυριαρχία τοῦ λαοῦ (τή λαοκρατική δημοκρατία) καί νά ἀπορίψουμε κατηγορηματικά τή συνταγματική μοναρχία, καί τότε δέ θάχουμε δικαίωμα νά ποῦμε πώς δέν εἶναι δική μας δουλιά νά ὀργανώσουμε συνειδητά τή μαζική ἄνοδο πού ἀναπτύσσεται αὐθόρμητα.

Πῶς ὅμως πρέπει νά προετοιμαστοῦμε γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση καί πῶς μποροῦμε νά συντελέσουμε στή νίκη της;

Ἡ ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη ἀπόδειξε πώς ἐμεῖς, οἱ σοσιαλδημοκράτες, ἐκτός ἀπό ὅλα τά ἄλλα μας σφάλματα, κάναμε καί ἕνα ἀκόμα μεγάλο σφάλμα ἀπέναντι στό προλεταριάτο. Τό σφάλμα αὐτό εἶναι ὅτι δέ φροντίσαμε, ἤ φροντίσαμε πολύ λίγο, νά ἐξοπλίσουμε τούς ἐργάτες καί νά ὀργανώσουμε τά κόκκινα τμήματα. Θυμηθεῖτε τό Δεκέμβρη. Ποιός δέ θυμᾶται τό λαό πού ἐξοργισμένος ξεσηκώθηκε στόν ἀγώνα στήν Τιφλίδα, στό δυτικό Καύκασο, στή Νότια Ρωσία, στή Σιβηρία, στή Μόσχα, στήν Πετρούπολη, στό Βακοῦ; Γιατί κατόρθωσε ἡ ἀπολυταρχία νά διαλύσει τόσο εὔκολα αὐτό τόν ἐξοργισμένο λαό; Μήπως ἐπειδή ὁ λαός δέν εἶχε ἀκόμα πειστεῖ ὅτι ἡ τσαρική κυβέρνηση δέν κάνει γιά τίποτα; Βέβαια, ὄχι! Τότε γιατί;

Πρῶτα-πρῶτα γιατί ὁ λαός δέν εἶχε ὅπλα, εἴτε εἶχε πολύ λίγα. Ὅσο κι ἄν εἶστε συνειδητοί, μέ ἄδεια χέρια δέ μπορεῖτε νά ἀντιμετωπίσετε τίς σφαῖρες! Ναί, μέ τό δίκιο τους μᾶς ἔβριζαν, λέγοντάς μας: μαζεύετε λεφτά, μά ὅπλα δέ βλέπουμε.

Δεύτερο, γιατί δέν εἴχαμε ἐκπαιδευμένα κόκκινα τμήματα πού θά ὁδηγοῦσαν τούς ὑπόλοιπους, θά προμηθεύονταν ὅπλα μέ τά ὅπλα καί θά ἐξόπλιζαν τό λαό: στίς μάχες τοῦ δρόμου ὁ λαός εἶναι ἥρωας, ὅταν ὅμως δέν τόν ὁδηγοῦν τά ἐξοπλισμένα ἀδέλφια του καί δέν τοῦ δίνουν τό παράδειγμα, μπορεῖ νά μετατραπεῖ σέ ὄχλο.

Τρίτο, γιατί ἡ ἐξέγερση ἦταν σκόρπια καί ἀνοργάνωτη. Ὅταν μάχονταν ἡ Μόσχα στά ὁδοφράγματα, ἡ Πετρούπολη σιωποῦσε. Ἡ Τιφλίδα καί τό Κουταΐς ἑτοιμάζονταν γιά τήν ἔφοδο, ὅταν ἡ Μόσχα εἶχε πιά «ὑποταχθεῖ». Ἡ Σιβηρία ἅρπαξε τά ὅπλα, τότε πού ὁ Νότος καί οἱ λετονοί εἶχαν «νικηθεῖ» πιά. Αὐτό σημαίνει ὅτι τό ἀγωνιζόμενο προλεταριάτο προαπάντησε τήν ἐξέγερση κομματιασμένο σέ ὁμάδες καί γι᾽ αὐτό ἦταν σχετικά εὔκολο στήν κυβέρνηση νά τό νικήσει.

Τέταρτο, γιατί ἡ ἐξέγερσή μας ἀκολούθησε πολιτική ἄμυνας καί ὄχι πολιτική ἐπίθεσης. Ἡ ἴδια ἡ κυβέρνηση προκάλεσε τήν ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη, ἡ ἴδια ἡ κυβέρνηση μᾶς ἐπιτέθηκε, ἡ κυβέρνηση εἶχε τό σχέδιό της, ἐνῶ ἐμεῖς ἀντιμετωπίσαμε τήν ἐπίθεση ἀπροετοίμαστοι, δέν εἴχαμε ἕνα μελετημένο σχέδιο, ἤμασταν ἀναγκασμένοι νά ἀκολουθήσουμε πολιτική ἄμυνας καί νά σερνόμαστε ἔτσι στήν οὐρά τῶν γεγονότων. Ἄν οἱ μοσχοβίτες διάλεγαν μιᾶς ἐξαρχῆς πολιτική ἐπίθεσης, θά παίρνανε ἀμέσως στά χέρια τους τό σιδηροδρομικό σταθμό τοῦ Νικολάου καί ἡ κυβέρνηση δέ θά μποροῦσε νά μεταφέρει στρατεύματα ἀπό τήν Πετρούπολη στή Μόσχα κι ἔτσι ἡ ἐξέγερση τῆς Μόσχας θά βαστοῦσε περισσότερο, πράγμα πού θά εἶχε τήν ἀνάλογη ἐπίδραση καί στίς ἄλλες πόλεις. Τό ἴδιο πρέπει νά ποῦμε καί γιά τούς λετονούς: ἄν εὐθύς ἐξαρχῆς ἀκολουθοῦσαν τό δρόμο τῆς ἐπίθεσης, θά κυρίευαν πρῶτα ἀπ᾽ ὅλα τά κανόνια κι

ἔτσι θά κλόνιζαν τίς δυνάμεις τῆς τοπικῆς διοίκησης.

Μέ τό δίκιο του ὁ Μάρξ λέει:

«Μιά καί μπεῖς στό δρόμο τῆς ἐξέγερσης, πρέπει νά δράσεις μέ τή μεγαλύτερη ἀποφασιστικότητα καί νά περάσεις στήν ἐ π ί θ ε σ η. Ἡ ἄ μ υ ν α ε ἶ ν α ι ὁ θ ά ν α τ ο ς κ ά θ ε ἔ ν ο π λ η ς ἐ ξ έ γ ε ρ σ η ς... Πρέπει νά αἰφνιδιάσεις τόν ἀντίπαλο, ὅσο οἱ δυνάμεις του εἶναι ἀκόμα σκόρπιες· πρέπει νά ἔχεις καθημερινά καινούργιες, ἔστω καί τίς πιό μικρές ἐπιτυχίες· πρέπει νά διατηρήσεις τήν ἠθική ὑπεροχή πού σοῦ ἔδοσε ἡ πρώτη ἐπιτυχία τῆς ἐξέγερσης· πρέπει νά τραβήξεις ἔτσι μέ τό μέρος σου τά ταλαντευόμενα ἐκεῖνα στοιχεῖα πού ἀκολουθοῦν πάντα τόν πιό δυνατό καί πᾶνε πάντα μέ τήν πλευρά πού εἶναι ἡ πιό σίγουρη· πρέπει νά ἐξαναγκάσεις τόν ἐχθρό νά ὑποχωρήσει, πρίν νά μπορέσει νά συγκεντρώσει τίς δυνάμεις του ἐναντίον σου· μέ λίγα λόγια, νά δρᾶς σύμφωνα μέ τά λόγια τοῦ μεγαλύτερου δάσκαλου τῆς ἐπαναστατικῆς ταχτικῆς πού γνώρισε ὥς τά τώρα ἡ ἱστορία, τοῦ Ντάντόν: τόλμη, τόλμη καί πάλι τόλμη» (βλ. «Ἱστορικά σημειώματα», Κ. Μάρξ, σελ. 95).

Αὐτή ἀκριβῶς ἡ «τόλμη» καί ἡ πολιτική τῆς ἐπίθεσης ἔλειψαν ἀπό τήν ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη.

Θά μᾶς ποῦνε: μ' αὐτά ὅλα δέν ἐξαντλοῦνται οἱ αἰτίες τῆς «ἥττας» τοῦ Δεκέμβρη, ξεχάσατε ὅτι τό Δεκέμβρη ἡ ἀγροτιά δέ μπόρεσε νά ἑνωθεῖ μέ τό προλεταριάτο καί ὅτι κι αὐτό τό γεγονός ἦταν ἐπίσης μιά ἀπό τίς κυριότερες αἰτίες τῆς ὑποχώρησης τοῦ Δεκέμβρη. Πολύ σωστά, δέν ἔχουμε καμιά πρόθεση νά τό ξεχάσουμε. Γιατί ὅμως ἡ ἀγροτιά δέ μπόρεσε νά ἑνωθεῖ μέ τό προλεταριάτο, ποιά ἦταν ἡ αἰτία; Θά μᾶς ποῦν: ἡ ἔλλειψη συνείδησης. Καλά, μά τί πρέπει νά κάνουμε γιά νά γίνουν οἱ ἀγρότες συνειδητοί; Νά μοιράζουμε μπροσοῦρες; Αὐτό δέν εἶναι ἀρκετό! Τότε πῶς θά γίνει; Μέ τόν ἀγώνα, μέ τό τράβηγμά τους στόν ἀγώνα καί μέ τήν καθοδήγησή τους ἀπό μᾶς στήν πορεία τοῦ ἀγώνα. Σήμερα ἡ πόλη καλεῖται νά καθοδηγήσει τό χωριό, ὁ ἐργάτης τόν ἀγρότη κι ἄν δέν ὀργανωθεῖ ἡ ἐξέγερση στίς πόλεις, ἡ ἀγροτιά ποτέ δέ θ' ἀκολουθήσει τό πρωτοπόρο προλεταριάτο σ' αὐτό τό ἔργο.

Αὐτά εἶναι τά γεγονότα.

Ἀπό δῶ φαίνεται ξεκάθαρα ποιά στάση ἔπρεπε νά κρατήσει τό συνέδριο ἀπέναντι στήν ἔνοπλη ἐξέγερση καί ποιά συνθήματα ἔπρεπε νά δόσει στούς συντρόφους τοῦ κόμματος.

Τό κόμμα κούτσαινε στή δουλιά τοῦ ἐξοπλισμοῦ, ὥς τά σήμερα ὁ ἐξοπλισμός ἦταν μιά δουλιά παραμελημένη καί συνεπῶς τό συνέδριο ἔπρεπε νά πεῖ στό κόμμα: ἐ ξ ο π λ ι σ τ ε ῖ τ ε, δόστε μεγαλύτερη προσοχή στό ζήτημα τοῦ ἐξοπλισμοῦ γιά νά προαπαντήσετε ἔστω καί λίγο προετοιμασμένοι τό μελλοντικό ἀγώνα.

Παρακάτω. Τό κόμμα κούτσαινε στή δουλιά τῆς ὀργάνωσης τῶν ἔνοπλων τμημάτων, δέν ἔδινε τήν ἀπαιτούμενη προσοχή γιά νά πολλαπλασιαστοῦν τά κόκκινα τμήματα, καί συνεπῶς τό συνέδριο ἔπρεπε νά πεῖ στό κόμμα: δ η μ ι ο υ ρ γ ε ῖ σ τ ε κ ό κ κ ι ν α τ μ ή μ α τ α, δ ι α δ ό σ τ ε σ τ ό λ α ό τ ί ς σ τ ρ α τ ι ω τ ι κ έ ς γ ν ώ σ ε ι ς, δόστε μεγαλύτερη προσοχή στήν ὀργάνωση κόκκινων τμημάτων γιά νά μπορέσετε κατόπιν μέ τά ὅπλα νά προμηθευτεῖτε ὅπλα καί νά ἐπεκτείνετε τήν ἐξέγερση.

Παρακάτω. Τήν ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη τό προλεταριάτο τήν προαπάντησε κομματιασμένο, κανένας δέ σκέφτηκε στά σοβαρά νά ὀργανώσει τήν ἐξέγερση καί συνεπῶς τό συνέδριο εἶχε τήν ὑποχρέωση νά δόσει στό κόμμα τό σύνθημα νά καταπιαστεῖ ἐνεργά νά συνενώσει τά μαχητικά στοιχεῖα, νά τά βάλει σέ δράση σύμφωνα μέ ἕνα

ένιαῖο σχέδιο καί νά όργανώσει δραστήρια τήν ἔνοπλη ἐξέγερση.

Παρακάτω. Ὥς τά σήμερα στήν ἔνοπλη ἐξέγερση τό προλεταριάτο ἀκολουθοῦσε πολιτική ἄμυνας, ποτέ του δέν ἀκολούθησε τό δρόμο τῆς ἐπίθεσης καί τό γεγονός αὐτό ἐμπόδισε τή νίκη τῆς ἐξέγερσης· συνεπῶς, τό συνέδριο ἦταν ὑποχρεωμένο νά ὑποδείξει στούς συντρόφους τοῦ κόμματος ὅτι πλησιάζει ἡ στιγμή τῆς νίκης τῆς ἐξέγερσης καί ὅτι *εἶναι ἀνάγκη νά περάσουμε στήν πολιτική τῆς ἐπίθεσης*.

Τί ἔκανε τό συνέδριο καί ποιά συνθήματα ἔδοσε στό κόμμα;

Τό συνέδριο λέει, ὅτι «... τό βασικό καθῆκον τοῦ κόμματος στή σημερινή στιγμή εἶναι νά ἀναπτύξει τήν ἐπανάσταση, ἐπεκτείνοντας καί δυναμώνοντας τή διαφωτιστική δράση του μέσα στά πλατιά στρώματα τοῦ προλεταριάτου, τῆς ἀγροτιᾶς, τῆς μικροαστικῆς τάξης τῶν πόλεων καί μέσα στό στρατό καί τραβώντας τα σέ δραστήριο ἀγώνα κατά τῆς κυβέρνησης μέ τή διαρκῆ ἐπέμβαση τῆς σοσιαλδημοκρατίας καί τοῦ προλεταριάτου, πού καθοδηγεῖται ἀπ᾽ αὐτήν, σέ ὅλες τίς ἐκδηλώσεις τῆς πολιτικῆς ζωῆς τῆς χώρας...». Τό κόμμα «δέ μπορεῖ νά ἀναλάβει τό ἴδιο τήν ὑποχρέωση νά ἐξοπλίσει τό λαό, ὑποχρέωση πού γεννᾶ ἀπατηλές ἐλπίδες καί πρέπει νά περιορίσει τά καθήκοντά του στή βοήθεια γιά τόν αὐτοεξοπλισμό τοῦ πληθυσμοῦ καί στήν ὀργάνωση καί ἐξοπλισμό μαχητικῶν ὁμάδων...». «Ὑποχρέωση τοῦ κόμματος εἶναι νά ἀντισταθεῖ σέ ὅλες τίς προσπάθειες πού γίνονται νά παρασυρθεῖ τό προλεταριάτο στήν ἔνοπλη σύγκρουση κάτω ἀπό δυσμενεῖς συνθῆκες...» κλπ. (βλ. τήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου).

Ἀπό τά παραπάνω βγαίνει ὅτι *σήμερα, στή δοσμένη στιγμή* τώρα πού βρισκόμαστε στά πρόθυρα ἑνός νέου λαϊκοῦ ξεσηκώματος, *ἡ ζύμωση εἶναι ἡ κυριότερη δουλιά γιά τή νίκη τῆς ἐξέγερσης*, ἐνῶ ὁ ἐξοπλισμός καί ἡ ὀργάνωση τῶν κόκκινων τμημάτων δέν εἶναι κάτι τό οὐσιαστικό πού πρέπει νά μᾶς παρασέρνει καί ὅτι σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό πρέπει νά «περιορίσουμε» τή δράση μας σέ ἁπλή «βοήθεια». Τό συνέδριο ὅμως δέ λέει οὔτε λέξη ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά ὀργανώσουμε τήν ἐξέγερση καί ὄχι νά τή διεξάγουμε σκόρπια, καί ὅτι μᾶς εἶναι ἀπαραίτητη ἡ πολιτική τῆς ἐπίθεσης (θυμηθεῖτε τά λόγια τοῦ Μάρξ). Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι γιά τό συνέδριο τά ζητήματα αὐτά δέν εἶχαν καμιά σημασία.

Τά γεγονότα λένε: ἐξοπλιστεῖτε καί δυναμῶστε μέ κάθε μέσο τά κόκκινα τμήματα, ἐνῶ τό συνέδριο ἀπαντάει: μήν παρασέρνεστε καί πολύ ἀπό τόν ἐξοπλισμό καί τήν ὀργάνωση τῶν κόκκινων τμημάτων, «περιορίστε» τή δράση σας ἀπ᾽ αὐτή τήν ἄποψη, γιατί τό κυριότερο εἶναι ἡ ζύμωση.

Θά μποροῦσε νά νομίσει κανείς ὅτι ὥς τά σήμερα φροντίσαμε πάρα πολύ γιά τόν ἐξοπλισμό, ὅτι ἐξοπλίσαμε πλῆθος συντρόφους καί ὀργανώσαμε πάρα πολλά τμήματα, ἐνῶ τή ζύμωση τήν ἐγκαταλείψαμε, καί γι᾽ αὐτό τό συνέδριο μᾶς συμβουλεύει: ἀρκετά ἐξοπλιστήκατε, ἀρκετά φροντίσατε γι᾽ αὐτό τό πράγμα, τό βασικό καθῆκον εἶναι τώρα ἡ ζύμωση!

Βέβαια ἕνα ἀπό τά κυριότερα ὅπλα τοῦ κόμματος εἶναι παντοῦ καί πάντα ἡ ζύμωση, μήπως ὅμως ἡ ζύμωση θά κρίνει τή νίκη τῆς ἐπερχόμενης ἐξέγερσης; Ἄν τό συνέδριο τόλεγε αὐτό πρίν τέσσερα χρόνια, τότε πού τό ζήτημα τῆς ἐξέγερσης δέν ἔμπαινε στή χώρα μας στήν ἡμερήσια διάταξη, τό πράγμα θά ἦταν τότε ἀκόμα κατανοητό. Σήμερα ὅμως πού βρισκόμαστε στά πρόθυρα τῆς ἔνοπλης

ἐξέγερσης, σήμερα πού τό ζήτημα τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης μπῆκε στήν ἡμερήσια διάταξη, σήμερα πού ἡ ἐξέγερση μπορεῖ ν' ἀρχίσει παρά καί ἐνάντια στή θέλησή μας, τί ἀποτέλεσμα μπορεῖ νά ἔχει ἡ ἀπασχόλησή μας, «κυρίως» μέ τή ζύμωση, τί μποροῦμε νά πετύχουμε μ' αὐτή τή «ζύμωση»;

Ἤ ἀκόμα: ἄς ὑποθέσουμε ὅτι ἐπεκτείναμε τή ζύμωση, ἄς ὑποθέσουμε ὅτι ὁ λαός ξεσηκώθηκε, τί θά γίνει παραπέρα; Πῶς μπορεῖ ν' ἀγωνιστεῖ χωρίς ὅπλα; Μήπως δέ φτάνει τό αἷμα πού ἔχυσε ὁ ἄοπλος λαός; Καί τί θά τά κάνει ὁ λαός τά ὅπλα ἄν δέν ἔχει μάθει νά τά χειρίζεται, ἄν δέν ἔχει ἀρκετό ἀριθμό κόκκινων τμημάτων; Θά μᾶς ποῦνε: ἐμεῖς δέν παραιτούμαστε ἀπό τόν ἐξοπλισμό καί τά κόκκινα τμήματα. Ἄς ὑποθέσουμε πώς ἔτσι εἶναι, ἄν ὅμως δέ δίνετε τήν προσοχή πού χρειάζεται στό ἔργο τοῦ ἐξοπλισμοῦ, ἄν τό παραμελεῖτε, σημαίνει πώς στήν πράξη παραιτεῖστε ἀπό τά καθήκοντα αὐτά!

Καί δέν ἀναφέραμε ἀκόμα ὅτι τό συνέδριο δέν εἶπε οὔτε λέξη γιά τήν ὀ ρ γ ά ν ω σ η τῆς ἐξέγερσης καί τήν πολιτική τῆς ἐ π ί θ ε σ η ς. Ἐξάλλου αὐτό δέ μποροῦσε νά γίνει καί διαφορετικά, γιατί ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου ἔμεινε τέσσερα πέντε χρόνια πίσω ἀπό τή ζωή καί ἡ ἐξέγερση ἐξακολουθοῦσε νά εἶναι γιά τό συνέδριο ἕνα θεωρητικό ζήτημα.

Καί τί εἶπαν οἱ μπολσεβίκοι στό συνέδριο πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα;

Εἶπαν ὅτι «σχετικά μέ τή δουλιά τῆς προπαγάνδας καί τῆς ζύμωσης τό κόμμα π ρ έ π ε ι ν ά ἐ ν τ ε ί ν ε ι τ ή ν π ρ ο σ ο χ ή τ ο υ στή μελέτη τῆς πραχτικῆς πείρας τῆς ἐξέγερσης τοῦ Δεκέμβρη, στήν κριτική της ἀπό στρατιωτική πλευρά καί στήν ἐξαγωγή ἄμεσων διδαγμάτων γιά τό μέλλον»· ὅτι «πρέπει ν ά ἀ ν α π τ ύ ξ ο υ μ ε ἀ κ ό μ α π ι ό ἐ ν ε ρ γ η τ ι κ ή δ ρ ά σ η, γιά νά αὐξήσουμε τόν ἀριθμό τῶν μαχητικῶν ὁμάδων, νά καλυτερέψουμε τήν ὀργάνωσή τους καί νά τίς ἐφοδιάσουμε μέ κάθε εἶδους ὅπλα καί ὅτι στήν προκείμενη περίπτωση, σύμφωνα μέ ὅσα μᾶς διδάσκει ἡ πείρα, δέν πρέπει νά ὀργανώσουμε μαχητικές ὁμάδες μόνο ἀπό κομματικούς, ἀλλά καί ἀπό ὅσους βρίσκονται κοντά στό κόμμα ἤ καί ἀπό τούς ἐντελῶς ἐκτός κόμματος...»· ὅτι «ἐπειδή ἀνεβαίνει τό κίνημα τῶν ἀγροτῶν, πού στό πιό κοντινό μέλλον μπορεῖ νά ξεσπάσει καί νά μετατραπεῖ σέ πραγματική ἐξέγερση, καλό εἶναι νά κατευθύνουμε τίς προσπάθειές μας στό ν ά σ υ ν τ ο ν ί σ ο υ μ ε τ ή δ ρ ά σ η τ ῶ ν ἐ ρ γ α τ ῶ ν κ α ί τ ῶ ν ἀ γ ρ ο τ ῶ ν κ α ί ν ά ὀ ρ γ α ν ώ σ ο υ μ ε σ τ ό μ έ τ ρ ο τ ο ῦ δ υ ν α τ ο ῦ κ ο ι ν έ ς κ α ί τ α υ τ ό χ ρ ο ν ε ς μ α χ η τ ι κ έ ς ἐ κ δ η λ ώ σ ε ι ς...»· ὅτι, συνεπῶς, «... μπροστά στήν ἀνάπτυξη καί τήν ὄξυνση τῆς νέας πολιτικῆς κρίσης παρουσιάζεται ἡ δυνατότητα ν ά π ε ρ ά σ ο υ μ ε ἀ π ό τ ί ς ἀ μ υ ν τ ι κ έ ς σ τ ί ς ἐ π ι θ ε τ ι κ έ ς μ ο ρ φ έ ς τ ο ῦ ἔ ν ο π λ ο υ ἀ γ ώ ν α...»· καί ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά ὀργανώσουμε ἀπό κοινοῦ μέ τούς φαντάρους «... τίς πιό ἀ π ο φ α σ ι σ τ ι κ έ ς ἐ π ι θ ε τ ι κ έ ς ἐ ν έ ρ γ ε ι ε ς κ α τ ά τ ῆ ς κ υ β έ ρ ν η σ η ς...» (βλ. τό σχέδιο ἀπόφασης τῶν μπολσεβίκων).

Αὐτά εἶπαν οἱ μπολσεβίκοι.

Τό συνέδριο ὅμως ἀπόριψε τή θέση τῶν μπολσεβίκων.

Ὕστερα ἀπ' αὐτό δέν εἶναι δύσκολο νά καταλάβουμε γιατί οἱ φιλελεύθεροι καντέτοι (βλ. «Νάσα Ζίζν», ἀρ. 432) ὑποδέχτηκαν μέ τέτιο ἐνθουσιασμό τίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου: κατάλαβαν ὅτι οἱ ἀ π ο φ ά σ ε ι ς α ὐ τ έ ς ἔμειναν κάμποσα χρόνια πίσω ἀπό τή σημερινή ἐπανάσταση, ὅτι οἱ ἀποφάσεις αὐτές δέν ἐκφράζουν καθόλου τά ταξικά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου, ὅτι μέ τίς ἀ π ο φ ά σ ε ι ς α ὐ-

τές τό προλεταριάτο μπορεῖ νά γίνει μᾶλλον ἐξάρτημα τῶν φιλελευθέρων, παρά αὐτοτελής δύναμη, τά κατάλαβαν ὅλα αὐτά καί γι' αὐτό τό λόγο τούς πλέκουν τό ἐγκώμιο.

Τό καθῆκον τῶν συντρόφων τοῦ κόμματος εἶναι νά δοῦν κριτικά τίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου καί ὅταν θαρθεῖ ἡ κατάλληλη στιγμή, νά ἐπιφέρουν τίς ἀνάλογες τροποποιήσεις.

Αὐτό ἀκριβῶς τό καθῆκον εἴχαμε ὑπόψη μας ὅταν ἀποφασίσαμε νά γράψουμε τούτη τή μπροσούρα.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἐδῶ ἐξετάσαμε μόνο δυό ἀποφάσεις: τή «Στάση ἀπέναντι στήν κρατική Δούμα» καί τήν «Ἔνοπλη ἐξέγερση», δέ χωρεῖ ὅμως ἀμφιβολία ὅτι οἱ δυό αὐτές ἀποφάσεις εἶναι οἱ βασικές ἀποφάσεις πού ἐκφράζουν μέ τή μεγαλύτερη ἀκρίβεια τή θέση τοῦ συνεδρίου στά ζητήματα ταχτικῆς.

Ἔτσι φτάσαμε στό κύριο συμπέρασμα. Μπροστά στό κόμμα τό ζήτημα μπῆκε ὡς ἑξῆς: τό συνειδητό προλεταριάτο πρέπει νά εἶναι ὁ ἡγεμόνας τῆς σημερινῆς ἐπανάστασης ἤ πρέπει νά σέρνεται στήν οὐρά τῶν ἀστῶν δημοκρατῶν;

Εἴδαμε ὅτι ἀπό τή μιά ἤ τήν ἄλλη λύση αὐτοῦ τοῦ ζητήματος ἐξαρτᾶται καί ἡ λύση ὅλων τῶν ἄλλων ζητημάτων.

Γι' αὐτό ἀκριβῶς κι οἱ σύντροφοι πρέπει νά ζυγίσουν πιό προσεχτικά τήν οὐσία αὐτῶν τῶν δυό θέσεων.

Δημοσιεύτηκε σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς μπροσούρας, πού ἔβγαλε τό ἐκδοτικό «Προλεταριάτ» τό 1906.

Ὑπογραφή: Σύντροφος Κ.

Τό πρωτότυπο γράφτηκε στά γεωργιανά.

Η ΤΑΞΙΚΗ ΠΑΛΗ

«Ἡ ἕνωση τῆς κεφαλαιοκρατίας μπορεῖ νά κλονιστεῖ μόνο μέ τήν ἕνωση τοῦ προλεταριάτου».

Κ. Μάρξ

Πόσο ἐξαιρετικά πολύπλοκη εἶναι ἡ σύγχρονη ζωή! Εἶναι γεμάτη ἀπό τίς πιό διαφορετικές τάξεις καί ὁμάδες: μεγάλη, μεσαία καί μικρή ἀστική τάξη· μεγάλοι, μεσαῖοι καί μικροί φεουδάρχες· βοηθοί μαστόρων, ἀνειδίκευτοι καί εἰδικευμένοι ἐργάτες ἐργοστασίων· ἀνώτερος, μεσαῖος καί κατώτερος κλῆρος· ἀνώτεροι, μεσαῖοι καί κατώτεροι δημόσιοι ὑπάλληλοι· ἑτερογενής διανόηση καί ἄλλες ὁμάδες —νά ἡ πολύχρωμη εἰκόνα πού παρουσιάζει ἡ ζωή μας!

Εἶναι ὅμως ἐπίσης ὁλοφάνερο ὅτι ὅσο περισσότερο ἀναπτύσσεται ἡ ζωή, τόσο πιό ξεκάθαρα ἐμφανίζονται σ' αὐτή δυό βασικές τάσεις, τόσο πιό ἔντονα ἡ πολύπλοκη αὐτή ζωή χωρίζεται σέ δυό ἀντίπαλα στρατόπεδα—τό στρατόπεδο τῶν κεφαλαιοκρατῶν καί τό στρατόπεδο τῶν προλετάριων. Οἱ οἰκονομικές ἀπεργίες τοῦ Γενάρη (1905) ἔδειξαν καθαρά ὅτι ἡ Ρωσία πραγματικά χωρίζεται σέ δυό στρατόπεδα. Οἱ ἀπεργίες τοῦ Νοέμβρη (1905) στήν Πετρούπολη καί οἱ ἀπεργίες τοῦ Ἰούνη-Ἰούλη (1906) σέ ὅλη τή Ρωσία ἔφεραν σέ σύγκρουση τούς ἡγέτες τοῦ ἑνός καί τοῦ ἄλλου στρατοπέδου καί ἔτσι ἀποκάλυψαν πέρα γιά πέρα τίς σύγχρονες ταξικές ἀντιθέσεις. Ἀπό τότε τό στρατόπεδο τῶν κεφαλαιοκρατῶν δέν τό πιάνει ὁ ὕπνος, στό

στρατόπεδο αὐτό διεξάγεται μιά πυρετώδης καί ἀκατάπαυστη προετοιμασία: δημιουργοῦνται τοπικές ἑνώσεις τῶν κεφαλαιοκρατῶν, οἱ τοπικές ἑνώσεις ἑνώνονται σέ ἑνώσεις περιοχῶν, οἱ ἑνώσεις περιοχῶν σέ ἑνώσεις πού ἀγκαλιάζουν ὅλη τή Ρωσία, ἱδρύονται ταμεῖα καί δημοσιογραφικά ὄργανα, συγκαλοῦνται πανρωσικά συνέδρια καί συνδιασκέψεις τῶν κεφαλαιοκρατῶν...

Ἔτσι οἱ κεφαλαιοκράτες ὀργανώνονται σέ χωριστή τάξη μέ σκοπό νά περάσουν χαλινάρι στό προλεταριάτο.

Ἀπό τό ἄλλο μέρος δέν κοιμᾶται καί τό στρατόπεδο τῶν προλετάριων. Κι ἐδῶ γίνεται πυρετώδης προετοιμασία γιά τόν ἐπερχόμενο ἀγώνα. Κι ἐδῶ, παρά τίς διώξεις τῆς ἀντίδρασης, ἱδρύονται τοπικά ἐπαγγελματικά σωματεῖα, τά τοπικά σωματεῖα ἑνώνονται σέ συνδικάτα περιοχῶν, ἱδρύονται ἐπαγγελματικά ταμεῖα, ἀναπτύσσεται ὁ συνδικαλιστικός τύπος, συγκαλοῦνται πανρωσικά συνέδρια καί συνδιασκέψεις τῶν ἐργατικῶν συνδικάτων...

Ὅπως βλέπουμε καί οἱ προλετάριοι ὀργανώνονται ἐπίσης σέ χωριστή τάξη μέ σκοπό νά βάλουν χαλινάρι στήν ἐκμετάλλευση.

Ἦταν ἕνας καιρός πού στή ζωή βασίλευε «ἡσυχία καί ἠρεμία». Τότε δέν ἔβλεπες καί τίς τάξεις αὐτές μέ τίς ταξικές τους ὀργανώσεις. Ἐννοεῖται καί τότε γινόταν ἀγώνας, ὁ ἀγώνας ὅμως αὐτός εἶχε τοπικό καί ὄχι γενικό-ταξικό χαραχτήρα: οἱ κεφαλαιοκράτες δέν εἶχαν τίς ὀργανώσεις τους καί ὁ καθένας τους ἦταν ἀναγκασμένος μέ τίς δικές του τίς δυνάμεις νά τά βγάζει πέρα μέ τούς ἐργάτες «του». Καί οἱ ἐργάτες δέν εἶχαν ὀργανώσεις καί συνεπῶς οἱ ἐργάτες κάθε ἐργοστασίου ἦταν ἀναγκασμένοι νά στηρίζονται στίς δικές τους δυνάμεις. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι οἱ τοπικές σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις καθοδηγοῦσαν τόν οἰκονομικό ἀγώνα τῶν ἐργατῶν, ὁ καθένας ὅμως

θά συμφωνήσει ὅτι ἡ καθοδήγηση αὐτή ἦταν ἀδύνατη καί συμπτωματική: οἱ σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις δέν τάβγαζαν πέρα οὔτε καί μέ τίς κομματικές δουλιές.

Οἱ οἰκονομικές ἀπεργίες τοῦ Γενάρη ἀπ᾽ αὐτή τήν ἄποψη ἀποτέλεσαν σημεῖο στροφῆς. Οἱ κεφαλαιοκράτες μπῆκαν σέ κίνηση καί ἄρχισαν νά ὀργανώνουν τοπικές ἑνώσεις. Οἱ ἑνώσεις τῶν κεφαλαιοκρατῶν τῆς Πετρούπολης, τῆς Μόσχας, τῆς Βαρσοβίας, τῆς Ρίγας καί ἄλλων πόλεων γεννήθηκαν ὕστερα ἀπό τίς ἀπεργίες τοῦ Γενάρη. Ὅσον ἀφορᾶ τούς κεφαλαιοκράτες τῆς βιομηχανίας πετρελαίου, μαγγανίου, κάρβουνου καί ζάχαρης, μετάτρεψαν τίς παλιές καί «εἰρηνικές» τους ἑνώσεις σέ ἑνώσεις «ἀγώνα» καί ἄρχισαν νά σταθεροποιοῦν τίς θέσεις τους. Ὡστόσο οἱ κεφαλαιοκράτες δέν ἀρκέστηκαν σ᾽ αὐτό. Ἀποφάσισαν νά ἱδρύσουν πανρωσική ἕνωση καί τό Μάρτη τοῦ 1905, μέ πρωτοβουλία τοῦ Μορόζοφ, συνῆλθαν σέ γενικό συνέδριο στή Μόσχα. Ἦταν τό πρῶτο πανρωσικό συνέδριο τῶν κεφαλαιοκρατῶν. Στό συνέδριο αὐτό ἔκλεισαν συμφωνία καί ἀνέλαβαν τήν ὑποχρέωση νά μήν κάνουν παραχωρήσεις στούς ἐργάτες χωρίς προηγούμενη συνεννόηση μεταξύ τους καί σέ «ἔσχατη» ἀνάγκη νά κηρύχνουν **λοκάουτ***. Ἀπό τή στιγμή αὐτή ἀρχίζει ἕνας σκληρός ἀγώνας ἀνάμεσα στούς κεφαλαιοκράτες καί τούς προλετάριους. Ἀπό τή στιγμή αὐτή ἀρχίζει ἡ φάση τῶν μεγάλων λοκάουτ στή Ρωσία. Γιά νά κάνεις σοβαρό ἀγώνα, χρειάζεται σοβαρή ὀργάνωση. Καί νά, πού οἱ κεφαλαιοκράτες ἀποφάσισαν νά

* **Λοκάουτ** εἶναι ἡ ἀπεργία τῶν ἀφεντικῶν. Στό λοκάουτ τά ἀφεντικά κλείνουν σκόπιμα τά ἐργοστάσια γιά νά σπάσουν τήν ἀντίσταση τῶν ἐργατῶν καί νά χαντακώσουν τίς διεκδικήσεις τους.

ξαναμαζευτοῦν γιά νά δημιουργήσουν μιά πιό σφιχτοδεμένη ὀργάνωση. Ἔτσι, τρεῖς μῆνες ὕστερα ἀπό τό πρῶτο συνέδριο (τόν Ἰούλη τοῦ 1905) συνῆλθε στή Μόσχα τό δεύτερο πανρωσικό συνέδριο τῶν κεφαλαιοκρατῶν. Στό συνέδριο αὐτό ἐπικύρωσαν ἀκόμα μιά φορά τίς ἀποφάσεις τοῦ πρώτου συνεδρίου, ἀναγνώρισαν ἀκόμα μιά φορά τήν ἀνάγκη τῶν λοκάουτ καί ἐκλέξανε γραφεῖο, γιά νά ἐπεξεργαστεῖ τό καταστατικό καί νά φροντίσει γιά τή σύγκληση νέου συνεδρίου. Στό μεταξύ οἱ ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου μπῆκαν σέ ἐφαρμογή. Τά γεγονότα ἔδειξαν ὅτι οἱ κεφαλαιοκράτες ἐκπληρώνουν μέ ἀκρίβεια τίς ἀποφάσεις τους. Ἄν θυμηθεῖτε τά λοκάουτ πού κήρυξαν οἱ κεφαλαιοκράτες στή Ρίγα, στή Βαρσοβία, στήν Ὀδησσό, στή Μόσχα καί σέ ἄλλες μεγάλες πόλεις, ἄν θυμηθεῖτε τίς μέρες τοῦ Νοέμβρη στήν Πετρούπολη, ὅταν 72 κεφαλαιοκράτες ἀπειλοῦσαν μέ βίαιο λοκάουτ 200 χιλιάδες ἐργάτες τῆς Πετρούπολης, θά καταλάβετε εὔκολα πόσο μεγάλη δύναμη εἶναι ἡ πανρωσική ἕνωση τῶν κεφαλαιοκρατῶν καί μέ πόση ἀκρίβεια ἐκπληρώνουν οἱ κεφαλαιοκράτες τίς ἀποφάσεις τῆς ἕνωσής τους. Ἀργότερα, μετά τό δεύτερο συνέδριο, οἱ κεφαλαιοκράτες ὀργάνωσαν ἀκόμα ἕνα συνέδριο (τό Γενάρη τοῦ 1906) καί τέλος, φέτος τόν Ἀπρίλη, ἔγινε τό πανρωσικό ἱδρυτικό συνέδριο τῶν κεφαλαιοκρατῶν, ὅπου ψηφίστηκε τό ἑνιαῖο καταστατικό κι ἐκλέχτηκε τό Κεντρικό Γραφεῖο. Σύμφωνα μέ τίς πληροφορίες τῶν ἐφημερίδων, τό καταστατικό αὐτό τό ἐνέκρινε κιόλας ἡ κυβέρνηση.

Ἔτσι εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι ἡ μεγάλη κεφαλαιοκρατία τῆς Ρωσίας ὀργανώθηκε κιόλας σέ χωριστή τάξη, ὅτι ἔχει τίς τοπικές της ὀργανώσεις, τίς ὀργανώσεις περιοχῶν καί τήν κεντρική της ὀργάνωση καί μπορεῖ σύμφωνα μέ ἕνα ἑνιαῖο σχέδιο νά σηκώσει στό πόδι τούς κεφαλαιοκράτες ὅλης τῆς Ρωσίας.

Σκοπός τῆς γενικῆς ἕνωσης τῶν κεφαλαιοκρατῶν εἶναι νά κατεβάσουν τά μεροκάματα, νά αὐξήσουν τίς ὧρες δουλιᾶς, νά ἐξασθενίσουν τό προλεταριάτο καί νά διαλύσουν τίς ὀργανώσεις του.

Ταυτόχρονα ἄνδρωνε καί ἀναπτυσσόταν τό ἐπαγγελματικό κίνημα τῶν ἐργατῶν. Οἱ οἰκονομικές ἀπεργίες τοῦ Γενάρη (τό 1905) ἄσκησαν καί στήν περίπτωση αὐτή τήν ἐπίδρασή τους. Τό κίνημα πῆρε μαζικό χαραχτήρα, τά αἰτήματά του ἐπεκτείνονταν καί μέ τό πέρασμα τοῦ χρόνου φάνηκε καθαρά ὅτι οἱ σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις δέ μποροῦν νά καθοδηγοῦν ταυτόχρονα καί τή δουλιά τοῦ κόμματος καί τή δουλιά τῶν συνδικάτων. Ἦταν ἀπαραίτητο νά γίνει ἕνα εἶδος καταμερισμοῦ τῆς δουλιᾶς ἀνάμεσα στό κόμμα καί τά ἐπαγγελματικά συνδικάτα. Ἦταν ἀπαραίτητο οἱ κομματικές ὀργανώσεις νά καθοδηγοῦν τίς κομματικές δουλιές καί τά ἐπαγγελματικά συνδικάτα τίς ἐπαγγελματικές. Καί ἄρχισε τότε ἡ ὀργάνωση τῶν συνδικάτων. Στή Μόσχα, τήν Πετρούπολη, τή Βαρσοβία, τήν Ὀδησσό, τή Ρίγα, τό Χάρκοβο, τήν Τιφλίδα, παντοῦ ἄρχισαν νά ἱδρύονται συνδικάτα. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ ἀντίδραση ἔβαζε ἐμπόδια σ' αὐτή τή δουλιά, ὅμως οἱ ἀνάγκες τοῦ κινήματος ἐπιβάλλονταν καί τά συνδικάτα πολλαπλασιάζονταν. Λίγο ὕστερα ἀπό τήν ἵδρυση τῶν τοπικῶν συνδικάτων ἐμφανίστηκαν τά συνδικάτα τῶν περιοχῶν καί τέλος, τά πράγματα ἔφτασαν ὥς τό σημεῖο νά συγκληθεῖ πέρσι τό Σεπτέμβρη ἡ πανρωσική συνδιάσκεψη τῶν συνδικάτων. Ἦταν ἡ πρώτη συνδιάσκεψη τῶν ἐργατικῶν συνδικάτων. Καρπός αὐτῆς τῆς συνδιάσκεψης ἦταν, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, καί τό ὅτι ἔφερε σέ στενή ἐπαφή τά

συνδικάτα τῶν διαφόρων πόλεων καί τέλος ἐξέλεξε τό Κεντρικό Γραφεῖο πού θά προετοίμαζε τή σύγκληση τοῦ γενικοῦ συνεδρίου τῶν συνδικάτων. Ἦρθαν οἱ μέρες τοῦ Ὀχτώβρη καί τά ἐπαγγελματικά συνδικάτα διπλασίασαν τίς δυνάμεις τους. Τά τοπικά καί τέλος τά συνδικάτα περιοχῶν ἀναπτύσσονταν μέρα μέ τή μέρα. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ «ἧττα τοῦ Δεκέμβρη» ἀνέστειλε σημαντικά τό ἔργο τῆς δημιουργίας τῶν συνδικάτων, ἔπειτα ὅμως τό ἐπαγγελματικό κίνημα πῆρε ξανά ἀπάνω του καί ἡ δουλιά ἔστρωσε τόσο καλά, ὥστε φέτος τό Φλεβάρη συγκλήθηκε ἡ δεύτερη συνδιάσκεψη τῶν συνδικάτων μέ ἀσύγκριτα πιό πλατιά καί πλήρη ἀντιπροσώπευση ἀπό ὅ,τι στήν πρώτη συνδιάσκεψη. Ἡ συνδιάσκεψη ἀναγνώρισε πώς εἶναι ἀνάγκη νά δημιουργηθοῦν τοπικά, περιφερειακά καί πανρωσικά κέντρα, ἔβγαλε «ὀργανωτική ἐπιτροπή» γιά τή σύγκληση τοῦ ἐπικείμενου πανρωσικοῦ συνεδρίου καί ψήφισε τίς ἀντίστοιχες ἀποφάσεις πάνω στά φλέγοντα ζητήματα τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος.

Ἔτσι εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι, παρά τήν ἀντίδραση πού ὀργιάζει, καί τό προλεταριάτο ἐπίσης ὀργανώνεται σέ χωριστή τάξη, ὅτι δυναμώνει ἀκούραστα τίς τοπικές, τίς περιφερειακές καί τήν κεντρική του ἐπαγγελματική ὀργάνωση καί προσπαθεῖ ἐπίσης ἀκούραστα νά συνενώσει τά ἀμέτρητα ἀδέρφια του στόν ἀγώνα ἐνάντια στούς κεφαλαιοκράτες.

Σκοπός τῶν ἐπαγγελματικῶν συνδικάτων τῶν ἐργατῶν εἶναι νά αὐξήσουν τά μεροκάματα, νά περιορίσουν τίς ὧρες δουλιᾶς, νά καλυτερέψουν τούς ὅρους ἐργασίας, νά χαλιναγωγήσουν τήν ἐκμετάλλευση καί νά ὑποσκάψουν τίς ἑνώσεις τῶν κεφαλαιοκρατῶν.

Ἔτσι, ἡ σύγχρονη κοινωνία διασπᾶται σέ δυό μεγάλα στρατόπεδα, τό καθένα ἀπ' αὐτά τά στρατόπεδα ὀργανώνεται σέ ξεχωριστή τάξη, ἡ ταξική πάλη πού ἄναψε ἀνάμεσά τους μέρα μέ τή μέρα βαθαίνει καί δυναμώνει καί γύρω ἀπ' αὐτά τά δυό στρατόπεδα συγκεντρώνονται ὅλες οἱ ὑπόλοιπες ὁμάδες.

Ὁ Μάρξ ἔλεγε ὅτι κάθε ταξική πάλη εἶναι πολιτική πάλη. Αὐτό σημαίνει ὅτι ἄν σήμερα οἱ προλετάριοι καί οἱ κεφαλαιοκράτες διεξάγουν οἰκονομικό ἀγώνα μεταξύ τους, αὔριο θά ἀναγκαστοῦν νά διεξάγουν καί πολιτικό ἀγώνα καί νά ὑπερασπίσουν ἔτσι μέ δυό εἰδῶν ἀγώνα τά ταξικά τους συμφέροντα. Οἱ κεφαλαιοκράτες ἔχουν τά ἰδιαίτερα ἐπαγγελματικά τους συμφέροντα. Καί οἱ οἰκονομικές τους ὀργανώσεις ὑπάρχουν ἀκριβῶς γιά νά ἐξασφαλίσουν αὐτά τά συμφέροντά τους. Ἐκτός ὅμως ἀπό τά ἰδιαίτερα ἐπαγγελματικά συμφέροντά τους, ἔχουν καί τά γενικά ταξικά τους συμφέροντα, πού συνίστανται στό δυνάμωμα τοῦ καπιταλισμοῦ. Γι' αὐτά ἀκριβῶς τά γενικά τους συμφέροντα ἔχουν ἀνάγκη νά διεξάγουν πολιτικό ἀγώνα καί νά διαθέτουν πολιτικό κόμμα. Οἱ κεφαλαιοκράτες τῆς Ρωσίας ἔλυσαν τό ζήτημα αὐτό πολύ ἁπλά: εἶδαν ὅτι τό μοναδικό κόμμα πού ὑπερασπίζει «καθαρά καί ἄφοβα» τά συμφέροντά τους εἶναι τό κόμμα τῶν ὀ χ τ ω β ρ ι σ τ ῶ ν καί γι' αὐτό ἀποφάσισαν νά συσπειρωθοῦν γύρω ἀπ' αὐτό τό κόμμα καί νά ὑποταχθοῦν στήν ἰδεολογική του καθοδήγηση. Ἀπό τότε οἱ κεφαλαιοκράτες διεξάγουν τόν πολιτικό τους ἀγώνα μέ τήν ἰδεολογική καθοδήγηση αὐτοῦ τοῦ κόμματος, μέσω αὐτοῦ τοῦ κόμματος ἀσκοῦν τήν ἐπιρροή τους πάνω στή σημερινή κυβέρνηση (πού κλείνει τά ἐργατικά συνδικάτα, ἐνῶ ἀπό τό ἄλλο μέρος ἐγκρίνει τήν ἵδρυση τῶν ἑνώσεων τῶν κεφαλαιοκρατῶν), προωθοῦν τούς ὑποψήφιους αὐτοῦ τοῦ κόμματος στή Δούμα κλπ., κλπ.

Ἔτσι λοιπόν, οἰκονομικός ἀγώνας μέ τίς ἑνώσεις, γε-

νικός πολιτικός άγώνας μέ τήν ίδεολογική καθοδήγηση τοῦ κόμματος τῶν όχτωβριστῶν—νά ποιά μορφή παίρνει σήμερα ό ταξικός άγώνας τῆς μεγάλης κεφαλαιοκρατίας.

Άπό τό άλλο μέρος άνάλογα φαινόμενα παρατηροῦνται σήμερα καί στό ταξικό κίνημα τοῦ προλεταριάτου. Γιά νά ύπερασπίσουν τά έπαγγελματικά τους συμφέροντα οί προλετάριοι δημιουργοῦν τά έπαγγελματικά συνδικάτα πού παλαίβουν γιά τήν αύξηση τοῦ μεροκάματου, τόν περιορισμό τῶν ὡρῶν έργασίας κλπ. Έκτός ὅμως άπό τά έπαγγελματικά τους συμφέροντα, οί προλετάριοι έχουν άκόμα καί τά γενικά ταξικά τους συμφέροντα, πού εἶναι ἡ σοσιαλιστική έπανάσταση καί ἡ έγκαθίδρυση τοῦ σοσιαλισμοῦ. Καί ἡ σοσιαλιστική έπανάσταση δέ μπορεῖ νά γίνει ὅσο τό προλεταριάτο δέν καταχτήσει τήν πολιτική κυριαρχία, σάν ένιαία καί άδιαίρετη τάξη. Γι' αὐτό άκριβῶς τό προλεταριάτο χρειάζεται τόν πολιτικό άγώνα καί τό πολιτικό κόμμα πού θά πραγματοποιεῖ τήν ίδεολογική καθοδήγηση τοῦ πολιτικοῦ του κινήματος. Βέβαια, τά έργατικά συνδικάτα στό μεγαλύτερο μέρος τους εἶναι έξωκομματικές καί ούδέτερες όργανώσεις. Αὐτό ὅμως σημαίνει ἁπλῶς ὅτι εἶναι άνεξάρτητα άπό τό κόμμα μόνο άπό οίκονομική καί όργανωτική άποψη, δηλαδή έχουν τά δικά τους ταμεῖα έχουν τά δικά τους καθοδηγητικά ὄργανα, κάνουν δικά τους συνέδρια καί τυπικά δέν έχουν τήν ύποχρέωση νά ύποτάσσονται στίς άποφάσεις τῶν πολιτικῶν κομμάτων. Ὅσον άφορᾶ ὅμως τήν ίδεολογική έξάρτηση τῶν έπαγγελματικῶν συνδικάτων άπό τό ένα ἤ τό άλλο πολιτικό κόμμα, μιά τέτια έξάρτηση πρέπει νά ύπάρχει όπωσδήποτε καί δέ μπορεῖ νά μήν ύπάρχει, έκτός άπ' ὅλα τά άλλα καί μόνο γιατί στά συνδικάτα άνήκουν τά μέλη διαφόρων κομμάτων, πού άναπόφευχτα θά μεταφέρουν σ' αὐτά τίς πολιτικές τους πεποιθήσεις. Εἶναι ολοφάνερο ὅτι έφόσον τό προλεταριάτο δέ μπορεῖ νά τά βγάλει πέρα χωρίς πολιτικό άγώνα, δέ μπορεῖ νά τά βγάλει πέρα καί χωρίς τήν ίδεολογική καθοδήγηση άπό τό ένα ἤ τό άλλο πολιτικό κόμμα. Κι άκόμα παραπάνω, πρέπει νά ψάξει μόνο του νά βρεῖ ένα τέτιο κόμμα πού θά όδηγήσει άξια τά συνδικάτα του στή «γῆ τῆς έπαγγελίας», τό σοσιαλισμό. Έδῶ ὅμως τό προλεταριάτο πρέπει νά έχει τά μάτια του τέσσερα καί νά δρᾶ συνετά. Πρέπει νά ξεκαθαρίσει προσεχτικά μέσα του τό ίδεολογικό άπόθεμα τῶν πολιτικῶν κομμάτων καί νά δεχτεῖ έλεύθερα τήν ίδεολογική καθοδήγηση τοῦ κόμματος, πού θά ύπερασπίσει παλικαρίσια καί μέ συνέπεια τά ταξικά του συμφέροντα, θά κρατήσει ψηλά τήν κόκκινη σημαία τοῦ προλεταριάτου καί θά τό όδηγήσει θαρραλέα στήν πολιτική κυριαρχία, στή σοσιαλιστική έπανάσταση.

Ὡς τά σήμερα τό ρόλο αὐτό τόν έκπληρώνει τό Σοσιαλδημοκρατικό Έργατικό Κόμμα τῆς Ρωσίας, καί συνεπῶς, τό καθῆκον τῶν έπαγγελματικῶν συνδικάτων εἶναι νά δεχτοῦν τήν ίδεολογική του καθοδήγηση.

Ὅπως εἶναι γνωστό, αὐτό άκριβῶς γίνεται στήν πραγματικότητα.

Ἔτσι, λοιπόν, οίκονομικές μάχες μέ τά έπαγγελματικά συνδικάτα, πολιτικές έπιθέσεις μέ τήν ίδεολογική καθοδήγηση τῆς σοσιαλδημοκρατίας—νά, ποιά μορφή πῆρε σήμερα ἡ ταξική πάλη τοῦ προλεταριάτου.

Δέν ύπάρχει άμφιβολία ὅτι ἡ ταξική πάλη θά φουντώσει ὅλο καί περισσότερο. Τό καθῆκον τοῦ προλεταριάτου εἶναι νά μπάσει στόν άγώνα του σύστημα καί τό πνεῦμα τῆς όργάνωσης. Καί γιά νά γίνει αὐτό εἶναι άπαραίτητο νά δυναμώσουν τά συνδικάτα καί νά ένωθοῦν μεταξύ τους. Καί έδῶ θά μποροῦσε νά προσφέρει μεγάλη ύπηρεσία τό πανρωσικό συνέδριο τῶν συνδικάτων. Γιά νά όρ-

γανωθεῖ τό προλεταριάτο σέ μιά ἑνιαία καί ἀδιαίρετη τάξη δέ μᾶς χρειάζεται σήμερα ἕνα «ἐξωκομματικό ἐργατικό συνέδριο», ἀλλά ἕνα συνέδριο τῶν ἐπαγγελματικῶν συνδικάτων τῶν ἐργατῶν. Ταυτόχρονα τό προλεταριάτο πρέπει νά ἐπιδιώξει μέ ὅλα τά μέσα νά κάνει πιό δυνατό καί πιό γερό τό κόμμα, πού θά πραγματοποιήσει τήν ἰδεολογική καί πολιτική καθοδήγηση τῆς ταξικῆς του πάλης.

Ἐφημερίδα «Ἀχάλι Ντροέμπα»
(«Νέοι Καιροί»)[79], ἀρ. 1,
14 τοῦ Νοέμβρη 1906.
Ὑπογραφή: Κ. Ο...

Τό πρωτότυπο γράφτηκε στά γεωργιανά.

Η „ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ“ ΚΙ Ο ΑΓΩΝΑΣ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ

(Ἀπ' ἀφορμή τούς δυό νόμους τῆς 15 τοῦ Νοέμβρη)

Ἦταν ἕνας καιρός πού τό ἐργατικό μας κίνημα βρισκόταν στά πρῶτα του βήματα. Τότε τό προλεταριάτο ἦταν κομματιασμένο σέ χωριστές ὁμάδες καί δέ σκεφτόταν τό γενικό ἀγώνα. Σιδηροδρομικοί, ἀνθρακωρύχοι καί μεταλλωρύχοι, ἐργάτες τῆς φάμπρικας καί τῶν ἐργοστασίων, χειροτέχνες, ἐμποροϋπάλληλοι καί ὑπάλληλοι γραφείων —νά σέ τί ὁμάδες ἦταν κομματιασμένο τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας. Ἐκτός ἀπό αὐτό ἡ κάθε κατηγορία μέ τή σειρά της χωριζόταν σέ ἐργάτες διαφόρων πόλεων καί κωμοπόλεων καί ἀνάμεσα στούς ἐργάτες αὐτούς τῶν πόλεων καί κωμοπόλεων δέν ὑπῆρχε καμιά σύνδεση, οὔτε κομματική οὔτε συνδικαλιστική. Ἔτσι τό προλεταριάτο δέ φαινόταν σάν ἑνιαία καί ἀδιαίρετη τάξη. Συνεπῶς, καί ὁ προλεταριακός ἀγώνας δέ φαινόταν σάν ἐπίθεση τῆς τάξης στό σύνολό της. Νά γιατί ἡ τσαρική κυβέρνηση μποροῦσε νά συνεχίσει μέ τήν ἡσυχία της τήν «πατροπαράδοτη» πολιτική της. Νά γιατί, ὅταν τό 1893 ὑποβλήθηκε στό Συμβούλιο τοῦ κράτους τό «σχέδιο νόμου γιά τίς ἀσφαλίσεις τῶν ἐργατῶν», ὁ ἐμπνευστής τῆς ἀντίδρασης Παμπεντονόστεφ ὑποδέχτηκε τούς συντάχτες τοῦ σχεδίου μέ κοροϊδίες καί τούς δήλωσε μέ ἀταραξία: «Τοῦ κάκου κοπιάσα-

τε, κύριοι, μπορεῖτε νάστε ἥσυχοι: στή χώρα μας δέν ὑπάρχει ἐργατικό ζήτημα...».

Ὁ καιρός ὅμως περνοῦσε, ἡ οἰκονομική κρίση πλησίαζε, οἱ ἀπεργίες γίνονταν πιό συχνές καί τό κομματιασμένο προλεταριάτο ὀργανωνόταν σιγά-σιγά σέ ἑνιαία τάξη. Οἱ ἀπεργίες τοῦ 1903 εἶχαν δείξει κιόλας πώς ἀπό καιρό ὑπῆρχε στή «χώρα μας ἐργατικό ζήτημα». Οἱ ἀπεργίες τοῦ Γενάρη-Φλεβάρη τοῦ 1905 γιά πρώτη φορά διαλάλησαν σ' ὅλο τόν κόσμο ὅτι στή Ρωσία ὡριμάζει καί ἀνδρώνεται τό προλεταριάτο σάν ἑνιαία τάξη. Τέλος, οἱ γενικές ἀπεργίες τοῦ Ὀχτώβρη-Δεκέμβρη τοῦ 1905 καί οἱ «περιοδικές» ἀπεργίες τοῦ Ἰούνη-Ἰούλη τοῦ 1906 ἔσμιξαν στήν πράξη τούς προλετάριους τῶν διαφόρων πόλεων, σφιχτόδεσαν στήν πράξη σέ ἑνιαία τάξη τούς ἐμποροϋπαλλήλους, τούς ὑπαλλήλους γραφείων, τούς χειροτέχνες καί τούς ἐργάτες τῆς βιομηχανίας κι ἔτσι διαλάλησαν βροντόφωνα σ' ὅλο τόν κόσμο ὅτι οἱ δυνάμεις τοῦ προλεταριάτου, πού κάποτε ἦταν κομματιασμένες, σήμερα μπῆκαν πιά στό δρόμο τῆς συνένωσής τους καί ὀργανώνονται σέ ἑνιαία τάξη. Ἐδῶ ἐκδηλώθηκε ἐπίσης καί ἡ δύναμη τῆς γενικῆς πολιτικῆς ἀπεργίας σάν μεθόδου τοῦ γενικοῦ προλεταριακοῦ ἀγώνα ἐνάντια στό σημερινό καθεστώς... Τώρα ἦταν ἀδύνατο πιά νά ἀρνηθεῖ κανείς τήν ὕπαρξη «ἐργατικοῦ ζητήματος», τώρα ἡ τσαρική κυβέρνηση ἦταν ὑποχρεωμένη πιά νά παίρνει ὑπόψη της τό κίνημα. Καί τότε ἄρχισαν στά ὑπουργικά γραφεῖα τῶν ἀντιδραστικῶν νά συγκροτοῦνται διάφορες ἐπιτροπές, νά συντάσσονται σχέδια «ἐργατικῶν νόμων»: ἐπιτροπή τοῦ Σιντλόφσκι[80], ἐπιτροπή τοῦ Κοκόφτσεφ[81], νόμος γιά τά συνδικάτα[82] (βλ. τό «Διάγγελμα τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη»), ἐγκύκλιες τῶν Βίτε-Ντουρνοβό[83], διάφορα νομοσχέδια καί σχέδια καί τέλος οἱ δυό

νόμοι τῆς 15 τοῦ Νοέμβρη γιά τούς χειροτέχνες καί τούς ἐμποροϋπαλλήλους.

Ὅσο τό κίνημα ἦταν ἀνίσχυρο, ὅσο δέν εἶχε πάρει μαζικό χαραχτήρα, ἡ ἀντίδραση χρησιμοποιοῦσε ἐνάντια στό προλεταριάτο μόνο ἕνα μέσο: τίς φυλακές, τή Σιβηρία, τό βούρδουλα καί τήν κρεμάλα. Ἡ ἀντίδραση παντοῦ καί πάντα ἐπιδιώκει ἕνα μοναδικό σκοπό: νά διασπάσει τό προλεταριάτο σέ μικρές ὁμάδες, νά τσακίσει τό πρωτοπόρο του τμῆμα, νά φοβίσει καί νά τραβήξει μέ τό μέρος της τήν οὐδέτερη μάζα κι ἔτσι νά προκαλέσει τή διασπορά στό στρατόπεδο τοῦ προλεταριάτου. Εἴδαμε ὅτι τό σκοπό αὐτό τόν πετύχαινε θαυμάσια μέ τό βούρδουλα καί τίς φυλακές.

Τά πράγματα ὅμως πῆραν ἐντελῶς διαφορετική τροπή, ὅταν τό κίνημα πῆρε μαζικό χαραχτήρα. Τώρα ἡ ἀντίδραση δέν εἶχε πιά νά κάνει μόνο μέ ὅσους «πρωτοστατοῦσαν», τώρα βρισκόταν ἀντιμέτωπη μέ τήν ἀμέτρητη μάζα τοῦ λαοῦ σέ ὅλο τό ἐπαναστατικό της μεγαλεῖο. Καί ἦταν ὑποχρεωμένη νά πάρει ὑπόψη της αὐτήν ἀκριβῶς τή μάζα. Καί τή μάζα δέ μπορεῖς νά τήν κρεμάσεις, δέ μπορεῖς νά τή στείλεις στή Σιβηρία καί δέ χωράει στίς φυλακές. Καί δέν συνέφερε πάντα στήν ἀντίδραση, πού ἀπό καιρό κλονιζόταν, νά χτυπάει τή μάζα μέ τό βούρδουλα. Ἦταν φανερό πώς δίπλα στά παλιά μέσα ἦταν ἀνάγκη νά χρησιμοποιηθεῖ κι ἕνα καινούργιο, «πιό πολιτισμένο» μέσο πού, κατά τή γνώμη τῆς ἀντίδρασης, θά μποροῦσε νά βαθύνει τίς διαφορές μέσα στό στρατόπεδο τοῦ προλεταριάτου, νά προκαλέσει ἀπατηλές ἐλπίδες στήν καθυστερημένη μερίδα τῶν ἐργατῶν, νά τούς ἀναγκάσει νά ἀπαρνηθοῦν τόν ἀγώνα καί νά τούς συνενώσει γύρω ἀπό τήν κυβέρνηση.

Ἀκριβῶς ἕνα τέτιο καινούργιο μέσο εἶναι ἡ «ἐργατική νομοθεσία».

Ἔτσι, ἡ τσαρική κυβέρνηση, χωρίς νά ἐγκαταλείπει τό παλιό μέσο, θέλει ταυτόχρονα νά χρησιμοποιήσει καί τήν «ἐργατική νομοθεσία» καί συνεπῶς νά λύσει καί μέ τό βούρδουλα καί μέ τό νόμο τό «φλέγον ἐργατικό ζήτημα τῆς ἡμέρας». Θέλει μέ διάφορες ὑποσχέσεις γιά ἐλάττωση τῶν ὡρῶν ἐργασίας, γιά προστασία τῆς ἐργασίας τῶν παιδιῶν καί τῶν γυναικῶν, γιά βελτίωση τῶν ὅρων ὑγιεινῆς, γιά ἀσφαλίσεις τῶν ἐργατῶν, γιά κατάργηση τῶν προστίμων καί ἄλλα παρόμοια εὐεργετήματα, νά καταχτήσει τήν ἐμπιστοσύνη τῆς καθυστερημένης μερίδας τῶν ἐργατῶν καί νά σκάψει ἔτσι τόν τάφο τῆς ταξικῆς ἑνότητας τοῦ προλεταριάτου. Ἡ τσαρική κυβέρνηση ξέρει πολύ καλά ὅτι μιά τέτια «δράση» ποτέ δέν τῆς ἦταν τόσο ἀπαραίτητη ὅσο εἶναι τώρα, στή σημερινή στιγμή, πού ἡ γενική ἀπεργία τοῦ Ὀχτώβρη συνένωσε τούς προλετάριους τῶν διαφόρων κλάδων καί ὑπόσκαψε τίς βάσεις τῆς ἀντίδρασης, σήμερα πού ἡ ἐπερχόμενη γενική ἀπεργία μπορεῖ νά μετατραπεῖ σέ ἔνοπλο ἀγώνα καί νά γκρεμίσει τό παλιό καθεστώς, σήμερα συνεπῶς, πού εἶναι ἀπαραίτητο γιά τήν ἀντίδραση, ὅπως ἀκριβῶς εἶναι ἀπαραίτητος καί ὁ ἀέρας, νά προκαλέσει τή διασπορά μέσα στό στρατόπεδο τῶν ἐργατῶν, νά κερδίσει τήν ἐμπιστοσύνη τῶν καθυστερημένων ἐργατῶν καί νά τούς τραβήξει μέ τό μέρος της.

Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή εἶναι πολύ ἐνδιαφέρον ὅτι μέ τούς νόμους τῆς 15 τοῦ Νοέμβρη ἡ ἀντίδραση ἔστρεψε μέ συγκατάβαση τήν προσοχή της μόνο στούς ἐμποροϋπαλλήλους καί τούς χειροτέχνες, κι αὐτό τή στιγμή πού στέλνει στίς φυλακές καί τήν κρεμάλα τά καλύτερα παιδιά τοῦ βιομηχανικοῦ προλεταριάτου. Αὐτό ἄν τό καλοσκεφτοῦμε δέν εἶναι καί τόσο ἐκπληχτικό. Πρῶτο, οἱ ἐμποροϋπάλληλοι, οἱ χειροτέχνες καί οἱ ὑπάλληλοι τῶν ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων δέν εἶναι συγκεντρωμένοι σέ μεγάλες φάμπρικες καί ἐργοστάσια, ὅπως οἱ ἐργάτες τῆς βιομηχανίας, ἀλλά ἀντίθετα εἶναι σκορπισμένοι σέ διάφορες μικρές ἐπιχειρήσεις, εἶναι σχετικά πιό καθυστερημένοι ἀπό τήν ἄποψη τῆς συνειδητότητας καί συνεπῶς εὐκολότερα μποροῦν νά ἐξαπατηθοῦν ἀπ' ὅ,τι οἱ ὑπόλοιποι ἐργάτες. Δεύτερο, οἱ ἐμποροϋπάλληλοι, οἱ ὑπάλληλοι γραφείων καί οἱ χειροτέχνες ἀποτελοῦν μιά σημαντική μερίδα τοῦ προλεταριάτου τῆς σύγχρονης Ρωσίας καί συνεπῶς ἡ ἀπομάκρυνσή τους ἀπό τούς ἀγωνιζόμενους προλετάριους θά ἀδυνάτιζε σημαντικά τό προλεταριάτο, τόσο στίς σημερινές ἐκλογές, ὅσο καί στίς μελλοντικές ἐκδηλώσεις. Τέλος εἶναι σέ ὅλους γνωστό ὅτι ἡ μικροαστική τάξη τῆς πόλης παίζει μεγάλο ρόλο στή σημερινή ἐπανάσταση, εἶναι σέ ὅλους γνωστό ὅτι γιά τή σοσιαλδημοκρατία εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ἐπαναστατικοποίησή της, κάτω ἀπό τήν ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου, καί εἶναι ἐπίσης γνωστό ὅτι κανείς ἄλλος δέ θά μπορέσει νά τραβήξει τή μικροαστική τάξη μέ τό μέρος του ὅπως ἀκριβῶς θά τό ἔκαναν οἱ χειροτέχνες, οἱ ἐμποροϋπάλληλοι καί οἱ ὑπάλληλοι τῶν γραφείων πού βρίσκονται πιό κοντά σ' αὐτήν ἀπό τούς ὑπόλοιπους προλετάριους. Εἶναι φανερό ὅτι ἡ ἀπομάκρυνση τῶν ἐμποροϋπαλλήλων καί τῶν χειροτεχνῶν ἀπό τό προλεταριάτο θ' ἀπομακρύνει ἀπό αὐτό καί τή μικροαστική τάξη καί θά τό καταδικάσει σέ ἀπομόνωση στήν πόλη, πράγμα πού τόσο πολύ ποθεῖ ἡ τσαρική κυβέρνηση. Ὕστερα ἀπ' αὐτό εἶναι αὐτονόητο, γιατί ἡ ἀντίδραση σκάρωσε τούς νόμους τῆς 15 τοῦ Νοέμβρη πού ἀφοροῦν μόνο τούς χειροτέχνες, τούς ἐμποροϋπάλληλους καί τούς ὑπάλληλους τῶν γραφείων. Ὅσο γιά τό βιομηχανικό προλεταριάτο, ὁπωσδήποτε αὐτό δέν ἔχει ἐμπιστοσύνη στήν

κυβέρνηση, ἡ «ἐργατική νομοθεσία» δέν τό ὠφελεῖ σέ τίποτα, καί ἴσως μόνο οἱ σφαῖρες μποροῦν νά τό κάνουν νά λογικευτεῖ... ὅ,τι δέ μπορεῖ νά κάνει ὁ νόμος, πρέπει νά τό συμπληρώσουν οἱ σφαῖρες!...

Ἔτσι σκέφτεται ἡ τσαρική κυβέρνηση.

Καί δέ σκέφτεται ἔτσι μόνο ἡ δική μας κυβέρνηση, μά καί κάθε ἄλλη ἀντιπρολεταριακή κυβέρνηση—ἄσχετα ἄν εἶναι κυβέρνηση φεουδαρχοαπολυταρχική, ἀστικομοναρχική ἤ ἀστικοδημοκρατική. Τό προλεταριάτο τό πολεμοῦν παντοῦ μέ τίς σφαῖρες καί τούς νόμους, κι αὐτό θά γίνεται ὥσπου νάρθει ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί νά έγκαθιδρυθεῖ ὁ σοσιαλισμός. Θυμηθεῖτε τή συνταγματική Ἀγγλία τοῦ 1824-1825, ὅταν καταρτιζόταν ὁ νόμος γιά τήν ἐλευθερία τῶν ἀπεργιῶν καί ταυτόχρονα γέμιζαν οἱ φυλακές μέ ἀπεργούς ἐργάτες. Θυμηθεῖτε τή δημοκρατική Γαλλία τῆς πέμπτης δεκαετίας τοῦ περασμένου αἰώνα, ὅταν συζητοῦσαν γιά τήν «ἐργατική νομοθεσία» καί ταυτόχρονα οἱ δρόμοι τοῦ Παρισιοῦ πλημμύριζαν ἀπό τό αἷμα τῶν ἐργατῶν. Θυμηθεῖτε ὅλα αὐτά καί πολλά ἄλλα παρόμοια γεγονότα καί θά δεῖτε πώς ἔτσι ἀκριβῶς ἔχουν τά πράγματα.

Ὡστόσο αὐτό δέ σημαίνει ὅτι τό προλεταριάτο δέ μπορεῖ νά χρησιμοποιήσει παρόμοιους νόμους. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ ἀντίδραση ἔχει τά σχέδιά της ὅταν ἐκδίδει «ἐργατικούς νόμους», θέλει νά χαλιναγωγήσει τό προλεταριάτο, ἡ ζωή ὅμως ἀνατρέπει βῆμα πρός βῆμα τά σχέδιά της αὐτά καί σέ τέτιες περιπτώσεις τρυπώνουν πάντα στό νόμο ἄρθρα πού εἶναι ὠφέλιμα γιά τό προλεταριάτο. Καί αὐτό γίνεται γιατί κανένας «ἐργατικός νόμος» δέ γεννιέται χωρίς αἰτία, χωρίς ἀγώνα, γιατί κανένας «ἐργατικός νόμος» δέν ἐκδίδεται ἀπό τήν κυβέρνηση, ὅσο οἱ ἐργάτες δέν κατεβαίνουν σέ ἀγώνα, ὅσο ἡ κυβέρνηση δέ βρίσκεται

στήν ἀνάγκη νά ἱκανοποιήσει τίς διεκδικήσεις τους. Ἡ ἱστορία μᾶς δείχνει ὅτι πρίν ἀπό κάθε «ἐργατικό νόμο» προηγεῖται μερική ἤ γενική ἀπεργία. Πρίν ἀπό τό νόμο τοῦ Ἰούνη τοῦ 1882 (γιά τή μισθωτή ἐργασία τῶν παιδιῶν, γιά τίς ὧρες ἐργασίας τῶν παιδιῶν καί τήν ἵδρυση ἐπιθεώρησης ἐργασίας γιά τά ἐργοστάσια) προηγήθηκαν οἱ ἀπεργίες τῆς Νάρβα, τοῦ Πέρμ, τῆς Πετρούπολης καί τοῦ Ζιράρντοφ πού ἔγιναν ὅλες μέσα στόν ἴδιο χρόνο. Οἱ νόμοι τοῦ Ἰούνη-Ὀχτώβρη τοῦ 1886 (γιά τά πρόστιμα, τά βιβλιάρια πληρωμῆς κλπ.) ἦταν τό ἄμεσο ἀποτέλεσμα τῶν ἀπεργιῶν τοῦ 1885-86 στήν κεντρική περιοχή. Πρίν ἀπό τό νόμο τοῦ Ἰούνη τοῦ 1897 (γιά τόν περιορισμό τῶν ὡρῶν ἐργασίας) προηγήθηκαν οἱ ἀπεργίες τοῦ 1895-96 στήν Πετρούπολη. Οἱ νόμοι τοῦ 1903 (γιά τήν «εὐθύνη τῶν ἐπιχειρηματιῶν» καί τούς «πληρεξούσιους τῶν ἐργατῶν») ἦταν τό ἄμεσο ἀποτέλεσμα τῶν «ἀπεργιῶν τοῦ Νότου» πού ἔγιναν τόν ἴδιο χρόνο. Τέλος, οἱ νόμοι τῆς 15 τοῦ Νοέμβρη 1906 (γιά τήν ἐλάττωση τῶν ὡρῶν ἐργασίας καί τήν Κυριακή ἀργία τῶν ἐμποροϋπαλλήλων, τῶν ὑπαλλήλων γραφείων καί τῶν χειροτεχνῶν) εἶναι τό ἄμεσο ἀποτέλεσμα τῶν ἀπεργιῶν τοῦ Ἰούνη-Ἰούλη αὐτοῦ τοῦ χρόνου σ' ὅλη τή Ρωσία.

Ὅπως βλέπετε, πρίν ἀπό κάθε «ἐργατικό νόμο» προηγοῦνται ἕνα κίνημα μαζῶν πού μέ τόν ἕνα ἤ τόν ἄλλο τρόπο ἐπεδίωκαν νά ἐπιβάλουν τήν ἱκανοποίηση τῶν διεκδικήσεών τους, ἄν ὄχι ὁλοκληρωτικά, τουλάχιστο τμηματικά. Ἀπό δῶ βγαίνει ξεκάθαρα τό συμπέρασμα ὅτι σ' ἕναν «ἐργατικό νόμο», ὅσο ἄσχημος κι ἄν εἶναι, βρίσκονται ὡστόσο μερικά ἄρθρα πού τά χρησιμοποιεῖ τό προλεταριάτο γιά νά δυναμώσει τόν ἀγώνα του. Δέν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀποδείξουμε ὅτι τό προλεταριάτο πρέπει νά πιάνεται ἀπό αὐτά τά ἄρθρα καί νά τά χρησιμοποιεῖ σάν ὅπλα γιά νά

δυναμώσει ἀκόμα πιό πολύ τίς ὀργανώσεις του καί ν' ἀνάψει ἀκόμα πιό πολύ τόν προλεταριακό ἀγώνα, τόν ἀγώνα γιά τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Μέ τό δίκιο του ὁ Μπέμπελ ἔλεγε: «Τό κεφάλι τοῦ διαβόλου πρέπει νά τό κόψουμε μέ τό δικό του τό σπαθί»...

Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή ἔχουν πολύ ἐνδιαφέρον καί οἱ δυό νόμοι τῆς 15 τοῦ Νοέμβρη. Ὑπάρχουν βέβαια καί πολλά ἄσχημα ἄρθρα μέσα σ' αὐτούς τούς νόμους, ὑπάρχουν ὅμως καί ἄρθρα πού ἡ ἀντίδραση τά ἔμπασε ἀσυνείδητα καί πού πρέπει νά τά χρησιμοποιήσει τό προλεταριάτο σ υ ν ε ι δ η τ ά.

Ἔτσι λογουχάρη, ἐνῶ καί οἱ δυό νόμοι λέγονται νόμοι «γιά τήν προστασία τῆς ἐργασίας», περιλαβαίνουν ὡστόσο τέτια ἀπαίσια ἄρθρα, πού ἀρνιοῦνται ρητά κάθε «προστασία τῆς ἐργασίας» καί πού σέ ὁρισμένα μέρη ἀκόμα καί τ' ἀφεντικά θεωροῦν ἀνάξιό τους νά τά χρησιμοποιήσουν. Καί οἱ δυό νόμοι καθορίζουν τό δωδεκάωρο γιά τίς ἐμπορικές καί βιοτεχνικές ἐπιχειρήσεις, παρ' ὅλο πού σέ πολλά μέρη τό δωδεκάωρο ἔχει καταργηθεῖ πιά καί καθιερώθηκε τό δεκάωρο ἤ τό ὀχτάωρο. Κι οἱ δυό νόμοι ἐπιτρέπουν δυό ὧρες ὑπερωρίες τή μέρα (14 ὧρες δουλιᾶς τή μέρα) ἐπί 40 μέρες στίς ἐμπορικές ἐπιχειρήσεις καί 60 μέρες στά ἐργαστήρια, παρ' ὅλο πού σχεδόν παντοῦ καταργήθηκαν οἱ ὑπερωρίες. Ταυτόχρονα τά ἀφεντικά ἔχουν τό δικαίωμα ὕστερα ἀπό «συμφωνία μέ τούς ἐργάτες», δηλαδή μέ τήν πίεση σέ βάρος τῶν ἐργατῶν, ν' αὐξήσουν τίς ὑπερωρίες φτάνοντας τήν ἐργάσιμη μέρα ὥς τίς 17 ὧρες, κτλ., κτλ.

Τό προλεταριάτο βέβαια δέ θά κάνει ἀπέναντι στά ἀφεντικά του οὔτε τήν παραμικρότερη ὑποχώρηση ἀπό τά δικαιώματα πού κατάχτησε μέ τόν ἀγώνα του καί τά γελοῖα αὐτά παραμύθια πού ἀναφέρονται στούς νόμους θά μείνουν γελοῖα παραμύθια.

Ἀπό τό ἄλλο μέρος ὑπάρχουν καί τέτια ἄρθρα πού τό προλεταριάτο θά τά χρησιμοποιήσει θαυμάσια γιά νά ἐνισχύσει τίς θέσεις του. Καί οἱ δυό νόμοι λένε ὅτι ἐκεῖ πού ἡ δουλιά συνεχίζεται περισσότερο ἀπό 8 ὧρες, ὁ ἐ ρ γ α ζ ό μ ε ν ο ς ἔ χ ε ι τ ό δ ι κ α ί ω μ α γ ι ά δ ί ω ρ η μ ε σ η μ ε ρ ι ά τ ι κ η ἀ ν ά π α υ σ η· καί ὅπως εἶναι γνωστό, οἱ χειροτέχνες, οἱ ἐμποροϋπάλληλοι καί οἱ ὑπάλληλοι τῶν γραφείων δέν ἐπωφελοῦνται παντοῦ ἀπό τό δικαίωμα αὐτό τῆς δίωρης ἀνάπαυσης. Καί οἱ δυό νόμοι λένε ἐπίσης ὅτι σ τ ά ἄ τ ο μ α κ ά τ ω ἀ π ό 1 7 ἐ τ ῶ ν, ἐ κ τ ό ς ἀ π ό τ ί ς δ υ ό α ὐ τ έ ς ὧ ρ ε ς, π α ρ α χ ω ρ ε ῖ τ α ι κ α ί τ ό δ ι κ α ί ω μ α ν ά ἀ π ο υ σ ι ά ζ ο υ ν ἀ π ό τ ό κ α τ ά σ τ η μ α ἤ τ ό ἐ ρ γ α σ τ ή ρ ι ἄ λ λ ε ς 3 ὧ ρ ε ς κ ά θ ε μ έ ρ α γ ι ά ν ά π η γ α ί ν ο υ ν σ τ ό σ χ ο λ ε ι ό, πράγμα πού, ὅπως καταλαβαίνετε, διευκολύνει πολύ τούς νεαρούς μας συντρόφους...

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τό προλεταριάτο θά χρησιμοποιήσει κατάλληλα τά ἄρθρα αὐτά τῶν νόμων τῆς 15 τοῦ Νοέμβρη, θά δυναμώσει ὅπως πρέπει τόν προλεταριακό του ἀγώνα καί θά ἀποδείξει ἀκόμα μιά φορά σ' ὅλο τόν κόσμο ὅτι τό κεφάλι τοῦ διαβόλου πρέπει νά τό κόψουμε μέ τό δικό του τό σπαθί.

Ἐφημερίδα «'Αχάλι Ντροέμπα» («Νέοι Καιροί»), ἀρ. 4, 4 τοῦ Δεκέμβρη 1906.

Ὑπογραφή: Κ. Ο...

Τό πρωτότυπο γράφτηκε στά γεωργιανά.

ΑΝΑΡΧΙΣΜΟΣ Ή ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ;[84]

Ὁ ἄξονας τῆς σύγχρονης κοινωνικῆς ζωῆς εἶναι ἡ ταξική πάλη. Στήν πορεία αὐτῆς τῆς πάλης κάθε τάξη καθοδηγεῖται ἀπό τήν ἰδεολογία της. Ἡ ἀστική τάξη ἔχει τή δική της ἰδεολογία, τό λεγόμενο *φιλελευθερισμό*. Τό προλεταριάτο ἔχει κι αὐτό τή δική του ἰδεολογία πού εἶναι, ὅπως ξέρουμε, ὁ *σοσιαλισμός*.

Τό φιλελευθερισμό δέν πρέπει νά τόν θεωροῦμε σάν κάτι τό ἑνιαῖο καί τό ἀδιαίρετο: ὑποδιαιρεῖται κι αὐτός σέ διάφορα ρεύματα, πού ἀντιστοιχοῦν στά διάφορα στρώματα τῆς ἀστικῆς τάξης.

Καί ὁ σοσιαλισμός δέν εἶναι ἐπίσης ἑνιαῖος καί ἀδιαίρετος: καί μέσα σ' αὐτόν ὑπάρχουν διάφορα ρεύματα.

Δέ θά καταπιαστοῦμε στό ἄρθρο μας αὐτό μέ τήν ἐξέταση τοῦ φιλελευθερισμοῦ—αὐτό καλύτερα εἶναι νά τό ἀναβάλουμε γιά ἄλλη φορά. Θέλουμε μόνο νά κατατοπίσουμε τόν ἀναγνώστη γιά τό σοσιαλισμό καί τά ρεύματά του. Νομίζουμε πώς αὐτό τό ζήτημα θά τόν ἐνδιαφέρει περισσότερο.

Ὁ σοσιαλισμός χωρίζεται σέ τρία βασικά ρεύματα, τό *ρεφορμισμό*, τόν *ἀναρχισμό* καί τό *μαρξισμό*.

Ὁ ρεφορμισμός (Μπέρνσταϊν καί οἱ ἄλλοι) πού θεωρεῖ τό σοσιαλισμό μόνο σάν πολύ μακρυνό σκοπό καί τίποτε παραπάνω, ὁ ρεφορμισμός πού ἀρνεῖται ἔμπραχτα τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί προσπαθεῖ νά ἐγκαθιδρύσει τό σοσιαλισμό μέ εἰρηνικά μέσα, ὁ ρεφορμισμός πού δέν κηρύχνει τήν πάλη τῶν τάξεων, ἀλλά τή συνεργασία τους, ὁ ρεφορμισμός αὐτός μέρα μέ τή μέρα ἀποσυντίθεται, μέρα μέ τή μέρα χάνει κάθε γνώρισμα σοσιαλιστικό καί κατά τή γνώμη μας δέν ὑπάρχει καμιά ἀνάγκη νά τόν ἀναλύσουμε ἐδῶ, σ' αὐτά τά ἄρθρα, ὅπου καθορίζεται τί εἶναι ὁ σοσιαλισμός.

Ἐντελῶς ἄλλο πράγμα εἶναι ὁ μαρξισμός καί ὁ ἀναρχισμός: καί τά δυό αὐτά ρεύματα θεωροῦνται σήμερα σοσιαλιστικά, καί τά δυό διεξάγουν ἐπίμονο ἀγώνα μεταξύ τους, καί τά δυό προσπαθοῦν νά παρουσιαστοῦν στά μάτια τοῦ προλεταριάτου σάν διδασκαλίες ἀληθινά σοσιαλιστικές καί γι' αὐτό θά ἐνδιαφέρει ἀσφαλῶς πολύ περισσότερο τόν ἀναγνώστη νά τά ἐξετάσουμε καί νά τά ἀντιπαραθέσουμε τό ἕνα στό ἄλλο.

Ἐμεῖς δέν ἀνήκουμε στούς ἀνθρώπους ἐκείνους πού ὅταν ἀναφέρεις τή λέξη «ἀναρχισμός» γυρίζουν τήν πλάτη καί σοῦ λένε κουνώντας περιφρονητικά τό χέρι: «Ὄρεξη πού τήν ἔχεις ν' ἀσχολεῖσαι μ' αὐτή τήν ἰδεολογία, δέν ἀξίζει τόν κόπο οὔτε καί νά μιλᾶς γι' αὐτήν!». Ἐμεῖς νομίζουμε πώς μιά τέτια εὔκολη «κριτική» εἶναι καί ἀνάξια καί ἀνώφελη.

Ἐμεῖς δέν ἀνήκουμε οὔτε καί σέ κείνους τούς ἀνθρώπους πού παρηγοροῦν τόν ἑαυτό τους λέγοντας ὅτι οἱ ἀναρχικοί «δέν ἔχουν μάζες καί γι' αὐτό δέν εἶναι δά καί τόσο ἐπικίνδυνοι». Τό ζήτημα δέν εἶναι ποιός ἔχει σήμερα τίς περισσότερες εἴτε τίς λιγότερες «μάζες», ἀλλά ποιά εἶναι ἡ οὐσία τῆς διδασκαλίας του. Ἄν ἡ «διδασκαλία» τῶν ἀναρχικῶν ἐκφράζει τήν ἀλήθεια, τότε εἶναι αὐτο-

νόητο ὅτι τό δίχως ἄλλο θ' ἀνοίξει δρόμο γιά τήν ἐπικράτησή της καί θά συγκεντρώσει γύρω της τίς μάζες. Ἄν ὅμως δέν ἔχει γερές βάσεις καί στηρίζεται σέ ψεύτικα θεμέλια, τότε δέ θά κρατήσει πολύν καιρό καί θά κρέμεται στόν ἀέρα. Πρέπει ὅμως ν' ἀποδειχτεῖ ὅτι ὁ ἀναρχισμός δέ στηρίζεται σέ γερά θεμέλια.

Μερικοί νομίζουν ὅτι ὁ μαρξισμός καί ὁ ἀναρχισμός ἔχουν τίς ἴδιες ἀρχές, ὅτι μεταξύ τους ὑπάρχουν διαφωνίες μόνο ταχτικῆς κι ἔτσι, κατά τή γνώμη τους, δέ μποροῦμε σέ καμιά περίπτωση ν' ἀντιπαραθέσουμε τά δυό αὐτά ρεύματα.

Αὐτό ὅμως εἶναι μεγάλο λάθος.

Ἐμεῖς ἔχουμε τή γνώμη ὅτι οἱ ἀναρχικοί εἶναι ἀληθινοί ἐχθροί τοῦ μαρξισμοῦ. Συνεπῶς ἀναγνωρίζουμε καί ὅτι μέ τούς ἀληθινούς ἐχθρούς πρέπει νά κάνεις καί ἀληθινό ἀγώνα. Γι' αὐτό ὅμως εἶναι ἀπαραίτητο νά ἐξετάσουμε τή «διδασκαλία» τῶν ἀναρχικῶν ἀπό τήν ἀρχή ὥς τό τέλος καί νά τήν ἐκτιμήσουμε σωστά ἀπ' ὅλες τίς πλευρές.

Τό ζήτημα εἶναι ὅτι ὁ μαρξισμός καί ὁ ἀναρχισμός στηρίζονται σέ ὁλότελα διαφορετικές ἀρχές παρά τό γεγονός ὅτι καί οἱ δυό τους παρουσιάζονται στό στίβο τοῦ ἀγώνα μέ σοσιαλιστική σημαία. Ἀκρογωνιαῖος λίθος τοῦ ἀναρχισμοῦ εἶναι τ ό ἄ τ ο μ ο, καί ἡ ἀπελευθέρωσή του ἀποτελεῖ, κατά τήν ἄποψη τοῦ ἀναρχισμοῦ, τό βασικό ὅρο γιά τήν ἀπελευθέρωση τῶν μαζῶν, τοῦ συνόλου. Κατά τήν ἄποψη τοῦ ἀναρχισμοῦ δέ θἆναι δυνατό νά ἀπελευθερωθοῦν οἱ μάζες, ὅσο δέ θά ἔχει ἀπελευθερωθεῖ τό ἄτομο, ἀπ' αὐτοῦ καί τό σύνθημά του: «Ὅλα γιά τό ἄτομο». Ἀπό τό ἄλλο μέρος, ἀκρογωνιαῖος λίθος τοῦ μαρξισμοῦ εἶναι οἱ μ ά ζ ε ς καί ἡ ἀπελευθέρωσή τους ἀποτελεῖ, κατά τήν ἄποψή του, τό βασικό ὅρο γιά τήν ἀπελευθέρωση τοῦ ἀτόμου. Δηλαδή, κατά τήν ἄποψη τοῦ μαρξισμοῦ, δέ θἆναι δυνατό νά ἀπελευθερωθεῖ τό ἄτομο, ὅσο δέν ἔχουν ἀπελευθερωθεῖ οἱ μάζες, γι' αὐτό καί τό σύνθημά του εἶναι: «Ὅλα γιά τίς μάζες».

Εἶναι φανερό πώς ἐδῶ ἔχουμε δυό ἀρχές, πού ἡ μιά ἀποτελεῖ ἄρνηση τῆς ἄλλης, καί δέν ἔχουμε ἁπλῶς διαφωνίες ταχτικῆς.

Σκοπός τῶν ἄρθρων μας εἶναι ν' ἀντιπαραθέσει τίς δυό αὐτές ἀντίθετες ἀρχές, νά κάνει σύγκριση ἀνάμεσα στό μαρξισμό καί τόν ἀναρχισμό καί ἔτσι νά φωτίσει τίς θετικές καί τίς ἀρνητικές πλευρές τους. Καί στήν περίπτωση αὐτή, νομίζουμε ὅτι χρειάζεται νά κατατοπίσουμε τόν ἀναγνώστη σχετικά μέ τό σχέδιο τῶν ἄρθρων μας.

Θ' ἀρχίσουμε δίνοντας τό χαραχτηρισμό τοῦ μαρξισμοῦ, θά θίξουμε στά πεταχτά τίς ἀπόψεις τῶν ἀναρχικῶν γιά τό μαρξισμό καί μετά θά περάσουμε στήν κριτική τοῦ ἴδιου τοῦ ἀναρχισμοῦ. Πιό συγκεκριμένα: θά ἐκθέσουμε τή διαλεχτική μέθοδο, τίς ἀπόψεις τῶν ἀναρχικῶν γιά τή μέθοδο αὐτή καί τήν κριτική μας· τήν ὑλιστική θεωρία, τίς ἀπόψεις τῶν ἀναρχικῶν καί τήν κριτική μας (ἐδῶ θά μιλήσουμε καί γιά τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση, γιά τή σοσιαλιστική διχτατορία, γιά τό πρόγραμμα μίνιμουμ καί γενικά γιά τήν ταχτική)· τή φιλοσοφία τῶν ἀναρχικῶν καί τήν κριτική μας· τό σοσιαλισμό τῶν ἀναρχικῶν καί τήν κριτική μας· τήν ταχτική καί τήν ὀργάνωση τῶν ἀναρχικῶν, καί τέλος θά βγάλουμε τά συμπεράσματά μας.

Θά προσπαθήσουμε ν' ἀποδείξουμε ὅτι οἱ ἀναρχικοί σάν κήρυκες τοῦ σοσιαλισμοῦ τῶν μικρῶν κοινοτήτων δέν εἶναι πραγματικοί σοσιαλιστές.

Θά προσπαθήσουμε επίσης ν' ἀποδείξουμε ὅτι οἱ ἀναρχικοί, ἐφόσον ἀρνοῦνται τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, δέν εἶναι καί πραγματικοί ἐπαναστάτες...

Καί τώρα ἄς περάσουμε στήν ἐξέταση τοῦ ζητήματος.

I

Η ΔΙΑΛΕΧΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ

«Ὅλα στόν κόσμο κινοῦνται... Ἡ ζωή ἀλλάζει, ἀναπτύσσονται οἱ παραγωγικές δυνάμεις, καταστρέφονται οἱ παλιές σχέσεις».

Κ. Μάρξ

Ὁ μαρξισμός δέν εἶναι μόνο ἡ θεωρία τοῦ σοσιαλισμοῦ, ὁ μαρξισμός εἶναι μιά ὁλοκληρωμένη κοσμοθεωρία, ἕνα φιλοσοφικό σύστημα ἀπ' ὅπου πηγάζει μόνος του ὁ προλεταριακός σοσιαλισμός τοῦ Μάρξ. Τό φιλοσοφικό αὐτό σύστημα λέγεται διαλεχτικός ὑλισμός.

Γι' αὐτό ἔκθεση τοῦ μαρξισμοῦ σημαίνει ἔκθεση καί τοῦ διαλεχτικοῦ ὑλισμοῦ.

Γιατί τό σύστημα αὐτό λέγεται διαλεχτικός ὑλισμός;

Γιατί ἡ μέθοδός του εἶναι διαλεχτική καί ἡ θεωρία του ὑλιστική.

Τί σημαίνει διαλεχτική μέθοδος;

Λένε ὅτι ἡ κοινωνική ζωή βρίσκεται σέ κατάσταση ἀδιάκοπης κίνησης καί ἀνάπτυξης. Καί εἶναι σωστό: τή ζωή δέν πρέπει νά τή θεωροῦμε σάν κάτι τό ἀμετάβλητο καί κοκαλιασμένο, ἡ ζωή ποτέ δέ μένει στό ἴδιο σημεῖο, βρίσκεται σέ ἀέναη κίνηση, σέ ἀέναο προτσές καταστροφῆς καί δημιουργίας. Γι' αὐτό στή ζωή ὑπάρχει πάντα κάτι τό νέο καί κάτι τό παλιό, κεῖνο πού ἀναπτύσσεται καί κεῖνο πού πεθαίνει, τό ἐπαναστατικό καί τό ἀντεπαναστατικό.

Ἡ διαλεχτική μέθοδος ὑποστηρίζει ὅτι τή ζωή πρέπει νά τή βλέπουμε ἀκριβῶς τέτια πού εἶναι στήν πραγματικότητα. Εἴδαμε ὅτι ἡ ζωή βρίσκεται σέ ἀδιάκοπη κίνηση, συνεπῶς πρέπει νά ἐξετάζουμε τή ζωή στήν κίνησή της καί νά βάζουμε τό ἐρώτημα: ποῦ τραβάει ἡ ζωή; Εἴδαμε πώς ἡ ζωή παρουσιάζει τήν εἰκόνα διαρκοῦς καταστροφῆς καί δημιουργίας, συνεπῶς ἔχουμε τήν ὑποχρέωση νά ἐξετάζουμε τή ζωή στήν καταστροφή καί στή δημιουργία της καί νά βάζουμε τό ἐρώτημα: τί καταστρέφεται καί τί δημιουργιέται στή ζωή;

Κεῖνο πού γεννιέται στή ζωή καί μέρα μέ τή μέρα ἀναπτύσσεται εἶναι ἀκατανίκητο, δέ μπορεῖς νά σταματήσεις τήν κίνησή του πρός τά μπρός. Δηλαδή, ἄν γεννιέται λχ. στή ζωή τό προλεταριάτο σάν τάξη καί μέρα μέ τή μέρα ἀναπτύσσεται, ὅσο ἀδύνατο καί ὀλιγάριθμο κι ἄν εἶναι σήμερα, τελικά θά νικήσει. Γιατί; Γιατί ἀναπτύσσεται, δυναμώνει καί τραβάει μπροστά. Ἀντίθετα, ἐκεῖνο πού στή ζωή γερνάει καί τραβάει πρός τόν τάφο, ἀναπόφευχτα θά νικηθεῖ, ἔστω καί ἄν σήμερα ἔχει ἡράκλεια δύναμη. Δηλαδή, ἄν ἡ κεφαλαιοκρατία λχ. χάνει βαθμιαῖα τό ἔδαφος κάτω ἀπό τά πόδια της καί κάθε μέρα πάει πρός τά πίσω, ὅσο δυνατή καί πολυάριθμη καί ἄν εἶναι σήμερα, τελικά θά νικηθεῖ. Γιατί; Ἀκριβῶς γιατί σάν τάξη ἀποσυντίθεται, ἀδυνατίζει, γερνάει καί γίνεται περιττό βάρος στή ζωή.

Ἀπό δῶ βγῆκε καί ἡ γνωστή θέση τῆς διαλεχτικῆς: κεῖνο πού πραγματικά ὑπάρχει, δηλαδή κεῖνο πού ἀναπτύσσεται μέρα μέ τή μέρα, εἶναι λογικό καί κεῖνο πού ἀποσυντίθεται μέρα μέ τή μέρα εἶναι παράλογο, καί συνεπῶς δέ θά ἀποφύγει τήν καταστροφή.

Παράδειγμα. Στήν ἔννατη δεκαετία τοῦ περασμένου αἰώνα γεννήθηκε μέσα στήν ἐπαναστατική διανόηση τῆς Ρωσίας μιά μεγάλη διαφωνία. Οἱ ναρόντνικοι ἰσχυρίζονταν ὅτι ἡ βασική δύναμη πού μπορεῖ ν' ἀναλάβει τήν «ἀπελευθέρωση τῆς Ρωσίας» εἶναι ἡ μικροαστική τάξη τοῦ χωριοῦ καί τῆς πόλης. Γιατί; ρωτοῦσαν οἱ μαρξιστές. Γιατί, ἔλεγαν οἱ ναρόντνικοι, ἡ μικροαστική τάξη τοῦ χωριοῦ καί τῆς πόλης ἀποτελεῖ σήμερα τήν πλειοψηφία καί ἐκτός ἀπ' αὐτό εἶναι φτωχή καί ζεῖ ἄθλια.

Οἱ μαρξιστές ἀπαντοῦσαν: εἶναι σωστό ὅτι ἡ μικροαστική τάξη τοῦ χωριοῦ καί τῆς πόλης ἀποτελεῖ σήμερα τήν πλειοψηφία καί ὅτι πραγματικά εἶναι φτωχή, μά γι' αὐτό πρόκειται μήπως; Ἡ μικροαστική τάξη πρό πολλοῦ ἀποτελεῖ τήν πλειοψηφία, ὥς τά σήμερα ὅμως δέν ἔδειξε χωρίς τή βοήθεια τοῦ προλεταριάτου καμιά πρωτοβουλία στόν ἀγώνα γιά τήν «ἐλευθερία». Καί γιατί; Γιατί ἡ μικροαστική τάξη δέν ἀναπτύσσεται σάν τάξη, ἀπεναντίας, μέρα μέ τή μέρα ἀποσυντίθεται καί χωρίζεται σέ κεφαλαιοκράτες καί προλετάριους. Ἀπό τό ἄλλο μέρος εἶναι αὐτονόητο πώς καί ἡ φτώχια δέν ἔχει ἐδῶ ἀποφασιστική σημασία: «οἱ ἀλῆτες» εἶναι πιό φτωχοί ἀπό τή μικροαστική τάξη, κανένας ὅμως δέ θά πεῖ ὅτι μποροῦν ν' ἀναλάβουν τήν «ἀπελευθέρωση τῆς Ρωσίας».

Ὅπως βλέπετε, τό ζήτημα δέν εἶναι ποιά τάξη ἀποτελεῖ σήμερα τήν πλειοψηφία ἤ ποιά τάξη εἶναι φτωχότερη, ἀλλά ποιά τάξη δυναμώνει καί ποιά ἀποσυντίθεται.

Καί ἐπειδή τό προλεταριάτο εἶναι ἡ μοναδική τάξη πού ἀδιάκοπα ἀναπτύσσεται καί δυναμώνει, ἡ μοναδική τάξη πού κινεῖ πρός τά μπρός τήν κοινωνική ζωή καί συγκεντρώνει γύρω της ὅλα τά ἐπαναστατικά στοιχεῖα, ἔχουμε τήν ὑποχρέωση νά τό ἀναγνωρίσουμε σάν τή βασική δύναμη στό σημερινό κίνημα, νά μποῦμε στίς γραμμές του καί νά κάνουμε τίς πρωτοπόρες ἐπιδιώξεις του δικές μας ἐπιδιώξεις.

Ἔτσι ἀπαντοῦσαν οἱ μαρξιστές.

Εἶναι φανερό ὅτι οἱ μαρξιστές ἀντίκριζαν τή ζωή διαλεχτικά, ἐνῶ οἱ ναρόντνικοι ἔκριναν τά πράγματα μεταφυσικά. Οἱ ναρόντνικοι φαντάζονταν τήν κοινωνική ζωή σταματημένη καί κοκαλιασμένη σ' ἕνα ὁρισμένο σημεῖο.

Ἔτσι βλέπει ἡ διαλεχτική μέθοδος τήν ἐξέλιξη τῆς ζωῆς.

Ὑπάρχει ὅμως κίνηση καί κίνηση. Εἴχαμε τό κίνημα στήν κοινωνική ζωή τίς «μέρες τοῦ Δεκέμβρη», ὅταν τό προλεταριάτο, ὀρθώνοντας τό ἀνάστημά του, ἅρπαξε τά ὅπλα ἀπό τίς ἀποθῆκες καί βάδισε στήν ἐπίθεση ἐνάντια στήν ἀντίδραση. Κοινωνικό κίνημα ὅμως εἶναι καί τό κίνημα τῶν προηγούμενων χρόνων, τότε πού τό προλεταριάτο μέσα στίς συνθῆκες τῆς «εἰρηνικῆς» ἐξέλιξης περιοριζόταν σέ μεμονωμένες ἀπεργίες καί στήν ἵδρυση τοπικῶν ἐπαγγελματικῶν συνδικάτων.

Εἶναι φανερό πώς ἡ κίνηση ἔχει διαφορετικές μορφές.

Ἡ διαλεχτική λοιπόν λέει ὅτι ἡ κίνηση ἔχει δυό εἰδῶν μορφές: τήν ἐξελιχτική καί τήν ἐπαναστατική μορφή.

Ἡ κίνηση εἶναι ἐξελιχτική, ὅταν τά προοδευτικά στοιχεῖα συνεχίζουν αὐθόρμητα τήν καθημερινή τους δουλιά καί ἐπιφέρουν μικρές, ποσοτικές, ἀλλαγές στήν παλιά κατάσταση πραγμάτων.

Ἡ κίνηση εἶναι ἐπαναστατική, ὅταν τά ἴδια στοιχεῖα ἑνώνονται, διαποτίζονται ἀπό μιά ἑνιαία ἰδέα καί ἐφορμοῦν ἐνάντια στό στρατόπεδο τοῦ ἐχθροῦ γιά νά καταστρέψουν συθέμελα τό παλιό καθεστώς καί νά ἐπιφέρουν ποιοτικές ἀλλαγές στή ζωή, δηλαδή γιά νά ἐγκαθιδρύσουν νέο καθεστώς.

Ἡ ἐξέλιξη προπαρασκευάζει τήν ἐπανάσταση καί τῆς

στρώνει τό δρόμο, ἐνῶ ἡ ἐπανάσταση ὁλοκληρώνει τήν ἐξέλιξη καί συμβάλλει στό παραπέρα ἔργο τῆς ἐξέλιξης.

Παρόμοια προτσές συντελοῦνται καί στή ζωή τῆς φύσης. Ἡ ἱστορία τῆς ἐπιστήμης δείχνει ὅτι ἡ διαλεχτική μέθοδος εἶναι μιά πραγματικά ἐπιστημονική μέθοδος: ἀρχίζοντας ἀπό τήν ἀστρονομία καί τελειώνοντας στήν κοινωνιολογία, παντοῦ ἐπαληθεύεται ἀπό τή ζωή ἡ ἄποψη ὅτι στόν κόσμο δέν ὑπάρχει τίποτα τό αἰώνιο, ὅτι ὅλα ἀλλάζουν, ὅλα ἐξελίσσονται. Συνεπῶς ὅλα στή φύση πρέπει νά ἐξετάζονται ἀπό τήν ἄποψη τῆς κίνησης, τῆς ἀνάπτυξης. Καί αὐτό σημαίνει ὅτι τό πνεῦμα τῆς διαλεχτικῆς διαποτίζει ὁλόκληρη τή σύγχρονη ἐπιστήμη.

Ὅσο γιά τίς μορφές τῆς κίνησης, ὅτι δηλαδή, σύμφωνα μέ τή διαλεχτική, οἱ μικρές, ποσοτικές, ἀλλαγές ὁδηγοῦν τελικά σέ μεγάλες, ποιοτικές, ἀλλαγές, ὁ νόμος αὐτός ἰσχύει ἐξίσου καί γιά τήν ἱστορία τῆς φύσης. Τό «περιοδικό σύστημα τῶν στοιχείων» τοῦ Μεντελέγιεφ δείχνει καθαρά πόσο μεγάλη σημασία ἔχει στήν ἱστορία τῆς φύσης ἡ ἐμφάνιση τῶν ποιοτικῶν ἀλλαγῶν σά συνέπεια τῶν ποσοτικῶν ἀλλαγῶν. Τό ἴδιο πράγμα δείχνει στή βιολογία καί ἡ θεωρία τοῦ νεολαμαρκισμοῦ, πού τῆς παραχωρεῖ τή θέση του ὁ νεοδαρβινισμός.

Δέν ἀναφέρουμε τίποτα γιά τά ἄλλα γεγονότα, πού ὁ Ἔνγκελς τά φώτισε πολύ ὁλοκληρωμένα στό ἔργο του «Ἀντι-Ντύρινγκ».

Αὐτό εἶναι τό περιεχόμενο τῆς διαλεχτικῆς μεθόδου.

* * *

Πῶς βλέπουν οἱ ἀναρχικοί τή διαλεχτική μέθοδο;

Ὅλοι ξέρουμε ὅτι θεμελιωτής τῆς διαλεχτικῆς μεθόδου ἦταν ὁ Χέγκελ. Ὁ Μάρξ καθάρισε καί τελειοποίησε αὐτή τή μέθοδο. Τό γεγονός αὐτό τό ξέρουν βέβαια καί οἱ ἀναρχικοί. Οἱ ἀναρχικοί ξέρουν ὅτι ὁ Χέγκελ ἦταν συντηρητικός, καί νά πού δέ χάνουν τήν εὐκαιρία νά βρίσουν γιά καλά τό Χέγκελ σάν ὀπαδό τῆς «παλινόρθωσης», γιά νά «ἀποδείξουν» μέ τό μεγαλύτερο ζῆλο ὅτι «ὁ Χέγκελ εἶναι ὁ φιλόσοφος τῆς παλινόρθωσης ... ὅτι ἐκθειάζει τό γραφειοκρατικό συνταγματισμό μέ τήν πιό ἀπολυταρχική μορφή του, ὅτι ἡ γενική ἰδέα του γιά τή φιλοσοφία τῆς ἱστορίας εἶναι ὑποταγμένη καί ἐξυπηρετεῖ τή φιλοσοφική τάση τῆς ἐποχῆς τῆς παλινόρθωσης» καί τά λοιπά, καί τά λοιπά (βλ. «Νομπάτι»[85], ἀρ. 6, ἄρθρο τοῦ Β. Τσερκεζισβίλι).

Τό ἴδιο προσπαθεῖ νά «ἀποδείξει» στά ἔργα του καί ὁ γνωστός ἀναρχικός Κροπότκιν (βλ. λογουχάρη τό ἔργο του «Ἐπιστήμη καί ἀναρχισμός» στά ρωσικά).

Τόν Κροπότκιν τόν σιγοντάρουν ὁμόφωνα οἱ ὀπαδοί του σέ μᾶς ἐδῶ, ἀρχίζοντας ἀπό τόν Τσερκεζισβίλι ὥς τόν Σ. Γ. (βλ. τά φύλλα τῆς «Νομπάτι»).

Κανένας, ἐννοεῖται, δέν πρόκειται νά διαφωνήσει μαζί τους, ἀπεναντίας, ὅλοι εἶναι σύμφωνοι ὅτι ὁ Χέγκελ δέν ἦταν ἐπαναστάτης. Ὁ ἴδιος ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς ἀπόδειξαν πρίν ἀπ' ὅλους στό ἔργο «Κριτική τῆς κριτικῆς κριτικῆς» ὅτι οἱ ἀπόψεις τοῦ Χέγκελ γιά τήν ἱστορία ἔρχονται σέ ριζική ἀντίθεση μέ τήν κυριαρχία τοῦ λαοῦ. Ὅμως, παρ' ὅλα αὐτά, οἱ ἀναρχικοί προσπαθοῦν νά «ἀποδείξουν» καί θεωροῦν ἀναγκαῖο κάθε μέρα «ν' ἀποδείχνουν» ὅτι ὁ Χέγκελ εἶναι ὀπαδός τῆς «παλινόρθωσης». Γιατί τό κάνουν αὐτό; Ὅπως φαίνεται γιά νά δυσφημίσουν μέ ὅλα αὐτά τά μέσα τό Χέγκελ καί νά δόσουν τήν ἐντύπωση στόν ἀναγνώστη ὅτι καί ἡ μέθοδος τοῦ «ἀντιδραστικοῦ» Χέγκελ δέ μπορεῖ παρά νά εἶναι «ἀποκρουστική» καί ἀντεπιστημονική.

Μ' αὐτό τόν τρόπο θέλουν οἱ ἀναρχικοί νά ἀνασκευάσουν τή διαλεχτική μέθοδο.

Ἐμεῖς δηλώνουμε ὅτι μ' αὐτό τόν τρόπο δέ θά ἀποδείξουν τίποτε ἄλλο ἔξω ἀπό τήν ἀμάθειά τους. Ὁ Πασκάλ καί ὁ Λάιμπνιτς δέν ἦταν ἐπαναστάτες, ὅμως ἡ μαθηματική μέθοδος, πού ἀνακάλυψαν, ἀναγνωρίζεται σήμερα σά μέθοδος ἐπιστημονική. Ὁ Μάγερ καί ὁ Χέλμχολτς δέν ἦταν ἐπαναστάτες, ὅμως οἱ ἀνακαλύψεις τους στήν περιοχή τῆς φυσικῆς ἔγιναν τό θεμέλιο τῆς ἐπιστήμης. Δέν ἦταν ἐπαναστάτες ἐπίσης οὔτε καί ὁ Λαμάρκ καί ὁ Ντάρβιν, ὅμως ἡ ἐξελιχτική τους μέθοδος ἔστησε στά πόδια της τήν ἐπιστήμη τῆς βιολογίας... Γιατί λοιπόν νά μήν παραδεχτοῦμε τό γεγονός ὅτι ὁ Χέγκελ, παρά τή συντηρητικότητά του, κατόρθωσε νά ἐπεξεργασθεῖ τήν ἐπιστημονική μέθοδο πού λέγεται διαλεχτική;

Ὄχι, μ' αὐτό τόν τρόπο οἱ ἀναρχικοί δέ θ' ἀποδείξουν τίποτε ἄλλο ἔξω ἀπό τή δική τους ἀμάθεια.

Πᾶμε παρακάτω. Κατά τή γνώμη τῶν ἀναρχικῶν «ἡ διαλεχτική εἶναι μεταφυσική» καί ἐπειδή αὐτοί «θέλουν νά ἀπολυτρώσουν τήν ἐπιστήμη ἀπό τή μεταφυσική, τή φιλοσοφία ἀπό τή θεολογία», γι' αὐτό ἀπορίπτουν τή διαλεχτική μέθοδο (βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 3 καί 9, Σ. Γ., βλ. ἐπίσης «Ἐπιστήμη καί ἀναρχισμός» τοῦ Κροπότκιν).

Τί σοῦ εἶναι αὐτοί οἱ ἀναρχικοί! Ὅπως λέει κι ἡ παροιμία: «εἶπε ὁ γάιδαρος τόν πετεινό κεφάλα». Ἡ διαλεχτική ὡρίμασε στόν ἀγώνα κατά τῆς μεταφυσικῆς καί δοξάστηκε σ' αὐτό τόν ἀγώνα, ἐνῶ κατά τή γνώμη τῶν ἀναρχικῶν διαλεχτική καί μεταφυσική εἶναι τό ἴδιο πράγμα.

Ἡ διαλεχτική ὑποστηρίζει ὅτι στόν κόσμο δέν ὑπάρχει τίποτε τό αἰώνιο, ὅτι στόν κόσμο ὅλα εἶναι πρόσκαιρα καί μεταβλητά, ὅτι μεταβάλλεται ἡ φύση, μεταβάλλεται ἡ κοινωνία, ἀλλάζουν τά ἤθη καί τά ἔθιμα, ἀλλάζουν οἱ ἔννοιες γιά τή δικαιοσύνη, ἀλλάζει ἡ ἴδια ἡ ἀλήθεια—γι' αὐτό καί ἡ διαλεχτική τά ἀντικρίζει ὅλα κριτικά, γι' αὐτό κι ἀρνεῖται τήν καθορισμένη μιά γιά πάντα ἀλήθεια, κατά συνέπεια ἀρνεῖται καί τίς ἀφηρημένες «δογματικές θέσεις, πού ὅταν ἔχουν πιά ἀνακαλυφθεῖ δέν απομένει παρά νά τίς μάθουμε ἀπ' ἔξω» (βλ. Φ. Ἔνγκελς, «Λουδοβίκος Φόυερμπαχ»)[86].

Ἡ μεταφυσική ἀπό τό ἄλλο μέρος μᾶς λέει κάτι τό ἐντελῶς διαφορετικό. Σύμφωνα μ' αὐτήν ὁ κόσμος εἶναι κάτι τό αἰώνιο καί τό ἀμετάβλητο (βλ. Φ. Ἔνγκελς, «Ἀντι-Ντύρινγκ»), ἔχει καθοριστεῖ μιά γιά πάντα ἀπό κάποιον ἤ ἀπό κάτι—γι' αὐτό ἀκριβῶς οἱ μεταφυσικοί ἔχουν πάντα στό στόμα τους τίς λέξεις «αἰώνια δικαιοσύνη» καί «ἀμετάβλητη ἀλήθεια».

Ὁ «γενάρχης» τῶν ἀναρχικῶν Προυντόν ἔλεγε ὅτι στόν κόσμο ὑπάρχει δικαιοσύνη καθορισμένη μιά γιά πάντα καί ἀμετάβλητη καί ὅτι ἡ δικαιοσύνη αὐτή πρέπει ν' ἀποτελέσει τό θεμέλιο τῆς μελλοντικῆς κοινωνίας. Καί γι' αὐτό τόν Προυντόν τόν ὀνόμασαν μεταφυσικό. Ὁ Μάρξ πολέμησε τόν Προυντόν χρησιμοποιώντας τή διαλεχτική μέθοδο καί ἀπόδειξε ὅτι μιά καί ὅλα στόν κόσμο μεταβάλλονται, ἀναγκαστικά μεταβάλλεται καί ἡ «δικαιοσύνη» καί κατά συνέπεια ἡ «ἀμετάβλητη δικαιοσύνη» εἶναι μεταφυσικός παραλογισμός (βλ. Κ. Μάρξ, «Ἡ ἀθλιότητα τῆς φιλοσοφίας»). Οἱ μαθητές ὅμως τοῦ μεταφυσικοῦ Προυντόν στή Γεωργία ἐπαναλαβαίνουν ὁλοένα: «Ἡ διαλεχτική τοῦ Μάρξ εἶναι μεταφυσική»!

Ἡ μεταφυσική παραδέχεται διάφορα γεμάτα θολούρα δόγματα, ὅπως λογουχάρη τό «πράγμα πού δέ μπορεῖ νά γνωστεῖ», τό «πράγμα καθαυτό» καί καταλήγει τελικά στή χωρίς περιεχόμενο θεολογία. Ἀντίθετα μέ τόν Προυντόν καί τό Σπένσερ, ὁ Ἔνγκελς πολέμησε αὐτά τά

δόγματα χρησιμοποιώντας τή διαλεχτική μέθοδο (βλ. «Λουδοβίκος Φόυερμπαχ»). Οἱ ἀναρχικοί ὅμως—μαθητές τοῦ Προυντόν καί τοῦ Σπένσερ—μᾶς λένε ὅτι ὁ Προυντόν καί ὁ Σπένσερ εἶναι ἐπιστήμονες, ἐνῶ ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς εἶναι μεταφυσικοί!

Ἕνα ἀπό τά δυό: ἤ οἱ ἀναρχικοί γελοῦν οἱ ἴδιοι τόν ἑαυτό τους ἤ δέν ξέρουν τί λένε.

Πάντως δέ χωράει ἀμφιβολία ὅτι οἱ ἀναρχικοί μπερδεύουν τό *μεταφυσικό* σύστημα τοῦ Χέγκελ μέ τή *διαλεχτική* του μέθοδο.

Εἶναι περιττό νά ποῦμε ὅτι τό *φιλοσοφικό σύστημα* τοῦ Χέγκελ, πού στηρίζεται στήν ἀμετάβλητη ἰδέα, εἶναι ἀπό τήν ἀρχή ὥς τό τέλος μεταφυσικό. Εἶναι ὅμως ἐπίσης φανερό ὅτι ἡ *διαλεχτική μέθοδος* τοῦ Χέγκελ, πού ἀρνεῖται κάθε ἀμετάβλητη ἰδέα, εἶναι ἀπό τήν ἀρχή ὥς τό τέλος *ἐπιστημονική* καί *ἐπαναστατική*.

Νά γιατί ὁ Κάρλ Μάρξ, ὑποβάλλοντας σέ αὐστηρή κριτική τό μεταφυσικό σύστημα τοῦ Χέγκελ, μίλησε μαζί μ᾽ αὐτό καί ἐπαινετικά γιά τή διαλεχτική του μέθοδο πού, σύμφωνα μέ τά λόγια τοῦ Μάρξ, «δέν ὑποκλίνεται μπροστά σέ τίποτε καί εἶναι ἀπό τήν ἴδια τήν οὐσία της κριτική καί ἐπαναστατική» (βλ. «Κεφάλαιο», τόμ. Ι, Ἐπίλογος).

Νά γιατί ὁ Ἔνγκελς βρίσκει μεγάλη διαφορά ἀνάμεσα στή μέθοδο καί τό σύστημα τοῦ Χέγκελ. «Ὅποιος τό κύριο βάρος θά τό τοποθετοῦσε στό *σύστημα* τοῦ Χέγκελ θά ἦταν ἀρκετά συντηρητικός καί στούς δυό τομεῖς. Ἐκεῖνος ὅμως πού θά θεωροῦσε σά βασικό τή διαλεχτική του *μέθοδο*, θά ἀνῆκε καί στήν πολιτική καί στή θρησκεία στήν ἄκρα ἀντιπολίτευση» (βλ. «Λουδοβίκος Φόυερμπαχ»).

Οἱ ἀναρχικοί δέ βλέπουν αὐτή τή διαφορά καί επαναλαβαίνουν ἀσυλλόγιστα ὅτι ἡ «διαλεχτική εἶναι μεταφυσική».

Πᾶμε παρακάτω. Οἱ ἀναρχικοί λένε πώς ἡ διαλεχτική μέθοδος εἶναι «δολοπλοκία», «σοφιστική μέθοδος» καί «σάλτο-μορτάλε τῆς λογικῆς» (βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 8, Σ. Γ.) καί ὅτι «χρησιμοποιώντας αὐτή τή μέθοδο μπορεῖς ἐξίσου εὔκολα ν᾽ ἀποδείξεις καί τήν ἀλήθεια καί τό ψέμα» (βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 4, ἄρθρο τοῦ Β. Τσερκεζισβίλι).

Κι ἔτσι, κατά τή γνώμη τῶν ἀναρχικῶν, ἡ διαλεχτική μέθοδος ἀποδείχνει τό ἴδιο καί τήν ἀλήθεια καί τό ψέμα.

Ἀπό πρώτη ματιά θά μποροῦσε νά φανεῖ ὅτι ἡ κατηγορία πού μᾶς ἐκτοξεύουν οἱ ἀναρχικοί δέν εἶναι καί τελείως ἀβάσιμη. Ἀκοῦστε λογουχάρη τί λέει ὁ Ἔνγκελς γιά τόν ὀπαδό τῆς μεταφυσικῆς μεθόδου:

«... Ὁ λόγος του εἶναι ναί-ναί, ὄχι-ὄχι· ὅσα εἶναι παραπανίσια ἀπορέουν ἐκ τοῦ πονηροῦ. Γι᾽ αὐτόν ἕνα πράγμα εἴτε ὑπάρχει, εἴτε δέν ὑπάρχει, ἕνα πράγμα δέ μπορεῖ νά εἶναι τό ἴδιο μέ τόν ἑαυτό του καί ταυτόχρονα καί κάτι τό διαφορετικό· τό θετικό καί τό ἀρνητικό ἀποκλείουν ἀπόλυτα τό ἕνα τό ἄλλο...» (βλ. «Ἀντι-Ντύρινγκ», Εἰσαγωγή).

Μά πῶς μπορεῖ νά γίνει ἕνα τέτιο πράγμα!—λένε θυμωμένα οἱ ἀναρχικοί. Εἶναι δυνατό τάχα ἕνα καί τό ἴδιο πράγμα τόν ἴδιο καιρό νά εἶναι καί καλό καί κακό;! Μ᾽ αὐτό εἶναι «σόφισμα», «λογοπαίγνιο», αὐτό σημαίνει, πώς «θέλετε ν᾽ ἀποδείξετε μέ τήν ἴδια εὐκολία καί τήν ἀλήθεια καί τό ψέμα»!...

Ὡστόσο ἄς μποῦμε στήν οὐσία τοῦ ζητήματος.

Σήμερα ζητᾶμε λαοκρατική δημοκρατία. Μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι ἡ λαοκρατική δημοκρατία εἶναι ἀπό κάθε

άποψη καλή ή από κάθε άποψη κακή; Όχι, δέ μπορούμε νά τό πούμε! Γιατί; Γιατί ή λαοκρατική δημοκρατία είναι καλή μόνο από μιά πλευρά, όταν καταστρέφει τό φεουδαρχικό καθεστώς, είναι όμως κακή από μιά άλλη πλευρά, όταν δυναμώνει τό αστικό καθεστώς. Γι' αυτό καί λέμε: ή λαοκρατική δημοκρατία στό βαθμό πού καταστρέφει τό φεουδαρχικό καθεστώς είναι καλή καί αγωνιζόμαστε γι' αυτήν, στό βαθμό όμως πού δυναμώνει τό αστικό καθεστώς είναι κακή καί τήν πολεμάμε.

Βγαίνει λοιπόν τό συμπέρασμα ότι ή ίδια ή λαοκρατική δημοκρατία είναι ταυτόχρονα καί «καλή» καί «κακή» καί «ναί» καί «όχι».

Τό ίδιο μπορούμε νά πούμε καί γιά τό οχτάωρο, πού είναι ταυτόχρονα καί «καλό», στό βαθμό πού δυναμώνει τό προλεταριάτο, καί «κακό» στό βαθμό πού στερεώνει τό σύστημα τής μισθωτής εργασίας.

Τέτια ακριβώς γ ε γ ο ν ό τ α είχε υπόψη του ό Ένγκελς, όταν χαραχτήριζε τή διαλεχτική μέθοδο μέ τά λόγια πού αναφέραμε παραπάνω.

Οί αναρχικοί όμως δέν τό κατάλαβαν αυτό καί ή πολύ καθαρή ιδέα του τούς φάνηκε μπερδεμένο «σόφισμα».

Οί αναρχικοί βέβαια έχουν τό ελεύθερο νά βλέπουν ή νά μή βλέπουν αυτά τά γ ε γ ο ν ό τ α, μπορούν μάλιστα νά μή βλέπουν καί τήν άμμο στήν αμμουδιά—δικαίωμά τους είναι. Όμως τί τούς φταίει εδώ ή διαλεχτική μέθοδος, πού, σέ αντίθεση μέ τόν αναρχισμό, δέ βλέπει τή ζωή μέ κλειστά μάτια, αλλά νιώθει τό σφυγμό τής ζωής καί λέει ξεκάθαρα: επειδή ή ζωή αλλάζει γρήγορα καί βρίσκεται σέ κίνηση, κάθε φαινόμενό της έχει δυό τάσεις: μιά θετική καί μιά αρνητική. Άπ' αυτές τήν πρώτη πρέπει νά τήν υπερασπίζουμε καί τή δεύτερη νά τήν απορίπτουμε.

Πάμε ακόμα παρακάτω. Κατά τή γνώμη τών αναρχικών μας «ή διαλεχτική εξέλιξη είναι εξέλιξη μέ καταστροφές, πού μέσω της στήν αρχή εξαφανίζεται ολοκληρωτικά τό παρελθόν καί ύστερα εντελώς χωριστά θεμελιώνεται τό μέλλον... Οί κατακλυσμοί τού Κυβιέ προκλήθηκαν από άγνωστες αιτίες, οί καταστροφές όμως τών Μάρξ-Ένγκελς προκαλούνται από τή διαλεχτική» (βλ. «Νομπάτι», άρ. 8, Σ. Γ.).

Σέ άλλο μέρος όμως ό ίδιος ό συγγραφέας γράφει: «Ό μαρξισμός στηρίζεται στό δαρβινισμό καί δέν τόν αντικρίζει κριτικά» (βλ. «Νομπάτι», άρ. 6).

Δόστε προσοχή!

Ό Κυβιέ αρνείται τή δαρβινική θεωρία τής εξέλιξης, παραδέχεται μόνο τούς κατακλυσμούς, ό κατακλυσμός όμως είναι μιά ξ α φ ν ι κ ή έκρηξη πού «προκαλείται από ά γ ν ω σ τ ε ς αιτίες». Οί αναρχικοί λένε ότι οί μαρξιστές π ρ ο σ χ ω ρ ο ύ ν σ τ ό ν Κ υ β ι έ καί κατά συνέπεια ότι α π ο ρ ί π τ ο υ ν τ ό δ α ρ β ι ν ι σ μ ό.

Ό Ντάρβιν αρνείται τούς κατακλυσμούς τού Κυβιέ καί παραδέχεται τή βαθμιαία εξέλιξη. Καί νά πού οί ίδιοι πάλι οί αναρχικοί λένε ότι ό «μαρξισμός στηρίζεται στό δαρβινισμό καί δέν τόν αντικρίζει κριτικά», δηλαδή ότι οί μαρξιστές αρνούνται τούς κ α τ α κ λ υ σ μ ο ύ ς τ ο ύ Κ υ β ι έ.

Μέ λίγα λόγια οί αναρχικοί κατηγορούν τούς μαρξιστές γιατί προσχωρούν στόν Κυβιέ καί τήν ίδια ώρα τούς κατακρίνουν γιατί προσχωρούν στό Ντάρβιν καί όχι στόν Κυβιέ.

Αυτή είναι ή αναρχία! Όπως λέει ό λόγος: από τήν πόλη έρχομαι καί στήν κορφή κανέλλα! Είναι φανερό πώς ό Σ. Γ. τού όγδοου φύλλου τής «Νομπάτι» ξέχασε τί έγραφε ό Σ. Γ. στό έκτο φύλλο.

Ποιό άπό τά δυό φύλλα έχει δίκιο: τό όγδοο ή τό έκτο;

Ἄς γυρίσουμε πίσω στά γεγονότα. Ὁ Μάρξ λέει:

«Σέ μιά ορισμένη βαθμίδα τῆς ἐξέλιξής τους οἱ ὑλικές παραγωγικές δυνάμεις τῆς κοινωνίας ἔρχονται σέ ἀντίφαση μέ τίς ὑπάρχουσες παραγωγικές σχέσεις ἤ—πράγμα πού ἀποτελεῖ μονάχα τή νομική ἔκφρασή του—μέ τίς σχέσεις ἰδιοχτησίας... Τότε ἀρχίζει ἡ ἐποχή τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης». Ἀλλά «κανένας κοινωνικός σχηματισμός ποτέ δέν ἐξαφανίζεται προτοῦ ἀναπτυχθοῦν ὅλες οἱ παραγωγικές δυνάμεις πού μποροῦν νά χωρέσουν μέσα του...» (βλ. Κ. Μάρξ, «Κριτική τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας», Πρόλογος) [87].

Ἄν τή θέση αὐτή τοῦ Μάρξ τήν ἐφαρμόσουμε στή σύγχρονη κοινωνική ζωή, θά δοῦμε ὅτι ἀνάμεσα στίς σύγχρονες παραγωγικές δυνάμεις πού ἔχουν κοινωνικό χαραχτήρα καί τή μορφή ἰδιοποίησης τῶν προϊόντων, πού ἔχει ατομικό χαραχτήρα, ὑπάρχει ριζική σύγκρουση, πού θά καταλήξει στή σοσιαλιστική ἐπανάσταση (βλ. Φ. Ἔνγκελς, «Ἀντι-Ντύρινγκ», δεύτερο κεφάλαιο τοῦ τρίτου μέρους).

Ὅπως βλέπετε, σύμφωνα μέ τή γνώμη τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς, τήν ἐπανάσταση δέν τή γεννοῦν οἱ «ἄγνωστες αἰτίες» τοῦ Κυβιέ, ἀλλά οἱ ἐντελῶς καθορισμένες αἰτίες τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, πού λέγονται «ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων».

Ὅπως βλέπετε, σύμφωνα μέ τή γνώμη τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς, ἡ ἐπανάσταση γίνεται μόνο ὅταν ὡριμάσουν ἀρκετά οἱ παραγωγικές δυνάμεις καί ὄχι ξαφνικά, ὅπως τό νόμιζε ὁ Κυβιέ.

Εἶναι φανερό ὅτι δέν ὑπάρχει τίποτε τό κοινό ἀνάμεσα στούς κατακλυσμούς τοῦ Κυβιέ καί τή διαλεχτική μέθοδο τοῦ Μάρξ.

Ἀπό τό ἄλλο μέρος ὁ δαρβινισμός ἀπορίπτει ὄχι μόνο τούς κατακλυσμούς τοῦ Κυβιέ, ἀλλά ἐπίσης καί τήν ἐξέλιξη πού νοεῖται διαλεχτικά καί πού περιλαβαίνει τήν ἐπανάσταση, ἐνῶ ἀπό τήν ἄποψη τῆς διαλεχτικῆς μεθόδου, ἐξέλιξη καί ἐπανάσταση, ποσοτικές καί ποιοτικές ἀλλαγές, εἶναι δυό ἀναγκαῖες μορφές μιᾶς καί τῆς ἴδιας κίνησης.

Εἶναι φανερό ὅτι δέ μπορεῖ κανείς νά ἰσχυρισθεῖ ὅτι ὁ «μαρξισμός... δέν ἀντικρίζει κριτικά τό δαρβινισμό».

Βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ἡ «Νομπάτι» κάνει λάθος καί στίς δυό περιπτώσεις, τόσο στό ἕκτο ὅσο καί στό ὄγδοο φύλλο της.

Τέλος, οἱ ἀναρχικοί μᾶς κατακρίνουν ὅτι «ἡ διαλεχτική... δέ δίνει τή δυνατότητα οὔτε νά βγεῖς οὔτε νά πηδήσεις ἔξω ἀπό τόν ἑαυτό σου, οὔτε καί νά πηδήσεις πάνω ἀπό τόν ἴδιο τόν ἑαυτό σου» («Νομπάτι», ἀρ. 8, Σ. Γ.).

Αὐτή εἶναι, κ. ἀναρχικοί, ἡ καθαρή ἀλήθεια, ἐδῶ, ἀξιότιμοι κύριοι, ἔχετε ἀπόλυτα δίκιο: ἡ διαλεχτική μέθοδος πραγματικά δέ δίνει τέτια δυνατότητα. Γιατί ὅμως δέν τή δίνει; Γιατί τό νά «πηδᾶς ἔξω ἀπό τόν ἑαυτό σου ἤ νά πηδᾶς πάνω ἀπό τόν ἑαυτό σου» τό κάνουν μόνο τά ἀγριοκάτσικα, ἐνῶ ἡ διαλεχτική μέθοδος ἔχει γίνει γιά τούς ἀνθρώπους.

Αὐτοῦ βρίσκεται ὅλο τό μυστικό!

Αὐτές εἶναι σέ γενικές γραμμές οἱ ἀπόψεις τῶν ἀναρχικῶν γιά τή διαλεχτική μέθοδο.

Εἶναι φανερό πώς οἱ ἀναρχικοί δέν κατάλαβαν τή διαλεχτική μέθοδο τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς, ὅτι ἐπινόησαν μιά δικιά τους διαλεχτική καί μ' αὐτήν ἀκριβῶς χτυπιοῦνται τόσο ἀμείλιχτα.

Σέ μᾶς δέ μένει τίποτε ἄλλο παρά νά γελάσουμε βλέποντας αὐτό τό θέαμα, γιατί δέ μπορεῖς νά μή γελάσεις ὅταν βλέπεις πώς ἕνας ἄνθρωπος πολεμᾶ μέ τά πλάσματα τῆς δικῆς του φαντασίας, καί νικᾶ τίς δικές του ἐπινοήσεις, ἐνῶ τήν ἴδια ὥρα βεβαιώνει μέ ἔμφαση ὅτι τσακίζει τόν ἀντίπαλό του.

II

Η ΥΛΙΣΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ

«Δέν εἶναι ἡ συνείδηση τῶν ἀνθρώπων πού καθορίζει τό εἶναι τους, μά ἀντίθετα τό κοινωνικό τους εἶναι καθορίζει τή συνείδησή τους».

Κ. Μάρξ

Ὡς τώρα εἴδαμε τί εἶναι ἡ διαλεχτική μέθοδος.

Τί εἶναι τώρα ἡ ὑλιστική θεωρία;

Στόν κόσμο ὅλα ἀλλάζουν, ὅλα στή ζωή ἐξελίσσονται, πῶς ὅμως πραγματοποιεῖται αὐτή ἡ ἀλλαγή καί μέ ποιά μορφή συντελεῖται αὐτή ἡ ἐξέλιξη;

Ξέρουμε λχ. ὅτι ἡ γῆ ἦταν κάποτε διάπυρη μάζα, κατόπι σιγά-σιγά ψύχθηκε, ἔπειτα ἐμφανίστηκαν τά φυτά καί τά ζῶα, τήν ἐξέλιξη τοῦ ζωικοῦ κόσμου τήν ἀκολούθησε ἡ ἐμφάνιση ὁρισμένου εἴδους πιθήκων καί ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά ἐμφανίστηκε ὁ ἄνθρωπος.

Αὐτό τό δρόμο ἀκολούθησε σέ γενικές γραμμές ἡ ἐξέλιξη τῆς φύσης.

Ξέρουμε ἐπίσης ὅτι καί ἡ κοινωνική ζωή δέ στεκόταν στό ἴδιο σημεῖο. Ἦταν ἕνας καιρός πού οἱ ἄνθρωποι ζοῦσαν μέ πρωτόγονες κομμουνιστικές ἀρχές· κεῖνο τόν καιρό οἱ ἄνθρωποι συντηροῦνταν μέ τό πρωτόγονο κυνήγι, τριγυρνοῦσαν στά δάση καί μ' αὐτό τόν τρόπο ἐξασφάλιζαν τήν τροφή τους. Ἦρθε ὁ καιρός πού τόν πρωτόγονο κομμουνισμό τόν ἀντικατέστησε ἡ μητριαρχία· κεῖνο τόν καιρό οἱ ἄνθρωποι ἱκανοποιοῦσαν βασικά τίς ἀνάγκες τους μέ τήν πρωτόγονη γεωργία. Ἔπειτα τή μητριαρχία τήν ἀντικατέστησε ἡ πατριαρχία· τότε οἱ ἄνθρωποι συντηροῦνταν βασικά μέ τή χτηνοτροφία. Ἔπειτα τήν πατριαρχία τή διαδέχτηκε τό δουλοχτητικό σύστημα· τότε οἱ ἄνθρωποι συντηροῦνταν βασικά ἀπό τήν σχετικά αναπτυγμένη γεωργία. Τό δουλοχτητικό σύστημα τό διαδέχτηκε τό φεουδαρχικό σύστημα καί ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά ἦρθε τό κεφαλαιοκρατικό σύστημα.

Αὐτό τό δρόμο ἀκολούθησε σέ γενικές γραμμές ἡ ἀνάπτυξη τῆς κοινωνικῆς ζωῆς.

Ναί, ὅλα αὐτά εἶναι γνωστά... Πῶς ὅμως συντελέστηκε αὐτή ἡ ἐξέλιξη: ἡ συνείδηση προκαλοῦσε τήν ἐξέλιξη τῆς «φύσης» καί τῆς «κοινωνίας», ἤ, ἀντίθετα, ἡ ἐξέλιξη τῆς «φύσης» καί τῆς «κοινωνίας» προκαλοῦσε τήν ἐξέλιξη τῆς συνείδησης;

Ἔτσι τοποθετεῖ τό ζήτημα ἡ ὑλιστική θεωρία.

Μερικοί λένε ὅτι πρίν ἀπό τή «φύση» καί τήν «κοινωνική ζωή», προηγήθηκε ἡ παγκόσμια ἰδέα, πού κατοπινά ἀποτέλεσε τή βάση τῆς ἐξέλιξής τους, ἔτσι πού ἡ ἐξέλιξη τῶν φαινομένων τῆς «φύσης» καί τῆς «κοινωνικῆς ζωῆς» ἀποτελοῦν, σά νά λέμε, τήν ἐξωτερική μορφή, μιάν ἁπλή ἔκφραση τῆς ἐξέλιξης τῆς παγκόσμιας ἰδέας.

Αὐτή ἦταν λογουχάρη ἡ διδασκαλία τῶν ἰδεαλιστῶν, πού μέ τόν καιρό χωρίστηκαν σέ διάφορα ρεύματα.

Ἄλλοι πάλι λένε ὅτι στόν κόσμο ὑπῆρχαν ἐξαρχῆς δυό δυνάμεις πού ἡ μιά ἀποτελεῖ ἄρνηση τῆς ἄλλης—ἡ ἰδέα καί ἡ ὕλη, ἡ συνείδηση καί τό εἶναι καί πώς κατ' αναλογίαν καί τά φαινόμενα χωρίζονται σέ δυό κατηγορίες—στά ἰδεατά καί στά ὑλικά, πού τό ἕνα ἀρνιέται τό ἄλλο

καί πού τό ἕνα ἀντιπαλαίβει τό ἄλλο, ἔτσι πού ἡ ἐξέλιξη τῆς φύσης καί τῆς κοινωνίας εἶναι ἕνας διαρκής ἀγώνας ἀνάμεσα στά ἰδεατά καί τά ὑλικά φαινόμενα.

Αὐτή ἦταν λογουχάρη ἡ διδασκαλία τῶν δυϊστῶν, πού μέ τόν καιρό χωρίστηκαν, ὅπως καί οἱ ἰδεαλιστές, σέ διάφορα ρεύματα.

Ἡ ὑλιστική θεωρία ἀρνεῖται κατηγορηματικά τόσο τό δυϊσμό ὅσο καί τόν ἰδεαλισμό.

Βέβαια, στόν κόσμο ὑπάρχουν ἰδεατά καί ὑλικά φαινόμενα, αὐτό ὅμως δέ σημαίνει καθόλου ὅτι τάχα τά πρῶτα ἀρνοῦνται τά δεύτερα. Ἀπεναντίας, ἡ ἰδεατή καί ἡ ὑλική πλευρά τῶν φαινομένων εἶναι δυό διαφορετικές μορφές τῆς ἴδιας τῆς φύσης ἤ τῆς κοινωνίας, δέ μπορεῖ νά τίς φανταστεῖ κανείς τή μιά χωριστά ἀπό τήν ἄλλη, ὑπάρχουν μαζί καί ἀναπτύσσονται μαζί καί συνεπῶς δέν ἔχουμε κανένα λόγο νά πιστεύουμε ὅτι ἀρνεῖται ἡ μιά τήν ἄλλη.

Ἔτσι, ὁ λεγόμενος δυϊσμός ἀποδείχνεται πώς δέν ἔχει καθόλου βάσεις.

Ἑνιαία καί ἀδιαίρετη φύση, πού ἐκφράζεται σέ δυό διαφορετικές μορφές—στήν ὑλική καί τήν ἰδεατή μορφή· ἑνιαία καί ἀδιαίρετη κοινωνική ζωή, πού ἐκφράζεται σέ δυό διαφορετικές μορφές στήν ὑλική καί τήν ἰδεατή μορφή—νά πῶς πρέπει νά βλέπουμε τήν ἐξέλιξη τῆς φύσης καί τῆς κοινωνικῆς ζωῆς.

Αὐτός εἶναι ὁ μονισμός τῆς ὑλιστικῆς θεωρίας.

Ἡ ὑλιστική θεωρία ἀρνεῖται ταυτόχρονα καί τόν ἰδεαλισμό.

Δέν εἶναι σωστή ἡ ἄποψη ὅτι τάχα ἡ ἰδεατή πλευρά καί γενικά ἡ συνείδηση στήν ἐξέλιξή της προηγεῖται ἀπό τήν ἐξέλιξη τῆς ὑλικῆς πλευρᾶς. Δέν ὑπῆρχαν ἀκόμα ζωντανά ὄντα, ὑπῆρχε ὅμως τότε ἡ λεγόμενη ἐξωτερική «νεκρή» φύση. Τό πρῶτο ζωντανό ὄν δέν εἶχε καμιά συνείδηση, εἶχε μόνο τήν ἐρεθισιμότητα καί ἐπίσης εἶχε τά πρῶτα σπέρματα τῆς αἴσθησης. Σέ συνέχεια στά ζῶα ἀναπτύχθηκε βαθμιαῖα ἡ ἱκανότητα τῆς αἴσθησης, πού σιγά-σιγά μετατράπηκε σέ συνείδηση ἀνάλογα μέ τή συνθετότερη ὑφή τοῦ ὀργανισμοῦ καί τοῦ νευρικοῦ συστήματος. Ἄν ὁ πίθηκας ἐξακολουθοῦσε νά βαδίζει πάντα μέ τά τέσσερα, ἄν δέν ἴσιωνε τή ράχη του, ὁ ἀπόγονός του, ὁ ἄνθρωπος, δέ θά μποροῦσε νά χρησιμοποιήσει ἐλεύθερα τά πνεμόνια καί τίς φωνητικές χορδές του κι ἔτσι δέ θά μποροῦσε νά χρησιμοποιεῖ τό λόγο, πράγμα πού θά ἐμπόδιζε κατά τρόπο ριζικό τήν ἀνάπτυξη τῆς συνείδησής του. Ἤ ἀκόμα: ἄν ὁ πίθηκας δέ σηκωνόταν στά πισινά του πόδια, ὁ ἀπόγονός του, ὁ ἄνθρωπος, θά ἦτανε ἀναγκασμένος πάντα νά βαδίζει μέ τά τέσσερα, νά κοιτάζει πρός τά κάτω καί νά ἀντλεῖ ἀπ' ἐκεῖ τίς ἐντυπώσεις του· δέ θά εἶχε τή δυνατότητα νά κοιτάζει πρός τά πάνω καί γύρω του καί συνεπῶς δέ θά εἶχε τή δυνατότητα νά τροφοδοτεῖ τό μυαλό του μέ περισσότερες ἐντυπώσεις ἀπ' ὅσες ἔχουν σήμερα τά τετράποδα. Ὅλα αὐτά θά ἐμπόδιζαν ριζικά τήν ἀνάπτυξη τῆς ἀνθρώπινης συνείδησης.

Βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς συνείδησης ἀπαιτεῖται ὁρισμένη συνθετότερη ὑφή τοῦ ὀργανισμοῦ καί ἀνάπτυξη τοῦ νευρικοῦ συστήματος.

Βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι πρίν ἀπό τήν ἀνάπτυξη τῆς ἰδεατῆς πλευρᾶς, πρίν ἀπό τήν ἀνάπτυξη τῆς συνείδησης προηγεῖται ἡ ἀνάπτυξη τῆς ὑλικῆς πλευρᾶς, ἡ ἀνάπτυξη τῶν ἐξωτερικῶν ὅρων: πρῶτα ἀλλάζουν οἱ ἐξωτερικοί ὅροι, πρῶτα ἀλλάζει ἡ ὑλική πλευρά καί ὕστερα ἀλλάζει ἀντίστοιχα καί ἡ συνείδηση, ἡ ἰδεατή πλευρά.

Ἔτσι, ἡ ἱστορία τῆς ἐξέλιξης τῆς φύσης ἀνατρέπει ριζικά τό λεγόμενο ἰδεαλισμό.

Τό ἴδιο πρέπει νά εἰπωθεῖ καί γιά τήν ἱστορία τῆς ἐξέλιξης τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας.

Ἡ ἱστορία δείχνει πώς ἄν οἱ ἄνθρωποι στίς διάφορες ἐποχές εἶχαν διαφορετικές γνῶμες καί διαποτίζονταν ἀπό διαφορετικές ἐπιθυμίες, ἡ αἰτία γι' αὐτό τό πράγμα εἶναι ὅτι στίς διάφορες ἐποχές οἱ ἄνθρωποι πάλαιβαν διαφορετικά μέ τή φύση γιά νά ἱκανοποιήσουν τίς ἀνάγκες τους καί, καταναλογίαν διαμορφώνονταν διαφορετικά καί οἱ οἰκονομικές τους σχέσεις. Ἦταν ἕνας καιρός, πού οἱ ἄνθρωποι πάλαιβαν μέ τή φύση ἀπό κοινοῦ, στηριγμένοι στίς πρωτόγονες-κομμουνιστικές ἀρχές. Τότε καί ἡ ἰδιοχτησία τους ἦταν κομμουνιστική καί γι' αὐτό τότε δέν ξεχώριζαν σχεδόν τό «δικό μου» καί τό «δικό σου», καί ἡ συνείδησή τους ἦταν κομμουνιστική. Ἦρθε καιρός πού στήν παραγωγή ἐμφανίστηκε ἡ διάκριση ἀνάμεσα στό «δικό μου» καί τό «δικό σου», τότε καί ἡ ἰδιοχτησία ἀπόχτησε ἀτομικό, ἰδιωτικό χαραχτήρα καί γι' αὐτό καί ἡ συνείδηση τῶν ἀνθρώπων διαποτίστηκε μέ τό αἴσθημα τῆς ἀτομικῆς ἰδιοχτησίας. Ἔρχεται ἕνας καιρός, ἡ σημερινή ἐποχή, πού ἡ παραγωγή ἀποχτάει ξανά κοινωνικό χαραχτήρα, συνεπῶς καί ἡ ἰδιοχτησία θά πάρει πολύ γρήγορα κοινωνικό χαραχτήρα—καί ἀκριβῶς γι' αὐτό ἡ συνείδηση τῶν ἀνθρώπων διαποτίζεται σιγά-σιγά ἀπό τό σοσιαλισμό.

Ἕνα ἁπλό παράδειγμα. Φανταστεῖτε ἕνα τσαγκάρη πού εἶχε ἕνα μικρό μαγαζί, μά δέν ἄντεξε στό συναγωνισμό μέ τά μεγάλα ἀφεντικά, ἔκλεισε τό μαγαζί του καί ἔπιασε δουλιά, ἄς ποῦμε, στό ἐργοστάσιο παπουτσιῶν τοῦ Ἀντελχάνοφ στήν Τιφλίδα. Ὁ τσαγκάρης ἔπιασε δουλιά στό ἐργοστάσιο τοῦ Ἀντελχάνοφ ὄχι μέ σκοπό νά γίνει μόνιμος μισθωτός ἐργάτης, ἀλλά γιά νά μαζέψει λεφτά, νά συγκεντρώσει ἕνα μικρό κεφάλαιο καί νά ξανανοίξει ἔπειτα τό μαγαζί του. Ὅπως βλέπετε, αὐτός ὁ τσαγκάρης ἀπό τή θέση του εἶναι προλετάριος π ι ά, ἡ συνείδησή του ὅμως δέν εἶναι ἀ κ ό μ α προλεταριακή, εἶναι πέρα γιά πέρα μικροαστική. Μ' ἄλλα λόγια, ἡ μικροαστική θέση τοῦ τσαγκάρη ἔχει ἐξαφανιστεῖ κ ι ό λ α ς, δέν ὑπάρχει πιά, ἡ μικροαστική του ὅμως συνείδηση δέν ἐξαφανίστηκε ἀ κ ό μ α, ἔμεινε πίσω ἀπό τήν πραγματική του θέση.

Εἶναι φανερό πώς κι ἐδῶ στήν κοινωνική ζωή, πρῶτα ἀλλάζουν οἱ ἐξωτερικές συνθῆκες, πρῶτα ἀλλάζει ἡ θέση τῶν ἀνθρώπων κι ὕστερα ἀλλάζει ἀντίστοιχα καί ἡ συνείδησή τους.

Ἄς γυρίσουμε ὅμως στόν τσαγκάρη μας. Ὅπως ξέρουμε, σκέφτεται νά μαζέψει χρήματα καί νά ἀνοίξει πάλι μαγαζί. Ὁ προλεταριοποιημένος τσαγκάρης δουλεύει καί βλέπει ὅτι εἶναι πολύ δύσκολο νά μαζέψει χρήματα, γιατί τό μεροκάματο μόλις τοῦ φτάνει γιά νά κουτσοζεῖ. Ἐκτός ἀπ' αὐτό βλέπει πώς δέν εἶναι καί τόσο ἑλκυστικό πράγμα ν' ἀνοίξεις δικό σου μαγαζί: τό νοίκι γιά τό μαγαζί, οἱ ἰδιοτροπίες τῆς πελατείας, ἡ ἔλλειψη χρημάτων, ὁ συναγωνισμός τῶν μεγάλων ἐπιχειρηματιῶν καί ἄλλες παρόμοιες φροντίδες—νά πόσες ἔγνοιες τρῶνε τό μάστορα, πού ἔχει δικό του μαγαζί. Ἀντίθετα, ὁ προλετάριος σχετικά ἔχει ἥσυχο τό κεφάλι του ἀπό τέτιες ἔγνιες, δέν τόν σκοτίζει οὔτε ὁ πελάτης οὔτε τό νοίκι τοῦ μαγαζιοῦ, πάει τό πρωί στό ἐργοστάσιο, φεύγει «ξέγνιαστος» τό βράδυ καί τό Σάββατο τσεπώνει ἐξίσου ξέγνιαστος τήν «πληρωμή». Ἐδῶ ἀκριβῶς σπᾶνε γιά πρώτη φορά τά φτερά τῶν μικροαστικῶν ὀνείρων τοῦ τσαγκάρη μας, ἐδῶ γεννιοῦνται γιά πρώτη φορά στήν ψυχή του οἱ προλεταριακοί πόθοι.

Ὁ καιρός περνάει καί ὁ τσαγκάρης βλέπει ὅτι τά λεφτά δέν τοῦ φτάνουν οὔτε γιά τά πιό στοιχειώδη, πώς εἶναι

ἀπαραίτητο ν' αὐξηθεῖ τό μεροκάματό του. Ταυτόχρονα βλέπει ὅτι οἱ σύντροφοί του συζητᾶν γιά κάτι σωματεῖα καί ἀπεργίες. Καί ἐδῶ ἀκριβῶς ὁ τσαγκάρης μας καταλαβαίνει πώς γιά νά καλυτερέψει τή θέση του, πρέπει νά ἀγωνιστεῖ ἐνάντια στά ἀφεντικά καί ὄχι νά ἀνοίξει δικό του μαγαζί. Γίνεται μέλος τοῦ σωματείου, παίρνει μέρος στό ἀπεργιακό κίνημα καί πολύ γρήγορα προσχωρεῖ στίς σοσιαλιστικές ἰδέες...

Ἔτσι, τήν ἀλλαγή τῆς ὑλικῆς θέσης τοῦ τσαγκάρη τήν ἀκολούθησε τελικά ἡ ἀλλαγή τῆς συνείδησής του: πρῶτα ἄλλαξε ἡ ὑλική του θέση καί σέ συνέχεια ὕστερα ἀπό λίγον καιρό, ἄλλαξε ἀντίστοιχα καί ἡ συνείδησή του.

Τό ἴδιο πρέπει νά ποῦμε καί γιά τίς τάξεις καί γιά τήν κοινωνία στό σύνολό της.

Καί στήν κοινωνική ζωή ἐπίσης πρῶτα ἀλλάζουν οἱ ἐξωτερικές συνθῆκες, πρῶτα ἀλλάζουν οἱ ὑλικοί ὅροι καί ὕστερα σέ ἀντιστοιχία ἀλλάζουν καί οἱ σκέψεις τῶν ἀνθρώπων, τά ἤθη καί τά ἔθιμά τους, ἡ κοσμοθεωρία τους.

Γι' αὐτό ὁ Μάρξ λέει:

«Δέν εἶναι ἡ συνείδηση τῶν ἀνθρώπων πού καθορίζει τό εἶναι τους, μά ἀντίθετα τό κοινωνικό τους εἶναι καθορίζει τή συνείδησή τους».

Ἄν τήν ὑλική πλευρά, τίς ἐξωτερικές συνθῆκες, τό εἶναι καί τά ἄλλα ἀνάλογα φαινόμενα τά ὀνομάσουμε περιεχόμενο, τότε τήν ἰδεατή πλευρά, τή συνείδηση καί τά ἄλλα παρόμοια φαινόμενα, μποροῦμε νά τά ὀνομάσουμε μορφή. Ἀπό δῶ βγῆκε καί ἡ γνωστή θέση τοῦ ὑλισμοῦ: στήν πορεία τῆς ἐξέλιξης τό περιεχόμενο προηγεῖται ἀπό τή μορφή, ἡ μορφή μένει πίσω σέ σχέση μέ τό περιεχόμενο.

Καί ἐπειδή, κατά τή γνώμη τοῦ Μάρξ, ἡ οἰκονομική

ἐξέλιξη εἶναι ἡ «ὑλική βάση» τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, τό περιεχόμενό της, ἐνῶ ἡ νομικο-πολιτική καί ἡ θρησκευτικο-φιλοσοφική ἐξέλιξη εἶναι ἡ «ἰδεολογική μορφή» αὐτοῦ τοῦ περιεχομένου, τό «ἐποικοδόμημά» του, γι' αὐτό ὁ Μάρξ βγάζει τό ἑξῆς συμπέρασμα: «Μέ τήν ἀλλαγή τῆς οἰκονομικῆς βάσης ἀργά ἤ γρήγορα γίνεται ἀνατροπή καί σέ ὁλόκληρο τό τεράστιο ἐποικοδόμημα».

Αὐτό φυσικά δέ σημαίνει καθόλου ὅτι κατά τή γνώμη τοῦ Μάρξ εἶναι τάχα δυνατό νά ὑπάρχει περιεχόμενο χωρίς μορφή, ὅπως τό φαντάστηκε ὁ Σ. Γ. (βλ. «Νομπάτι» ἀρ. 1, «Κριτική τοῦ μονισμοῦ»). Δέ μπορεῖ νά ὑπάρχει περιεχόμενο χωρίς μορφή, τό ζήτημα ὅμως εἶναι ὅτι ἡ μιά εἴτε ἡ ἄλλη μορφή, ἐπειδή μένει πίσω ἀπό τό περιεχόμενό της, ποτέ δέν ἀνταποκρίνεται ὁλοκληρωτικά σ' αὐτό τό περιεχόμενο καί ἔτσι τό νέο περιεχόμενο εἶναι «ἀναγκασμένο» νά περιβληθεῖ προσωρινά μέ τήν παλιά μορφή, πράγμα πού προκαλεῖ σύγκρουση ἀνάμεσά τους. Σήμερα πχ. ἡ μορφή ἰδιοποίησης τῶν προϊόντων τῆς παραγωγῆς, πού ἔχει ἀτομικό χαραχτήρα, δέν ἀνταποκρίνεται στό κοινωνικό περιεχόμενο τῆς παραγωγῆς καί πάνω ἀκριβῶς σ' αὐτή τή βάση συντελεῖται ἡ σύγχρονη κοινωνική «σύγκρουση».

Ἀπό τό ἄλλο μέρος, ἡ ἄποψη ὅτι ἡ συνείδηση ἀποτελεῖ μορφή τοῦ εἶναι δέ σημαίνει καθόλου ὅτι ἡ συνείδηση ἀπό τή φύση της εἶναι ἡ ἴδια ὕλη. Ἔτσι σκέφτονταν μονάχα οἱ χυδαῖοι ὑλιστές (λχ. ὁ Μπύχνερ καί ὁ Μολεσότ), πού οἱ θεωρίες τους εἶναι διαμετρικά ἀντίθετες μέ τόν ὑλισμό τοῦ Μάρξ καί πού μέ τό δίκιο του τούς κορόιδευε ὁ Ἔνγκελς στό «Λουδοβίκο Φόυερμπαχ». Σύμφωνα μέ τόν ὑλισμό τοῦ Μάρξ, ἡ συνείδηση καί τό εἶναι, ἡ ἰδέα καί ἡ ὕλη, εἶναι δυό διαφορετικές μορφές ἑνός καί τοῦ ἴδιου φαινομένου, πού γενικά ὀνομάζεται φύση ἤ κοινωνία. Συνε-

πῶς, ἡ μιά δέν ἀποτελεῖ ἄρνηση τῆς ἄλλης* καί ταυτόχρονα δέν εἶναι ἕνα καί τό ἴδιο φαινόμενο. Τό ζήτημα εἶναι μόνο ὅτι στήν ἐξέλιξη τῆς φύσης καί τῆς κοινωνίας, πρίν ἀπό τή συνείδηση, δηλαδή πρίν ἀπό κεῖνο πού συντελεῖται μέσα στό μυαλό μας, προηγεῖται ἡ ἀντίστοιχη ὑλική ἀλλαγή, δηλαδή ἐκεῖνο πού συντελεῖται ἔξω ἀπό μᾶς —τό ζήτημα εἶναι ὅτι τή μιά ἤ τήν ἄλλη ὑλική ἀλλαγή, ἀργά ἤ γρήγορα, τήν ἀκολουθεῖ ἀναπόφευχτα καί ἡ ἀντίστοιχη, ἀλλαγή στίς ἰδέες.

Πολύ ὡραῖα θά μᾶς ποῦν, ἴσως αὐτά πού λέτε νά εἶναι σωστά σέ ὅ,τι ἔχει σχέση μέ τήν ἱστορία τῆς φύσης καί τῆς κοινωνίας. Πῶς ὅμως γεννιοῦνται σήμερα στό μυαλό μας οἱ διάφορες παραστάσεις καί ἰδέες; Ὑπάρχουν στήν πραγματικότητα οἱ λεγόμενες ἐξωτερικές συνθῆκες ἤ μήπως ὑπάρχουν μόνο οἱ παραστάσεις μας γι' αὐτές τίς ἐξωτερικές συνθῆκες; Καί ἄν ὑπάρχουν οἱ ἐξωτερικές συνθῆκες, τότε σέ ποιό βαθμό εἶναι δυνατή ἡ πρόσληψη τῶν παραστάσεων καί ἡ γνώση τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου;

Πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα ἡ ὑλιστική θεωρία λέει ὅτι οἱ παραστάσεις μας, τό «ἐγώ» μας, ὑπάρχουν μόνο στό βαθμό πού ὑπάρχουν οἱ ἐξωτερικές συνθῆκες, πού προκαλοῦν τίς ἐντυπώσεις στό «ἐγώ» μας. Ὅποιος λέει ἀσυλλόγιστα ὅτι δέν ὑπάρχει τίποτα ἔξω ἀπό τίς παραστάσεις μας, εἶναι ἀναγκασμένος νά ἀρνηθεῖ τήν ὕπαρξη ὁποιωνδήποτε ἐξωτερικῶν συνθηκῶν καί ἑπομένως νά ἀρνηθεῖ καί τήν ὕπαρξη τῶν ἄλλων ἀνθρώπων παραδεχόμενος μόνο τήν ὕπαρ-

* Αὐτό τό πράγμα δέν ἀντιφάσκει καθόλου στήν ἄποψη ὅτι ἀνάμεσα στό περιεχόμενο καί τή μορφή γίνεται σύγκρουση. Τό ζήτημα εἶναι ὅτι ἡ σύγκρουση δέ γίνεται ἀνάμεσα στό περιεχόμενο καί τή μορφή γενικά, ἀλλά ἀνάμεσα στήν *παλιά* μορφή καί τό *νέο* περιεχόμενο, πού ἀναζητᾶ μιά καινούργια μορφή καί τείνει πρός αὐτήν.

ξη τοῦ «ἐγώ» του, πράγμα παράλογο καί διαμετρικά ἀντίθετο μέ τίς ἀρχές τῆς ἐπιστήμης.

Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι οἱ ἐξωτερικές συνθῆκες ὑπάρχουν πραγματικά, ὅτι οἱ συνθῆκες αὐτές ὑπῆρχαν πρίν ἀπό μᾶς καί θά ὑπάρχουν καί μετά ἀπό μᾶς καί ἀκόμα ὅτι ἡ πρόσληψη καί ἡ γνώση μπορεῖ νά γίνονται τόσο πιό εὔκολα, ὅσο πιό συχνά καί δυνατά θά ἐπενεργοῦν πάνω στή συνείδησή μας.

Ὅσον ἀφορᾶ τό ζήτημα μέ ποιόν τρόπο γεννιοῦνται *σήμερα* μέσα στό μυαλό μας οἱ διάφορες παραστάσεις καί ἰδέες, πρέπει νά παρατηρήσουμε πώς ἐδῶ ἐπαναλαβαίνεται σέ μικρογραφία τό ἴδιο πού γίνεται στήν ἱστορία τῆς φύσης καί τῆς κοινωνίας. Καί στήν προκείμενη περίπτωση τό ἀντικείμενο, πού βρίσκεται ἔξω ἀπό μᾶς, ὑπῆρχε πρίν ἀπό τήν παράστασή μας γι' αὐτό τό ἀντικείμενο, καί στήν προκείμενη περίπτωση ἡ παράστασή μας, ἡ μορφή, μένει πίσω ἀπό τό ἀντικείμενο, ἀπό τό περιεχόμενό της. Ἄν κοιτάζω τό δέντρο καί τό βλέπω, αὐτό σημαίνει ἁπλῶς ὅτι πρίν ἀκόμα γεννηθεῖ στό μυαλό μου ἡ παράσταση τοῦ δέντρου ὑπῆρχε τό ἴδιο τό δέντρο πού προκάλεσε μέσα μου τήν ἀντίστοιχη παράσταση...

Αὐτό εἶναι σέ συντομία τό περιεχόμενο τῆς ὑλιστικῆς θεωρίας τοῦ Μάρξ.

Δέν εἶναι δύσκολο νά καταλάβουμε πόσο μεγάλη σημασία πρέπει νά ἔχει ἡ ὑλιστική θεωρία γιά τήν πραχτική δράση τῶν ἀνθρώπων.

Ἄν *πρῶτα* ἀλλάζουν οἱ οἰκονομικές συνθῆκες καί *ὕστερα* ἀλλάζει ἀντίστοιχα καί ἡ συνείδηση τῶν ἀνθρώπων, εἶναι φανερό πώς τήν αἰτία τοῦ ἑνός εἴτε τοῦ ἄλλου ἰδανικοῦ δέν πρέπει νά τήν ἀναζητᾶμε στά μυαλά τῶν ἀνθρώπων καί στή φαντασία τους, ἀλλά στήν ἐξέλιξη τῶν οἰκονομικῶν ὅρων... Καλό καί παραδεχτό εἶναι μονάχα

ἐκεῖνο τό ἰδανικό πού γεννήθηκε μέ βάση τή μελέτη τῶν οἰκονομικῶν ὅρων. Ἀκατάλληλα καί ἀπαράδεχτα εἶναι ὅλα ἐκεῖνα τά ἰδανικά πού δέν παίρνουν ὑπόψη τους τίς οἰκονομικές συνθῆκες καί δέ στηρίζονται στήν ἐξέλιξη αὐτῶν τῶν συνθηκῶν.

Αὐτό εἶναι τό πρῶτο πρακτικό συμπέρασμα τῆς ὑλιστικῆς θεωρίας.

Ἄν ἡ συνείδηση τῶν ἀνθρώπων, τά ἤθη καί τά ἔθιμά τους, καθορίζονται ἀπό τίς ἐξωτερικές συνθῆκες, ἄν τό ἀκατάλληλο τῶν νομικῶν καί πολιτικῶν μορφῶν ἔχει σά βάση τό οἰκονομικό περιεχόμενο, εἶναι φανερό ὅτι πρέπει νά συμβάλουμε στό ριζικό μετασχηματισμό τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων, γιά ν' ἀλλάξουν ριζικά μαζί μ' αὐτές καί τά ἤθη καί τά ἔθιμα τοῦ λαοῦ καί τό πολιτικό του καθεστώς.

Νά τί λέει σχετικά μ' αὐτό ὁ Κάρλ Μάρξ:

«Δέ χρειάζεται καί μεγάλη ἐξυπνάδα γιά νά κατανοήσει κανείς τή σχέση πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στή διδασκαλία τοῦ ὑλισμοῦ... καί τό σοσιαλισμό. Ἄν ὁ ἄνθρωπος ἀντλεῖ ὅλες τίς γνώσεις του, τά αἰσθήματά του κλπ. ἀπό τόν αἰσθητό κόσμο... τότε πρέπει συνεπῶς νά φτιάξουμε ἔτσι τόν κόσμο πού μᾶς περιβάλλει, ὥστε ὁ ἄνθρωπος νά γνωρίσει στόν κόσμο αὐτό τό ἀληθινά ἀνθρώπινο, νά συνηθίσει νά νιώθει τόν ἑαυτό του σάν ἄνθρωπο... Ἄν ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι ἐλεύθερος ἀπό τήν ὑλιστική ἄποψη, δηλαδή ἄν εἶναι ἐλεύθερος ὄχι νά ἀποφεύγει μέ τήν ἀρνητική του δύναμη τό ἕνα ἤ τό ἄλλο, ἀλλά νά ἐπιβάλλει τήν ἀληθινή του προσωπικότητα μέ τή θετική του δύναμη, τότε δέν πρέπει νά τιμωροῦμε τό ἔγκλημα μεμονωμένων ἀνθρώπων, ἀλλά νά καταστρέψουμε τίς ἀντικοινωνικές πηγές τοῦ ἐγκλήματος... Ἄν τόν ἄνθρωπο τόν φτιάχνουν οἱ συνθῆκες, τότε πρέπει νά φτιάξουμε τίς συνθῆκες ἀνθρώπινες» (βλ. «Λουδοβίκος Φόυερμπαχ», «Παράρτημα ὁ Κ. Μάρξ γιά τό γαλλικό ὑλισμό τοῦ XVIII αἰώνα»)[88].

Αὐτό εἶναι τό δεύτερο πρακτικό συμπέρασμα τῆς ὑλιστικῆς θεωρίας.

* * *

Τί θέση παίρνουν οἱ ἀναρχικοί ἀπέναντι στήν ὑλιστική θεωρία τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς;

Ἄν ἡ διαλεχτική μέθοδος ἔχει τήν πηγή της στό Χέγκελ, ἡ ὑλιστική θεωρία ἀποτελεῖ ἀνάπτυξη τοῦ ὑλισμοῦ τοῦ Φόυερμπαχ. Αὐτό τό ξέρουν πολύ καλά οἱ ἀναρχικοί καί γι' αὐτό προσπαθοῦν νά ἐκμεταλλευτοῦν τίς ἐλλείψεις τοῦ Χέγκελ καί τοῦ Φόυερμπαχ γιά νά ἀμαυρώσουν τό διαλεχτικό ὑλισμό τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς. Σχετικά μέ τό Χέγκελ καί τή διαλεχτική μέθοδο, σημειώσαμε παραπάνω ὅτι τά τεχνάσματα αὐτά τῶν ἀναρχικῶν δέ μποροῦν νά ἀποδείξουν τίποτε ἄλλο, ἐξόν ἀπό τή δική τους ἀμάθεια. Τό ἴδιο πρέπει νά ποῦμε καί σχετικά μέ τίς ἐπιθέσεις τους ἐνάντια στό Φόυερμπαχ καί τήν ὑλιστική θεωρία.

Νά, λογουχάρη, πού οἱ ἀναρχικοί μᾶς λένε μέ μεγάλο τουπέ ὅτι ὁ «Φόυερμπαχ ἦταν πανθεϊστής...» ὅτι «ἐθεοποίησε τόν ἄνθρωπο» (βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 7, Ντ. Ντελέντι), ὅτι «κατά τό Φόυερμπαχ ὁ ἄνθρωπος εἶναι αὐτό πού τρώει...», ὅτι τάχα ὁ Μάρξ ἔβγαλε ἀπό δῶ τό ἑξῆς συμπέρασμα: «Συνεπῶς τό κύριο καί τό πρωταρχικό εἶναι ἡ οἰκονομική θέση...» (βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 6, Σ. Γ.).

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι κανείς δέν ἀμφιβάλλει γιά τόν πανθεϊσμό τοῦ Φόυερμπαχ, γιά τή θεοποίηση ἀπό μέρους του τοῦ ἀνθρώπου καί γιά ἄλλα παρόμοια λάθη του. Ἀπεναντίας, ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς πρῶτοι ἀποκάλυψαν τά λάθη τοῦ Φόυερμπαχ. Παρ' ὅλα αὐτά ὅμως οἱ ἀναρχικοί

θεωροῦν ἀπαραίτητο νά «ξεσκεπάσουν» ξανά τά ξεσκεπασμένα λάθη του. Γιατί τό κάνουν αὐτό; Ὅπως φαίνεται γιατί, βρίζοντας τό Φόυερμπαχ, θέλουν ἔμμεσα νά ἀμαυρώσουν τήν ὑλιστική θεωρία τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς. Βέβαια, ἄν κρίνουμε ἀμερόληπτα τά πράγματα θά βροῦμε ἀσφαλῶς ὅτι ὁ Φόυερμπαχ πλάι στίς μή σωστές ἀπόψεις του εἶχε καί σωστές, ὅπως ἀκριβῶς συνέβη στήν ἱστορία μέ πολλούς σοφούς. Οἱ ἀναρχικοί ὅμως ἐξακολουθοῦν παρ' ὅλα αὐτά νά τόν «ξεσκεπάζουν»...

Δηλώνουμε ἀκόμα μιά φορά, πώς μέ παρόμοια τεχνάσματα δέ θ' ἀποδείξουν τίποτε ἄλλο ἐκτός ἀπό τή δική τους ἀμάθεια.

Εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅτι (ὅπως θά τό δοῦμε παρακάτω) οἱ ἀναρχικοί εἶχαν τήν ἰδέα νά κάνουν κριτική στήν ὑλιστική θεωρία στηριζόμενοι σέ ὅσα ἄκουσαν καί χωρίς νά ἔχουν τήν παραμικρότερη ἰδέα γι' αὐτή. Γι' αὐτό καί ἀντιφάσκουν συχνά μεταξύ τους καί ὁ ἕνας ἀνασκευάζει τόν ἄλλο, πράγμα βέβαια πού γελοιοποιεῖ τούς «κριτικούς» μας. Νά λχ. ἀπ' ὅσα λέει ὁ κ. Τσερκεζισβίλι βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς ἀποστρέφονταν τό μονιστικό ὑλισμό, ὅτι ὁ ὑλισμός τους ἦταν χυδαῖος καί ὄχι μονιστικός:

«Ἡ μεγάλη ἐκείνη ἐπιστήμη τῶν φυσιοκρατῶν, μέ τό ἐξελικτικό της σύστημα, τό μεταμορφισμό καί τό μονιστικό ὑλισμό, πού τόσο πολύ τήν ἀποστρέφεται ὁ Ἔνγκελς... ἀπόφευγε τή διαλεχτική» κλπ. (βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 4, Β. Τσερκεζισβίλι).

Βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ὁ φυσικο-επιστημονικός ὑλισμός, πού τόν ἐγκρίνει ὁ Τσερκεζισβίλι καί πού τόν «ἀποστρεφόταν» ὁ Ἔνγκελς, ἦταν μονιστικός ὑλισμός καί συνεπῶς ἀξίζει τόν κόπο νά ἐγκριθεῖ, ἐνῶ ὁ ὑλισμός τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς δέν εἶναι μονιστικός καί, ὅπως εἶναι φυσικό, δέν ἀξίζει τόν κόπο νά τόν ἀναγνωρίσει κανείς.

Ἄλλος πάλι ἀναρχικός λέει πώς ὁ ὑλισμός τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς εἶναι μονιστικός, καί γι' αὐτό πρέπει νά ἀπορριφθεῖ.

«Οἱ ἀντιλήψεις τοῦ Μάρξ γιά τήν ἱστορία εἶναι ἀταβισμός τοῦ Χέγκελ. Ὁ μονιστικός ὑλισμός τοῦ ἀπόλυτου ἀντικειμενισμοῦ γενικά καί ὁ οἰκονομικός μονισμός τοῦ Μάρξ εἰδικά εἶναι ἀδύνατο νά ὑπάρξουν στή φύση καί θεωρητικά εἶναι λαθεμένοι... Ὁ μονιστικός ὑλισμός εἶναι ἄσχημα συγκαλυμένος δυϊσμός καί συμβιβασμός ἀνάμεσα στή μεταφυσική καί τήν ἐπιστήμη...» (βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 6, Σ. Γ.).

Βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ὁ μονιστικός ὑλισμός εἶναι ἀπαράδεχτος, ὅτι ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς δέν τόν ἀποστρέφονται ἀλλά ἀπεναντίας εἶναι καί οἱ ἴδιοι μονιστές ὑλιστές καί συνεπῶς ὁ μονιστικός ὑλισμός πρέπει ν' ἀπορριφθεῖ.

Ἄλλος τό κοντό του καί ἄλλος τό μακρύ του! Τρέχα-γύρευε ποιός λέει τήν ἀλήθεια: ὁ πρῶτος γιά ὁ δεύτερος! Οἱ ἴδιοι τους δέ συμφώνησαν ἀκόμα μεταξύ τους γιά τίς θετικές ἤ τίς ἀρνητικές πλευρές τοῦ ὑλισμοῦ τοῦ Μάρξ, οἱ ἴδιοι τους δέν κατάλαβαν ἀκόμα ἄν εἶναι ἤ δέν εἶναι μονιστικός, οἱ ἴδιοι τους δέν ξεδιάλυναν ἀκόμα ποιός εἶναι ὁ πιό παραδεχτός: ὁ χυδαῖος ἤ ὁ μονιστικός ὑλισμός—κι ὅμως μᾶς ξεκουφαίνουν μέ τίς καυχησιολογίες τους: συντρίψαμε, λένε, τό μαρξισμό!

Ναί, ἄν καί στό μέλλον οἱ κ. ἀναρχικοί θά κατακεραυνώνουν μέ τόση θέρμη ὁ ἕνας τίς ἀντιλήψεις τοῦ ἄλλου, δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τό μέλλον θ' ἀνήκει στούς ἀναρχικούς...

Ἐξίσου γελοῖο εἶναι καί τό γεγονός πώς μερικοί «διάσημοι» ἀναρχικοί, παρά τή «διασημότητά» τους, δέν ἔχουν κατατοπιστεῖ ἀκόμα σχετικά μέ τά διάφορα ρεύματα τῆς

ἐπιστήμης. Ὅπως φαίνεται, δέν ξέρουν ὅτι στήν ἐπιστήμη ὑπάρχουν διάφορα εἴδη ὑλισμοῦ καί ὅτι ὑπάρχουν μεγάλες διαφορές ἀνάμεσά τους: ὑπάρχει λογουχάρη ὁ χυδαῖος ὑλισμός πού ἀρνεῖται τή σημασία τῆς ἰδεατῆς πλευρᾶς καί τήν ἀντενέργειά της πάνω στήν ὑλική πλευρά· ὑπάρχει ὅμως καί ὁ λεγόμενος μονιστικός ὑλισμός—ἡ ὑλιστική θεωρία τοῦ Μάρξ—πού ἐξετάζει ἐπιστημονικά τίς ἀμοιβαῖες σχέσεις τῆς ἰδεατῆς καί τῆς ὑλικῆς πλευρᾶς. Οἱ ἀναρχικοί ὅμως μπερδεύουν τά διάφορα αὐτά εἴδη ὑλισμοῦ, δέ βλέπουν οὔτε καί τίς φανερές διαφορές ἀνάμεσά τους καί ταυτόχρονα δηλώνουν μέ μεγάλο τουπέ: ἀναγεννοῦμε τήν ἐπιστήμη!

Νά, λογουχάρη, ὁ Π. Κροπότκιν πού στίς «φιλοσοφικές» του ἐργασίες δηλώνει μέ αὐτοπεποίθηση πώς ὁ κομμουνιστικός ἀναρχισμός στηρίζεται στή «σύγχρονη ὑλιστική φιλοσοφία», δέν ξεκαθαρίζει ὅμως ἔστω καί μέ δυό λέξεις σέ ποιά «ὑλιστική φιλοσοφία» στηρίζεται ὁ κομμουνιστικός ἀναρχισμός: στή χυδαία ὑλιστική φιλοσοφία, στή μονιστική ἤ σέ καμιάν ἄλλη. Εἶναι φανερό πώς δέν ξέρει ὅτι ἀνάμεσα στά διάφορα ρεύματα τοῦ ὑλισμοῦ ὑπάρχει ριζική ἀντίθεση καί δέν καταλαβαίνει πώς τό νά μπερδεύει κανείς τά ρεύματα αὐτά μεταξύ τους δέ σημαίνει ὅτι «ἀναγεννᾶ τήν ἐπιστήμη», ἀλλά ὅτι δείχνει πλέρια ἀμάθεια (βλ. Κροπότκιν «Ἐπιστήμη καί ἀναρχισμός», καθώς καί «Ἀναρχία καί ἡ φιλοσοφία της»).

Τό ἴδιο πρέπει νά εἰπωθεῖ καί γιά τούς μαθητές τοῦ Κροπότκιν στή Γεωργία. Ἀκοῦστε:

«Κατά τή γνώμη τοῦ Ἔνγκελς, ὅπως καί κατά τή γνώμη τοῦ Καούτσκι, ὁ Μάρξ προσέφερε μεγάλες ὑπηρεσίες στήν ἀνθρωπότητα γιατί...» ἀνάμεσα στ' ἄλλα, ἀνακάλυψε «καί τήν ὑλιστική ἀντίληψη. Αὐτό εἶναι σωστό; Νομίζουμε, πώς ὄχι, γιατί ξέρουμε... πώς ὅλοι οἱ ἱστορικοί, οἱ ἐπιστήμονες καί οἱ φιλόσοφοι πού ὑποστηρίζουν τήν ἄποψη ὅτι τάχα τόν κοινωνικό μηχανισμό τόν βάζουν σέ κίνηση οἱ γεωγραφικές, κλιματολογικές-ἐδαφικές, κοσμικές, ἀνθρωπολογικές καί βιολογικές συνθῆκες, εἶναι ὅλοι ὑλιστές» (βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 2).

Βγαίνει τό συμπέρασμα πώς δέν ὑπάρχει καμιά διαφορά ἀνάμεσα στόν «ὑλισμό» τοῦ Ἀριστοτέλη καί τοῦ Χολμπάχ ἤ ἀνάμεσα στόν «ὑλισμό» τοῦ Μάρξ καί τοῦ Μολεσότ! Κριτική μιά φορά! Καί ἄνθρωποι μέ τέτιες γνώσεις σοφίστηκαν νά ἀναγεννήσουν τήν ἐπιστήμη! Δέν ἔχουν ἄδικο πού λένε: «Ἀλίμονό μας, ἄν βάλουμε τόν τσαγκάρη νά φτιάχνει πῆτες».

Παρακάτω. Οἱ «διάσημοι» ἀναρχικοί μας ἄκουσαν κάπου ὅτι ὁ ὑλισμός τοῦ Μάρξ εἶναι ἡ «θεωρία τοῦ στομαχιοῦ» καί ρίχνουν κατάμουτρα σ' ἐμᾶς, τούς μαρξιστές, τήν ἑξῆς κατηγορία:

«Κατά τό Φόυερμπαχ ὁ ἄνθρωπος εἶναι αὐτό ἀκριβῶς πού τρώει. Ἡ διατύπωση αὐτή ἄσκησε μαγική ἐπίδραση στό Μάρξ καί τόν Ἔνγκελς», καί ὕστερα ἀπ' αὐτό ὁ Μάρξ ἔβγαλε τό συμπέρασμα ὅτι τό «κύριο καί τό πρωταρχικό εἶναι ἡ οἰκονομική θέση, οἱ παραγωγικές σχέσεις...». Ὕστερα οἱ ἀναρχικοί μᾶς διδάσκουν σάν φιλόσοφοι: «θά ἦταν λάθος νά ὑποστηρίζει κανείς ὅτι τό μοναδικό μέσο γιά τό σκοπό αὐτό (τήν κοινωνική ζωή) εἶναι ἡ τροφή καί ἡ οἰκονομική παραγωγή... Ἄν ἡ ἰδεολογία καθοριζόταν κυρίως καί σύμφωνα μέ τή μονιστική μέθοδο ἀπό τήν τροφή καί τήν οἰκονομική θέση τοῦ καθενός, τότε μερικοί φαγάδες θά ἦταν μεγαλοφυίες» (βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 6, Σ. Γ.).

Νά πόσο εὔκολο εἶναι, ὅπως φαίνεται, νά ἀνασκευάσεις τόν ὑλισμό τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς. Εἶναι ἀρκετό ν' ἀκούσεις ἀπό μιά φοιτητριούλα λίγα κουτσομπολιά γιά

τό Μάρξ καί τόν Ἔνγκελς, εἶναι ἀρκετό τά κουτσομπολιά αὐτά νά τά ἐπαναλάβεις μέ φιλοσοφικό τουπέ ἀπό τίς σελίδες κάποιας «Νομπάτι» γιά νά ἀποχτήσεις ἀμέσως δόξα «κριτικοῦ» τοῦ μαρξισμοῦ!

Μά πέστε μας, κύριοι: ποῦ, πότε, σέ ποιό πλανήτη καί ποιός Μάρξ εἶπε ὅτι ἡ «τροφή καθορίζει τήν ἰδεολογία»; Γιατί δέν παραθέτετε ἔστω καί μιά φράση, ἔστω καί μιά λέξη ἀπό τά ἔργα τοῦ Μάρξ γιά νά ἐπιβεβαιώσετε τά λεγόμενά σας; Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ Μάρξ εἶπε πώς ἡ οἰκονομική θέση τῶν ἀνθρώπων καθορίζει τή συνείδησή τους, τήν ἰδεολογία τους, μά ποιός σᾶς εἶπε ὅτι ἡ τροφή καί ἡ οἰκονομική θέση εἶναι τό ἴδιο πράγμα; Δέν ξέρετε μήπως ὅτι ἕνα φαινόμενο τῆς φυσιολογίας, ὅπως λογουχάρη εἶναι ἡ διατροφή, διαφέρει ριζικά ἀπό ἕνα κοινωνικό φαινόμενο, ὅπως εἶναι λογουχάρη ἡ οἰκονομική θέση τῶν ἀνθρώπων; Συγχωριέται λχ. σέ μιά φοιτητριούλα νά μπερδεύει τά δυό αὐτά διαφορετικά φαινόμενα, πῶς γίνεται ὅμως ἐσεῖς οἱ «καταλυτές τῆς σοσιαλδημοκρατίας» καί οἱ «ἀναγεννητές τῆς ἐπιστήμης» νά ἐπαναλαβαίνετε τόσο ἀβασάνιστα τά λάθη φοιτητριῶν;

Μά πῶς μπορεῖ ἡ τροφή νά καθορίζει τήν κοινωνική ἰδεολογία; Γιά σκεφτεῖτε λιγάκι τά λόγια σας: ἡ τροφή, ἡ μορφή τῆς τροφῆς, δέν ἀλλάζει, καί τά παλιά τά χρόνια οἱ ἄνθρωποι ἔτρωγαν ὅπως καί τώρα, μασοῦσαν καί χώνευαν τήν τροφή ὅπως καί τώρα· ἡ ἰδεολογία ὅμως ἀλλάζει διαρκῶς. Ἀρχαία, φεουδαρχική, ἀστική καί προλεταριακή, νά, ἀνάμεσα στά ἄλλα, ποιές μορφές παίρνει ἡ ἰδεολογία. Μπορεῖ λοιπόν νά νοηθεῖ ὅτι ἐκεῖνο πού δέν ἀλλάζει νά καθορίζει κεῖνο πού διαρκῶς ἀλλάζει;

Πᾶμε παρακάτω: Κατά τή γνώμη τῶν ἀναρχικῶν ὁ ὑλισμός τοῦ Μάρξ «εἶναι τό ἴδιο μέ τόν παραλληλισμό...».

Ἤ ἀκόμα: «ὁ μονιστικός ὑλισμός εἶναι ἄσχημα συγκαλυμένος δυϊσμός καί συμβιβασμός ἀνάμεσα στή μεταφυσική καί τήν ἐπιστήμη...», «ὁ Μάρξ κατρακυλάει στό δυϊσμό, γιατί φαντάζεται τίς παραγωγικές σχέσεις σάν κάτι τό ὑλικό, ἐνῶ τίς ἐπιδιώξεις καί τή βούληση τοῦ ἀνθρώπου τίς θεωρεῖ αὐταπάτη καί οὐτοπία χωρίς σημασία, ἄν καί ὑπάρχει αὐτή ἡ αὐταπάτη καί οὐτοπία» (βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 6, Σ. Γ.).

Πρῶτα, ὁ μονιστικός ὑλισμός τοῦ Μάρξ δέν ἔχει τίποτε τό κοινό μέ τόν ἀλλοπρόσαλλο παραλληλισμό. Ἀπό τήν ἄποψη τοῦ μονιστικοῦ ὑλισμοῦ ἡ ὑλική πλευρά, τό περιεχόμενο, πάει ἀναγκαστικά πιό μπροστά ἀπό τήν ἰδεατή πλευρά, τή μορφή. Ἀντίθετα, ὁ παραλληλισμός ἀπορίπτει αὐτή τήν ἄποψη καί δηλώνει κατηγορηματικά πώς οὔτε ἡ ὑλική οὔτε ἡ ἰδεατή πλευρά δέν προηγεῖται ἡ μιά ἀπό τήν ἄλλη, ὅτι καί οἱ δυό ἐξελίσσονται μαζί, παράλληλα.

Δεύτερο. Καί ἄν ἀκόμα πραγματικά «ὁ Μάρξ φανταζόταν τίς παραγωγικές σχέσεις σάν κάτι τό ὑλικό, ἐνῶ τίς ἐπιδιώξεις καί τή βούληση τοῦ ἀνθρώπου σάν αὐταπάτη καί οὐτοπία χωρίς σημασία», μήπως αὐτό σημαίνει ὅτι ὁ Μάρξ εἶναι δυϊστής; Ὁ δυϊστής, ὅπως εἶναι γνωστό, αποδίνει τήν ἴδια σημασία καί στήν ἰδεατή καί στήν ὑλική πλευρά πού τίς θεωρεῖ δυό ἀντίθετες ἀρχές. Ἄν ὅμως ὁ Μάρξ, σύμφωνα μέ τά λεγόμενά σας, βάζει πιό πάνω τήν ὑλική πλευρά καί, ἀντίθετα, δέ δίνει σημασία στήν ἰδεατή πλευρά, πού τή θεωρεῖ «οὐτοπία», τότε ἀπό ποῦ ξετρυπώσατε, κύριοι «κριτικοί», τό δυϊσμό τοῦ Μάρξ;

Τρίτο. Τί σχέση μπορεῖ νά ὑπάρχει ἀνάμεσα στόν ὑλιστικό μονισμό καί τό δυϊσμό, τή στιγμή πού κι ἕνα μικρό παιδί ξέρει ὅτι ὁ μονισμός ξεκινάει ἀπό μιά ἀρχή —ἀπό τή φύση ἤ τό εἶναι πού ἔχει τήν ὑλική καί τήν ἰδεα-

τή μορφή της, ἐνῶ ὁ δυϊσμός ξεκινάει ἀπό δυό ἀρχές, τήν ὑλική καί τήν ἰδεατή, πού σύμφωνα μέ τήν ἄποψη τοῦ δυϊσμοῦ, ἡ μιά ἀρνεῖται τήν ἄλλη.

Τέταρτο. Πότε «φαντάστηκε» ὁ Μάρξ «τίς ἐπιδιώξεις καί τή βούληση τοῦ ἀνθρώπου σάν ουτοπία καί αὐταπάτη»; Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ Μάρξ ἐξηγοῦσε «τίς ἐπιδιώξεις καί τή βούληση τοῦ ἀνθρώπου» μέ τήν οἰκονομική ἐξέλιξη καί ὅταν οἱ ἐπιδιώξεις ὁρισμένων ἀνθρώπων τοῦ γραφείου δέν ἀνταποκρίνονταν στήν οἰκονομική θέση, τίς ὀνόμαζε οὐτοπικές. Μά μήπως σημαίνει αὐτό, ὅτι σύμφωνα μέ τή γνώμη τοῦ Μάρξ οἱ ἀνθρώπινες ἐπιδιώξεις εἶναι γενικά οὐτοπικές; Μήπως κι αὐτό χρειάζεται ἐξήγηση; Δέ διαβάσατε μήπως τά λόγια τοῦ Μάρξ: «Ἡ ἀνθρωπότητα βάζει πάντα μπροστά της μόνο καθήκοντα πού μπορεῖ νά λύσει» (βλ. τόν πρόλογο στήν «Κριτική τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας»), δηλαδή γενικά, ἡ ἀνθρωπότητα δέν κυνηγᾶ οὐτοπικούς σκοπούς. Εἶναι φανερό πώς ὁ «κριτικός» μας εἴτε δέν καταλαβαίνει τί λέει, εἴτε διαστρεβλώνει σκόπιμα τά γεγονότα.

Πέμπτο. Ποιός σᾶς εἶπε ὅτι τάχα, κατά τή γνώμη τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς, «οἱ ἐπιδιώξεις καί ἡ βούληση τοῦ ἀνθρώπου δέν ἔχουν σημασία»; Γιατί δέ μᾶς ἀναφέρετε ποῦ τό λένε αὐτό ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς; Μήπως ὁ Μάρξ στή «Δέκατη ὄγδοη Μπρυμαίρ τοῦ Λουδοβίκου Βοναπάρτη», στά βιβλία του «Οἱ ταξικοί ἀγῶνες στή Γαλλία» καί «Ἐμφύλιος πόλεμος στή Γαλλία» καί σέ παρόμοιες μπροσοῦρες του δέ μιλάει γιά τή σημασία τῶν «ἐπιδιώξεων καί τῆς βούλησης»; Τότες γιατί ὁ Μάρξ νά καταβάλει τόσες προσπάθειες ν' ἀναπτύξει τή «βούληση καί τίς ἐπιδιώξεις» τῶν προλετάριων μέ σοσιαλιστικό πνεῦμα, γιατί νά κάνει προπαγάνδα ἀνάμεσά τους, ἄν δέν παραδεχόταν τή σημασία πού ἔχουν οἱ «ἐπιδιώξεις καί ἡ βούληση»; Ἤ γιά τί ἄλλο μιλάει ὁ Ἔνγκελς στά ὀνομαστά του ἄρθρα τοῦ 1891-94, ἄν ὄχι γιά τή «σημασία τῆς βούλησης καί τῶν ἐπιδιώξεων»; Εἶναι ἀλήθεια ὅτι κατά τή γνώμη τοῦ Μάρξ «ἡ βούληση καί οἱ ἐπιδιώξεις» τῶν ἀνθρώπων ἀντλοῦν τό περιεχόμενό τους ἀπό τήν οἰκονομική θέση τους, μά μήπως αὐτό σημαίνει ὅτι δέν ἀσκοῦν οἱ ἴδιοι καμιά ἐπίδραση στήν ἀνάπτυξη τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων; Εἶναι λοιπόν τόσο δύσκολο γιά τούς ἀναρχικούς νά καταλάβουν μιά τόσο ἁπλή σκέψη;

Ἀκόμα μιά «κατηγορία» τῶν κ. ἀναρχικῶν: «Δέ μπορεῖ νά φανταστεῖ κανείς μορφή χωρίς περιεχόμενο...», γι' αὐτό δέν ἐπιτρέπεται νά λέμε ὅτι «ἡ μορφή ἀκολουθεῖ τό περιεχόμενο (μένει πίσω ἀπό τό περιεχόμενο Κ.)... Τό περιεχόμενο καί ἡ μορφή „συνυπάρχουν"... Σέ ἀντίθετη περίπτωση ὁ μονισμός εἶναι παραλογισμός» (βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 1, Σ. Γ.).

Καί πάλι ὁ «σοφός» μας μπερδεύτηκε λιγάκι. Εἶναι σωστό ὅτι τό περιεχόμενο δέ μπορεῖ νά νοηθεῖ χωρίς τή μορφή. Εἶναι ὅμως ἐπίσης σωστό καί ὅτι ἡ ὑπάρχουσα μορφή δέν ἀνταποκρίνεται ποτέ ἐξ ὁλοκλήρου στό ὑπάρχον περιεχόμενο: ἡ πρώτη μένει πίσω ἀπό τό δεύτερο, τό νέο περιεχόμενο ὡς ἕνα ὁρισμένο βαθμό περιβάλλεται πάντα μέ τήν παλιά μορφή καί ἡ συνέπεια εἶναι νά ἔχουμε πάντα σύγκρουση ἀνάμεσα στήν παλιά μορφή καί τό νέο περιεχόμενο. Ἀκριβῶς πάνω σ' αὐτό τό ἔδαφος γίνονται οἱ ἐπαναστάσεις, καί σ' αὐτό ἐκφράζεται, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, τό ἐπαναστατικό πνεῦμα τοῦ ὑλισμοῦ τοῦ Μάρξ. Οἱ «διάσημοι» ὅμως ἀναρχικοί δέν τό κατάλαβαν αὐτό, καί φταῖνε βέβαια οἱ ἴδιοι γι' αὐτό τό πράγμα καί ὄχι ἡ ὑλιστική θεωρία.

Αὐτές εἶναι οἱ ἀπόψεις τῶν ἀναρχικῶν γιά τήν ὑλιστική θεωρία τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς, ἄν θά μποροῦσαν γενικά νά ὀνομαστοῦν ἀπόψεις.

III

Ο ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΚΟΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

Κατατοπιστήκαμε τώρα πάνω στή θεωρητική διδασκαλία τοῦ Μάρξ: γνωρίσαμε τή μ έ θ ο δ ό του γνωρίσαμε ἐπίσης καί τή θ ε ω ρ ί α του.

Τί πραχτικά συμπεράσματα πρέπει νά βγάλουμε ἀπ' αὐτή τή διδασκαλία;

Ποιά σχέση ὑπάρχει ἀνάμεσα στό διαλεχτικό ὑλισμό καί τόν προλεταριακό σοσιαλισμό;

Ἡ διαλεχτική μέθοδος λέει ὅτι μόνο ἐκείνη ἡ τάξη πού ἀναπτύσσεται μέρα μέ τή μέρα, πού τραβάει πάντα μπροστά καί ἀγωνίζεται ἀκούραστα γιά ἕνα καλύτερο μέλλον, μόνο αὐτή μπορεῖ νά εἶναι προοδευτική ὥς τό τέλος καί νά τσακίσει τό ζυγό τῆς δουλείας. Βλέπουμε ὅτι ἡ μοναδική τάξη πού ἀναπτύσσεται σταθερά, πού τραβάει πάντα μπροστά καί ἀγωνίζεται γιά τό μέλλον, εἶναι τό προλεταριάτο τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ. Συνεπῶς πρέπει νά εἴμαστε στήν ὑπηρεσία τοῦ προλεταριάτου καί νά στηρίζουμε σ' αὐτό τίς ἐλπίδες μας.

Αὐτό εἶναι τό πρῶτο πραχτικό συμπέρασμα ἀπό τή θεωρητική διδασκαλία τοῦ Μάρξ.

Ὑπάρχει ὅμως ὑπηρεσία καί ὑπηρεσία. Τό προλεταριάτο τό «ὑπηρετεῖ» καί ὁ Μπέρνσταϊν, ὅταν τό διδάσκει νά ξεχάσει τό σοσιαλισμό. Τό προλεταριάτο τό «ὑπηρετεῖ» καί ὁ Κροπότκιν, ὅταν τοῦ προτείνει ἕναν κοινοτικό «σοσιαλισμό» σκόρπιο καί στερημένο ἀπό πλατιά βιομηχανική βάση. Τό προλεταριάτο τό ὑπηρετεῖ καί ὁ Κάρλ Μάρξ, ὅταν τό καλεῖ στόν προλεταριακό σοσιαλισμό, πού στηρίζεται στήν πλατιά βάση τῆς σύγχρονης βαριᾶς βιομηχανίας.

Πῶς πρέπει νά ἐνεργοῦμε, ὥστε ἡ δουλιά μας νά γίνεται πρός ὄφελος τοῦ προλεταριάτου; Μέ ποιόν τρόπο πρέπει νά ὑπηρετοῦμε τό προλεταριάτο;

Ἡ ὑλιστική θεωρία ὑποστηρίζει πώς τό ἕνα ἤ τό ἄλλο ἰδανικό μπορεῖ νά προσφέρει ἄμεση ὑπηρεσία στό προλεταριάτο μόνο στήν περίπτωση πού τό ἰδανικό αὐτό δέν ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τήν οἰκονομική ἀνάπτυξη τῆς χώρας καί ἀνταποκρίνεται ὁλοκληρωτικά στίς ἀπαιτήσεις αὐτῆς τῆς ἀνάπτυξης. Ἡ οἰκονομική ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος δείχνει ὅτι ἡ σύγχρονη παραγωγή ἀποχτάει κοινωνικό χαραχτήρα, ὅτι ὁ κοινωνικός χαραχτήρας τῆς παραγωγῆς ἀποτελεῖ ριζική ἄρνηση τῆς καπιταλιστικῆς ἰδιοχτησίας, κατά συνέπεια τό βασικό μας καθῆκον εἶναι νά συμβάλουμε στήν κατάργηση τῆς καπιταλιστικῆς ἰδιοχτησίας καί στήν καθιέρωση τῆς σοσιαλιστικῆς ἰδιοχτησίας. Καί αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Μπέρνσταϊν, πού κηρύχνει ὅτι πρέπει νά ξεχάσουμε τό σοσιαλισμό, εἶναι διαμετρικά ἀντίθετη μέ τίς ἀπαιτήσεις τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης καί φέρνει ζημιά στό προλεταριάτο.

Ἡ οἰκονομική ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος δείχνει ἀκόμα ὅτι ἡ σύγχρονη παραγωγή κάθε μέρα καί ἐπεκτείνεται, ὅτι δέν περιορίζεται μόνο στά πλαίσια τῆς πόλης καί τοῦ κυβερνείου, ἀλλά σπάει ἀδιάκοπα αὐτά τά πλαίσια καί ἀγκαλιάζει τό ἔδαφος ὅλου τοῦ κράτους, κατά συνέπεια πρέπει νά χαιρετίσουμε τό πλάταιμα αὐτό τῆς παραγωγῆς καί νά ἀναγνωρίσουμε σά βάση τοῦ μελλοντικοῦ σοσιαλισμοῦ ὄχι τίς χωριστές πόλεις καί τίς κοινότητες, ἀλλά τό ἔδαφος ἀκέραιο καί ἀδιαίρετο ὁλόκληρου τοῦ κράτους, ἔδαφος πού φυσικά θά πλαταίνει στό μέλλον ὅλο καί περισσότερο. Αὐτό ὅμως σημαίνει ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Κροπότκιν, πού θέλει νά περιορίσει τό μελλοντικό σοσιαλισμό στά πλαίσια τῆς πόλης καί τῆς κοινότητας, ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τά συμφέροντα τῆς εὐ-

ρυνσης τῆς παραγωγῆς πού εἶναι ἰσχυρή καί ἡ διδασκαλία αὐτή φέρνει ζημιά στό προλεταριάτο.

Νά ἀγωνιζόμαστε γιά μιά πλατιά ἀναπτυγμένη σοσιαλιστική ζωή, πού νά ἀποτελεῖ τόν κύριο σκοπό μας —νά μέ ποιό τρόπο πρέπει νά ὑπηρετοῦμε τό προλεταριάτο.

Αὐτό εἶναι τό δεύτερο πραχτικό συμπέρασμα ἀπό τή θεωρητική διδασκαλία τοῦ Μάρξ.

Εἶναι φανερό ὅτι ὁ προλεταριακός σοσιαλισμός εἶναι τό ἄμεσο συμπέρασμα τοῦ διαλεχτικοῦ ὑλισμοῦ.

Τί σημαίνει προλεταριακός σοσιαλισμός;

Τό σύγχρονο σύστημα εἶναι καπιταλιστικό. Αὐτό σημαίνει ὅτι ὁ κόσμος εἶναι χωρισμένος σέ δυό ἀντίπαλα στρατόπεδα, στό στρατόπεδο μιᾶς μικρῆς φούχτας κεφαλαιοκρατῶν καί στό στρατόπεδο τῆς πλειοψηφίας, τῶν προλετάριων. Οἱ προλετάριοι δουλεύουν μέρα-νύχτα, παρ' ὅλα αὐτά ὅμως παραμένουν, ὅπως καί πρῶτα, φτωχοί. Οἱ κεφαλαιοκράτες δέ δουλεύουν κι ὅμως εἶναι πλούσιοι. Κι αὐτό γίνεται ὄχι γιατί οἱ προλετάριοι δέν ἔχουν, ὅπως λένε μερικοί, ἀρκετό μυαλό, ἐνῶ οἱ κεφαλαιοκράτες εἶναι μεγαλοφυίες, ἀλλά γιατί οἱ κεφαλαιοκράτες ἁρπάζουν τούς καρπούς τῆς δουλιᾶς τῶν προλετάριων, γιατί οἱ κεφαλαιοκράτες ἐκμεταλλεύονται τούς προλετάριους.

Γιατί τούς καρπούς τῆς ἐργασίας τῶν προλετάριων τούς ἁρπάζουν ἀκριβῶς οἱ κεφαλαιοκράτες καί δέν τούς παίρνουν οἱ ἴδιοι οἱ προλετάριοι; Γιατί οἱ κεφαλαιοκράτες ἐκμεταλλεύονται τούς προλετάριους καί ὄχι οἱ προλετάριοι τούς κεφαλαιοκράτες;

Ἐπειδή τό καπιταλιστικό σύστημα στηρίζεται στήν ἐμπορευματική παραγωγή: μέσα στό σύστημα αὐτό τά πάντα παίρνουν μορφή ἐμπορεύματος, παντοῦ κυριαρχεῖ ἡ ἀρχή τῆς ἀγοραπωλησίας. Μέσα στό σύστημα τοῦ καπιταλισμοῦ μπορεῖτε ν' ἀγοράσετε ὄχι μόνο ἀντικείμενα κατανάλωσης, ὄχι μόνο εἴδη διατροφῆς μά καί τήν ἐργατική δύναμη τῶν ἀνθρώπων, τό αἷμα τους καί τή συνείδησή τους. Οἱ κεφαλαιοκράτες τά ξέρουν ὅλα αὐτά καί ἀγοράζουν τήν ἐργατική δύναμη τῶν προλετάριων, τούς μισθώνουν. Κι αὐτό σημαίνει ὅτι οἱ κεφαλαιοκράτες γίνονται ἀφεντικά στήν ἐργατική δύναμη πού ἀγόρασαν, ἐνῶ οἱ προλετάριοι χάνουν τά δικαιώματά τους πάνω στήν ἐργατική δύναμη πού πούλησαν. Δηλαδή ὅ,τι παράγει ἡ ἐργατική δύναμη δέν ἀνήκει πιά στούς προλετάριους, ἀλλά ἀνήκει μόνο στούς κεφαλαιοκράτες καί πάει στήν τσέπη τους. Μπορεῖ ἡ ἐργατική δύναμη πού πουλήσατε νά παράγει τήν ἡμέρα ἐμπορεύματα ἀξίας 100 ρουβλιῶν, αὐτό ὅμως δέ σᾶς ἀφορᾶ καί τά ἐμπορεύματα πού παράγονται δέ σᾶς ἀνήκουν, αὐτό ἀφορᾶ μόνο τούς κεφαλαιοκράτες καί τά ἐμπορεύματα ἀνήκουν σ' αὐτούς—ἐσεῖς θά πάρετε μόνο τό μεροκάματό σας πού μπορεῖ νά εἶναι ἀρκετό γιά νά ἱκανοποιήσετε τίς ἀπαραίτητες ἀνάγκες σας, ἄν βέβαια θά ζεῖτε οἰκονομικά. Μέ λίγα λόγια: οἱ κεφαλαιοκράτες ἀγοράζουν τήν ἐργατική δύναμη τῶν προλετάριων, μισθώνουν τούς προλετάριους καί γι' αὐτό ἀκριβῶς ἁρπάζουν τούς καρπούς τῆς δουλιᾶς τῶν προλετάριων, ἀκριβῶς γι' αὐτό οἱ κεφαλαιοκράτες ἐκμεταλλεύονται τούς προλετάριους καί ὄχι οἱ προλετάριοι τούς κεφαλαιοκράτες.

Γιατί ὅμως ἀκριβῶς οἱ κεφαλαιοκράτες ἀγοράζουν τήν ἐργατική δύναμη τῶν προλετάριων; Γιατί οἱ προλετάριοι μισθώνονται ἀπό τούς κεφαλαιοκράτες καί ὄχι οἱ κεφαλαιοκράτες ἀπό τούς προλετάριους;

Ἐπειδή τό θεμέλιο τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος εἶναι ἡ ἀτομική ἰδιοχτησία στά ἐργαλεῖα καί τά μέσα παραγωγῆς. Ἐπειδή οἱ φάμπρικες, τά ἐργοστάσια, ἡ γῆ καί τό ὑπέδαφος, τά δάση, οἱ σιδηρόδρομοι, οἱ μηχανές καί

τά ἄλλα μέσα παραγωγῆς ἔχουν μετατραπεῖ σέ ἀτομική ἰδιοχτησία μιᾶς μικρῆς φούχτας κεφαλαιοκρατῶν. Ἐπειδή οἱ προλετάριοι στεροῦνται τά πάντα. Νά γιατί οἱ κεφαλαιοκράτες μισθώνουν τούς προλετάριους γιά νά βάλουνε σέ κίνηση τίς φάμπρικες καί τά ἐργοστάσια· διαφορετικά τά ἐργαλεῖα τους καί τά μέσα τῆς παραγωγῆς δέ θά τούς ἔφερναν κανένα κέρδος. Νά γιατί οἱ προλετάριοι πουλοῦν τήν ἐργατική τους δύναμη στούς κεφαλαιοκράτες· διαφορετικά θά πέθαιναν ἀπό τήν πείνα.

Ὅλα αὐτά χύνουν φῶς στό γενικό χαραχτήρα τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγῆς. Πρῶτο, εἶναι αὐτονόητο ὅτι ἡ καπιταλιστική παραγωγή δέ μπορεῖ νά εἶναι κάτι τό ἑνιαῖο καί τό ὀργανωμένο: εἶναι ἐντελῶς κομματιασμένη σέ ἀτομικές ἐπιχειρήσεις χωριστῶν κεφαλαιοκρατῶν. Δεύτερο, εἶναι ἐπίσης φανερό ὅτι ἄμεσος σκοπός αὐτῆς τῆς κομματιασμένης παραγωγῆς δέν εἶναι ἡ ἱκανοποίηση τῶν ἀναγκῶν τοῦ πληθυσμοῦ, ἀλλά ἡ παραγωγή ἐμπορευμάτων γιά πούληση μέ σκοπό νά αὐξηθοῦν τά κέρδη τῶν κεφαλαιοκρατῶν. Ἐπειδή ὅμως κάθε καπιταλιστής ἐπιδιώκει ν' αὐξήσει τά κέρδη του, ὁ καθένας τους προσπαθεῖ νά παράγει ὅσο τό δυνατό περισσότερα ἐμπορεύματα καί ἡ συνέπεια εἶναι ὅτι πλημμυρίζει γρήγορα ἡ ἀγορά ἀπό ἐμπορεύματα, ὅτι πέφτουν οἱ τιμές τῶν ἐμπορευμάτων καί ἐπέρχεται γενική κρίση.

Ἔτσι, οἱ κρίσεις, ἡ ἀνεργία, οἱ διακοπές τῆς παραγωγῆς, ἡ ἀναρχία τῆς παραγωγῆς καί ἄλλα παρόμοια φαινόμενα εἶναι τό ἄμεσο ἀποτέλεσμα τῆς ἀνοργανωσιᾶς τῆς σύγχρονης καπιταλιστικῆς παραγωγῆς.

Κι ἄν αὐτό τό ἀνοργάνωτο κοινωνικό σύστημα δέ γκρεμίστηκε ἀκόμα, ἄν γιά τήν ὥρα ἀντιστέκεται ἀκόμα γερά στίς ἐπιθέσεις τοῦ προλεταριάτου, αὐτό πρῶτα ἀπ' ὅλα ἐξηγεῖται μέ τό γεγονός ὅτι τό σύστημα αὐτό τό ὑπερασπίζει τό καπιταλιστικό κράτος, ἡ καπιταλιστική κυβέρνηση.

Αὐτή εἶναι ἡ βάση τῆς σύγχρονης καπιταλιστικῆς κοινωνίας.

* * *

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ μελλοντική κοινωνία θά χτιστεῖ πάνω σέ ἐντελῶς διαφορετική βάση.

Ἡ μελλοντική κοινωνία εἶναι ἡ σοσιαλιστική κοινωνία. Αὐτό σημαίνει πρῶτα-πρῶτα ὅτι στή σοσιαλιστική κοινωνία δέ θά ὑπάρχουν κανενός εἴδους τάξεις: δέ θά ὑπάρχουν οὔτε κεφαλαιοκράτες οὔτε προλετάριοι, δέ θά ὑπάρχει ἑπομένως καί ἐκμετάλλευση. Στή σοσιαλιστική κοινωνία θά ὑπάρχουν μόνο δουλευτές πού θά ἐργάζονται ὁμαδικά.

Ἡ μελλοντική κοινωνία εἶναι ἡ σοσιαλιστική κοινωνία. Αὐτό σημαίνει ἐπίσης ὅτι στή σοσιαλιστική κοινωνία μαζί μέ τήν ἐκμετάλλευση θά ἐκμηδενιστεῖ καί ἡ ἐμπορευματική παραγωγή καί ἡ ἀγοραπωλησία, γι' αὐτό στήν κοινωνία αὐτή δέ θά ὑπάρχει θέση γιά ἀγοραστές καί πουλητές τῆς ἐργατικῆς δύναμης, γιά μισθωτές καί μισθωτούς· στήν κοινωνία αὐτή θά ὑπάρχουν μονάχα λεύτεροι δουλευτές.

Ἡ μελλοντική κοινωνία εἶναι ἡ σοσιαλιστική κοινωνία. Αὐτό σημαίνει, τέλος, ὅτι σ' αὐτήν μαζί μέ τή μισθωτή ἐργασία θά ἐκμηδενιστεῖ καί κάθε ἀτομική ἰδιοχτησία στά ἐργαλεῖα καί τά μέσα παραγωγῆς, ὅτι σ' αὐτήν δέ θά ὑπάρχουν οὔτε φτωχοί-προλετάριοι, οὔτε πλούσιοι-κεφαλαιοκράτες· θά ὑπάρχουν μόνο δουλευτές πού θά κατέχουν κολλεχτιβιστικά ὅλη τή γῆ καί τό ὑπέδαφος, ὅλα τά δάση, ὅλες τίς φάμπρικες καί τά ἐργοστάσια, ὅλους τούς σιδηροδρόμους κλπ.

Ὅπως βλέπετε, βασικός σκοπός τῆς μελλοντικῆς παραγωγῆς εἶναι ἡ ἄμεση ἱκανοποίηση τῶν ἀναγκῶν τῆς κοινωνίας καί ὄχι ἡ παραγωγή ἐμπορευμάτων γιά τήν πούληση μέ σκοπό ν' αὐξηθοῦν τά κέρδη τῶν κεφαλαιοκρατῶν. Στή μελλοντική παραγωγή δέ θά ὑπάρχει θέση γιά τήν ἐμπορευματική παραγωγή, ἀγώνας γιά τό κέρδος κλπ.

Εἶναι ἐπίσης φανερό ὅτι ἡ μελλοντική παραγωγή θά εἶναι σοσιαλιστικά ὀργανωμένη καί πολύ ἀναπτυγμένη παραγωγή, παραγωγή πού θά ὑπολογίζει τίς ἀνάγκες τῆς κοινωνίας καί θά παράγει ἀκριβῶς ὅσα χρειάζεται ἡ κοινωνία. Ἐδῶ δέ θά ὑπάρχει θέση γιά κομματιασμένη παραγωγή, γιά συναγωνισμό, γιά κρίσεις, γιά ἀνεργία.

Ἐκεῖ πού δέν ὑπάρχουν τάξεις, ἐκεῖ πού δέν ὑπάρχουν πλούσιοι καί φτωχοί, ἐκεῖ δέ χρειάζεται καί κράτος, ἐκεῖ δέ χρειάζεται καί πολιτική ἐξουσία πού νά καταπιέζει τούς φτωχούς καί νά ὑπερασπίζει τούς πλούσιους. Συνεπῶς στή σοσιαλιστική κοινωνία δέ θά εἶναι ἀπαραίτητο νά ὑπάρχει πολιτική ἐξουσία.

Γι' αὐτό ὁ Κάρλ Μάρξ ἔλεγε ἀπό τό 1846 ἀκόμα:

«Ἡ ἐργατική τάξη, στήν πορεία τῆς ἐξέλιξης θά βάλει στή θέση τῆς παλιᾶς ἀστικῆς κοινωνίας μιά ἕ ν ω σ η, πού θ' ἀποκλείει τίς τάξεις μέ τίς ἀντιθέσεις τους—δέ θά ὑπάρχει τότε κ α μ ι ά κ α θ α υ τ ό π ο λ ι τ ι κ ή ἐ ξ ο υ σ ί α...» (βλ. «Ἡ ἀθλιότητα τῆς φιλοσοφίας»)[89].

Γι' αὐτό ἔλεγε ὁ Ἔνγκελς τό 1884:

«Τό κράτος λοιπόν δέν ὑπάρχει ἀπό καταβολῆς κόσμου. Ὑπῆρξαν κοινωνίες, πού τά βγάζανε πέρα χωρίς κράτος, πού δέν εἶχαν ἰδέα ἀπό κράτος καί κρατική ἐξουσία. Σέ μιά ὁρισμένη βαθμίδα τῆς οἰκονομικῆς ἐξέλιξης, πού συνδέεται ἀναγκαστικά μέ τή διάσπαση τῆς κοινωνίας σέ τάξεις, τό κράτος ἔγινε... ἀπαραίτητο. Πλησιάζουμε τώρα μέ γοργά βήματα σέ μιά τέτια βαθμίδα τῆς ἐξέλιξης

τῆς παραγωγῆς, ὅπου ἡ ὕπαρξη αὐτῶν τῶν τάξεων ὄχι μόνο ἔχει πάψει νά ἀποτελεῖ ἀνάγκη, μά καί γίνεται πραγματικό ἐμπόδιο στήν παραγωγή. Οἱ τάξεις θά ἐξαφανιστοῦν ἐξίσου ἀναπόφευχτα, ὅπως ἀναπόφευχτα ἔχουν ἐμφανιστεῖ στό παρελθόν. Μ έ τ ή ν ἐ ξ α φ ά ν ι σ η τ ῶ ν τ ά ξ ε ω ν θ ά ἐ ξ α φ α ν ι σ τ ε ῖ ἀ ν α π ό φ ε υ χ τ α κ α ί τ ό κ ρ ά τ ο ς. Ἡ κοινωνία, πού ὀργανώνει μέ νέο τρόπο τήν παραγωγή μέ βάση τήν ἐλεύθερη καί ἴση ἕνωση τῶν παραγωγῶν, θά βάλει ὁλόκληρη τήν κρατική μηχανή, ἐκεῖ πού θά εἶναι τότε ἡ πραγματική της θέση: στό μουσεῖο τῶν ἀρχαιοτήτων, πλάι στό ροδάνι καί τό μπρούντζινο τσεκούρι» (βλ. «Ἡ καταγωγή τῆς οἰκογένειας, τῆς ἀτομικῆς ἰδιοχτησίας καί τοῦ κράτους)»[90].

Ταυτόχρονα, εἶναι αὐτονόητο ὅτι γιά τή διεύθυνση τῶν κοινῶν ὑποθέσεων ἡ σοσιαλιστική κοινωνία θά εἶναι ἀπαραίτητο νά ἔχει δίπλα στά τοπικά γραφεῖα, ὅπου θά συγκεντρώνονται διάφορες πληροφορίες, καί ἕνα κεντρικό στατιστικό γραφεῖο, πού θά συγκεντρώνει τίς πληροφορίες γιά τίς ἀνάγκες ὁλόκληρης τῆς κοινωνίας καί ἔπειτα θά καταμερίζει ἀνάλογα τίς διάφορες δουλιές ἀνάμεσα στούς ἐργαζόμενους. Ἀπαραίτητο θά εἶναι ἐπίσης νά γίνονται συνδιασκέψεις καί, ἰδιαίτερα, συνέδρια πού οἱ ἀποφάσεις τους θά εἶναι ἀπόλυτα ὑποχρεωτικές ὥς τό ἑπόμενο συνέδριο γιά τούς συντρόφους πού θά μένουν στή μειοψηφία.

Τέλος εἶναι ὁλοφάνερο πώς ἡ ἐλεύθερη καί συντροφική δουλιά πρέπει νά συνεπάγεται καί μιά ἐξίσου συντροφική καί ὁλοκληρωτική ἱκανοποίηση ὅλων τῶν ἀναγκῶν στή μελλοντική σοσιαλιστική κοινωνία. Αὐτό ὅμως σημαίνει ὅτι ἄν ἡ μελλοντική κοινωνία θά ἀπαιτεῖ ἀπό τό κάθε μέλος της ἀκριβῶς τόση δουλιά, ὅση θά μπορεῖ νά προσφέρει, τότε καί ἡ μελλοντική κοινωνία, μέ τή σειρά της, θά βάλει στή διάθεση τοῦ καθενός τόσα προϊόντα ὅσα τοῦ

χρειάζονται. Ἀπό τόν καθένα ἀνάλογα μέ τίς ἱκανότητές του, στόν καθένα ἀνάλογα μέ τίς ἀνάγκες του!—νά πάνω σέ ποιά βάση πρέπει νά δημιουργηθεῖ τό μελλοντικό κολλεχτιβιστικό σύστημα. Ἐννοεῖται ὅτι στήν πρώτη βαθμίδα τοῦ σοσιαλισμοῦ, ὅταν στήν καινούργια ζωή θά προσχωρήσουν καί στοιχεῖα πού δέν θά εἶναι ἀκόμα συνηθισμένα στή δουλιά καί οἱ παραγωγικές δυνάμεις δέ θά εἶναι ἀρκετά ἀναπτυγμένες καί θά ὑπάρχει ἀκόμα ἡ «ἀνειδίκευτη» καί «εἰδικευμένη» ἐργασία—ἀναμφισβήτητα θά δυσκολευτεῖ τότε πάρα πολύ ἡ πραγματοποίηση τῆς ἀρχῆς «στόν καθένα ἀνάλογα μέ τίς ἀνάγκες του», καί γι' αὐτό ἡ κοινωνία θά εἶναι ὑποχρεωμένη νά ἀκολουθήσει προσωρινά κάποιον ἄλλο, μέσο δρόμο. Ὅμως εἶναι ἐπίσης φανερό πώς ὅταν ἡ μελλοντική κοινωνία θά μπεῖ στό δρόμο της, ὅταν τά ὑπολείμματα τοῦ καπιταλισμοῦ θά ξεριζωθοῦν, τότε ἡ μοναδική ἀρχή πού θά ἀντιστοιχεῖ στή σοσιαλιστική κοινωνία, θά εἶναι ἡ ἀρχή πού ἀναφέραμε παραπάνω.

Γι' αὐτό ὁ Μάρξ ἔλεγε τό 1875:

«Σέ μιά ἀνώτερη φάση τῆς κομμουνιστικῆς (δηλ. τῆς σοσιαλιστικῆς) κοινωνίας, ὅταν θά ἔχει ἐξαφανιστεῖ ἡ ὑποταγή τοῦ ἀνθρώπου στόν καταμερισμό τῆς ἐργασίας, ὑποταγή πού τόν ὑποδουλώνει, καί μαζί της ἐξαφανιστεῖ καί ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στήν πνευματική καί τή σωματική δουλιά· ὅταν ἡ ἐργασία θά πάψει νά εἶναι μόνο μέσο γιά τή ζωή, ἀλλά θά γίνει καί ἡ πρώτη ἀνάγκη τῆς ζωῆς· ὅταν μαζί μέ τήν ὁλόπλευρη ἀνάπτυξη τῶν ἀτόμων θά ἔχουν ἀναπτυχθεῖ καί οἱ παραγωγικές δυνάμεις... μονάχα τότε θά μπορέσει νά ξεπεραστεῖ ὁλότελα ὁ στενός ὁρίζοντας τοῦ ἀστικοῦ δικαίου καί θά μπορέσει ἡ κοινωνία νά γράψει στή σημαία της: „Ὁ καθένας ἀνάλογα μέ τίς ἱκανότητές του, στόν καθένα ἀνάλογα μέ τίς ἀνάγκες του"» (βλ. «Κριτική τοῦ προγράμματος τῆς Γκότα»)[91].

Αὐτή εἶναι σέ γενικές γραμμές ἡ εἰκόνα τῆς μελλοντικῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας σύμφωνα μέ τή θεωρία τοῦ Μάρξ.

Ὅλα αὐτά εἶναι καλά καί ὡραῖα. Μποροῦμε ὅμως νά διανοηθοῦμε ὅτι εἶναι δυνατό νά πραγματοποιηθεῖ ὁ σοσιαλισμός; Μποροῦμε νά παραδεχτοῦμε ὅτι ὁ ἄνθρωπος θά κατορθώσει νά ξεριζώσει ἀπό μέσα του τίς «βάρβαρες συνήθειές του»;

Ἤ ἀκόμα: ἄν ὁ καθένας θά ἀπολαβαίνει ἀνάλογα μέ τίς ἀνάγκες του, μποροῦμε νά παραδεχτοῦμε ὅτι τό ἐπίπεδο τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας θά ἐπαρκέσει σ' αὐτές τίς ἀπαιτήσεις;

Ἡ σοσιαλιστική κοινωνία προϋποθέτει ἀρκετά ἀναπτυγμένες παραγωγικές δυνάμεις, καί ἀρκετά ἀναπτυγμένη τή σοσιαλιστική συνείδηση τῶν ἀνθρώπων καί τή σοσιαλιστική μόρφωσή τους. Ἡ ὕπαρξη τῆς καπιταλιστικῆς ἰδιοχτησίας ἐμποδίζει τήν ἀνάπτυξη τῶν σύγχρονων παραγωγικῶν δυνάμεων, ἄν ὅμως πάρουμε ὑπόψη μας ὅτι στή μελλοντική κοινωνία δέ θά ὑπάρχει αὐτή ἡ ἰδιοχτησία, τότε εἶναι αὐτονόητο πώς οἱ παραγωγικές δυνάμεις θά δεκαπλασιαστοῦν. Δέν πρέπει ἐπίσης νά ξεχνᾶμε καί τό γεγονός ὅτι στή μελλοντική κοινωνία ἑκατοντάδες χιλιάδες σημερινοί χαραμοφάηδες, καθώς καί οἱ ἄνεργοι, θά πιάσουν δουλιά καί θά πυκνώσουν τίς γραμμές τῶν ἐργαζομένων, πράγμα πού θά προωθήσει πολύ τήν ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων. Ὅσο γιά τά «βάρβαρα» αἰσθήματα καί ἰδέες τῶν ἀνθρώπων, δέν εἶναι δά καί τόσο αἰώνια, ὅπως ἔχουν τή γνώμη μερικοί: ἦταν ἕνας καιρός, ἡ ἐποχή τοῦ πρωτόγονου κομμουνισμοῦ, ὅταν ὁ ἄνθρωπος δέν ἀναγνώριζε τήν ἀτομική ἰδιοχτησία· ἦρθε ἕνας καιρός, ἡ ἐποχή τῆς ἀτομικῆς παραγωγῆς, ὅταν ἡ ἀτομική ἰδιοχτησία κυριαρχοῦσε στά αἰσθήματα καί στίς σκέψεις τῶν ἀνθρώπων· ἔρχεται τώρα μιά νέα ἐποχή, ἡ ἐποχή τῆς σο-

σιαλιστικῆς παραγωγῆς, καί δέν εἶναι ἐκπληχτικό, ἄν τά αἰσθήματα καί οἱ σκέψεις τῶν ἀνθρώπων διαποτιστοῦν ἀπό τίς σοσιαλιστικές ἐπιδιώξεις. Μήπως δέν εἶναι ἡ ζωή πού καθορίζει τά «αἰσθήματα» καί τίς ἰδέες τῶν ἀνθρώπων;

Ποῦ βρίσκονται ὅμως οἱ ἀποδείξεις ὅτι εἶναι ἀναπόφευχτη ἡ ἐγκαθίδρυση τοῦ σοσιαλιστικοῦ συστήματος; Εἶναι μήπως ἀναπόφευχτο, τήν ἀνάπτυξη τοῦ σύγχρονου καπιταλισμοῦ νά τήν ἀκολουθήσει ὁ σοσιαλισμός; Ἤ μ' ἄλλα λόγια: ἀπό ποῦ ξέρουμε ὅτι ὁ προλεταριακός σοσιαλισμός τοῦ Μάρξ δέν εἶναι ἁπλῶς ἕνα γλυκό ὄνειρο, μιά ὡραία φαντασία; Ποῦ εἶναι οἱ ἐπιστημονικές ἀποδείξεις γι' αὐτό τόν ἰσχυρισμό;

Ἡ ἱστορία δείχνει ὅτι ἡ μορφή τῆς ἰδιοχτησίας ἐξαρτᾶται ἄμεσα ἀπό τή μορφή τῆς παραγωγῆς, κατά συνέπεια, ὅταν ἀλλάζει ἡ μορφή τῆς παραγωγῆς, ἀργά ἤ γρήγορα ἀλλάζει ἀναπόφευχτα καί ἡ μορφή τῆς ἰδιοχτησίας. Ἦταν ἕνας καιρός πού ἡ ἰδιοχτησία εἶχε κομμουνιστικό χαραχτήρα, πού τά δάση καί οἱ κάμποι, ὅπου τριγυρνοῦσαν οἱ πρωτόγονοι ἄνθρωποι, δέν ἀνῆκαν σέ μεμονωμένα ἄτομα, ἀλλά σέ ὅλους. Γιατί ὑπῆρχε τότε ἡ κομμουνιστική ἰδιοχτησία; Ἐπειδή ἡ παραγωγή ἦταν κομμουνιστική, ἡ δουλιά κοινή, ὁμαδική, ὅλοι δουλεύανε ἀπό κοινοῦ καί δέ μποροῦσε νά κάνει ὁ ἕνας χωρίς τόν ἄλλο. Ἦρθαν ἄλλοι καιροί, ἡ ἐποχή τῆς μικροαστικῆς παραγωγῆς, ὅταν ἡ ἰδιοχτησία ἀπόχτησε ἀτομικιστικό (ἀτομικό) χαραχτήρα, ὅταν τό καθετί πού χρειαζόταν ὁ ἄνθρωπος (ἐκτός βέβαια ἀπό τόν ἀέρα, τό φῶς τοῦ ἥλιου κλπ.) ἀναγνωρίστηκε ἀτομική ἰδιοχτησία. Γιατί ἔγινε μιά τέτια ἀλλαγή; Γιατί ἡ παραγωγή ἔγινε ἀτομικιστική καί ὁ καθένας ἄρχισε νά δουλεύει γιά τόν ἑαυτό του χωμένος στή γωνιά του. Τέλος ἔρχεται ἕνας καιρός, ἡ ἐποχή τῆς μεγάλης καπιταλιστικῆς παραγωγῆς, ὅταν ἑκατοντάδες καί χιλιάδες ἐργάτες

μαζεύονται κάτω ἀπό τήν ἴδια στέγη, στήν ἴδια φάμπρικα, καί ἀσχολοῦνται μέ τήν κοινή δουλιά. Ἐδῶ δέ θά δεῖτε, ὅπως παλιά, νά δουλεύουν ἕνας-ἕνας, καί ὁ καθένας νά σκέφτεται γιά τόν ἑαυτό του· ἐδῶ ὁ κάθε ἐργάτης καί ὅλοι οἱ ἐργάτες κάθε τμήματος τοῦ ἐργοστασίου εἶναι στενά συνδεμένοι στή δουλιά, τόσο μέ τούς συντρόφους τοῦ τμήματός τους, ὅσο καί μέ τά ἄλλα τμήματα. Ἀρκεῖ νά σταματήσει ὁποιοδήποτε τμῆμα, γιά νά μείνουν οἱ ἐργάτες ὅλης τῆς φάμπρικας χωρίς δουλιά. Ὅπως βλέπετε τό προτσές τῆς παραγωγῆς, ἡ ἐργασία ἔχει ἀποχτήσει κοινωνικό χαραχτήρα, σοσιαλιστική ἀπόχρωση. Κι αὐτό γίνεται ὄχι μόνο σέ ὁρισμένες φάμπρικες, ἀλλά καί σέ ὁλόκληρους κλάδους καί σέ πολλούς μαζί κλάδους τῆς παραγωγῆς: ἀρκεῖ νά ἀπεργήσουν οἱ σιδηροδρομικοί, γιά νά βρεθεῖ ἡ παραγωγή σέ δύσκολη θέση, ἀρκεῖ νά σταματήσει ἡ παραγωγή τοῦ πετρελαίου καί τοῦ πετροκάρβουνου, γιά νά κλείσουν ὕστερα ἀπό λίγο καιρό ὁλόκληρες φάμπρικες καί ἐργοστάσια. Εἶναι φανερό ὅτι ἐδῶ τό προτσές τῆς παραγωγῆς ἀπόχτησε κοινωνικό, κολλεχτιβιστικό χαραχτήρα. Κι ἐπειδή στόν κοινωνικό χαραχτήρα τῆς παραγωγῆς δέν ἀνταποκρίνεται ὁ ἀτομικός χαραχτήρας τῆς ἰδιοποίησης, ἐπειδή ἡ σύγχρονη κολλεχτιβιστική δουλιά θά ὁδηγήσει κατανάγκη στήν κολλεχτιβιστική ἰδιοχτησία, εἶναι αὐτονόητο πώς τό σοσιαλιστικό καθεστώς θά διαδεχτεῖ τόν καπιταλισμό μέ τήν ἴδια ἀναγκαιότητα, ὅπως ἡ μέρα διαδέχεται τή νύχτα.

Ἔτσι θεμελιώνει ἡ ἱστορία τό ἀναπόφευχτο τοῦ προλεταριακοῦ σοσιαλισμοῦ τοῦ Μάρξ.

* * *

Ἡ ἱστορία μᾶς λέει, ὅτι ἡ τάξη ἐκείνη ἤ ἡ κοινωνική ὁμάδα, πού παίζει τό βασικό ρόλο στήν κοινωνική πα-

ραγωγή καί πού κρατάει στά χέρια της τίς βασικές λειτουργίες τῆς παραγωγῆς, μέ τό πέρασμα τοῦ χρόνου, θά γίνει ἀναπόφευχτα καί ὁ νοικοκύρης αὐτῆς τῆς παραγωγῆς. Ἦταν ἕνας καιρός, ἡ ἐποχή τῆς μητριαρχίας, πού οἱ γυναῖκες θεωροῦνταν νοικοκύρηδες τῆς παραγωγῆς. Πῶς μποροῦμε νά τό ἐξηγήσουμε αὐτό; μέ τό γεγονός ὅτι στήν παραγωγή ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, στήν πρωτόγονη καλλιέργεια τῆς γῆς, οἱ γυναῖκες ἔπαιζαν στήν παραγωγή τό βασικό ρόλο, μέ τό γεγονός ὅτι μέσα σέ κεῖνες τίς συνθῆκες ἐκτελοῦσαν τίς βασικές λειτουργίες, ἐνῶ οἱ ἄντρες τριγυρνοῦσαν στά δάση καί κυνηγοῦσαν ἀγρίμια. Ἦρθαν ἄλλοι καιροί, ἡ ἐποχή τῆς πατριαρχίας, ὅταν ἡ κυρίαρχη θέση στήν παραγωγή πέρασε στά χέρια τῶν ἀντρῶν. Γιατί ἔγινε αὐτή ἡ ἀλλαγή; Γιατί στήν παραγωγή κείνου τοῦ καιροῦ, στήν κτηνοτροφική οἰκονομία, ὅπου τά κυριότερα ἐργαλεῖα τῆς παραγωγῆς ἦταν τό ἀκόντιο, τό λάσο, τό τόξο καί τό βέλος, τό βασικό ρόλο τόν ἔπαιζαν οἱ ἄντρες... Ἔρχονται ἄλλοι καιροί, ἡ ἐποχή τῆς μεγάλης καπιταλιστικῆς παραγωγῆς, ὅταν οἱ προλετάριοι ἀρχίζουν νά παίζουν τό βασικό ρόλο στήν παραγωγή, ὅταν ὅλες οἱ βασικές παραγωγικές λειτουργίες περνᾶνε στά χέρια τους, ὅταν ἡ παραγωγή δέ μπορεῖ νά ὑπάρχει οὔτε μιά μέρα χωρίς τούς προλετάριους (ἄς θυμηθοῦμε τίς γενικές ἀπεργίες), ὅταν οἱ κεφαλαιοκράτες ὄχι μονάχα δέ χρειάζονται στήν παραγωγή μά καί τῆς γίνονται ἐμπόδιο. Καί τί σημαίνει αὐτό; Σημαίνει πώς εἴτε θά καταστραφεῖ ὁλότελα κάθε κοινωνική ζωή, εἴτε τό προλεταριάτο, ἀργά ἤ γρήγορα, μά ἀναπόφευχτα, θά γίνει ὁ νοικοκύρης τῆς σύγχρονης παραγωγῆς, ὁ μοναδικός της ἰδιοχτήτης, ὁ σοσιαλιστικός της ἰδιοχτήτης.

Οἱ σύγχρονες βιομηχανικές κρίσεις, πού χτυπᾶν τή νεκρική καμπάνα τῆς καπιταλιστικῆς ἰδιοχτησίας καί βάζουν κατηγορηματικά τό δίλημμα: εἴτε καπιταλισμός εἴτε σοσιαλισμός, κάνουν ἐντελῶς κατανοητό αὐτό τό συμπέρασμα καί ἀποκαλύπτουν ξεκάθαρα τόν παρασιτισμό τῶν κεφαλαιοκρατῶν καί τήν ἀναπόφευχτη νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Νά πῶς θεμελιώνει ἀκόμα ἡ ἱστορία τό ἀναπόφευχτο τοῦ προλεταριακοῦ σοσιαλισμοῦ τοῦ Μάρξ.

Ὁ προλεταριακός σοσιαλισμός δέ στηρίζεται οὔτε σέ συναισθηματισμούς, οὔτε στήν ἀφηρημένη «δικαιοσύνη», οὔτε στήν ἀγάπη πρός τό προλεταριάτο, ἀλλά στίς ἐπιστημονικές βάσεις πού ἀναφέραμε παραπάνω.

Νά γιατί ὁ προλεταριακός σοσιαλισμός λέγεται καί «ἐπιστημονικός σοσιαλισμός».

Ὁ Ἔνγκελς ἀπό τά 1877 ἀκόμα ἔλεγε:

«Ἄν ἡ βεβαιότητά μας σχετικά μέ τήν ἀνατροπή πού ἐπέρχεται στό σύγχρονο τρόπο κατανομῆς τῶν προϊόντων τῆς ἐργασίας... δέ στηριζόταν πουθενά ἀλλοῦ παρά μόνο στή συνείδηση, ὅτι ὁ τρόπος αὐτός τῆς κατανομῆς εἶναι ἄδικος καί ὅτι ἡ δικαιοσύνη θά ἐπιβληθεῖ κάποτε, τότε ἡ ὑπόθεσή μας θά πήγαινε ἄσχημα καί θά ἔπρεπε νά περιμένουμε πολλά χρόνια...». Τό πιό βασικό σ' αὐτή τήν περίπτωση εἶναι ὅτι «οἱ παραγωγικές δυνάμεις, πού γεννήθηκαν ἀπό τό σύγχρονο καπιταλιστικό τρόπο παραγωγῆς καί τό σύστημα κατανομῆς τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν, πού δημιουργήθηκε ἀπ' αὐτόν, ἦρθαν σέ ὁλοφάνερη ἀντίθεση μέ τόν ἴδιο τόν τρόπο τῆς παραγωγῆς καί μάλιστα σέ τέτιο βαθμό ὥστε νά ἐπιβάλλεται ἡ ἀνατροπή στόν τρόπο τῆς παραγωγῆς καί τῆς κατανομῆς, ἀνατροπή πού θά ἐξαφανίσει ὅλες τίς ταξικές διαφορές, ἄν δέ θέλουμε νά καταστραφεῖ ὁλόκληρη ἡ σύγχρονη κοινωνία. Σ' αὐτό τό χειροπιαστό ὑλικό γεγονός... καί ὄχι στίς ἀφηρημένες ἰδέες τοῦ ἑνός εἴτε τοῦ ἄλλου ἀνθρώπου τῶν γραφείων γιά τό δίκιο καί τό ἄδικο, στηρίζεται ἡ πεποίθησή μας γιά τή

νίκη τοῦ σύγχρονου σοσιαλισμοῦ» (βλ. «'Αντι-Ντύρινγκ»)[92].

Αὐτό βέβαια δέ σημαίνει ὅτι μιά καί ὁ καπιταλισμός ἀποσυντίθεται, μποροῦμε νά ἐγκαθιδρύσουμε τό σοσιαλιστικό καθεστώς ὁποιαδήποτε ὥρα, φτάνει μόνο νά τό θελήσουμε. Ἔτσι σκέφτονται μόνο οἱ ἀναρχικοί καί οἱ ἄλλοι μικροαστοί ἰδεολόγοι. Τό σοσιαλιστικό ἰδανικό δέν εἶναι ἰδανικό ὅλων τῶν τάξεων. Εἶναι ἰδανικό μόνο τοῦ προλεταριάτου καί γιά τήν πραγματοποίησή του δέν ἐνδιαφέρονται ἄμεσα ὅλες οἱ τάξεις, ἀλλά μόνο τό προλεταριάτο. Καί αὐτό σημαίνει ὅτι ὅσο τό προλεταριάτο θά ἀποτελεῖ ἕνα μικρό μέρος τῆς κοινωνίας, δέ θά εἶναι δυνατό νά ἐγκαθιδρυθεῖ τό σοσιαλιστικό σύστημα. Ἡ ἐξαφάνιση τῆς παλιᾶς μορφῆς τῆς παραγωγῆς, ἡ παραπέρα συγκεντροποίηση τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγῆς καί ἡ προλεταριοποίηση τῆς πλειοψηφίας τῆς κοινωνίας, νά ποιοί εἶναι οἱ ἀπαραίτητοι ὅροι γιά τήν πραγματοποίηση τοῦ σοσιαλισμοῦ. Μά κι αὐτό δέν εἶναι ἀρκετό. Ἡ πλειοψηφία τῆς κοινωνίας μπορεῖ νά ἔχει ἤδη προλεταριοποιηθεῖ, κι ὅμως ὁ σοσιαλισμός νά μή μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ ἀκόμα. Καί αὐτό, γιατί γιά νά πραγματοποιηθεῖ ὁ σοσιαλισμός, ἐκτός ἀπ' ὅλα αὐτά, χρειάζεται ἀκόμα καί ἡ ταξική συνείδηση, ἡ συσπείρωση τοῦ προλεταριάτου καί ἡ ἱκανότητά του νά διευθύνει τίς δικές του ὑποθέσεις. Καί γιά νά τ' ἀποχτήσει ὅλα αὐτά, εἶναι ἀπαραίτητες μέ τή σειρά τους οἱ λεγόμενες πολιτικές ἐλευθερίες, δηλαδή ἡ ἐλευθερία λόγου, τύπου, ἀπεργίας καί ἑνώσεων, μέ λίγα λόγια, ἡ ἐλευθερία τῆς ταξικῆς πάλης. Οἱ πολιτικές ἐλευθερίες ὅμως δέν εἶναι ἐξασφαλισμένες παντοῦ ὁμοιόμορφα. Γιά τό λόγο αὐτό δέν εἶναι ἀδιάφορο γιά τό προλεταριάτο μέσα σέ ποιές συνθῆκες θά ὑποχρεωθεῖ νά διεξάγει τόν ἀγώνα: μέσα σέ ἀπολυταρχικές-φεουδαρχικές συνθῆκες (Ρωσία), σέ μοναρχικές-συνταγματικές (Γερμανία), σέ μεγαλοαστικές-δημοκρατικές (Γαλλία) ἤ σέ λαοκρατικές-δημοκρατικές συνθῆκες (ὅπως τό ζητάει ἡ ρωσική σοσιαλδημοκρατία). Οἱ πολιτικές ἐλευθερίες ἐξασφαλίζονται μέ τόν καλύτερο τρόπο καί μέ τή μεγαλύτερη πληρότητα μέσα στή λαοκρατική δημοκρατία, στό βαθμό, ἐννοεῖται, πού μποροῦν γενικά νά ἐξασφαλιστοῦν μέσα στίς συνθῆκες τοῦ καπιταλισμοῦ. Γι' αὐτό ὅλοι οἱ ὀπαδοί τοῦ προλεταριακοῦ σοσιαλισμοῦ ἐπιδιώκουν μέ κάθε μέσο τήν ἐγκαθίδρυση τῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας, πού εἶναι ἡ καλύτερη «γέφυρα» πρός τό σοσιαλισμό.

Πάνω σ' αὐτή τή βάση, μέσα στίς σύγχρονες συνθῆκες, τό μαρξιστικό πρόγραμμα χωρίζεται σέ δυό μέρη: στό πρόγραμμα-μάξιμουμ πού βάζει γιά σκοπό του τό σοσιαλισμό καί τό πρόγραμμα-μίνιμουμ πού ἔχει σκοπό νά προετοιμάσει τό δρόμο γιά τό σοσιαλισμό μέσω τῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας.

* * *

Πῶς πρέπει νά δρᾶ τό προλεταριάτο, ποιό δρόμο πρέπει νά ἀκολουθήσει γιά νά πραγματοποιήσει συνειδητά τό πρόγραμμά του, νά γκρεμίσει τόν καπιταλισμό καί νά χτίσει τό σοσιαλισμό;

Ἡ ἀπάντηση εἶναι καθαρή: τό προλεταριάτο δέ θά μπορέσει νά φτάσει στό σοσιαλισμό μέσω τῆς συμφιλίωσης μέ τήν ἀστική τάξη· πρέπει ἀπαραίτητα νά ἀκολουθήσει τό δρόμο τῆς πάλης καί ἡ πάλη αὐτή πρέπει νά εἶναι ἡ ταξική πάλη, πάλη ὅλου τοῦ προλεταριάτου ἐνάντια σέ ὁλόκληρη τήν ἀστική τάξη. Εἴτε ἡ ἀστική τάξη μέ τόν καπιταλισμό της, εἴτε τό προλεταριάτο μέ τό σοσιαλισμό του! Νά ποῦ πρέπει νά στηρίζεται ἡ δράση τοῦ προλεταριάτου, ἡ ταξική του πάλη.

Ἡ ταξική ὅμως πάλη τοῦ προλεταριάτου ἔχει πολ-

λές καί διάφορες μορφές. Ταξική πάλη είναι λογουχάρη ή άπεργία, άσχετα άν είναι μερική ή γενική. Ταξική πάλη είναι χωρίς άμφιβολία τό μποϋκοτάρισμα καί ή κωλυσιεργία. Ταξική πάλη είναι επίσης οί διαδηλώσεις, οί συγκεντρώσεις, ή συμμετοχή στά άντιπροσωπευτικά σώματα κλπ. άσχετα άν θά είναι γενικές βουλές ή τοπικές αύτοδιοικήσεις. Όλα αυτά άποτελοῦν διάφορες μορφές μιᾶς καί τῆς ἴδιας ταξικῆς πάλης. Δέ θά εξετάσουμε έδώ ποιά άπό τίς μορφές πάλης έχει μεγαλύτερη σημασία γιά τό προλεταριάτο στήν ταξική του πάλη· θά παρατηρήσουμε μόνο πώς ή κάθε μιά άπό τίς μορφές αύτές ανάλογα μέ τόν τόπο καί τό χρόνο χρειάζεται τό δίχως άλλο στό προλεταριάτο, σάν άπαραίτητο μέσο γιά τήν ανάπτυξη τῆς συνείδησής του καί τοῦ πνεύματος τῆς οργάνωσής του. Καί ή συνείδηση καί τό πνεῦμα τῆς οργάνωσης είναι άπαραίτητα γιά τό προλεταριάτο, όπως ό άέρας στόν άνθρωπο. Μά πρέπει επίσης νά σημειωθεῖ καί τοῦτο δῶ, ότι όλες αυτές οί μορφές πάλης είναι γιά τό προλεταριάτο μονάχα μέσα προετοιμασίας, πώς καμιά άπ' αυτές, άν τίς πάρουμε χωριστά, δέν άποτελεῖ τό άποφασιστικό μέσο, πού μ' αυτό θά κατορθώσει τό προλεταριάτο νά γκρεμίσει τόν καπιταλισμό. Τόν καπιταλισμό δέ μποροῦμε νά τόν γκρεμίσουμε μόνο μέ τή γενική άπεργία: ή γενική άπεργία μπορεῖ νά προετοιμάσει μόνο ορισμένες προϋποθέσεις γιά τό γκρέμισμα τοῦ καπιταλισμοῦ. Είναι επίσης δύσκολο καί νά τό σκεφτεῖ κανείς ότι τό προλεταριάτο μπορεῖ νά άνατρέψει τόν καπιταλισμό παίρνοντας άπλῶς μέρος στή βουλή: μέ τόν κοινοβουλευτισμό μπορεῖ άπλῶς νά προετοιμαστοῦν ορισμένοι όροι γιά τό γκρέμισμα τοῦ καπιταλισμοῦ.

Ποιό λοιπόν είναι τό άποφασιστικό εκείνο μέσο, πού χρησιμοποιώντας το θά μπορέσει τό προλεταριάτο νά γκρεμίσει τό καπιταλιστικό καθεστώς;

Τό μέσο αυτό είναι ή σοσιαλιστική επανάσταση.

Οί άπεργίες, τό μποϋκοτάρισμα, ό κοινοβουλευτισμός, ή διαδήλωση, ή συγκέντρωση, όλες αυτές οί μορφές άγώνα είναι καλές σά μέσα προετοιμασίας καί οργάνωσης τοῦ προλεταριάτου. Κανένα όμως άπ' αυτά τά μέσα δέν είναι σέ θέση νά εξαλείψει τήν υπάρχουσα άνισότητα. Είναι άπαραίτητο όλα αυτά τά μέσα νά συγκεντρωθοῦν σ' ένα βασικό καί άποφασιστικό μέσο, είναι άπαραίτητο τό προλεταριάτο νά ξεσηκωθεῖ καί νά περάσει σέ άποφασιστική επίθεση ενάντια στήν άστική τάξη γιά νά γκρεμίσει συθέμελα τόν καπιταλισμό. Τέτιο άκριβῶς βασικό καί άποφασιστικό μέσο πάλης είναι ή σοσιαλιστική επανάσταση.

Τή σοσιαλιστική επανάσταση δέν πρέπει νά τή βλέπουμε σά χτύπημα άναπάντεχο καί μικρῆς διάρκειας. Ή σοσιαλιστική επανάσταση είναι άγώνας μακρόχρονος τῶν προλεταριακῶν μαζῶν πού νικοῦν τήν άστική τάξη καί κυριεύουν τίς θέσεις της. Κι επειδή ή νίκη τοῦ προλεταριάτου θά είναι ταυτόχρονα καί κυριαρχία του πάνω στήν ήττημένη άστική τάξη, επειδή τόν καιρό τῆς σύγκρουσης τῶν τάξεων ή ήττα μιᾶς τάξης σημαίνει καί κυριαρχία άπό μέρους μιᾶς άλλης τάξης, τό πρῶτο βῆμα τῆς σοσιαλιστικῆς επανάστασης θά είναι ή πολιτική κυριαρχία τοῦ προλεταριάτου πάνω στήν άστική τάξη.

Σοσιαλιστική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, κατάληψη τῆς εξουσίας άπό τό προλεταριάτο, νά άπό ποῦ πρέπει νά άρχίσει ή σοσιαλιστική επανάσταση.

Κι αυτό σημαίνει ότι όσο ή άστική τάξη δέν έχει νικηθεῖ άκόμα ολοκληρωτικά, όσο δέν έχουν δημευτεῖ τά πλούτη της, τό προλεταριάτο πρέπει υποχρεωτικά νά έχει στή διάθεσή του στρατιωτική δύναμη, πρέπει υποχρεωτικά νά έχει τήν «προλεταριακή φρουρά»

του, πού μ' αὐτή θά ἀποκρούσει τίς ἀντεπαναστατικές ἐπιθέσεις τῆς ἀστικῆς τάξης πού πεθαίνει, ἀκριβῶς ἔτσι ὅπως ἔγινε μέ τό προλεταριάτο τοῦ Παρισιοῦ τόν καιρό τῆς Κομμούνας.

Ἡ σοσιαλιστική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἀπαραίτητη γιά νά μπορέσει τό προλεταριάτο χρησιμοποιώντας την νά ἀπαλλοτριώσει τήν ἀστική τάξη καί νά δημεύσει ὅλη τή γῆ τῆς ἀστικῆς τάξης, τά δάση, τίς φάμπρικες καί τά ἐργοστάσια, τίς μηχανές, τούς σιδηρόδρομους κλπ.

Ἀπαλλοτρίωση τῆς ἀστικῆς τάξης—νά ποῦ πρέπει νά ὁδηγήσει ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση.

Αὐτό εἶναι τό βασικό καί ἀποφασιστικό μέσο, πού χρησιμοποιώντας το τό προλεταριάτο θά γκρεμίσει τό σημερινό καπιταλιστικό καθεστώς.

Γι' αὐτό ὁ Κάρλ Μάρξ ἀκόμα ἀπό τό 1847 ἔλεγε:

«... Τό πρῶτο βῆμα στήν ἐργατική ἐπανάσταση εἶναι ἡ ἀνύψωση τοῦ προλεταριάτου σέ τάξη κυρίαρχη... Τό προλεταριάτο θά χρησιμοποιήσει τήν πολιτική του κυριαρχία γιά νά ἀποσπάσει βῆμα πρός βῆμα ἀπό τήν ἀστική τάξη ὅλο τό κεφάλαιο, νά συγκεντρώσει ὅλα τά μέσα παραγωγῆς στά χέρια... τοῦ προλεταριάτου, πού θά ὀργανωθεῖ σέ κυρίαρχη τάξη...» (βλ. «Κομμουνιστικό Μανιφέστο»).

Νά ποιό δρόμο πρέπει νά ἀκολουθήσει τό προλεταριάτο, ἄν θέλει νά πραγματοποιήσει τό σοσιαλισμό.

Ἀπό τή γενική αὐτή ἀρχή πηγάζουν καί ὅλες οἱ ἄλλες ἀπόψεις ταχτικῆς. Οἱ ἀπεργίες, τό μποϋκοτάρισμα, οἱ διαδηλώσεις, ὁ κοινοβουλευτικός ἀγώνας ἔχουν σημασία μόνο ἐφόσο συντελοῦν στήν ὀργάνωση τοῦ προλεταριάτου, στό δυνάμωμα καί τήν ἐπέκταση τῶν ὀργανώσεών του γιά τήν πραγματοποίηση τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης.

* * *

Κι ἔτσι γιά τήν πραγματοποίηση τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι ἀπαραίτητη ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση, ἡ σοσιαλιστική ὅμως ἐπανάσταση πρέπει νά ἀρχίσει μέ τή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, δηλαδή τό προλεταριάτο πρέπει νά πάρει στά χέρια του τήν πολιτική ἐξουσία καί μ' αὐτή νά ἀπαλλοτριώσει τήν ἀστική τάξη.

Γιά νά γίνουν ὅμως ὅλα αὐτά χρειάζεται νά ἀναπτυχθεῖ τό πνεῦμα τῆς ὀργάνωσης, νά συσπειρωθεῖ τό προλεταριάτο καί νά ἐξασφαλίσει τήν ἑνότητά του, ὅπως ἐπίσης καί νά δημιουργηθοῦν γερές προλεταριακές ὀργανώσεις, πού νά ἀναπτύσσονται ἀδιάκοπα.

Ποιές μορφές ὀργάνωσης πρέπει νά χρησιμοποιήσει τό προλεταριάτο;

Οἱ πιό διαδομένες καί μαζικές ὀργανώσεις εἶναι τά ἐπαγγελματικά συνδικάτα καί οἱ ἐργατικοί συνεταιρισμοί (κυρίως οἱ παραγωγικοί-καταναλωτικοί συνεταιρισμοί). Σκοπός τῶν συνδικάτων εἶναι ὁ ἀγώνας (κυρίως) ἐνάντια στό βιομηχανικό κεφάλαιο γιά νά καλυτερέψει ἡ θέση τῶν ἐργατῶν μέσα στά πλαίσια τοῦ σύγχρονου καπιταλισμοῦ. Σκοπός τῶν συνεταιρισμῶν εἶναι ὁ ἀγώνας (κυρίως) ἐνάντια στό ἐμπορικό κεφάλαιο γιά νά μεγαλώσει ἡ κατανάλωση ἀπό τούς ἐργάτες μέ τήν ἐλάττωση τῶν τιμῶν στά εἴδη πρώτης ἀνάγκης, ἐννοεῖται μέσα στά πλαίσια τοῦ ἴδιου τοῦ καπιταλισμοῦ. Οἱ συνεταιρισμοί ὅπως καί τά ἐπαγγελματικά συνδικάτα εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητα γιά τό προλεταριάτο σά μέσα πού ὀργανώνουν τίς προλεταριακές μάζες. Γι' αὐτό ἀπό τήν ἄποψη τοῦ προλεταριακοῦ σοσιαλισμοῦ τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς, τό προλεταριάτο πρέπει νά πιαστεῖ καί ἀπό τίς δυό αὐτές μορφές ὀργάνωσης, νά τίς στερεώσει καί νά τίς δυναμώσει, φυσικά, στό μέτρο

πού τοῦ ἐπιτρέπουν οἱ ὑπάρχουσες πολιτικές συνθῆκες.

Τά ἐπαγγελματικά συνδικάτα ὅμως καί οἱ συνεταιρισμοί δέ μποροῦν μόνα τους νά ἱκανοποιήσουν τίς ἀνάγκες ὀργάνωσης τοῦ ἀγωνιζόμενου προλεταριάτου. Καί αὐτό γιατί οἱ παραπάνω ὀργανώσεις δέ μποροῦν νά ξεπεράσουν τά πλαίσια τοῦ καπιταλισμοῦ, μιά καί ἔχουν γιά σκοπό τους τή βελτίωση τῆς θέσης τῶν ἐργατῶν μέσα σ' αὐτά τά πλαίσια. Οἱ ἐργάτες θέλουν ὅμως νά λυτρωθοῦν ὁλοκληρωτικά ἀπό τήν καπιταλιστική σκλαβιά, θέλουν νά σπάσουν τά ἴδια τά πλαίσια τοῦ καπιταλισμοῦ καί ὄχι νά γυρνᾶν μέσα σ' αὐτά τά πλαίσια. Συνεπῶς χρειάζεται ἀκόμα μιά ὀργάνωση πού θά συγκεντρώσει γύρω της τά συνειδητά στοιχεῖα ἀπό τούς ἐργάτες ὅλων τῶν ἐπαγγελμάτων, θά μετατρέψει τό προλεταριάτο σέ συνειδητή τάξη καί θά βάλει γιά κύριο σκοπό της τήν καταστροφή τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος καί τήν προετοιμασία τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης.

Τέτια ὀργάνωση εἶναι τό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τοῦ προλεταριάτου.

Τό κόμμα αὐτό πρέπει νά εἶναι ταξικό κόμμα, εντελῶς ἀνεξάρτητο ἀπό τά ἄλλα κόμματα καί αὐτό γιατί εἶναι τό κόμμα τῆς τάξης τῶν προλετάριων, πού ἡ ἀπελευθέρωσή τους μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ μόνο μέ τά δικά τους τά χέρια.

Τό κόμμα αὐτό πρέπει νά εἶναι κόμμα ἐπαναστατικό καί αὐτό γιατί ἡ ἀπελευθέρωση τῶν ἐργατῶν μπορεῖ νά συντελεστεῖ μόνο μέ ἐπαναστατικό τρόπο, μέσω τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης.

Τό κόμμα αὐτό πρέπει νά εἶναι κόμμα διεθνιστικό, οἱ πόρτες τοῦ κόμματος πρέπει νά εἶναι ἀνοιχτές γιά κάθε συνειδητό προλετάριο—κι αὐτό γιατί ἡ ἀπελευθέρωση τῶν ἐργατῶν δέν εἶναι ζήτημα ἐθνικό ἀλλά κοινωνικό καί ἔχει γιά τόν προλετάριο τῆς Γεωργίας τήν ἴδια σημασία πού ἔχει καί γιά τόν προλετάριο τῆς Ρωσίας καί γιά τούς προλετάριους τῶν ἄλλων ἐθνῶν.

Ἀπό δῶ βγαίνει καθαρά τό συμπέρασμα ὅτι ὅσο πιό στενά συσπειρωθοῦν οἱ προλετάριοι τῶν διαφόρων ἐθνῶν, ὅσο πιό συθέμελα γκρεμιστοῦν οἱ ἐθνικοί φραγμοί πού ἔχουν στηθεῖ ἀνάμεσά τους, τόσο πιό γερό θά εἶναι τό κόμμα τοῦ προλεταριάτου, τόσο πιό πολύ θά διευκολυνθεῖ ἡ ὀργάνωση τοῦ προλεταριάτου σέ ἀδιαίρετη τάξη.

Γι' αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο νά ἐφαρμοστεῖ στίς ὀργανώσεις τοῦ προλεταριάτου, στό βαθμό πού εἶναι δυνατό, ἡ ἀρχή τοῦ συγκεντρωτισμοῦ, σέ ἀντίθεση μέ τό κομμάτιασμα σέ ὁμοσπονδίες, ἄσχετα ἄν πρόκειται γιά ὀργανώσεις τοῦ κόμματος, γιά συνδικάτα ἤ γιά συνεταιρισμούς.

Εἶναι ἐπίσης φανερό ὅτι οἱ ὀργανώσεις αὐτές πρέπει νά στηρίζονται σέ δημοκρατικές βάσεις, ἐφόσο ἐννοεῖται τό ἐπιτρέπουν οἱ πολιτικές ἤ ἄλλες συνθῆκες.

Ποιές πρέπει νά εἶναι οἱ ἀμοιβαῖες σχέσεις ἀνάμεσα στό κόμμα ἀπό τό ἕνα μέρος καί στούς συνεταιρισμούς καί τά συνδικάτα ἀπό τό ἄλλο; Πρέπει οἱ τελευταῖες ὀργανώσεις νά εἶναι κομματικές ἤ ἀκομματικές; Ἡ λύση αὐτοῦ τοῦ ζητήματος ἐξαρτᾶται ἀπό τόν τόπο καί τίς συνθῆκες ὅπου εἶναι ὑποχρεωμένο νά ἀγωνίζεται τό προλεταριάτο. Πάντως, εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι καί τά συνδικάτα καί οἱ συνεταιρισμοί ἀναπτύσσονται καλύτερα ὅσο πιό φιλικές εἶναι οἱ σχέσεις τους μέ τό σοσιαλιστικό κόμμα τοῦ προλεταριάτου. Καί αὐτό γιατί καί οἱ δυό αὐτές οἰκονομικές ὀργανώσεις, ὅταν δέ βρίσκονται κοντά σέ γερό σοσιαλιστικό κόμμα πολύ συχνά ἐκφυλίζονται, ξεχνᾶν γιά τά στενά ἐπαγγελματικά τους συμφέροντα τά γενικά ταξικά συμφέροντα καί προξενοῦν ἔτσι μεγάλη ζημιά στό προλεταριάτο. Γι' αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο σέ ὅλες τίς περι-

πτώσεις νά ἐξασφαλίζεται ἡ ἰδεολογικο-πολιτική ἐπιρoή τοῦ κόμματος στά συνδικάτα καί τούς συνεταιρισμούς. Μόνο μ' αὐτό τόν ὅρο οἱ παραπάνω ὀργανώσεις θά μετατραποῦν στό σοσιαλιστικό ἐκεῖνο σχολειό, πού ὀργανώνει τό κομματιασμένο σέ χωριστές ὁμάδες προλεταριάτο σέ τάξη συνειδητή.

Αὐτά εἶναι σέ γενικές γραμμές τά χαραχτηριστικά γνωρίσματα τοῦ προλεταριακοῦ σοσιαλισμοῦ τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς.

Πῶς βλέπουν τόν προλεταριακό σοσιαλισμό οἱ ἀναρχικοί;

Πρῶτ' ἀπ' ὅλα εἶναι ἀπαραίτητο νά ξέρουμε ὅτι ὁ προλεταριακός σοσιαλισμός δέν εἶναι ἁπλῶς μιά φιλοσοφική διδασκαλία. Εἶναι ἡ διδασκαλία τῶν προλεταριακῶν μαζῶν, ἡ σημαία τῶν προλεταριακῶν μαζῶν. Τή διδασκαλία αὐτή τή σέβονται καί μπροστά της «ὑποκλίνονται» οἱ προλετάριοι ὅλου τοῦ κόσμου. Συνεπῶς ὁ Μάρξ κι ὁ Ἔνγκελς δέν εἶναι ἁπλῶς οἱ θεμελιωτές κάποιας φιλοσοφικῆς «σχολῆς», εἶναι οἱ ζωντανοί ἀρχηγοί τοῦ ζωντανοῦ προλεταριακοῦ κινήματος, πού καθημερινά ἀντρώνεται καί δυναμώνει. Ὅποιος καταπολεμάει αὐτή τή διδασκαλία, ὅποιος θέλει νά τήν «ἀνατρέψει» πρέπει νά τό καλοσκεφτεῖ γιά νά μή σπάσει ἄσκοπα τά μοῦτρα του σ' ἕναν ἄνισο ἀγώνα. Αὐτό τό ξέρουν πολύ καλά οἱ κ. ἀναρχικοί. Γι' αὐτό καί στόν ἀγώνα τους μέ τό Μάρξ καί τόν Ἔνγκελς καταφεύγουν σέ ἕνα ὅπλο ἐντελῶς ἀσυνήθιστο καί καινούργιο στό εἶδος του.

Τί πράγμα εἶναι αὐτό τό καινούργιο ὅπλο; Εἶναι μήπως μιά νέα ἀνάλυση τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγῆς; Εἶναι μήπως ἀναίρεση τοῦ «Κεφαλαίου» τοῦ Μάρξ; Ὄχι βέβαια. Ἤ μήπως, ἐξοπλισμένοι μέ «καινούργια γεγονότα» καί μέ τήν «ἐπαγωγική» μέθοδο, ἀναιροῦν «ἐπιστημονικά» τό «εὐαγγέλιο» τῆς σοσιαλδημοκρατίας—τό «Κομμουνιστικό Μανιφέστο» τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς; Καί πάλι ὄχι! Ποιό, λοιπόν, εἶναι αὐτό τό ἀσυνήθιστο μέσο;

Κατηγοροῦν τό Μάρξ καί τόν Ἔνγκελς γιά «λογοκλοπή». Ἀμέ, τί νομίζετε; Ὅπως φαίνεται, ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς δέν ἔχουν τίποτε δικό τους, ὁ ἐπιστημονικός σοσιαλισμός εἶναι μιά ἐπινόηση κι αὐτό γιατί τό «Κομμουνιστικό Μανιφέστο» ὁ Μάρξ κι ὁ Ἔνγκελς ἀπό τήν ἀρχή ὥς τό τέλος τό «ἔκλεψαν» ἀπό τό «Μανιφέστο» τοῦ Βικτόρ Κονσιντεράν. Αὐτό εἶναι, βέβαια, πολύ γελοῖο, ὁ «ἀσύγκριτος» ὅμως «ἀρχηγός» τῶν ἀναρχικῶν Β. Τσερκεζισβίλι διηγιέται μέ τέτιο τουπέ ὅλη αὐτή τή διασκεδαστική ἱστορία καί κάποιος Πιέρ Ραμούς, ὁ ἐλαφρόμυαλος αὐτός «ἀπόστολος» τοῦ Τσερκεζισβίλι καί οἱ ντόπιοι ἀναρχικοί μας ἐπαναλαβαίνουν μέ τέτιο ζῆλο αὐτή τήν «ἀνακάλυψη», πού ἀξίζει τόν κόπο νά σταθοῦμε ἔστω καί λιγάκι σ' αὐτή τήν «ἱστορία».

Ἀκοῦστε λοιπόν τόν Τσερκεζισβίλι:

«Ὅλο τό θεωρητικό μέρος τοῦ „Κομμουνιστικοῦ Μανιφέστου", καί συγκεκριμένα τό πρῶτο καί τό δεύτερο κεφάλαιο... εἶναι παρμένα ἀπό τό Β. Κονσιντεράν. Συνεπῶς τό „Μανιφέστο" τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς—αὐτή ἡ ἁγία γραφή τῆς νόμιμης ἐπαναστατικῆς δημοκρατίας, δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά μονάχα μιά χοντροκομμένη παράφραση τοῦ „Μανιφέστου" τοῦ Β. Κονσιντεράν. Ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς οἰκειοποιήθηκαν ὄχι μόνο τό περιεχόμενο τοῦ „Μανιφέστου" τοῦ Β. Κονσιντεράν, μά... δανείστηκαν ἀκόμα καί ὁρισμένους τίτλους» (βλ. συλλογή ἄρθρων τοῦ Τσερκεζισβίλι, τοῦ Ραμούς καί τοῦ Λαμπριόλα, πού ἐκδόθηκε στά γερμανικά μέ τόν τίτλο: «Ἡ προέλευση τοῦ „Κομμουνιστικοῦ Μανιφέστου"», σελ. 10).

Τά ἴδια ἐπαναλαβαίνει κι ἕνας ἄλλος ἀναρχικός, ὁ Π. Ραμούς:

«Μποροῦμε νά βεβαιώσουμε κατηγορηματικά πώς τό κύριο ἔργο τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς (τό «Κομμουνιστικό Μανιφέστο») εἶναι ἁπλή λογοκλοπή, ξεδιάντροπη λογοκλοπή. Ὅμως ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς δέν τό ἀντέγραψαν λέξη πρός λέξη, ὅπως κάνουν συνήθως οἱ λογοκλόποι, μά ἔκλεψαν μόνο τίς ἰδέες καί τίς θεωρίες...» (βλ. στήν ἴδια συλλογή, σελ. 4).

Τά ἴδια ἐπαναλαβαίνουν καί οἱ δικοί μας ἀναρχικοί στή «Νομπάτι», στή «Μουσά»[93] καί στή «Χμά»[94] κλπ.

Κι ἔτσι, γιά σκεφτεῖτε το, ὁ ἐπιστημονικός σοσιαλισμός μέ τίς θεωρητικές του βάσεις ἔχει «κλαπεῖ» ἀπό τό «Μανιφέστο» τοῦ Κονσιντεράν.

Ὑπάρχει μήπως καμιά βάση, ὅπου θά μποροῦσαν νά στηρίξουν τούς ἰσχυρισμούς τους αὐτούς;

Ποιός εἶναι ὁ Β. Κονσιντεράν;

Καί ποιός εἶναι ὁ Κάρλ Μάρξ;

Ὁ Β. Κονσιντεράν πού πέθανε τό 1893, ἦταν μαθητής τοῦ οὐτοπιστῆ Φουριέ καί ἔμεινε ἕνας ἀδιόρθωτος οὐτοπιστής πού ἔβλεπε τή «σωτηρία τῆς Γαλλίας» στή συμφιλίωση τῶν τάξεων.

Ὁ Κάρλ Μάρξ, πού πέθανε τό 1883 ἦταν ὑλιστής, ἐχθρός τῶν οὐτοπιστῶν. Ὁ Κάρλ Μάρξ ἔβλεπε τήν ἐγγύηση γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἀνθρωπότητας στήν ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων καί στήν πάλη τῶν τάξεων.

Τί τό κοινό ὑπάρχει ἀνάμεσά τους;

Θεωρητική βάση τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι ἡ ὑλιστική θεωρία τοῦ Μάρξ-Ἔνγκελς. Ἀπό τήν ἄποψη αὐτῆς τῆς θεωρίας, ἡ ἀνάπτυξη τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καθορίζεται ὁλότελα ἀπό τήν ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων. Ἄν τό τσιφλικάδικο-φεουδαρχικό σύστημα τό διαδέχτηκε τό ἀστικό καθεστώς, σ' αὐτό «ἔφταιγε» τό γεγονός ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τῶν παραγικῶν δυνάμεων ἔκανε ἀναπόφευχτη τήν ἐμφάνιση τοῦ ἀστικοῦ συστήματος. Ἤ ἀκόμα: ἄν τό σύγχρονο ἀστικό καθεστώς θά τό διαδεχτεῖ ἀναπόφευχτα τό σοσιαλιστικό καθεστώς, αὐτό θά γίνει γιατί τό ἀπαιτεῖ ἡ ἀνάπτυξη τῶν σύγχρονων παραγωγικῶν δυνάμεων. Ἀπό δῶ πηγάζει ἡ ἱστορική ἀναγκαιότητα τῆς καταστροφῆς τοῦ καπιταλισμοῦ καί τῆς ἐγκαθίδρυσης τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἀπό δῶ ἐπίσης πηγάζει καί ἡ μαρξιστική θέση πώς τά ἰδανικά μας πρέπει νά τά αναζητοῦμε στήν ἱστορία τῆς ἀνάπτυξης τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων καί ὄχι στά μυαλά τῶν ἀνθρώπων.

Αὐτή εἶναι ἡ θεωρητική βάση τοῦ «Κομμουνιστικοῦ Μανιφέστου» τοῦ Μάρξ-Ἔνγκελς (βλ. «Κομμουνιστικό Μανιφέστο», κεφάλαια I, II).

Λέει μήπως τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτά τό «Δημοκρατικό μανιφέστο» τοῦ Β. Κονσιντεράν; Καί μήπως στέκεται ὁ Κονσιντεράν σέ ὑλιστική ἄποψη;

Ἐμεῖς ὑποστηρίζουμε πώς οὔτε ὁ Τσερκεζισβίλι, οὔτε ὁ Ραμούς, οὔτε οἱ «νομπατιστές» μας δέ θά μπορέσουν νά παραθέσουν οὔτε μιά φράση, οὔτε μιά λέξη ἀπό τό «Δημοκρατικό μανιφέστο» τοῦ Κονσιντεράν πού νά ἐπιβεβαιώνει ὅτι ὁ Κονσιντεράν ἦταν ὑλιστής καί στήριζε τήν ἐξέλιξη τῆς κοινωνικῆς ζωῆς στήν ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων. Ἀπεναντίας ξέρουμε πολύ καλά ὅτι ὁ Κονσιντεράν εἶναι γνωστός στήν ἱστορία τοῦ σοσιαλισμοῦ σάν ἰδεαλιστής-οὐτοπιστής (βλ. Πόλ Λουί, «Ἡ ἱστορία τοῦ σοσιαλισμοῦ στή Γαλλία»).

Τί παρακινεῖ λοιπόν τούς παράξενους αὐτούς «κριτικούς» νά φλυαροῦν τόσο ἀνόητα, γιατί καταπιάνονται μέ τήν κριτική τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς, ἀφοῦ δέν εἶναι

ἱκανοί ἀκόμα καί νά ξεχωρίσουν τόν ἰδεαλισμό ἀπό τόν ὑλισμό; Μήπως τό κάνουν γιά νά διασκεδάσουν τόν κόσμο;

Τό θεμέλιο τῆς τακτικῆς τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι ἡ διδασκαλία τῆς ἀνειρήνευτης ταξικῆς πάλης, γιατί αὐτή εἶναι τό καλύτερο ὅπλο στά χέρια τοῦ προλεταριάτου. Μέ τό ὅπλο αὐτό τό προλεταριάτο θά κατακτήσει τήν πολιτική ἐξουσία καί ἔπειτα θά ἀπαλλοτριώσει τήν ἀστική τάξη γιά νά ἐγκαθιδρύσει τό σοσιαλισμό.

Αὐτό εἶναι τό θεμέλιο τῆς τακτικῆς τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ, ὅπως διατυπώθηκε στό «Μανιφέστο» τῶν Μάρξ-Ἔνγκελς.

Ἀναφέρει τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτά τό «Δημοκρατικό μανιφέστο» τοῦ Κονσιντεράν; Καί παραδέχεται μήπως ὁ Κονσιντεράν ὅτι ἡ ταξική πάλη εἶναι τό καλύτερο ὅπλο στά χέρια τοῦ προλεταριάτου;

Ὅπως φαίνεται ἀπό τά ἄρθρα τοῦ Τσερκεζισβίλι καί τοῦ Ραμούς (βλ. τή συλλογή πού ἀναφέραμε παραπάνω), γιά τά ζητήματα αὐτά δέν ἀναφέρεται οὔτε λέξη στό «Μανιφέστο» τοῦ Κονσιντεράν. Στό «Μανιφέστο» τοῦ Κονσιντεράν ἀναφέρεται ἁπλῶς ἡ πάλη τῶν τάξεων σά θλιβερό γεγονός. Ὅσο γιά τήν ταξική πάλη σά μέσο γιά τήν ἐξαφάνιση τοῦ καπιταλισμοῦ, νά τί λέει γι' αὐτήν ὁ Κονσιντεράν στό «Μανιφέστο» του:

«Κεφάλαιο, ἐργασία καί ταλέντο, αὐτά εἶναι τά τρία βασικά στοιχεῖα τῆς παραγωγῆς, οἱ τρεῖς πηγές τοῦ πλούτου, οἱ τρεῖς τροχοί τοῦ βιομηχανικοῦ μηχανισμοῦ... Οἱ τρεῖς τάξεις πού ἐκπροσωποῦν τά στοιχεῖα αὐτά ἔχουν „κοινά συμφέροντα" τό καθῆκον τους εἶναι νά βάλουν μπρός τίς μηχανές γιά νά ἐξυπηρετήσουν τούς κεφαλαιοκράτες καί τό λαό... ἔχουν μπροστά τους... τό μεγάλο σκοπό νά ἑνώσουν ὅλες τίς τάξεις μέσω τῆς ἑνότητας τοῦ ἔθνους...» (βλ. τή μπροσούρα τοῦ Κ. Καούτσκι, «Τό κομμουνιστικό μανιφέστο-λογοκλοπή», σελ. 14, ὅπου ἀναφέρεται αὐτό τό μέρος ἀπό τό «Μανιφέστο» τοῦ Κονσιντεράν).

Ὅλες οἱ τάξεις ἑνωθεῖτε! Αὐτό εἶναι τό σύνθημα πού διακηρύχνει ὁ Β. Κονσιντεράν στό «Δημοκρατικό μανιφέστο» του.

Τί τό κοινό ὑπάρχει ἀνάμεσα σ' αὐτή τήν τακτική τῆς συμφιλίωσης τῶν τάξεων καί τήν τακτική τῆς ἀνειρήνευτης ταξικῆς πάλης τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς, πού καλοῦν σέ ἀποφασιστικό ἀγώνα μέ τά λόγια: προλετάριοι ὅλων τῶν χωρῶν ἑνωθεῖτε ἐνάντια σ' ὅλες τίς ἀντιπρολεταριακές τάξεις;

Βέβαια δέν ὑπάρχει τίποτε τό κοινό!

Τότε τί ἀνοησίες κοπανᾶνε οἱ κ. Τσερκεζισβίλι καί οἱ ἐλαφρόμυαλοι ὑποταχτικοί τους! Δέ μᾶς παίρνουν, φαίνεται, γιά ἀνθρώπους ζωντανούς. Καί νομίζουν πώς δέ θά τούς βγάλουμε στά φόρα;

Τέλος εἶναι ἐνδιαφέρον ἀκόμα ἕνα γεγονός. Ὁ Β. Κονσιντεράν ἔζησε ὥς τό 1893. Τό 1843 δημοσίευσε τό «Δημοκρατικό μανιφέστο» του. Στά τέλη τοῦ 1847 ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς ἔγραψαν τό «Κομμουνιστικό Μανιφέστο» τους. Ἀπό τότε τό «Μανιφέστο» τῶν Μάρξ-Ἔνγκελς ἐκδόθηκε πολλές φορές σέ ὅλες τίς εὐρωπαϊκές γλῶσσες. Ὅλος ὁ κόσμος ξέρει ὅτι ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς μέ τό «Μανιφέστο» τους ἐγκαινίασαν ἐποχή. Παρ' ὅλα αὐτά, ὅσο ζοῦσαν ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς πουθενά καί ποτέ, οὔτε ὁ Κονσιντεράν οὔτε οἱ φίλοι του δέ δήλωσαν, ὅτι ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς ἔκλεψαν τό «σοσιαλισμό» ἀπό τό «Μανιφέστο» τοῦ Κονσιντεράν. Δέν εἶναι περίεργο αὐτό ἀναγνώστη;

Τί εἶναι λοιπόν ἐκεῖνο πού σπρώχνει αὐτούς τούς «ἐπα-

γωγικούς» τυχάρπαστους... συγνώμη—«σοφούς» ἤθελα νά πῶ—νά λένε ἕνα σωρό ἀνοησίες; Ἐξ ὀνόματος τίνος μιλᾶνε; Μήπως ξέρουν καλύτερα ἀπό τόν Κονσιντεράν τό «Μανιφέστο» του; Ἤ ἴσως νομίζουν πώς ὁ Β. Κονσιντεράν καί οἱ ὀπαδοί του δέ διάβασαν τό «Κομμουνιστικό Μανιφέστο»;

Πάντως ἀρκετά εἴπαμε... Ἀρκετά, γιατί καί οἱ ἴδιοι οἱ ἀναρχικοί δέν παίρνουν στά σοβαρά τήν δονκιχότικη ἐκστρατεία τῶν Ραμούς-Τσερκεζισβίλι: φαίνεται πιά πολύ καθαρά τό ἄδοξο τέλος τῆς γελοίας αὐτῆς ἐκστρατείας καί δέν ἀξίζει νά τῆς δόσει κανείς περισσότερο προσοχή...

Ἄς περάσουμε στήν κριτική τῆς οὐσίας.

* * *

Τούς ἀναρχικούς τούς ἔπιασε μιά λόξα: τούς ἀρέσει πολύ νά «κάνουν κριτική» στά κόμματα τῶν ἀντιπάλων τους, δέν κάνουν ὅμως τόν κόπο νά γνωρίσουν ἔστω καί λίγο αὐτά τά κόμματα. Εἴδαμε πιό πάνω πώς ἔτσι ἀκριβῶς ἐνεργοῦσαν οἱ ἀναρχικοί, «κριτικάροντας» τή διαλεχτική μέθοδο καί τήν ὑλιστική θεωρία τῶν σοσιαλδημοκρατῶν (βλ. κεφάλαια I καί II). Τό ἴδιο ἀκριβῶς κάνουν κι ὅταν μιλᾶνε γιά τή θεωρία τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ τῶν σοσιαλδημοκρατῶν.

Ἄς πάρουμε ἔστω καί τό παρακάτω γεγονός. Ποιός δέν ξέρει ὅτι ἀνάμεσα στούς ἐσέρους καί τούς σοσιαλδημοκράτες ὑπάρχουν διαφωνίες ἀρχῶν. Ποιός δέν ξέρει ὅτι οἱ πρῶτοι ἀρνοῦνται τό μαρξισμό, τήν ὑλιστική θεωρία τοῦ μαρξισμοῦ, τή διαλεχτική του μέθοδο, τό πρόγραμμά του, καί τήν ταξική πάλη, ἐνῶ οἱ σοσιαλδημοκράτες στηρίζονται ὁλότελα στό μαρξισμό; Γιά ὅποιον ἔτυχε ν' ἀκούσει ἔστω καί κάτι γιά τήν πολεμική ἀνάμεσα στή «Ρεβολιουτσιόναγια Ροσίγια» (ὄργανο τῶν ἐσέρων) καί τήν «Ἴσκρα» (ὄργανο τῶν σοσιαλδημοκρατῶν) εἶναι αὐτονόητη καί ὁλοφάνερη αὐτή ἡ διαφορά ἀρχῶν. Τί νά πεῖ κανείς ὅμως γιά τούς «κριτικούς» ἐκείνους πού δέ βλέπουν αὐτή τή διαφορά καί φωνάζουν πώς τάχα καί οἱ ἐσέροι καί οἱ σοσιαλδημοκράτες εἶναι μαρξιστές; Ἔτσι λχ. οἱ ἀναρχικοί ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ «Ρεβολιουτσιόναγια Ροσίγια» καί ἡ «Ἴσκρα»—καί τά δυό αὐτά ὄργανα εἶναι μ α ρ ξ ι σ τ ι κ ά ὄ ρ γ α ν α (βλ. τή συλλογή τῶν ἀναρχικῶν, «Ψωμί καί λευτεριά», σελ. 202).

Μ' αὐτό τόν τρόπο «γνώρισαν» οἱ ἀναρχικοί τίς ἀρχές τῆς σοσιαλδημοκρατίας!

Ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά φαίνεται καθαρά πόσο σοβαρή εἶναι ἡ «ἐπιστημονική κριτική» τους...

Ἄς ἐξετάσουμε ἀπό πιό κοντά κι αὐτή τήν «κριτική».

Ἡ κυριότερη «κατηγορία» τῶν ἀναρχικῶν εἶναι ὅτι δέν ἀναγνωρίζουν τούς σοσιαλδημοκράτες γιά πραγματικούς σ ο σ ι α λ ι σ τ έ ς—ἐσεῖς δέν εἶστε σοσιαλιστές, λένε, εἶστε ἐχθροί τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Νά τί γράφει σχετικά μ' αὐτό τό ζήτημα ὁ Κροπότκιν:

«...Ἐμεῖς φτάνουμε σέ συμπεράσματα διαφορετικά ἀπό τά συμπεράσματα τῆς πλειοψηφίας τῶν οἰκονομιστῶν... τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς σχολῆς... Ἐμεῖς... φτάνουμε ὥς τόν ἐλεύθερο κομμουνισμό, ἐνῶ ἡ πλειοψηφία τῶν σοσιαλιστῶν (ἐδῶ πρέπει νά ἐννοοῦμε καί τούς σοσιαλδημοκράτες. Ὁ σ υ γ γ ρ α φ έ α ς), φτάνει στόν κρατικό καπιταλισμό καί τόν κολεχτιβισμό» (βλ. Κ ρ ο π ό τ κ ι ν, «Ἡ σύγχρονη ἐπιστήμη καί ὁ ἀναρχισμός», σελ. 74-75).

Τί εἶναι λοιπόν «ὁ κρατικός καπιταλισμός» καί «ὁ κολεχτιβισμός» τῶν σοσιαλδημοκρατῶν;

Νά τί γράφει σχετικά ὁ Κροπότκιν:

«Οἱ γερμανοί σοσιαλιστές λένε ὅτι ὅλα τά συσσωρευμένα πλούτη πρέπει νά συγκεντρωθοῦν στά χέρια τοῦ κρά-

τους, πού θά τά θέσει στή διάθεση τῶν ἐργατικῶν ἑνώσεων, θά ὀργανώσει τήν παραγωγή καί τήν ἀνταλλαγή καί θά ἐλέγχει τή ζωή καί τή δουλιά τῆς κοινωνίας» (βλ. Κροπότκιν, «Λόγοι ἑνός στασιαστῆ», σελ. 64).

Καί παρακάτω:

«Στά σχέδια τους... οἱ ὀπαδοί τοῦ κολεχτιβισμοῦ κάνουν... διπλό λάθος. Θέλουν νά ἐξαφανίσουν τό καπιταλιστικό σύστημα καί παράλληλα διατηροῦν δυό θεσμούς πού ἀποτελοῦν τή βάση αὐτοῦ τοῦ συστήματος: τήν ἀντιπροσωπευτική διοίκηση καί τή μισθωτή ἐργασία» (βλ. «Ἡ κατάχτηση τοῦ ψωμιοῦ», σελ. 148) ...«Ὁ κολεχτιβισμός, ὅπως εἶναι γνωστό,... διατηρεῖ... τή μισθωτή ἐργασία. Μόνο... πού τή θέση τοῦ ἀφεντικοῦ τήν παίρνει... ἡ ἀντιπροσωπευτική κυβέρνηση»... Οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτῆς τῆς κυβέρνησης «διατηροῦν τό δικαίωμα νά χρησιμοποιοῦν γιά τό συμφέρον ὁλονῶν τήν ὑπεραξία πού παίρνουν ἀπό τήν παραγωγή. Ἐξόν ἀπ' αὐτό, στό σύστημα αὐτό καθορίζουν μιά διάκριση... ἀνάμεσα στή δουλιά τοῦ ἐργάτη καί τή δουλιά τοῦ μαθητευόμενου: ἡ δουλιά τοῦ ἀνειδίκευτου κατά τή γνώμη τοῦ ὀπαδοῦ τοῦ κολεχτιβισμοῦ εἶναι ἁπλή δουλιά, ἐνῶ ὁ τεχνίτης, ὁ μηχανικός, ὁ ἐπιστήμονας κλπ., ἀσχολοῦνται μέ μιά δουλιά πού ὁ Μάρξ τήν ὀνόμαζε σύνθετη κι ἔχουν τό δικαίωμα νά παίρνουν μεγαλύτερο μεροκάματο» (στό ἴδιο μέρος, σελ. 52). Ἔτσι οἱ ἐργάτες θά παίρνουν τά προϊόντα πού τούς χρειάζονται ὄχι σύμφωνα μέ τίς ἀνάγκες τους, ἀλλά «ἀνάλογα μέ τήν ὑπηρεσία πού προσφέρουν στήν κοινωνία» (βλ. στό ἴδιο μέρος, σελ. 157).

Τό ἴδιο ἐπαναλαβαίνουν, μέ μεγαλύτερο ὅμως τουπέ, οἱ ἀναρχικοί τῆς Γεωργίας. Ἀνάμεσά τους ξεχωρίζει ἰδιαίτερα γιά τήν ἐλαφρότητά του ὁ κύριος Bâton πού γράφει:

«Τί εἶναι ὁ κολεχτιβισμός τῶν σοσιαλδημοκρατῶν; Ὁ κολεχτιβισμός, ἤ σωστότερα ὁ κρατικός καπιταλισμός, στηρίζεται στήν παρακάτω ἀρχή: ὁ καθένας πρέπει νά δουλεύει ὅσο θέλει ἤ ὅσο θά καθορίσει τό κράτος, παίρνοντας γιά ἀμοιβή τήν ἀξία τῆς δουλιᾶς του μέ μορφή ἐμπορεύματος...». Ἄρα ἐδῶ «χρειάζεται νομοθετική συνέλευση... χρειάζεται (ἐπίσης) ἐκτελεστική ἐξουσία, δηλαδή ὑπουργοί, κάθε λογῆς διοικητές, χωροφύλακες καί χαφιέδες, ἴσως καί στρατός, ἄν θά ὑπάρχουν πάρα πολλοί δυσαρεστημένοι» (βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 5, σελ. 68-69).

Αὐτή εἶναι ἡ πρώτη «κατηγορία» τῶν κυρίων ἀναρχικῶν ἐνάντια στή σοσιαλδημοκρατία.

* * *

Καί ἔτσι ἀπό τούς συλλογισμούς πού κάνουν οἱ ἀναρχικοί βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι:

1. Κατά τή γνώμη τῶν σοσιαλδημοκρατῶν εἶναι ἀδύνατο νά ὑπάρχει σοσιαλιστική κοινωνία χωρίς κυβέρνηση, πού νά μισθώνει τούς ἐργάτες μέ τήν ἰδιότητα τοῦ βασικοῦ ἀφεντικοῦ καί πού νά ἔχει ὑποχρεωτικά «ὑπουργούς... χωροφύλακες καί χαφιέδες». 2. Στή σοσιαλιστική κοινωνία, κατά τή γνώμη τῶν σοσιαλδημοκρατῶν, δέ θά ἐξαφανιστεῖ ἡ διαίρεση ἀνάμεσα στήν «ἀνειδίκευτη» καί τήν «εἰδικευμένη» δουλιά, στήν κοινωνία αὐτή θά ἀποριφθεῖ τάχα ἡ ἀρχή: «στόν καθένα ἀνάλογα μέ τίς ἀνάγκες του», καί θά ἀναγνωριστεῖ μιά ἄλλη ἀρχή: «στόν καθένα ἀνάλογα μέ τίς ὑπηρεσίες του».

Ἀπ' αὐτά τά δυό σημεῖα ἀποτελεῖται ἡ «κατηγορία» τῶν ἀναρχικῶν κατά τῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Ἔχει καμιά βάση ἡ «κατηγορία» πού ἰσχυρίζονται οἱ κ. ἀναρχικοί;

Ἐμεῖς ὑποστηρίζουμε ὅτι ὅλα ὅσα ἰσχυρίζονται οἱ ἀναρχικοί στήν περίπτωση αὐτή τά λένε γιατί δέν τούς

φτάνει τό μυαλό τους ἤ εἶναι συκοφαντία ἀνάξια λόγου.

Αὐτά εἶναι τά γεγονότα.

Ἀπό τό 1846 ἀκόμα ὁ Κάρλ Μάρξ ἔλεγε: «Ἡ ἐργατική τάξη, στήν πορεία τῆς ἐξέλιξης θά βάλει στή θέση τῆς παλιᾶς ἀστικῆς κοινωνίας μιά ἕνωση πού ἀποκλείει τίς τάξεις καί τίς ἀντιθέσεις τους· δέ θά ὑπάρχει πιά καμιά καθαυτό πολιτική ἐξουσία...» (βλ. «Ἡ ἀθλιότητα τῆς φιλοσοφίας»).

Ὕστερα ἀπό ἕνα χρόνο ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς ἐκφράσανε τήν ἴδια ἄποψη στό «Κομμουνιστικό Μανιφέστο» («Κομμουνιστικό Μανιφέστο», κεφάλαιο ΙΙ).

Στά 1877 ὁ Ἔνγκελς ἔγραφε: «Ἡ πρώτη πράξη ὅπου τό κράτος θά ἐμφανιστεῖ σάν πραγματικός ἐκπρόσωπος ὁλόκληρης τῆς κοινωνίας—ἡ μετατροπή τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς σέ κοινωνική ἰδιοχτησία—θά εἶναι καί ἡ τελευταία του αὐτοτελής πράξη μέ τήν ἰδιότητα τοῦ κράτους. Ἡ ἀνάμιξη τῆς κρατικῆς ἐξουσίας στίς κοινωνικές σχέσεις σιγά-σιγά θά γίνει περιττή καί θά σταματήσει μόνη της... Τό κράτος δέν „καταργεῖται", „μαραίνεται καί πεθαίνει"» («Ἀντι-Ντύρινγκ»).

Στά 1884 ὁ ἴδιος ὁ Ἔνγκελς ἔγραφε: «Τό κράτος, λοιπόν, δέν ὑπάρχει ἀπό καταβολῆς κόσμου. Ὑπῆρξαν κοινωνίες πού τά βγάζανε πέρα χωρίς κράτος, πού δέν εἶχαν ἰδέα ἀπό κράτος... Σέ μιά ὁρισμένη βαθμίδα τῆς οἰκονομικῆς ἐξέλιξης, πού συνδέεται ἀναγκαστικά μέ τή διάσπαση τῆς κοινωνίας σέ τάξεις, τό κράτος ἔγινε... ἀπαραίτητο. Πλησιάζουμε τώρα μέ γοργά βήματα σέ μιά τέτια βαθμίδα τῆς ἐξέλιξης τῆς παραγωγῆς, ὅπου ἡ ὕπαρξη αὐτῶν τῶν τάξεων ὄχι μόνο ἔχει πάψει νά ἀποτελεῖ ἀνάγκη, μά καί γίνεται πραγματικό ἐμπόδιο στήν παραγωγή. Οἱ τάξεις θά ἐξαφανιστοῦν ἐξίσου ἀναπόφευχτα, ὅπως ἀναπόφευχτα ἔχουν ἐμφανιστεῖ στό παρελθόν. Μέ τήν ἐξαφάνιση τῶν τάξεων θά ἐξαφανιστεῖ ἀναπόφευχτα καί τό κράτος. Ἡ κοινωνία πού ὀργανώνει μέ νέο τρόπο τήν παραγωγή, μέ βάση τήν ἐλεύθερη καί ἴση ἕνωση τῶν παραγωγῶν, θά βάλει ὁλόκληρη τήν κρατική μηχανή ἐκεῖ πού θά εἶναι τότε ἡ πραγματική της θέση: στό μουσεῖο τῶν ἀρχαιοτήτων, πλάι στό ροδάνι καί τό μπρούντζινο τσεκούρι» (βλ. «Καταγωγή τῆς οἰκογένειας, τῆς ἀτομικῆς ἰδιοχτησίας καί τοῦ κράτους»).

Τό ἴδιο ἐπαναλαβαίνει ὁ Ἔνγκελς καί στά 1891 (βλ. Πρόλογο στό ἔργο «Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος στή Γαλλία»).

Ὅπως βλέπετε, κατά τή γνώμη τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἡ σοσιαλιστική κοινωνία εἶναι μιά κοινωνία ὅπου δέ θά ὑπάρχει θέση γιά τό λεγόμενο κράτος, γιά τήν πολιτική ἐξουσία μέ τούς ὑπουργούς της, τούς γενικούς διοικητές, τούς χωροφύλακες, τούς ἀστυνομικούς καί τούς φαντάρους. Τό τελευταῖο στάδιο τῆς ὕπαρξης τοῦ κράτους θά εἶναι ἡ περίοδος τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, ὅταν τό προλεταριάτο θά πάρει στά χέρια του τήν κρατική ἐξουσία καί θά δημιουργήσει τή δική του κυβέρνηση (διχτατορία) γιά τήν τελική ἐκμηδένιση τῆς ἀστικῆς τάξης. Ὅταν ὅμως θά ἐξαφανιστεῖ ἡ ἀστική τάξη, ὅταν θά ἐξαφανιστοῦν οἱ τάξεις, ὅταν θά στερεωθεῖ ὁ σοσιαλισμός τότε δέ θά χρειάζεται καμιά πολιτική ἐξουσία καί τό λεγόμενο κράτος θά περάσει στήν ἱστορία.

Ὅπως βλέπετε ἡ «κατηγορία» τῶν ἀναρχικῶν, πού ἀναφέραμε, ἀποτελεῖ συκοφαντία χωρίς καμιά βάση.

Ὅσο γιά τό δεύτερο σημεῖο τῆς «κατηγορίας» τους, ὁ Μάρξ λέει τά ἑξῆς:

«Σέ μιά ἀνώτερη φάση τῆς κομμουνιστικῆς (δηλ. τῆς σοσιαλιστικῆς) κοινωνίας, ὅταν θά ἔχει ἐξαφανιστεῖ ἡ ὑποταγή τοῦ ἀνθρώπου στόν καταμερισμό τῆς δουλιᾶς, ὑποταγή πού τόν ὑποδουλώνει, καί μαζί της ἐξαφανιστεῖ καί

ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στήν πνευματική καί τή σωματική δουλιά· ὅταν ἡ ἐργασία... θά γίνει ἡ πρώτη ἀνάγκη τῆς ζωῆς· ὅταν μαζί μέ τήν ὁλόπλευρη ἀνάπτυξη τῶν ἀτόμων θά ἔχουν ἀναπτυχθεῖ καί οἱ παραγωγικές δυνάμεις... μονάχα τότε θά μπορέσει νά ξεπεραστεῖ ὁλότελα ὁ στενός ὁρίζοντας τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, θά μπορέσει ἡ κοινωνία νά γράψει στή σημαία της: «ὁ καθένας ἀνάλογα μέ τίς ἱκανότητές του, στόν καθένα ἀνάλογα μέ τίς ἀνάγκες του» («Κριτική τοῦ προγράμματος τῆς Γκότα»).

Ὅπως βλέπετε, κατά τή γνώμη τοῦ Μάρξ ἡ ἀνώτερη φάση τῆς κομμουνιστικῆς (δηλ. τῆς σοσιαλιστικῆς) κοινωνίας εἶναι ἕνα καθεστώς, ὅπου ἔχει ξεπεραστεῖ ὁλοκληρωτικά ἡ διαίρεση τῆς ἐργασίας σέ «εἰδικευμένη» καί «ἀνειδίκευτη» καί ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στήν πνευματική καί τή σωματική δουλιά, ὅπου ἡ δουλιά ἔχει ἐξισωθεῖ καί κυριαρχεῖ στήν κοινωνία ἡ καθαυτό κομμουνιστική ἀρχή: ὁ καθένας ἀνάλογα μέ τίς ἱκανότητές του, στόν καθένα ἀνάλογα μέ τίς ἀνάγκες του. Ἐδῶ δέν ὑπάρχει θέση γιά τή μισθωτή ἐργασία.

Εἶναι φανερό πώς κι αὐτή ἡ «κατηγορία» δέν ἔχει καμιά βάση.

Ἕνα ἀπό τά δυό: ἤ οἱ ἀναρχικοί δέν εἶδαν ποτέ τους τά ἔργα τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς πού ἀναφέραμε παραπάνω καί ἀσχολοῦνται μέ τήν «κριτική» ἐξ ἀκοῆς, ἤ γνωρίζουν τά παραπάνω ἔργα τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς καί λένε συνειδητά ψέματα.

Αὐτή εἶναι ἡ τύχη τῆς πρώτης «κατηγορίας».

* * *

Ἡ δεύτερη «κατηγορία» τῶν ἀναρχικῶν εἶναι ὅτι ἀρνοῦνται τήν ἐπαναστατικότητα τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ἐσεῖς δέν εἶστε ἐπαναστάτες, ἐσεῖς ἀρνεῖστε τή βίαιη ἐπανάσταση, ἐσεῖς θέλετε νά ἐγκαθιδρύσετε τό σοσιαλισμό μόνο μέ ἐκλογές, μᾶς λένε οἱ κ. ἀναρχικοί!

Ἀκοῦστε:

«...Οἱ σοσιαλδημοκράτες... τούς ἀρέσει νά βγάζουν λόγους μέ θέμα „ἐπανάσταση“, „ἐπαναστατικός ἀγώνας“, „ἀγώνας μέ τό ὅπλο στό χέρι“... Ἄν ὅμως ἀπό ἀφέλεια τούς ζητήσετε ὅπλα, θά σᾶς δόσουν πανηγυρικά ψηφοδέλτιο γιά νά ψηφίσετε στίς ἐκλογές...». Ὑποστηρίζουν ὅτι «ἡ μοναδική καί κατάλληλη ταχτική, πού ταιριάζει σέ ἐπαναστάτες, εἶναι ὁ εἰρηνικός καί νόμιμος κοινοβουλευτικός ἀγώνας μαζί μέ τόν ὅρκο πίστης στόν καπιταλισμό, τήν ὑπάρχουσα ἐξουσία καί τό ὑπάρχον ἀστικό καθεστώς» (βλ. συλλογή «Ψωμί καί λευτεριά», σελ. 21-22-23).

Τά ἴδια λένε καί οἱ ἀναρχικοί τῆς Γεωργίας, ἐννοεῖται μέ μεγαλύτερο ἀκόμα τουπέ. Πάρτε ἔστω καί τόν Bâton πού γράφει:

«Ὅλη ἡ σοσιαλδημοκρατία... δηλώνει ἀπροκάλυπτα ὅτι ὁ ἀγώνας μέ τό τουφέκι καί τά ὅπλα γενικά εἶναι ἀστική μέθοδος ἐπανάστασης καί ὅτι τά κόμματα μποροῦν νά καταλάβουν τήν ἐξουσία μόνο μέ τό ψηφοδέλτιο, μόνο μέ γενικές ἐκλογές, καί ὕστερα μέ τήν κοινοβουλευτική πλειοψηφία καί μέ νομοθετικά μέτρα νά μεταμορφώσουν τήν κοινωνία» (βλ. «Ἡ κατάληψη τῆς κρατικῆς ἐξουσίας», σελ. 3-4).

Αὐτά λένε οἱ κύριοι ἀναρχικοί γιά τούς μαρξιστές.

Ἔχει καμιά βάση ἡ «κατηγορία» αὐτή;

Δηλώνουμε ὅτι κι ἐδῶ οἱ ἀναρχικοί δείχνουν τήν ἀμάθειά τους καί τό πάθος πού ἔχουν νά συκοφαντοῦν τούς ἄλλους.

Νά τά γεγονότα.

Ὁ Κάρλ Μάρξ καί ὁ Φρίντριχ Ἔνγκελς ἔγραφαν ἀπό τά τέλη ἀκόμα τοῦ 1847:

«Οἱ κομμουνιστές θεωροῦν ἀνάξιο νά κρύβουν τίς ἀπόψεις καί τίς προθέσεις τους. Δηλώνουν μπροστά σ' ὅλο τόν κόσμο ὅτι οἱ σκοποί τους μποροῦν νά πραγματοποιηθοῦν μόνο μέ τή βίαιη ἀνατροπή ὁλόκληρου τοῦ ὑπάρχοντος κοινωνικοῦ καθεστῶτος. Ἄς τρέμουν οἱ κυρίαρχες τάξεις μπροστά στήν Κομμουνιστική Ἐπανάσταση. Ἀπ' αὐτήν οἱ προλετάριοι δέν ἔχουν νά χάσουν τίποτε ἐξόν ἀπό τίς ἁλυσίδες τους· καί θά κερδίσουν ἕναν ὁλόκληρο κόσμο. Προλετάριοι ὅλων τῶν χωρῶν ἑνωθεῖτε!» (βλ. τό «Μανιφέστο τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος». Σέ ὁρισμένες νόμιμες ἐκδόσεις παραλείπονται μερικές λέξεις).

Στά 1850, ἀναμένοντας μιά νέα ἄνοδο τοῦ κινήματος στή Γερμανία, ὁ Κάρλ Μάρξ ἔγραφε στούς γερμανούς συντρόφους κείνου τοῦ καιροῦ:

«Τά ὅπλα καί τά πολεμοφόδια δέν πρέπει σέ καμιά περίπτωση νά τά παραδόσουν... οἱ ἐργάτες, πρέπει... νά ὀργανωθοῦν σέ αὐτοτελῆ προλεταριακή φρουρά, μέ διοικητές καί γενικό ἐπιτελεῖο...». Κι αὐτό «πρέπει νά τό ἔχουν ὑπόψη τους καί στή διάρκεια καί μετά τήν ἐπικείμενη ἐξέγερση» (βλ. «Ἡ δίκη τῆς Κολωνίας», Ἔκκληση τοῦ Μάρξ πρός τούς κομμουνιστές)[95].

Στά 1851-52 ὁ Κάρλ Μάρξ καί ὁ Φρίντριχ Ἔνγκελς ἔγραφαν: «... Μιά καί μπεῖς στό δρόμο τῆς ἐξέγερσης, πρέπει νά δράσεις μέ τή μεγαλύτερη ἀποφασιστικότητα καί νά περάσεις στήν ἐπίθεση. Ἡ ἄμυνα εἶναι ὁ θάνατος κάθε ἔνοπλης ἐξέγερσης... Πρέπει νά αἰφνιδιάσεις τόν ἀντίπαλο ὅσο οἱ δυνάμεις του εἶναι ἀκόμα σκόρπιες· πρέπει νά ἔχεις καθημερινά καινούργιες ἔστω καί τίς πιό μικρές ἐπιτυχίες... πρέπει νά ἐξαναγκάσεις τόν ἐχθρό νά ὑποχωρήσει πρίν μπορέσει νά συγκεντρώσει τίς δυνάμεις ἐναντίον σου· μέ λίγα λόγια νά δρᾶς σύμφωνα μέ τά λόγια τοῦ μεγαλύτερου δάσκαλου τῆς ἐπαναστατικῆς ταχτικῆς πού γνώρισε ὥς τώρα ἡ ἱστορία, τοῦ Ντантόν: „Τόλμη, τόλμη καί πάλι τόλμη“». («Ἡ ἐπανάσταση καί ἡ ἀντεπανάσταση στή Γερμανία»).

Νομίζουμε πώς ἐδῶ δέν ἔχουμε νά κάνουμε μόνο μέ ψήφους.

Τέλος, θυμηθεῖτε τήν ἱστορία τῆς Κομμούνας τοῦ Παρισιοῦ, θυμηθεῖτε πόσο εἰρηνικά δροῦσε ἡ Κομμούνα ὅταν ἱκανοποιημένη ἀπό τή νίκη τοῦ Παρισιοῦ ἀρνήθηκε νά ἐπιτεθεῖ στίς Βερσαλλίες, τή φωλιά αὐτή τῆς ἀντεπανάστασης. Καί τί νομίζετε ὅτι εἶπε τότε ὁ Μάρξ; Καλοῦσε μήπως τούς παριζιάνους νά πάρουν μέρος στίς ἐκλογές; Ἐπιδοκίμαζε τήν ξεγνιασιά τῶν ἐργατῶν τοῦ Παρισιοῦ (ὅλο τό Παρίσι ἦταν τότε στά χέρια τῶν ἐργατῶν), ἐπιδοκίμαζε μήπως τή μεγαλοψυχία πού ἔδειχναν στούς ἡττημένους βερσαγιέζους; Ἀκοῦστε τί ἔλεγε ὁ Μάρξ:

«Τί εὐλυγισία, τί ἱστορική πρωτοβουλία, τί ἱκανότητα αὐτοθυσίας πού ἔδειξαν αὐτοί οἱ παριζιάνοι! Ὕστερα ἀπό ἔξι μηνῶν λιμοκτονία... ξεσηκώνονται κάτω ἀπό τίς πρωσικές ξιφολόγχες... Ἡ ἱστορία δέ γνώρισε ἀκόμα παράδειγμα παρόμοιου μεγαλείου! Ἄν νικηθοῦν, δέ θά φταίει τίποτα ἄλλο ἀπό τή „μεγαλοψυχία“ τους. Ἔπρεπε νά βαδίσουν ἀμέσως γιά τίς Βερσαλλίες, μόλις ὁ Βινουά καί ὕστερα ἀπ' αὐτόν καί τό ἀντιδραστικό τμῆμα τῆς ἐθνοφυλακῆς τοῦ Παρισιοῦ ἔφυγαν ἀπό τό Παρίσι. Ἄφησαν ἀπό ἐνδοιασμούς πού εἶχαν νά τούς ξεφύγει ἡ κατάλληλη στιγμή. Δέν ἤθελαν ν' ἀρχίσουν τόν ἐμφύλιο πόλεμο, σά νά μή τόν εἶχε ἀρχίσει κιόλας τό τερατώδικο ἔκτρωμα πού λέγεται Θιέρσος, μέ τήν ἀπόπειρά του νά ἀφοπλίσει τό Παρίσι!» («Γράμματα πρός τόν Κούγγελμαν»)[96].

Ἔτσι σκέφτονταν καί δροῦσαν ὁ Κάρλ Μάρξ καί ὁ Φρίντριχ Ἔνγκελς.

Ἔτσι σκέφτονται καί δροῦν καί οἱ σοσιαλδημοκράτες.

Οἱ ἀναρχικοί ὅμως παρ' ὅλα αὐτά ἐπιμένουν: Ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς καί οἱ ὀπαδοί τους, λένε, ἐνδιαφέρονται μόνο γιά τούς ψήφους—δέν παραδέχονται τίς βίαιες ἐπαναστατικές πράξεις!

Ὅπως βλέπετε κι αὐτή ἡ «κατηγορία» ἀποτελεῖ ἐπίσης συκοφαντία πού ξεσκεπάζει τήν ἀμάθεια τῶν ἀναρχικῶν σχετικά μέ τήν οὐσία τοῦ μαρξισμοῦ.

Αὐτή εἶναι ἡ τύχη καί τῆς δεύτερης «κατηγορίας».

* * *

Ἡ τρίτη «κατηγορία» τῶν ἀναρχικῶν εἶναι ὅτι ἀρνοῦνται τό λαϊκό χαραχτήρα τῆς σοσιαλδημοκρατίας, παρουσιάζουν τούς σοσιαλδημοκράτες σάν γραφειοκράτες καί ἰσχυρίζονται ὅτι τό σχέδιο τῶν σοσιαλδημοκρατῶν γιά τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου εἶναι θάνατος γιά τήν ἐπανάσταση, καί ὅτι ἐφόσον οἱ σοσιαλδημοκράτες θέλουν μιά τέτια διχτατορία, στήν πραγματικότητα δέ θέλουν νά ἐγκαθιδρύσουν τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, ἀλλά τή δική τους διχτατορία πάνω στό προλεταριάτο.

Ἀκοῦστε τί λέει σχετικά ὁ κ. Κροπότκιν:

«Ἐμεῖς οἱ ἀναρχικοί βγάλαμε τήν τελεσίδικη καταδικαστική ἀπόφασή μας κατά τῆς διχτατορίας... Ξέρουμε ὅτι κάθε διχτατορία, ὅσο τίμιες κι ἄν εἶναι οἱ προθέσεις της, ὁδηγεῖ τήν ἐπανάσταση στό χαμό. Ξέρουμε... ὅτι ἡ ἰδέα τῆς διχτατορίας δέν εἶναι τίποτα ἄλλο παρά ἕνα ὀλέθριο προϊόν τοῦ κυβερνητικοῦ φετιχισμοῦ, πού... πάντα ἐπιδίωκε νά διαιωνίσει τή σκλαβιά» (βλ. Κροπότκιν, «Λόγοι ἑνός στασιαστῆ», σελ. 131). Οἱ σοσιαλδημοκράτες παραδέχονται ὄχι μόνο τήν ἐπαναστατική διχτατορία, μά εἶναι καί «ὀπαδοί τῆς διχτατορίας πάνω στό προλεταριάτο... Οἱ ἐργάτες τούς ἐνδιαφέρουν μόνο στό βαθμό πού θά ἀποτελοῦν ἕνα πειθαρχημένο στρατό στά χέρια τους... Ἡ σοσιαλδημοκρατία ἐπιδιώκει μέσω τοῦ προλεταριάτου νά πάρει στά χέρια της τήν κρατική μηχανή» (βλ. «Ψωμί καί λευτεριά», σελ. 62-63).

Τό ἴδιο λένε καί οἱ ἀναρχικοί τῆς Γεωργίας.

«Ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου στήν κυριολεξία εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατο πράγμα, ἐπειδή οἱ ὀπαδοί τῆς διχτατορίας εἶναι καί ὀπαδοί τοῦ κράτους καί ἡ διχτατορία τους δέ θά εἶναι μιά ἐλεύθερη δράση ὅλου τοῦ προλεταριάτου, ἀλλά τοποθέτηση ἐπικεφαλῆς τῆς κοινωνίας τῆς ἴδιας ἀντιπροσωπευτικῆς ἐξουσίας, πού ὑπάρχει καί σήμερα» (βλ. Bâton, «Κατάληψη τῆς κρατικῆς ἐξουσίας», σελ. 45). Οἱ σοσιαλδημοκράτες εἶναι ὑπέρ τῆς διχτατορίας ὄχι γιά νά βοηθήσουν τήν ἀπελευθέρωση τοῦ προλεταριάτου, ἀλλά γιά νά... «ἐπιβάλουν μέ τήν κυριαρχία τους μιά νέα σκλαβιά» (βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 1, σελ. 5, Bâton).

Αὐτή εἶναι ἡ τρίτη «κατηγορία» τῶν κ. ἀναρχικῶν.

Δέ χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια γιά νά ξεσκεπαστεῖ καί ἡ καινούργια αὐτή συκοφαντία τῶν ἀναρχικῶν, πού ἀποβλέπει στήν ἐξαπάτηση τοῦ ἀναγνώστη.

Δέ θά ἀσχοληθοῦμε ἐδῶ μέ τήν ἀνάλυση τῆς βαθιά λαθεμένης ἄποψης τοῦ Κροπότκιν, πού ὑποστηρίζει ὅτι κάθε διχτατορία εἶναι καί χαμός τῆς ἐπανάστασης. Γιά τό ζήτημα αὐτό θά μιλήσουμε ἀργότερα, ὅταν θά ἐξετάσουμε τήν ταχτική τῶν ἀναρχικῶν. Τώρα θέλουμε νά θίξουμε μόνο τήν ἴδια τήν «κατηγορία».

Ἀπό τά τέλη ἀκόμα τοῦ 1847 ὁ Κάρλ Μάρξ καί ὁ Φρίντριχ Ἔνγκελς διακήρυξαν ὅτι τό προλεταριάτο γιά νά ἐγκαθιδρύσει τό σοσιαλισμό πρέπει νά καταχτήσει τήν πολιτική διχτατορία, ὥστε νά ἀποκρούσει μέ τή διχτατορία

αὐτή τίς ἀντεπαναστατικές ἐπιθέσεις τῆς κεφαλαιοκρατίας καί νά τῆς ἀφαιρέσει τά μέσα παραγωγῆς, ὅτι ἡ διχτατορία αὐτή πρέπει νά εἶναι διχτατορία ὄχι μερικῶν προσώπων, ἀλλά διχτατορία ὅλου τοῦ προλεταριάτου σάν τάξης:

«Τό προλεταριάτο θά χρησιμοποιήσει τήν πολιτική του κυριαρχία γιά ν' ἀποσπάσει βῆμα πρός βῆμα ἀπό τήν ἀστική τάξη ὅλο τό κεφάλαιο, νά συγκεντρώσει ὅλα τά μέσα παραγωγῆς στά χέρια... τοῦ προλεταριάτου, πού θά ὀργανωθεῖ σέ τάξη κυρίαρχη...» (βλ. «Κομμουνιστικό Μανιφέστο»).

Δηλαδή ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου θά εἶναι διχτατορία ὁλόκληρης τῆς τάξης τοῦ προλεταριάτου πάνω στήν ἀστική τάξη καί ὄχι κυριαρχία μερικῶν προσώπων πάνω στό προλεταριάτο.

Ἀργότερα ἐπαναλαβαίνουν τήν ἴδια ἄποψη σέ ὅλα σχεδόν τά ἔργα τους, ὅπως λογουχάρη στή «Δεκάτη ὄγδοη Μπρυμαίρ τοῦ Λουδοβίκου Βοναπάρτη», στούς «Ταξικούς ἀγῶνες στή Γαλλία», στόν «Ἐμφύλιο πόλεμο στή Γαλλία», στήν «Ἐπανάσταση καί τήν ἀντεπανάσταση στή Γερμανία», στό «Ἀντι-Ντύρινγκ» καί σέ ἄλλα τους ἔργα.

Μά ἔχουμε καί συνέχεια. Γιά νά ξεκαθαριστεῖ πῶς καταλάβαιναν ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, γιά νά ξεκαθαριστεῖ κατά πόσο θεωροῦσαν πραγματοποιήσιμη αὐτή τή διχτατορία, γιά ὅλα αὐτά εἶναι πολύ ἐνδιαφέρον νά ἐξετάσουμε τή θέση πού πῆραν ἀπέναντι στήν Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ. Τό ζήτημα εἶναι ὅτι ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου βρίσκει κατήγορους ὄχι μόνο ἀνάμεσα στούς ἀναρχικούς ἀλλά καί ἀνάμεσα στούς μικροαστούς τῶν πόλεων, ἀκόμα καί μέσα στούς κάθε λογῆς χασάπηδες καί ταβερνιάρηδες, μέσα σ' ὅλους ἐκείνους, πού ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς τούς ὀνόμαζαν φιλισταίους. Ἄς

δοῦμε τί λέει ὁ Ἔνγκελς γιά τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, ἀπευθυνόμενος σέ παρόμοιους φιλισταίους:

«Τόν τελευταῖο καιρό τό γερμανό φιλισταῖο τόν πιάνει ξανά φόβος καί τρόμος ὅταν ἀκούει τίς λέξεις: διχτατορία τοῦ προλεταριάτου. Ἔ λοιπόν, κύριοι, θέλετε νά μάθετε τί εἶναι αὐτή ἡ διχτατορία; Κοιτάχτε τήν Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ. Ἡ Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ ἦταν ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου» (βλ. «Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος στή Γαλλία». Πρόλογος τοῦ Ἔνγκελς)[97].

Ὅπως βλέπετε ὁ Ἔνγκελς φανταζόταν τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου μέ τή μορφή τῆς Κομμούνας τοῦ Παρισιοῦ.

Εἶναι φανερό, ὅτι ὅποιος θέλει νά μάθει πῶς βλέπουν οἱ μαρξιστές τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, πρέπει νά γνωρίσει τήν Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ. Ἄς ρίξουμε μιά ματιά καί μεῖς στήν Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ. Ἄν ἀποδειχτεῖ ὅτι ἡ Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ ἦτανε πραγματικά διχτατορία ὁρισμένων προσώπων πάνω στό προλεταριάτο —τότε κάτω ὁ μαρξισμός, κάτω ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου! Ἄν ὅμως διαπιστωθεῖ ὅτι ἡ Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ ἦταν στήν πραγματικότητα ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου ἐνάντια στήν ἀστική τάξη, τότε... τότε θά γελάσουμε μέ ὅλη μας τήν καρδιά σέ βάρος τῶν ἀναρχικῶν συκοφαντῶν, πού στόν ἀγώνα τους μέ τούς μαρξιστές δέν τούς μένει νά κάνουν τίποτα ἄλλο ἀπό τό νά σοφίζονται ἕνα σωρό συκοφαντίες.

Ἡ ἱστορία τῆς Κομμούνας τοῦ Παρισιοῦ γνώρισε δυό περιόδους: τήν πρώτη περίοδο, τότε πού τίς ὑποθέσεις στό Παρίσι τίς διηύθυνε ἡ γνωστή «Κεντρική Ἐπιτροπή», καί τή δεύτερη περίοδο, ὅταν ἔληξε ἡ ἐξουσιοδότηση τῆς «Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς» καί ἡ διεύθυνση τῶν ὑποθέσεων μεταβιβάστηκε στή νεοεκλεγμένη Κομμούνα. Τί ἦταν ἡ «Κεν-

τρική 'Επιτροπή» καί άπό ποιούς άποτελοῦνταν; Ἔχουμε μπροστά μας τή «Λαϊκή ἱστορία τῆς Κομμούνας τοῦ Παρισιοῦ» τοῦ 'Αρτούρ 'Α ρ ν ο ύ πού, ὅπως λέει καί ὁ ἴδιος, ἀπαντάει σύντομα σ' αὐτό τό ἐρώτημα. Ὁ ἀγώνας μόλις εἶχε ἀρχίσει καί 300.000 ἐργάτες τοῦ Παρισιοῦ, ὀργανωμένοι σέ λόχους καί τάγματα, ἐκλέξανε ἀντιπροσώπους μέσα ἀπό τίς γραμμές τους. Ἔτσι συγκροτήθηκε ἡ «Κεντρική 'Επιτροπή».

«Ὅλους αὐτούς τούς πολίτες (τά μέλη τῆς „Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς") πού εἶχαν ἐκλεγεῖ σέ τμηματικές ἐκλογές τῶν λόχων τους ἤ τῶν ταγμάτων, λέει ὁ 'Αρνού, τούς ἤξεραν μονάχα οἱ μικρές ὁμάδες, πού τούς ἐξέλεξαν. Τί ἄνθρωποι εἶναι αὐτοί, ἀπό ποῦ κρατάει ἡ σκούφια τους καί τί θέλουν νά κάνουν;». Ἦταν μιά «ἀνώνυμη κυβέρνηση, πού ἀποτελοῦνταν σχεδόν ἀποκλειστικά ἀπό ἁπλούς ἐργάτες καί μικροϋπάλληλους, πού κατά τά τρία τέταρτα τά ὀνόματά τους δέν ἦταν γνωστά πέρα ἀπό τούς δρόμους πού μέναν ἤ ἀπό τά γραφεῖα τους... Ἡ παράδοση παραβιάστηκε. Συνέβη κάτι τό ἀναπάντεχο. Μέσα στήν Κεντρική 'Επιτροπή δέν ὑπῆρχε οὔτε ἕνα μέλος ἀπό τίς ἄρχουσες τάξεις. Ξέσπασε μιά ἐπανάσταση, πού δέν τήν ἐκπροσωποῦσαν οὔτε δ ι κ η γ ό ρ ο ι, οὔτε β ο υ λ ε υ τ έ ς, οὔτε δ η μ ο σ ι ο γ ρ ά φ ο ι, οὔτε σ τ ρ α τ η γ ο ί. Στή θέση τους βρισκόταν ὁ μεταλλωρύχος τοῦ Κρεζώ, ὁ β ι β λ ι ο δ έ τ η ς, ὁ μ ά γ ε ι ρ α ς κλπ.» (βλ. «Λαϊκή ἱστορία τῆς Κομμούνας τοῦ Παρισιοῦ», σελ. 107).

Ὁ 'Αρτούρ 'Αρνού συνεχίζει:

«'Εμεῖς (δήλωναν τά μέλη τῆς „Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς") εἴμαστε τά ἀφανῆ ὄργανα, τά ὑπάκουα ὄργανα στά χέρια τοῦ ἐπιτιθέμενου λαοῦ... 'Εμεῖς... ὑπηρετοῦμε τή θέληση τοῦ λαοῦ, εἴμαστε ἐδῶ γιά νά γίνουμε ὁ ἀντίλαλός του, γιά νά τόν ὁδηγήσουμε στό θρίαμβο. Ὁ λαός θέλει τήν Κομμούνα καί μεῖς θά μείνουμε ἐδῶ γιά νά ἀρχίσουμε τίς ἐκλογές τῆς Κομμούνας. Αὐτό εἶναι ὅλο. Αὐτοί οἱ διχτάτορες δέ στάθηκαν ἀπό πάνω, οὔτε ἔξω ἀπό τό πλῆθος. Ἔνιωθες ὅτι ζοῦν μαζί του, μέσα του, μέσω αὐτοῦ, πώς τό συμβουλεύονται κάθε δευτερόλεφτο, ὅτι ἀκοῦνε καί τοῦ μεταφέρουν αὐτό πού ἀκοῦνε, προσπαθώντας μόνο νά μεταδίδουν σέ συμπυκνωμένη μορφή...τή γνώμη τῶν τριακοσίων χιλιάδων ἀνθρώπων» (βλ. στό ἴδιο ἔργο, σελ. 109).

Ἔτσι ἐνεργοῦσε ἡ Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ στήν πρώτη περίοδο τῆς ζωῆς της.

Αὐτή ἦταν ἡ Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ.

Αὐτή εἶναι ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου.

Ἄς περάσουμε τώρα στή δεύτερη περίοδο τῆς Κομμούνας ὅταν στή θέση τῆς «Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς» δροῦσε ἡ Κομμούνα. Μιλώντας γι' αὐτές τίς δυό περιόδους, πού βάσταξαν δυό μῆνες, ὁ 'Αρνού τονίζει μέ ἐνθουσιασμό πώς ἦταν πραγματική διχτατορία τοῦ λαοῦ. 'Ακοῦστε τί λέει:

«Τό μεγαλειώδικο θέαμα, πού παρουσίαζε αὐτός ὁ λαός ἐπί δυό μῆνες, μᾶς δίνει τή δύναμη καί τήν ἐλπίδα... νά κοιτᾶμε κατάματα τό μέλλον. Μέσα σ' αὐτούς τούς δυό μῆνες στό Παρίσι εἴχαμε ἀληθινή διχτατορία, τήν πιό ἀκέραια καί τήν πιό ἀναμφισβήτητη διχτατορία ὄχι ἑνός ἀνθρώπου, ἀ λ λ ά ὅ λ ο υ τ ο ῦ λ α ο ῦ, πού ἦταν ὁ μοναδικός κυρίαρχος τῆς κατάστασης... Ἡ διχτατορία αὐτή κράτησε πάνω ἀπό δυό μῆνες, χωρίς διακοπή, ἀπό τίς 18 τοῦ Μάρτη ὥς τίς 22 τοῦ Μάη (1871)...». Στήν οὐσία «... ἡ Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ ἀποτελοῦσε μονάχα ἠθική δύναμη καί δέν εἶχε ἄλλη ὑλική δύναμη, ἐξόν ἀπό τή γενική συμπάθεια... τῶν πολιτῶν, ὁ λ α ό ς ἦ τ α ν ὁ ἐ ξ ο υ σ ι α σ τ ή ς, ὁ μοναδικός ἐξουσιαστής, μόνος του δημιούργησε τήν ἀστυνομία καί τή δικαστική ἐξουσία...» (βλ. στό ἴδιο ἔργο, σελ. 242-244).

Ἔτσι χαραχτηρίζει τήν Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ ἕνα μέλος τῆς Κομμούνας, ὁ δραστήριος ἀγωνιστής πού πῆρε μέρος στίς μάχες τῶν δρόμων Ἀρτούρ Ἀρνού.

Ἔτσι ἐπίσης χαραχτηρίζει τήν Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ καί ἕνα ἄλλο μέλος της, ἐπίσης δραστήριος ἀγωνιστής τῆς Κομμούνας ὁ Λισσαγκαρέ (βλ. τό βιβλίο του: «Ἡ ἱστορία τῆς Κομμούνας τοῦ Παρισιοῦ»).

Ὁ λαός «μοναδικός ἐξουσιαστής» καί «ὄχι ἡ διχτατορία ἑνός ἀνθρώπου ἀλλά ὅλου τοῦ λαοῦ», νά τί ἦταν ἡ Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ.

«Κοιτάξτε τήν Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ. Αὐτή ἦταν ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου», ἀναφωνοῦσε ὁ Ἔνγκελς γιά νά τό μάθουν οἱ φιλισταῖοι.

Τέτια ἦταν λοιπόν ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου ὅπως ἀκριβῶς τήν ἔβλεπαν ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς.

Ὅπως βλέπετε, οἱ κ. ἀναρχικοί γνωρίζουν τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, τήν Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ, τό μαρξισμό, πού διαρκῶς τόν «κριτικάρουν», ὅσο ξέρουμε ἐγώ καί σύ ἀναγνώστη τά κινέζικα.

Εἶναι φανερό πώς ὑπάρχουν δυό εἰδῶν διχτατορίες. Ὑπάρχει ἡ διχτατορία τῆς μειοψηφίας, ἡ διχτατορία μιᾶς μικρῆς ὁμάδας, ἡ διχτατορία τῶν Τρέποφ καί τῶν Ἰγνάτιεφ, πού στρέφεται ἐνάντια στό λαό. Ἐπικεφαλῆς τῆς διχτατορίας αὐτῆς βρίσκεται συνήθως μιά παλατιανή κλίκα πού παίρνει μυστικές ἀποφάσεις καί σφίγγει τή θηλιά στό λαιμό τῆς πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ.

Οἱ μαρξιστές εἶναι ἐχθροί μιᾶς τέτιας διχτατορίας, καί ἀγωνίζονται ἐνάντια σέ μιά τέτια διχτατορία, μέ πολύ περισσότερο πεῖσμα καί μέ περισσότερη αὐταπάρνηση ἀπό τούς φωνακλάδες ἀναρχικούς μας.

Ὑπάρχει καί μιά διχτατορία ἄλλου εἴδους, ἡ διχτατορία τῆς προλεταριακῆς πλειοψηφίας, ἡ διχτατορία τῶν μαζῶν, πού στρέφεται ἐνάντια στήν ἀστική τάξη, ἐνάντια στή μειοψηφία. Ἐδῶ, ἐπικεφαλῆς τῆς διχτατορίας βρίσκονται οἱ μάζες, ἐδῶ δέν ἔχουν θέση οὔτε οἱ παλατιανές κλίκες, οὔτε οἱ μυστικές ἀποφάσεις, ἐδῶ ὅλα γίνονται στά φανερά, στούς δρόμους, στίς συγκεντρώσεις—κι αὐτό γιατί ἡ διχτατορία αὐτή εἶναι διχτατορία τοῦ δρόμου, τῆς μάζας, πού στρέφεται ἐνάντια σ᾽ ὅλους τούς καταπιεστές.

Τή διχτατορία αὐτή οἱ μαρξιστές τήν ὑποστηρίζουν καί «μέ τά δυό τους τά χέρια», γιατί εἶναι ἡ μεγαλειώδικη ἀρχή τῆς μεγάλης σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης.

Οἱ κ. ἀναρχικοί μπέρδεψαν τίς δυό αὐτές διχτατορίες, πού ἡ μιά ἀποτελεῖ ἄρνηση τῆς ἄλλης καί γι᾽ αὐτό βρέθηκαν στή γελοία θέση νά μήν πολεμᾶν τό μαρξισμό, μά τά πλάσματα τῆς φαντασίας τους, νά μή μάχονται μέ τό Μάρξ καί τόν Ἔνγκελς, ἀλλά μέ τούς ἀνεμόμυλους, ὅπως ἔκανε κάποτε ὁ μακαρία τῇ μνήμῃ Δόν Κιχότης...

Αὐτή εἶναι ἡ τύχη τῆς τρίτης «κατηγορίας».

(Ἀκολουθεῖ συνέχεια.)*

Εφημερίδες: «Ἀχάλι Ντρογιέμπα» («Νέοι Καιροί»),
ἀρ. 5, 6, 7 καί 8· 11, 18, 25 τοῦ Δεκέμβρη 1906
καί 1 τοῦ Γενάρη 1907.
«Τσβένι Τσχοβρέμπα» («Ἡ ζωή μας»),
ἀρ. 3, 5, 8 καί 9· 21, 23, 27 καί 28 τοῦ Φλεβάρη 1907.
«Ντρό» («Καιροί»), ἀρ. 21, 22, 23 καί 26· 4, 5, 6
καί 10 τοῦ Ἀπρίλη 1907.
Ὑπογραφή: Κ ο ...

Τό πρωτότυπο γράφτηκε στά γεωργιανά.

---

* Ἡ συνέχεια δέ δημοσιεύτηκε στόν τύπο, ἐπειδή στά μέσα τοῦ 1907 ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ κόμματος ἔστειλε τό σύντροφο Στάλιν στό Μπακού γιά κομματική δουλιά, ὅπου ὕστερα ἀπό μερικούς μῆνες πιάστηκε καί οἱ σημειώσεις γιά τά τελευταῖα κεφάλαια τοῦ ἔργου «Ἀναρχισμός ἤ σοσιαλισμός;» χάθηκαν στήν ἔρευνα πού ἔγινε. Σύντ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΑΝΑΡΧΙΣΜΟΣ Ἤ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ;

ΔΙΑΛΕΧΤΙΚΟΣ ΥΛΙΣΜΟΣ

I

Ἐμεῖς δέν ἀνήκουμε στούς ἀνθρώπους ἐκείνους πού ὅταν ἀναφέρεις τή λέξη «ἀναρχισμός» γυρίζουν τήν πλάτη καί σοῦ λένε κουνώντας περιφρονητικά τό χέρι: «Ὄρεξη πού τήν ἔχεις νά ἀσχολεῖσαι μ' αὐτή τήν ἰδεολογία, δέν ἀξίζει τόν κόπο οὔτε καί νά μιλᾶς γι' αὐτήν»! Ἐμεῖς νομίζουμε πώς μιά τέτια εὔκολη «κριτική» εἶναι καί ἀνάξια καί ἀνώφελη.

Δέν εἴμαστε καί ἀπό κείνους τούς ἀνθρώπους, πού παρηγοροῦν τόν ἑαυτό τους λέγοντας ὅτι οἱ ἀναρχικοί «δέν ἔχουν μάζες, καί γι' αὐτό δέν εἶναι δά καί τόσο ἐπικίνδυνοι». Τό ζήτημα δέν εἶναι ποιός ἔχει σήμερα τίς περισσότερες εἴτε τίς λιγότερες «μάζες», ἀλλά ποιά εἶναι ἡ οὐσία τῆς διδασκαλίας του. Ἄν ἡ «διδασκαλία» τῶν ἀναρχικῶν ἐκφράζει τήν ἀλήθεια, τότε εἶναι αὐτονόητο ὅτι τό δίχως ἄλλο θά ἀνοίξει τό δρόμο γιά τήν ἐπικράτησή της καί θά συγκεντρώσει γύρω της τίς μάζες. Ἄν ὅμως δέν ἔχει γερές βάσεις καί στηρίζεται σέ ψεύτικα θεμέλια, τότε δέ θά κρατήσει πολύν καιρό καί θά κρέμεται στόν ἀέρα. Πρέπει ὅμως ν' ἀποδείξουμε ὅτι ὁ ἀναρχισμός δέ στηρίζεται σέ γερά θεμέλια.

Ἐμεῖς ἔχουμε τή γνώμη πώς οἱ ἀναρχικοί εἶναι ἀληθινοί ἐχθροί τοῦ μαρξισμοῦ. Συνεπῶς, ἀναγνωρίζουμε ἐπίσης ὅτι μέ τούς ἀληθινούς ἐχθρούς πρέπει νά κάνεις ἀληθινό ἀγώνα. Γι' αὐτό ὅμως εἶναι ἀπαραίτητο νά ἐξετάσουμε τή «διδασκαλία» τῶν ἀναρχικῶν ἀπό τήν ἀρχή ὥς τό τέλος καί νά τήν ἐκτιμήσουμε σωστά ἀπ' ὅλες τίς πλευρές.

Παράλληλα ὅμως μέ τήν κριτική τοῦ ἀναρχισμοῦ πρέπει νά ἐξηγήσουμε καί τή δική μας θέση καί νά ἐκθέσουμε ἔτσι σέ γενικές γραμμές τή διδασκαλία τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς. Καί

αὐτό πρέπει νά γίνει ἀκόμα καί γιά τό λόγο ὅτι μερικοί ἀναρχικοί καλλιεργοῦν μιά ψεύτικη ἀντίληψη γιά τό μαρξισμό καί φέρνουν τή σύγχιση στά μυαλά τῶν ἀναγνωστῶν.

Καί τώρα ἄς περάσουμε στήν ἐξέταση τοῦ ζητήματος.

«Ὅλα στόν κόσμο κινοῦνται... Ἡ ζωή ἀλλάζει, ἀναπτύσσονται οἱ παραγωγικές δυνάμεις, καταστρέφονται οἱ παλιές σχέσεις... Ἀέναη κίνηση καί ἀέναη καταστροφή-δημιουργία, αὐτή εἶναι ἡ οὐσία τῆς ζωῆς».

Κ. Μάρξ

(Βλ. «Ἀθλιότητα τῆς φιλοσοφίας»)

Ὁ μαρξισμός δέν εἶναι μόνο ἡ θεωρία τοῦ σοσιαλισμοῦ, ὁ μαρξισμός εἶναι μιά ὁλοκληρωμένη κοσμοθεωρία, ἕνα φιλοσοφικό σύστημα ἀπ' ὅπου πηγάζει μέ λογική συνέπεια ὁ προλεταριακός σοσιαλισμός τοῦ Μάρξ. Τό φιλοσοφικό αὐτό σύστημα λέγεται διαλεχτικός ὑλισμός. Εἶναι φανερό ὅτι ἐκθέτω τή θεωρία τοῦ μαρξισμοῦ σημαίνει ἐκθέτω καί τή θεωρία τοῦ διαλεχτικοῦ ὑλισμοῦ.

Γιατί τό σύστημα αὐτό λέγεται διαλεχτικός ὑλισμός;

Γιατί ἡ μέθοδός του εἶναι διαλεχτική καί ἡ θεωρία του ὑλιστική.

Τί σημαίνει διαλεχτική μέθοδος;

Τί σημαίνει ὑλιστική θεωρία;

Λένε ὅτι ζωή εἶναι ἡ ἀδιάκοπη ἀνάπτυξη καί ἐξέλιξη κι αὐτό εἶναι σωστό: ἡ κοινωνική ζωή δέν εἶναι κάτι τό ἀμετάβλητο καί τό κοκαλιασμένο, ποτέ δέ μένει στό ἴδιο σημεῖο, βρίσκεται σέ ἀέναη κίνηση, σέ ἀέναο προτσές καταστροφῆς καί δημιουργίας. Μέ τό δίκιο του ὁ Μάρξ ἔλεγε ὅτι ἡ οὐσία τῆς ζωῆς βρίσκεται στήν ἀέναη κίνηση καί στήν ἀέναη καταστροφή-δημιουργία. Καί γι' αὐτό στή ζωή ὑπάρχει πάντα κάτι τό νέο καί κάτι τό παλιό, κεῖνο πού ἀναπτύσσεται καί κεῖνο πού πεθαίνει, ἡ ἐπανάσταση καί ἡ ἀντίδραση—στή ζωή ὁπωσδήποτε κάτι πάντα πεθαίνει καί ταυτόχρονα ὁπωσδήποτε κάτι πάντα γεννιέται...

Ἡ διαλεχτική μέθοδος ὑποστηρίζει ὅτι τή ζωή πρέπει νά τή

βλέπουμε ἀκριβῶς τέτια πού εἶναι στήν πραγματικότητα. Ἡ ζωή βρίσκεται σέ ἀδιάκοπη κίνηση, συνεπῶς εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά ἐξετάζουμε τή ζωή στήν κίνησή της, στήν καταστροφή της καί στή δημιουργία της. Κατά ποῦ τραβάει ἡ ζωή, τί πεθαίνει καί τί γεννιέται μέσα σ' αὐτήν, τί καταστρέφεται καί τί δημιουργεῖται —νά τά ζητήματα πού πρέπει νά μᾶς ἐνδιαφέρουν πρῶτ' ἀπ' ὅλα.

Αὐτό εἶναι τό πρῶτο συμπέρασμα τῆς διαλεχτικῆς μεθόδου.

Κεῖνο πού γεννιέται στή ζωή καί μέρα μέ τή μέρα ἀναπτύσσεται, εἶναι ἀκατανίκητο, δέ μπορεῖς νά σταματήσεις τήν κίνησή του πρός τά μπρός, ἡ νίκη του εἶναι ἀναπόφευχτη. Δηλαδή, ἄν λογουχάρη γεννιέται στή ζωή τό προλεταριάτο καί μέρα μέ τή μέρα ἀναπτύσσεται, ὅσο ἀδύνατο καί ὀλιγάριθμο κι ἄν εἶναι σήμερα, τελικά θά νικήσει. Κι ἀντίθετα, κεῖνο πού στή ζωή γερνάει καί τραβάει πρός τόν τάφο, ἀναπόφευχτα θά νικηθεῖ, μέ ἄλλα λόγια, ἄν ἡ κεφαλαιοκρατία χάνει τό ἔδαφος κάτω ἀπό τά πόδια της καί πάει μέρα μέ τή μέρα πρός τά πίσω, ὅσο δυνατή καί πολυάριθμη καί ἄν εἶναι σήμερα, τελικά θά νικηθεῖ ὁπωσδήποτε καί θά κατεβεῖ στόν τάφο. Ἀπό δῶ βγῆκε καί ἡ γνωστή θέση τῆς διαλεχτικῆς: κεῖνο πού πραγματικά ὑπάρχει, δηλ. κεῖνο πού ἀναπτύσσεται μέρα μέ τή μέρα, εἶναι λογικό.

Αὐτό εἶναι τό δεύτερο συμπέρασμα τῆς διαλεχτικῆς μεθόδου.

Στήν ἔνατη δεκαετία τοῦ περασμένου αἰώνα γεννήθηκε μέσα στήν ἐπαναστατική διανόηση τῆς Ρωσίας μιά ἀξιοσημείωτη διαφωνία. Οἱ ναρόντνικοι ἰσχυρίζονταν ὅτι ἡ βασική δύναμη, πού μπορεῖ νά ἀναλάβει τήν «ἀπελευθέρωση τῆς Ρωσίας», εἶναι ἡ φτωχή ἀγροτιά. Γιατί; ρωτοῦσαν οἱ μαρξιστές. Γιατί, ἔλεγαν οἱ ναρόντνικοι, ἡ ἀγροτιά εἶναι πιό πολυάριθμη ἀπ' ὅλα τά στρώματα καί ταυτόχρονα εἶναι καί ἡ πιό φτωχή ἀπ' ὅλους μέσα στή ρωσική κοινωνία. Οἱ μαρξιστές ἀπαντοῦσαν: εἶναι σωστό ὅτι ἡ ἀγροτιά ἀποτελεῖ σήμερα τήν πλειοψηφία καί ὅτι εἶναι πολύ φτωχή, αὐτό ὅμως δέν εἶναι ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος. Ἡ ἀγροτιά ἀπό καιρό τώρα ἀποτελεῖ τήν πλειοψηφία, ὡς τά σήμερα ὅμως δέν ἔδειξε χωρίς τή βοήθεια τοῦ προλεταριάτου, καμιά πρωτοβουλία στόν ἀγώνα γιά τήν «ἐλευθερία». Καί γιατί; Γιατί ἡ ἀγροτιά σάν κοινωνική τάξη *μέρα μέ τή μέρα ἀποσυντίθεται*, χωρίζεται στό προλεταριάτο καί τήν ἀστική τάξη, ἐνῶ τό προλεταριάτο σάν τάξη *ἀναπτύσσεται καί δυναμώνει μέρα μέ τή μέρα*. Κι ἡ φτώχια δέν ἔχει ἐδῶ ἀποφα-

σιστική σημασία: οἱ «ἀλῆτες» εἶναι πιό φτωχοί ἀπό τούς ἀγρότες, κανένας ὅμως δέ θά πεῖ ὅτι μποροῦν νά ἀναλάβουν τήν «ἀπελευθέρωση τῆς Ρωσίας». Τό ζήτημα εἶναι μόνο ποιά τάξη ἀναπτύσσεται καί ποιά γερνᾶ στή ζωή. Καί ἐπειδή τό προλεταριάτο εἶναι ἡ μοναδική τάξη πού ἀδιάκοπα ἀναπτύσσεται καί δυναμώνει, ἔχουμε τήν ὑποχρέωση νά σταθοῦμε δίπλα του καί νά τό ἀναγνωρίσουμε σάν τή βασική δύναμη τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης· ἔτσι ἀπαντοῦσαν οἱ μαρξιστές. Ὅπως βλέπετε, οἱ μαρξιστές ἀντίκριζαν τό ζήτημα ἀπό τή διαλεχτική ἄποψη, ἐνῶ οἱ ναρόντνικοι ἔκριναν τά πράγματα μεταφυσικά, γιατί ἔβλεπαν τά φαινόμενα τῆς ζωῆς «ἀμετάβλητα, κοκαλιασμένα, δοσμένα μιά γιά πάντα» (βλ. Φ. *Ἔνγκελς*, «Φιλοσοφία, πολιτική οἰκονομία, σοσιαλισμός»).

Ἔτσι βλέπει ἡ διαλεχτική μέθοδος τήν κίνηση τῆς ζωῆς.

Ὑπάρχει ὅμως κίνηση καί κίνηση. Εἴχαμε τό κοινωνικό κίνημα τίς «μέρες τοῦ Δεκέμβρη», ὅταν τό προλεταριάτο, ὀρθώνοντας τό ἀνάστημά του, ἅρπαξε τά ὅπλα ἀπό τίς ἀποθῆκες καί βάδισε στήν ἐπίθεση ἐνάντια στήν ἀντίδραση. Κοινωνικό κίνημα ὅμως εἶναι καί τό κίνημα τῶν προηγούμενων χρόνων, τότε πού τό προλεταριάτο μέσα στίς συνθῆκες τῆς «εἰρηνικῆς» ἐξέλιξης περιοριζόταν σέ μεμονωμένες ἀπεργίες καί στήν ἵδρυση τοπικῶν ἐπαγγελματικῶν συνδικάτων. Εἶναι φανερό πώς ἡ κίνηση ἔχει διάφορες μορφές. Ἡ διαλεχτική μέθοδος λοιπόν λέει ὅτι ἡ κίνηση ἔχει δυό εἰδῶν μορφές: τήν ἐξελιχτική καί τήν ἐπαναστατική μορφή. Τό κίνημα εἶναι ἐξελιχτικό, ὅταν τά προοδευτικά στοιχεῖα συνεχίζουν αὐθόρμητα τήν καθημερινή τους δουλιά καί ἐπιφέρουν μικρές, *ποσοτικές* ἀλλαγές στήν παλιά κατάσταση πραγμάτων. Τό κίνημα εἶναι ἐπαναστατικό, ὅταν τά ἴδια στοιχεῖα συνενώνονται, διαποτίζονται ἀπό μιά ἑνιαία ἰδέα καί ἐφορμοῦν ἐνάντια στό στρατόπεδο τοῦ ἐχθροῦ γιά νά καταστρέψουν συθέμελα τό παλιό καθεστώς μέ τά *ποιοτικά* του γνωρίσματα καί νά ἐγκαθιδρύσουν νέο καθεστώς. Ἡ ἐξέλιξη προπαρασκευάζει τήν ἐπανάσταση καί τῆς στρώνει τό δρόμο, ἐνῶ ἡ ἐπανάσταση ἐπιστεγάζει τήν ἐξέλιξη καί συμβάλλει στό παραπέρα ἔργο τῆς ἐξέλιξης.

Παρόμοια προτσές συντελοῦνται καί στή ζωή τῆς φύσης. Ἡ ἱστορία τῆς ἐπιστήμης δείχνει ὅτι ἡ διαλεχτική μέθοδος εἶναι μιά πραγματικά ἐπιστημονική μέθοδος: ἀρχίζοντας ἀπό τήν ἀστρο-

νομία καί τελειώνοντας στήν κοινωνιολογία, παντοῦ ἐπαληθεύεται ἀπό τή ζωή ἡ ἄποψη ὅτι στόν κόσμο δέν ὑπάρχει τίποτε τό αἰώνιο, ὅτι ὅλα ἀλλάζουν, ὅλα ἐξελίσσονται. Συνεπῶς, ὅλα στή φύση πρέπει νά ἐξετάζονται ἀπό τήν ἄποψη τῆς κίνησης, τῆς ἀνάπτυξης. Κι αὐτό σημαίνει ὅτι τό πνεῦμα τῆς διαλεχτικῆς διαποτίζει ὁλόκληρη τή σύγχρονη ἐπιστήμη.

Ὅσο γιά τίς μορφές τῆς κίνησης, ὅτι δηλαδή σύμφωνα μέ τή διαλεχτική οἱ μικρές, ποσοτικές, ἀλλαγές ὁδηγοῦν τελικά σέ μεγάλες, ποιοτικές, ἀλλαγές, ὁ νόμος αὐτός ἰσχύει ἐξίσου καί στήν ἱστορία τῆς φύσης. Τό «περιοδικό σύστημα τῶν στοιχείων» τοῦ Μεντελέγιεφ δείχνει καθαρά πόσο μεγάλη σημασία ἔχει στήν ἱστορία τῆς φύσης ἡ ἐμφάνιση τῶν ποιοτικῶν ἀλλαγῶν σά συνέπεια τῶν ποσοτικῶν ἀλλαγῶν. Τό ἴδιο πράγμα δείχνει στή βιολογία καί ἡ θεωρία τοῦ νεολαμαρκισμοῦ, πού τῆς παραχωρεῖ τή θέση του ὁ νεοδαρβινισμός.

Δέν ἀναφέρουμε τίποτε γιά τά ἄλλα γεγονότα, πού ὁ Ἔνγκελς τά φώτισε πολύ ὁλοκληρωμένα στό ἔργο του «Ἀντι-Ντύρινγκ».

* * *

Κι ἔτσι γνωρίσαμε τώρα πιά τή διαλεχτική μέθοδο. Ξέρουμε ὅτι σύμφωνα μ' αὐτή τή μέθοδο ὁ κόσμος βρίσκεται σέ ἀέναη κίνηση, σέ ἀέναο προτσές καταστροφῆς καί δημιουργίας καί συνεπῶς ὅτι κάθε φαινόμενο, τόσο στή φύση ὅσο καί στήν κοινωνία, πρέπει νά τό ἐξετάζουμε στήν κίνησή του, στό προτσές τῆς καταστροφῆς καί τῆς δημιουργίας καί ὄχι κοκαλιασμένο καί ἀκίνητο. Ξέρουμε ἐπίσης ὅτι ἡ ἴδια ἡ κίνηση ἔχει δυό εἰδῶν μορφές: τήν ἐξελιχτική καί τήν ἐπαναστατική μορφή...

Πῶς ὅμως βλέπουν τή διαλεχτική μέθοδο οἱ ἀναρχικοί μας;

Ὅλοι ξέρουμε ὅτι θεμελιωτής τῆς διαλεχτικῆς μεθόδου ἦταν ὁ Χέγκελ. Ὁ Μάρξ ἁπλῶς καθάρισε καί τελειοποίησε αὐτή τή μέθοδο. Τό γεγονός αὐτό τό ξέρουν καί οἱ ἀναρχικοί. Οἱ ἀναρχικοί ξέρουν ἐπίσης ὅτι ὁ Χέγκελ ἦταν συντηρητικός, καί γι' αὐτό δέ χάνουν τήν «εὐκαιρία» νά βρίσουν μανιασμένα τό Χέγκελ, νά τόν στιγματίσουν σάν «ἀντιδραστικό» καί ὀπαδό τῆς «παλινόρθωσης» καί προσπαθοῦν μέ τό μεγαλύτερο ζῆλο ν' ἀποδείξουν ὅτι «ὁ Χέγκελ... εἶναι ὁ φιλόσοφος τῆς παλινόρθωσης... ὅτι ἐκθειάζει τό γραφειοκρατικό συνταγματισμό μέ τήν πιό ἀπολυταρχική μορφή του, ὅτι ἡ γενική ἰδέα του γιά τή φιλοσοφία τῆς ἱστορίας ὑποτάσσεται καί ἐξυπηρετεῖ τή φιλοσοφική τάση τῆς ἐποχῆς τῆς παλινόρθωσης» κλπ., κ.ο.κ. (βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 6, τό ἄρθρο τοῦ Β. Τσερκεζισβίλι). Ἐννοεῖται ὅτι κανένας δέ διαφωνεῖ μαζί τους, ἀπεναντίας ὅλοι εἶναι σύμφωνοι ὅτι ὁ Χέγκελ δέν ἦταν ἐπαναστάτης καί ὅτι ἦταν ὀπαδός τῆς μοναρχίας: οἱ ἀναρχικοί παρ' ὅλα αὐτά προσπαθοῦν νά «ἀποδείξουν» καί θεωροῦν ἀναγκαῖο κάθε μέρα νά «ἀποδείχνουν» ὅτι ὁ Χέγκελ εἶναι ὀπαδός τῆς «παλινόρθωσης». Γιατί τό κάνουν αὐτό; Ὅπως φαίνεται γιά νά δυσφημήσουν μέ ὅλα αὐτά τά μέσα τό Χέγκελ καί νά δόσουν τήν ἐντύπωση στόν ἀναγνώστη ὅτι καί ἡ «μέθοδος» τοῦ «ἀντιδραστικοῦ» Χέγκελ εἶναι ἐπίσης «ἀποκρουστική» καί ἀντεπιστημονική. Ἄν εἶναι πραγματικά ἔτσι, ἄν οἱ κ. ἀναρχικοί σκέφτονται νά ἀνασκευάσουν μ' αὐτό τόν τρόπο τή διαλεχτική μέθοδο, εἶμαι ὑποχρεωμένος νά δηλώσω ὅτι μέ τόν τρόπο αὐτό δέ θ' ἀποδείξουν τίποτε ἐξόν ἀπό τήν ἀνικανότητά τους. Ὁ Πασκάλ καί ὁ Λάιμπνιτς δέν ἦταν ἐπαναστάτες, ἡ μαθηματική ὅμως μέθοδος πού ἀνακάλυψαν ἀναγνωρίζεται σήμερα σά μέθοδος ἐπιστημονική. Ὁ Μάγερ καί ὁ Χέλμχολτς δέν ἦταν ἐπαναστάτες, ὅμως οἱ ἀνακαλύψεις τους στήν περιοχή τῆς φυσικῆς ἔγιναν τό θεμέλιο τῆς ἐπιστήμης. Δέν ἦταν ἐπαναστάτες ἐπίσης οὔτε καί ὁ Λαμάρκ καί ὁ Ντάρβιν, ἡ ἐξελιχτική μέθοδός τους ὅμως ἔστησε στά πόδια της τήν ἐπιστήμη τῆς βιολογίας... Ναί, μ' αὐτό τόν τρόπο οἱ κ. ἀναρχικοί δέ θά ἀποδείξουν τίποτε ἐξόν ἀπό τήν ἀνικανότητά τους.

Πᾶμε παρακάτω. Κατά τή γνώμη τῶν ἀναρχικῶν, «ἡ διαλεχτική εἶναι μεταφυσική». (βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 9, Σ. Γ.) καί ἐπειδή θέλουν ν' ἀπολυτρώσουν τήν ἐπιστήμη ἀπό τή μεταφυσική, τή φιλοσοφία ἀπό τή θεολογία (βλ. «Νομπάτι» ἀρ. 3, Σ.Γ.), ἀπορίπτουν γι' αὐτό τή διαλεχτική μέθοδο.

Τί σοῦ εἶναι οἱ ἀναρχικοί! Ὅπως λέει ἡ παροιμία: «εἶπε ὁ γάιδαρος τόν πετεινό κεφάλα». Ἡ διαλεχτική ὡρίμασε στόν ἀγώνα κατά τῆς μεταφυσικῆς καί δοξάστηκε σ' αὐτό τόν ἀγώνα, ἐνῶ κατά τή γνώμη τῶν ἀναρχικῶν βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι «διαλεχτική καί μεταφυσική εἶναι τό ἴδιο πράγμα». Ὁ «γενάρχης» τῶν ἀναρχικῶν Προυντόν πίστευε ὅτι στόν κόσμο ὑπάρχει «δικαιοσύνη» καθορισμένη μιά γιά πάντα καί «ἀμετάβλητη» (βλ. τόν «Ἀναρχισμό» τοῦ Ἐλτσμπάχερ, σελ. 64-68, ἔκδοση τοῦ ἐξωτερικοῦ) καί γι' αὐτό τόν Προυντόν τόν ὀνόμαζαν μεταφυσικό. Ὁ

Μάρξ πολέμησε τόν Προυντόν χρησιμοποιώντας τή διαλεχτική μέθοδο καί ἀπόδειξε ὅτι μιά καί ὅλα στόν κόσμο μεταβάλλονται, ἀναγκαστικά μεταβάλλεται καί «ἡ δικαιοσύνη» καί συνεπῶς, ἡ «ἀμετάβλητη δικαιοσύνη» εἶναι μεταφυσικός παραλογισμός (βλ. τήν «Ἀθλιότητα τῆς φιλοσοφίας» τοῦ Μάρξ). Οἱ μαθητές ὅμως τοῦ μεταφυσικοῦ Προυντόν στή Γεωργία παρουσιάζονται μπροστά μας καί προσπαθοῦν νά «ἀποδείξουν» ὅτι ἡ «διαλεχτική εἶναι μεταφυσική», ὅτι ἡ μεταφυσική παραδέχεται «αὐτό πού δέ μπορεῖ νά γνωστεῖ» καί τό «πράγμα καθαυτό» καί καταλήγει τελικά στή θεολογία χωρίς περιεχόμενο. Ἀντίθετα μέ τόν Προυντόν καί τό Σπένσερ ὁ Ἔνγκελς χρησιμοποιώντας τή διαλεχτική μέθοδο καταπολέμησε τόσο τή μεταφυσική ὅσο καί τή θεολογία (βλ. «Λουδοβίκος Φόυερμπαχ» καί «Ἀντι-Ντύρινγκ» τοῦ Ἔνγκελς). Ὁ Ἔνγκελς ἀπόδειξε πώς καί οἱ δυό διδασκαλίες εἶναι γελοῖες καί χωρίς περιεχόμενο. Οἱ ἀναρχικοί ὅμως προσπαθοῦν νά «ἀποδείξουν» ὅτι ὁ Προυντόν καί ὁ Σπένσερ εἶναι ἐπιστήμονες, ἐνῶ ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς εἶναι μεταφυσικοί. Ἕνα ἀπό τά δυό: ἤ οἱ κ. ἀναρχικοί γελοῦν οἱ ἴδιοι τόν ἑαυτό τους ἤ δέν καταλαβαίνουν τί εἶναι μεταφυσική. Ἐν πάσει περιπτώσει, ἐδῶ δέ φταίει καθόλου ἡ διαλεχτική μέθοδος.

Γιά τί ἄλλο κατηγοροῦν ἀκόμα οἱ κ. ἀναρχικοί τή διαλεχτική μέθοδο; Οἱ ἀναρχικοί λένε πώς ἡ διαλεχτική μέθοδος εἶναι «δολοπλοκία», «σοφιστική μέθοδος» καί «σάλτο μορτάλε τῆς λογικῆς καί τῆς νόησης» (βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 8, Σ. Γ.), «καί ὅτι χρησιμοποιώντας αὐτή τή μέθοδο μπορεῖς ἐξίσου εὔκολα νά ἀποδείξεις καί τήν ἀλήθεια καί τό ψέμα» (βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 4, Β. Τσερκεζισβίλι).

Ἀπό πρώτη ματιά θά μποροῦσε νά φανεῖ ὅτι ἡ κατηγορία πού διατυπώνουν οἱ ἀναρχικοί εἶναι σωστή. Ἀκοῦστε τί λέει ὁ Ἔνγκελς γιά τόν ὀπαδό τῆς μεταφυσικῆς μεθόδου «... ὁ λόγος του εἶναι... „ναί-ναί, ὄχι-ὄχι· ὅλα τά ἄλλα προέρχονται ἐκ τοῦ πονηροῦ.“ Γι' αὐτόν ἕνα πράγμα εἴτε ὑπάρχει εἴτε δέν ὑπάρχει, ἕνα πράγμα δέ μπορεῖ νά εἶναι τό ἴδιο μέ τόν ἑαυτό του καί ταυτόχρονα καί κάτι τό διαφορετικό· τό θετικό καί τό ἀρνητικό ἀποκλείουν ἀπόλυτα τό ἕνα τό ἄλλο...» (βλ. «Ἀντι-Ντύρινγκ», Εἰσαγωγή). Μά πῶς μπορεῖ νά γίνει ἕνα τέτιο πράγμα! λένε θυμωμένα οἱ ἀναρχικοί. Εἶναι δυνατό τάχα ἕνα καί τό ἴδιο πράγμα νά εἶναι τόν ἴδιο καιρό καί καλό καί κακό;! Μά αὐτό εἶναι «σόφισμα», «λογοπαίγνιο», αὐτό σημαίνει πώς «θέλετε ν' ἀποδείξετε μέ τήν ἴδια εὐκολία καί τήν ἀλήθεια καί τό ψέμα!...».

Ὡστόσο ἄς μποῦμε στήν οὐσία τοῦ ζητήματος. Σήμερα ζητᾶμε λαοκρατική δημοκρατία, ἡ λαοκρατική δημοκρατία ὅμως δυναμώνει τήν ἀστική ἰδιοχτησία· μποροῦμε λοιπόν νά ποῦμε ὅτι ἡ λαοκρατική δημοκρατία εἶναι παντοῦ καί πάντα καλή; Ὄχι, δέ μποροῦμε νά τό ποῦμε! Γιατί; Γιατί ἡ λαοκρατική δημοκρατία εἶναι καλή μ ό ν ο «σ ή μ ε ρ α» πού καταστρέφουμε τή φεουδαρχική ἰδιοχτησία, α ὔ ρ ι ο ὅμως, ὅταν θ' ἀρχίσουμε νά καταστρέφουμε τήν ἀστική ἰδιοχτησία καί νά καθιερώνουμε τή σοσιαλιστική ἰδιοχτησία, ἡ λαοκρατική δημοκρατία δέ θά εἶναι καλή πιά, ἀντίθετα θά μετατραπεῖ σέ δεσμά πού θά τά σπάσουμε καί θά τά πετάξουμε μακριά. Καί μιά καί ἡ ζωή βρίσκεται σέ διαρκῆ κίνηση, μιά καί δέ μπορεῖς νά χωρίσεις τό παρελθόν ἀπό τό παρόν, μιά καί παλαίβουμε τ α υ τ ό χ ρ ο ν α καί μέ τούς φεουδάρχες καί μέ τήν ἀστική τάξη, γι' αὐτό καί λέμε: στό βαθμό πού ἡ λαοκρατική δημοκρατία καταστρέφει τή φεουδαρχική ἰδιοχτησία, εἶναι καλή καί τήν ὑπερασπίζουμε· στό βαθμό ὅμως πού δυναμώνει τήν ἀστική ἰδιοχτησία, δέν εἶναι καλή καί γι' αὐτό τήν κριτικάρουμε. Τό συμπέρασμα εἶναι ὅτι ἡ λαοκρατική δημοκρατία εἶναι ταυτόχρονα καί «καλή» καί «κακή» καί ἔτσι στό ἐρώτημα πού μπῆκε μποροῦμε νά ἀπαντήσουμε καί «ναί» καί «ὄχι». Τέτια ἀκριβῶς γ ε γ ο ν ό τ α εἶχε ὑπόψη του ὁ Ἔνγκελς, ὅταν μέ τά παραπάνω λόγια ἀπόδειχνε τήν ὀρθότητα τῆς διαλεχτικῆς μεθόδου. Οἱ ἀναρχικοί ὅμως δέν τό κατάλαβαν αὐτό καί τό θεώρησαν «σόφισμα»! Οἱ ἀναρχικοί βέβαια ἔχουν τό ἐλεύθερο νά βλέπουν ἤ νά μή βλέπουν αὐτά τά γ ε γ ο ν ό τ α, μποροῦν μάλιστα νά μή βλέπουν οὔτε τήν ἄμμο στήν ἀμμουδιά—εἶναι δικαίωμά τους. Ὅμως τί τούς φταίει ἐδῶ ἡ διαλεχτική μέθοδος, πού σέ ἀντίθεση μέ τούς ἀναρχικούς δέ βλέπει τή ζωή μέ κλειστά μάτια ἀλλά νιώθει τό σφυγμό τῆς ζωῆς καί λέει ξεκάθαρα: ἐφόσον ἡ ζωή ἀλλάζει, ἐφόσον ἡ ζωή βρίσκεται σέ κίνηση, κάθε φαινόμενο τῆς ζωῆς ἔχει δυό τάσεις: μιά θετική καί μιά ἀρνητική· τήν πρώτη τάση πρέπει νά τήν ὑποστηρίζουμε καί τή δεύτερη νά τήν ἀπορίπτουμε; Περίεργοι ἄνθρωποι οἱ ἀναρχικοί: μιλοῦν ὅλη τήν ὥρα γιά «δικαιοσύνη», ἐνῶ φέρονται ἐντελῶς ἄδικα ἀπέναντι στή διαλεχτική μέθοδο!

Πᾶμε παρακάτω. Κατά τή γνώμη τῶν ἀναρχικῶν μας ἡ «δια-

λεχτική ἐξέλιξη εἶναι ἡ ἐξέλιξη μέ καταστροφές, πού σύμφωνα μ' αὐτή στήν ἀρχή ἐξαφανίζεται ὁλοκληρωτικά τό παρελθόν καί ὕστερα ἐντελῶς χωριστά θεμελιώνεται τό μέλλον... Οἱ κατακλυσμοί τοῦ Κυβιέ προκλήθηκαν ἀπό ἄγνωστες αἰτίες, οἱ καταστροφές ὅμως τῶν Μάρξ-Ἔνγκελς προκαλοῦνται ἀπό τή διαλεχτική» (βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 8, Σ. Γ.). Σέ ἄλλο μέρος ὅμως ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας λέει ὅτι «ὁ μαρξισμός στηρίζεται στό δαρβινισμό καί δέν τόν ἀντικρίζει κριτικά» (βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 6).

Γιά σκέψου το καλά, ἀναγνώστη!

Ὁ Κυβιέ ἀρνεῖται τή θεωρία τῆς ἐξέλιξης τοῦ Ντάρβιν, παραδέχεται μόνο τούς κατακλυσμούς, ὁ κατακλυσμός ὅμως εἶναι μιά ἀ ν α π ά ν τ ε χ η ἔκρηξη πού «προκαλεῖται ἀπό ἄ γ ν ω σ τ ε ς αἰτίες». Οἱ ἀναρχικοί λένε ὅτι οἱ μαρξιστές π ρ ο σ χ ω ρ ο ῦ ν σ τ ό ν Κ υ β ι έ καί συνεπῶς ὅτι ἀ π ο ρ ί π τ ο υ ν τ ό δ α ρ β ι ν ι σ μ ό.

Ὁ Ντάρβιν ἀρνεῖται τούς κατακλυσμούς τοῦ Κυβιέ καί παραδέχεται τή βαθμιαία ἐξέλιξη. Καί νά σου πάλι οἱ ἴδιοι οἱ ἀναρχικοί πού λένε ὅτι ὁ «μαρξισμός στηρίζεται στό δαρβινισμό καί δέν τόν ἀντικρίζει κριτικά», καί συνεπῶς ὅτι οἱ μαρξιστές δ έ ν ε ἶ ν α ι ὀ π α δ ο ί τ ῶ ν κ α τ α κ λ υ σ μ ῶ ν τ ο ῦ Κ υ β ι έ.

Αὐτή εἶναι ἡ ἀναρχία! Ὅπως λέει ὁ λόγος: ἀπό τήν πόλη ἔρχομαι καί στήν κορφή κανέλα! Εἶναι φανερό πώς ὁ Σ. Γ. τοῦ ὄγδοου φύλλου τῆς «Νομπάτι» ξέχασε τί ἔγραφε ὁ Σ. Γ. στό ἕκτο φύλλο. Ποιό ὅμως ἀπό τά δυό φύλλα ἔχει δίκιο: τό ἕκτο ἤ τό ὄγδοο; Ἤ καί τά δυό λένε ψέματα;

Ἄς γυρίσουμε πίσω στά γεγονότα. Ὁ Μάρξ λέει: «Σέ μιά ὁρισμένη βαθμίδα τῆς ἐξέλιξής τους οἱ ὑλικές παραγωγικές δυνάμεις τῆς κοινωνίας ἔρχονται σέ ἀντίφαση μέ τίς ὑπάρχουσες παραγωγικές σχέσεις ἤ—πράγμα πού ἀποτελεῖ μονάχα τή νομική ἔκφρασή του—μέ τίς σχέσεις ἰδιοχτησίας... Τότε ἀρχίζει ἡ ἐποχή τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης». Ἀλλά «κανένας κοινωνικός σχηματισμός ποτέ δέν ἐξαφανίζεται προτοῦ ἀναπτυχθοῦν ὅλες οἱ παραγωγικές δυνάμεις πού μποροῦν νά χωρέσουν σ' αὐτόν...» (βλ. Κ ά ρ λ Μ ά ρ ξ, «Κριτική τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας», Πρόλογος). Ἄν τήν ἄποψη αὐτή τοῦ Μάρξ τήν ἐφαρμόσουμε στή σύγχρονη κοινωνική ζωή, θά δοῦμε ὅτι ἀνάμεσα στίς σύγχρονες παραγωγικές δυνάμεις, πού ἔχουν κ ο ι ν ω ν ι κ ό χαραχτήρα καί τήν ἰδιοποίηση τῶν προϊόντων, πού ἔχει ἀ τ ο μ ι κ ό χαραχτήρα, ὑπάρχει ριζική σύγκρουση πού πρέπει νά καταλήξει στή σοσιαλιστική ἐπανάσταση (βλ. Φ. Ἔ ν γ κ ε λ ς, «Ἀντι-Ντύρινγκ», δεύτερο κεφάλαιο τοῦ τρίτου μέρους). Ὅπως βλέπετε, σύμφωνα μέ τή γνώμη τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς, τήν «ἐπανάσταση» (τήν «καταστροφή») δέν τή γεννοῦν οἱ «ἄγνωστες αἰτίες» τοῦ Κυβιέ, ἀλλά οἱ ἐντελῶς καθορισμένες αἰτίες τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, πού λέγονται «ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων». Ὅπως βλέπετε, σύμφωνα μέ τή γνώμη τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς, ἡ ἐπανάσταση γίνεται μόνο ὅταν ὡριμάσουν ἀρκετά οἱ παραγωγικές δυνάμεις καί ὄχι ἀ ν α π ά ν τ ε χ α, ὅπως νόμιζε ὁ Κυβιέ. Εἶναι φανερό ὅτι δέν ὑπάρχει τίποτε τό κοινό ἀνάμεσα στούς κατακλυσμούς τοῦ Κυβιέ καί τή διαλεχτική μέθοδο. Ἀπό τό ἄλλο μέρος, ὁ δαρβινισμός ἀπορίπτει ὄχι μόνο τούς κατακλυσμούς τοῦ Κυβιέ, ἀλλά ἐπίσης καί τήν ἐπανάσταση πού νοεῖται διαλεχτικά, ἐνῶ σύμφωνα μέ τή διαλεχτική μέθοδο, ἐξέλιξη καί ἐπανάσταση, ποσοτικές καί ποιοτικές ἀλλαγές εἶναι δυό ἀναγκαῖες μορφές μιᾶς καί τῆς ἴδιας κίνησης. Εἶναι φανερό πώς δέ μπορεῖ κανείς νά ἰσχυριστεῖ ὅτι «ὁ μαρξισμός... δέν ἀντικρίζει κριτικά τό δαρβινισμό». Τό συμπέρασμα εἶναι ὅτι ἡ «Νομπάτι» κάνει λάθος καί στίς δυό περιπτώσεις, τόσο στό ἕκτο ὅσο καί στό ὄγδοο φύλλο.

Καί νά πού αὐτοί οἱ ψευταράδες «κριτικοί» μᾶς γίνονται τσιμπούρι καί ἐπαναλαβαίνουν: θές δέ θές, τό ψέμα μας εἶναι καλύτερο ἀπό τήν ἀλήθεια σας! Ὅπως φαίνεται, φαντάζονται πώς στόν ἀναρχικό ὅλα συγχωροῦνται.

Οἱ κύριοι ἀναρχικοί δέ μποροῦν νά συγχωρήσουν στή διαλεχτική μέθοδο ἀκόμα ἕνα πράγμα: «Ἡ διαλεχτική... δέ δίνει τή δυνατότητα οὔτε νά βγεῖς οὔτε νά πηδήξεις ἔξω ἀπό τόν ἑαυτό σου, οὔτε καί νά πηδήξεις πάνω ἀπό τόν ἴδιο τόν ἑαυτό σου» (βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 8, Σ. Γ.). Αὐτή εἶναι, κύριοι ἀναρχικοί, ἡ καθαρή ἀλήθεια, ἐδῶ, ἀξιότιμοι κύριοι, ἔχετε ἀπόλυτο δίκιο ἡ διαλεχτική μέθοδος δέ δίνει τέτια δυνατότητα. Γιατί ὅμως δέν τή δίνει; Γιατί τό «νά πηδᾶς ἔξω ἀπό τόν ἑαυτό σου καί νά πηδᾶς πάνω ἀπό τόν ἑαυτό σου» τό κάνουν μόνο τά ἀγριοκάτσικα, ἐνῶ ἡ διαλεχτική μέθοδος ἔχει γίνει γιά τούς ἀνθρώπους. Αὐτοῦ βρίσκεται τό μυστικό!...

Αὐτές εἶναι σέ γενικές γραμμές οἱ ἀπόψεις τῶν ἀναρχικῶν μας γιά τή διαλεχτική μέθοδο.

Εἶναι φανερό πώς οἱ ἀναρχικοί δέν κατάλαβαν τή διαλεχτική μέθοδο τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς, ὅτι ἐπινόησαν μιά δικιά

τους διαλεχτική καί μ' αὐτήν ἀκριβῶς χτυπιοῦνται τόσο ἀμείλιχτα.

Σέ μᾶς δέ μένει τίποτα ἄλλο παρά νά γελάσουμε βλέποντας αὐτό τό θέαμα, γιατί πῶς νά μή γελάσεις ὅταν βλέπεις ὅτι ὁ ἄνθρωπος πολεμᾶ μέ τά πλάσματα τῆς δικῆς του φαντασίας καί νικᾶ τίς δικές του ἐπινοήσεις, ἐνῶ τήν ἴδια ὥρα βεβαιώνει μέ ἔμφαση ὅτι τσακίζει τόν ἀντίπαλό του.

II

«Δέν εἶναι ἡ συνείδηση τῶν ἀνθρώπων πού καθορίζει τό εἶναι τους, μά ἀντίθετα τό κοινωνικό τους εἶναι καθορίζει τή συνείδησή τους».

Κ. Μάρξ

Τί εἶναι ἡ ὑλιστική θεωρία;

Στόν κόσμο ὅλα ἀλλάζουν, στόν κόσμο ὅλα κινοῦνται, πῶς ὅμως πραγματοποιεῖται αὐτή ἡ ἀλλαγή καί μέ ποιά μορφή συντελεῖται αὐτή ἡ κίνηση—νά ποιό εἶναι τό ζήτημα. Ξέρουμε, λογουχάρη, ὅτι ἡ γῆ ἦταν κάποτε διάπυρη μάζα σιγά-σιγά ψύχθηκε, ἔπειτα ἐμφανίστηκε ὁ ζωικός κόσμος, τήν ἐξέλιξη τοῦ ζωικοῦ κόσμου τήν ἀκολούθησε ἡ ἐμφάνιση ἑνός εἴδους πιθήκων, ἀπό τούς ὁποίους κατοπινά προῆλθε ὁ ἄνθρωπος. Πῶς ὅμως πραγματοποιήθηκε αὐτή ἡ ἐξέλιξη; Μερικοί λένε ὅτι πρίν ἀπό τή φύση καί τήν ἐξέλιξή της προηγήθηκε ἡ παγκόσμια ἰδέα, πού κατοπινά ἀποτέλεσε τή βάση αὐτῆς τῆς ἐξέλιξης, ἔτσι πού ἡ πορεία τῶν φαινομένων τῆς φύσης ἀποτελεῖ ἁπλή μορφή τῆς ἐξέλιξης τῶν ἰδεῶν. Τούς ἀνθρώπους αὐτούς τούς ὀνόμαζαν ἰδεαλιστές. Οἱ ἰδεαλιστές ἀργότερα χωρίστηκαν σέ κάμποσα ρεύματα. Ἄλλοι πάλι λένε ὅτι στόν κόσμο ὑπῆρχαν ἐξαρχῆς δυό δυνάμεις πού ἡ μιά ἀποτελεῖ ἄρνηση τῆς ἄλλης—ἡ ἰδέα καί ἡ ὕλη, ὅτι κατ' ἀναλογίαν καί τά φαινόμενα χωρίζονται σέ δυό κατηγορίες—στά ἰδεατά καί στά ὑλικά καί ὅτι γίνεται συνεχής ἀγώνας ἀνάμεσά τους· κι ἔτσι ἡ ἐξέλιξη τῶν φαινομένων τῆς φύσης εἶναι, ὅπως φαίνεται, ἕνας διαρκής ἀγώνας ἀνάμεσα στά ἰδεατά καί τά ὑλικά φαινόμενα. Τούς ἀνθρώπους αὐτούς τούς ὀνομάζουν δυϊστές. Οἱ δυϊστές, ὅπως καί οἱ ἰδεαλιστές, χωρίζονται σέ διάφορα ρεύματα.

Ἡ ὑλιστική θεωρία τοῦ Μάρξ ἀρνεῖται κατηγορηματικά τόσο τό δυϊσμό ὅσο καί τόν ἰδεαλισμό. Βέβαια, στόν κόσμο ὑπάρχουν στήν πραγματικότητα ἰδεατά καί ὑλικά φαινόμενα, αὐτό ὅμως καθόλου δέ σημαίνει ὅτι τά πρῶτα ἀρνοῦνται τάχα τά δεύτερα. Ἀπεναντίας τό ἰδεατό καί τό ὑλικό εἶναι δυό διαφορετικές μορφές ἑνός καί τοῦ ἴδιου φαινομένου· τό ἰδεατό καί τό ὑλικό ὑπάρχουν μαζί καί ἀναπτύσσονται μαζί καί ὑπάρχει στενή σύνδεση μεταξύ τους. Συνεπῶς, δέν ἔχουμε κανένα λόγο νά πιστεύουμε ὅτι τό ἕνα ἀρνεῖται τό ἄλλο. Ἔτσι ὁ λεγόμενος δυϊσμός ἀνατρέπεται ἀπό τά θεμέλιά του. Ἑνιαία καί ἀδιαίρετη φύση, πού ἐκφράζεται σέ δυό διαφορετικές μορφές—στήν ὑλική καί τήν ἰδεατή—νά πῶς πρέπει νά βλέπουμε τήν ἐξέλιξη τῆς φύσης. Ἑνιαία καί ἀδιαίρετη ζωή, πού ἐκφράζεται σέ δυό διαφορετικές μορφές—τήν ἰδεατή καί τήν ὑλική—νά πῶς πρέπει νά βλέπουμε τήν ἐξέλιξη τῆς ζωῆς.

Αὐτός εἶναι ὁ μονισμός τῆς ὑλιστικῆς θεωρίας τοῦ Μάρξ.

Ταυτόχρονα ὁ Μάρξ ἀρνεῖται καί τόν ἰδεαλισμό. Δέν εἶναι σωστή ἡ γνώμη, ὅτι τάχα ἡ ἰδέα καί γενικά ἡ πνευματική πλευρά στήν ἐξέλιξή της προηγεῖται ἀπό τή φύση καί γενικά ἀπό τήν ὑλική πλευρά. Δέν ὑπῆρχαν ἀκόμα στόν κόσμο ζωντανά ὄντα τότε πού ὑπῆρχε ἡ λεγόμενη ἐξωτερική, ἀνόργανη φύση. Τό πρῶτο ζωντανό ὄν—τό πρωτόπλασμα—δέν εἶχε καμιά συνείδηση (ἰδέα). Εἶχε μονάχα τήν ἰδιότητα τῆς ἐρεθισιμότητας καί τά πρῶτα σπέρματα τῆς αἴσθησης. Ἔπειτα στά ζῶα ἀναπτύχθηκε βαθμιαῖα ἡ ἱκανότητα τῆς αἴσθησης, πού ὅσο ἀναπτυσσόταν τό νευρικό τους σύστημα μετατρεπόταν σιγά-σιγά σέ συνείδηση. Ἄν ὁ πίθηκος δέ σηκωνόταν ὄρθιος, ἄν ἐξακολουθοῦσε νά βαδίζει μέ τά τέσσερα, καί ὁ ἀπόγονός του—ὁ ἄνθρωπος—δέ θά μποροῦσε νά χρησιμοποιεῖ ἐλεύθερα τά πνευμόνια καί τίς φωνητικές χορδές του κι ἔτσι δέ θά μποροῦσε νά χρησιμοποιεῖ τό λόγο, πράγμα πού θά ἐμπόδιζε οὐσιαστικά τήν ἀνάπτυξη τῆς συνείδησής του. Ἤ ἀκόμα: ἄν ὁ πίθηκος δέ σηκωνόταν στά πισινά του πόδια, ὁ ἀπόγονός του—ὁ ἄνθρωπος—θά ἦταν ἀναγκασμένος νά κοιτάζει πάντα πρός τά κάτω καί νά ἀντλεῖ τίς ἐντυπώσεις του μόνο ἀπό κεῖ· δέ θά εἶχε τή δυνατότητα νά κοιτάζει πρός τά πάνω καί γύρω του καί συνεπῶς δέ θά εἶχε τή δυνατότητα νά τροφοδοτεῖ τό μυαλό του μέ περισσότερο ὑλικό (ἐντυπώσεις) ἀπ' ὅ,τι ὁ πίθηκος· καί ἔτσι θά ἐμποδιζόταν οὐσιαστικά ἡ ἀνάπτυξη τῆς συνείδησής του. Βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς πνευματικῆς πλευ-

ρᾶς ἀπαιτεῖται ἀνάλογη συνθετότερη ὑφή τοῦ ὀργανισμοῦ καί ἀνάπτυξη τοῦ νευρικοῦ του συστήματος. Βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τῆς ὑλικῆς πλευρᾶς, ἡ ἀνάπτυξη τοῦ εἶναι, *προηγεῖται* ἀπό τήν ἀνάπτυξη τῆς πνευματικῆς πλευρᾶς, ἀπό τήν ἀνάπτυξη τῶν ἰδεῶν. Εἶναι φανερό ὅτι πρῶτα ἀλλάζουν οἱ ἐξωτερικές συνθῆκες, πρῶτα ἀλλάζει ἡ ὕλη καί *ὕστερα* ἀλλάζουν ἀντίστοιχα καί ἡ συνείδηση καί τά ἄλλα πνευματικά φαινόμενα—ἡ ἐξέλιξη δηλαδή τῆς ἰδεατῆς πλευρᾶς *μένει πίσω* ἀπό τήν ἐξέλιξη τῶν ὑλικῶν ὅρων. Ἄν τήν ὑλική πλευρά, ἄν τίς ἐξωτερικές συνθῆκες, τό εἶναι κλπ., τά ὀνομάσουμε *περιεχόμενο*, τότε τήν ἰδεατή πλευρά, τή συνείδηση καί τά ἄλλα παρόμοια φαινόμενα, πρέπει νά τά ὀνομάσουμε *μορφή*. Ἀπό δῶ πηγάζει καί ἡ γνωστή θέση τοῦ ὑλισμοῦ: στήν πορεία τῆς ἐξέλιξης τό περιεχόμενο προηγεῖται ἀπό τή μορφή, ἡ μορφή μένει πίσω ἀπό τό περιεχόμενο.

Τό ἴδιο πρέπει νά ποῦμε καί γιά τήν κοινωνική ζωή. Κι ἐδῶ ἡ ὑλική ἐξέλιξη προηγεῖται ἀπό τήν ἐξέλιξη τῶν ἰδεῶν, κι ἐδῶ ἡ μορφή μένει πίσω ἀπό τό περιεχόμενό της. Ὁ ἐπιστημονικός σοσιαλισμός δέν ὑπῆρχε ἀκόμα οὔτε κατά διάνοια ὅταν ὑπῆρχε κιόλας ὁ καπιταλισμός καί διεξαγόταν ἔντονος ταξικός ἀγώνας· πουθενά δέν εἶχε ἐμφανιστεῖ ἀκόμα ἡ σοσιαλιστική ἰδέα, ἐνῶ τό προτσές τῆς παραγωγῆς εἶχε ἤδη κοινωνικό χαραχτήρα.

Γι' αὐτό ὁ Μάρξ λέει: «Δέν εἶναι ἡ συνείδηση τῶν ἀνθρώπων πού καθορίζει τό εἶναι τους, ἀλλά ἀντίθετα, τό κοινωνικό εἶναι τους καθορίζει τή συνείδησή τους» (βλ. Κ. *Μάρξ*, «Κριτική τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας»). Κατά τή γνώμη τοῦ Μάρξ, ἡ οἰκονομική ἐξέλιξη ἀποτελεῖ τήν ὑλική βάση τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, τό *περιεχόμενό της*, ἐνῶ ἡ νομικοπολιτική καί θρησκευτικοφιλοσοφική ἐξέλιξη ἀποτελεῖ τήν «*ἰδεολογική μορφή*» αὐτοῦ τοῦ περιεχομένου, τό «ἐποικοδόμημά» του. Γι' αὐτό ὁ Μάρξ λέει: «Μέ τήν ἀλλαγή τῆς οἰκονομικῆς βάσης ἀργά ἤ γρήγορα γίνεται ἀνατροπή καί σ' ὁλόκληρο τό τεράστιο ἐποικοδόμημα» (βλ. στό ἴδιο ἔργο).

Καί στήν κοινωνική ζωή πρῶτα ἀλλάζουν οἱ ἐξωτερικές, οἱ ὑλικές συνθῆκες καί *ὕστερα* ἀλλάζουν οἱ ἰδέες τῶν ἀνθρώπων ἡ κοσμοθεωρία τους. Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ περιεχομένου προηγεῖται ἀπό τήν ἐμφάνιση καί τήν ἀνάπτυξη τῆς μορφῆς. Αὐτό βέβαια δέ σημαίνει καθόλου ὅτι κατά τή γνώμη τοῦ Μάρξ μπορεῖ τάχα νά

ὑπάρχει περιεχόμενο χωρίς μορφή, ὅπως νόμισε ὁ Σ. Γ. (βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 1, «Κριτική τοῦ μονισμοῦ»). Δέ μπορεῖ νά ὑπάρχει περιεχόμενο χωρίς μορφή, τό ζήτημα ὅμως εἶναι ὅτι ἡ μιά εἴτε ἡ ἄλλη μορφή, ἐπειδή μένει πίσω ἀπό τό περιεχόμενό της, ποτέ δέν ἀνταποκρίνεται *ὁλοκληρωτικά* σ' αὐτό τό περιεχόμενο, κι ἔτσι πολλές φορές τό νέο περιεχόμενο εἶναι «ἀναγκασμένο» νά περιβάλλεται προσωρινά μέ τήν παλιά μορφή, πράγμα πού προκαλεῖ σύγκρουση ἀνάμεσά τους. Σήμερα, πχ. ὁ ἀτομικός χαραχτήρας τῆς ἰδιοποίησης τῶν προϊόντων τῆς παραγωγῆς δέν ἀνταποκρίνεται στό *κοινωνικό* περιεχόμενο τῆς παραγωγῆς, κι ἀκριβῶς πάνω σ' αὐτή τή βάση συντελεῖται ἡ σύγχρονη κοινωνική «σύγκρουση». Ἀπό τό ἄλλο μέρος, ἡ ἄποψη ὅτι ἡ ἰδέα εἶναι μορφή τῆς ὕπαρξης δέ σημαίνει καθόλου ὅτι ἡ συνείδηση ἀπό τή φύση της εἶναι ἡ ἴδια ὕλη. Ἔτσι σκέφτονταν μονάχα οἱ χυδαῖοι ὑλιστές (λογουχάρη ὁ Μπύχνερ καί ὁ Μολεσότ), πού οἱ θεωρίες τους εἶναι διαμετρικά ἀντίθετες μέ τόν ὑλισμό τοῦ Μάρξ καί πού μέ τό δίκιο του ὁ Ἔνγκελς τούς κορόιδευε στό ἔργο του «Λουδοβίκος Φόυερμπαχ». Σύμφωνα μέ τόν ὑλισμό τοῦ Μάρξ, ἡ συνείδηση καί τό εἶναι, τό πνεῦμα καί ἡ ὕλη, εἶναι δυό διαφορετικές μορφές ἑνός καί τοῦ ἴδιου φαινομένου, πού γενικά λέγεται φύση. Συνεπῶς ἡ μιά δέν ἀποτελεῖ ἄρνηση τῆς ἄλλης* καί ταυτόχρονα δέν εἶναι ἕνα καί τό ἴδιο φαινόμενο. Τό ζήτημα εἶναι μόνο ὅτι στήν ἐξέλιξη τῆς φύσης καί τῆς κοινωνίας πρίν ἀπό τή συνείδηση, δηλαδή πρίν ἀπό κεῖνο πού συντελεῖται μέσα στό μυαλό μας, προηγεῖται ἡ ἀντίστοιχη ὑλική ἀλλαγή, δηλαδή ἐκεῖνο πού συντελεῖται ἔξω ἀπό μᾶς. Τή μιά ἤ τήν ἄλλη ὑλική ἀλλαγή ἀκολουθεῖ ἀργά ἤ γρήγορα, μά ἀναπόφευχτα, ἡ ἀντίστοιχη ἀλλαγή στίς ἰδέες καί γι' αὐτό λέμε ὅτι ἡ ἀλλαγή στίς ἰδέες εἶναι μορφή τῆς ἀντίστοιχης ὑλικῆς ἀλλαγῆς.

Αὐτός εἶναι σέ γενικές γραμμές ὁ μονισμός τοῦ διαλεχτικοῦ ὑλισμοῦ τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς.

Καλά, θά μᾶς ποῦνε μερικοί, ὅλα αὐτά εἶναι σωστά σ' ὅ,τι ἔχει σχέση μέ τήν ἱστορία τῆς φύσης καί τῆς κοινωνίας. Πῶς

---

* Αὐτό τό πράγμα δέν ἀντιφάσκει καθόλου στή γνώμη ὅτι ἀνάμεσα στή μορφή καί τό περιεχόμενο γίνεται σύγκρουση. Τό ζήτημα εἶναι ὅτι ἡ σύγκρουση αὐτή δέ γίνεται ἀνάμεσα στό περιεχόμενο καί στή μορφή γενικά, ἀλλά ἀνάμεσα στήν *παλιά* μορφή καί τό *νέο* περιεχόμενο πού ἀναζητεῖ μιά καινούργια μορφή καί τείνει πρός αὐτήν.

ὅμως γεννιοῦνται σήμερα στό μυαλό μας οἱ διάφορες παραστάσεις καί ἰδέες γιά τό ἕνα ἤ τό ἄλλο ἀντικείμενο; Ὑπάρχουν στήν πραγματικότητα οἱ λεγόμενες ἐξωτερικές συνθῆκες ἤ ὑπάρχουν μόνο οἱ παραστάσεις μας γι' αὐτές τίς ἐξωτερικές συνθῆκες; Κι ἄν ὑπάρχουν οἱ ἐξωτερικές συνθῆκες, τότε σέ ποιό βαθμό εἶναι δυνατή ἡ πρόσληψη τῶν παραστάσεων καί ἡ γνώση τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου;

Σχετικά μ' αὐτό τό ζήτημα λέμε πώς οἱ παραστάσεις μας, τό «ἐγώ» μας ὑπάρχουν μόνο στό βαθμό πού ὑπάρχουν οἱ ἐξωτερικές συνθῆκες πού προκαλοῦν ἐντυπώσεις στό «ἐγώ» μας. Κεῖνοι πού λένε ἀσυλλόγιστα ὅτι δέν ὑπάρχει τίποτα ἔξω ἀπό τίς παραστάσεις μας, εἶναι ἀναγκασμένοι νά ἀρνηθοῦν ὅτι ὑπάρχουν ὁποιεσδήποτε ἐξωτερικές συνθῆκες καί συνεπῶς νά ἀρνηθοῦν καί ὅτι ὑπάρχουν κι ἄλλοι ἄνθρωποι ἔξω ἀπό τό «ἐγώ» τους, πράγμα πού εἶναι διαμετρικά ἀντίθετο μέ τίς βασικές ἀρχές τῆς ἐπιστήμης καί μέ τήν ἴδια τή ζωή. Ναί, οἱ ἐξωτερικές συνθῆκες ὑπάρχουν πραγματικά· οἱ συνθῆκες αὐτές ὑπῆρχαν καί πρίν ἀπό μᾶς καί θά ὑπάρχουν καί ὕστερα ἀπό μᾶς καί ἡ πρόσληψη καί ἡ γνώση τους μπορεῖ νά γίνονται τόσο πιό γρήγορα καί πιό εὔκολα, ὅσο πιό συχνά καί δυνατά ἐπενεργοῦν πάνω στή συνείδησή μας. Ὅσον ἀφορᾶ τό ζήτημα μέ ποιόν τρόπο γεννιοῦνται σήμερα μέσα στό μυαλό μας οἱ διάφορες παραστάσεις καί ἰδέες γιά τό ἕνα ἤ τό ἄλλο ἀντικείμενο, πρέπει νά παρατηρήσουμε, πώς ἐδῶ ἐπαναλαβαίνεται σέ μικρογραφία τό ἴδιο πού γίνεται στήν ἱστορία τῆς φύσης καί τῆς κοινωνίας. Καί στήν προκείμενη περίπτωση τό ἀντικείμενο, πού βρίσκεται ἔξω ἀπό μᾶς, ὑπῆρχε πρίν ἀπό τήν παράστασή μας γι' αὐτό τό ἀντικείμενο καί στήν προκείμενη περίπτωση ἡ παράστασή μας, ἡ μορφή, μένει πίσω ἀπό τό ἀντικείμενο σάν περιεχόμενό της κτλ. Ἄν κοιτάζω τό δέντρο καί τό βλέπω, αὐτό σημαίνει ἁπλῶς ὅτι πρίν ἀκόμα γεννηθεῖ στό μυαλό μου ἡ παράσταση τοῦ δέντρου, ὑπῆρχε τό ἴδιο τό δέντρο πού προκάλεσε μέσα μου τήν ἀντίστοιχη παράσταση.

Δέν εἶναι δύσκολο νά καταλάβουμε πόσο μεγάλη σημασία ἔχει ὁ μονιστικός ὑλισμός τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς γιά τήν πραχτική δράση τῶν ἀνθρώπων. Ἄν ἡ κοσμοθεωρία μας, τά ἤθη καί τά ἔθιμά μας καθορίζονται ἀπό τίς ἐξωτερικές συνθῆκες, ἄν ἡ ἀκαταλληλότητα τῶν νομικῶν καί πολιτικῶν μορφῶν ἔχει σά βάση τό οἰκονομικό περιεχόμενο, εἶναι φανερό ὅτι πρέπει νά συμβάλουμε στό ριζικό μετασχηματισμό τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων, γιά νά ἀλλάξουν ριζικά μαζί μ' αὐτές καί τά ἤθη καί τά ἔθιμα τοῦ λαοῦ καί τό πολιτικό καθεστώς τῆς χώρας.

Νά τί λέει σχετικά μ' αὐτό ὁ Κάρλ Μάρξ:

«Δέ χρειάζεται καί μεγάλη ἐξυπνάδα γιά νά κατανοήσει κανείς τή σχέση πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στή διδασκαλία τοῦ ὑλισμοῦ... καί τό σοσιαλισμό. Ἄν ὁ ἄνθρωπος ἀντλεῖ ὅλες τίς γνώσεις του, τά αἰσθήματά του κλπ. ἀπό τόν αἰσθητό κόσμο... τότε πρέπει συνεπῶς νά φτιάξουμε ἔτσι τόν κόσμο πού μᾶς περιβάλλει, ὥστε ὁ ἄνθρωπος νά γνωρίσει στόν κόσμο αὐτό τό ἀληθινά ἀνθρώπινο, νά συνηθίσει νά νιώθει τόν ἑαυτό του σάν ἄνθρωπο... Ἄν ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι ἐλεύθερος ἀπό τήν ὑλιστική ἄποψη, δηλ. ἄν εἶναι ἐλεύθερος ὄχι ν' ἀποφεύγει μέ τήν ἀρνητική του δύναμη τό ἕνα ἤ τό ἄλλο, ἀλλά νά ἐπιβάλλει τήν ἀληθινή του προσωπικότητα μέ τή θετική του δύναμη, τότε δέν πρέπει νά τιμωροῦμε τό ἔγκλημα μεμονωμένων ἀνθρώπων, ἀλλά νά καταστρέφουμε τίς ἀντικοινωνικές πηγές τοῦ ἐγκλήματος... Ἄν τόν ἄνθρωπο τόν φτιάχνουν οἱ συνθῆκες, τότε πρέπει νά φτιάξουμε τίς συνθῆκες ἀνθρώπινες» (Βλ. «Λουδοβίκος Φόυερμπαχ», Παράρτημα «Ὁ Κ. Μάρξ γιά τό γαλλικό ὑλισμό τοῦ XVIII αἰώνα»).

Αὐτή εἶναι ἡ σύνδεση ἀνάμεσα στόν ὑλισμό καί τήν πραχτική δράση τῶν ἀνθρώπων.

* * *

Τί θέση παίρνουν οἱ ἀναρχικοί ἀπέναντι στό μονιστικό ὑλισμό τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς;

Ἄν ἡ διαλεχτική τοῦ Μάρξ ἔχει τήν πηγή της στό Χέγκελ, ὁ ὑλισμός του ἀποτελεῖ ἀνάπτυξη τοῦ ὑλισμοῦ τοῦ Φόυερμπαχ. Αὐτό τό ξέρουν πολύ καλά οἱ ἀναρχικοί καί γι' αὐτό προσπαθοῦν νά ἐκμεταλλευτοῦν τίς ἐλλείψεις τοῦ Χέγκελ καί τοῦ Φόυερμπαχ γιά νά ἀμαυρώσουν τό διαλεχτικό ὑλισμό τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς. Σχετικά μέ τό Χέγκελ σημειώσαμε παραπάνω ὅτι τά τεχνάσματα αὐτά τῶν ἀναρχικῶν δέ μποροῦν ν' ἀποδείξουν τίποτε ἄλλο ἐξόν ἀπό τήν ἀδυναμία τους στόν τομέα τῆς πολεμικῆς. Τό ἴδιο πρέπει νά ποῦμε καί γιά τίς ἐπιθέσεις τους κατά τοῦ Φόυερμπαχ. Οἱ ἀναρχικοί λογουχάρη ὑπογραμμίζουν μέ ἔμφαση ὅτι ὁ «Φόυερμπαχ ἦταν πανθεϊστής...», ὅτι «ἐθεοποίησε τόν ἄνθρωπο...» (Βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 7, Ντ. Ντελέντι), ὅτι «κατά τό

Φόυερμπαχ ὁ ἄνθρωπος εἶναι αὐτό πού τρώει...», ὅτι ἀπό δῶ ὁ Μάρξ ἔβγαλε τάχα τό ἑξῆς συμπέρασμα: «Συνεπῶς, τό κύριο καί τό πρωταρχικό εἶναι ἡ οἰκονομική θέση» κλπ. (βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 6, Σ. Γ.). Εἶναι ἀλήθεια ὅτι κανείς ἀπό μᾶς δέν ἀμφιβάλλει γιά τόν πανθεϊσμό τοῦ Φόυερμπαχ, γιά τή θεοποίηση ἀπό μέρους του τοῦ ἀνθρώπου καί γιά ἄλλα παρόμοια λάθη του· ἀπεναντίας, ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς ἀποκάλυψαν πρῶτοι τά λάθη τοῦ Φόυερμπαχ. Παρ' ὅλα αὐτά ὅμως οἱ ἀναρχικοί θεωροῦν ἀπαραίτητο νά «ξεσκεπάσουν» ξανά τά ξεσκεπασμένα λάθη του. Γιατί τό κάνουν αὐτό; Προφανῶς, γιατί βρίζοντας τό Φόυερμπαχ θέλουν νά ἀμαυρώσουν κάπως καί τόν ὑλισμό, πού ὁ Μάρξ τόν δανείστηκε ἀπό τό Φόυερμπαχ καί κατόπιν τόν ἀνάπτυξε ἐπιστημονικά. Μήπως ὁ Φόυερμπαχ δέ μποροῦσε νά ἔχει παράλληλα μέ τίς λαθεμένες ἀπόψεις του καί σωστές; Ἐμεῖς ὑποστηρίζουμε ὅτι μέ τέτια τεχνάσματα οἱ ἀναρχικοί δέ θά μπορέσουν νά κλονίσουν καθόλου τή θέση τοῦ μονιστικοῦ ὑλισμοῦ καί τό μόνο πού θά πετύχουν εἶναι νά δείξουν τήν ἀδυναμία τους.

Ἀνάμεσα στούς ἴδιους τούς ἀναρχικούς ὑπάρχουν διαφωνίες σχετικά μέ τίς ἀπόψεις τους γιά τόν ὑλισμό τοῦ Μάρξ. Ἄν ἀκούσουμε τόν κύριο Τσερκεζισβίλι, βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ὁ Μάρξ κι ὁ Ἔνγκελς ἀποστρέφονται τό μονιστικό ὑλισμό. Κατά τή γνώμη του, ὁ ὑλισμός τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς εἶναι χυδαῖος κι ὄχι μονιστικός: «Ἡ μεγάλη ἐκείνη ἐπιστήμη τῶν φυσιοκρατῶν μέ τό ἐξελιχτικό της σύστημα, τό μεταμορφισμό καί τό μονιστικό ὑλισμό, πού τόσο πολύ τήν ἀποστρέφεται ὁ Ἔνγκελς... ἀποφεύγει τή διαλεχτική» κλπ. (βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 4, Β. Τσερκεζισβίλι). Βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ὁ φυσικοεπιστημονικός ὑλισμός, πού ἀρέσει τοῦ Τσερκεζισβίλι καί πού τόν ἀποστρεφόταν ὁ Ἔνγκελς, ἦταν μονιστικός ὑλισμός. Ἄλλος πάλι ἀναρχικός μᾶς λέει πώς ὁ ὑλισμός τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς εἶναι μονιστικός καί γι' αὐτό πρέπει νά ἀποριφθεῖ. «Οἱ ἀντιλήψεις τοῦ Μάρξ γιά τήν ἱστορία εἶναι ἀταβισμός τοῦ Χέγκελ. Ὁ μονιστικός ὑλισμός τοῦ ἀπόλυτου ἀντικειμενισμοῦ γενικά καί ὁ οἰκονομικός μονισμός τοῦ Μάρξ εἰδικά εἶναι ἀδύνατο νά ὑπάρξουν στή φύση καί θεωρητικά εἶναι λαθεμένοι... Ὁ μονιστικός ὑλισμός εἶναι ἄσχημα συγκαλυμμένος δυϊσμός καί συμβιβασμός ἀνάμεσα στή μεταφυσική καί τήν ἐπιστήμη...» (Βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 6, Σ. Γ.). Τό συμπέρασμα εἶναι ὅτι ὁ μονιστικός ὑλισμός εἶναι ἀπαράδεχτος, γιατί ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς ὄχι μόνο δέν τόν ἀποστρεφόταν, ἀλλά ἀπεναντίας καί οἱ ἴδιοι ἦταν μονιστές ὑλιστές, καί συνεπῶς ὁ μονιστικός ὑλισμός πρέπει ν' ἀποριφθεῖ.

Νά σου ἡ ἀναρχία! Οἱ ἴδιοι ἀκόμα δέν ξεκαθάρισαν τήν οὐσία τοῦ ὑλισμοῦ τοῦ Μάρξ, οἱ ἴδιοι ἀκόμα δέν κατάλαβαν ἄν εἶναι ἤ ὄχι μονιστικός ὑλισμός, οἱ ἴδιοι ἀκόμα δέν κατάληξαν μεταξύ τους γιά τίς θετικές καί ἀρνητικές του πλευρές, κι ὅμως μᾶς ξεκουφαίνουν μέ τίς καυχησιολογίες τους: ἐμεῖς, λένε, κριτικάρουμε καί ξετινάζουμε τόν ὑλισμό τοῦ Μάρξ. Ἀπ' αὐτό καί μόνο εἶναι φανερό πόσο σοβαρή μπορεῖ νά εἶναι ἡ «κριτική» τους.

Πᾶμε παρακάτω. Ὅπως φαίνεται, μερικοί ἀναρχικοί δέν ξέρουν κάν ὅτι στήν ἐπιστήμη ὑπάρχουν διάφορα εἴδη ὑλισμοῦ καί ὅτι τά εἴδη αὐτά τοῦ ὑλισμοῦ ἔχουν μεταξύ τους μεγάλες διαφορές: ὑπάρχει λογουχάρη ὁ χυδαῖος ὑλισμός (στίς φυσικές ἐπιστῆμες καί τήν ἱστορία), πού ἀρνεῖται τή σημασία τῆς ἰδεατῆς πλευρᾶς καί τήν ἀντενέργειά της πάνω στήν ὑλική πλευρά· ὑπάρχει ὅμως καί ὁ λεγόμενος μονιστικός ὑλισμός, πού ἐξετάζει ἐπιστημονικά τίς ἀμοιβαῖες σχέσεις τῆς ἰδεατῆς καί τῆς ὑλικῆς πλευρᾶς. Μερικοί ἀναρχικοί τά μπερδεύουν ὅλα αὐτά καί ταυτόχρονα δηλώνουν μέ μεγάλο τουπέ: θές δέ θές, ἐμεῖς τόν ὑλισμό τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς θά τόν κριτικάρουμε στά γερά! Ἀκοῦστε λοιπόν: «Κατά τή γνώμη τοῦ Ἔνγκελς, ὅπως καί κατά τή γνώμη τοῦ Καούτσκι, ὁ Μάρξ πρόσφερε μεγάλες ὑπηρεσίες στήν ἀνθρωπότητα γιατί...» ἀνάμεσα στ' ἄλλα, ἀνακάλυψε «καί τήν ὑλιστική ἀντίληψη». «Αὐτό εἶναι σωστό; Νομίζουμε πώς ὄχι, γιατί ξέρουμε... πώς ὅλοι οἱ ἱστορικοί, οἱ ἐπιστήμονες καί οἱ φιλόσοφοι, πού ὑποστηρίζουν τήν ἄποψη ὅτι τάχα τόν κοινωνικό μηχανισμό τόν βάζουν σέ κίνηση οἱ γεωγραφικές κλιματολογικές-ἐδαφικές, κοσμικές, ἀνθρωπολογικές καί βιολογικές συνθῆκες, εἶναι ὅλοι ὑλιστές» (βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 2, Σ. Γ.). Πήγαινε νά συζητήσεις μαζί τους! Βγαίνει τό συμπέρασμα, πώς δέν ὑπάρχει καμιά διαφορά ἀνάμεσα στόν «ὑλισμό» τοῦ Ἀριστοτέλη καί τοῦ Μοντεσκιέ, ἀνάμεσα στόν «ὑλισμό» τοῦ Μάρξ καί τοῦ Σαίν-Σιμόν. Κι αὐτό σημαίνει νά καταλαβαίνεις τί λέει ὁ ἀντίπαλός σου καί νά τοῦ κάνεις σοβαρή κριτική...

Μερικοί ἀναρχικοί ἄκουσαν κάπου ὅτι ὁ ὑλισμός τοῦ Μάρξ εἶναι «ἡ θεωρία τοῦ στομαχιοῦ» καί ἄρχισαν νά ἐκλαϊκεύουν αὐτή τήν «ἄποψη» προφανῶς γιατί τό χαρτί δέ στοιχίζει ἀκριβά

στή σύνταξη τῆς «Νομπάτι» καί ἡ ἐπιχείρηση αὐτή θά τῆς στοιχίσει φτηνά. Ἀκοῦστε λοιπόν: «Κατά τή γνώμη τοῦ Φόυερμπαχ, ὁ ἄνθρωπος εἶναι αὐτό πού τρώει. Ἡ διατύπωση αὐτή ἄσκησε μαγική ἐπίδραση στό Μάρξ καί τόν Ἔνγκελς»—καί νά, πού κατά τή γνώμη τῶν ἀναρχικῶν ὁ Μάρξ ἔβγαλε ἀπό δῶ τό συμπέρασμα, ὅτι «τό κύριο καί τό πρωταρχικό εἶναι ἡ οἰκονομική θέση, οἱ παραγωγικές σχέσεις...». Σέ συνέχεια οἱ ἀναρχικοί μᾶς διδάσκουν σά φιλόσοφοι: «Θά ἦταν λάθος νά ὑποστηρίζει κανείς ὅτι τό μοναδικό μέσο γι' αὐτό τό σκοπό (τήν κοινωνική ζωή) εἶναι ἡ τροφή καί ἡ οἰκονομική παραγωγή... Ἄν ἡ ἰδεολογία καθοριζόταν κυρίως καί σύμφωνα μέ τή μονιστική μέθοδο, ἀπό τήν τροφή καί τήν οἰκονομική θέση τοῦ καθενός, τότε μερικοί φαγάδες θά ἦταν μεγαλοφυεῖς» (βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 6, Σ. Γ.). Νά πόσο εὔκολο εἶναι, ὅπως φαίνεται, νά κριτικάρεις τόν ὑλισμό τοῦ Μάρξ: εἶναι ἀρκετό ν' ἀκούσεις ἀπό μιά φοιτητριούλα λίγα κουτσομπολιά γιά τό Μάρξ καί τόν Ἔνγκελς, εἶναι ἀρκετό τά κουτσομπολιά αὐτά νά τά ἐπαναλάβεις μέ φιλοσοφικό τουπέ ἀπό τίς στῆλες κάποιας «Νομπάτι», γιά νά ἀποχτήσεις ἀμέσως δόξα «κριτικοῦ». Μά πέστε μας, κύριοι, ἕνα πράγμα: ποῦ, πότε, σέ ποιά χώρα καί ποιός Μάρξ εἶπε ὅτι «ἡ τροφή καθορίζει τήν ἰδεολογία»; Γιατί δέν παραθέτετε ἔστω καί μιά φράση, ἔστω καί μιά λέξη ἀπό τά ἔργα τοῦ Μάρξ γιά νά ἐπιβεβαιώσετε τήν κατηγορία σας; Μήπως ἡ οἰκονομική θέση καί ἡ τροφή εἶναι ἕνα καί τό ἴδιο πράγμα; Συγχωρεῖται, λογουχάρη, σέ μιά φοιτητριούλα νά μπερδεύει αὐτές τίς ἐντελῶς διαφορετικές ἔννοιες, πῶς γίνεται ὅμως ἐσεῖς, «οἱ καταλυτές τῆς σοσιαλδημοκρατίας» καί οἱ «ἀναγεννητές τῆς ἐπιστήμης» νά ἐπαναλαβαίνετε τόσο ἀβασάνιστα λάθη φοιτητριῶν; Καί πῶς μπορεῖ ἡ τροφή νά καθορίζει τήν κοινωνική ἰδεολογία; Γιά σκεφτεῖτε λιγάκι τά λόγια σας: ἡ τροφή, ἡ μορφή τῆς τροφῆς δέν ἀλλάζει· καί τά παλιά τά χρόνια οἱ ἄνθρωποι ἔτρωγαν ὅπως καί τώρα, μασοῦσαν καί χώνευαν τήν τροφή, ὅπως καί τώρα, ἐνῶ ἡ μορφή τῆς ἰδεολογίας ἀλλάζει διαρκῶς καί ἀναπτύσσεται. Ἀρχαία, φεουδαρχική, ἀστική καί προλεταριακή—νά ἀνάμεσα στ' ἄλλα ποιές μορφές παίρνει ἡ ἰδεολογία. Εἶναι μήπως παραδεχτό, γενικά, ἐκεῖνο πού δέν ἀλλάζει νά καθορίζει ἐκεῖνο πού ἀλλάζει διαρκῶς; Τήν ἰδεολογία τήν καθορίζει ἡ οἰκονομική θέση—αὐτό τό λέει πραγματικά ὁ Μάρξ καί εἶναι εὐκολονόητο· ἀλλά μήπως τροφή καί οἰκονομική θέση εἶναι ἕνα καί

τό ἴδιο πράγμα; Τί σᾶς κατέβηκε νά φορτώσετε στό Μάρξ τίς ἀνοησίες σας;...

Πᾶμε παρακάτω. Κατά τή γνώμη τῶν ἀναρχικῶν μας ὁ ὑλισμός τοῦ Μάρξ «εἶναι τό ἴδιο μέ τόν παραλληλισμό...» ἤ ἀκόμα: «ὁ μονιστικός ὑλισμός εἶναι ἄσχημα συγκαλυμμένος δυϊσμός καί συμβιβασμός ἀνάμεσα στή μεταφυσική καί τήν ἐπιστήμη...» «Ὁ Μάρξ κατρακυλάει στό δυϊσμό, γιατί φαντάζεται τίς παραγωγικές σχέσεις σάν κάτι τό ὑλικό, ἐνῶ τίς ἐπιδιώξεις καί τή βούληση τῶν ἀνθρώπων τίς θεωρεῖ αὐταπάτη καί οὐτοπία χωρίς σημασία, ἄν καί ὑπάρχει αὐτή ἡ αὐταπάτη καί ἡ οὐτοπία» (βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 6, Σ. Γ.). Πρῶτα, ὁ μονιστικός ὑλισμός τοῦ Μάρξ δέν ἔχει τίποτε τό κοινό μέ τόν ἀλλοπρόσαλλο παραλληλισμό. Ἐνῶ ἀπό τήν ἄποψη τοῦ ὑλισμοῦ ἡ ὑλική πλευρά, τό περιεχόμενο προηγεῖται ἀναγκαστικά ἀπό τήν ἰδεατή πλευρά, τή μορφή, ὁ παραλληλισμός ἀπορίπτει αὐτή τήν ἄποψη καί δηλώνει κατηγορηματικά, πώς οὔτε ἡ ὑλική οὔτε ἡ ἰδεατή πλευρά δέν προηγεῖται ἡ μιά ἀπό τήν ἄλλη, ὅτι κινοῦνται καί οἱ δυό μαζί, παράλληλα. Δεύτερο, τί τό κοινό ὑπάρχει ἀνάμεσα στό μονισμό τοῦ Μάρξ καί τό δυϊσμό, τή στιγμή πού ξέρουμε πολύ καλά (θά πρέπει νά τό ξέρετε κι ἐσεῖς, κύριοι ἀναρχικοί, ἄν διαβάζετε τή μαρξιστική φιλολογία!) ὅτι ὁ μονισμός τοῦ Μάρξ ξεκινάει ἀπό μιά ἀρχή—ἀπό τή φύση, πού ἔχει τήν ὑλική καί τήν ἰδεατή μορφή της, ἐνῶ ὁ δυϊσμός ξεκινᾶ ἀπό δυό ἀρχές—τήν ὑλική καί τήν ἰδεατή, πού σύμφωνα μέ τήν ἄποψη τοῦ δυϊσμοῦ, ἡ μιά ἀρνεῖται τήν ἄλλη; Τρίτο, ποιός εἶπε ὅτι τάχα «οἱ ἐπιδιώξεις καί ἡ βούληση τῶν ἀνθρώπων δέν ἔχουν σημασία»; Γιατί δέ μᾶς ἀναφέρετε ποῦ μιλάει γι' αὐτό τό ζήτημα ὁ Μάρξ; Μήπως ὁ Μάρξ δέ μιλάει γιά τή σημασία τῶν «ἐπιδιώξεων καί τῆς βούλησης» στή «Δεκάτη ὀγδόη Μπρυμαίρ τοῦ Λουδοβίκου Βοναπάρτη», στά βιβλία του «Οἱ ταξικοί ἀγῶνες στή Γαλλία», καί «Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος στή Γαλλία» καί σέ ἄλλες μπροσοῦρες; Τότες γιατί ὁ Μάρξ νά καταβάλει τόσες προσπάθειες γιά νά ἀναπτύξει «τή βούληση καί τίς ἐπιδιώξεις» τῶν προλετάριων μέ σοσιαλιστικό πνεῦμα, γιατί νά κάνει προπαγάνδα ἀνάμεσά τους, ἄν δέν παραδεχόταν τή σημασία πού ἔχουν «οἱ ἐπιδιώξεις καί ἡ βούληση»; Ἤ γιά τί ἄλλο μιλάει ὁ Ἔνγκελς στά ὀνομαστά του ἄρθρα τοῦ 1891-94, ἄν ὄχι γιά τή σημασία «τῶν ἐπιδιώξεων καί τῆς βούλησης»; Οἱ ἐπιδιώξεις καί ἡ βούληση τῶν ἀνθρώπων ἀντλοῦν τό περιεχόμενό τους ἀπό τήν οἰ-

κονομική θέση τους, αὐτό ὅμως δέ σημαίνει καθόλου ὅτι δέν ἀσκοῦν καμιά ἐπίδραση στήν ἀνάπτυξη τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων. Εἶναι λοιπόν τόσο δύσκολο γιά τούς ἀναρχικούς μας νά κατανοήσουν αὐτή τήν ἁπλή σκέψη; Ναί, ναί, δέν ἔχουν ἄδικο πού λένε ὅτι ἕνα πράγμα εἶναι τό πάθος τῆς κριτικῆς καί ἄλλο πράγμα ἡ ἴδια ἡ κριτική!...

Ἀκόμα μιά ἄλλη κατηγορία, πού διατυπώνουν οἱ κύριοι ἀναρχικοί: «δέ μπορεῖ νά φανταστεῖ κανείς μορφή χωρίς περιεχόμενο...», γι' αὐτό δέν ἐπιτρέπεται νά λέμε ὅτι «ἡ μορφή μένει πίσω ἀπό τό περιεχόμενο... ἡ μορφή καί τό περιεχόμενο „συνυπάρχουν" ... Σέ ἀντίθετη περίπτωση ὁ μονισμός εἶναι παραλογισμός» (βλ. «Νομπάτι», ἀρ. 1, Σ. Γ.). Μπερδεύτηκαν λιγάκι οἱ κ. ἀναρχικοί. Τό περιεχόμενο δέ μπορεῖ νά νοηθεῖ χωρίς τή μορφή, ἡ ὑ π ά ρ χ ο υ σ α ὅμως μ ο ρ φ ή δέν ἀνταποκρίνεται ποτέ ὁλοκληρωτικά στό ὑπάρχον περιεχόμενο, τό νέο περιεχόμενο ὥς ἕνα ὁρισμένο βαθμό περιβάλλεται πάντα μέ τήν παλιά μορφή καί ἡ συνέπεια εἶναι νά διεξάγεται πάντα σύγκρουση ἀνάμεσα στήν παλιά μορφή καί τό νέο περιεχόμενο. Ἀκριβῶς πάνω σ' αὐτό τό ἔδαφος γίνονται οἱ ἐπαναστάσεις, καί σ' αὐτό τό γεγονός ἐκφράζεται, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, καί τό ἐπαναστατικό πνεῦμα τοῦ ὑλισμοῦ τοῦ Μάρξ. Οἱ ἀναρχικοί ὅμως δέν τό κατάλαβαν αὐτό τό πράγμα καί ἐπαναλαβαίνουν μέ πεῖσμα ὅτι δέν ὑπάρχει περιεχόμενο χωρίς μορφή...

Αὐτές εἶναι οἱ ἀπόψεις τῶν ἀναρχικῶν γιά τόν ὑλισμό. Θά περιοριστοῦμε σέ ὅσα εἴπαμε πιό πάνω. Κι ἔτσι εἶναι ἀρκετά καθαρό ὅτι οἱ ἀναρχικοί ἐπινόησαν ἕνα δικό τους Μάρξ καί τοῦ ἀπόδοσαν ἕναν «ὑλισμό» πού τόν ἐφεῦραν οἱ ἴδιοι καί τώρα τά βάζουν μαζί του. Ὁ πραγματικός ὅμως Μάρξ κι ὁ πραγματικός ὑλισμός, μένουν ἄτρωτοι ἀπό κάθε τους ἐπίθεση...

Ποιά εἶναι λοιπόν ἡ σχέση ἀνάμεσα στό διαλεχτικό ὑλισμό καί τόν προλεταριακό σοσιαλισμό;

Ἐφημερίδα «Ἀχάλι Τσχοβρέμπα» («Νέα Ζωή»), ἀρ. 2, 4, 7 καί 16· 21, 24 καί 28 τοῦ Ἰούνη καί 9 τοῦ Ἰούλη 1906.

Ὑπογραφή: Κ ό μ π α.

Τό πρωτότυπο γράφτηκε στά γεωργιανά.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 «Μπρτζόλα» («Ἀγώνας»)—ἡ πρώτη παράνομη ἐφημερίδα τῆς Γεωργίας, ὄργανο τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης τῆς Τιφλίδας, τῆς λενινιστικῆς-ἰσκριστικῆς της ὁμάδας. Ἡ πρωτοβουλία γιά τήν ἵδρυση τῆς ἐφημερίδας «Μπρτζόλα» ἀνήκει στό Ι. Β. Στάλιν. Ἡ ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας «Μπρτζόλα» ἦταν ἀποτέλεσμα τῆς πάλης πού διεξήγαγε ἀπό τό 1898 ἡ ἐπαναστατική μειοψηφία τῆς πρώτης σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης τῆς Γεωργίας «Μεσάμε-ντάσι» (Ι. Β. Στάλιν, Β. Ζ. Κετσχοβέλι, Α. Γ. Τσουλουκίτζε) ἐνάντια στήν ὀπορτουνιστική της πλειοψηφία (Ζορντανία καί ἄλλοι) πάνω στό ζήτημα τῆς δημιουργίας παράνομου ἐπαναστατικοῦ μαρξιστικοῦ τύπου. Ἡ «Μπρτζόλα» τυπωνόταν στό Μπακού, στό παράνομο τυπογραφεῖο πού ὀργάνωσε μέ ἐντολή τῆς ἐπαναστατικῆς πτέρυγας τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης τῆς Τιφλίδας ὁ Β. Ζ. Κετσχοβέλι, ὁ πιό στενός συνεργάτης τοῦ Ι. Β. Στάλιν. Στόν ἴδιο εἶχε ἀνατεθεῖ ἐπίσης καί ἡ πραχτική δουλιά γιά τήν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας. Τά ἄρθρα γραμμῆς τῆς «Μπρτζόλα» γιά τά ζητήματα τοῦ προγράμματος καί τῆς ταχτικῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξιστικοῦ κόμματος τά ἔγραφε ὁ Ι. Β. Στάλιν. Βγῆκαν τέσσερα φύλλα τῆς «Μπρτζόλα»: τό φύλλο ἀρ. 1 βγῆκε τό Σεπτέμβρη τοῦ 1901, τά φύλλα ἀρ. 2 καί 3 τό Νοέμβρη-Δεκέμβρη τοῦ 1901 καί τό φύλλο ἀρ. 4 τό Δεκέμβρη τοῦ 1902. Ἡ «Μπρτζόλα»—ἡ καλύτερη μετά τήν «Ἴσκρα» μαρξιστική ἐφημερίδα τῆς Ρωσίας—ἀγωνίστηκε γιά μιά ἀδιάρηχτη σύνδεση τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀγώνα τοῦ προλεταριάτου τῆς Ὑπερκαυ-

κασίας μέ τόν επαναστατικό άγώνα τής εργατικής τάξης δλης τής Ρωσίας. Ύπερασπίζοντας τίς θεωρητικές βάσεις τοΰ επαναστατικού μαρξισμού, ή «Μπρτζόλα» δπως καί ή λενινιστική «"Ισκρα», προπαγάνδιζε τήν ιδέα δτι είναι ανάγκη οί σοσιαλδημοκρατικές οργανώσεις νά περάσουν στή μαζική πολιτική ζύμωση, στόν πολιτικό άγώνα ενάντια στήν απολυταρχία καί ύπεράσπιζε τή λενινιστική ιδέα τής ηγεμονίας τοΰ προλεταριάτου στήν αστικοδημοκρατική επανάσταση. Ή «Μπρτζόλα», παλαίβοντας ενάντια στούς «οικονομιστές», στήριξε σέ θεωρητικά θεμέλια τήν ανάγκη νά δημιουργηθεί ενιαίο επαναστατικό κόμμα τής εργατικής τάξης, ξεσκέπασε τή φιλελεύθερη κεφαλαιοκρατία, τούς εθνικιστές καί τούς οπορτουνιστές δλων τών αποχρώσεων. Ή λενινιστική «"Ισκρα» χαραχτήρισε τήν έκδοση τοΰ φύλλου άρ. 1 τής «Μπρτζόλα» σάν πολύ σπουδαίο γεγονός.—*Σελ. 3.*

2 «Ραμπότσαγια Μίσλ» («Εργατική σκέψη»)—εφημερίδα πού εκπροσωπούσε απροκάλυπτα τίς οπορτουνιστικές απόψεις τών «οικονομιστών». "Εβγαινε άπό τόν 'Οχτώβρη τοΰ 1897 ώς τό Δεκέμβρη τοΰ 1902. Κυκλοφόρησαν συνολικά 16 φύλλα.—*Σελ. 19.*

3 Ό νόμος τής 2 τοΰ 'Ιούνη 1897 καθόριζε τή διάρκεια τής εργασίας γιά τούς εργάτες τών βιομηχανικών επιχειρήσεων καί τών μηχανοστασίων τών σιδηροδρόμων σέ $11^1/_2$ ώρες τήν ημέρα. Ταυτόχρονα μέ τόν ίδιο νόμο ελαττώθηκε ό αριθμός τών ημερών αργίας γιά τούς εργάτες.—*Σελ. 19.*

4 Πρόκειται γιά τίς «Προσωρινές διατάξεις γιά τή στρατιωτική θητεία τών σπουδαστών τών ανωτέρων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων», διατάξεις πού επικυρώθηκαν άπό τήν κυβέρνηση στίς 29 τοΰ 'Ιούλη 1899. Μέ βάση αυτές τίς διατάξεις οί φοιτητές, πού έπαιρναν μέρος στίς ομαδικές εκδηλώσεις ενάντια στό αστυνομικό καθεστώς πού εγκαθιδρύθηκε στά ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα, αποβάλλονταν γιά πάντα καί στέλνονταν σάν απλοί στρατιώτες στόν τσαρικό στρατό γιά ένα ώς τρία χρόνια.—*Σελ. 26.*

5 «Σακαρτβέλο» («Γεωργία»)—εφημερίδα τής ομάδας τών εθνικιστών τής Γεωργίας τοΰ εξωτερικού, πού αποτέλεσε τόν πυρήνα τοΰ αστικο-εθνικιστικού κόμματος τών σοσιαλ-ομοσπονδιακών. 'Εκδιδόταν στό Παρίσι στά γεωργιανά καί στά γαλλικά άπό τό 1903 ώς τό 1905.

Στό κόμμα τών ομοσπονδιακών τής Γεωργίας (συγκροτήθηκε τόν 'Απρίλη τοΰ 1904 στή Γενεύη) μπήκαν, εκτός άπό τήν ομάδα τής «Σακαρτβέλο», οί αναρχικοί, οί σοσιαλεπαναστάτες καί οί εθνικοδημοκράτες. Βασικό αίτημα τών ομοσπονδιακών ήταν ή εθνική αυτονομία τής Γεωργίας στά πλαίσια τοΰ τσιφλικάδικο-αστικού κράτους τής Ρωσίας. Στά χρόνια τής αντίδρασης οί ομοσπονδιακοί έγιναν ανοιχτοί εχθροί τής επανάστασης.—*Σελ. 38.*

6 Ή «Σοσιαλδημοκρατική εργατική οργάνωση τής 'Αρμενίας» δημιουργήθηκε άπό τά εθνικο-ομοσπονδιακά στοιχεία τής 'Αρμενίας, λίγο μετά τό ΙΙ συνέδριο τοΰ ΣΔΕΚΡ. Ό Β. Ι. Λένιν σημείωσε τή στενή σύνδεση πού ύπήρχε ανάμεσα σ' αυτή τήν οργάνωση καί τό Μπούντ. «Είναι δημιούργημα τοΰ Μπούντ καί τίποτε παραπάνω. Τήν επινόησαν ειδικά γιά νά θρέφουν τό μπουντισμό τοΰ Καυκάσου... "Ολοι οί σύντροφοι τοΰ Καυκάσου είναι ενάντια σ' αυτή τή συμμορία τών γραμματιζούμενων πού αποσυνθέτουν τό κόμμα»—έγραφε ό Β. Ι. Λένιν στά μέλη τής Κεντρικής 'Επιτροπής, στίς 7 τοΰ Σεπτέμβρη (μέ τό νέο ημερολόγιο) τοΰ 1905 (βλ. Συλλογή έργων τοΰ Λένιν, τόμ. 5ος, σελ. 493).—*Σελ. 40.*

7 Μπούντ (Γενική εβραίικη εργατική ένωση τής Λιθουανίας, τής Πολωνίας καί τής Ρωσίας)—εβραίικη μικροαστική οπορτουνιστική οργάνωση. Συγκροτήθηκε τόν 'Οχτώβρη τοΰ 1897 στό συνέδριο τής Βίλνας. Τό Μπούντ έκανε δουλιά κυρίως μέσα στούς εβραίους χειροτέχνες. Τό Μπούντ μπήκε στό ΣΔΕΚΡ στό πρώτο συνέδριο, τό 1898, «σάν αυτόνομη οργάνωση πού διατηρεί τήν αυτοτέλειά της μόνο γιά τά ζητήματα πού αφορούν ειδικά τό εβραίικο προλεταριάτο» καί έγινε ό φορέας τοΰ εθνικισμού καί τής χωριστικής τάσης μέσα στό εργατικό κίνημα τής Ρωσίας. Ή λενινιστική «"Ισκρα» έκανε αυστηρή κριτική στήν αστικο-εθνικιστική θέση τοΰ Μπούντ. Οί ισκριστές

τοῦ Καυκάσου ὑποστήριζαν ἐξ ὁλοκλήρου τό Β. Ι. Λένιν στόν ἀγώνα του ἐνάντια στό Μπούντ.—*Σελ. 44.*

8 Πρόκειται γιά τίς ἐπιτροπές τοῦ κόμματος πού συνενώθηκαν τό Μάρτη τοῦ 1903 στήν Τιφλίδα στό πρῶτο συνέδριο τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων τοῦ Καυκάσου καί σχημάτισαν τήν Ἕνωση τοῦ Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στό συνέδριο ἀντιπροσωπεύτηκαν οἱ ὀργανώσεις τῆς Τιφλίδας, τοῦ Μπακοῦ, τοῦ Μπατούμ, τοῦ Κουταΐς, τῆς Γκούριας καί ἄλλες. Τό συνέδριο ἐνέκρινε τήν πολιτική γραμμή τῆς λενινιστικῆς «Ἴσκρα», ἀποδέχτηκε σάν ὁδηγητική του ἀρχή τό σχέδιο προγράμματος τῆς «Ἴσκρα» καί τῆς «Ζαριά», καί ἐπεξεργάστηκε καί ἐπικύρωσε εἰδικό καταστατικό γιά τήν Ἕνωση. Τό πρῶτο συνέδριο τῆς Ἕνωσης τοῦ Καυκάσου ἔβαλε τίς βάσεις γιά τή διεθνιστική συγκρότηση τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων τοῦ Καυκάσου. Τό συνέδριο δημιούργησε τό καθοδηγητικό κομματικό ὄργανό του—τήν Ἐπιτροπή τῆς Ἕνωσης τοῦ Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς ἐκλέχτηκε ὁ Ι. Β. Στάλιν πού ἦταν τότε φυλακισμένος στίς φυλακές τοῦ Μπατούμ. Μετά τή δραπέτευσή του ἀπό τήν ἐξορία καί τήν ἐπιστροφή του στήν Τιφλίδα, στίς ἀρχές τοῦ 1904, ὁ Ι. Β. Στάλιν μπαίνει ἐπικεφαλῆς τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἕνωσης τοῦ Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ.—*Σελ. 44.*

9 Τά δυό γράμματα τοῦ Ι. Β. Στάλιν ἀπό τό Κουταΐς βρέθηκαν στήν ἀλληλογραφία τοῦ Β. Ι. Λένιν καί τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια μέ τίς μπολσεβίκικες ὀργανώσεις τῆς Ρωσίας. Τά γράμματα αὐτά ὁ Ι. Β. Στάλιν τά ἔγραψε στό διάστημα τῆς παραμονῆς του στό Κουταΐς, τό Σεπτέμβρη-Ὀχτώβρη τοῦ 1904. Ἀπευθύνονταν στό Μ. Νταβιτασβίλι ἕναν ἀπό τούς συντρόφους του πού κάναν μαζί ἐπαναστατική δουλιά στήν Ὑπερκαυκασία. Ὁ Μ. Νταβιτασβίλι βρισκόταν τότε στή Λειψία (Γερμανία) καί ἦταν μέλος τῆς ὁμάδας τῶν μπολσεβίκων τῆς Λειψίας. Ὁ Ντ. Σουλιασβίλι, ἄλλο μέλος τῆς ὁμάδας τῶν μπολσεβίκων τῆς Λειψίας, ἔγραφε στά ἀπομνημονεύματά του γι' αὐτά τά γράμματα: «Ἀπό τό σύντροφο Στάλιν παίρναμε γράμματα γεμάτα ἐνθουσιασμό γιά τό Λένιν. Τά γράμματα τά ἔπαιρνε ὁ σύντροφος Μ. Νταβιτασβίλι. Ὁ σύντροφος Στάλιν στά γράμματα αὐτά θαύμαζε τό Λένιν, τή σταθερή, καθαυτό μαρξιστική ταχτική του, τή λύση πού ἔδινε στά ζητήματα τῆς κομματικῆς ἀνοικοδόμησης κτλ. Σ' ἕνα ἀπό τά γράμματά του αὐτά ὁ σύντροφος Στάλιν ὀνόμαζε τό Λένιν „ἀετό τῶν βουνῶν" καί θαύμαζε τόν ἀδιάλλαχτο ἀγώνα του ἐναντίον τῶν μενσεβίκων. Τά γράμματα αὐτά τά στείλαμε στό Λένιν καί σέ λίγο πήραμε τήν ἀπάντησή του ὅπου ὀνόμαζε τό Στάλιν „φλογερό κολχιδιανό"» (βλ. Λ. Μπερία, «Ζητήματα τῆς ἱστορίας τῶν μπολσεβίκικων ὀργανώσεων τῆς Ὑπερκαυκασίας», 6η ἔκδ., σελ. 89). Δέ βρέθηκαν τά πρωτότυπα στά γεωργιανά.—*Σελ. 61.*

10 Πρόκειται γιά τή νέα, τή μενσεβίκικη «Ἴσκρα». Ὕστερα ἀπό τό δεύτερο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, οἱ μενσεβίκοι πῆραν μέ τή βοήθεια τοῦ Πλεχάνοφ τήν «Ἴσκρα» στά χέρια τους καί τή χρησιμοποίησαν στόν ἀγώνα ἐνάντια στό Β. Ι. Λένιν καί τούς μπολσεβίκους. Στίς σελίδες της ἄρχισαν νά προπαγανδίζουν ἀπροκάλυπτα τίς ὀπορτουνιστικές τους ἀπόψεις. Ἡ μενσεβίκικη «Ἴσκρα» ἔβγαινε ὥς τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905.—*Σελ. 61.*

11 Τό φθινόπωρο τοῦ 1904, ὅταν οἱ μενσεβίκοι εἶχαν πάρει στά χέρια τους τή σύνταξη τῆς «Ἴσκρα», ὁ Β. Ντ. Μπόντς-Μπρούγιεβιτς ὀργάνωσε μέ ἐντολή τοῦ Β. Ι. Λένιν εἰδικό ἐκδοτικό. Ἡ ἀποστολή τοῦ ἐκδοτικοῦ αὐτοῦ ἦταν νά ἐκδίδει «κομματικά ἔντυπα καί μπροσοῦρες, πού ἀφοροῦσαν κυρίως τήν ὑπεράσπιση τῆς θέσης ἀρχῶν τῆς πλειοψηφίας τοῦ δεύτερου συνεδρίου τοῦ κόμματος». Τό Συμβούλιο τοῦ κόμματος καί ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή πού εἶχαν περάσει τότε στά χέρια τῶν μενσεβίκων, ἐμπόδιζαν μέ κάθε τρόπο τήν ἔκδοση καί τήν κυκλοφορία τῆς μπολσεβίκικης φιλολογίας. Σχετικά μ' αὐτό ἡ συνδιάσκεψη τῶν μπολσεβίκικων ἐπιτροπῶν τοῦ Καυκάσου, πού ἔγινε τό Νοέμβρη τοῦ 1904, ψήφισε τήν παρακάτω ἀπόφαση «Γιά τή φιλολογία τῆς πλειοψηφίας»: «Ἡ συνδιάσκεψη προτείνει στήν ΚΕ νά ἐφοδιάζει τίς ἐπιτροπές τοῦ κόμματος μέ τά ἔντυπα τῆς ὁμάδας τοῦ Μπόντς-Μπρούγιεβιτς καί τοῦ Λένιν, μαζί μέ τήν ὑπόλοιπη κομματική φιλολογία πού ξεκαθαρίζει τίς κομματικές διαφωνίες». Στά τέλη τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1904 τήν ἐκδοτική δουλιά τήν ἀνάλαβε ἡ ἐφημερίδα «Φπεριότ», πού τήν ὀργάνωσε ὁ Λένιν. —*Σελ. 61.*

12 Ἡ «Διακήρυξη τῶν 22»—εἶναι ἡ ἔκκληση «Πρός τό κόμμα» πού ἔγραψε ὁ Β. Ι. Λένιν. Ἡ ἔκκληση ψηφίστηκε στή σύσκεψη τῶν μπολσεβίκων πού ἔγινε μέ τήν καθοδήγηση τοῦ Λένιν τόν Αὔγουστο τοῦ 1904 στήν Ἐλβετία. Ἡ μπροσούρα «Πρός τό κόμμα» πού ἀναφέρει στό γράμμα ὁ Ι. Β. Στάλιν περιέχει ἐκτός ἀπό τήν ἔκκληση «Πρός τό κόμμα» καί τίς ἀποφάσεις τῶν ἐπιτροπῶν Ρίγας καί Μόσχας, καθώς καί τήν ἀπόφαση τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας τῆς Γενεύης, πού πάρθηκαν μέ τίς ἀποφάσεις τῆς σύσκεψης τῶν 22 μπολσεβίκων. Ἡ ἔκκληση «Πρός τό κόμμα» ἔγινε γιά τούς μπολσεβίκους τό πρόγραμμα πάλης γιά τή σύγκληση τοῦ τρίτου συνεδρίου. Οἱ περισσότερες ἐπιτροπές τοῦ ΣΔΕΚΡ τάχθηκαν ἀλληλέγγυες μέ τίς ἀποφάσεις τῆς σύσκεψης τῶν μπολσεβίκων. Τό Σεπτέμβρη τοῦ 1904 ἡ Ἐπιτροπή τῆς Ἕνωσης τοῦ Καυκάσου καί οἱ Ἐπιτροπές τῆς Τιφλίδας καί τῆς Ἰμερετίας-Μιγκρελίας προσχώρησαν στή «Διακήρυξη τῶν 22» καί ἀνάπτυξαν πλατιά ζύμωση γιά τήν ἄμεση σύγκληση τοῦ τρίτου συνεδρίου τοῦ κόμματος. —*Σελ. 61.*

13 Τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ἕνα βῆμα μπρός, δύο βήματα πίσω» γράφτηκε τό Σεπτέμβρη τοῦ 1904. Τό ἄρθρο ἀποτελεῖ ἀπάντηση στήν ἐπιφυλλίδα τῆς Ρόζας Λούξεμπουργκ «Ὀργανωτικά ζητήματα τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας», πού δημοσιεύτηκε στό φύλλο 69 τῆς «Ἴσκρα» καί στά φύλλα 42 καί 43 τῆς «Neue Zeit». Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν ἀποτελεῖ ἐπίσης ἀπάντηση στό γράμμα τοῦ Κ. Καούτσκι πού δημοσιεύτηκε στό φύλλο 66 τῆς «Ἴσκρα». Τήν ἀπάντησή του ὁ Λένιν τήν προόριζε γιά δημοσίευση στή «Neue Zeit», ἡ σύνταξή της ὅμως πού συμπαθοῦσε τούς μενσεβίκους ἀρνήθηκε νά τή δημοσιέψει.—*Σελ. 61.*

14 «Πραχτικά τοῦ δεύτερου ταχτικοῦ συνεδρίου τοῦ Συνδέσμου τῆς ρωσικῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκροκρατίας τοῦ ἐξωτερικοῦ». Ἐκδόθηκαν ἀπό τό Σύνδεσμο τό 1904 στή Γενεύη. —*Σελ. 61.*

15 Τό βιβλίο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ἕνα βῆμα μπρός, δύο βήματα πίσω», γράφτηκε τό Φλεβάρη-Μάη καί ἐκδόθηκε στίς 6 (19) τοῦ Μάη 1904. Βλ. Ἅπαντα, ρωσ. ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 155-336

(βλ. ἐπίσης Λένιν, Διαλεχτά ἔργα, ἑλλην. ἔκδ., τόμ. 1ος, μέρος Ι, σελ. 398-505. Σημ. Μετ.).—*Σελ. 61.*

16 Πρόκειται γιά τό βιβλίο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Τί νά κάνουμε;». Βλ. Ἅπαντα, ρωσ. ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 359-508 (βλ. ἐπίσης Λένιν, Διαλεχτά ἔργα, ἑλλην. ἔκδ., τόμ. 1ος, μέρος Ι, σελ.189-397)· —*Σελ. 62.*

17 Σύμφωνα μέ τό καταστατικό πού ψηφίστηκε στό δεύτερο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, τό Συμβούλιο τοῦ κόμματος ἦταν τό ἀνώτατο κομματικό ὄργανο. Τό Συμβούλιο τοῦ κόμματος ἀποτελοῦνταν ἀπό 5 μέλη: ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή καί τό κεντρικό ὄργανο ὅριζαν ἀπό δύο μέλη γιά τό Συμβούλιο καί τό πέμπτο μέλος τοῦ Συμβουλίου ἐκλεγόταν ἀπό τό συνέδριο. Βασικό καθῆκον τοῦ Συμβουλίου ἦταν νά συντονίζει καί νά συνδυάζει τή δράση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς καί τοῦ κεντρικοῦ ὀργάνου. Λίγο μετά τό δεύτερο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ στό Συμβούλιο τοῦ κόμματος κυριάρχησαν οἱ μενσεβίκοι καί τό μετάτρεψαν σέ ὄργανο τῆς ὁμάδας τους. Τό τρίτο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ κατάργησε τό σύστημα τῶν πολλῶν κέντρων μέσα στό κόμμα καί δημιούργησε ἕνα ἑνιαῖο κομματικό κέντρο—τήν Κεντρική Ἐπιτροπή—πού χωριζόταν σέ δυό τμήματα: στό τμῆμα τοῦ ἐξωτερικοῦ καί στό τμῆμα τῆς Ρωσίας. Σύμφωνα μέ τό καταστατικό, πού ψηφίστηκε στό τρίτο συνέδριο, τό διευθυντή τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου τόν ὅριζε ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή καί ἦταν ἕνα ἀπό τά μέλη της.—*Σελ. 68.*

18 Ἡ μπροσούρα τοῦ Β. Ι. Λένιν «Γράμμα σέ σύντροφο γιά τά ὀργανωτικά μας καθήκοντα» μέ πρόλογο καί ἐπίλογο τοῦ συγγραφέα βγῆκε τό 1904 στή Γενεύη στή σειρά τῶν ἐκδόσεων τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ (βλ. Ἅπαντα, ρωσ. ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 179-192).—*Σελ. 68.*

19 Κοστρόφ καί Ἄν εἶναι τά ψευδώνυμα τοῦ Ν. Ζορντανία. —*Σελ. 68.*

20 «Κβάλι» («Αὐλακιά»)—βδομαδιάτικη ἐφημερίδα πού ἔβγαινε στά γεωργιανά, ὄργανο μέ φιλελευθερο-εθνικιστική κατεύθυνση. Τήν περίοδο 1893-1897 διέθετε τίς στῆλες της στούς λογοτέ-

χνες καί δημοσιογράφους πού πρωτοεμφανίζονταν τῆς «Μεσάμε-ντάσι». Στά τέλη τοῦ 1897 ἡ ἐφημερίδα πέρασε στά χέρια τῆς πλειοψηφίας τῆς «Μεσάμε-ντάσι» (Ν. Ζορντανία καί ἄλλοι) καί ἔγινε μεγάφωνο τοῦ «νόμιμου μαρξισμοῦ». Ὕστερα ἀπό τήν ἐμφάνιση τῶν ὁμάδων τῶν μπολσεβίκων καί τῶν μενσεβίκων μέσα στό ΣΔΕΚΡ, ἡ «Κβάλι» ἔγινε ὄργανο τῶν μενσεβίκων τῆς Γεωργίας. Ἡ κυβέρνηση ἔκλεισε τήν ἐφημερίδα τό 1904.—*Σελ. 68.*

21 «Προλεταριάτις Μπρτζόλα» («Ἀγώνας τοῦ Προλεταριάτου») —παράνομη ἐφημερίδα τῆς Γεωργίας, ὄργανο τῆς Ἕνωσης τοῦ Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἔβγαινε ἀπό τόν Ἀπρίλη-Μάη τοῦ 1903 ὥς τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905. Ὕστερα ἀπό τήν κυκλοφορία τοῦ 12 φύλλου ἡ ἔκδοσή της ἀπαγορεύτηκε. Τή σύνταξη τῆς ἐφημερίδας τήν καθοδηγοῦσε ὁ Ι. Β. Στάλιν μετά ἀπό τήν ἐπιστροφή του ἀπό τήν ἐξορία τό 1904. Μέλη τῆς σύνταξης ἦταν ἐπίσης ὁ Α. Γ. Τσουλουκίτζε, ὁ Σ. Γ. Σαουμιάν καί ἄλλοι. Τά ἄρθρα γραμμῆς τῆς ἐφημερίδας τά ἔγραφε ὁ Ι. Β. Στάλιν. Ἡ «Προλεταριάτις Μπρτζόλα» ἦταν ὁ διάδοχος τῆς ἐφημερίδας «Μπρτζόλα». Τό πρῶτο συνέδριο τῆς Ἕνωσης τοῦ Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀποφάσισε νά συγχωνεύσει τίς ἐφημερίδες «Μπρτζόλα» καί «Προλεταριάτο», σοσιαλδημοκρατική ἀρμένικη ἐφημερίδα, σέ ἕνα κοινό ὄργανο, πού νά ἐκδίδεται σέ τρεῖς γλῶσσες: στά γεωργιανά («Προλεταριάτις Μπρτζόλα»), στά ἀρμένικα («Προλεταριάτι Κρίβ») καί στά ρωσικά («Μπορμπά Προλεταριάτα»). Τό περιεχόμενο τῆς ἐφημερίδας ἦταν τό ἴδιο καί στίς τρεῖς γλῶσσες. Ὁ ἀριθμός τῶν φύλλων ἦταν συνέχεια τῆς προηγούμενης ἔκδοσης στήν κάθε γλώσσα. Ἡ «Προλεταριάτις Μπρτζόλα» ἦταν ἡ μεγαλύτερη μετά τή «Φπεριότ» καί τόν «Προλετάριο» παράνομη μπολσεβίκικη ἐφημερίδα, πού ὑπεράσπιζε μέ συνέπεια τίς ἰδεολογικές καί οργανωτικές βάσεις, καθώς καί τίς βάσεις ταχτικῆς τοῦ μαρξιστικοῦ κόμματος. Ἡ σύνταξη τῆς «Προλεταριάτις Μπρτζόλα» διατηροῦσε στενή σύνδεση μέ τόν Β. Ι. Λένιν καί τό μπολσεβίκικο κέντρο τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ὅταν τό Δεκέμβρη τοῦ 1904 βγῆκε ἡ ἀνακοίνωση γιά τήν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας «Φπεριότ», ἡ ἐπιτροπή τῆς Ἕνωσης τοῦ Καυκάσου σχημάτισε ὁμάδα διανοουμένων γιά τήν ὑποστήριξη τῆς «Φπεριότ». Ἀπαντώντας στήν πρόσκληση τῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ἕνωσης γιά συνεργασία στήν «Προλεταριάτις Μπρτζόλα» ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραψε στό γράμμα του στίς 20 τοῦ Δεκέμβρη 1904 (μέ τό νέο ἡμερολόγιο) τά παρακάτω: «Ἀγαπητοί σύντροφοι! Πῆρα τό γράμμα Σας σχετικά μέ τή „Μπορμπά Προλεταριάτα". Θά προσπαθήσω νά γράψω καί θά μεταβιβάσω τήν παράκλησή σας καί στούς συντρόφους τῆς σύνταξης» (βλ. Συλλογή ἔργων τοῦ Λένιν, τόμ. 15ος, σελ. 267). Ἡ «Προλεταριάτις Μπρτζόλα» ἀνατύπωνε συστηματικά στίς σελίδες της τά ἄρθρα καί ἄλλη ὕλη τῆς λενινιστικῆς «Ἴσκρα» καί ἀργότερα τῆς «Φπεριότ» καί τοῦ «Προλετάριου». Στήν ἐφημερίδα δημοσιεύονταν καί ἄρθρα Β. Ι. Λένιν. Ὁ «Προλετάριος» δημοσίευσε ἐπανειλημμένα εὐμενεῖς κριτικές καί σχόλια γιά τήν «Προλεταριάτις Μπρτζόλα», ἐπίσης ἀνατύπωσε ἄρθρα καί ἀνταποκρίσεις της. Στό φύλλο 12 τοῦ «Προλετάριου» ἀναγγέλλεται ἡ ἔκδοση τοῦ φύλλου ἀρ. 1 τῆς «Μπορμπά Προλεταριάτα» στά ρωσικά. Τό σχόλιο τελείωνε μέ τά παρακάτω λόγια: «Θά χρειαστεῖ νά ἐπανέλθουμε στό περιεχόμενο αὐτῆς τῆς ἐνδιαφέρουσας ἐφημερίδας. Χαιρετίζουμε θερμά τήν ἀνάπτυξη τῆς ἐκδοτικῆς δουλιᾶς τῆς Ἕνωσης τοῦ Καυκάσου καί τῆς εὐχόμαστε νέες ἐπιτυχίες στό ἔργο τῆς ἀποκατάστασης τοῦ κομματικοῦ πνεύματος στίς ὀργανώσεις τοῦ Καυκάσου».—*Σελ. 68.*

22 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Πῶς βλέπει ἡ σοσιαλδημοκρατία τό ἐθνικό ζήτημα;» (βλ. αὐτό τόν τόμο, σελ. 35).—*Σελ. 68.*

23 Τό «Διάταγμα τῆς αὐτοῦ μεγαλειότητας» τοῦ τσάρου Νικολάου τοῦ 2ου τῆς 12 τοῦ Δεκέμβρη 1904, μαζί μέ τήν είδική κυβερνητική ἀνακοίνωση, δημοσιεύτηκε στίς ἐφημερίδες τῆς 14 τοῦ Δεκέμβρη 1904. Παράλληλα μέ τήν ὑπόσχεση ὅτι θά γίνουν ὁρισμένες «μεταρυθμίσεις» δευτερεύουσας σημασίας, τό διάταγμα διακήρυχνε ὅτι ἡ ἀπολυταρχική ἐξουσία εἶναι ἀδιάσειστη καί περιεῖχε ἀπειλές ὄχι μόνο πρός τούς ἐπαναστάτες ἐργάτες καί ἀγρότες ἀλλά καί πρός τούς φιλελεύθερους, πού τόλμησαν νά ὑποβάλουν στήν κυβέρνηση πολύ μετριοπαθεῖς συνταγματικές διεκδικήσεις. Σύμφωνα μέ τήν ἔκφραση τοῦ Β. Ι. Λένιν, τό διάταγμα τοῦ Νικολάου τοῦ 2ου ἦταν «πραγματικός μπάτσος στούς φιλελεύθερους».—*Σελ. 84.*

24 Τό «σχέδιο συντάγματος» τό επεξεργάστηκε μιά ομάδα από μέλη της «Ένωσης απελευθέρωσης» των φιλελευθέρων, τόν Όχτώβρη του 1904 καί βγήκε σέ ιδιαίτερη έκδοση μέ τόν τίτλο «Βασικός νόμος της ρωσικής αυτοκρατορίας. Σχέδιο του ρωσικού συντάγματος», Μόσχα, 1904.—*Σελ. 86.*

25 Ή μπροσούρα του Ι. Β. Στάλιν «Λίγα λόγια γιά τίς κομματικές διαφωνίες» γράφτηκε στά τέλη του Άπρίλη του 1905. Άποτελουσε απάντηση στό άρθρο του Ν. Ζορντανία «Πλειοψηφία ή μειοψηφία;» πού δημοσιεύτηκε στό «Σοσ αλδημοκράτη» καί στό άρθρο «Τί είναι κόμμα;» πού δημοσιεύτηκε στή «Μογζαούρι» κλπ. Τό μπολσεβίκικο κέντρο του εξωτερικού έμαθε πολύ γρήγορα ότι βγήκε ή μπροσούρα του Ι. Β. Στάλιν «Λίγα λόγια γιά τίς κομματικές διαφωνίες». Στίς 18 του Ίούλη 1905 ή Ν. Κ. Κρούπσκαγια μέ γράμμα της πρός τήν Έπιτροπή της Ένωσης του Καυκάσου του ΣΔΕΚΡ ζήτησε νά της στείλουν τή μπροσούρα στό εξωτερικό. Ή μπροσούρα «Λίγα λόγια γιά τίς κομματικές διαφωνίες» κυκλοφόρησε πλατιά στίς μπολσεβίκικες οργανώσεις της Ύπερκαυκασίας, άπ' αυτήν οί πρωτοπόροι εργάτες έμαθαν γιά τίς εσωκομματικές διαφωνίες καί γιά τή θέση του Β. Ι. Λένιν καί των μπολσεβίκων. Ή μπροσούρα τυπώθηκε στό παράνομο τυπογραφείο του Άβλαμπάρ, της Ένωσης του Καυκάσου του ΣΔΕΚΡ τό Μάη του 1905 στά γεωργιανά καί τόν Ίούνη στά ρούσικα καί τά αρμένικα, από 1500-2000 αντίτυπα στήν κάθε γλώσσα.—*Σελ. 97.*

26 «Ίσκρα»—ή πρώτη παράνομη μαρξιστική εφημερίδα της Ρωσίας. Ίδρύθηκε τό 1900 από τό Λένιν. Τό πρώτο φύλλο της «Ίσκρα» του Λένιν βγήκε στίς 11 (24) του Δεκέμβρη 1900 στή Λειψία, τά επόμενα βγήκαν στό Μόναχο, από τόν Άπρίλη του 1902 στό Λονδίνο καί από τήν άνοιξη του 1903 στή Γενεύη. Σέ μιά σειρά πόλεις της Ρωσίας (Πετρούπολη, Μόσχα κλπ.) δημιουργήθηκαν ομάδες καί επιτροπές του ΣΔΕΚΡ πού ακολουθουσαν τό Λένιν καί τήν «Ίσκρα». Στήν Ύπερκαυκασία τίς ιδέες της «Ίσκρα» τίς υπεράσπιζε ή παράνομη εφημερίδα «Μπρτζόλα» («Άγώνας»), όργανο της επαναστατικής σοσιαλδημοκρατίας της Γεωργίας. Γιά τή σημασία καί τό ρόλο της

«Ίσκρα» βλ. τήν «Ίστορία του ΚΚ (μπ) της Σοβιετικής Ένωσης, Έπιτομή», ρωσ. έκδ., σελ. 30-38 (βλ. καί ελλην. έκδ., σελ. 36-43. Σημ. Μετ.).—*Σελ. 98.*

27 «Σοσιαλδημοκράτης»—παράνομη εφημερίδα των μενσεβίκων του Καυκάσου. Έβγαινε στά γεωργιανά στήν Τιφλίδα από τόν Άπρίλη ώς τό Νοέμβρη του 1905. Τήν εφημερίδα αυτή τή διεύθυνε ό Ν. Ζορντανία. Τό πρώτο φύλλο του «Σοσιαλδημοκράτη» βγήκε σάν «όργανο της Έπιτροπής της Τιφλίδας του ΣΔΕΚΡ». Άργότερα ή εφημερίδα αυτοονομάστηκε «όργανο των σοσιαλδημοκρατικών εργατικών οργανώσεων του Καυκάσου». —*Σελ. 100.*

28 «Ραμπότσεγιε Ντιέλο» («Έργατική υπόθεση»)—όργανο της Ένωσης των ρώσων σοσιαλδημοκρατών στό εξωτερικό («οικονομιστών»). Δέν έβγαινε σέ κανονικές ημερομηνίες. Έβγαινε στή Γενεύη από τό 1899 ώς τό 1902.—*Σελ. 100.*

29 Βλ. Β. Ι. Λένιν, Άπαντα, ρωσ. έκδ., τόμ. 4ος, σελ. 56.—*Σελ. 102.*

30 Σταροβέρ—ψευδώνυμο του Α. Ν. Ποτρέσοφ.—*Σελ. 102.*

31 Βλ. Κάρλ Μάρξ, Διαλεχτά Έργα σέ δυό τόμους, τόμ. 1ος, 1941, σελ. 150.—*Σελ. 107.*

32 «Die Neue Zeit» («Νέοι Καιροί»)—περιοδικό της γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας, πού έβγαινε στή Στουτγάρδη από τό 1883 ώς τό 1923.—*Σελ. 109.*

33 «Μογζαούρι» («Όδοιπόρος»)—ιστορικό-αρχαιολογικό καί γεωγραφικο-εθνολογικό περιοδικό. Έβγαινε στήν Τιφλίδα από τό 1901 ώς τό Νοέμβρη του 1905. Άπό τό Γενάρη του 1905 τό «Μογζαούρι» γίνεται βδομαδιάτικη φιλολογική καί πολιτική έκδοση των σοσιαλδημοκρατών της Γεωργίας καί βγαίνει μέ αρχισυντάχτη τό Φ. Μαχαράτζε. Στό «Μογζαούρι» δίπλα στά άρθρα των μπολσεβίκων δημοσιεύονταν καί άρθρα των μενσεβίκων.—*Σελ. 112.*

34 Τό πρόγραμμα τοῦ Χάινφελντ ψηφίστηκε στό ἱδρυτικό συνέδριο τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Αὐστρίας τό 1888 στήν πόλη Χάινφελντ. Τό πρόγραμμα αὐτό περιεῖχε, στό μέρος του πού ἀναφέρεται στίς ἀρχές, μιά σειρά θέσεις πού φώτιζαν σωστά τήν πορεία τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης καί τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου καί τοῦ προλεταριακοῦ κόμματος. Ἀργότερα, στό συνέδριο τῆς Βιέννης τό 1901 τό πρόγραμμα τοῦ Χάινφελντ ἀντικαταστάθηκε μέ ἕνα νέο πρόγραμμα πού περιεῖχε ἀναθεωρητικές θέσεις.—*Σελ. 123.*

35 Βλ. Κάρλ Μάρξ, Διαλεχτά Ἔργα σέ δυό τόμους, τόμ. 2ος, 1941, σελ. 278-279.—*Σελ. 127.*

36 «**Ζαριά**»—θεωρητικό περιοδικό τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ἱδρύθηκε ἀπό τό Λένιν καί ἐκδιδότανε ταυτόχρονα μέ τήν ἐφημερίδα «Ἴσκρα» ἀπό τήν ἴδια συνταχτική ἐπιτροπή. Τό περιοδικό ἐκδιδόταν στή Στουτγάρδη ἀπό τόν Ἀπρίλη τοῦ 1901 ὥς τόν Αὔγουστο τοῦ 1902.—*Σελ. 132.*

37 Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, ρωσ. ἐκδ., τόμ. 6ος, σελ. 150. —*Σελ. 136.*

38 «**Ντιεβνίκ σοτσιαλντεμοκράτα**» («Ἡμερολόγιο τοῦ σοσιαλδημοκράτη») δέν ἐκδιδότανε σέ κανονικές ἡμερομηνίες, ἔβγαινε στή Γενεύη ἀπό τόν Πλεχάνοφ, ἀπό τό Μάρτη τοῦ 1905 ὥς τόν Ἀπρίλη τοῦ 1912. Ἐκδόθηκαν συνολικά 16 φύλλα. Τό 1916 βγῆκε ἀκόμα ἕνα φύλλο αὐτοῦ τοῦ περιοδικοῦ.—*Σελ. 136.*

39 Γντσακίστες—τά μέλη τοῦ «Γντσάκ» μικροαστικοῦ κόμματος τῆς Ἀρμενίας. Τό κόμμα αὐτό ἱδρύθηκε τό 1887 στή Γενεύη μέ πρωτοβουλία τῶν ἀρμένηδων φοιτητῶν. Στήν Ὑπερκαυκασία τό κόμμα «Γντσάκ» πῆρε τ' ὄνομα σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῆς Ἀρμενίας καί ἔκανε διασπαστική πολιτική μέσα στό ἐργατικό κίνημα. Μετά τήν ἐπανάσταση τοῦ 1905-1907 τό κόμμα «Γντσάκ» ἐκφυλίστηκε σέ ἀντιδραστική ἐθνικιστική ὁμάδα. —*Σελ. 147.*

40 Βλ. «Τό ΚΚ (μπ) τῆς ΣΕ καί οἱ ἀποφάσεις τῶν συνεδρίων, τῶν συνδιασκέψεων καί τῶν ὁλομελειῶν του», μέρος Ι, ἔκδ. 6η, 1940, σελ. 45.—*Σελ. 149.*

41 Στήν ἐφημερίδα «Προλεταριάτις Μπρτζόλα» («Ἀγώνας τοῦ προλεταριάτου») ἀρ. 11 δημοσιεύτηκε μόνο τό πρῶτο μέρος τοῦ ἄρθρου τοῦ Ι. Β. Στάλιν. «Ἡ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση καί ἡ σοσιαλδημοκρατία». Ὅπως φαίνεται ἀπό τό χειρόγραφο σχέδιο τῶν φύλλων (ἀρ. 12, 13, 14) τῆς «Προλεταριάτις Μπρτζόλα» πού τό εἶχε γράψει ὁ Ι. Β. Στάλιν καί πού διασώθηκε στά ἀρχεῖα, τό δεύτερο μέρος τοῦ ἄρθρου προοριζόταν γιά δημοσίευση στό 13ο φύλλο τῆς ἐφημερίδας. Ἡ «Προλεταριάτις Μπρτζόλα» ἔπαψε νά βγαίνει μετά τό φύλλο 12 κι ἔτσι τό δεύτερο μέρος τοῦ ἄρθρου δέ δημοσιεύτηκε. Τό μέρος αὐτό βρέθηκε στά ἀρχεῖα τῆς διοίκησης χωροφυλακῆς σέ χειρόγραφη μετάφραση στά ρούσικα. Τό κείμενο δέ βρέθηκε στά γεωργιανά.—*Σελ. 151.*

42 Τό συνέδριο τοῦ Ἄμστερνταμ τῆς δεύτερης Διεθνοῦς ἔγινε τόν Αὔγουστο τοῦ 1904.—*Σελ. 155.*

43 Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς, «Προσφώνηση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς πρός τήν Ἕνωση τῶν κομμουνιστῶν». Βλ. Κάρλ Μάρξ, Διαλεχτά Ἔργα σέ δυό τόμους Ι, ΙΙ, 1941, σελ. 131, 132 (βλ. καί ἑλλην. ἐκδ., τόμ. 1ος, σελ. 114-115. Σημ. Μετ.).—*Σελ. 157.*

44 Πρόκειται γιά τό ἔργο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ἡ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση», ὅπου ὁ συγγραφέας παραθέτει τό ἄρθρο τοῦ Φ. Ἔνγκελς «Οἱ μπακουνινιστές στή δουλιά» (βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, ρωσ. ἐκδ., τόμ. 7ος, σελ. 325, 326, 328.—*Σελ. 160.*

45 Ἔχει ὑπόψη τό νομοσχέδιο γιά τήν ἵδρυση συμβουλευτικῆς κρατικῆς Δούμας καί τίς διατάξεις γιά τίς ἐκλογές στή Δούμα πού ἐπεξεργάστηκε μιά ἐπιτροπή μέ πρόεδρο τόν ὑπουργό τῶν Ἐσωτερικῶν Μπουλίγκιν. Τό νομοσχέδιο καί οἱ διατάξεις γιά τίς ἐκλογές δημοσιεύτηκαν μαζί μέ τό διάγγελμα τοῦ τσά-

ρου στίς 6 (19) τοῦ Αὐγούστου 1905. Οἱ μπολσεβίκοι κήρυξαν ἐνεργητική ἀποχή ἀπό τή Δούμα. Τή Δούμα δέν πρόλαβαν νά τή συγκαλέσουνε καί τή σάρωσε ἡ ἐπανάσταση.—*Σελ. 171.*

46 Τό ἄρθρο τοῦ Ι. Β. Στάλιν «'Απάντηση στό „Σοσιαλδημοκράτη"» πού δημοσιεύτηκε στό 11ο φύλλο τῆς «Προλεταριάτις Μπρτζόλα», βρῆκε βαθιά ἀπήχηση στό μπολσεβίκικο κέντρο τοῦ ἐξωτερικοῦ. 'Ο Λένιν ἔγραψε στόν «Προλετάριο», συνοψίζοντας τό βασικό περιεχόμενο τοῦ ἄρθρου, τά παρακάτω: στό ἄρθρο «'Απάντηση στό „Σοσιαλδημοκράτη"» βρίσκουμε μιά θαυμάσια τοποθέτηση τοῦ ζητήματος γιά τό περίφημο «μπάσιμο τῆς συνείδησης ἀπ' ἔξω». 'Ο συγγραφέας χωρίζει τό ζήτημα σέ τέσσερα αὐτοτελῆ μέρη:

1) Τό φιλοσοφικό ζήτημα γιά τή σχέση τῆς συνείδησης μέ τό εἶναι: τό εἶναι καθορίζει τή συνείδηση. 'Αντίστοιχα μέ τίς ὑπάρχουσες δυό τάξεις διαμορφώνονται καί δυό εἰδῶν συνειδήσεις: ἡ ἀστική καί ἡ σοσιαλιστική. Στή θέση τοῦ προλεταριάτου ἀντιστοιχεῖ ἡ σοσιαλιστική συνείδηση.

2) «Ποιός μπορεῖ νά ἐπεξεργαστεῖ αὐτή τή σοσιαλιστική συνείδηση (ἐπιστημονικός σοσιαλισμός) καί ποιός τήν ἐπεξεργάζεται;».

«'Η σύγχρονη σοσιαλιστική συνείδηση μπορεῖ νά γεννηθεῖ μόνο μέ βάση τή βαθιά ἐπιστημονική γνώση» (Καοῦτσκι), δηλαδή ἡ ἐπεξεργασία της «εἶναι ἔργο λίγων διανοουμένων-σοσιαλδημοκρατῶν, πού διαθέτουν τά ἀπαιτούμενα γι' αὐτό μέσα καί τόν ἀπαιτούμενο χρόνο».

3) Πῶς εἰσχωρεῖ αὐτή ἡ συνείδηση στό προλεταριάτο; «'Εδῶ ἀκριβῶς παρουσιάζεται ἡ σοσιαλδημοκρατία (καί ὄχι ἁπλῶς οἱ διανοούμενοι σοσιαλδημοκράτες) πού μπάζει στό ἐργατικό κίνημα τή σοσιαλιστική συνείδηση».

4) Τί βρίσκει ἡ σοσιαλδημοκρατία μέσα στό ἴδιο τό προλεταριάτο, ὅταν πάει πρός αὐτό μέ τό κήρυγμα τοῦ σοσιαλισμοῦ; **Μιά ἐνστιχτώδικη** κλίση πρός τό σοσιαλισμό. «Μαζί μέ τό προλεταριάτο γεννιέται μέ φυσική ἀναγκαιότητα ἡ σοσιαλιστική τάση, τόσο μέσα στούς ἴδιους τούς προλετάριους, ὅσο καί σέ κείνους πού ἀφομοιώνουν τήν ἄποψη τοῦ προλεταριάτου. Ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ γέννηση τῆς κλίσης πρός τό σοσιαλισμό» (Καοῦτσκι).

'Από δῶ οἱ μενσεβίκοι βγάζουν ἕνα γελοῖο συμπέρασμα: «'Από αὐτό φαίνεται καθαρά ὅτι τό σοσιαλισμό δέν τόν μπάζουν ἀπ' ἔξω στό προλεταριάτο ἀλλά, ἀντίθετα, ὅτι βγαίνει ἀπό τό προλεταριάτο καί μπαίνει στά μυαλά ἐκείνων πού ἀφομοιώνουν τίς ἀντιλήψεις τοῦ προλεταριάτου»! (βλ. «Προλετάριος», ἀρ. 22, 11 (24) τοῦ 'Οχτώβρη 1905, στή στήλη «Κομματική ζωή», σελ. 6).—*Σελ. 175.*

47 Τό ἄρθρο «'Απάντηση στήν ἐπιτροπή τῆς Ἕνωσης» βγῆκε σάν παράρτημα στό φύλλο ἀρ. 3 τοῦ «Σοσιαλδημοκράτη», τῆς 1 τοῦ 'Ιούλη 1905. Τό ἄρθρο αὐτό τό ἔγραψε ὁ ἡγέτης τῶν μενσεβίκων τῆς Γεωργίας Ν. Ζορντανία καί ὁ Στάλιν ἔκανε μιά ἀμείλιχτη κριτική τῶν ἀπόψεων τοῦ ἄρθρου στή μπροσούρα του «Λίγα λόγια γιά τίς κομματικές διαφωνίες» καθώς καί σέ ἄλλα ἔργα του.—*Σελ. 175.*

48 Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, ρωσ. ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 187.—*Σελ. 185.*

49 «**Μοσκόφσκιγιε Βέντομοστι**» («Μοσχοβίτικα νέα»)—ἐφημερίδα πού ἄρχισε νά βγαίνει τό 1756. 'Εξέφραζε τά συμφέροντα τῶν πιό ἀντιδραστικῶν κύκλων τῶν εὐγενῶν-φεουδαρχῶν καί τοῦ κλήρου. 'Από τό 1905 ἔγινε τό ὄργανο τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν. 'Η ἔκδοσή της ἀπαγορεύτηκε μετά τήν ἐπανάσταση τοῦ 'Οχτώβρη 1917.—*Σελ. 190.*

50 «**Ρούσκιγιε Βέντομοστι**» («Ρωσικά νέα»)—ἐφημερίδα πού τήν ἔβγαζαν στή Μόσχα ἀπό τό 1863 οἱ φιλελεύθεροι καθηγητές τοῦ πανεπιστημίου τῆς Μόσχας καί οἱ παράγοντες τῶν ζέμστβο. 'Εξέφραζε τά συμφέροντα τῶν φιλελευθέρων τσιφλικάδων καί τῆς κεφαλαιοκρατίας. 'Από τό 1905 ἦταν ὄργανο τῶν δεξιῶν καντέτων.—*Σελ. 191.*

51 «**Προλετάριος**»—παράνομη μπολσεβίκικη, βδομαδιάτικη ἐφημερίδα, κεντρικό ὄργανο τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού ἱδρύθηκε μέ ἀπόφαση τοῦ τρίτου συνεδρίου τοῦ κόμματος. 'Εκδιδόταν στή Γενεύη ἀπό τίς 14 (27) τοῦ Μάη ὥς τίς 12 (25) τοῦ Νοέμβρη 1905.

Βγῆκαν συνολικά 26 φύλλα. Διευθυντής τῆς ἐφημερίδας ἦταν ὁ Β. Ι. Λένιν. Ὁ «Προλετάριος» συνέχισε τή γραμμή τῆς παλιᾶς, λενινιστικῆς «Ἴσκρα» καί στάθηκε ὁ διάδοχος τῆς μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Φπεριότ». Ὁ «Προλετάριος» σταμάτησε νά βγαίνει ὅταν ὁ Λένιν ἔφυγε γιά τήν Πετρούπολη. —*Σελ. 192.*

52 Τό συνταγματικό-δημοκρατικό κόμμα (καντέτοι) εἶναι τό κυριότερο κόμμα τῆς φιλελεύθερο-μοναρχικῆς κεφαλαιοκρατίας. Συγκροτήθηκε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905. Οἱ καντέτοι πού κρύβονταν πίσω ἀπό ἕνα ψεύτικο δημοκρατισμό καί ὀνόμαζαν τόν ἑαυτό τους «κόμμα τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας» προσπάθησαν νά πάρουν μέ τό μέρος τους τήν ἀγροτιά. Θέλανε νά διατηρήσουν τόν τσαρισμό μέ τή μορφή συνταγματικῆς μοναρχίας. Ἀργότερα οἱ καντέτοι μετατράπηκαν σέ κόμμα τῆς ἰμπεριαλιστικῆς κεφαλαιοκρατίας. Ὕστερα ἀπό τή νίκη τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης τοῦ Ὀχτώβρη οἱ καντέτοι ὀργάνωσαν ἀντεπαναστατικές συνωμοσίες καί ἐξεγέρσεις ἐνάντια στή σοβιετική δημοκρατία.—*Σελ. 195.*

53 «Καυκάσκι Ραμπότσι Λιστόκ» («Ἐργατική ἐφημερίδα τοῦ Καυκάσου»)—ἡ πρώτη καθημερινή νόμιμη μπολσεβίκικη ἐφημερίδα στόν Καύκασο. Ἔβγαινε στήν Τιφλίδα στά ρούσικα ἀπό τίς 20 τοῦ Νοέμβρη ὥς τίς 14 τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1905. Τήν ἐφημερίδα τήν καθοδηγοῦσαν ὁ Ι. Β. Στάλιν καί ὁ Σ. Γ. Σαουμιάν. Στήν τέταρτη συνδιάσκεψη τῆς Ἕνωσης τοῦ Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ ἡ ἐφημερίδα «Καυκάσκι Ραμπότσι Λιστόκ», ἀναγνωρίστηκε σάν ἐπίσημο ὄργανο τῆς Ἕνωσης τοῦ Καυκάσου Βγῆκαν συνολικά 17 φύλλα. Τά δυό τελευταῖα φύλλα τῆς ἐφημερίδας βγῆκαν μέ τόν τίτλο «Ἐλισαβετπόλσκι Βέστνικ».—*Σελ 213.*

54 Τό Δεκέμβρη τοῦ 1905 οἱ πόλεις τῆς Λετονίας Τουκούμ, Τάλσεν, Ροῦζεν, Φρίντριχ καί ἄλλες καταλήφθηκαν ἀπό τά ἔνοπλα τμήματα τῶν ἐξεγερμένων ἐργατῶν, ἐργατῶν γῆς καί ἀγροτῶν. Ἄρχισε ὁ παρτιζάνικος πόλεμος ἐνάντια στά τσαρικά στρατεύματα. Τό Γενάρη τοῦ 1906 οἱ ἐξεγέρσεις καταπνίγηκαν ἀπό τά καταδιωχτικά ἀποσπάσματα τῶν τσαρικῶν στρατηγῶν Ὀρλόφ, Σολογκούμπ κ. ἄ.—*Σελ. 220.*

55 Τό ἄρθρο τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Ἡ κρατική Δούμα καί ἡ ταχτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας» δημοσιεύτηκε στίς 8 τοῦ Μάρτη 1906 στήν ἐφημερίδα «Γκαντιάντι» («Αὐγή»), καθημερινό ὄργανο τῆς ἑνωμένης ἐπιτροπῆς τῆς Τιφλίδας τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού ἔβγαινε ἀπό τίς 5 ὥς τίς 10 τοῦ Μάρτη 1906. Τό ἄρθρο ἐξέφραζε τήν ἐπίσημη ἄποψη τῶν μπολσεβίκων πάνω στά ζητήματα τῆς ταχτικῆς στή Δούμα. Στό προηγούμενο φύλλο τῆς «Γκαντιάντι» εἶχε δημοσιευτεῖ ἕνα ἄρθρο μέ τόν τίτλο «Οἱ ἐκλογές τῆς κρατικῆς Δούμας καί ἡ ταχτική μας» μέ τήν ὑπογραφή Χ. πού ἐξέφραζε τήν ἄποψη τῶν μενσεβίκων πάνω στό ἴδιο ζήτημα. Μαζί μέ τό ἄρθρο τοῦ Ι. Β. Στάλιν δημοσιεύτηκε καί ἡ παρακάτω σημείωση τῆς σύνταξης: «Στό χτεσινό μας φύλλο δημοσιεύσαμε ἕνα ἄρθρο, πού ἐκφράζει τίς ἀπόψεις μιᾶς ὁμάδας συντρόφων πάνω στό ζήτημα τῆς συμμετοχῆς στήν κρατική Δούμα. Σύμφωνα μέ τήν ὑπόσχεσή μας δημοσιεύουμε σήμερα δεύτερο ἄρθρο, πού ἐκφράζει τίς ἀπόψεις ἀρχῶν μιᾶς ἄλλης ὁμάδας συντρόφων πάνω στό ἴδιο ζήτημα. Ὅπως θά δεῖ ὁ ἀναγνώστης τά ἄρθρα αὐτά διαφέρουν μεταξύ τους ἀπό ἄποψη ἀρχῶν: ὁ συγγραφέας τοῦ πρώτου ἄρθρου εἶναι ὑπέρ τῆς συμμετοχῆς στίς ἐκλογές τῆς Δούμας, ἐνῶ ὁ συγγραφέας τοῦ δεύτερου ἄρθρου εἶναι κατά τῆς συμμετοχῆς. Καί ἡ μιά καί ἡ ἄλλη ἄποψη δέν ἐκφράζουν ἁπλῶς προσωπικές γνῶμες. Ἐκφράζουν τίς θέσεις ταχτικῆς τῶν δυό ρευμάτων πού ὑπάρχουν μέσα στό κόμμα. Αὐτό δέ γίνεται μόνο σέ μᾶς, μά καί σέ ὅλη τή Ρωσία».—*Σελ. 225.*

56 «Ρεβολιουτσιόναγια Ροσίγια» («Ἐπαναστατική Ρωσία»)—ὄργανο τῶν ἐσέρων, ἔβγαινε ἀπό τά τέλη τοῦ 1900 ὥς τό 1905. Στήν ἀρχή τήν ἔβγαζε ἡ «Ἕνωση τῶν σοσιαλεπαναστατῶν». Ἀπό τό Γενάρη τοῦ 1902 ἔγινε κεντρικό ὄργανο τοῦ κόμματος τῶν ἐσέρων.—*Σελ. 245.*

57 «Νόβαγια Ζίζν» («Νέα Ζωή»)—ἡ πρώτη νόμιμη μπολσεβίκικη ἐφημερίδα. Ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 27 τοῦ Ὀχτώ-

βρη ὥς τίς 3 τοῦ Δεκέμβρη 1905. Ἀπό τή στιγμή πού ὁ Λένιν γύρισε ἀπό τό ἐξωτερικό, ἡ «Νόβαγια Ζίζν» ἄρχισε νά βγαίνει μέ τήν ἄμεση καθοδήγησή του. Πολύ στενά συνεργαζόταν στήν ἐφημερίδα καί ὁ Μ. Γκόργκι. Ἡ «Νόβαγια Ζίζν» ἔβγαλε συνολικά 27 φύλλα καί ὕστερα ἀπό τό 27ο φύλλο τή ἔκλεισαν οἱ ἀρχές. Τό τελευταῖο φύλλο τῆς ἐφημερίδας, ἀρ. 28, βγῆκε παράνομα.—*Σελ. 248.*

58 «Νατσάλο» («Ἀρχή»)—καθημερινή νόμιμη ἐφημερίδα τῶν μενσεβίκων. Ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 13 τοῦ Νοέμβρη ὥς τίς 2 τοῦ Δεκέμβρη 1905.—*Σελ. 248.*

59 «Τσνόμπις Πουρτσέλι» («Ἐφημερίδα εἰδήσεων»)—καθημερινή γεωργιανή ἐφημερίδα. Ἔβγαινε στήν Τιφλίδα ἀπό τό 1896 ὥς τό 1906. Ἀπό τό τέλος τοῦ 1900 ἡ ἐφημερίδα ἦταν μεγάφωνο τῶν ἐθνικιστῶν τῆς Γεωργίας. Ἀπό τό 1904 ἔγινε ὄργανο τῶν σοσιαλ-ομοσπονδιακῶν τῆς Γεωργίας.—*Σελ. 249.*

60 «Ἔλβα» («Ἀστραπή»)—καθημερινή γεωργιανή ἐφημερίδα, ὄργανο τῆς ἑνιαίας ἐπιτροπῆς τῆς Τιφλίδας τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἄρχισε νά βγαίνει ὅταν κλείστηκε ἡ ἐφημερίδα «Γκαντιάντι». Τό πρῶτο φύλλο τῆς «Ἔλβα» βγῆκε στίς 12 τοῦ Μάρτη, τό τελευταῖο στίς 15 τοῦ Ἀπρίλη τοῦ 1906. Ὁ Ι. Β. Στάλιν ἔγραφε καθοδηγητικά ἄρθρα στήν ἐφημερίδα ἀπό μέρους τῶν μπολσεβίκων. Βγῆκαν συνολικά 27 φύλλα.—*Σελ. 251.*

61 Τό τέταρτο («Ἑνωτικό») συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἔγινε στίς 10-25 τοῦ Ἀπρίλη (23 τοῦ Ἀπρίλη - 8 τοῦ Μάη) 1906 στή Στοκχόλμη. Στό συνέδριο παραβρέθηκαν ἀντιπρόσωποι τῶν ἐθνικῶν σοσιαλδημοκρατικῶν κομμάτων τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας, τῆς Λετονίας καί τοῦ Μπούντ. Πολλές ὀργανώσεις τῶν μπολσεβίκων εἶχαν διαλυθεῖ μέ τά μέτρα πού πῆρε ἡ κυβέρνηση μετά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1905 καί δέ μπόρεσαν νά στείλουν ἀντιπροσώπους. Τήν πλειοψηφία στό συνέδριο, ἄν καί ἀσήμαντη, τήν εἶχαν οἱ μενσεβίκοι. Ἡ ἀριθμητική ὑπεροχή τῶν μενσεβίκων καθόρισε καί τό χαραχτήρα τῶν ἀποφάσεων τοῦ συνεδρίου πάνω σέ μιά σειρά ζητήματα.

Ὁ Ι. Β. Στάλιν παραβρισκόταν στό συνέδριο σάν ἀντιπρόσωπος τῆς ὀργάνωσης τῶν μπολσεβίκων τίς Τιφλίδας, μέ τό ψευδώνυμο Ἰβάνοβιτς καί πῆρε μέρος στίς συζητήσεις πάνω στό σχέδιο τοῦ ἀγροτικοῦ προγράμματος, καί πάνω στήν ἐκτίμηση γιά τήν τρέχουσα στιγμή καί γιά τήν κρατική Δούμα. Ἐκτός ἀπ' αὐτό ὁ Ι. Β. Στάλιν ἔκανε στό συνέδριο μερικές δηλώσεις στηριγμένες σέ γεγονότα, ὅπου ξεσκέπαζε τήν ὀπορτουνιστική ταχτική τῶν μενσεβίκων τῆς Ὑπερκαυκασίας στό ζήτημα τῆς κρατικῆς Δούμας, τῆς συμφωνίας μέ τό Μπούντ κλπ.—*Σελ. 257.*

62 Τζόν εἶναι τό ψευδώνυμο τοῦ Π. Π. Μάσλοφ.—*Σελ. 257.*

63 Ν. Χ. εἶναι ὁ μενσεβίκος Νόι Χομερίκι.—*Σελ. 262.*

64 «Σιμάρτλε» («Ἀλήθεια»)—καθημερινή πολιτικο-φιλολογική ἐφημερίδα τῶν μενσεβίκων τῆς Γεωργίας. Ἐκδιδόταν στήν Τιφλίδα τό 1906.—*Σελ. 262.*

65 Ὁ Κ. Καούτσκι καί ὁ Ζ. Γκέντ τήν περίοδο ἐκείνη δέν εἶχαν ἀκόμα περάσει στό στρατόπεδο τῶν ὀπορτουνιστῶν. Κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905-1907, πού ἄσκησε τεράστια ἐπίδραση στό διεθνές ἐπαναστατικό κίνημα καί εἰδικά στήν ἐργατική τάξη τῆς Γερμανίας, ὁ Κ. Καούτσκι μίλησε γιά μιά σειρά ζητήματα στό πνεῦμα τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας.—*Σελ. 262.*

66 «Ἀχάλι Τσχοβρέμπα» («Νέα Ζωή»)—καθημερινή μπολσεβίκικη ἐφημερίδα πού ἐκδιδόταν στήν Τιφλίδα ἀπό τίς 20 τοῦ Ἰούνη ὥς τίς 14 τοῦ Ἰούλη 1906. Καθοδηγητής τῆς ἐφημερίδας ἦταν ὁ Ι. Β. Στάλιν. Μόνιμοι συνεργάτες τῆς «Ἀχάλι Τσχοβρέμπα» ἦταν ὁ Μ. Νταβιτασβίλι, ὁ Γ. Τελίγια, ὁ Γ. Κικότζε καί ἄλλοι. Βγῆκαν συνολικά 20 φύλλα.—*Σελ. 263.*

67 Ἡ περικοπή εἶναι παρμένη ἀπό τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν. «Ἡ σύγχρονη κατάσταση τῆς Ρωσίας καί ἡ ταχτική τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος» (βλ. Ἅπαντα, ρωσ. ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 26). Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Παρτίνιγιε Ἰσβέστια»

—όργανο τῆς ἑνωμένης ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἡ «Παρτίνιγιε Ἰσβέστια» ἐκδιδόταν παράνομα στήν Πετρούπολη τίς παραμονές τοῦ τέταρτου («Ἑνωτικοῦ») συνεδρίου τοῦ κόμματος. Βγῆκαν συνολικά δυό φύλλα: τό φύλλο ἀρ. 1 στίς 7 τοῦ Φλεβάρη καί τό φύλλο ἀρ. 2 στίς 20 τοῦ Μάρτη 1906.—*Σελ. 264.*

68 Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς, «Ἐπανάσταση καί ἀντεπανάσταση στή Γερμανία» (Βλ. Κάρλ Μάρξ, Διαλεχτά ἔργα, σέ δυό τόμους, ρωσ. ἔκδ. τοῦ 1941, τόμ. 2ος, σελ. 110-111).—*Σελ. 265.*

69 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς, Ἅπαντα, ρωσ. ἔκδ. τοῦ 1935, τόμ. 15ος, σελ. 118-119.—*Σελ. 267.*

70 «Σέβερναγια Ζεμλιά» («Ἡ γῆ τοῦ Βορᾶ»)—καθημερινή μπολσεβίκικη νόμιμη ἐφημερίδα. Ἐκδιδόταν στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 23 ὥς τίς 28 τοῦ Ἰούνη 1906.—*Σελ. 269.*

71 «Ροσίγια» («Ρωσία»)—καθημερινή ἐφημερίδα μέ ἀστυνομικο-μαυροεκατονταρχίτικο χαραχτήρα. Ἐκδιδόταν ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1905 ὥς τόν Ἀπρίλη τοῦ 1914. Ὄργανο τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν.—*Σελ. 270.*

72 Τόν Ἰούνη καί τόν Ἰούλη τοῦ 1906 ὁ ὑπουργός τῶν Ἐσωτερικῶν Π. Α. Στολίπιν ἔστειλε στίς τοπικές ἀρχές διαταγές καί ἀπαιτοῦσε νά καταπνίγεται ἀμείλιχτα μέ τίς στρατιωτικές δυνάμεις τό ἐπαναστατικό κίνημα τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν καί νά διαλύονται οἱ ἐπαναστατικές ὀργανώσεις.—*Σελ. 270.*

73 Τρέποφ Ντ.—γενικός διοικητής τῆς Πετρούπολης, καθοδηγοῦσε τήν καταστολή τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905.—*Σελ. 270.*

74 Τό ἄρθρο τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Ἡ σημερινή στιγμή καί τό Ἑνωτικό συνέδριο τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος» βγῆκε τό 1906 στήν Τιφλίδα στά γεωργιανά, σάν ἔκδοση τοῦ «Προλεταριάτ». Στή μπροσούρα προστέθηκαν σάν παράρτημα τά τρία σχέδια ἀποφάσεων τῶν μπολσεβίκων γιά τό τέταρτο («Ἑνωτικό») συνέδριο: 1) «Ἡ σημερινή στιγμή τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης», (βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, ρωσ. ἔκδ. τόμ. 9ος, σελ. 39-41). 2) «Τά ταξικά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου στή σημερινή στιγμή τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης» (βλ. «Τό ΚΚ (μπ) τῆς ΕΣΣΔ καί οἱ ἀποφάσεις τῶν συνεδρίων, τῶν συνδιασκέψεων καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», 6η ρωσ. ἔκδ., 1940, μέρος Ι, σελ. 65). 3) «Ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση» (βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, ρωσ. ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 41-42) καθώς καί τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τήν κρατική Δούμα, πού προτάθηκε στό συνέδριο ἀπό τό Β. Ι. Λένιν ἐξ ὀνόματος τῶν μπολσεβίκων (Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, ρωσ. ἔκδ. τόμ. 9ος, σελ. 159-160). Ἐκτός ἀπό τά παραπάνω στή μπροσούρα προστέθηκε καί ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση καί τό σχέδιο ἀπόφασης τῶν μενσεβίκων γιά τή «Σημερινή στιγμή τῆς ἐπανάστασης καί τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου».—*Σελ. 273.*

75 «Κόμμα τῶν δημοκρατικῶν μεταρυθμίσεων»—κόμμα τῆς φιλελεύθερο-μοναρχικῆς κεφαλαιοκρατίας, σχηματίστηκε στό διάστημα τῶν ἐκλογῶν γιά τήν πρώτη κρατική Δούμα τό 1906. —*Σελ. 285.*

76 Ὀχτωβριστές ἤ „Ἕνωση τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη"—ἀντεπαναστατικό κόμμα τῆς μεγάλης ἐμποροβιομηχανικῆς κεφαλαιοκρατίας καί τῶν μεγαλοτσιφλικάδων, πού σχηματίστηκε τό Νοέμβρη τοῦ 1905. Οἱ ὀχτωβριστές ὑποστήριζαν ὁλοκληρωτικά τό καθεστώς τοῦ Στολίπιν καί τήν ἐσωτερική καί ἐξωτερική πολιτική τοῦ τσαρισμοῦ.—*Σελ. 285.*

77 Τρουντοβίκοι ἤ «Ὁμάδα ἐργασίας»—ὁμάδα μικροαστῶν δημοκρατῶν. Συγκροτήθηκε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1906 ἀπό ἀγρότες βουλευτές τῆς πρώτης κρατικῆς Δούμας. Οἱ τρουντοβίκοι διατύπωσαν τίς διεκδικήσεις νά καταργηθοῦν ὅλα τά φεουδαρχικά προνόμια καί οἱ ἐθνικοί περιορισμοί, νά ἐκδημοκρατιστοῦν τά ζέμστβο καί ἡ αὐτοδιοίκηση τῶν δήμων, νά παραχωρηθεῖ τό καθολικό ἐκλογικό δικαίωμα στίς ἐκλογές τῆς κρατικῆς Δούμας καί πρῶτ' ἀπ' ὅλα νά λυθεῖ τό ἀγροτικό ζήτημα.—*Σελ. 288.*

78 «Νάσα Ζίζν» («Ἡ ζωή μας»)—φιλελεύθερο-αστική ἐφημερίδα, πού ἔβγαινε στήν Πετρούπολη μέ διακοπές, ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1904 ὥς τό Δεκέμβρη τοῦ 1906.—*Σελ. 291.*

79 «Ἀχάλι Ντροέμπα» («Νέοι καιροί»)—νόμιμη συνδικαλιστική ἐφημερίδα. Ἔβγαινε κάθε βδομάδα στά γεωργιανά στήν Τιφλίδα, ἀπό τίς 14 τοῦ Νοέμβρη 1906 ὥς τίς 8 τοῦ Γενάρη 1907. Ἡ ἐφημερίδα ἔβγαινε μέ τήν καθοδήγηση τοῦ Ι. Β. Στάλιν, τοῦ Μ. Τσχακάγια καί τοῦ Μ. Νταβιτασβίλι. Κλείστηκε μέ διαταγή τοῦ γενικοῦ διοικητῆ Τιφλίδας.—*Σελ. 312.*

80 Ἡ ἐπιτροπή τοῦ γερουσιαστῆ Σιντλόφσκι ἱδρύθηκε μέ διάταγμα τοῦ τσάρου τῆς 29 τοῦ Γενάρη 1905 δῆθεν «γιά τήν ἐπείγουσα ἐξακρίβωση τῶν αἰτιῶν πού προκάλεσαν τή δυσαρέσκεια τῶν ἐργατῶν τῆς πόλης Πετρούπολης καί τῶν προαστείων της». Στήν ἐπιτροπή προβλεπόταν νά πάρουν μέρος αἱρετοί ἀντιπρόσωποι τῶν ἐργατῶν. Οἱ μπολσεβίκοι εἶχαν τή γνώμη ὅτι τό τέχνασμα αὐτό τοῦ τσαρισμοῦ εἶναι μιά προσπάθεια νά αποτραβήξουν τούς ἐργάτες ἀπό τόν ἐπαναστατικό ἀγώνα καί πρότειναν νά χρησιμοποιηθοῦν οἱ ἐκλογές γιά τήν ἐπιτροπή αὐτή μέ τό σκοπό νά ὑποβληθοῦν πολιτικές διεκδικήσεις στήν τσαρική κυβέρνηση. Ὅταν ἡ κυβέρνηση ἀπόριψε τίς διεκδικήσεις, οἱ ἐκλέχτορες ἀρνήθηκαν νά ἐκλέξουν τούς ἀντιπροσώπους τους στήν ἐπιτροπή καί κάλεσαν τούς ἐργάτες τῆς Πετρούπολης σέ ἀπεργία. Καί ἀκριβῶς τήν ἄλλη μέρα ἄρχισαν μαζικές πολιτικές ἀπεργίες. Στίς 20 τοῦ Φλεβάρη 1905 ἡ τσαρική κυβέρνηση ἀναγκάστηκε νά διαλύσει τήν ἐπιτροπή τοῦ Σιντλόφσκι.—*Σελ. 314.*

81 Ἡ ἐπιτροπή πού εἶχε πρόεδρο τόν ὑπουργό τῶν Οἰκονομικῶν Β. Ν. Κοκόφσεφ ἱδρύθηκε τό Φλεβάρη τοῦ 1905. Ἡ ἐπιτροπή αὐτή, ὅπως καί ἡ ἐπιτροπή τοῦ Σιντλόφσκι, δημιουργήθηκε γιά νά ἐξετάσει τό ἐργατικό ζήτημα, χωρίς ὅμως νά συμμετέχουν σ' αὐτήν οἱ ἐργάτες. Ἡ ἐπιτροπή διατηρήθηκε ὥς τό καλοκαίρι τοῦ 1905.—*Σελ. 314.*

82 Ὁ νόμος τῆς 4 τοῦ Μάρτη 1906 γιά τίς ὀργανώσεις παραχωροῦσε τό δικαίωμα νά λειτουργοῦν νόμιμα οἱ σύλλογοι καί τά σωματεῖα μέ τόν ὅρο ὅτι θά ἐγκρίνονται τά καταστατικά τους ἀπό τήν κυβέρνηση. Παρά τούς πολυάριθμους περιορισμούς τῆς δράσης τῶν ὀργανώσεων καί τήν καθιέρωση ποινικῆς εὐθύνης γιά τήν παράβαση τοῦ νόμου, οἱ ἐργάτες χρησιμοποίησαν πλατιά τά δικαιώματα πού τούς παραχωρήθηκαν καί δημιούργησαν προλεταριακές ἐπαγγελματικές ὀργανώσεις. Τήν περίοδο 1905-1907 ἄρχισαν στή Ρωσία νά δημιουργοῦνται γιά πρώτη φορά μαζικά ἐπαγγελματικά συνδικάτα, πού διεξήγαγαν οἰκονομικό καί πολιτικό ἀγώνα μέ τήν καθοδήγηση τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας.—*Σελ. 314.*

83 Μετά τή δημοσίευση τοῦ διαγγέλματος τοῦ τσάρου στίς 17 τοῦ Ὀχτώβρη 1905 ὁ πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου Σ. Γ. Βίτε καί ὁ ὑπουργός τῶν Ἐσωτερικῶν Π. Ν. Ντουρνοβό μέ μιά σειρά ἐγκύκλιες καί τηλεγραφήματα στούς γενικούς διοικητές καί στ.ύς διοικητές τῶν πόλεων ζητοῦσαν, παρά τίς «ἐλευθερίες» πού διακηρύχτηκαν ἐπίσημα, νά διαλύονται μέ τή δύναμη τῶν ὅπλων τά συλλαλητήρια καί οἱ συγκεντρώσεις, νά κλείνονται οἱ ἐφημερίδες, νά παίρνονται ἀποφασιστικά μέτρα κατά τῶν συνδικάτων, νά στέλνονται μέ διοικητική ἀπόφαση στήν ἐξορία ὅλα τά πρόσωπα πού εἶναι ὕποπτα γιά ἐπαναστατική δράση κλπ.—*Σελ. 314.*

84 Στά τέλη τοῦ 1905 καί στίς ἀρχές τοῦ 1906 στή Γεωργία μιά ὁμάδα ἀναρχικῶν μέ ἐπικεφαλῆς τό γνωστό ἀναρχικό Β. Τσερκεζισβίλι, μαθητή τοῦ Κροπότκιν, καί τούς ὀπαδούς του Μιχάκο Τσερετέλι (Bâton), Σάλβα Γκογκελία (Σ. Γ.) καί ἄλλους, ἔκαναν λυσσασμένη καμπάνια ἐνάντια στούς σοσιαλδημοκράτες. Ἡ ὁμάδα ἔβγαζε στήν Τιφλίδα τίς ἐφημερίδες «Νομπάτι», «Μουσά» κι ἄλλες. Οἱ ἀναρχικοί δέν εἶχαν καμιά βάση μέσα στό προλεταριάτο, εἶχαν ὅμως μερικές ἐπιτυχίες ἀνάμεσα στά στοιχεῖα πού ἔχασαν τήν ταξική τους ὑπόσταση καί τά μικροαστικά στοιχεῖα. Τούς ἀναρχικούς τούς ἀντέκρουσε ὁ Ι. Β. Στάλιν μέ μιά σειρά ἄρθρα, μέ τό γενικό τίτλο «Ἀναρχισμός ἤ σοσιαλισμός;». Τά πρῶτα τέσσερα ἄρθρα δημοσιεύτηκαν στήν ἐφημερίδα «Ἀχάλι Τσχοβρέμπα» τόν Ἰούνη-Ἰού-

λη τοῦ 1906. Ἡ δημοσίευση τῶν ἑπόμενων ἄρθρων σταμάτησε, ἐπειδή οἱ ἀρχές ἔκλεισαν τήν ἐφημερίδα. Τό Δεκέμβρη τοῦ 1906 καί τήν 1η τοῦ Γενάρη τοῦ 1907 τά ἄρθρα πού εἶχαν δημοσιευτεῖ στήν ἐφημερίδα «'Αχάλι Τσχοβρέμπα» ἀναδημοσιεύτηκαν στήν ἐφημερίδα «'Αχάλι Ντροέμπα», ὅμως λίγο ἀλλαγμένα. Ἡ σύνταξη τῆς ἐφημερίδας συνόδεψε τά ἄρθρα μέ τήν ἑξῆς σημείωση: «Πρίν λίγο καιρό τό συνδικάτο τῶν ὑπαλλήλων ἀποτάνθηκε σέ μᾶς μέ τήν πρόταση νά δημοσιεύσουμε ἄρθρα γιά τόν ἀναρχισμό, τό σοσιαλισμό καί ἄλλα παρόμοια ζητήματα (βλ. «'Αχάλι Ντροέμπα», ἀρ. 3). Τήν ἴδια ἐπιθυμία ἐκφράσανε καί μερικοί ἄλλοι σύντροφοι. Ἱκανοποιοῦμε μ' εὐχαρίστηση τήν ἐπιθυμία τους καί δημοσιεύουμε τά ἄρθρα αὐτά. Ὅσον ἀφορᾶ τά ἴδια τά ἄρθρα θεωροῦμε ἀπαραίτητο νά θυμίσουμε ὅτι ἕνα μέρος ἀπ' αὐτά ἔχουν ἤδη δημοσιευτεῖ στόν τύπο τῆς Γεωργίας γιά λόγους ὅμως ἀνεξάρτητους ἀπό τή θέλησή του ὁ συγγραφέας δέ μπόρεσε νά τελειώσει τά ἄρθρα. Παρ' ὅλα αὐτά, θεωρήσαμε ἀπαραίτητο νά δημοσιεύσουμε ὅλα τά ἄρθρα καί προτείναμε στό συγγραφέα νά τά δουλέψει ξανά σέ μιά γλώσσα προσιτή γιά ὅλους, πράγμα πού τό ἔκανε πρόθυμα». Ἔτσι ἐμφανίστηκαν δυό παραλλαγές τῶν πρώτων τεσσάρων κεφαλαίων τοῦ ἔργου «'Αναρχισμός ἤ σοσιαλισμός;». Ἡ συνέχεια τοῦ ἔργου δημοσιεύτηκε στίς ἐφημερίδες «Τσβένι Τσχοβρέμπα» τό Φλεβάρη τοῦ 1907 καί «Ντρό» τόν 'Απρίλη τοῦ 1907. Ἡ πρώτη παραλλαγή τῶν ἄρθρων «'Αναρχισμός ἤ σοσιαλισμός;» πού δημοσιεύτηκε στήν «'Αχάλι Τσχοβρέμπα» μπαίνει σέ παράρτημα σ' αὐτό τόν τόμο.

«Τσβένι Τσχοβρέμπα» («Ἡ ζωή μας»)—καθημερινή μπολσεβίκικη ἐφημερίδα· ἔβγαινε νόμιμα στήν Τιφλίδα ἀπό τίς 18 τοῦ Φλεβάρη 1907. Τήν ἐφημερίδα τήν καθοδηγοῦσε ὁ Ι. Β. Στάλιν. Βγῆκαν συνολικά 13 φύλλα. Στίς 6 τοῦ Μάρτη 1907 ἡ ἐφημερίδα κλείστηκε γιατί «ἦτανε τῶν ἄκρων».

«Ντρό» («Καιροί»)—καθημερινή μπολσεβίκικη ἐφημερίδα, πού ἔβγαινε στήν Τιφλίδα ὕστερα ἀπό τό κλείσιμο τῆς «Τσβένι Τσχοβρέμπα» ἀπό τίς 11 τοῦ Μάρτη ὥς τίς 15 τοῦ 'Απρίλη 1907. Καθοδηγητής τῆς ἐφημερίδας ἦταν ὁ Ι. Β. Στάλιν. Στή συνταχτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας ἦταν ἐπίσης καί ὁ Μ. Τσχακάγια καί ὁ Μ. Νταβιτασβίλι. Βγῆκαν συνολικά 31 φύλλα.—*Σελ. 322.*

85 **«Νομπάτι»** («Ἔκκληση»)—βδομαδιάτικη ἐφημερίδα τῶν γεωργιανῶν ἀναρχικῶν· ἔβγαινε στά 1906 στήν Τιφλίδα.—*Σελ. 331*

86 Κάρλ Μάρξ, Διαλεχτά ἔργα σέ δυό τόμους, τόμ. 1ος, 1941, σελ. 387 (βλ. καί ἑλλην. ἔκδ., τόμ. 2ος, σελ. 418. Σημ. Μετ.) —*Σελ. 333.*

87 Βλ. Κάρλ Μάρξ, Διαλεχτά ἔργα σέ δυό τόμους, τόμ. 1ος, 1941, σελ. 327-328 (βλ. καί ἑλλην. ἔκδ., τόμ. 1ος, σελ. 424-425. Σημ. Μετ.)—*Σελ. 338.*

88 Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς, «Ἡ ἁγία οἰκογένεια», κεφάλαιο «Κριτική μάχη μέ τό γαλλικό ὑλισμό» (βλ. Ἅπαντα, τόμ. 3ος, 1930, σελ. 160).—*Σελ. 351.*

89 Βλ. Κ. Μάρξ, «Ἡ ἀθλιότητα τῆς φιλοσοφίας», 1941, σελ. 148. —*Σελ. 366.*

90 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς, Ἅπαντα, τόμ. 16ος, μέρος Ι, 1937, σελ. 149.—*Σελ. 367.*

91 Βλ. Κ. Μάρξ, Διαλεχτά ἔργα σέ δυό τόμους, τόμ. 2ος, 1941, σελ. 453 (βλ. καί ἑλλην. ἔκδ., τόμ. 2ος, σελ. 14-15. Σημ. Μετ.). —*Σελ. 368.*

92 Βλ. Φ. Ἔνγκελς, «'Αντι-Ντύρινγκ», 1938, σελ. 128-129.—*Σελ. 374.*

93 **«Μουσά»** («'Εργάτης»)—καθημερινή ἐφημερίδα τῶν ἀναρχικῶν τῆς Γεωργίας· ἔβγαινε στήν Τιφλίδα στά 1906.—*Σελ. 384.*

94 **«Χμά»** («Φωνή»)—καθημερινή ἐφημερίδα τῶν ἀναρχικῶν τῆς Γεωργίας· ἔβγαινε στήν Τιφλίδα στά 1906.—*Σελ. 384.*

95 Κάρλ Μάρξ. Ἡ δίκη τῶν κομμουνιστῶν τῆς Κολωνίας, ἔκδ. «Μόλοτ», Πετρούπολη 1906, σελ. 113 (IX. Παράρτημα. Προσφώνηση τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς στήν Ἕνωση, Μάρτης 1850).

Βλ. Κάρλ Μάρξ, Διαλεχτά ἔργα σέ δυό τόμους, τόμ. 2ος, 1941, σελ. 133-134 (βλ. καί ἑλλην. ἔκδ., τόμ. 1ος, σελ. 117. Σημ. Μετ.).—*Σελ. 396.*

96 Βλ. Κάρλ Μάρξ, Διαλεχτά ἔργα σέ δυό τόμους, τόμ. 2ος, 1941, σελ. 427. (βλ. καί ἑλλην. ἔκδ., τόμ. 2ος, σελ. 543. Σημ. Μετ.).—*Σελ. 397.*

97 Ἀπό τή Μπροσούρα: Κ. Μάρξ, «Ὁ ἐμφύλιος πολεμος στή Γαλλία». Μέ πρόλογο τοῦ Φ. Ἔνγκελς. Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά μέ θεώρηση τοῦ Ν. Λένιν, 1905 (βλ. Κάρλ Μάρξ, Διαλεχτά ἔργα σέ δυό τόμους, τόμ. 2ος, 1941, σελ. 368) (βλ. καί ἑλλην. ἔκδ., τόμ. 1ος, σελ. 576-577. Σημ. Μετ.).—*Σελ. 401.*

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΧΡΟΝΙΚΟ

(1879-1906)

1879

9 (21) τοῦ Δεκέμβρη. Στήν πόλη Γκόρι (Γεωργία) γεννήθηκε ὁ Ἰωσήφ Βησαριόνοβιτς Τσουγκασβίλι (Σταλιν).

1888

Σεπτέμβρης. Ὁ Ι. Β. Στάλιν μπαίνει στό τετρατάξιο σχολειό τοῦ Γκόρι.

1894

Ἰούνης. Ὁ Ι. Β. Στάλιν τέλειωσε τή σχολή τοῦ Γκόρι μέ ἄριστα.

2 τοῦ Σεπτέμβρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν μπαίνει στήν πρώτη τάξη τοῦ σεμινάριου τῆς Τιφλίδας.

1895

Ὁ Ι. Β. Στάλιν συνδέεται μέ τίς παράνομες ὁμαδες τῶν ρώσων ἐπαναστατῶν μαρξιστῶν, πού ἡ τσαρική κυβέρνηση ἐξόρισε στήν Ὑπερκαυκασία.

1896-1898

Στό σεμινάριο τῆς Τιφλίδας ὁ Ι. Β. Στάλιν καθοδηγεῖ τούς μαρξιστικούς κύκλους τῶν μαθητῶν, μελετᾶ τό «Κεφάλαιο», τό «Μανιφέστο τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος» καί ἄλλα ἔργα τοῦ Κ. Μαρξ καί τοῦ Φ. Ἔνγκελς καί διαβάζει τά πρῶτα ἔργα τοῦ Β. Ι. Λένιν.

1898

Γενάρης. — Ὁ Ι. Β. Στάλιν ἀρχίζει νά καθοδηγεῖ τόν ἐργατικό μαρξιστικό κύκλο τῶν κεντρικῶν μηχανοστασίων τῶν σιδηροδρόμων τῆς Τιφλίδας.

Αὔγουστος. — Ὁ Ι. Β. Στάλιν γίνεται μέλος τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης τῆς Γεωργίας «Μεσάμε-ντάσι». Ὁ Ι. Β. Στάλιν, ὁ Β. Ζ. Κετσχοβέλι καί ὁ Α. Γ. Τσουλουκίτζε σχηματίζουν τόν πυρήνα τῆς ἐπαναστατικῆς μαρξιστικῆς μειοψηφίας τῆς «Μεσάμε-ντασι».

Ὁ Ι. Β. Στάλιν συντάσσει πρόγραμμα μαθημάτων γιά τούς μαρξιστικούς ἐργατικούς κύκλους.

Ὁ Ι. Β. Στάλιν, ὁ Β. Ζ. Κετσχοβέλι καί ὁ Α. Γ. Τσουλουκίτζε βάζουν τό ζήτημα ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά δημιουργηθεῖ παράνομος ἐπαναστατικός μαρξιστικός τύπος καί πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα ἐμφανίζονται μέσα στή «Μεσάμε-ντάσι» οἱ πρῶτες ὀξεῖες διαφωνίες ἀνάμεσα στήν ἐπαναστατική μειοψηφία καί τήν ὀπορτουνιστική πλειοψηφία.

1899

29 τοῦ Μάη. — Ὁ Ι. Β. Στάλιν ἀποβάλλεται γιά προπαγάνδα τοῦ μαρξισμοῦ ἀπό τό σεμινάριο.

28 τοῦ Δεκέμβρη. — Ὁ Ι. Β. Στάλιν πιάνει δουλειά στό ἀστεροσκοπεῖο τῆς Τιφλίδας.

1900

23 τοῦ Ἀπρίλη. — Ὁ Ι. Β. Στάλιν ἐκφωνεῖ λόγο τήν ἡμέρα τῆς Πρωτομαγιᾶς στά περίχωρα τῆς Τιφλίδας, στήν περιοχή τῆς Ἁλμυρῆς Λίμνης.

Καλοκαίρι. — Ὁ Ι. Β. Στάλιν συνδέεται μέ τό γνωστό ὀπαδό τῆς λενινιστικῆς «Ἴσκρα» Β. Κ. Κουρνατόφσκι, πού ἦρθε στήν Τιφλίδα γιά κομματική δουλειά.

Αὔγουστος. — Ὁ Ι. Β. Στάλιν καθοδηγεῖ τή μαζική ἀπεργία στά κεντρικά μηχανοστάσια τῶν σιδηροδρόμων τῆς Τιφλίδας.

1898-1900

Μέ τήν καθοδήγηση τοῦ Ι. Β. Στάλιν, τοῦ Β. Ζ. Κετσχοβέλι καί τοῦ Α. Γ. Τσουλουκίτζε συγκροτεῖται καί διαμορφώνεται ἡ κεντρική καθοδηγητική ὁμάδα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης τοῦ ΣΔΕΚΡ τῆς Τιφλίδας, πού πραγματοποιεῖ τό πέρασμα ἀπό τήν προπαγάνδα στούς κύκλους στή μαζική πολιτική ζύμωση. Ἡ ὁμάδα ὀργανώνει τήν ἐκτύπωση προκηρύξεων πού τίς κυκλοφορεῖ ἀνάμεσα στούς ἐργάτες, δημιουργεῖ παράνομους σοσιαλδημοκρατικούς κύκλους καί καθοδηγεῖ τίς ἀπεργίες καί τόν πολιτικό ἀγώνα τοῦ προλεταριάτου τῆς Τιφλίδας.

1901

21 τοῦ Μάρτη. Γίνεται ἔρευνα στήν κατοικία τοῦ Ι. Β. Στάλιν, στό ἀστεροσκοπεῖο τῆς Τιφλίδας.

28 τοῦ Μάρτη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν ἀφήνει τή δουλιά τοῦ ἀστεροσκοπείου καί περνᾶ στήν παρανομία.

22 τοῦ Ἀπρίλη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν καθοδηγεῖ τήν πρωτομαγιάτικη διαδήλωση τῶν ἐργατῶν στό κέντρο τῆς Τιφλίδας, στή Στρατιωτική ἀγορά.

Σεπτέμβρης. Στό Μπακού βγαίνει τό πρῶτο φύλλο τῆς παράνομης ἐφημερίδας «Μπρτζόλα», πού ἱδρύθηκε μέ πρωτοβουλία τοῦ Ι. Β. Στάλιν. Ἡ «Μπρτζόλα» ἦταν ὄργανο τῆς ἐπαναστατικῆς πτέρυγας τῶν μαρξιστῶν τῆς Γεωργίας. Στό πρῶτο της φύλλο δημοσιεύτηκε τό προγραμματικό ἄρθρο τοῦ Ι. Β. Στάλιν μέ τόν τίτλο: «Τῆς σύνταξης».

11 τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν ἐκλέγεται μέλος τῆς πρώτης ἐπιτροπῆς τῆς Τιφλίδας τοῦ ΣΔΕΚΡ πού ἀκολουθεῖ λενινιστική-ἰσκριστική κατεύθυνση.

Τέλη τοῦ Νοέμβρη. Ἡ ἐπιτροπή τῆς Τιφλίδας στέλνει τόν Ι. Β. Στάλιν στό Μπατούμ γιά νά δημιουργήσει σοσιαλδημοκρατική ὀργάνωση.

Δεκέμβρης. Βγαίνουν τά φύλλα 2-3 τῆς «Μπρτζόλα», ὅπου δημοσιεύεται τό ἄρθρο τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῆς Ρωσίας καί τά ἄμεσα καθήκοντά του».

Ὁ Ι. Β. Στάλιν συνδέεται μέ τούς πρωτοπόρους ἐργάτες τοῦ Μπατούμ καί ὀργανώνει σοσιαλδημοκρατικούς κύκλους στά ἐργοστάσια τοῦ Ρότσιλντ, τοῦ Μαντάσεφ, τοῦ Σιδερίδη κ.ἄ.

31 τοῦ Δεκέμβρη. Μέ τό πρόσχημα τοῦ γιορτασμοῦ τῆς πρωτοχρονιᾶς ὁ Ι. Β. Στάλιν ὀργανώνει παράνομη συνδιάσκεψη τῶν ἀντιπροσώπων τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν κύκλων. Ἡ συνδιάσκεψη ἐκλέγει καθοδηγητική ὁμάδα μέ ἐπικεφαλῆς τόν Ι. Β. Στάλιν, ὁμάδα πού ἔπαιξε οὐσιαστικά τό ρόλο ἐπιτροπῆς τοῦ Μπατούμ τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ λενινιστική-ἰσκριστική κατεύθυνση.

1902

Γενάρης. Ὁ Ι. Β. Στάλιν ἐγκαθιστᾶ παράνομο τυπογραφεῖο στό Μπατούμ, γράφει προκηρύξεις, ὀργανώνει τήν ἐκτύπωση καί τό μοίρασμα τῶν προκηρύξεων.

31 τοῦ Γενάρη-17 Φλεβάρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν ὀργανώνει ἀπεργία στό ἐργοστάσιο τοῦ Μαντάσεφ. Ἡ ἀπεργία ἔληξε μέ τή νίκη τῶν ἐργατῶν.

27 τοῦ Φλεβάρη-ἀρχές Μάρτη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν καθοδηγεῖ τή δουλιά τῆς ἀπεργιακῆς ἐπιτροπῆς στό ἐργοστάσιο τοῦ Ρότσιλντ.

8 τοῦ Μάρτη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν καθοδηγεῖ τή διαδήλωση τῶν ἀπεργῶν ἐργατῶν, πού ζητοῦν τήν ἀπελευθέρωση τῶν 32 ἀπεργῶν πού πιάστηκαν.

9 τοῦ Μάρτη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν ὀργανώνει καί καθοδηγεῖ ἄμεσα τή μεγαλειώδικη πολιτική διαδήλωση τῶν ἐργατῶν τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Μπατούμ, ὅπου πῆραν μέρος πάνω ἀπό 6.000 ἄτομα, ἀπαιτώντας νά ἀφεθοῦν ἐλεύθεροι οἱ 300 ἐργάτες διαδηλωτές, πού πιάστηκαν ἀπό τήν ἀστυνομία στίς 8 τοῦ Μάρτη. Στούς στρατῶνες, ὅπου κρατοῦνταν γιά μεταγωγή οἱ συλληφθέντες ἐργάτες, τά στρατεύματα πυροβόλησαν τούς διαδηλωτές μέ ἀποτέλεσμα νά σκοτωθοῦν 15 καί νά τραυματιστοῦν 54. Πιάστηκαν 500 περίπου διαδηλωτές. Τήν ἴδια νύχτα ὁ Ι. Β. Στάλιν γράφει μιά προκήρυξη ἀπ' ἀφορμή τή δολοφονία τῶν ἐργατῶν διαδηλωτῶν.

12 τοῦ Μάρτη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν καθοδηγεῖ τήν ἐργατική διαδήλωση πού ὀργάνωσε ὁ ἴδιος ἀπ' ἀφορμή τήν κηδεία τῶν θυμάτων τῆς 9 τοῦ Μάρτη.

5 τοῦ Ἀπρίλη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν συλλαμβάνεται στή συνεδρίαση τῆς καθοδηγητικῆς κομματικῆς ὁμάδας τοῦ Μπατούμ.

6 τοῦ Ἀπρίλη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν φυλακίζεται στίς φυλακές τοῦ Μπατούμ.

Ἀπρίλης 1902- 19 Ἀπρίλη 1903. Στίς φυλακές τοῦ Μπατούμ ὁ Ι. Β. Στάλιν ὀργανώνει καί κρατᾶ σύνδεση μέ τή σοσιαλδημοκρατική ὀργάνωση τοῦ Μπατούμ, κατευθύνει τή δουλειά της, γράφει προκηρύξεις καί κάνει πολιτική δουλειά στούς φυλακισμένους.

1903

Μάρτης. Στό πρῶτο συνέδριο τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων τοῦ Καυκάσου δημιουργεῖται ἡ Ἕνωση τοῦ Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ὁ Ι. Β. Στάλιν, πού ἦταν κλεισμένος στίς φυλακές τοῦ Μπατούμ, ἐκλέγεται, χωρίς νά εἶναι παρών, μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ἕνωσης τοῦ Καυκάσου πού δημιουργεῖται στό συνέδριο.

19 τοῦ Ἀπρίλη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν μεταφέρεται ἀπό τίς φυλακές τοῦ Μπατούμ, στίς φυλακές τοῦ Κουταΐς, ὅπου συνδέεται μέ τούς πολιτικούς κρατουμένους καί προπαγανδίζει ἀνάμεσά τους τίς λενινιστικές-ἰσκριστικές ἰδέες.

Φθινόπωρο. Ὁ Ι. Β. Στάλιν μεταφέρεται στίς φυλακές τοῦ Μπατούμ, ἀπ' ὅπου στέλνεται ἐξορία μέ εἰδική συνοδεία στήν Ἀνατολική Σιβηρία.

23 τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν φτάνει στόν τόπο τῆς ἐξορίας στό χωριό Νέβαγια Οὔντα, τοῦ νομοῦ Μπαλαχάνσκ, τοῦ κυβερνείου Ἰρκούτσκ.

Δεκέμβρης. Ὁ Ι. Β. Στάλιν παίρνει στή Σιβηρία γράμμα ἀπό τό Β. Ι. Λένιν.

1904

5 τοῦ Γενάρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν δραπετεύει ἀπό τήν ἐξορία.

Φλεβάρης. Ὁ Ι. Β. Στάλιν φτάνει στήν Τιφλίδα καί καθοδηγεῖ τή δουλειά τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἕνωσης τοῦ Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ὁ Ι. Β. Στάλιν γράφει τό προγραμματικό ντοκουμέντο «Πιστεύω», πού εἶναι ἀφιερωμένο στίς ἐσωκομματικές διαφωνίες καί στά ὀργανωτικά καθήκοντα τοῦ κόμματος.

Ἰούνης. Ὁ Ι. Β. Στάλιν φτάνει στό Μπακού, ὅπου μέ ἐντολή τῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ἕνωσης τοῦ Καυκάσου διαλύει τή μενσεβίκικη ἐπιτροπή καί δημιουργεῖ νέα, τή μπολσεβίκικη ἐπιτροπή.

Καλοκαίρι. Ὁ Ι. Β. Στάλιν περιοδεύει στίς κυριότερες περιοχές τῆς Ὑπερκαυκασίας, ὅπου παίρνει μέρος στίς συζητήσεις ἐνάντια στούς μενσεβίκους, τούς ὁμοσπονδιακούς, τούς ἀναρχικούς κ. ἄ.

Στό Κουταΐς ὁ Ι. Β. Στάλιν δημιουργεῖ τή μπολσεβίκικη ἐπιτροπή τῆς Ἰμερετίας-Μινγκρελίας.

1 τοῦ Σεπτέμβρη. Στό φύλλο ἀρ. 7 τῆς «Προλεταριάτις Μπρτζόλα» δημοσιεύεται τό ἄρθρο τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Πῶς βλέπει ἡ σοσιαλδημοκρατία τό ἐθνικό ζήτημα;».

Σεπτέμβρης-Ὀχτώβρης. Σέ σχέση μέ τίς ἐσωκομματικές διαφωνίες ὁ Ι. Β. Στάλιν, πού βρισκόταν στό Κουταΐς, γράφει γράμματα στό ἐξωτερικό στούς γεωργιανούς-μπολσεβίκους, ὅπου ἀναπτύσσει τίς λενινιστικές ἰδέες γιά τή συνένωση τοῦ σοσιαλισμοῦ μέ τό ἐργατικό κίνημα.

Νοέμβρης. Ὁ Ι. Β. Στάλιν φτάνει στό Μπακού καί καθοδηγεῖ τόν ἀγώνα γιά τή σύγκληση τοῦ τρίτου συνεδρίου τοῦ κόμματος.

13-31 τοῦ Δεκέμβρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν καθοδηγεῖ τή γενική ἀπεργία τῶν ἐργατῶν τοῦ Μπακοῦ.

1905

1 τοῦ Γενάρη. Στό φύλλο ἀρ. 8 τῆς «Προλεταριάτις Μπρτζόλα» δημοσιεύτηκε τό ἄρθρο τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Ἡ τάξη τῶν προλεταρίων καί τό κόμμα τῶν προλεταρίων».

8 τοῦ Γενάρη. Βγαίνει ἡ ἔκκληση «Ἐργάτες τοῦ Καυκάσου ἦρθε ὁ καιρός νά ἐκδικηθοῦμε!», πού γράφτηκε ἀπό τό Ι. Β. Στάλιν ἀπ' ἀφορμή τήν ἧττα τοῦ τσαρισμοῦ στήν Ἄπω Ἀνατολή.

Ἀρχές τοῦ Φλεβάρη. Μέ πρωτοβουλία τοῦ Ι. Β. Στάλιν ἡ ἐπιτροπή τῆς Ἕνωσης τοῦ Καυκάσου διαλύει τή μενσεβίκικη ἐπιτροπή τῆς Τιφλίδας, πού δήλωσε ἀποχώρηση ἀπό τήν Ἕνωση τοῦ Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ καί δημιουργεῖ τή νέα, τή μπολσεβίκικη ἐπιτροπή τῆς Τιφλίδας.

13 τοῦ Φλεβάρη. Ἀπ' ἀφορμή τίς σφαγές τῶν ἀρμένηδων ἀπό τούς τάταρους, πού τίς προκάλεσε ἡ ἀστυνομία τοῦ Μπακοῦ, ὁ Ι. Β Σταλιν γράφει τήν προκήρυξη «Ζήτω ἡ διεθνής ἀδελφοσύνη!».

15 τοῦ Φλεβάρη. Σέ σχέση μέ τήν πετυχημένη διαδήλωση διαμαρτυρίας πού ἔγινε στήν Τιφλίδα κι ὅπου πῆραν μέρος πολλές χιλιάδες διαδηλωτές ἐνάντια στήν ἀπόπειρα τῆς ἀστυνομίας νά προκαλέσει καί στήν Τιφλίδα σφαγές ἀνάμεσα στίς διάφορες ἐθνότητες, ὁ Ι. Β. Στάλιν γράφει τήν προκήρυξη «Πρός τούς πολίτες. Ζήτω ἡ κόκκινη σημαία!».

Ἀπρίλης. Ὁ Ι. Β. Στάλιν παίρνει μέρος σέ μιά μεγαλη συζήτηση πού ὀργανώθηκε στό Μπατούμ ἐνάντια στούς μενσεβίκους ἡγέτες Ν. Ραμισβίλι, Ρ. Ἀρσενίτζε κ. ἄ.

Μάης. Βγαίνει ἡ μπροσούρα τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Λίγα λόγια γιά τίς κομματικές διαφωνίες».

12 τοῦ Ἰούνη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν ἐκφωνεῖ λόγο στήν κηδεία τοῦ Α. Γ. Τσουλουκίτζε. Στό λόγο του αὐτό ἀναπτύσσει τό πρόγραμμα τῆς πάλης τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία καί κάνει συντριφτική κριτική στήν ταχτική τῶν μενσεβίκων.

15 τοῦ Ἰούλη. Στό φύλλο ἀρ. 10 τῆς ἐφημερίδας «Προλεταριάτις Μπρτζόλα» δημοσιεύεται τό ἄρθρο τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση καί ἡ ταχτική μας».

18 τοῦ Ἰούλη. Ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια μέ γράμμα πρός τήν ἐπιτροπή τῆς Ἕνωσης τοῦ Καυκάσου παρακαλεῖ νά τούς σταλεῖ ἡ μπροσούρα τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Λίγα λόγια γιά τίς κομματικές διαφωνίες» καί νά στέλνεται ταχτικά ἡ ἐφημερίδα «Μπορμπά Προλεταριάτα».

Ἰούλης. Σέ συγκέντρωση δυό χιλιάδων ἀτόμων στό Τσιατούρι, ὅπου ἔγινε δημόσια συζήτηση, ὁ Ι. Β. Στάλιν μιλᾶ ἐνάντια στούς ἀναρχικούς, τούς ὁμοσπονδιακούς καί τούς ἐσέρους.

15 τοῦ Αὐγούστου. Στό φύλλο ἀρ. 17 τῆς «Προλεταριάτις Μπρτζόλα» δημοσιεύονται τά ἄρθρα τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Ἡ Προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση καί ἡ σοσιαλδημοκρατία» καί ἡ «Ἀπάντηση στό „Σοσιαλδημοκράτη"».

15 τοῦ Ὀχτώβρη. Στό φύλλο ἀρ. 12 τῆς «Προλεταριάτις Μπρτζόλα» δημοσιεύονται τα ἄρθρα τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Ἡ ἀντίδραση δυναμώνει» καί «Ἡ κεφαλαιοκρατία στήνει παγίδα».

18 τοῦ Ὀχτώβρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν μιλᾶ σέ ἐργατική συγκέντρωση στό Νατζαλαντέβι (περιφέρεια τῆς Τιφλίδας) γιά τό διάγγελμα τοῦ τσαρου τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη.

Ὀχτώβρης. Σέ σχεση μέ τήν πανρωσική πολιτική ἀπεργία τοῦ Ὀχτώβρη, ὁ Ι. Β. Σταλιν γράφει τήν προκήρυξη «Πολίτες!» καί «Πρός ὅλους τούς ἐργάτες».

20 τοῦ Νοέμβρη. Βγαίνει τό πρῶτο φύλλο τῆς ἐφημερίδας «Κουκάσκι Ραμπότσι Λιστόκ» μέ κύριο ἄρθρο τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Τιφλίδα, 20 τοῦ Νοέμβρη 1905».

Τέλη τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν καθοδηγεῖ τίς ἐργασίες τῆς IV συνδιάσκεψης τῶν μπολσεβίκων τῆς Ἕνωσης τοῦ Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ.

12-17 τοῦ Δεκέμβρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν παίρνει μέρος στίς ἐργασίες τῆς πρώτης Πανρωσικῆς συνδιασκεψης τῶν μπολσεβίκων στό Ταμερφορς σάν ἀντιπρόσωπος τῆς Ἕνωσης τοῦ Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στή συνδιάσκεψη πραγματοποιεῖται ἡ προσωπική γνωριμία τοῦ Ι. Β. Σταλιν μέ τό Β. Ι. Λενιν.

1906

Ἀρχές τοῦ Γενάρη. Βγῆκε ἡ μπροσούρα τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Δυό μάχες».

8 τοῦ Μάρτη. Τό ἄρθρο τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Ἡ Κρατική Δούμα καί ἡ ταχτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας» δημοσιεύεται στό φύλλο 3 τῆς ἐφημερίδας «Γκαντιάντι».

17-29 τοῦ Μάρτη. Στά φύλλα 5, 9, 10 καί 14 τῆς ἐφημερίδας «Ἔλβα» δημοσιεύονται τά ἄρθρα τοῦ Ι. Β. Σταλιν «Τό ἀγροτικό ζήτημα» καί «Γιά τό ἀγροτικό ζήτημα».

Τέλη τοῦ Μάρτη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν ἐκλέγεται ἀντιπρόσωπος τῆς ὀργάνωσης τῆς Τιφλίδας γιά τό IV («Ἑνωτικό») συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ.

10-25 τοῦ Ἀπρίλη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν παίρνει μέρος στίς ἐργασίες τοῦ IV («Ἑνωτικοῦ») συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ στή Στοκχόλμη. Μιλᾶ κατά τῶν μενσεβίκων καί θεμελιώνει καί ὑπερασπίζει τή μπολσεβίκικη ταχτική στήν ἐπανάσταση.

20 τοῦ Ἰούνη. Βγαίνει τό πρῶτο φύλλο τῆς ἐφημερίδας «Ἀχάλι Τσχοβρέμπα» πού καθοδηγεῖ ὁ Ι. Β. Στάλιν.

21 τοῦ Ἰούνη-9 τοῦ Ἰούλη. Στά φύλλα 2, 4, 7 καί 16 τῆς μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Ἀχαλι Τσχοβρέμπα» δημοσιεύεται ἡ σειρά τῶν ἄρθρων τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Ἀναρχισμός ἤ σοσιαλισμός;».

Ἰούνης-Νοέμβρης. Ὁ Ι Β. Στάλιν καθοδηγεῖ τήν ὀργάνωση τῶν πρώτων ἐπαγγελματικῶν συνδικάτων τῆς Τιφλίδας (τῶν ἐργατῶν τυπογράφων, τῶν ἐμποροϋπαλλήλων κ. ἄ.).

13 τοῦ Ἰούλη. Στό φύλλο 19 τῆς «Ἀχάλι Τσχοβρέμπα» δημοσιεύεται τό ἄρθρο τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς γιά τήν ἐξέγερση».

14 τοῦ Ἰούλη. Στό φύλλο 20 τῆς «Ἀχάλι Τσχοβρέμπα» δημοσιεύεται τό ἄρθρο τοῦ Ι. Β. Σταλιν «Ἡ διεθνής ἀντεπανασταση».

Ἰούλης-Αὔγουστος. Βγαίνει ἡ μπροσούρα τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Ἡ σημερινή στιγμή καί τό Ἑνωτικό συνέδριο τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος».

Σεπτέμβρης. Ὁ Ι. Β. Στάλιν παίρνει μέρος στίς ἐργασίες τοῦ συνεδρίου περιοχῆς τῶν ὀργανώσεων τοῦ Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ.

14 τοῦ Νοέμβρη. Βγαίνει τό πρῶτο φύλλο τῆς ἐφημερίδας «Ἀχάλι Ντροέμπα», πού καθοδηγεῖται ἀπό τόν Ι. Β. Στάλιν. Στήν ἐφημερίδα αὐτή δημοσιεύεται τό ἄρθρο τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Ἡ ταξική πάλη».

4 τοῦ Δεκέμβρη. Στό φύλλο τῆς «Ἀχάλι Ντροέμπα» δημοσιεύεται τό ἄρθρο τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Ἡ „ἐργατική νομοθεσία" κ ὁ ἀγώνας τοῦ προλεταριάτου».

11 τοῦ Δεκέμβρη. Στό φύλλο ἀρ. 5 τῆς «Ἀχάλι Ντροέμπα» δημοσιεύεται ξανά ἡ σειρά τῶν ἄρθρων τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Ἀναρχισμός ἤ σοσιαλισμός;».

18 τοῦ Δεκέμβρη 1906-10 τοῦ Ἀπρίλη 1907. Συνεχίζεται ἡ δημοσίευση τῆς σειρᾶς τῶν ἄρθρων τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Ἀναρχισμός ἤ σοσιαλισμός;» στίς μπολσεβίκικες ἐφημερίδες: «Ἀχάλι Ντροέμπα», «Τσβένι Τσχοβρέμπα» καί «Ντρό».

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ,ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ
«ΚΙΝΗΣΗ για ΑΝΑΣΥΝΤΑΞΗ του ΚΚΕ 1918-55» ΑΘΗΝΑ 2011

Τυπώθηκε τόν 'Απρίλη τοῦ 1952 σέ
5000 ἀντίτυπα στά τυπογραφεῖα
τοῦ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ «ΝΕΑ ΕΛΛΑΔΑ»